FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

◆

Bütün Şiirleri
3

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

BÜTÜN ŞİİRLERİ
3

Fazıl Hüsnü Dağlarca 1914'te İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Anadolu'nun çeşitli yerlerinde tamamladı. Kuleli Askeri Lisesini (1933) ve Harp Okulunu (1935) bitirdi. Orduda hizmeti 15 yılı doldurunca askerlikten ayrıldı (1950). Çeşitli memuriyetlerde bulunduktan sonra 1959'da emekliye ayrıldı. İstanbul'da Kitap Kitapevini kurdu. 1960-64 arasında *Türkçe* adında bir dergi çıkardı (43 sayı). 1970'te sahibi bulunduğu yayınevini kapattı. Edebiyata olan ilgisi çok genç yaşlarda başladı; henüz 13 yaşındayken *Yeni Adana* gazetesinin öğrenciler arasında açtığı öykü yarışmasında birinci oldu. İlk şiiri 1933'te *İstanbul* dergisinde çıktı. Edebiyat dünyasında adını duyurması 1934'te, Harp Okulu öğrencisiyken *Varlık*'ta yayımladığı şiirlerle oldu. Şiirlerini *Yücel, Türk Dili, Yeditepe, Çağrı, Ataç, Yön* ... gibi dergilerde yayımladı. 1960'lardan sonraki şiirlerinde güncel yurt ve dünya sorunları karşısındaki tepkilerini yansıtan şiirler yazdı. Cumhuriyet'i izleyen yıllarda özlenmiş olan destan şiirini yarattı. Şiirlerinde çocuğu en çok bannduran Türk ozanıdır. Yirmiden fazla çocuk kitabı vardır. Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en verimli şairlerinden biri olan Dağlarca'nın bir özelliği de bütün edebi yaşamını sadece şiire adamış olmasıdır. Şiirleri pek çok dile çevrildi, birçok ödül kazandı. 2008'de İstanbul'da öldü.

Yapıtlarından bazıları: *Havaya Çizilen Dünya*, 1935; *Çocuk ve Allah*, 1940; *Daha*, 1943; *Çakırın Destanı*, 1945; *Taş Devri*, 1945; *Üç Şehitler Destanı*, 1949; *Toprak Ana*, 1950; *Sivas'lı Karınca*, 1951; *İstanbul Fetih Destanı*, 1953; *Anıtkabir*, 1953; *Asu*, 1955; *Delice Böcek*, 1957; *Batı Açısı*, 1958; *Mevlana'da Olmak: Gezi*, 1958; *Özgürlük Alanı*, 1960; *Hoo'lar*, 1960; *Cezayir Türküsü*, 1961; *Çanakkale Destanı*, 1965; *Vietnam Savaşımız*, 1966; *Haydi*, 1968; *19 Mayıs Destanı*, 1969; *Hiroşima*, 1970; *Malazgirt Ululaması: 26 Ağustos 1071-1971*, 1971; *Bağımsızlık Savaşı*, 1973; *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*, 1973; *Horoz*, 1977; *Çukurova Koçaklaması*, 1979; *Nötron Bombası*, 1981; *Yunus Emre'de Olmak*, 1981; *Çıplak*, 1981; *Dildeki Bilgisayar*, 1992; *O'1923/Tapınağa Asılmış Gövdeler*, 1998; *Seviştilerken*, 1999; *İmin Yürüyüşü/Biçimlerle Soyunmak*, 1999; *Ötekinde Olmak (Oralarda/İk isi)* 2000; *Dün Geceki/En Sevmek (Şeyh Galib'e Çiçekler)*, 2000; *İçimdeki Şiir Hayvanı*, 2007.

Faz ıl Hüsnü Dağlarca'nın
YKY' deki kitapları:

Orda Karanlık Olurum (*2007*)
Arkası Siz (*2007*)
Gem (*2007*)
Dört Kanatlı Kuş (*2007*) Bllt1ln
Şiirleri 1 (*2008*) Bllt1ln Şiirleri 2
(*2010*) Bllt1ln Şiirleri 3 (*2012*)

Dağ Uykusu - Seçme Şiirler (*2009*)

Dağlarca ocuklarda Dizisi:
Balina ile Mandalina (*2007*)
Yaramaz Sözcükler (*2007*)
Okulumuz 1 'deki (*2007*)
Okulumuz 2'deki / Kanatlarda (*2007*)
Okulumuz 3'teki (*2007*)
Cincik (*2007*)
Cin ile Cincik (*2007*)
Yazıları Seven Ayı (*2008*)
Dolar Biriktiren ocuk (*2008*)
Başparmak (*2008*)
Gösterme Parmağı (*2008*)
Ortaparmak (*2008*)
Yllzllk Parmağı (*2008*)
Serçe Parmak (*2008*)
Güneşi Doğduran (*2008*)
Göz Masalı (*2008*)
Kuş Ayak (*2008*)
Arkallstll / Uçsuz Bucaksız Yaşama (*2008*)
Bitkiler Okulu (*2009*)
Bağımsızlık Savaşı - 1 / Samsun'dan Ankara'ya (*2009*) Bağımsızlık
Savaşı - 2 / İnönüler (*2009*)
Bağımsızlık Savaşı - 3 / Sakarya Kıytları (*2009*) Bağımsızlık Savaşı - 4 /
30 Ağustos (*2009*) Bağımsızlık Savaşı - 5 / İzmir Yollarında (*2009*)
Oyun Okulu (*2010*)
Su Yıkamak (*2010*)

Fazıl Hüsnü Dağlarca

BÜTÜN ŞİİRLERİ
3

Yapı Kredi Yayınları

60 • Kesit
61 • Öbür Aydınlıkta
61 • Kalıcılığımız
61 • Gece Giden
62 • Seni Sevmek

IV
Gizlice Bilir Yaşlı Çınar
İlkyaz Yeli Geldi mi
Gelmedi mi
65 • Açıl Susam Açıl
65 • Kırmızıyı Kımıldamak
65 • Düzen
66 • Kaç Kişi Sevmek
66 • Dize
66 • Fili Kıskanmak
67 • Selışık'ta Sevgi
67 • Budala Dağ
67 • Damla Sessizlik
68 • İki Yönlü Olan
68 • Övünç
68 • Sevgilerine Saygı
69 • İkindi
69 • Büyük Kuş

V
Gece Giyinmesi Yıldızların
Gündüz Soyunması
O'nundur
73 • Kırmızıya Değmek
73 • Parıltı
73 • Soyunmayı İşitmek
74 • Aç
74 • Parmakla Saymak
74 • Esenlik
75 • Yağmur
75 • Yoğunluğun Andı
75 • Sarışıngece
76 • Kıyılara Çarpmak
76 • Uzakları Severken
76 • Yalnız Adam
77 • Irmak
77 • İki Yürek
77 • Söz Ağarması
78 • Tay

TAPINAĞA ASILMIŞ GÖVDELER

I
Tapınağa Asılmış Gövdeler
83 • Gün
83 • Öykülerde
84 • Pay
84 • Koşu
85 • Yön Değirmeni
85 • Gözlem
86 • Suç Ülkeleri
86 • O

II
Uzak Görüntüler
89 • Soyunuk Yaz
89 • Ağırlık
90 • Kimya
90 • Oluştururken Yadsıdığımız
91 • Suçüstü
91 • Suçlu
92 • Yürüyen Ezgi
92 • Kendilleyinlik
93 • Dar
93 • Varmak
94 • Dışardakiler
94 • Boy
95 • Savunma
95 • Açık Değirmi
96 • Yakın Görüntü
96 • Yok Olmayan

III
Eksilmelerde
99 • Ağaç
99 • Akşam Yemeği
100 • Yemişlerüzerine

100 • Ürünler
101 • Bilinç
101 • Gözübüyük
102 • Arkaüstü
102 • Baba Ağaç
103 • Bir Görüntü
103 • Görülen Yerde Olmak
104 • Suçlu Değillik
104 • Güneşle Yıkanmak
105 • Dalgalar Ortasında'lık
105 • Dışarı
106 • Acı Oyun
106 • Sağırlar
107 • Dışardaki Ot
107 • Suda Değirmiler

IV
Dışarda'lanmak
111 • Dilekçe
111 • Öğütmekte
112 • Varlıklar
112 • Oynanıldığımız
113 • Değirmide Kalmak
113 • Yontudaki
114 • Kopuk Kalan
114 • Bakı
115 • Kırk Direkte Bir Kişi
115 • Gölikindi
116 • Işıkgöçebeleri
116 • Kalıbı Alınmış
117 • Yol
117 • İlk Sallanmalar
118 • Esrik Değirmi
118 • Suç Genişliği
119 • Ey Asılan
119 • Biri

V
Azala Azala
123 • Kırmızıyı Sormak
123 • Yelin Döndürdüğü
124 • İçinde Bulunduğunda
124 • Başlangıç
125 • Dil
125 • Bu Başlamak
126 • Öbür Başlamak
126 • Varmak
127 • Boy'larda Boy
127 • Bin Yıllara Doğru
128 • Yürek
128 • Gövde
129 • Uzunışık
129 • Bilge

VI
Uzun Bir
133 • Sallanma'lar
133 • Aydınlığı Kımıldanmak
134 • Eğri Işık
134 • Kapı
135 • Doğuran Yalnızlık
135 • Ters Çağrı
136 • Özöldürümden Dönmek
136 • Karanlıkta Eylemler
137 • Yalnızlık
137 • Deniz Veren Ağaç
138 • Yasak Damlalar
138 • Yargı Saraylarında
139 • Koşu
139 • Yapraklar
140 • Anılar Tapınağı
140 • Asılmalarla Kedi

Gezi / Mevlana'da Olmak
143 • Simgelerde Yüzler
145 • Göveri
145 • Süslü Kaşık
148 • Kuşlama
148 • Bitişik Evler Sıcağı
149 • Boşluk
150 • Göldağındakiler
151 • Köz
152 • Gizilin Vardığı

153 • Denge
154 • Bölüşülmüş Ekmek
155 • Olumsuz
155 • Ölüler Durağı
157 • Bildiri
157 • Yoklarda Genellemek
159 • Süreç
159 • Gün Oluğu
160 • Salkım
161 • Öteki Kavak
162 • İz
162 • Yeri Göğü Yeşilleme
162 • Olu

GOBİSTAN

I
Gobistan

II
Puşkin Bildirisi

III
Amazon Ormanlarına Saygı

IV
Berlin'de Bitmez
Tükenmezliğimiz

V
Yeryüzü Çizgileri
Birleşiminde
Açılar

VI
Kafkaslar'da Kafdağı
Mağarası Yazılarından

VII
Ülkeler Uluslararasında
Yarışma

VIII
Dedemiz Coğrafya

SEVİŞTİLERKEN

221 • Ayrılık
222 • Dal
223 • İçeri
224 • İlk Gece
225 • Özlem
226 • Öpüşükgiller'in Doğuşu
227 • İki Kapının Biri
228 • Övü
229 • Sevgi Evrenselliği
230 • Yok Kuşun Uçtuğu I
231 • Ölü Kuşun Uçtuğu II
232 • Dirilenler Ağıdı
233 • Burada
234 • Mumlar
235 • Gösterim
236 • Ayaktaki Yeşili Söylemek
237 • Yaşlı Ağacın Uğultusu
238 • Eylem
239 • Bir Öpü Uzamasında Olmak
240 • Nuh
241 • Sunu
242 • Değirmiler
243 • Ey'cik
244 • Alaca Yörük
245 • Mavi Çoban

KAÇAKLAR

249 • Kara Yansıma
250 • Çoban
251 • Yarışma
252 • Bakmış
253 • Dilek
254 • Aramalar
255 • Yatak
256 • Bir Ölünün Son Soluğunu Bir Milyar Büyütmek

ÇİÇEK SELİ

259 • Uzun Yazmak
259 • Sevgimiz
259 • Sevgi Üçgeni
259 • Saçakaltı
260 • Pay
260 • Yeni Yeşilliğimiz
260 • Gün
260 • Kırmızı Uykusuzluğum
261 • Yaşlı Kaptanın Anıları
261 • Özetlemeler
261 • Kuş Yaratmak
261 • Elma Oburları
262 • Ayaktaki Karanlık
262 • Kalıtlar
262 • Benzerlik
262 • Sana Acıkmak
263 • Onunla
263 • Bulunmama Boşluğu
263 • Mum Yıldız
263 • Şaşkın
264 • Bulu'nmak
264 • Nedenler
264 • Dolu Adam
264 • Sevgi Kuşu
265 • Yıllarda
265 • Kul
265 • Kıskançlık I
265 • İki Aramak
266 • İçimizdeki Bakış
266 • Esrik
266 • 81. Yıldız
266 • Götüren
267 • Seni Yaşamak
267 • Üçümüz
267 • İçimdeki
267 • Yarınlardaki
268 • Özlemin Tadı
268 • Seslenme
268 • Bekçi Der ki
268 • Övünü I
269 • Övünü II
269 • Göz Açılmak
269 • Öykücük
269 • O Gün
270 • Koca Çiçek
270 • Ormanda Olmak
270 • Görünmeyen Çiçek
270 • Öbür Aydınlık
271 • Soyunuk
271 • Böcektenota
271 • Gizaçıklığı
271 • Adını Yinelemek
272 • Sevinç
272 • Gelmemek Boşluğu
272 • Kösnül
272 • Sevgi Ekmeği
273 • Yanıtsız Soru
273 • Şeytanın Dediği
273 • Yitik
273 • Sevgi Okulu
274 • Güz
274 • Sayılarla Bakışlar
274 • Sana Uyanmak
274 • Ben Balık
275 • Uykusuz
275 • İşçiliğimiz
275 • Düşle Gerçek
275 • Alındı'lar
276 • Doğaya Dönüş
276 • Değişim
276 • Tüy Gök
276 • Ağaran
277 • Gelmedi Mi
277 • Yokta Aramak
277 • Tını
277 • Yol
278 • Dallı Basma
278 • Tutsaklar
278 • Mut
278 • Suyun Dediği:
279 • Sevgi Oyuğu
279 • Övünç

279 • Sevgimiz
279 • Yorumlar
280 • Mum Der ki
280 • Kuyumcunun Tarttıkları
280 • Aptal
280 • Uyanık Karanlığımız
281 • Sana Sallanmak
281 • Yerinde Durmayan
281 • Mutlu Yaratıklar
281 • Öyle Sevişmek I
282 • Öyle Sevişmek II
282 • Tanınmadığım
282 • Boş Dallar
282 • Buluşma
283 • Seni Oynamak
283 • Direnmek
283 • Çil
283 • Güne Başlamak
284 • Irmak Der Ki
284 • Çoban Aramada
284 • Aydınlık
284 • Korku Benzerliği
285 • Kuş Olduğumuz
285 • Uzun Mutluluk
285 • Gövdeler
285 • Sarı Orman
286 • Sevginin Bizi
286 • Önkırmızı
286 • Seni Çağırmak
286 • Ağrılar I
287 • Ağrılar II
287 • Kırmızı Parıltı
287 • Tek Olmak
287 • Gözlerimiz
288 • Geceleyin Dağlar
288 • Yanılgı
288 • Gökçe Gözün Gözlemi
288 • Sevmekteki Tını
289 • Gece Koşuları
289 • Kocamanlar
289 • Yaşlı Adamın Açıkladığı
289 • Vermeler
290 • Önlem
290 • 41. Göz
290 • Kimsenin Geçmediği Günler
290 • Senden Sonraki Sen
291 • Sevgi
291 • Soluğun
291 • Suçlu El
291 • Sevgime Saygı
292 • Özlemsi
292 • Kırmızı Gerçek
292 • Açıkgökyüzü
292 • Yasacık
293 • Güzel Aydınlık
293 • Sevinç
293 • Gözlerimdeki Yarış
293 • Sevilen I
294 • Sevilen II
294 • Boyalı Kuşlarımız
294 • Sevgi Olan
294 • Yalnızlık Önü
295 • Üç'ü
295 • Kalıcılar
295 • Kendime Açıkladığım
295 • Elimdeki Ses
296 • İki Çıplak
296 • Düş
296 • Yaşlı Serçe Der ki
296 • Sana Gelmek
297 • Sana Susuz
297 • Eşit Sayılarda
297 • Önduyarlık
297 • Sağır Sultan
298 • Kedisi
298 • En Uzaktaki Olmak
298 • İlk Yaratıkların Mutluluğu
298 • Yüzün
299 • Son İçki

299 • Gündönümü
299 • Bakış Dışı Kalmak

Kiliselerde Mum'la
303 • Yukarı
303 • Aramak
303 • Boyalı Cam
303 • Yazılarda
304 • Kapılar
304 • Aydınlık
304 • Mavi yeşil
304 • Anlamamak
305 • Sakal
305 • Görünmek Güzelliği
305 • Büyükolan
305 • İnanç
306 • Göğü Tutan
306 • Benzemek

YOKEDİLEN ÇOKULUSLU OLMAK

311 • Adsızlar
311 • İkisi
312 • Gerçekaltı
312 • Bir Işık
313 • İleri I
313 • İleri II
314 • Türkümüz
314 • Yugoslavya Tansığı
314 • Aydınlık
315 • İki Er
316 • Gövdeyle Yürek
316 • Arka
317 • Yol I
317 • Yol II
318 • Yol III
319 • Üç Dilde Tek Ses
319 • Bitişik Güzelliğimiz
320 • Yürüyüş
320 • Birleşmeler
321 • Yeni Kardeşlik
321 • Yok
321 • İçinde
322 • Tito Yerine Ölen
323 • Kuşatılan Köy
324 • Adanma
324 • Sutjeska
325 • Devrime Üç Gün Kala Yakılan
325 • Kazanılan Barış
326 • Devrim Sıcaklığımız
326 • Başesenliği
327 • Savaştan Sonra 40. Yıl
327 • Gönüllerüstü Gerçek
328 • Tito Yıldızı
329 • Tito'ya Kutlama

İMİN YÜRÜYÜŞÜ (Biçimlerle Soyunmak)

Kuzey
335 • İz
336 • Konuşmalar
337 • Minicik
338 • Balık
339 • Bir Adım Ötesi
340 • Süreç - 1
341 • Üçü
342 • Kımıldayan
343 • Yazılamayan
344 • Kendini Bölüşmek
345 • Dönem
346 • Duyularla Anımsanan Tasarım-1
346 • En Büyük O
347 • İmgelik
348 • Gözün Atası
348 • Başlam -1
349 • Elle Tutulamayan Yuvarlak
350 • Edilgi
351 • Dil Ağacı
352 • Biçimözdek

353 • Kaçak
354 • Tartılma
354 • Gücü
355 • Sen, Ben, Durduğumuz
356 • İşçi İmgelem
356 • Öncenin Öncesi - 1
357 • Öncenin Öncesi - 2
357 • İmge "Kara Sevgen"
358 • Kendini Dolduramamak
359 • Altın Yatak
360 • Yazı Kımıldamaları
361 • Adam
361 • Bir İmge Eşine Der ki
362 • Çizgilerin Eni
362 • Çoğul Karanlık
363 • Oluş - 1
363 • Oluş - 2
364 • Duyularla Vardığımız Yer - 1
364 • Duyularla Vardığımız Yer -2
365 • Dillerde Cinsellik
365 • Konuşmalarımız
366 • Yollarda 6 İmge
367 • Ürperti
368 • Süreç - 2
368 • Çizilim
369 • Sessizlik
370 • İmgelemlerle Yanımda Olan
371 • İkisi Biçimlerde
372 • Uyanık Düş
373 • Karanlıktakiler
374 • Günaşırı Yansımak
375 • Dil Kuşları
377 • Bilge Der ki
377 • Dokunum
378 • Bize Güç Gelen
378 • 4 Eylemle 1 Adım
379 • Gündem
380 • Akımlarda
380 • İmgedeki Sesler "Parıltı"
381 • Yeni Gereçlerle Kımıltıları Saptamak
382 • Uzak İmgelerde
382 • Emreler

Batı

385 • Seslerde Anılar
386 • Öykücük
387 • Büyükayı'nın Önünde
388 • Üçgenlerin Dediği
389 • Kanatlarda
390 • İki Başak
391 • Yaradılış Yolu I
392 • Yaradılış Yolu II
392 • Yelle Sallanmanın Tadı
393 • Gündüz Salkımı
394 • İçimizdeki
395 • Kuram-Uygulayım
396 • Yanımızdaki
397 • Adımlar
398 • Bütün Sürezi Görmek
399 • Kadın Giysileri
400 • Yeni Konuşmalar
401 • İçinde Olduklarımız
402 • Kımıldanma
403 • Oyun
404 • Yine Onlar
404 • Yol İşçi
405 • Yine Çalışmak
406 • İlk Boylan'malar
407 • Gölge
408 • Söz'lerden İçeri
409 • Su
409 • Gövdeleşim
410 • Oyun
410 • Kıtlık
411 • Buluşmak
412 • Çalışmak - 1
412 • Gemi

413 • Akımlarımız
414 • Evreler
415 • Büyük İşçimiz
416 • Çalışmak - 2
417 • Çok Erkekli Kadın'a
418 • Ayak

Doğu
421 • Öbür Doğa
422 • Ağustosböcekleri
423 • Kumsalla Deniz Birleşirken
424 • Sevgi Türleri - 8
424 • Songüzellik
425 • Çok Bakışlı Olduğumuz (Onun Yerine)
426 • Doğa Altı
427 • Gerdek
428 • Bireylerin Kökeni
429 • Tadalan
430 • Adam
431 • Kalemucu Gölgesiyle Yazılanlar
432 • Gezintiler
433 • Kuyruklu Ses
434 • Doğan Ay
435 • Belleğin Kaçışı
437 • Sevmenin Yarattığı
438 • Deyimlerden İçeri
439 • Çağrı
440 • Çağ Adımları
440 • Gölde Yansımalar
441 • Damla'nın Tadı
442 • Sayım Günü
443 • Sallantısında Bulunduğumuz Kımıldanmalar
444 • La
445 • 100
446 • Uyku Delen
447 • İçinde Bulunduğumuz
448 • Değirmi'nin Birleşen İki Ucu
448 • Damla - 2
449 • Ortaklaşa Birey
450 • Kamaşmak
451 • Değişim
452 • Yapraklarımız
453 • Adı Olanlar Evreni
454 • Yaratı
455 • Sorularda
456 • Damla
456 • Sözcüklerle Kapışılmak
457 • Yeni Görünümlerdeki İşler
458 • Damla
458 • Birikim
459 • Devinim
460 • Dışardan Görünmek
461 • Tavla
462 • El (Onun Yerine)
463 • İçeri Çizgi
464 • Doğukız
464 • Ara
465 • Ormandaki Üzüm
466 • Albasan'daki
466 • Sürekli Yanıt

Güney
469 • İmgelerden Bildiri
470 • Yelişçi
471 • Onlar Geleceğin Geleceği
472 • Yineledikçe Yeni
473 • Birgün - 1
473 • Çalışmak
474 • Us Adam
475 • Evrenin Gücü
476 • Kavunun İçindeki Aydınlığımız
477 • Eski Sesler
478 • Yazarken Değişim
479 • Eylem - 3

480 • İskambilev
481 • Padişah
482 • Kuşlarla Dervişler
483 • Nicelik Yorumu
484 • Çernobil
485 • İlk Sayım Günü
486 • Onların Toplumu
487 • Bu En Küçük
488 • Başlam
489 • Bizlerde Sözcük Kösnüllüğü
490 • Adımlar - 2
490 • Mavi Karanlığa Seslenmek
491 • Geri Giden Gün
492 • Göğülgök
493 • Kız Oğlan Kız Balık
494 • Dilgiz
494 • Oylumlar
495 • Tavuk
496 • Sıfır
497 • Daha Kırmızı
498 • Fildeki Kelebek
499 • Biri
500 • Bakmalar
501 • Atomla Yaprak
501 • Dadaş
502 • Görmediğimiz
502 • Öteki Görev
503 • Kara Orman Ağıdı
504 • Çok Gövdelerimizde
505 • Uykunun Kendini Uyuduğu
506 • Aydınlığa Çizgiler
507 • Ayaktaki Yeşili Söylemek
508 • 7. Günün 8.'si
509 • Geceyarısını Dinlemek
510 • Kalmamalık - 1
511 • Kalmamalık - 2
512 • Kalmamalık - 3

ÖTEKİNDE OLMAK

515 • Serçe
515 • Deniz Yosunu
515 • İki Mutluluk
516 • Güneşi Yemek
516 • Soğuklar Başlarken
516 • Buluşma
517 • Anılarda
517 • Ağzı Büyük Olan
517 • Üzülmek
518 • Çiçek Timsah Kelebek
518 • İstiridyecik
519 • Yeni Gün
519 • Su Yeşili
520 • Uyku Kardeşi Olan
520 • Ötekiler
521 • Hortum
521 • Bizim Örümcek
522 • Dağıtım
522 • Yankı
523 • Avunma
523 • Doğacık
523 • Sezmeler
524 • Görünmek
524 • Söylemek
524 • Kardeşlik
525 • Günün Günlüğü
525 • Yıkanmak
526 • Uyandıran
526 • Parlamış
526 • O Gün
527 • Yemişler
527 • Dede Ağacın Dediği
528 • Saz
528 • Koku
528 • O Köyde
529 • Kertenkele
529 • Kurbağa
529 • Soba
530 • Lahana Böceği
530 • Atkestanesi
530 • Isıramayan

531 • Ördek
531 • Deve
531 • Karışık Sürü
532 • Üzgünbalık
532 • Dinleyenle Dinleten
532 • Bilgintilki
533 • Yalan
533 • Görüntü
533 • İndeşler
534 • Yardım
534 • Devedikeni
535 • Gömü
535 • Türkü
536 • Anılar
536 • Son Yeşil
537 • Demirle Öpülmek
537 • Sunu
538 • İçindekini Anlatan
538 • Maviye Masal
539 • Bin Kanatlı Günler
539 • Su
540 • Taşımak
540 • Analık
541 • Göremediğimiz
541 • Yeraltı
542 • Kuluçka
542 • Uyanık Kalan
543 • Güzel Komşuluk
543 • Yol Arkadaşlığı
544 • İşitmek

ORALARDA

547 • Bakü'de Uyanmak
548 • Armmışülke
549 • Tekil Doyu Çirkinliği
550 • Benlerde Ben
551 • Bakü'de Eskiyle Yeninin Konuşması
552 • Doğaya Saygı
553 • Sokaktakilerin Yüzleri
554 • Şairin Evinde
555 • Genceli Nizami Türbesi
556 • Kepez Dağı'nda Yansımak
557 • Gökgöl'de Ceylanlar
558 • Şemahlı Olmak
559 • Gökçay
560 • Gökçay II
561 • Kazandurmaz
562 • Bakü'de Göl Kişi
563 • Uçakla Yeryüzü
564 • Gence
565 • Yoldaş
566 • Para
567 • Çocuklar Üstüne
568 • Daha Güzel Biri
569 • Ağaç
570 • Çavdar Ekmeği
571 • Çoğul'da
572 • İçinde
573 • İri Ev
574 • Yol Birikimi
575 • Ekmek
576 • Kuzey'e Yönelmek Novgrad'da Aydınlık Gece
577 • Ant
578 • Aradurak İzlenimi
579 • Ermitaj Müzesi'nde I
580 • Burda
581 • Ermitaj Müzesi'nde II
582 • Uzun Gün
583 • Gülümseme
584 • Yeni Gün Eskiliği
585 • Karşıtta Olmak
586 • Sayılarla İnsanlar
587 • Kapı
588 • Ormanda
589 • Evcil
590 • Ekmek Eylemi
591 • Uçakla Yeryüzü
592 • Doğa Der Ki
593 • Tallincik

594 • AçıkMüze I
595 • Tüy Aydınlıkta
596 • Açıkmüze II
597 • Az Olmak
598 • Gök Kilise
599 • Finlandiya Körfezi
600 • Ayrılmak
601 • Kentte
602 • Gövdeyi Yaşamak
603 • Özgürlük Katılımı
604 • Eski Bayrak

İKİSİ

607 • Yitik
607 • Papatyanın Yorumu
607 • Büyük Yol
607 • Düşünmek
608 • Yüzün
608 • Genç Kızın Sevinci
608 • Yakın Mavilik
608 • Umulan
609 • Karanlık Kuşları I
609 • Karanlık Kuşları II
609 • Anlatma
609 • Yollar
610 • Gözle Gerçek
610 • Sevmek
610 • Bilgenin Dediği
610 • Ölçekler
611 • Derinlik I
611 • Derinlik II
611 • Derinlik III
611 • Derinlik IV
612 • Derinlik V
612 • Gösterim
612 • Süs
612 • Özellik
613 • Bakış
613 • Sevgi Sarayı
613 • Güç
613 • İçimizdeki
614 • Gün Adam
614 • Birlik
614 • Uzun
614 • Eksik
615 • Görünmez Olan
615 • En Aydınlık
615 • Söylenmeyenler
615 • Seni Uyumak
616 • Ağırlık
616 • Bilinmeyen
616 • Kızlar
616 • Sarı Kırmızı I
617 • Sarı Kırmızı II
617 • Dal Dal Olduğum
617 • İkişer Akmak I
617 • İkişer Akmak II
618 • Kıyı
618 • Yol
618 • Yarın İşçileri
618 • Seni Az Yaşamak
619 • Dağın Sesi
619 • Buluşma
619 • Yaşama Değiştiren
619 • Adamlar
620 • Kızıl
620 • Kuş
620 • Sakal
620 • Yel
621 • Yapraklar
621 • Olmak
621 • Gün
621 • Çizgilerimiz I
622 • Çizgilerimiz II
622 • Buğu
622 • Günün Gözleri
622 • Sevene Dayanak
623 • Karanlıkta Yeşil
623 • Sezmek
623 • Ağaç
623 • Delinin Sorduğu
624 • Aydınlığı Yapanlar
624 • Ses
624 • Duymasınlar
624 • Üzülmek

625 • Gün Uyandırımı
625 • Dev
625 • Büyütmek
625 • Altın Yük
626 • Taşıma
626 • Uyku Sersemi
626 • Denizle Buluşmak
626 • Beklemek
627 • Adımlar
627 • Aramak
627 • Yarışlarda
627 • Göğü Dolduran
628 • İçova
628 • Düş
628 • Yaşama Gizi
628 • Gece Yolculuğu
629 • Özgürlük
629 • Dalgın
629 • Geceyi Kıskanmak
629 • Çaba
630 • Kendime
630 • Beklemek Tadı
630 • Kuş'la Yaklaşmak
630 • Alay Edilen
631 • Seni Görmek
631 • Bebek
631 • 23.30 – 4.30
631 • Daha Kırmızı I
632 • Daha Kırmızı II
632 • Bilememek
632 • Tutarken
632 • İlkyaz
633 • Saydamlık
633 • Bizim Ev
633 • Mavi Olmak
633 • Yanıtsız
634 • Seldekiler
634 • Taşıyıcı
634 • Sevgide
634 • Sürdürücü
635 • Özlem'de
635 • Oğullar Bile Ki
635 • Alışveriş
635 • Yıllara
636 • Suç
636 • Sis
636 • Mut
636 • Dedeninsözü
637 • Sevgi Dalları
637 • Gösteri
637 • Yazdıklarım
637 • Özlemdekiler
638 • Saksıdaki Gerçek
638 • Sel'ingizi
638 • Olan
638 • Şaşırmak
639 • Konuk I
639 • Konuk II
639 • Dediği
639 • Çobanım
640 • Gönül Aptallığı
640 • Güzelgün
640 • Konmalar I
640 • Konuk III
641 • Bilgenin Dediği
641 • Uzaktaki
641 • Eğri Mavilik
641 • Özlem Türküsü
642 • Başarı
642 • Konmalar II
642 • Konmalar III
642 • Konmalar IV
643 • Gün
643 • Evrim
643 • Taşıl Ses
643 • Gökyüzü
644 • Yolda
644 • Sevgi Maviliği
644 • Buluşmak
644 • Mavideki Sallanma
645 • Bir Gün I
645 • Bir Gün II
645 • Bir Gün III
645 • Irmak
646 • Doyurduğum
646 • Kımıldamak

646 • Yıldız Kayması
646 • Sendeki Göz
647 • Su
647 • Evler
647 • Çok Gitmek
647 • Sağ Elin Dediği
648 • Yadsımak
648 • Yeşilyıldız
648 • Bir Gemi
648 • Seni
649 • Adanmak
649 • Yarış
649 • Eller
649 • Dağınık Biri
650 • Kör
650 • Dışarda Kalan
650 • Bildiri
650 • Eğik
651 • ABC
651 • Konan Isı I
651 • Sevgide Kalmak
651 • Dilek
652 • Yeğnik Sevgi
652 • Kırmızı Yıldız
652 • Bayırdakiler
652 • De Bana
653 • Kapanmış
653 • İkisindeki Sel
653 • Konan Isı II
653 • Konan Isı III
654 • Konan Isı IV
654 • Konan Isı V
654 • Seldeki
654 • Ayak
655 • Gidişin
655 • Gövdemdeki
655 • Sana Doğru
656 • İkisi
656 • Evrensel
656 • Ey
656 • İki Kaval
657 • Gösterim
657 • İşittin Mi
657 • Bilememek
657 • Veri
658 • Bağış
658 • Isılarımız
658 • Köpükler
658 • Saklı Gövde
659 • Kıskanç
659 • Varma Çoğunluğu
659 • Kent
659 • Sessizlikte
660 • Çoğulu Aşmak
660 • Kendimi Yüreklendirdiğim
660 • İlk
660 • Açlar
661 • Duyurduğum
661 • Sevgimiz İçin
661 • Uzun Aydınlıkta I
661 • Uzun Aydınlıkta II
662 • Uzun Aydınlıkta III
662 • Arada
662 • Bilinmeyen
662 • Kayada Oyuklar
663 • Bağış
663 • Sevgi Yükü
663 • Yarış
663 • Kımıldamak
664 • Bile
664 • Söylenti
664 • Biri
664 • Çoğalım

DÜNGECEKİ
(En Sevmek)

667 • Düngeceki
667 • Uyanma
668 • Görüntü
668 • Uzamışlık
669 • Yüz Girişimi
669 • Varmak
670 • Durum
670 • Sungur

670 • Eylem
671 • Büyüteç İçindekiler
671 • Ede Yollarda
672 • Göz Yuvarlağı
672 • Şimdi'de
673 • Yılanlar Çıyanlar
673 • Kaçaklar I
674 • Kaçaklar II
674 • Sungur – Anı Yazmak 1
675 • Sungur – Anı Yazmak 2
675 • Ses Saymak
676 • Düngeceki'nin Boşluğu
676 • Ede
677 • Sungur – Anı Yazmak 3
677 • İlk Sarı Serçe
678 • Eğri Yürek
678 • Mut Kuşku
679 • Konuşmalar 1
679 • Ulumak
680 • Aramak
680 • Üç Delinin Biri
681 • İkincicik
681 • Sungur – Anı Yazmak 4
682 • Evdeki Öteki Evler
682 • Sungur – Anı Yazmak 5
682 • Sungur – Anı Yazmak 6
683 • Ulurken Çoğalmak
683 • Beni
684 • Konuşmalar 2
684 • Bulmak Üzere Arama
685 • Ede – Delilik Padişahı
685 • Boğazımda Parmaklar 1
686 • Boğazımda Parmaklar 2
686 • Tartışma
687 • Yazıların Yazısı
687 • Uğursuz Aydınlık
688 • Öykünün Başkalığı

DİLDEKİ BİLGİSAYAR

691 • Giriş
693 • Yapıtlardan Alıntılar
701 • Sonuç

Anımsamalar
705 • 86
707 • Dev Bilgisayarın Yanıtları
708 • Ses'in Çözümü
709 • Gün
710 • İçindekiyle Yansımak
711 • Yazmak - Kendini Okumak
712 • Diller Kentini Aramak
713 • Sözcükler I
714 • Sözcükler II
715 • İmgelem
716 • Sözcükler Ya da Anlam Adaları
718 • Dinlediklerimiz
719 • Anlamdan Düşen Tüy
720 • Sığmazlık Ağacı
721 • Sözcüklerle Yaratmak
722 • Düzen
722 • Atalara Saygı
723 • Sayılar Diliyle Sözler Dilini Kaynaştırmak
724 • Sayı Kuşları
725 • Sayı Kuşları Daha
727 • Yazıların Yüzleri

SÖZCÜKLER DOĞADA

731 • Kişi Bir Yansımadır
731 • Ortaklığımız
731 • Geciken

731 • Kendi Gelen
732 • Sofra
732 • İçerik
732 • Beklemek
732 • Sudakiler
733 • Unutmamamız Gereken
733 • Birdenbire
733 • Yorum
733 • Masaya Çağrı
734 • Yarını Yazmak
734 • O Yapıtın Alın Yazısı
734 • ABC'deki Çocuğa
734 • Ayrı Durmak Kuralı
735 • Görünüm
735 • Püf
735 • Mutluluk
735 • Çile
736 • Daha Çalışmak
736 • Derinlerdeki Olay
736 • Yeşil İçindeki Ot
736 • İlk Öge
737 • Yapıtlar Önü
737 • Mut
737 • Elimle Dokunduğum Gerçek
737 • Aydınlık
738 • Tansık
738 • Ozan
738 • Yaşadığını Yazmak
738 • İkiniz
739 • Toprağa Değen Giz
739 • Daha Aramak
739 • Sevincimiz
739 • Bilinç
740 • Uyum
740 • Gerçeğinbiri
740 • Böbürlenmemek
740 • Yoğun Yazmak
741 • Yavaşlığımız
741 • İlk Adımlarımız
741 • Yazarken
741 • Bildirge
742 • Budalanın Gücü
742 • İçeri Almak
742 • Yapılar
742 • Güzellik Uydurulamaz
743 • Yıkanmak
743 • Yol
743 • Yürümelerde
743 • Yenilik
744 • Aydınlık İçeriği
744 • Yazarken İşitmek
744 • Büyük Yazarlar
744 • Yönler
745 • İçtenlik
745 • Arınma
745 • Ulaşmalar
745 • Dilek
746 • Benzemezlik
746 • Eli Büyük
746 • Sözcüğün Biri
746 • Kolay'la Güç
747 • Arayana
747 • Çaba
747 • Yönlenmek
747 • İlk Aydınlığın Çağrısı
748 • Orda Olmak
748 • Gerekeni Aramak
748 • Yaz Ki
748 • Güneş Saatinin Gölgeleri
749 • Gerekenin Yaratıcılığı
749 • Yolcu Edilen Dize
749 • Bir İçinde İki
749 • Bekçilerimiz
750 • Dizelerdeki Olay
750 • Görüntülenme
750 • Sesi Yerine Koymak
750 • Anlam
751 • Uzunluk
751 • İz
751 • Üçüncü Göz
751 • Yürümelerimiz
752 • Der Ki

752 • Gücünü Dağıtmak İçin
752 • Daha Olmak
752 • Kim Kimde
753 • Yazmadan
753 • Açıklamak İstediğimiz
753 • Dillerle Yapıtlar
753 • Buluşma
754 • Bölüşme
754 • Dinle
754 • Kıpı
754 • Şaşırdığımız
755 • Aydınlığı Yaratma
755 • Kalem
755 • Yaratılan Ülke
755 • Gerçekle Gerçeküstü
756 • Şiiri Bitirmek
756 • Gövdede Yankıyan
756 • Yazmadan Önce
756 • Tutkumuz
757 • Bitirmeden Kalkmak
757 • Sözcük Uykusu
757 • Uyanı Uyandırma
757 • Yaşamayı Bulma
758 • Yaklaşım-1
758 • Verdiğini Almak
758 • Sözbaşı-1
758 • Görülmeyeni Görmek
759 • Kalıcı Olmanın Gizi
759 • Beklemeler
759 • Türler Üzerine
759 • Yazıları Yaşamak
760 • Yarma Geçen Dize
760 • Bütünlemek
760 • Yakın Şiirin Eleştirisi
760 • Başlama
761 • Yaşamı Görüntüleyen
761 • Anımsanan Yüz
761 • Okul
761 • Aramak
762 • Ozanın Dörtlüğü
762 • Ağırlığı Alınmış Sözcükler
762 • Şiirdeki Ayrılmazlık
762 • Yazar ile Yazı
763 • Dizeye Dönüştürdüğümüz
763 • Gece Yazan-1
763 • Gece Yazan-2
763 • Ozan Üç Ayaklıdır
764 • Elimizdeki
764 • O Ülkeler
764 • Şuracıkta Bir Açıklama
764 • Şiirlerle Düzyazı-1
765 • Şiirlerle Düzyazı-2
765 • Tanıtma
765 • Sözcüklerin Yaptığı
765 • Güvercin
766 • Giz
766 • Başyapıtların Öyküsü
766 • Yazmak
766 • Çizgilerde
767 • Arka Yol
767 • Ey Ozan...
767 • Olanla Olmayan
767 • Bitmez Tükenmez Öğrencilik
768 • Sözcükler Doğada
768 • Biri Olmak
768 • Yuva El
768 • Kaleme Küpe
769 • Şiirin-
769 • Emeğin Başarısı
769 • Anlatım
769 • Doğrultu
770 • Sonuç

İÇİMDEKİ ŞİİR HAYVANI

773 • Öteki Suda Kımıldamak
774 • Gölgeler

775 • İçinde Bulunduğumuz Yarı Aydınlık
776 • Peynir Ekmek
777 • Olmasalar
778 • Kişilik
779 • Açık Aydınlık
780 • Aramak
781 • Tek Başına
782 • Ayrı
783 • Öngünümüz
784 • Yele
785 • Bir Bakışta Evren
786 • Görünmeden Gezen
787 • Ağırlık
788 • İstanbul Boyutu
789 • Yeşil Hayvan Sürüsü
790 • Ses
791 • Başka Memelerde Süt Emmek
792 • Devrim
793 • Dergi Sayıları
794 • Bulmak
795 • Mavi Kaval
796 • Başka Yerde Olmak
797 • Boyutlarda
798 • Öteki Günler
799 • Deli
800 • Tiyatro
801 • Ön
802 • Geleceği Anımsayan Yaratık

ORDA KARANLIK OLURUM

1. Bölüm
Sıcakta Üşümek
807 • Kendindeki Adam
808 • İnanmanın Türleri
809 • Böylesine Ölmemek
810 • Yürüyüş
811 • Yokların Birikimi
812 • Uyanık
813 • Yaşamanın Yaşı
814 • Yaşadığımız Aydınlık
816 • Bellek
818 • Yarın
819 • Işıma
820 • Kendi - 1
821 • Çok Olmak - 2
823 • Oranın Kör Basamakları

2. Bölüm
Taş
827 • Taş Adam
827 • Görüntülerimiz
828 • Bayram Günü
829 • Senden Sonra
829 • İkisi
830 • Ayakta Sevişmek
830 • Aldanmalar
831 • Yolcu
832 • Yok Nereli
833 • Onunla Konuşmalar
833 • Günde İki Kez Su İle
834 • Son Sözler
834 • Çok Olmalar
835 • Ağızkuruluğu
836 • Gecede
836 • Oba
837 • İki Sevgi Birbirine Değerken
837 • Bir Kadını Uyandıran Karanlık
838 • Geleceğimiz
838 • Hayvanlar Müzesindeki At Yontusu
839 • Öğüt
840 • Senden Önce
840 • Sevmek
841 • Yok Yılbaşı Aydınlığı
841 • Yarım Kalmış
841 • Yazı
842 • İçerdeki

ARKASI SİZ

1. Bölüm
Uçurtması Kendi Uçurtmasının İpini Tutan Kendi
847 • Gol
848 • Sesli Sevmek
849 • Sevginin Uyandırdığı
850 • Eski Yazılarda Kalan
850 • Bir Arkadaşın Kara Duyumu
851 • Ayın On Dördü
852 • Köprüden Geçti Gelin'e
853 • Dokunu
853 • Dervişin Ölümü
854 • Sese Dönüşen Yalnızlık
854 • Uyanık Gece
855 • Ayaksız Yürümek
855 • Dört Gecesiz
856 • Öykü
856 • Geceyi İçmek
857 • Sonra
857 • Uzun Sevmek
858 • Sevgisi İlkyaz Olan
858 • Mavi Yük
859 • Sevgi Anıtı
860 • Anlayamadığım
860 • Sığmadığı

2. Bölüm
Sözcüklerin Devrimi
863 • Gökyüzü Açık
863 • Yüzlerimiz
863 • "Gidersen Ölürüm"
863 • Koyu Gece
864 • Uzun Gece
864 • Deli Eden
864 • O Ne Biçim Sevmek
864 • Göz Olmak
865 • Sesi
865 • Anlamak
865 • Kopuk
865 • Öpülmek
866 • Üzülme Sen
866 • Küçük Aydınlık
866 • Son Serçe
866 • Biri
867 • Obur
867 • Geldiği Gün
867 • Ayak Sesleri
867 • Özlem
868 • Konuk
868 • Hava Durumunu İşitmek
868 • Koyu Sevmek
868 • Alınyazısı
869 • Ses
869 • Kalabalık Getirmek
869 • Ummak
869 • Yazının Tadı

GENÇ

1. Bölüm
Başkası
875 • Genç
876 • Ön Ağarı
877 • Doğumlar
878 • Sözcük Sarayları
879 • Boylarımız
880 • Önemsenmemek
882 • Kapalı Suçevinde
883 • Sözcük Toplumu
884 • Yalnızlıklar
886 • Dolu İle Boş
887 • Genel Seçim
888 • Ötme Okulları
889 • Bugün
890 • Dönmeyen Sandal
892 • Bayram
892 • Zenginlik
892 • Aldanma
892 • Evdeki Çarşı

893 • Giyinilmek
893 • Yaşlanmayan
893 • Bayram Ne
893 • Göğün Yer Durumu
894 • Gözdeki Oyun
894 • Çoğa İnanmamak
894 • Bu Sen Misin
894 • Kuşta Sayılar
895 • Yakındakinin Uzağı
895 • Satı'nın Gizi
895 • Beslenme Torbası
895 • Altı Yaşındakinin Düşünceleri
896 • Korku
896 • Karşındaki Olay
896 • Sondan Önce
896 • Gün
897 • Şaşırmak
897 • Sofra
897 • Evin Tadı
897 • Penceredeki Kuş
898 • Yalnız Kadın
898 • Çocuğunda Yenilenen
898 • Çarşı Pazar
898 • Evlilik
899 • Aydınlık
899 • Çarşıda
899 • Horoz
899 • Sormak
900 • Yaş
900 • Kızın Başına Gelen
901 • Öğrenciler
901 • Sayrılık
902 • Gömlek
903 • Açıkartırma
903 • Tez Giden Çocuk
904 • Yürüyen Yalnızlık
904 • Gece-Gündüz Boyu Yürüyüş
905 • Ülkeye Yürümek
906 • Bay Birdenbireyi Anlatmak

2. Bölüm
Ötekinin Açılar Çıplaklığı
909 • Bir Kişilerin Sayısı
911 • En Gizli Olan
912 • Sözdeki Pusula
913 • Yürüyüş
913 • Eller
914 • Ölçü
915 • Eksik Gündeliğimiz
916 • Eli Uzağa Değen
918 • Aydınlığı Bulmak
920 • Özlem
921 • Gözlem
922 • Sömürü

3. Bölüm
Ötekindeler Evi
925 • Sınırlarsız
926 • Toplumun Türküsü
927 • Milyonluk Gecede Milyon
928 • Ortak Aydınlık
928 • Boyanma
928 • Onarma
929 • Uyanan Sayı
930 • Yaz Sofrası
931 • Uyku Ağacı
932 • Yurt
933 • Bilge
933 • Ektiğini Biçmek
934 • Anadolu Toprağı
935 • 8. Gün
936 • O Tepelere İnen

İÇERİ SAİT FAİK

939 • Yahular Günü
940 • İçkiden Çıkanlar
941 • Yoldaki Yazı Sait Faik
942 • Yıldönümünde
943 • İki Yazı
944 • Tanıtmak
945 • Bir Yıldönümü Daha

946 • Boşluğunu Dolduramayan
947 • Abasıyanık
948 • Gelmeden Gelmek
949 • Gölgeler 1
950 • Gölgeler 2
951 • Ağzı 1
953 • Ağzı 2
954 • Kuru-Tarla Sait'i
954 • Sait Faik Kalabalığı
955 • Nerede?
955 • Boşluk
956 • Öbür Yarısını Arayan Adam
959 • Kaçak
957 • Sarı Sakal
957 • İkindiüstü Sorulan
958 • Günsayaç
958 • Güneş Saati
959 • Bir Öyküyü Beklemek
959 • Günaydın Derken
960 • Öykü Dışındakiler
960 • Aşık Oyunu
961 • Doğa Yurttaşı Sait Faik
962 • Sait Faik'i Anarken
962 • Sakallı Çocukluğumuz

DÜZYAZILAR

KUTLUK'UN EVİNDEKİ KONUŞMA

YAPITLARIMLA KONUŞMALAR I

1033 • Birinci Oturum
1049 • İkinci Oturum
1061 • Üçüncü Oturum
1073 • Dördüncü Oturum
1082 • Beşinci Oturum
1098 • Altıncı Oturum
1113 • Yedinci Oturum
1129 • Sekizinci Oturum

YAPITLARIMLA KONUŞMALAR II

1139 • Birinci Oturum
1147 • İkinci Oturum
1152 • Üçüncü Oturum
1161 • Dördüncü Oturum
1169 • Beşinci Oturum
1184 • Altıncı Oturum
1190 • Yedinci Oturum
1197 • Sekizinci Oturum
1204 • Dokuzuncu Oturum
1208 • Onuncu Oturum
1213 • On Birinci Oturum
1225 • On İkinci Oturum
1231 • On Üçüncü Oturum
1245 • On Dördüncü Oturum
1258 • On Beşinci Oturum

DİLATA

YAYIMLANMAMIŞ YAPITLARI

SESLEM'LER

1295 • Açıklama
1297 • Gel'le - 1
1300 • Kalan
1301 • Gerçek
1302 • Ahû
1303 • Aramızdaki
1304 • Şemsi Tebrizi Üzre
1305 • Sormak
1306 • Ne
1307 • Gelik
1308 • Hadi
1309 • Giz

1310 • Taş Bilge
1311 • Duran
1312 • Yürek Dili
1313 • Sevgi I
1314 • Sevgi II
1315 • Sevgi III
1316 • Sevgi IV
1317 • Dörtlük I
1318 • Dörtlük II
1319 • Dörtlük III
1320 • Ses
1321 • Yıldız I
1322 • Kökleyin
1323 • Yıldız II
1324 • O
1325 • Dönü
1326 • Çoban Gece
1327 • Yeşil I
1328 • Yeşil II
1329 • Kim
1330 • Kişi
1331 • Birlik
1332 • Önce
1333 • Denge
1334 • Kuşlar
1335 • Kim'ler
1336 • Beğinmi
1337 • Gövdeyi Bırakmak
1338 • Gün Gece Şenliği
1339 • İkilenmek
1340 • Açık I
1341 • Açık II
1342 • Yazı

Ölü
1347 • Kıble
1348 • Görk
1349 • Seni Gözlerinden Öpmek
1350 • Ayla Doğan
1351 • İçimizdeki Kaçmak
1352 • Yeryüzü Dışındaki Yer
1353 • Ey'cik
1354 • Yatak
1355 • Kuşla Manda
1356 • Evren Kanı
1357 • Öyküler
1358 • Gün
1359 • Ölüler Orada Kalır
1360 • Bakış
1361 • Gölge
1362 • Yok Kuşun Uçtuğu
1364 • Dirilenlerin Ağıdı
1365 • Avcılar II

Tanrı
1369 • Var Tadı
1370 • Kutluluklar
1371 • Besmele
1372 • Bizim Tanrı
1373 • İnanmak
1374 • Aydınlık Kapı
1375 • Gün Doğdu Sevinci
1376 • Yansı
1377 • Bir'lemeler
1379 • Olduğu
1381 • Ulu Gecede Ovalar Kuşlar Dağlar
1382 • Sanki Der Bize
1383 • Yeryüzünü Duymak
1384 • Yok'u İletmek
1385 • Geceleyin Tanrı

YILDIZ KÖPRÜ

1391 • Oluğum
1392 • Biri
1393 • Gün
1394 • İçindekiyle Yansımak
1395 • Darağacındaki Yıldız
1396 • Sözcüklerle Kapışılmak
1397 • Kaçak
1398 • Ayaktaki Yeşili Söylemek

1399 • Uzak Isı
1400 • Gömütlük
1401 • Ağıdı
1402 • Aydınlık
1403 • Uzamıştı Söz Bitkileri
1404 • Orada
1405 • İlk Gece
1406 • Konu
1407 • İkili Adam
1408 • Ölümü Seçen Bir Genç Kadına Ağıt
1409 • Gün
1410 • Uykuya Giren
1411 • Tapınaktaki Yazılı Tuğlalar
1412 • Yüreksiz Ağaç
1413 • Gömütlüğün Çobana Anlattığı
1414 • Pir Sultan Abdal'dan
1415 • Seni Yudumlamak
1416 • Aydınlık
1417 • Yerine Olduklarımız
1419 • Göğül
1420 • Uyanık Uyku
1421 • Yıldızsız
1422 • Işığıl Kişi
1423 • Taş Uykusu
1424 • Yitik
1425 • Yıldız İstemi
1426 • Bircik
1427 • Yüksek Sürede Olmak
1428 • Fener Deniz
1429 • Açıklama
1430 • Tütsü
1431 • Seni Olmak
1432 • Sergilerde Kalan
1433 • Biraz
1434 • Kapsama
1435 • Denizde Parlamalar
1436 • Beykoz
1437 • İlk Çağ Kazıları
1438 • Yaprak Şöleni
1440 • Seni
1441 • Yaşlılar Durağı
1442 • Uzun Ökçeler
1443 • Büyük Ablama 1
1443 • Büyük Ablama 2
1444 • Ablama 1
1444 • Ablama 2
1445 • Ulaşmak
1446 • Türkü
1447 • Eylem
1448 • Yıldız Köprü
1449 • Tapınağın Duvarına Oyulan Yazı
1450 • Burda
1451 • Burada
1452 • Yok Olan
1453 • Alaca
1454 • Parıltı
1455 • Ağustosta Gecem
1456 • Çoban'la Anıları
1457 • Bu
1458 • Suna
1459 • Kalkım Günü
1460 • Ölülüğüm'de
1461 • Soluğu
1462 • Özlemi
1463 • Konuşma
1464 • Özlem Karanlığı
1465 • İskelelerin Vapur Gezisi
1467 • "Evdekimseyokkadın"
1468 • Ayak
1469 • Döl
1470 • Yansımak
1471 • Isımın Evrene Sorduğu
1472 • Sızı Kuş
1473 • Tanışma
1474 • Boyutsuz
1475 • Bölüşmek
1476 • Yön
1477 • Çağrılmak
1478 • Tadı

1479 • Kök
1480 • Sel
1481 • Çiçek
1482 • İçerde
1483 • Uçuk Doğa
1484 • Anı
1485 • Göz
1486 • Söylence Olan
1487 • Boy
1488 • Ses Dalı
1489 • İkicik
1490 • Bir Ölünün Anıları
1491 • Ülkeler Gövdesinde Ağrımak
1492 • Şıyk
1493 • İçeri
1494 • Deve
1495 • Mustafa Iktu Ağıdı
1496 • Dışarda
1497 • Konya Ovası
1498 • Uykudakine
1499 • Damlalar
1500 • Sevmek
1501 • Bir Gömütlüğe Bırakılan Çiçek
1502 • İşitilemeyen
1503 • Bebek 1
1504 • Son Mektubu Ya Da Resimlerle Güvercinler
1505 • Özlemin Düşüncek
1506 • Güz Sarısı 1
1507 • Güz Sarısı 2
1508 • Gezide
1509 • Büyü
1510 • Güz
1511 • Budala Sevmek
1512 • Dilekçe
1513 • Soluk
1514 • Eş
1515 • Dardaki
1516 • Dün Gece Bana Geldiğin
1517 • Aydınlık
1518 • Yaşamada Eylemce 1
1519 • Yaşamada Eylemce 2
1520 • Yatağımdaki Ay
1521 • Bekleyen
1522 • İki Olmak Oyunu
1523 • TürküGöz
1524 • Uzak
1525 • Görmeyenin Gördüğü
1526 • Evrenselliğimiz
1527 • Derler Ki
1528 • Bakmış
1529 • Gövdeyi Yaşamak
1530 • Yok Olan
1531 • Uyku Gömütlüğü
1532 • Yenileyin
1533 • Son Basamak
1534 • Özlem

ADIM ADIM IŞIMAK

1537 • Dört Yön
1538 • Dinelmiş
1539 • Anadolu
1540 • Sancak
1541 • Harbiyeli
1542 • Ahmet Mehmet
1543 • Çağın Alçağı
1544 • Açıklama
1545 • Başlangıç
1547 • Uzay Çağı
1551 • Özgürlüğü Anlatmak
1552 • Yeryüzünü Uyandırmak
1553 • Suç Ana
1554 • Oyların Ayaklanışı
1555 • Yara Çizgiler
1556 • Bitkilerin Devrimi
1557 • Ayaklar
1558 • Paşa
1559 • İkizler

1560 • Evler Salkımında Ölüm
1561 • Kocagöz
1564 • Alan Saati
1566 • Kör Söz
1567 • 23 Nisan
1568 • Muhtar Enata'ya
1569 • Ziya Arıkan'a Ağıt
1570 • İmza Toplamak
1571 • Büyümeler
1572 • Tersin Doğrusu
1573 • Ses
1575 • Anlam İçindekiler
1576 • Enlem Değirmileri
1577 • İnanmak
1578 • Esra'nın "Yerli Malı" Görevi
1579 • Anıtgömütün Ulu Duvarına Sekiz Dize
1580 • Sevgi Yaprağı
1581 • Yakılacak Para
1582 • Bir Oyunu Bozmak
1583 • 38. Enlem Çizgisi
1584 • Afganistan
1586 • Kâşgarlı Mahmut Anıtı
1588 • Doğanın Armağanı Üsküp
1589 • Egemen
1590 • 2. Koğuş
1591 • Kadınla Çocuğu
1592 • Resul Rıza ile Nigâr
1593 • Devlet
1594 • Anayasa Yıldızları
1595 • Bin Göz Ev
1596 • Kentte
1597 • Genceli Nizami Türbesi
1598 • Çiçek
1599 • Görünmek

AĞARMIŞ AĞACIN KIZI

1603 • Kırmızı Çekirdek Adam
1604 • Anılarla Yol
1605 • Yeni Kapının Takıldığı Gün
1606 • Sofra
1607 • Ötekinde Olmak
1608 • Kendini Sevmek
1609 • İplikli Geceler
1610 • Tanrının Dinlediği
1611 • Kızımdır
1612 • Salı Günü
1613 • İki Sıcak
1614 • Bir Yastıkta Kocamak
1615 • Boş Yatak
1616 • Ol Cennetin Yollarında
1617 • Ağaç
1618 • Eliyle Yazdırdığım
1619 • Okurken Esneyen Kadın
1620 • Güzelliğimin Güzelliği
1621 • Annemle Yalan
1622 • Arife
1623 • Yok Olan
1624 • Önlüğündeki

KAÇAN UYKULAR ÜLKESİ

YAPIT ADLARI

Dağlarca'nın *Bütün Şiirleri*'nin bu üçüncü ve son cildinde, şairin 1990'da yayımlanmış ve ikinci cildin sonunda yer alan *Uzaklarla Giyinmek*'ten sonra, 2008'deki ölümüne kadar yazdığı kitaplar yer alıyor. (Burada, yayıncının kararıyla *Bütün Şiirler* baskısının dışında tutulan çocuklar için yazılmış şiir kitaplarının varlığını anımsatmak gerekiyor. Bu kitaplar, "çocuklar için" yazılmıştır, "çocuk kitabı" kategorisine girmektedir ama önceki önsözde de söylediğimiz gibi Dağlarca'nın şiir yapıtının önemi yadsınmayacak bir yönünü oluşturur. Bu önem, Dağlarca'nın şiiri için çocuk tema'sının ayrıcalığıyla bağlantılıdır. Hiç de "çocuk kitabı" olmayan *Çocuk ve Allah* bunun en önde gelen dışavurumudur. *Çocuk*–ve aynı eksende *hayvan*– Dağlarca'nın şiirinin odağı olan yaşamsal ilksellik ve duygulanımsal yoğunluk için bir adlandırmadır.)

Dağlarca, bu son döneminde de çok yazmış, çok yayımlamıştır. Oysa, yaşamının kimi dönemlerinde olduğu gibi, yayınlar –ya da yayın grupları– arasında bazen büyük zaman aralıkları olduğu göze çarpmaktadır. Bu ciltteki yayınlarla ilgili ilk kesinti 90'lı yıllardadır. Bu kesinti, Doğan Kitap Yayınları Dağlarca Dizisi'ni yayımlamaya başlayınca, 90'lı yılların ikinci yarısında son bulmuştur. Birçok yeni yapıt, birlikte ve art arda, Dağlarca Dizisi'nin ciltleri arasında yer almaya başlamıştır. İkinci kesinti Doğan Kitap yayınlarının Dağlarca Dizisi'nin 2000 yılında durmasıyla başlayıp, Dağlarca'nın Yapı Kredi Yayınları'na geçtiği 2007 yılına kadar sürecektir. Bilindiği gibi, bu yıldan ölümüne kadar Dağlarca dört yeni kitap yayımlayacaktır. Bu ikinci kesintiye tek istisna, YKY'nin yayın sürecinden az önce Norgunk yayınlarından çıkan *İçimdeki Şiir Hayvanı*'dır.

Buna göre, iki kesinti döneminden sonra çıkan birçok kitap o dönemlerde yazılmış şiirlerden oluşmaktadır. Bu yüzden yazılış yıllarını tam olarak saptamak zordur.

Bilindiği gibi, Dağlarca düzyazıdan uzak durmuş, nerdeyse kaçınmış bir yazardır. Oysa, *Kutluk'un Evindeki Konuşma* (aralarında Cernal Süreya'nın da olduğu birçok konuşmacının Dağlarca'ya sorular sorduğu ve önce *Papinls* dergisinde yayımlanan uzun bir konuşmanın metni olarak), *Yapıtlarımla Konuşmalar I* ve *II* (1999-2000) ve *Dilata* (2000) bu düzyazıdan uzak durma kuralını bozmaktadır. Dağlarca, bunları Dağlarca Dizisi'ne aldırarak ve orada yayımlayarak önemsediğini belli etmiştir. Dolayısıyla bu yapıtlar, geri kalanı salt şiirden oluşan *Bütün Şiirleri* yayınına girmeliydi ve bu üçüncü cilde girdi. Burada, Dağlarca'nın kimi kitaplarının –*İlk Yapıtla Elli Yıl Sonrakiler* (1985), *Taş Devri*'nin ikinci baskısı (Norgunk, 2006)– önsözünde; bizim yayımladığımız *Arzu ve Varlık, Dağlarca'ya Bakışlar* (**Y Y**, 1999) kitabının önsözünde ve nice yayın, dergi, gazetede yer alan ve şu an'a kadar toplanıp kitaplaştırılmamış söyleşileri de anmak gerekiyor. Dağlarca, bu şOyleşilerde sözlerini konuşmacıya yazdırıp, sonra ona okutur, gerekli düzeltmeleri de o an yapardı. Ortaya çıkan bu söz kaynaklı "emprovize" düzyazılar çoğu zaman şaşırtıcı buluşlarla, imgelerle, düşüncelerle yüklüdür. Zor da olsa, bunların bir gün toplanıp yayımlanmasını diliyoruz.

Burada Dağlarca'nın yanındaki kişisel deneyimimize değinmek zorunluluğunu hissediyoruz. Dağlarca YKY ile anlaştıktan sonra, yeni yazmış ve yazmakta olduğu şiirlerden kitaplar oluşturmak işine girişti. Biz bu çabada Dağlarca'ya yardımcı olduk. Böylece, son yıllarda (yaklaşık 2004'ten başlayarak) "yazdırdığı" şiirlerin toplamından bir bölümleme gerçekleştirdik. Dağlarca, yaklaşık 90'lı yılların sonundan beri, görme yetisinin azalması yüzünden, şiirlerini gitgide başkalarına "yazdırmak" zorunluluğunu duyuyordu; o zamana kadar, şiirlerin ilk elyazması versiyonları Arap harfleriyle yazılmıştı, bunlar temize çekilmeden kalırsa şiirleri kimsenin okuyamayacağı kaygısını da hep taşımış, bir vakit sonra şiirlerin elyazmasını da Latin harfleriyle yazmaya yönelmişti; oysa, görme sorunu onun bu harflerle yazdıklarını da okunmaz kılmaya başlamıştı. Böylece, Dağlarca şiir yazmak istediğinde, çoğu kez, ne yazık ki eğitim düzeyi Dağlarca'nın söylediğini hızlı ve kusursuz bir biçimde nakletmeye elverişli olmayan bakıcı-

sı Ömür Hanım'a yazdırıyordu (zaman içinde kendisini geliştiren Ömür Hanım'ın vefâkar emeğini burada selâmlayalım). Şiir yazmak istediğinde , Dağlarca'nın yanında başka dostları varsa onlar yazıyordu. Dağlarca bu son dönem bize de şiirler yazdırdı. Ayrıca , eski "yazdırılmış" şiirleri ona okuyorduk, o da düzeltmeler yapıyordu . Son dönem şiirlerinden birlikte gerçekleştirdiğimiz bölümlemeyle 2007 yılında yayımlanan *Orda Karanlık Olurum, Arkası Siz, Genç* kitapları doğdu. 2007 sonunda ise Dağlarca son kitap projesine girişti: *İçeri Sait Faik* (yayını 2008 başları). Dağlarca, bu kitaptan sonra da şiirler yazdı (ya da daha doğrusu yazdırdı). Yine kimilerini de bize yazdırdı. Bunların bir bölümünü dergilere verilmek üzere birlikte seçtik. Arna Dağlarca'nın sağlığı kötüleşip hastaneye kaldırılınca bu şiirlerin yayımlanması işi askıda kaldı. Ta ki, *Beyaz* dergisi yaklaşık 14 yıl aradan sonra bir Dağlarca özel sa- yısıyla yeniden yayımlanana kadar (2009 başları). Bu son şiir- lerin ilk el yazması versiyonları , o zaman seçilmemiş olan di- ğerleriyle beraber Dağlarca'nın evinde kaldı. *Beyaz*'da yayım- lananlar dahil , Dağlarca'nın kitaplaşmamış son şiirlerinin bir yayını ancak arşivleri kamuya aiçılınca gerçekleşebilecektir.

Yayımlanmış şiir kitapları ve yayımlanmış düzyazı kitaplarından sonra bu Üçüncü Cilt (*Büran Şiirleri - 3*) yayımlanmamış yapıtlarla sona eriyor. Yukarıda söylenenlerden de anlaşılacağı gibi, bu yayımlanmamış yapıtlar nitelemesi Dağlarca'nın en son yazdıklarıyla ilgili bir niteleme değil. Üiçüncü Cilt'te (*Büran Şiirleri - 3*) yer alan yayımlanmamış yapıtlardan ilki, Dağlarca'yla birlikte 2007-2008 yıllarında yaptığımız dökümde karşımıza çıkan tam anlamıyla bitmiş, yayına hazır duruma getirilmiş, eşsiz bir tasarım bütünlüğü taşıyan *Seslemler*. Ne yazık ki Dağlarca, bize, yapıtın yazılış tarihini yaklaşık olarak bile vermemiş- ti. Arna özenli bir daktilo yazısıyla yazılmış, özenli metin yapıştırmalarıyla düzenlenmiş yapıt, 70'li yılları, hatta daha da öncesini işaret ediyor görünmektedir.[1] *Seslemler*'den sonra gelen *Yıl-dız KOprl* ve *Adım Adım Işımak* toplamlarının durumu başkadır.

1 *Seslemler*'in üçüncü ve son bölümü "Tanrı"nın birkaç şiiri (ki aralarında "Besmele" ve eşsiz güzellikteki "Geceleyin Tanrı" yer almaktadır) *Vatan 1961 Yıllığı*'nda yayımlanmıştır.

Bunlar *Seslemler* gibi bitmiş kitaplar değildir. İki kitaptaki şiirler, yine Dağlarca'nın son aylarında onunla birlikte yaptığımız ara ştırmalar sonucu "kitaplara girmeyen ya da girmemiş olabilecek eski şiirler" diye ayırdığımız şiirler toplamında yer almaktadır. Biz bu toplamı , şiirlerin iççeriksel ağırlığına göre iki kitaba bölmiişllik. Daha "lirik" şiirlerden oluşan ilk gruba Dağlarca şiirlerden birinin adı olan *Yıldız Köpnl* adını verdi; "toplum" ağırlıklı şiirlerin grubu ise *Adım Adım Işımak* adını aldı. Bu yapıtlardaki şiirlerin tarihleri belli değildir. Yaklaşık 60'lı yılların ortalarından 80'lı yılların ortalarına uzandığını tahmin edebiliriz. Kimileri dergilerde yayımlanmıştır, kimileri hieç yayımlanmamıştır. Ne yazık ki bunun net ayrıntısını verebilecek durumda değiliz. Dağlarca, bu iki yapıtı da *Seslemler* ile birlikte, YKY'ye vermiş, yapıtların dizgileri yapılmış, yazarın ölümüyle beraber *Bütün Şiir eri*'ne alınmalarına karar verilmiştir. Diğer iki yayımlanmamış yapıtın ise tarihleri bellidir (2000-2001). Bunların bilgisayar ortamına kaydedilmiş versiyonlarına sahip bulunmaktayız.

Yayımlanmamış yapıtlar ve şiirler ile ilgili son not olarak, Dağlarca'nın henüz kamuya açılmamış arşivlerinde dörtlükler-den oluşmuş büyük bir toplamın yer aldığını da belirtmeliyiz. Dağlarca, bu toplamla özellikle 80'li yılların ikinci yarısında ilgilenmiştir. Bu toplam, onun tasarımında *Haydi* dörtlükleri- nin bir devamı niteliğinde olacaktı. Dağlarca'nın biitün değin-diklerimizden başka da yayımlanmamış şiirleri olduğu kuşku-suzdur. Dağlarca , görii ştiiğü birçcok insana , bir sunu ya da bir "şiir yazma gösterisi " (Dağlarca, şiir yazma yeteneğini sergile- meyi, insanları şa şırtmayı ya da hayran bırakmayı seviyordu) olarak gözleri görürken de şiirler "yazdırmıştır"; bu şiirler, bu- gün cçeşitli defterlerde, kağıt parcçalarında "anılar" niteliğinde bir postüm varlık sürdürmektedir. Bunların ne ölcçüde onun şiir yapıtına girebileceği tartışılabilir. İlk başta kaynağın sağlamlı- ğı önemlidir. İkinci olarak da Dağlarca şiirin kopyasını istemeyip, yapıtına alma olanağını dışladıysa, bundan, söz konusu şiiri önemsemediği anlamı cçıkarılabilir. Arna bunların iççinde de nice güzellikler bulunmaktadır .

Dolayısıyla Dağlarca'nın *Bütün Şiirleri*'nin bu son cildi, ne kronolojik sırayı izlemektedir, ne yalnızca şiirlerden oluşmuştur, ne da yalnızca yayımlanmış kitapları iiçermektedir. Bir son cilt-te bu durum kaiçınılmaz olabilir.

Şimdi de son olarak, Dağlarca şiirinin 1990-2008 dönemine bir göz atalım. İlk dikkati çeken yapıtların başında, oldukça kapsamlı *İmin Yürüyüşü (Biçimlerle Soyunmak)* gelmektedir (1999). Bu yapıt, başlığının biçiminin da belirttiği gibi, 1990'daki *Uzaklarla Giyinmek (Sığmazlık Gerçeği)* yapıtının bir "karşılığı"dır. Kitabın düşünsel ekseni vardır: *im* olgusu. Yapıt, evrenin oluşumunu *im*'in türeyişi olarak ele alır. Bu türeyişte *imge* ve *imgelem* an'ı, evren ile şiirin bir bakıma yapısal rastlaşmasını belirtir. Yapıt, Dağlarca'nın son döneminin en çarpıcı şiirlerinden birkaçını barındırır.

O'1923 (1998) ile *Ötekinde Olmak* (1999) yalın ve yatışık ton'larıyla dikkati içeken önemli yapıtlardır. Yapıt düzleminde, Dağlarca lirizminin son güzel örnekleridir.

İçimdeki Şiir Hayvanı (1997) sarsıcı bir başyapıttır. Dağlarca şiirinin en büyük tema'larından biri olan *hayvan*, burada *şiir* ile özdeşleşmiştir; bunun sonucunda, garip, şiddetli imgeler ve "sahne"ler ortaya içıkmıştır. Dağlarca'nın şiirinde hayvana bağlı olan yabanıl ve ilksel nitelik, yapıta egemendir. Kitap, şiir ve yazma eylemi konusunda yer yer trajikleşen benzersiz bir bakış sunmaktadır.

İlk baskıları Yı Y'den içıkan dört kitap, artık şiirlerini yazdırmak zorunda kalan, dolayısıyla belli bir düzyazısal söylemselliğe başvurmak durumunda olan bir şairin son şiirlerinin önemli bir bölümünü sergilemektedir. *Orda Karanlık Olurum*'un, karanlık ve yokoluş tema'sını öne içıkaran yer yer endişeli, sor- gulayan ve patetik ton'u, bu kitabı öne içıkarmaktadır. *Genç*'te toplumsal tema, son kez kendini duyurmaktadır. En son kitap *İçeri Sait Faik* ise, yıllar önce yitirilmiş eski dostu bir anımsama- dır ve ululamadır. Ölümün eşiğinde, geiçmişten bütün bir yaşa- ma yansıyan dostluğa, sevgiye, insanlığa bir el uzatmadır, bir selilmdır.

Ahmet Soysal

O' 1923

1. Baskı: 1998

I
Kim Uzamaz
Beklerken Sevdiğini

ÖN

Sevgidir
7 günde yaratan
Evreni yeryüzünü

Bendeki çırılçıplak özlem
Saydam görüntülerle derleyecektir
7 dizelerde
Yüzünü

ÖZLEM

Gölün kıyısındayız
Ağaçtan düşer yaprak
Yansımasına değer
Yüzünün

Birbirine karışır
Suyun
Ağacın kımıldadığı

TÜY

Bul deseler
Ağırlığını
Gündüzün
Seni kucaklarım

Bul deseler
Ağırlığını gecenin
Kucaklarım yine seni

BU SES

Bu ses
Nereye gider mi diyorsun
Dağlarda yankı boy
Irmakta toprak boy
Kuşlarda mavi boy
Ağaçlarda ışık boy yel boy?

Sevenlere

AYDINLIK OYUNU

Sen
Kızsın diye
Gündüz olur

Sen
Kızlığını düşündün mü
Gece derler
O ilk karanlığa

NERELERDE'YKEN

Söz verdiği yerde yoktu ki
Adımızı yazdığımız ormanda
Kadın giysileri satılan geniş yolda
Kumsalda
Bulamadım akşama dek

Düşüne girecektim
Uykusunda bile yoktu

SENİ ANLATMAK

Seni anlatırken
Sözlükleri
Azaltabilirim
Azaltabilirim
Azaltabilirim

Kalırlar
Aydınlık'la boy

YANSIMA

Gökyüzünden büyük
Yalnızlıklardan büyük
Denizaltı bitkilerinden sessiz
Sevgiden büyük

Tek dizesi bile benim değil
Bütün yazdıklarım
Senden bende kalanlar

ÖYKÜCÜK

Kaval çaldı
Büyüdü sessizlik
Daha yeşil oldu ova
Anladım
Çobanını aramaya
Dağ köye inmişti

Toprak kaydı dediler

GÜNÜN BİR YERİ

Günün bir yeri gelir
Aydınlıksız
Karanlıksız
Birleşir orada
Bütün yaşamak

Anlarım orada
Seni ben

SEVENLER

Birinin uykusu
Düş götürür
Birinin uykusuna
Uykusu birinin
Düş getirir
Uykusuna birinin

Geç uyanır ikisi de

İLK YALNIZLIK

O gün kopmuştu sevgi
Kondu hemen kadın dal arkadaşlarına
Gezdiler eğlendiler geceyarıları yeşil

Ev boş ev uzak
Ev nasıl da büyümüş
Kadın nice örtünse
Bacakları açıktı karanlığın

DUYDUĞUM

Aydınlığın sesi duyulmuyordu dalgalardan
O ki çağrıydı
O ki ayrılıktı
O ki özlemdi
O ki sevgiydi

Kapa ağzını dedi dağ
Denize

ULAŞMA

Nereye dek çıkar
Adımlarımdaki basamak
Zenginliğe mi
Üne mi
Ölümsüz yapıtlar vermeye mi?

Hayır yalnız sana ulaşır
Adımlarımdaki binbir basamak

KAPALI ADAM

Akşam üzeri tanışmışsındır
Dönersin evine darmadağın

Kapı açılır ona
Basamaklar
Yaktığın ışık
Yastıklar açılır ona
Niye kapalısındır sevince sen?

DEĞİŞİM

Gün çıkarır üstündekileri
Ayrılır denizden ağ
Yapraktan yel
Kavaldan ses
Gözlerden görüntüler

Geceleyin soyunurken aydınlık seni
Üşürüm

II
Başka Görünür Su
Kavağın Yaprağında

KÖR

Ner'em diyorsun
En güzel
En uçsuz bucaksız?

A çocuk
Sorduğunu ben nasıl görebilirim ki
O ner'en dir
Beni sende kör eden

GÖMÜ

Benim bir gömüm var
Gece gündüz çoğalan
Bitmeyen tükenmeyen sevinç

Çocuklara
Kuşlara
Kızlara kadınlara
Avuç avuç serptiğim dağıttığım

UYKUSU KAÇAN AĞAÇ

Uyurken hepiniz
Geceyarısı çıkarım evden
Bulurum uykusu kaçan ağacı

O hemen anlar
Bırakır avuçlarıma bir yaprak
Senin yerine yavaş
Senin yerine kırmızı

KARDELEN

Bendeki turna
Bendeki aslan
Bendeki fil
Bendeki timsah
Bendeki gergedan

Bendeki seni sevme gücüdür
Torosların çobanı kardelen

O AYDINLIĞIM

En karanlık geceydi uyuyunuz dedi Tanrı
Bitkilerin hepsi
Hayvanların hepsi
İnsanların hepsi
Söndürdüler bütün iç ışıklarını tek tek
Kendilerini uyudular

Ben söndürmedim seni ben seni uyudum

SEVİŞME

Değer göğün kızlığına ışığın kızıllığı
Esenlik yükselir senden
Gizil denizleriyle eskil ormanlarıyla
Bütün yeryüzü sende

Kurt kuş dışarı çıkmıştı ya iki iki
Işığın kızıllığı sorar kızlığına göğün
Bu kaçıncı sevişmemiz?

BİR YUDUM İÇEMEMEK

Bir ikiz bulak vardı o dağda
Gelen geçen dolduruyordu tasını
İçip gidiyordu daha da dinç

Mor oldu sarı oldu kızıl oldu gökyüzü
Beklemekteyim nice yıl
Sen mi akıyorsun yoksa
Dolmuyor dolmuyor benim avucum

KELEBEKLER

Ağaç taşı anlamaz
Gökyüzü mavi iken
Ağaç susuzluğu anlamaz
Gökyüzü mavi iken

Ben seni
Çok sevdiğimi anlarım
Gökyüzü mavi iken

PARLAMIŞ OLMAK

Ne yapsınlar
Birer yıldız seçmiş
Sevenlerin kavuşamayanların hepsi
Bakmışlar avunmuşlar binlerce yıl

Oysa sen
Öyle uzak öyle görünmezsin ki
Sen beni seçmişsindir yıldız olmuşum

MUT

İçimdeki aydınlık
Güpegündüz önüme düşer
Daha aydınlık olur deniz
Daha aydınlık olur yeryüzü
Daha aydınlık olur yaptığım iş

İçimdeki aydınlık – seni delice sevmem
Kara gecede bile önüme düşer

GÜNEŞTE MUM YAKMAK

Ya biri üfler
Ya öbürü
Sönmüştür
Eteğin savurduğu yelle
Hızla örtülmüş kapıdaki esintiden

Oysa ne güzeldi:
Güneşte
Mum yakmak

YEMİŞLERİMİZ

Dökülmüşler sürüklenmişler
Biri doğuda biri batıda
İki ağaçtan

Birbirlerine değdiler bir geceyarısı
Yemişe durdu
Altında yıldızların
İki yalnızlık

ÜSTÜME YAĞAN

Kar değil
Dolu değil
Yağmur değil
Şimşek değil
Bora kasırga değil

Sevgi de değilse Tanrım
Gece gündüz üstüme yağan ne?

SANA GEÇMEK

Yığılmıştık büyük köprünün başına
72 ulustan 72 kalabalık
Gök giysili yaratıklar soydular bizi
Ta iç aydınlıklarımıza dek

Anımsamıyorum düş mü gerçek mi
Hepimiz sevgimizi gösterdik
Bana geç dediler

III
Gövdeleri Nerede Sandıktaki Gelinliklerin

YOL

Yol – yürümüşlere katılan uzak
Hepsinde birbirine benzeyen
İleriye bakar hep
Durmaz o nerelere varsak biz

Öylesine sessizdir ki
İşitmez duymaz adımlarımızı
Öylesine yürüyüşündedir sevdiğinin

HAYVANLARIM

Eğitilmiş birer hayvandır
Ellerin ayakların gözlerin
Yaparlar yürürler görürler istediğini
Ekmek verir yol verir aydınlık verirler sana

Yüreğin
Eğitilmemiş hayvan
Bu deli sevgiyi verir sana

GÜN

Irmağın arkasında
Al atlarla dolu çayır
Çayırın arkasında
Uzun bacalı ev
Evin arkasında yıldızlara değen dağ

Dağların arkasında uyanır yeniden
Seni sevmek

İKİ ÇOCUK

Aydınlık da
Ben de
Mutluyduk bütün günlerimiz boyu
Mavilenirken gece gündüz

Şimdi uzak düşmesi var
Aydınlığın gökyüzüne
Ben sana ayrılık bilmedim

BEKLERKEN

Damla damla düşer
Günler içime
Sevdiğimiz o çam ağacı
O çakıllı yol
Hepsi damla damla birer aydınlık

Niye ki geleceği gün
Ertelenir hep damlamaz?

KUŞLAR

Ben yazarken önüme konuveren
Bu kırmızı
Bu boyut
Bu gölge
Birer kanat sesidir

Hepsi hepsi benim yalnızlığıma konmuş
Senin kuşların

SEVMEK

Şu kapıları
Niye yaparlar
Neden kapatırlar bilemem

Görmüyorlar mı
Binlerce yıldır
Kimse içerde değil
Kimse dışarda değil

DEĞME'LER

Özlem'le
Sevgi
Bir kuşun iki kanadı

İki kanadını birden
Çırptı mı
Sevgi maviliğe değer
Özlem bana

GÖRÜNTÜLERDE GÖRÜNMEK

Ben eve girer girmez
Gelmemekle gelmek
Dışarı çıkarlar

Mutluyum
Götürürler getirirler beni sana
Yeniden
Gelmemekle gelmek

UZUN

Seni
Seni
Öyle uzun seviyorum ki seni

Ya
Yaradılışta doğmuşum
Ya
Ölümsüzün biriyim ben

ÇOĞUL BİREY

Öyle büyük ki sevgimiz
Yeryüzünün bütün evlerine
Dağılmışız sanki
Yine de duyarız
Oraları ayrı ayrı yaşarken
Sevgimizin
Tekliğini

KESİT

Kesilmeden görünmez
Ağacın içindeki değirmiler
Ötedursun kuş
Esedursun yel

Görmüyordum
Ben seni sevmeden
İçimdeki yaşamak değirmilerini

ÖBÜR AYDINLIKTA

Yıldızlar ay
Güneş
Hepsi hepsi
Nice bin yıllardan kalma
Dışarı ışık

Sevgimiz bizim
İçeri ışık

KALICILIĞIMIZ

Bütün yaratıklardan
Bütün sözlüklerde
Kalın bir sözcük

Niye ki
Ayırmaya kıyamadılar
Bıraktılar bizi
Birleşmiş iki sözcük

GECE GİDEN

Uykum
Gözlerimdedir güpegündüz
Yeşil mi kara mı
Sarı mı mavi mi
Belli değil

Benden ayrılır geceleri
Gider sana

SENİ SEVMEK

Sallanır gökyüzü
Sallanır yansımaları gölün
Sallanır dal
Sallanır yapraktaki ses
Sallanır en güzel anılarımız

Hepsi birden duruverir
Sallanır sevgi

IV

Gizlice Bilir Yaşlı Çınar
İlkyaz Yeli Geldi mi Gelmedi mi

AÇIL SUSAM AÇIL

Nice büyük
Bilsek de biz
Boş kalırdı
Kasa – kırkharamilerde'ki

Demir
Altına
Tutkun olmasa

KIRMIZIYI KIMILDAMAK

İçinde bir gece vardır hepimizin
En büyük sevgisinden kalma
Yıldızsıdır
Nice güneşli günler azaltamaz karanlığını

O
Sakladığımız gecede
Kendimiz bile yoğuzdur

DÜZEN

Egemendir ağacın usu
En uzak dağlara bile

Ya seni
Ya kendimi yaşamamak isterim
Bağışlanırım hemen
Egemendir ağacın usu
Bana bile

KAÇ KİŞİ SEVMEK

Severken seni
Bir kaç kişiyimdir:
Hemen ayrılmış
Yolda
Buluşmayı düşünen

Geceleri
Bir kişi olur sevgim

DİZE

Bir tek dizeyim
Sanki değişmiş
Sanki değişmemiş
Sanki sevgi
Sanki aldanmak

Gün yenilendikçe
Başka olan

FİLİ KISKANMAK

Filler
Dalarmış içine ormanın
Gidermiş bir yerlere
Ölürlermiş oralarda yapayalnız

Seninle öyle doluyum ki
Gidemem bir yerlere
Sevgimi ölemem bile ben

SELIŞIK'TA SEVGİ

O geceler ki sınırsız
Birdenbire
Düşüverir
Karanlığıma özlemin

Yumarım gözlerimi
İşte derim:
Sevgimi kamaştıran

BUDALA DAĞ

O ilk gün
Ben seni
Görür görmez
Nasıl mı şaşırdım?

Bir dağı
Büyük bir kente getirseler
Nasıl şaşırırsa

DAMLA SESSİZLİK

Uyurum ovalar boyu seni düşünerek
Karanlık yıldızı çağırır
Yıldız Ay'ı çağırır
Ay dağı çağırır
Dağ gibi girer güzelliğin düşüme
Sığmaz ki dağ düşüme

Uyanırım

İKİ YÖNLÜ OLAN

Sevginin yarısı çocuk
Hemen küser
Biraz gülümsemesen

Yarısı
Binbir yaşında
Oralı değil
Binyıl gülümsemesen

ÖVÜNÇ

Göz zenginiyim
Ayak zenginiyim
Sevginin
En büyük zenginiyim ben

Sana çok baktım
Yokluğunda
Seni çok aradım çünkü

SEVGİLERİNE SAYGI

Niçin anlamazsınız
Yükümüzü taşıyan hayvanları
Ya gövde ağırlığımız
Ya heybe sandık ağırlığımız
Sırtlarını doldurmuştur binlerce yıl

Niçin anlamazsınız onları
Onlar bizi sevdiklerini taşırken

İKİNDİ

Kuşun gagası yeşil
Aydınlığa değer
Kuşun gagası boz
İnen geceye değer

Gagasında gök
Kuş öttü mü
Ben seni işitirim

BÜYÜK KUŞ

Sevgi göğe benzer
Biçimi değişir hep
Mavisi değişir hep

Karanlıklar nice büyürse büyüsün
Sevgi göğe benzer
Sallanır sevgi dalım
O konar da göçer de

V
Gece Giyinmesi Yıldızların Gündüz Soyunması O'nundur

KIRMIZIYA DEĞMEK

Bütün doğanın – dağ su
Bütün bitkilerin – buğday çam
Bütün hayvanların – kuş geyik
Hepsinin özeti var sevgimde

Hepsiyle
Birden yaşarım
Seni

PARILTI

Bardak
Suyu
Daha aydınlık eder

Saydamdır
Sevgim
Daha aydınlık eder
Seni

SOYUNMAYI İŞİTMEK

Denizin sesi mi
İlk aydınlığın sesi mi
Dalın yaprağın sesi mi
Uzağın sesi mi
Hangisi mi en güzel?

Sen soyunurken
Giysilerinin sesi en güzel

AÇ

Kuşların gözü büyük
Toplar
Gördüğü en küçük yiyeceği bile

El kuşumun gözü büyük
Toplar gece karanlığında
Belleğimden
Geldiğin günleri gelmediğin günleri

PARMAKLA SAYMAK

1 su
10 ağaç eder
10 ağaç
100 serçe eder
Sesleri seslerine karışırken

1000 serçe
1 sevgi eder

ESENLİK

Suya yıldız dokundu mu
Işır yansımalar
İşte binbir yeşili
İlkyazın
Hepsi dokuna dokuna ses

Cama karanlık dokundu mu
Düşer içime güzelliğin

YAĞMUR

Yağmur kokusunda
Aydınlık açar su
Ben seni düşünürüm
Yağmur kokusunda
Kanadını açar güvercin
Severim bir daha seni

Sallanır bütün ağaçlarda ses

YOĞUNLUĞUN ANDI

Balık yüzer
Gemiler binbir ışıklarıyla yüzer şimdi
Su ikisine de benzemez

Seni öyle severim ki
Bir gidenlik bir gelenlik var
Onlarda
Benimki ikisine de benzemez

SARIŞINGECE

Eğridir ay
Eğridir söğüt dalı
Önce düz sonra eğridir yol

Öyle güzelsin ki sen
Duyuyorum
En büyük eğri
Sevgimiz

KIYILARA ÇARPMAK

Dalgalar
Ağza benzer
Haykırır birinin varlığını
Birinin yokluğunu

Dalgalar
Ağza benzerken
Ben seni sōylemek isterim

UZAKLARI SEVERKEN

Nereye konsalar
Gider izlerim
Tek tek
Kuşların ayak izleri
Yönleri gösterir

Yönleri gösterir
Dizelerdeki parmak izleri de

YALNIZ ADAM

Sayım günüydü dün
Açtılar bütün kapıları
Girdiler defter kalem
Yazdılar

Kapısı açıktı girdiler evine
Öyle yalnızdı ki
Yalnız adamı gōrmediler yazmadılar

IRMAK

Irmaktan geçer atlar
Köpükleri bende
Gök daha yansımıştır şimdi
Mavilik
İki kez

Irmaktan geçer atlar.
İkimiz birleşiriz sanki

İKİ YÜREK

Gün ışıyana dek uğuldadı
Susmadı bu gece orman
Çizgilerimiz ki ağaçların üzerine kazımışızdır
Onları seçemediler pek
Onları sordular birbirlerine

Kabuklarda büyüye büyüye
Birer dev olmuştu yüreklerimiz

SÖZ AĞARMASI

Ak gömlek
Ne söyler
Sevgiden hemen sonra
Yıkadığın
Güneşe serdiğin

Kimse işitmese de
Sevgi dizelerimi söyler

TAY

Önayakları çocuk
Oyunu sarı
Arka ayakları yel
Oyunu kırmızı
Kimi severken yan çizerdi anasına

Gider gelirdi tay
Kendinden dışarı

TAPINAĞA ASILMIŞ GÖVDELER

1. Baskı: 1998

I
Tapınağa Asılmış Gövdeler

GÜN

Yapraklar kanatlara değdi mi
Ağaç kuşların tadına bakar

Öter ötmez açık kalır ağzı
Kuşlar gökyüzünün tadına bakar

Uzaklardan gelir girer toprağa
Aydınlık içyeşilde karpuzun tadına bakar

Öperken beliren yüzünü
Dudaklarım aydınlığın tadına bakar

ÖYKÜLERDE

Bu yeryüzü suçlarla yüklü
Bir kayık

Direkleri dağlardan kürekleri ovalardan
Denizleri anılarımızdan dümensiz kayık

İçinde binlerce dize binlerce yıl binlerce ısı
Süzülür Doğu'dan eski Doğu'ya kayık

İşte seni bana getirmekte
Bütün göğü yelken yapan kayık

PAY

Ağızları neden birbirine benzer timsahlarla insanların
Evrenseldir ette suç

Sevmek en büyük türkümüz
Dudakları bacakları suç

Bir iç aydınlıktır ki dağılmış ilk günden bugüne dek
Bütün yaratıklara en eşit düzey... suç

Ta içinde duymaz kim
Kırmızı damarları karanlık gövdemizin suç

KOŞU

Hepimiz birer değil binlerce at
Parada sevgide suçta yarışır atlarımız

Kız oğlan kız aydınlığı göğüsledi mi
Türküdür atlarımız

Kösnülerimizin sığıştığı ısı kim
Oralarda bireyin sonu atlarımız

Yitirilmiş kaç ovadır bu koşu
Uzaklaşırken büyür kendini atlarımız

YÖN DEĞİRMENİ

Yüzün göğü mavi kılan suyul ses
Binlerce yargının içinde

Dinle evreni özetlemiyor
Yasalar akan günler içinde

Eğri uykularımız tanık
Bir yel ki görünmez bilinmez içinde

İşte yeniden buluyorum seni
Yönlerimi geri getiren aydınlık içinde

GÖZLEM

Sana değercesine güzel Ağustos geceleri
Yıldız göründüğünü akar

Yolları alanları açtı mı denize dek
Büyüyen kalabalık göründüğünü akar

Yapısaldır eylem
Günler üstüstedir sanki göründüğünü akar

Suç mu yeni gövdeler mi dersiniz
Yeni gövdeler eski göründüğünü akar

SUÇ ÜLKELERİ

Uzun ip uzaklarda titrerken
Yukardan aşağı bir acı ışık sana

Artık ayaklarının değmeyeceği yol
Yok özlem sana

Gök nice mavileşse
Uzakları yenilemiyor sana

Anlatmaktadır suç ülkelerini
Suskun yüreğin sana

O

Hepimizin taşıdığı gizli ülke
Hepimizin en uzak en yakın yeri

Görmüyor muyuz
Eğilir suçun çiçekteki yeri

İnsana hayvana bitkiye benzemez
Bomboştur yeri

Kim... sevdiğincedir
Bir yeri gider gelir bir yeri

II
Uzak Görüntüler

SOYUNUK YAZ

Mavinin esmeridir bu yaz günleri
Güneşte olan

Niye ki öbürlerinden kapalı daha
Daha soyunmuş olan

Baş örtü'lüler görünmemekle süslenmiş
Özlemi göz olan

Bir bacak onunki ta içerde bir bacak delikanlınınki
Yırtmaçta gider olan

AĞIRLIK

Oralarda dün bugün
Suç – asılan ağrı

Yönlerden yönlere dönerken
Söyler kendini dinler ağrı

Anımsarız dili sarkmış sessizliği biz
Binbir biçim tapınak ağrı

Kim sallanmaz ki hepsinde varsınız
Gel bana git benden ağrı

KİMYA

Gövdemizde kendi ikilemiyle sürüp gider
Görünen hayır görünmeyen özdek

Sevgi en belirgin olduğu yer
Orada aşar evren ağırlığını özdek

Özlemlerimizde öylesine azalırken
Öteki olur giysilerimizin içinde özdek

İster yazalım ister okuyalım
Bir dize biterken bizi görünmez kılar özdek

OLUŞTURURKEN YADSIDIĞIMIZ

Solağıdır varmanın
Dinlendirir bunalmış düşüncelerde eğri

Öğütler dümdüz gider
Çizgilerin şeytanıdır eğri

Evreni oynatır sayısız yörüngelerle
Dönüşür bize işlerimiz sevgilerimiz eğri

Oysa Uluların dediğini yapar
Kalkım Günü kendisiyle buluşur eğri

SUÇÜSTÜ

Suç kavramını anlatır yıldızlar
Kuşlara kurtlara... koyunlara bile

Su bir yerde damla damla olurken
Nice yıllar sürmüş birikimini algılar toprak bile

Kaç kez vursa dalgalar kıyılarımıza bizim
Onlarla sayar kendi egemenliğini deniz bile

Para tanık... sayısal güzelliği var
Çalmanın bile

SUÇLU

Gözle seçilmiyordu azıcık bile
Yalnızca düşünceleri görünüyordu ışıl damarlarda onun

Öyle korkunçtu ki içindekiler
Uluslararası bütün öldürümler yaşamıydı onun

Kıtlıklar savaşlar sömürüler ülke ülke
Sarkıyordu binlerce yıla suçu onun

Tek çiçeği yaprak açıyordu omzunda arada bir
Sordular öğrendiler bu sevgisiydi onun

YÜRÜYEN EZGİ

Suç olmaz kırmızıda durması gelinciğin
Kavağın yeşil göz uzaması

Bütün dillerde ölçüt sayılmıştır dizelere
Yalnızlığın susarken uzaması

Evren bir tek damla
Sürer – düşerken damlanın uzaması

Bilim yazılır bir yerlere
Suçlar ki insan uzaması

KENDİLLEYİNLİK

O ki evrendir soluk almayan yok
O ki soluk almakta suç işler

Aydınlık anıya dönüşür biraz sonra
Yinelendikçe yeni bir doku işler

Yarısı gitmekte yarısı bakış yarısı gelmekte
Kimseler yok olmaz... güzellik işler

Ne varsa oralar başka biçim
Kırmızı kan yuvarlağı sana beni işler

DAR

Biraz ayva kalır biraz dut
Kendi kasırgasını duymayan kişi

Evet ulaşmak ister başka yerlere
Özel sapmalarına dönemeçlerine uyar kişi

Eviyle ülkesiyle yeryüzüyle değil
Duyar kapatılmışlığını gövdesiyle kişi

Yaşamın da parmakları vardır sayılıdır
N'etse n'eylese yaradılıştan ötesine çıkamaz kişi

VARMAK

Yeryüzü bunalır kapalı kalmaktan
Göl açar daha daha deniz açar

Kendinde gizlenmek istemez
Sessizlik çoban soluğunda kaval açar

Bilim dedikleri güç kımıldanır gökler ötesi
İşte parmaklarımız dize açar

Başını örttülerse bu yüzyılda bile bu kadının
Kırmızı topuklarını açar

DIŞARDAKİLER

Suçtur olacağı olanla değiştirmek
O anlamını yaratır suçtur çünkü

Kıllı derimizi kızıl kayalarla kaşırken
Özelleşmek tadı suçtur çünkü

Sustu mu bir dudağı yerde bir dudağı gökte karanlık
Yankılanan dışarı çağıran ses suçtur çünkü

Yalnızlık başka gövdelerle gizlice değiştirilebilir ya
Gövdeler dolusu yalnızlığımız suçtur çünkü

BOY

Buyurdular: ikisi de suçludur – işte uzatılmıştır gökyüzü
Asın önce gündüzü sonra geceyi asın

Derlensin insanların hayvanların bitkilerin güzel günleri
Yaradılıştan bu yana bütün mutlulukları asın

Mavilik mi karanlık mı sallanmakta yeni düşüncelerden
Ne duruyorsunuz bütün boşluğu asın

Asılırken duyuldu en yaşlı adamın sesi
Başka bir yaşamadır sevgimi ayrı asın

SAVUNMA

Eğriyi suçu kösnüyü buldular gövdemizde
Atamadılar uzak bir yerlere – yok edemediler

Güzellik kilitlendi demirle ipekle nice yüzyıl
İki aydınlığı birbirinden ayrı edemediler

Topluluklarımız parçalandı ülkeler boyu
Özgürlüğü özgürlüğe susamamış edemediler

N'etsinler ağızları ağızlarımız
İnsan olduğumuzu yasak edemediler

AÇIK DEĞİRMİ

Önce kuşların gözleri kapanırdı sonra kurtların
Suç uyumazdı

Binbir geceyi bir günde yaşadılar
Daha daha çoktu bakışları suç uyumazdı

Yangın geçirmiş orman bile dalıp giderdi ara sıra
Çırılçıplak – derisinde ses ışığı – suç uyumazdı

Durdurmuştur en aza indirmiştir uyanıklığını evren
Senin sallanan gövdende suç uyumazdı

YAKIN GÖRÜNTÜ

Ürke ürke indi güvercin
Asılmışın dinelme sevinci taşıyan omuzuna

Solu öyle sızılıydı ki
Kondu sağ omuzuna

Öylesine uzundu değmek üzereydi
Son soluğu omuzuna

Dağlar eski asılmışlara benzer sevindi güvercin
Başları düşmemiş omuzuna

YOK OLMAYAN

Yıldız kendini akar
Su kendini

Bir eni bir uzunluğu var görünmeyenlerin
Ki sıfır ağırlık yaşar kendini

"Olmuşluğu" ile çınlar tapınak
"Olacak" kendini

Doğar – sızlarken mavilik
Adam bütün asılmalarda kendini

III
Eksilmelerde

AĞAÇ

Orman yağmur değirmeni
Gövdemiz vardığı son bilinç suyun

En bitkisel yaratık insancıklar
Düşünceleri buluşları bir damlası koyuluğunda suyun

Bir eylemdir yaptığımız ettiğimiz
Akışı duyulur bütün anlamlar üzre suyun

O bilginin yaprağıdır Merih'teki araç
O bilgin... dalıdır suyun

AKŞAM YEMEĞİ

Bir yemiş var görünen görünmeyen
Görünenin görünmeyenin bir yemişi var

Neden olmasın ki
Hepsinin yapısında sudan gelme yaratılım var

Uçuşurken tadın sesi... milyarlarca başlangıç
Kanat kanat sayısız tohum türküsü var

Uluslar sarı kara ak kızıl... uzanmış birer el
Toplanacak verilecek yaşama var sevgi var

YEMİŞLERÜZERİNE

İnsanlarım başka başka
Düşünceler biri dizeler biri

Yemyeşil kılmıştır nice çölleri o
Azgın suları toplayan yapay göl biri

Öteki umarımız sayrıları sağaltan
Çocukların çoğalan ellerinde bilim biri

Yardım eder dönüşüne yeryüzünün
Yürümek koşmak biri

ÜRÜNLER

Doğanın birer dalıyız ya
Görmek en yakın yemişimiz

Yapraklarda dolaşır ışık öncesi ses
Uyumak en güzel yemişimiz

Öteki yel eser özgür bitkiden daha özgür bitkilere
Düşünmek en uzun yemişimiz

Olgunlaşır yılın bütün günlerinde yarılır kıpkızıl
Sevmek en tatlı yemişimiz

BİLİNÇ

Bu yörede dönedurmuş gezegen
Düşmüş avucumuza büyük yemişlerimiz: günler

Nerelerden gelmekte anlaşılmaz
Yarısı kara yarısı mavi hepsi yuvarlak günler

Nasıl doyurmakta bizi nasıl sevindirmekte
Milyarlarca yıldır nereye uzanır günler

İnanıyoruz sevişirken
Bir rastlantı değil bir bilinç değirmisi günler

GÖZÜBÜYÜK

Kuşkular ilk ağırlığımızı alır götürür
Doldurur kendi ayrıntılarıyla bizi

Bir yerlerde dalgalandırır denizlerce
Kötülükardı bir yudum su bizi

Nice bitkisel yaşamalarında sakıncalar
Çiçek değil orman ederler bizi

Yaşlı adamlar bilir en çok
Uyandırdığını anıların gece yarılarında bizi

ARKAÜSTÜ

Çırılçıplak günleri duydun mu
Bu aydınlık bilinmez kimlerden kalmadır

Ağaç kökleri inerken derinlere
Aramak bulamamaktan kalmadır

Sözcüklerimiz nice yazsak söylesek
Doğaya biraz uzak kalmadır

Kim uykusuzsa benzer bana geceleyin
Seni düşüne düşüne arkaüstü kalmadır

BABA AĞAÇ

Tek başına duruyordu kıyıdaki ağaç
Denizin köpükleri bir izlek... ardarda

Bireyle çoğul gece gündüz masallara dek
Ses parlamaları söyleşiler ardarda

Sordum kim kimi doyurmaktadır
Çizerken göğü kuşla bulut ardarda

Ağaç babamdır diyordu deniz
Dalgalar yaprak oluyordu ağaca ardarda

BİR GÖRÜNTÜ

Bir görüntü bulmuşlar ki oralarda
Akıyormuş suya muya benzemez

Yalınayakmış hayvan değil
Yaprak yaprakmış ya ağaca ormana benzemez

Yel geçermiş gövdesinden kurşun delemezmiş derisini
Başka bir insan ki geçmişine geleceğine benzemez

Geceleyin evlerindeymiş hepsinin ayrı ayrı
Oralarda... uykuya benzer yaşamak karanlığa benzemez

GÖRÜLEN YERDE OLMAK

Bütün algıları geride bırakır
Ben sana bakarken göz tadı

Nedir neyin gücüdür bizi çoğaltan
Bir genel bir yasak parlamadır göz tadı

Bakışlarla dokunmak değmek kapsamak
Yadsınmaz tanığı yaşamanın göz tadı

Büyük en gizli en büyük evren değirmisine dek
İkicik gözümüzde göz tadı

SUÇLU DEĞİLLİK

Balıklar içerde düşleri dışardadır ağın
Niye ki titrer elimiz

Yazarken çizerken yontarken
Bizim değil başka yerlerde elimiz

Kimin varlığından gocunmakta
Ta uzakları gören tetik düşüren elimiz

Peki neden birbirine değdi mi
Birbirini bağışlar binlerce elimiz

GÜNEŞLE YIKANMAK

Bir içi görünen kımıltıdır yasak dedikleri
Neyi çağırır götürür nereye

Olmayanı olacağa dönüştürür o
Kimi taşır hangi biçim nereye

Saklıyı açıklayan açıklamayan kil
Bir çivi yazısından okunmuştur nereye

Sürü gider yenilenen çayıra kış yaz
Bilinmez çayır gider gece gündüz nereye

DALGALAR ORTASINDA'LIK

Küçücük görüntüleridir büyük kara parçalarının
İnsanlar evrensel suç adaları

Yansırlar deniz diplerinde birbirlerini öperler
Kimi yalnızlık kimi orman kimi çocuk suç adaları

Depremlerle oluştukları apaçık
Günü geceyi sallanır hep suç adaları

Kişinin çoğaltılmasıyla doludur en boşu bile
Kendi açık görüntüsünde buluşur suç adaları

DIŞARI

Dağcı tırmanırmış biraz
Dağ daha yükseklere çıkarmış

Toprak büyüte çiftçi harman ededursun
Ne güzel oyun dermiş buğday çıkarmış

Açılırmış kentin tunç kapıları
Girenler yığın yığın çıkarmış

Bir çıplak öyküdür o
Kadın sevgi çıkardıkça çiçek sapından çıkarmış

ACI OYUN

As'ılmanın s'esi çok ayrı
Anıms'amadaki s'eden

Boyunlarından s'arkıtıldılar
Uzaktır seni bulduğum s'eden

S'usmak öte değil
Ölü yüzlü sarı s'eden

Boy s'allanmaları bambaşka
S'evgide dudaklara değmiş s'eden

SAĞIRLAR

Kapılara vurdu nice el
Kırıldılar düştüler korkudan – kimse duymadı

Bütün yapraklarıyla sararıverdi orman
Korkunç güzü kimse duymadı

Denizle güneş ne konuştular ki
Yüz binlerce yıldır kimse duymadı

Sevdiğimi haykırsa da gökyüzü
Sevdiğim duymadı

DIŞARDAKİ OT

Tek gövdeli çok başlı oldular
Avuçları sıfırlardan küçük bu kim

Yeraltı sularındadır ülkelerden geçerken
Bakıyor benim yeniden varacağım güne bu kim

Nerelere işlenmiş evren açan dev yankıları
Sana dokunuverir şimcicik bu kim

Tek başlı çok gövdeli oldular
Yapay yaratıklarım sormakta bu kim

SUDA DEĞİRMİLER

Geceleyin dolunay'dır
Gündüzleri bambaşka bir kız o

Aydınlıkla giyinmiştir
Eteksiz – baş örtülü – kız o

Yoldan denizden dağdan geçerken
Kendi yelini esen kız o

Beni bekler kim karanlık oldu mu
Suçtur bir kızın içinde binlerce kız o

IV
Dışarda'lanmak

DİLEKÇE

Dengesidir doğanın:
İki buğdayı iki değirmen taşına yazmışlar

Çizgi biçim yorumlamışlar kendilerini
Tek soluğa geçmişle geleceği sığdırmışlar yazmışlar

Ötekinin adımları duyulur geçmişlerde şimdileyin
Göç yürümüş deveye ayak izi yazmışlar

Güzelikten doğar suç
Sana bana yazmışlar

ÖĞÜTMEKTE

Umut özlem – anı yalnızlık öğütmekte
Bir insan sayısız bir değirmen

Ayak ulaşığı ülkeler göz ulaşığı gezegenler
Nice geleceği geçmiş eder değirmen

Kuşların yelini çalar tahta kanatları
Uygarlıkta ilk büyük adım değirmen

Bitiremez – buğday çuvallarını doldurur doldurur
Doğanın sendeki bendeki sevgisini değirmen

VARLIKLAR

En susmuş geceleri dinle:
Kımıldar gözle görünmeyenlerin benliği

Bütün maviliğe eşittir
Denizler altı otun içyeşil benliği

Yüzyıllar önce saz çalar bir el
Dev özgürlükte saz benliği el benliği

Güneş sürüleri ki birer yalaz toplum
Küçüle küçüle varır sana kibrit çöplerinde benliği

OYNANILDIĞIMIZ

Olur orda
Ot kökü ağaç köküne gün

Gökyüzü ürperir
aydınlık – ışımıştır ışımamıştır – suya gün

Bilginler evrenin öyküsünü arayadursun
Yel oyuğu kayalarla yansır yazılarımıza gün

N'etsek bizim değil
Işığın dalgalarda oynayan yeri gün

DEĞİRMİDE KALMAK

Göründüler ilk yaradılışı yeniden
Geçmişi soyunmuşundan uzundu yuvarlaktı

Elma armut karpuz – gök tanığımızdı bizim
Yaşamak nerelere gitseler yuvarlaktı

Sevgi değirmilerini özetlercesine
Ormanlar üzerinde kırmızı olmak yuvarlaktı

Bir o yana bir bu yana yarım yarım dönerdi gövdeler
Düşüncelerimiz ürünüydü doğanın – yuvarlaktı

YONTUDAKİ

Hangi gövdemdi geçip gitmiş
Ta oralara... bilemem

Sorar birbirine ülkeleri yeryüzünün
Kimin evi en karanlık bu gece... bilemem

Suçu saydamca... hayır kız oğlan kız değil
Konuğumda bu kaçıncı yalnızlık bilemem

Ağaçlar yapraklarıyla yürür
Nerelere değer güzelliğin... bilemem

KOPUK KALAN

O olmadı mı girer odama
Yalnızlığın büyüğü

Siz çırılçıplaksınızdır hep
O dağ orman deniz büyüğü

Yeryüzü çoğalır durmadan
Oysa ikinci gökyüzüdür boşluğun içimizdeki büyüğü

Geçip gitmiş dönmemek üzere
Ayak izleridir ovalar geçip gitmek büyüğü

BAKI

Güzeldi öylesine
Doğanın bile ötesiydi güzel yüzün

Saydamlık başlangıcıydı
Kendini yaratmıştı güzel yüzün

Bütün varlıkların son görüntüsü
Hepsinin de ilki güzel yüzün

Seni öylesine özlerdim ben
Karşımdaki taşa geçerdi içimdeki güzel yüzün

KIRK DİREKTE BİR KİŞİ

Tek tek asıldılar öziçerik
Suçlarını aştılar büyüdüler

Direk yükseldi ip daha yukarda
Daha büyüdüler

Gök dorukları çekmişti kendine
Dağ büyüdüler

Özgürlük kimsenin değil
Kimsenin değil büyüdüler

GÖLİKİNDİ

Büyük gölün büyük olur ikindisi
Yol güneşi yürümüş

Yüzlerde yaşamdan önceki kırmızı ay
Seni beni saydam adımlar yürümüş

Azalmış değil yok gibiler
Olmaları olmamalarını yürümüş

Bir ses var görülmekte
İçgiysileri göl kızlarının – yürümüş

IŞIKGÖÇEBELERİ

Tarla tarla tırmandılar gündüze
Dağ uyudular

Öyle uzaklardaydı ki mutluluk
İnsanlar ulaşsın diye erken uyudular

Yerden göğe çıt çıkmıyordu orda
Duyuldu düşen yaprağın sesi uyudular

Beni uyandırdılar içeri
Yontularda seni uyudular

KALIBI ALINMIŞ

Bir çağrı var
Yakıştırır güne gündüze beni

Kim dağılmış bütün yeryüzüne köy köy
Bu kentte toplamış beni

Uçurtmalarda ses tellerine takılmıştım
Eli sımsıcak çekiştirir binbir suç kendine beni

İşitmezler duymazlar
Benim içimdeki haykırır kendi dağlarına beni

YOL

Gecem yağız at – gündüzüm doru at
İkisi de binicisini aramakta

Kaf Dağı'nın altı altın gümüş
Tartılacak ödenecek yaşamalar bir çöl aramakta

Doğaya başkaldırır bencillik
Denizi kartal – göğü balık aramakta

Bu kim dediler çırılçıplak yüzü gözü dağılmış
Bu sevgim dedim onu aramakta

İLK SALLANMALAR

Ne varsa almışlardır almaktadırlar bizden
Yeli bile çok görürler gövdemize

Gelir gider dört yönlü karanlık
Bir uzaktır bir yakındır çarparak gömleksiz gövdemize

Aramakta elimiz ayağımız birbirini
Yok olmama bağışı ulaşamaz ki gövdemize

Hayır kızsınlar bakalım nidecekler bakalım
Bizler bütün göğü katmışızdır gövdemize

ESRİK DEĞİRMİ

Yürürler geçip giderler
Yıllarımız o ilk tepegöz böceklerin ayak izi

Adım adım anısal denizdir ırmak
Bir büyük gezinin son izi

Ağaçlarımız dururken yenilenmesi evrenin
Çağları dolaşsalar bile görünmez izi

Çöl çukurlarımız ilk çiftleşmelerden kalma
Nereye varır sevmek – kimin izi

SUÇ GENİŞLİĞİ

O dörtgenler o oda delikleri örülmezler
Kalırlar duvarlar arası hep açık

Dört yanlıdır görülmemelerimiz doğrularımız
Nereler giyinmiş içeri dışarı açık

Uyurken bile duyulur el ayak o
Yasaklara suçlara ısılarıyla sancılarıyla açık

Girmediği yerdir güneşin bütün gözlerimize kapalı
Bütün oğullardan kızlardan önce yalnız sana açık

EY ASILAN

Nereleri dolaşmıştır sana gelmiştir
Boynundaki ip yuvarlağı

Biraz aşağıda soluksuz mu artık
Göğüs yuvarlağı

Düşünceler uzun
Başında sevgiler yuvarlağı

Tanıktır ölmediğine
Senin bütün yönlerini gören gökyuvarlağı

BİRİ

Dipdiridir gökyüzü en uzun boy
Olanaksızdır çünkü mavilik asılmaz

Dolaşır ovadan ovaya evden eve
Su tutulamadığından asılmaz

Mutluyuzdur
Geçmişler gelecekler asılmaz

İçinde biri kımıldar hep
Sen asılırken bile o asılmaz

V
Azala Azala

KIRMIZIYI SORMAK

Gökler yuvarlak bir yüzey
Uzanır gider kimde

Yorumlar parlamasını falcılarımız
Hayvan kemiğindeki aydınlık kimde

Bunca uygarlık yıkılmış gitmiş
Yürüyen ayak yapan el kimde

Tanrının yüzü çocuklardadır
Suçun yüzü kimde

YELİN DÖNDÜRDÜĞÜ

Dönerken aranırlar kuzey batı
Bir tek kez görülmüş kız adına

Yeraltındaki hayvan kökleri bitki hayvanların
Çağıra çağıra duyulmadan sessizlik adına

Adem'le Havva dünkü olay
Kendi kendine çiftleşmiş ilk kımıltı adına

Ey günışığı gelen gidecek olan
Yetmedi mi bunca ölüm suç adına

İÇİNDE BULUNDUĞUNDA YIKANMAK

Nereye gitmiş nerelerden gelmekte izlek
Gün yokluğumuz bizim şimdiler

Kûpesi düşmüştü parlamıştı birdenbire
Şimdiler

Binlerce yıllık yel durunca denize karşı
Çırılçıplak kalmıştı nice şimdiler

Öyle soyunmuştu ki karanlık
Sığmıyordu yatağa şimdiler

BAŞLANGIÇ

Yaz geldi mi yaprak açarken ormanlar
Hep ilk hep ilk yeşerir seni ilk

Yeni aydınlığını yitiremez ki
Nice doğsa ay bile güneş bile ilk

Kim eskimiş diyebilir doğaya
Irmaklar akmakta kuşlar ötmektedir sencileyin ilk

Yıllar yılı öyle değişkendir ki güzelliğin
Nice öptümse seni hepsi ilk kez hepsi ilk

DİL

Gözlere sığmayan bir görüntü
Daha daha dışaran

Sanki onlar kullanmamışlar
Elleri ayakları yüzleri... dışaran

İçeridir ölüm burda yataksız
Sarılığı doğaca dışaran

Susuyorum ne söylemek ister ki
Dil dışaran

BU BAŞLAMAK

Gezdim inlerin hepsini dağların hepsinde
Ağzımda toplandı binlerce soluk

Yeşil sarı ak kara
En güzeli kırmızıyı yaşıyan soluk

Nice topluluklardan kalma
Ölümsüzdü birey soluk

Yoksa bir toplam mıdır
Orda bilgi burda sevgi dediğimiz soluk

ÖBÜR BAŞLAMAK

Çok ağrımasın diye boyunlarınız
Biraz kendime eğdim göğü

Dengesi bozuldu kanatların
Karanlık büyür büyümez eğdim göğü

Bütün yeryüzü otları neden işitilmez
Duyulsunlar istedim eğdim göğü

Gezegenler arası devrime başlamak için
Seni daha sevmek için eğdim göğü

VARMAK

Soluk alır direğe benzeyen yollar
Asılmışlarla upuzun alanlarda

Birdenbire yolculuktan uyanırsın
Birleşmiştir gece ile gündüz alanlarda

Kök toprağın içinde arar seni
İki yön öpüşür... alanlarda

Şimdi ne oldum delisidir gövdeler
Çırılçıplak alanlarda

BOY'LARDA BOY

Ben sana uyumamışım
Gece sanmışlar

Bıkmışlar da dağlardan ovalardan
Kendilerini deniz sanmışlar

Büyük yaşamada gözü kalmış hepsinin
Gökyüzü sanmışlar

Yenilemek için gövdelerini
Suçu gün sanmışlar

BİN YILLARA DOĞRU

Bu asılmışlar
Acı mavilikte birer göçük

Sevgi adına bütün suçlar adına
Dibi daha güzel olan göçük

Sen "Cennet" say ya da "Cehennem"
Utanır kendi yasalarından göçük

Kaçıncı bin yıla ulaşır
Ayaklarının bile sığmadığı bu göçük

YÜREK

Bu ilk yaratıktır ilk doğa yuvarlağı
Kımıldar yürür buramda

Ötekilerden ayrı bambaşka çok özel
Bakışsızdır beni gözetlemekte gece gündüz buramda

Doğa ormana denize bir yerlere... kaçamam ki
Benden öncedir buramda

Ağzı açık biliyorum hep yaşatmaktadır beni
Hep yemektedir göğüs çatalımda buramda

GÖVDE

Bir ikiyizdir tek görünsek de
Biri ben biri beni yıllarca taşıyan

O dağa benzer bütün gökyüzünü omuzlamış
Köyleri odun yüklü kağnıları savaşları taşıyan

Bireydir atkı gibi sarınır ay ışığını
Toplumcudur yanık ülkelerde devrim taşıyan

Nerde nasıl birdenbire mi çökecek bilemem
O karanlığı aydınlığı taşıyan

UZUNIŞIK

Yalnız onlardı kımıldayan gelen giden
Yalnız onlar vardı orada yüzlerimiz

Kimi azıcık belirgin hepsi birbirinden saydam
Uçuşuyorlardı evren ağacının yaprağı yüzlerimiz

Yönler miydi ne başka başka çağlar mıydı ne
Dağlar mıydı eski ülkeler miydi yüzlerimiz

Benimki değerdi seninkine
Oluştururdu gerçeğin abecesini yüzlerimiz

BİLGE

Doğadır otta yeşeri yeşeri
Yaşarı yaşarı benden

Bilir neden tam orada büyüdüğünü
Karşıdaki ağaç bilgedir benden

İçimizde birileri ötekini görmek istemekte
Çığıran sesi daha önce işitmiş benden

Elmasını armudunu sundu bol bol
Uzatamadım ki yemişlerim koparılmadı benden

VI
Uzun Bir

SALLANMA'LAR

Erkeğin sağ kanadı
Kızın sol kanadına

Serçecik nasıl sığdırsın
Binlerce yıllık aydınlığı bir avuç kanadına

Günler uçuşur hep
Yeri yüklemiştir kösnül kanadına

Değerken evrenin yarım kanadı
Öbür evrenin yarım kanadına

AYDINLIĞI KIMILDANMAK

Hepsi biraz karanlık
Yel esti mi gece diridir

20 olsun 30 olsun 40 olsun
Yok edilemez ki sayı diridir

Günü uyandırmasından belli
Gök doğumlu doğa diridir

Asıldılar sessizlik sevinç içinde
Suçları öldürülmüşse kendileri diridir

EĞRİ IŞIK

Hangi ormanlardan geldi ki
Yaprak kokuyordu saçında

Nasıl sığmıştır bilmem
Uçuşur gökyüzü saçında

Yel esti mi yayılır bir bildiri
Çin'e Hindistan'a doğru saçında

Neyin yumuşaklığı neyin uzunluğunu arar
Bana değerken saçında

KAPI

Altından demirden aydınlıktan yapılmış bir kapı
Açılmam kendime bile ben

İki yanda iki özlem birbirine susamış
Ya buluşursalar... nasıl durdururdum onları ben

İki yanda yaradılışın başlangıcıyla sonu
Nasıl girmişler nasıl çıkmışlar hepsinin gizi ben

İçerde o var okuyanı ölümsüz kılacak dize
Ki binlerce yıldan beri önünde durdum ben

DOĞURAN YALNIZLIK

Bu ne biçim güzellik
Gündüz çoğuldular gece tektiler

Sürülerce geçiyorlardı göklerimizden
Hepsi ayrı ayrı bana tektiler

Onlar suçlarıyla en eski çağların
Maviyken kırmızıyken bile tektiler

Daha konmamıştı sayılar ağaçlara
İlk seven ilk sevişen tektiler

TERS ÇAĞRI

Annesinin elinden tutmuştu
Benimle bakışırken kolu çekilen

Şimdi hangi göklerde Orta Asya'nın denizi kıpkızıl
Doğu'ya Doğu'ya yıldızları çekilen

Büyük kanatlı kuş nerelere konmuştur
İlk ağaçlardaki yeşil geri çekilen

Ben miyim o binlerce yıllık karanlıktaki adam
Uykusu çekilen

ÖZÖLDÜRÜMDEN DÖNMEK

Asılmaktan güzeldi özöldürüm
Dam üzre dolandı kendini – tuttu

Tapınağın yuvarlağı değiyordu değirmi gök boşluğuna
Damarları fırlamış el anılar... kendini tuttu

İlk suçlu sevinmişti çok
Son suçlu da kendini tuttu

Ulaştı damın ucuna yarı gövdesi atlamıştı ki
Yarı gövdesi kendini tuttu

KARANLIKTA EYLEMLER

Doğayı korumak adına
Kesiyorum biçiyorum sözcük ormanlarını
görmüyor musunuz

Çağlayanları at – uykuları binici yaparken
Koşu alanımdır kız oğlan kızlar görmüyor musunuz

Niye mi büyümektedir sessizlik
Dilsizlerim birbirinin yüzünü elleriyle okumakta
görmüyor musunuz

Yedirsem de içirsem de bütün oğulları kızları ben
Birini öldürüyorum yaşadıkça görmüyor musunuz

YALNIZLIK

Gündüz ağaç'tır
Gece uyanınca kız

Denize giremez ki
Tepeden tırnağa su kız

Yeryüzünü gökyüzünü şıkır şıkır
Oynamakta bütün evreni kız

O benimki
Saçında bir tek çiçek olan kız

DENİZ VEREN AĞAÇ

Nereye gitsen orası yok
Geldiğin midir uzaktaki

Sayım günü yüzleri sayarlar
Çabucak senin olur uzaktaki

Hindistan'ı uyurken
Sevişir İstanbul'la uzaktaki

Hepsi değil
Ya aydınlık ya gövden uzaktaki

YASAK DAMLALAR

Yağmurda yalnızlanmalarımız
El ayak dışardaki ses

Nereye götürür getirir bizi
Oralarda kalmak dışardaki ses

Bir yudum içerisuyu üzümün
Bir yudum dışardaki ses

Sevgi kimsenin değil
Gövdelerin hepsi dışardaki ses

YARGI SARAYLARINDA

Söylemiş yeşerdiğini toprak
Arpa buğday demişler

Yel söylemiş estiğini
Kasırga demişler

Söylemiş aktığını su
Göl deniz demişler

İnsan söylemiş yaşadığını
Suç demişler

KOŞU

Biri ölüm biri sevgi
İkisi de tez

Sanki çocukturlar
Ağlamaları ağlatmaları tez

Bizler yarıştırırız onları
Bilmeden bilinmeden tez

Sevgi önde gider hep
Ölüm ulaşır tez

YAPRAKLAR

Özlemim
Birbirinizi görürsünüz bende

Yağmurum
Islanırsınız bende

Yolum
Gider gelirsiniz bende

Sevgiyim
Ayrılığı yaşarsınız bende

ANILAR TAPINAĞI

Burda kaçışlar sevgiler yeniden dirilme
Eskil boylar eller ayaklar... sergilenmiştir

İn azmanı yapılarımız taş oğlu taş
Yarım ses gövdeleri sergilenmiştir

Kopamamış gidememiş yüzyılları evrenin
Kimi bakış der kimi orman... sergilenmiştir

Burda son aydınlık – kemik olmuş sözcükler
Söz kafatasları sergilenmiştir

ASILMALARLA KEDİ

Yukarda insan kokusu
Mavilik yalanır

Boşluktaki gövdemiz
Yok olmuş sevişmelerini yalanır

Değince genişlemiştir susuzluk
Çatlak dudaktan yel yalanır

Soğumak üzere derileri
Kedi yalanır

Gezi / Mevlana' da Olmak

SİMGELERDE YÜZLER

Bir ışık üstünde gelir
Gelir o
Işırsın
Seversin yeri göğü
Uyanmış tutsaklar çağrısına dek.
Dolar da
Dolar da yüreğine tohumların davranışı
Uzarsın
Bir anıdan bir geleceğe gövermişçene.
Gelir bir uykusuza su
Gelir bir orman uyanık yellerden.
Gider hele
Yıldızların
Gider hele göllerin yalnızlığı
Kalırsınız
Yaptıklarınızla yüz yüze, çırılçıplak.

Almıştınız
Vurmuştunuz
Ovalar başak çoğalımıyla doluydu,
Derelerde vardı bilinmez anıların gücü
Ağaçların yemişleri sizin ağırlığınızdaydı,
Çalmıştınız
Öldürmüştünüz çünkü.

Bu sorgu günü değil anlamak günü
Gözleriniz açılsa
Maviden
Açık kalsa ağzınız kandan şimdi
Sizi bağışlamaz yeraltı otları bile
Almaz yılan uykuları bile düşlerinizi sizin
Siz dikeysiniz, siz hamsınız.

Şimdi ne siz varsınız, ne o, ne öteki,
Yaban yeşili ev yeşilini kovmuştur.
Yine ıssız
Yeryüzü gökyüzü,
Yine ıssız
Ölüler unutulmuş gider.

Ölülerin ardında bir köpek gider.
Kopmuşçana sen şimdi
Karanlığın, yokluğun ardında sen
Bitersin yerden göğe;
Upuzun
Eğri uzun
Dar uzun.
Gider o
Gider
Gider bir ışık üstünde.

GÖVERİ

Bir ışık üstünde gelir
Mevlana
Mutluluğu yeryüzünün
Mevlana
Gider bir ışık üstünde.

SÜSLÜ KAŞIK

Bir ışık üstünde gelir,
Daha yeni olacaksın, bir ışık üstünde,
Daha iyi olacaksın
Daha yeğnik olacaksın
Bir ışık üstünde.

— Birinci yolcu —

Yoktunuz ya söz gelişi var diyorum
Der serçe.
Eğrisiniz ya yeşilin usu güzelsiniz diyorum
Der orman.

Taşın kanısı, diyorum ki yumuşaksınız
Der elma.
Dağ kovuklarına göre aksınız çok
Der ovalar.

— İkinci yolcu —

Sağlasak
Korsan gemilerinin getirdiğini
Deniz kıyısında olmayan ülkelere
Ama gece yarısı, ama bütün bağlardan kurtulmuş
uzak.

Kim daha çok soyunur
Gömleğinden öte
Öte
Anılarından.
Kim daha
Gece gündüz
Gündüzün geceleyin,
Sever?

Kim,
Ellerinde göçmüş ulusların parası
Utanır çarşı pazar
Kim, daha?

Sağlasak
Yeter bu karanlıkta
Ama bir doğurgan ineğin,
Sütünü.

— Üçüncü yolcu —

Baldan gerçeği yok.
Bir kaşık bal verseler ölülerin ağzına.

Doğanın, dağlardan getirdiği,
Geçmişten, tüm geçmişten, bal bu.

Bal bu, gelecekten, bütün gelecekten
Umumuz, usumuz.

Belki de bundan kalmış balda aptal sinek,
Deli gönül, utanmaz gönül.

Baldan gerçeği yok,
Benim duvarlarımı bal etseler.

— Dördüncü yolcu —

Dümdüz kilimlerde oturur idim
Bunalırdım dümdüz.
Giderdim ara
Ara sarı
Ara yeşil
Ara kırmızı
Ulaştırırdım ara,
Tasamı
Düşümü
Sevincimi,
Bakardım gelinciklere
Gelincikler tanıklığında yaşadığımın.

Bir ışık üstünde
Daha yalnız olacaksın bir ışık üstünde.
Daha güzel olacaksın
Daha özgür olacaksın.
Gider bir ışık üstünde.

KUŞLAMA

Bir ışık üstünde gelir
Karanlıktan
Elleri ayakları
Gözleri,
Gider bir ışık üstünde.

BİTİŞİK EVLER SICAĞI

Bir ışık üstünde gelir
Dolaylardan varlığı bütün yaratıkların.
Uçmuş fundalıklarda, uçmuş gitmiş derelerde,
Bir üveyik
Uçmuş gitmiş, yeni palazlanmış bir üveyik
Işırcasına yok, yoksu,
Öterken.
Sarı yaban çiçekleri ardında
Ana yön
Alır
Götürür düzlüğü,
Bir toplumlar şöleninin başlıyacağı yerlere dek
Yeraltı sessizliğince
Bir barışı.

Turuncu yaban yemişlerinden, buruk,
Karpuz yuvarlaklığından, çizgili,
Sonsuz büyümüşlüğümüz.
Öyle azgın umuları var ki,
Avuç avuç
Doldursan ağızlarına
Avuç avuç boşalır gözleri.

Ama sen
Ama ben ama o
Ama biz.
Senden ayrı, benden ayrı, bizden ayrı
Bütün ağırlıklarda, soyunuk,
Gider toprağın yatay acısı,
Gider bir ışık üstünde.

BOŞLUK

Bir ışık üstünde gelir,
Binlerce mum
Sönerken, yüz binlerce muma, sönerken,
Bir ışık,
Gider bir ışık üstünde.

GÖLDAĞINDAKİLER

Bir ışık üstünde gelir
Koyunlar, bir algıdan
Buzağılar, bir olgudan,
Karaman ovalara doğru.

Akman
Yeşilmen
Sarıman
Ama karaman ovalara doğru.

Sağılamaz ki severken
Bilir
Bilir senin eksikliğini
Anısını vermez.

Sağılamaz ki
Anlar üşüdüğünü
Ellerin buz gibi memelerinde,
Bir doğa, bir evren, yüz.
Sağılamaz ki inanırken
Dağ, ot olmuş,
Ot ova olmuş,
Ovalar kaşık olmuş, ölümlülere.

Sağılamaz da sağılamaz
Bir sıraya dizilse filler
Kuşluk üstü filler, ikindi üstü filler sağılamaz
besbelli,
Mamut yavruları bir sıraya dizilse.

Sağılamaz kötülük
Gömütlerden bile
Dün doğan çocukları da ölmüş,
Gelinler ağlasa bilem.

Sağılamaz ki
Usu
Bir
Delinim.

Sağılamaz ki hey
Hey bu,
Yerin göğün tanığı
Hey.
Sağılamaz ya
Beş yönün birinde bir gün
Yeşilleyin
Gider bir ışık üstünde.

KÖZ

Bir ışık üstünde gelir
Memelerin
Uzağı, (Öksüzlere, daha gece inmeden),
Uzağı memelerin
Gider bir ışık üstünde.

GİZİLİN VARDIĞI

Bir ışık üstünde gelir
Esrik esrik
Dönesin.
Sıcaklığı
Dönesin.
Apak olmuş
Dönesin.
Gezegenler
Dönesin.
Bir ışık üstünde.
Ölü ertesi değil
Bir pazartesi.
Anaların bacıların tanıdıkların
Karanlıkta
Ertesi.

Elmalar kırmızılığında ertesi
Varlıktan, bireylikten belki de yaşamalardan
Nerelere dek varırsa varsın.
Elleri
Ayakları
Nerelere varırsa varsın dudakları
Boş boşul
Yok yoğul bu arama.
Boş
Yok.
Götürür bir geleceğe beni taş olsam
Ölü ertesi.

Bir ışık üstünde
Esrik esrik
Dönesin.
Sıcaklığı
Dönesin.
Apak olmuş
Dönesin.
Gezegenler
Dönesin
Gider bir ışık üstünde.

DENGE

Bir ışık üstünde gelir
Bakışı
Yıllarca bitkilerce taşlarca öncekinin,
Bakışı
Gider bir ışık üstünde.

BÖLÜŞÜLMÜŞ EKMEK

Bir ışık üstünde gelir.

Bir dev gece
Tarlalarda
Tarlalarda
Buğday tanelerini toplar.

Bir dev
Yalnızların soyunduğu yeraltı,
Yalnızların soyunduğu yeraltı
Benim anılarım.
Bir dev
Yiten ülkelerde
Yiten ülkelerde
Gömütler sürücüsü.

Bir dev
Usun
Usun
Duyusu bir dev

Bir dev
Senin elin
Senin elin, hey
Benim elime.

Kara
Kara derililerin
Kara derililerin attığı
Kara derililerin attığı ok
Kara derililerin attığı ok bulsa da
Kara derililerin attığı ok bulsa da beni
Kara derililerin attığı ok bulsa da beni sevgileyin
Gider bir ışık üstünde.

OLUMSUZ

Bir ışık üstünde gelir
Artı değil
Yaşaması yaşamamızdan
Eksi değil
Gider bir ışık üstünde.

ÖLÜLER DURAĞI

Bir ışık üstünde gelir
Hu
Bir denizde Hu
Dolsa da yelkenleri usun
Kocamanca kocaman
Kötü kıyılara yönelmiş
Eğri bitkilerin güdül doğasında
Bütün yoklukları özetleyen enginlere karşı
Acımtırak, karmakarışık, andaçsız.
Boş.

— Altıncı yolcu —

Dağ geceyi
Mağra mağra olsa bilem sağaldamaz.

Yularını koparmış aygır
Geçen çağı, benek düşmüş kısrağı sağaldamaz.

Genç orospu netse, nice dövünse
Ölen piçini sağaldamaz.

Düşen iğdeler bile, ikiz kokularla bilem
Güz üstü, toprağı sağaldamaz.

Biliyorum, verse bütün kanını timsah
Karıncayı sağaldamaz.
Boş, güdümsüz, mavileyin
Hu
Aka aka Hu
Sıza sıza yalnızlıklardan,
Ülkesizliklerden
Uçsuz bucaksız gökardının bakışı parlarken
Uçsuz bucaksız,
Bir incecik damarda
Bir denizin tümü
Gider,
Gider bir ışık üstünde.

BİLDİRİ

Bir ışık üstünde gelir
Geceler
Ölüme doğru
Geceler bana doğru,
Gider bir ışık üstünde.

YOKLARDA GENELLEMEK

Bir ışık üstünde gelir
Yazıları göklerin.
Uçsuz bucaksız gizliliğinde uçmuş göçmüş
Kimi çarmıh demiş kimi Sina Dağı
Kimi Buda, kimi Sfenks, kimi Konfüçyüs,
Sarı yüzyılların kapılarında durmuştur
Yazıları göklerin.
Sağ ayağın biçimini
Yeller
Seller ulaştırır
Sol ayağın biçimine.

Sağ ayağın biçimini
Alır
Gider
Doğu burdan.

Sol ayağın biçimini
Alıp
Gitmez
Burdan Batı.

Sağ ayağın biçimini
Kim anlamaz,
Uğur onda

Kutluk onda.
Sol ayağı
Anlayan kim,
Nere gitse
Mutsuz, uğru.

Sağ ayakta
Yeryüzü var, evren var
Bulur neyse, neredeyse
Sağ ayakta iyilik bizi.

Sol ayakta
Bir yokluk var neylesek.
Alır seni nere gitsen, ne yapsan,
Bir ölülük sol ayakta.

Sağ ayağı
Sevmek kolay
Anlamak zor
Sol ayağı

Yazıları göklerin
Belki su belki yel
Anlamı kocaman ükelerin belki,
Kocaman ulusların düşü belki.
Atlara eşeklere develere yüklenmiş
Heybe, çuval,
Gider bir ışık üstünde.

SÜREÇ

Gider bir ışık üstünde
Yazılar, sessiz.
B'de, C'de, L'de, H'de ahacık
Yazıların sesi gider, yazılar gider,
Gider bir ışık üstünde.

GÜN OLUĞU

Bir ışık üstünde gelir:
Sizi sevmekten uyandım gece yarısı
Sizi sevmekten ağladım.

Doğudan batıya
Batıdan
Doğu güneye
Savaş çizgileriyle kara toprak geçer
Konya'mız burası.
Güneyden
Kuzey doğuya
Güney doğudan
Kuzeye
Geçer,
Kara toprakta savaş çizgileri
Burası Konya'mız

Doğu kuzeyden
Batıya
Kuzeyden
Güney doğuya
Geçer savaş çizgilerinden kara toprağımız
Konya'mız burası

Batıca
Kuzeydi
Güneycek
Doğu
Yeryüzü yok olmuştu sanki
Kandan
Düşünceden
Savaş çizgilerinde kara toprağı karanlığın geçer,
Burası Konya'mız.

Sizi sevmekle uyandım gece yarısı
Sizi sevmekle, ağladım,
Gider bir ışık üstünde.

SALKIM

Bir ışık üstünde gelir
Türkümüz
Yasımız
Güzelliğimiz
Gider bir ışık üstünde.

ÖTEKİ KAVAK

Bir ışık üstünde gelir
İstemen
Dolarsın içe içe
Bardakları kırılmaz ki yaşamaların,
Toprak olsa
Cam olsa
Ağaç olsa.

Ağrıları bilirsiniz
Bütün yaratıklara
Dönük ağrıları.

Diz ağrır, şimdi,
Yürümeler
Ağrır demek.
Kol ağrır
Etmeler
Tutmalar ağrır demek.

Ağrılar usu, duvarı varlığın
Onlarla gider
Onlarla gelirsiniz.

Ağrılardan dışarı desem
Düşerim dışarı
Alaca tarlalarda.

Mor olsa
Kırmızı olsa
Bardakları boşalmaz ki yaşamaların.
Dudakların çatlak senin işte
Ağzın kuru, soluksuz, sevgisiz,
İstememen
Gider bir ışık üstünde.

İZ

Bir ışık üstünde gelir
Sağlık dolu bir ceylan sürüsünün
Güvezliği
Susuzluğu, yitmişliği, umutsuzluğu,
Gider bir ışık üstünde.

YERİ GÖĞÜ YEŞİLLEME

Bir ışık üstünde gelir

Mevlana.
Mevlana yok,
Mevlana
Mevlana var
Mevlana

Gider bir ışık üstünde

OLU

BİR IŞIK ÜSTÜNDE GELİR
YÜZÜN
TA
YÜZÜME DEK
GİDER BİR IŞIK ÜSTÜNDE.

GOBİSTAN

1. Baskı: 1998

I
Gobistan

Bakü'nün 70 000 adım doğusundayız,
Dağlar kocaman omuzlarına alır kocaman bir sazı.
Güneşin çölleşen susuzluğu uzanırken
Gerçeküstü güzelliği karanlığın doğarken bir daha
Parlar kayalar üzerinde 25 000 yıllık bir kazı.

Gözlerin şaşkınlıkla iyice açılır ilkin
Kımıldar sanki ilkin incecik oyukların tümü.
Olağan dışındadır şimdi yaşanan süre
Gözlerin yanar
Gördüğün yeryüzü müdür, evren yüzü mü?

Durmuştur, seninle birlikte bakmaktadır,
Mavilik, gagası kuyruğu bilinmeyen kuş.
Kara kayalara bir aydınlıkla,
Gündüzler türküsünce sıcak
Eylemin sonsuzluğu oyulmuş.

Birdenbire duyar yüreğin
Çağlar ardındaki yası.
Dayanılamayan bir yakınlıkla titrerken
Dokunur da ellerin ilk ellere,
Başlar ürkek parmaklarında çizgilerin yeniden uyanması.

– Halay çekmektedirler
Ava giderken
Açlıkla eğri
Otlarla uzun
Sularla erken.

– Dönük,
Yeşiller ileri
Kayaların
En kuytu yerinde
Kımıldar dağ keçileri.

Ben miyim, sen misin, o mudur,
Sırtında taş balta, yürüyen kim?
Benimdir senindir onundur ya
Bir evren kanıyla upuzun,
Devinim.

Ses çınlar sanki:
– Gel hele, gel hele!
Yedi kişidirler hora tepen,
Sevinç sevincedirler
El ele.

Öbür oyuntuda saldırı başlamıştır,
Artmıştır içimizdeki hız.
Bir uyanmadan başka bir uyanmaya
Av içre, hoo,
Varmışız.

Görünür görürken,
Eylem biraz uzakta mı, çizgiler biraz dik mi?
Hep umu umuya, hep aç,
Bitmez tükenmez bir mutluluk üzre,
Gobi kayalarından gelmedik mi.

II
Puşkin Bildirisi

Belki de uzak bir attır Afrika
Köle soylarla yitmiş, kapalı.
Rusya bir alandır Puşkin,
Yaşamalarla yaşamalarla yaşamalarla açık.

Avuçlarımız
Belki de kuşturlar,
Kuş göğe
Avuçlar geleceklere açık.

Puşkin masal yaratığısın önceleri,
Bir başka dilin kitaplığında alaca mor,
Uyurgezer gibisin alaca karanlık biraz
Her yere yakın, her yerde boş,
Gerçeküstü üzerine
Masallarla açık.

O sıra Rus aydını Rus dilini sevmezdi
"Rus dili posta yüzü görmemiş" iken.
Sen 11 yaşında Fransızca
İken.

Ninenin masalları
Duyurdu sana anadilini,
Ormanlarda tarlalarda kırlarda bir gelenekle genç,
Soluğun muydu ağaran
Düşüncelerin miydi,
İzdüşümünü buldun sözcüklerde.

Estin
Çağladın
Var oldun bir daha,
Anandan doğarcasına yeniden bir daha,
Köy köy
Kent kent
Kümeslerle ağıllarla
Kapılarla pencerelerle açık.

Lisede bir ikindiüstü,
Çar terzisinin parmakları değerken
Gövdene yalaz,
Kolların göğsün dev ölçülerince
Gelecekteki ulu boyutlara değil
Bir insan gövdesine açık.

Puşkin, türkülerin başlar başlamaz
Altın başlı sarayları çarların istemez seni,
Sanki sesin
Daha duyulsun diye
Sürüldün bir en karanlığa ki
İşte sessizliğin ağzı
Ağzınla kan
Ağzınla açık.

Kafkas illerinde
Çok iridir kartallar hep
Çok iridir gökyüzü
Çok iridir sevişmeler
Ta kendi gölgeliğinde herkes
Ta kendine
Açık.

Uyusun uyumasın
Köylü kardaş,
Açtır ya sevmiştir ya
Yalnızlığındır yalnızlığı
Yasın bir göktür, açık.
Çağdaş çıkardığın derginin adı
Her gün
O günkü ışıkla dolmak ne güzel.
Şimdi Çağdaş senin adın
Gündüzler üstüne açık.

Hem yalnız başınasın Puşkin
Sevgilerinle
Sularınla
Yıldızlarınla
Dönmüşsün doğanın içine,
Upuzun, açık.

Hem milyon milyonsun Puşkin
Sevgilerinle
Sularınla
Yıldızlarınla
Kıyılarında evler evler
Bir alan değirmisinde açık.

Yumruklarının içindeydi hep
Bir yuvarlak masada
İçkiler
İskambil kâğıtları
Uçsuz bucaksız geceler.
Yalın ayak bir toplum basıncında hep
İki olduğun
Üç olduğun
Dört olduğun
Bir olduğuna açık.

Seni okurken
Anlar kişi
Kamuoyunun
Sözcüklerde olduğunu,
Kamuoyunun
Sözcükler olduğunu.

Ne desen
Sokaktaki dil yapısıyla
Bir zinciri kırmışsındır,
Ne düşünsen
Sokaktaki dil yapısıyla
Bir heykeli kırmışsındır.
Toplumun bakışı ki
Sözcüklerin.
Ta olacaklara açık.

Neden büyük ozansın,
Neden büyük zamanlarda
Rusya sever seni, yeryüzü sever
Yırların, yazıldığı ışıltıdan beri
Yalnız senin değildir de ondan.

Toplumun sesidir,
Toplumun ekmeğidir, suyudur yırların.
Senden ayrılır da
Uzaklara yol yol,
Denizlere gemi gemi
Dağlara taşlara ovalara soluk soluk
Gider ulaşır geldiği gecekondulara, yırların.

Kişinin küçüklüğüne
Kişinin tutsaklığına
Kişinin yetersizliğine
Karşı
Gider dövüşür, yırların

Senden içli
Senden yiğit
Senden açık.

Bir ateşlemede
Sen ölüme açık,
Bir ateşlemede
Ölüm sana açık.

Devrildin kar üstüne,
Mavi yel parıltısıyla çocuksu
Öğrendin mi, öğrenmedin mi bilinmez,
Kişi netse neylese
Kişi en açık.

Genç ölmek ne görkemli,
Sanki sınırsız bir saygısızlık yıllara.
Ne mutlu ölmemek sencileyin
Bir yaşama ki
Yarının buğday bolluklarınca açık.

Bakıştın göz göze pırıl pırıl,
Gerçekle.
Puşkincik
Çoğu buldun, çoğa ulaştın
Kocaman bir tekle.

Bütün bitkiler tanığındır değil mi
Yaşamak, bitmez tükenmez sevmekle.
Puşkincik,
İnsanlar daha özgür olacak, daha bağımsız olacak
Um, bekle.

Ta Erzurum'a geldin,
Yeşil gökler sallanırken topla tüfekle.
Puşkincik,
İşte bir Erzurumlu, gömüldüğün yerdeyim,
Çiçekle.

"Ölmek istemiyorum
Düşünmek için, acı çekmek için
Yaşamak istiyorum" demiştin ya,
İşte
BU KALABALIKTAN BELLİ
Düşündüğün
Acı çektiğin
Yaşadığın
Yüreklerimizle yüreğin açık.

BURAYA TOPLANMAMIZDAN BELLİ
Türkülerin duyulmaktadır hâlâ
Kuzeyden güneye
Toplumlara açık.

İsterdin
Dolsun kardeşlikle ekmekle kurtuluşla,
Ellerimiz ki hâlâ açık.

III
Amazon Ormanlarına Saygı

Amazonlar var olmaların yığınıdır işitmiyor musunuz
Sevinç dolu sesleriyle uzanırlar geleceklere
İşte binlerce türden binlerce kuş
Dalların içindeki özsuya konarlar sanki
İşte gölgeleri büyür eskil hayvanların
Yaradılış günlerine uzandığımız boyut
Yeryüzüyle gökyüzünün ortaklığı Amazonlar

Olağanüstü gücüyle en saydam maviliği yaratır da
Yer yuvarlağımızın
Bütün ormanlarına değil
Bütün çiçeklerine değil
Bütün otlarına değil
Bütün yaratıklarına günaydın der Amazonlar

Soluğumuzun tadı soluğundan gelmekte
Yağmurlarımız onun yaprak damlalarından
Diriltici yeşili uçar hep ulaşır hep
Kurumuş çatlamış uzak topraklara boy boy

Yeryüzü yurttaşları
Çevre korunmasına uyanalım artık
Nerelerde bulunursa bulunsun
Evlerimizin bitişik olduğunu görelim

Satılmalı değil
Yakılmalı değil
Tarlaya dönüştürülmeli değil
Uluslararası bir çabayla
Büyük direncimiz Amazonlar
Uluslararası park yapılmalı

IV
Berlin'de Bitmez Tükenmezliğimiz

Onarılmıştır bombalanmasının kırkıncı yılında tiyatromuz
Önceki durumuyla dimdiktir
Savaş amacı gütmeden
Duymadan kinin korkunç tadını
Doldurmuşlar tiyatroyu bakıyorlar pırıl pırıl ışıtılan küçücük yere

Ne oynarsa oynasın
İşte görmekteydiler hepsi

İşte ölmeden hemen öncedeydiler
Aydınlık üzerinde kımıldıyorlardı yeniden
Anların evrensel akışına ilkçağlardan beri alışık
Ekmek alıyorlardı araba sürüyorlardı müzik dinliyorlardı biraz
Sevişiyorlardı biraz
Bomba ormanında yok edilen o otuz bin kişi
Yaşıyorlardı kendilerini bir daha

Konuşurken işe giderken gezerken diller tek tek
Işıklar altında oynuyorlardı kendilerini
Sımsıcak ta kendilerine
Umut dolu yeraltı karanlığıyla ağarmamış genç
Diriydiler
Yaradılış
Boyutlarınca

Gecenin tam yarısıdır
Tiyatro boşalmıştır ya
Biri yerinden kalkmaz
Neden sonra bekçi yaklaşır sessiz saygılı
– Oyun bitti efendim, der yavaşça
Doğrulur adam, yanıtlar:
– Yoo, sanmıyorum bittiğini

V
Yeryüzü Çizgileri Birleşiminde Açılar

Binler, kara avuçlarımızın almadığı,
Bir çocuğun büyümesinden ötelerde başka bir çocuk,
999'dan sonra, o kocaman 1'le ülkeler alan,
Açlığın, yalnızlığın, çirkinliğin, eşitsizliğin oralarda,
O küçük bir'in yüzlerle, binlerle değerlendiğini duyar duymaz,
Arttığım arttığım, sevgi üzre eksildiğim.

Atları, kocaman savaş tekerleklerinde, ağır, ağırla ıslak,
Tekerleklerinde kocamanla deyirmi, deyirmi kalın.
Kocamanlığından deyirmi kalınlığına, yuvarlağa,
Yuvarlak, gecelerin yuvarlağı, gecelerin en karanlıktan.
Yüzümün, dönerken doğudan batıya yüzümün, yüzümün tekerleği,
Atların götürdüğü kocaman yüzümün.

Gündüz aydınlığının hepimizi azaltan apaçık kötülüğünde,
Bir sen, bir ben, bir o, bir hepimiz,
Anlar anlamaz, korkmadan, duyar duymaz, tiksinmeden,
Katılmışız verirken aldığına, güneşin verirken aldığına.
Yeraltındaki böceklerin neden oralara kaçtığını düşünürken yavaş,
Biz, biz, bir çalmaya bırakılan o ulu gömülerin çağlar üstü
uykusunda.

Kim gelirse gelsin, yatak odalarımızın kapısı açık,
Bir Habeş, dudakları yerde, dudakları gökte bir Habeş,
Bir Japon, eli güneyden kuzeyden sisler içinde,
Bir İngiliz, eski paralardan kalma bir İngiliz,
Kim gelirse gelsin, yitirmişim işte ben güzel ulusumu yalnayak,
Gelseler de gelmeseler de varmışım onlara yalnayak.

VI
Kafkaslar'da Kafdağı Mağarası Yazılarından

Gece mi büyük diyorlar
Büyükse nerelere dek
İçinde
Düşünceler mi uçuşur yemyeşil – Susunuz
Seviyorum seni ben
Hepsi bu.

Yalnızlık çiçek açar mı diyorlar
Bekleye bekleye
Mavi kokulu ağaçlar sallanır mı
Ak kokulu yellerle – Susunuz
Seviyorum seni ben
Hepsi bu.

En küçük kum seslenir mi diyorlar
Denizlerin altından
Boralarla kasırgalarla ağzı köpük
Değer mi karanlıktaki özlemi yıldızlara – Susunuz
Seviyorum seni ben
Hepsi bu.

VII
Ülkeler Uluslararasında Yarışma

Akların yarışmasını yaptılar
Tanrı katında
Dediler en güzeldir ne ki ak
Katıldı bulutlar melekler yatırlar
Yıkanmış çamaşırlar bile katıldı
Bin kuş katıldı
Kartal leylek martı güvercin...
Bin teki ak

Nasıldı deniz
Nerelere uzanıyordu ses
Niye yaşıyorlardı kim
Niçindiler
Birinci seçildi nelerden sonra
Bir körün ellerindeki ak

VIII
Dedemiz Coğrafya

Çok yaşlı bir adamdır Coğrafya
Ak sakalını binbir Himalaya'da ağartmış
Yürümüş dört yönü yusyuvarlak
Yamçısının ucuna takılmış Kuzey Yıldızı

Yeryüzünü sevmiştir deniz olurken
Gökyüzünü sevmiştir ormanlar boyu
Bütün yaratıkları sevmiştir
Büyük yaşama sevincini konuk eder gece gündüz

Uzağı yakın kılar yorulmadan
Yansın dış görüntüsüne iç gözlemi
Eylem çizgilerini ulaştırır geleceğe
Masallara benzer bilinmez anlatan kim

Öylesine güçlüdür ki sığabilir ottaki incecik yeşile o.
Öylesine kalabalıktır ki en küçük böceğin ayağında yürür o.
Öylesine sınırsızdır ki kendi kendini katlar
Bizimle uyanıktır uyur Tanrı'da o

SEVİŞTİLERKEN

1. Baskı: 1999

AYRILIK

Dönerim eve
Dolaşır içerde yok biri
Neler neler dinlerim küçücük görüntülerden
Birdenbire gözlerim kamaşır
Daha da güzelleşir yok biri.

Bu bardağı tutmuştu ak
Kaç karanlıkta
Parmaklarının tadıyla duymuştu bu camlar
Kaç sevincini güneşin
Anımsıyor musun yok biri.
İlkin avuç içine sığar ayrılık
Yerler gökler dolusudur sonra
Hayır benimki böylesi değil
Ben uzaklardayım
Burdadır yok biri.

Özel gerçeğini yaşar o
Basılmış
Bitmemiş basılmamış
Yazıların hepsinde ellerime değer
Yok biri.

Giderken bütün yansımalarını götürse ya, götürmez
İğne ucunda kalan kokusu yaprak açar
doldurur içimi dal budak
Öylesine büyür ki özlem
Bin göz kımıldanır tavanda duvarlarda
Bakışır benimle yok biri.

DAL

Dal sallanır ya
Uçunca kuşlar
Sallandı içimdeki mavi çizgi
Konan bir sevgi var

Nasıl yağarsa yağsın
Yağmurla kar
Papatya dimdik
Direnişinde sevgim var

Yüreğim karmakarışık
Hem geniş hem dar
Sen uzakken bile
Seven yakınlığın var

Saklar çoğaltır seni
Şu küçücük nar
Bir tanesiydi sevmek
Şimdi bin tanesi var

İÇERİ

Biridir karanlığın ağacındaki narda
Yazar güzelliğini uzaklarda.

İlk kız çoban, dağlar ilk kız,
Ben onu severken yalnızım,
O beni severken yalnız.

Ağzında çiçeği
Açılmış kıpkırmızı ağzımdan içeceği.
İşte ırmaklar akar onu en uzun,
Yansımasıdır evrenin dönüşü,
sevgide durduğumuzun.

Anılarla oyuk yerleri bencileyin var,
Nerelere giderse gitsin yıldızlar.

Biridir, uyanır uyanmaz üzerine, erken miyim,
Sevmiş miyim, severken miyim.

İLK GECE

Oturabilir miyim
Dedi genç
Yarısını gülümsedi kız
Yarısını oturdular

Kapalıdırlar ya birbirlerine
Sanki sürgülenmiş
Uyuyor gibi yarısı açık
Kapalıdırlar
Gölge kalabalığında gelinlik olduğu gün
Altın kelebeğinin artık uçamaması sığdırılmıştı göğsüne
Sessizlikte sürdürüyordu
Çiçekte kalan çığlığını o

Yarısını içebilirim dedi kız
Yarısı içtiler sonra
Tam öbür yarısına dek
Sustular

Genç niye evlenmediğini
Dalgalanıyordu durgun
Soyunuyordu gece yarısına
Kız neden evleneceğini

ÖZLEM

Karanlıkla büyüdün daha, daha,
Sevgi, sevgi dolu yüreğin
Esiyorsun ya ona doğru
Üşümüş olmasın?

Dinle biraz,
Yüz bin anıyla evren damar,
Şimdi neden açıldı gökyüzü
Beklemiş olmasın?

Çok umduğum, çok düşündüğüm,
Çok yaşadığım ona mıdır.
Çok.
Yalnızlığı olmasın?
Korkuyorum sevinmekten
Dirilircesine duyuyorum en uzak,
Şimdi ağardı yüzüm birdenbire
Soyunmuş olmasın?

Ağzım
Niye
Kurudu,
Susuz olmasın?

Taşıyor işte özlemle
Gözlerinden ellerinden ayaklarından... Kocaman
türküler
Tedirgin etme, gece epey ileri
Uyumuş olmasın?

ÖPÜŞÜKGİLLER'İN DOĞUŞU

Dev yıldızlar dev ağaçlar
Dev hayvanlar arasında
Dev kasırgalar eserken
Bizimle başladı sevmek

Tanığıdır gövdemizin
Sarı kara binlerce kıl
Sen soyunca özge dişi
Ben senin doğal karşıtın
Körler gibiydi yüzümüz
Dudaklarımız göz gibi
Neyi aradılar nasıl
Neleri gördüler tek tek

Soluklarımız birleşti
Bir yangın ki yerden göğe
Gittikçe artar yükselir
Sürüp gelir bu güne dek

Anımsıyorsun değil mi
Boyutlarımızı bizim
Doğayı büyüttü daha
Doğada ilk kez öpüşmek

İKİ KAPININ BİRİ

İtsen de
İtmesen de
Açılır,
İki kapının biri.

Gergedanların boynunda
Sallanır bir eski su,
Yemyeşil deli olur, sallanmadan,
Toprağın on bin yıllık eşitsizliği.

Kötü kız soyunmuştur,
En güzel anısından,
Hadi öp,
Hadi çıkar gelinciklerden geceliğini.
Yoncalar aptaldır,
Dört yöne gülümserken sarımsı,
İstemiyorum, istemez çünkü biliyorum,
Sayrı öküzlerin dört yöne boynuz olduğunu gün
üzre.

Kör değil belki, karanlık değil belki,
Uzak ülkelerin yolları dal dal,
Yalnızlığımla çıldırırken,
Orada, en pis yataklarda bir aydın dişilik.

İki kapının biri açılmaz,
Aslan başlı demir tokmaklarını
Çal gecelerce
Demir kesilsin de ellerin.

Biri der
Uyu hep.
Der biri çırılçıplak
Hep sevişelim.

ÖVÜ

Severim kadınların iç giysilerini
Hepsi suya benzer
Akarlar ya
Nerelere belli değil

Mis gibi kokarken
Hepsi çiçeğe benzer
Açılmış
Nice sevişmelere gizil

İpe serildiler mi
Hepsi güvercine benzer
Uçuştuğu yerde
Usun
Sallanırlar biraz
Hepsi içkiye benzer
Döndüren
Yeryüzünü gökyüzünü

Sessiz ya da köpüklerle korkunç
Hepsi denize benzer
Dalgalarında
Islanır yüzüm

Ak olsalar bile uzayla ağırlıksız
Hepsi geceye benzer
Yarı aydınlık
Yaşarlar yıldızlarını

Severim kadınların iç giysilerini
Hepsi benzer
Senin
Soyunmuşluğuna

SEVGİ EVRENSELLİĞİ

İki soğuması var ağacın
Biri köklerdeki biri yapraklardaki
Bilinmez nerelerden gelir bu değişim
Çağrıya özleme benzer apaçık
Gider ta nerelere kuzey daha kuzey

Yeryüzünün gökyüzünün belki de artı evren
İki soğuması var
Maden yataklarınca uzay yuvarlaklarınca
sezilmiştir o
Buda'lardan önce güneşi donuk
İsa'lardan sonra kocaman çivilerde buz
Ey serinlik!
Uzun inler gezgini yoldaş
Boşluğu eskil yapıtların içinde dolaşan boy
Saydam açılışı bambaşka imgelerin
Görünmeyenlere özgü ilk çizgiler
Gövde izdüşümleri — yokta

Hayır bulamıyorum nasıl niye niçin
İki soğumamız değil
İki sıcaklığımız var milyonlarca yıldan beri bizim
Biri seninle başlamış
Biri benim dalbudak

YOK KUŞUN UÇTUĞU I

Senin gideceğine
Haziran.
Senin gittiğine
Temmuz.

Bir öyle uzak ülke
Ayaklar çiçek.
Açıla açıla sevgide her kez
Düşer mi eskilerden gökyüzü.
Ama n'olur gidersen,
Bir boşluk.
Burda sen olmaktan çıkarım,
Orda sen olurum.
Isındılar
Karanlığında sımsıcak.
Yokluğuma
Ölüleri kattım hep.

Gittiğine binlerce yıl,
Gelmişim süt üzre.
Gideceğine binlerce yıl gezegenler üzre
Gittim sanki.

Ama n'olur gidersen,
Bir boşluk.
Burda sen olmaktan çıkarım,
Orda sen olurum.

Ta oraya bir esmer
Neler verir ta Türkiye'den.
Daha düşmemiş başakların kepek gücü
Aç böceklerin doymaz ağzına

ÖLÜ KUŞUN UÇTUĞU II

Senin gideceğine yıldızlar gider
Su gider.
Öteki yalnızlıklardan
Us gider.

Ama n'olur gidersen,
Bir boşluk.
Burda sen olmaktan çıkarım,
Orda sen olurum.

İyice ısındılar
Gökteki yuvarlaklarımız
Birbirlerinden,
İyice ayrıldık sanki.
Bir ozan, bir Selçuk, bir Sümer, bir Akad,
Yazar taş mağaralara sevgiyi.
Gözleri görmez,
Gözlerinden.

Ayda olan bitenler,
Yanan ormanlara ne ki
Kömür kömür, karanlıklarda,
Yanmadığım.

Senin gideceğine, ben
Yalnayak
Çırılçıplak, ben
Gide gide.

DİRİLENLER AĞIDI

Gece, gün ölüsüdür,
Dağlar, en eski kuşların ölüsüdür.

Sessizlikle aptes alan o dullar vardır ya
Yakınmalar içre solgun
Rahmetli kocasının ölüsüdür.

Sevilirsiniz masmavi, uçan yaz,
Başak, buğdayın ölüsüdür.
Nasıl anlamıyorsunuz,
Görmüyorsunuz, güneşte,
Salı pazartesinin ölüsüdür.

Buz gibi soğuk, buz gibi karanlık,
Yalnızlığı o güzel aydınlıkların, ölüsüdür.

Yaşamalar, yaşamalar otuz yıl, elli yıl, seksen yıl,
Sevginin, sen üzre, ölüsüdür.

BURADA

Seni, dağlar yaşındayım, seni,
Seni her gece yıldızlar üzre yattım.
Bir Hakan oldum sanki, bir köysün, bir ormansın sanki,
Seni karanlık ülkelerime kattım.

16 karıştan 17 karışa ak,
Ölçtüm seni, avuçlarımla ölçtüm seni.
Ölçtüm, ta Eski Mısır'dan yüksele yüksele oyulmuş,
Sevile sevile derinleşmiş kara toprak altında eseni.
Koyunlar öküzler domuzlar atlar,
Yer işte, kocaman dişlerimle güzelliğini, bitmez
tükenmez bir yemde.
Seni yitirdim, uzak kanlarımda uzak,
Seni yeniden buldum, yeniden gövdemde.

Uzamış kıllarım anılarla, yalnızlıklarla, ağarır ağarmaz.
Güneş sonsuzluğuna sımsıcak bir çöl yürek attım.
Ne yüzün vardı ne dudağın,
Seni, seni, seni... öpmek üzre yarattım.

MUMLAR

Yürüyorlardı karanlık içre
Yalaz yalaz
Hepsinin başı mum
Hepsinin başı
Geçmişte gelecekte yok olduğum.

İşte uzaktılar ülkelerden
Uzundular
Sarı aydınlıklarla parlatıyorlardı yeri
Masal devleriydiler belki de
Ayaklarının altındaydı gölgeleri.

Kimi az yanıyordu mumların
Düşlerle süslü
Kimi daha çok
Neden diye sordum birine
Sevgiden dedi, gecelerle tok.
Ordaki yükseliyordu yanarken
Ta gökyüzünü ararcasına titrek
Burdaki uzamıyordu
Neden dedim önümden geçene yavaşça
Özlemden dedi, soluğu mosmordu.

Sessizlik yansıyordu denizlerden
Dalgalar gibi
Bir ölü türküyle
Geri çekiliyordu dağların yığını
Yaklaştıkça mumlar, ürküyle.

Oraya oraya
Yönelmişler imgelerle kocaman
Bir umutları var ki
Güç kımıldıyordu gövdeler
Mumlarım öyle ağırdılar ki.

GÖSTERİM

Bizim sevgimiz bir büyüteç
Uzaklara öylesine açıktır ki
Korkuyorum
Evrensel sevinci ele verecek

Orda dudakların dökülmüş kolların kemik senin
Dudaklarım dökülmüş kollarım kemik benim
Ölümden sonraki bilmem kaçıncı yılımız
Bizi sevişirken gösterecek

AYAKTAKİ YEŞİLİ SÖYLEMEK

Kımıldıyordu önümüzdeki ağaç
Dallar kız
Dallar yellere eğik
Dallar serçelerle öpüşmüş

Yağmur yağdı mı
Hele bastırınca tipi kar
Birer obadır ağaçların hepsi
İçlerinde ayrı ayrı üşüdüğümüz
Onlar ayaktaki yeşil
İnsana en yakın bitki
Gözleri var bilemeyiz nerelere bakmakta
Isıları var bize yansımayan

Ormansalar kurulmuştur koca kent
Erkekleri çoğunluktadır artık
Arada bir söz ederler balta tutsaklığından yedi çatal
Büyük özgürlük anıtlarına ulaşır kara uğultular

Tek ağaç
Bilgedir görmüş geçirmiştir besbelli
Savaşları kıtlıkları yangınları bilir o
Sevgileri de yalnızlığı da

YAŞLI AĞACIN UĞULTUSU

Taşlamaz ki çocuklar
Sevgililer yüreğini çizmez ki üstüme artık
Ben yapraksız ağaç
Aldanmışlardan biri.

Güpegündüz
Oyarken kocaman maviliğe kara dallarım ölümü.
Ben yapraksız ağaç
Uykum daha yakınıma gelir hep.

Bilmez ki upuzun ovalar
Yeni sularla konan kuş anlamaz ki
Ben yapraksız ağaç
Kökleri püskül püskül artık yok olmuş bir
yaşamada.

Yel giremez ki korkudan
Çatlak kabuklarımdan içeri
Ben yapraksız ağaç, seni seve seve
Yeryüzünü sallanırım.

EYLEM

Bir uzaydır düşünce
Sözcüklerim uzayda yürüyenler.
İşte duyuyorum
Kalmadığını yeryüzü ağırlığımın
Seni düşünür düşünmez.

Yıldızlararası varlığında
Kocaman iri
Ölümün ölümsüzlüğün
Tanrı'nın tanrısızlığın varlığı,
Seni düşünür düşünmez.

Uçsuz bucaksız aydınlığın göz kamaştıran
Gövde kamaştıran çağında
En eskiden en geleceğe doğru
Bütün güzelliklerle sımsıcak
Seni düşünür düşünmez.
İlk kez yer yok kapı yok yol yok,
Soluk aldığımı bile anımsamıyorum.
Sözlüklerden dışarı uzun
Olmadığın bile yok şimdi,
Seni düşünür düşünmez.

Peki nereye varacak nereye
Özlemler sevgi
Yalnızlığım
Yazdıklarımın hepsi, yüz bin yaşamam,
Seni düşünür düşünmez.

Bir uzaydır düşünce
Sözcüklerim uzayda yürüyenler,
Sana
Yaklaşırlar hep
Seni düşünür düşünmez

BİR ÖPÜ UZAMASINDA OLMAK

İlk im sayı dedelerinden önce
Soluk almamışken ata ses
Suya ırmağa göle... bütün denizlere doğru
Üçüncü gövdemle kımıldadığım

Güzelliğinden başka olan ağrı
Beni sana başka kılar
Sevişmeler ötesi yeni yalnızlık
Üçüncü gövdemle aradığım
Uzaklaşırız arada bir
Işık ormanlarında yitmişçesine azalırız
Bilincimiz konuğudur özdeğe dönüşmüş usların
şimdi
Üçüncü gövdemle yaklaştığım

Ne güzel damarlarımda akarken nice güneş
Üçüncüsü var gövdelerimin
Biri yaşayacak
Ölecek biri
Biri ikisinin tanığı gören hep görülen hep
O değil midir
Evrenselliği ikimizin

NUH

Şimdi gök doldurmuştu dağ başını
Maviden daha başka
Maviden daha çıplak

Ölçüyorlardı nice yüceliğinde buralar
Kaç öykülerinde nasıl
Konmuş mudur neresine konmuştur dev gemi?

Sökerler çadırlarını giderler sonra
Sesi bir kızıl yankı
O kadın da gider göğsü açık

Seven
İlk kaya
Dağın başı

Dağın başı
Dağda
Kalır

SUNU

Uykumla uzundu
Oralara oralara oralara benden,
Uykum beni sundu.

Bir yoktum yaşamada bir vardım,
Bütün ırmakların gelmiş geçmiş
Bütün sessizliğinde
Uykumla akardım.

Bir yemyeşil bir ak,
Türküsü ta en değirmi ta en masal
Şimdi evren bu değil öteki,
Uykumla yuvarlak.

Düş yalnızlığımdan dışarı çıktım,
Uykumla güzel
Uykumla açıktım.

DEĞİRMİLER

Kaplar evreni büyü
Maviden karanlığa karanlıktan maviliğe
gökyüzünün,
Sen – döndüğü.

Biri mi en güzel
Yüz bin yıldır bütün yaşamalarca
Severken – döndüğü.
İşte yıldızların sonsuzla yavaşı
Yokluğun ak kıyısında
Sevecen – döndüğü.

Köpürmüş denizler çarpa çarpa
Dal çiçek açar, orman ağaçlanır ya hepsinin
Sevgen – döndüğü.

Düşer ellerime kırmızı bir aydınlık
Seni özleyenlerin geçmişten geleceğe
Orada ben – döndüğü.

EY'CİK

Öyle uzaktı ki o,
Sanki yarı karanlık
Ölsemdi.

Bir kez gördüm görmesemdi de
Kör olsam
Ölsemdi.

Uçtu uçacaktı sesindeki güvercinler
Bir uçsa
Ölsemdi.
Korsan gemisi mavileyin
Açıkdeniz
Ölsemdi.

Dağgecelerinde onun
Çobanuykularımla ben kaval dinlercesine
Ölsemdi.

Öyle yakındı ki
Dayanamıyordum ey
Ölsemdi.

Sevgiyi özetliyordu yaşarken
Onu kapsamak üzre
Ölsemdi.

ALACA YÖRÜK

Nice düğmelesen göğüslerini
İçi sende kalır dışı benimdir

Gücün yeter ise verme bana sen
O incecik yüzün düşü benimdir

Sevgiyle çarpınca yürekler değil
Hayvan bile olsa döşü benimdir

Uzun çamlarıyla sallanır yayla
Yazı güzellerin kışı benimdir

Ozanlar sazlardan çeksin elini
Sevmek sevgilemek işi benimdir

Özlem kaynatılır yalnızlık üzre
Göçebe çadırın aşı benimdir

Bir tay sürüsüne saldım kendimi
Sevdiğime varan koşu benimdir

Seni sevmek için yıllarım azsa
Karacaoğlan'ın yaşı benimdir

MAVİ ÇOBAN

Dolanır dağı çoban
Yaz omuzunda
Gökyüzüdür türküsü
Saz omuzunda.

Yakar yandırır sevgi
Köz omuzunda
Turnalar köye varmış
İz omuzunda.

Suna'm der dura kalır
Söz omuzunda
Düşleyin yürür çoban
Kız omuzunda.

KAÇAKLAR

1. Baskı: 1999

KARA YANSIMA

Başka bir veren mi var, orda?
Daha aydınlık
Daha severleyin
Daha güzel

Başka bir evren mi var
Ulaşır bize
Oralıların yaptıkları ettikleri
Milyarlarca ışık yılı ötelerden?

İşte kabartmaları gibiyiz
Gölgeleri gibi
Koyu anlamsızlıklar içinde
Yüzlerimiz körlerden bin kez karanlık.
Usumuz sınırlı bizim
Duyarlığımız derin değil
Ulaşamıyoruz ki
Varlığın kocaman, uçsuz bucaksız ülkesine.

Doğana sevinebiliyor muyuz gönüller dolusu
Hayır
Yakınabiliyor muyuz ölene ta kan yürek
Hayır hayır.

Yoksa
Kara bir yansıması mıdır
İçimiz içlerinin
Dışımız dışlarının?

ÇOBAN

O gecelerde
Boşluğa doğru
Betiklerimi katarım önüme, yürürüm.

O gecelerde
Dağılır çağların akışında betiklerim hep,
Yırlarımı katarım önüme, yürürüm.

Neler neler getirir bana,
Neler neler götürür
Evrenin binlerce yıllık sesleri, yürürüm.

İçimden uzaya yansır
Yaradılışın biçimleri yönlerle,
Yürürüm.
Duyarken yaldız yaldız
Kimsenin,
Hiç kimsenin ölmediğini, yürürüm.

En eski, parlar en karanlıktan,
İyesiyimdir artık
Bir kişicil geleceğin, yürürüm.

El olur ya,
Ayak olur ya güzellik
Göğü tutarcasına yürürüm.

O gecelerde
Karşıdan biri,
Yıldızlarını alıp yürür, yürürüm.

YARIŞMA

Akların yarışmasını yaptılar Tanrı katında
Dediler güzeldir ne ki ak
Katıldı bulutlar melekler yatırlar
Yıkanmış çamaşırlar bile katıldı
Bin kuş katıldı kartal leylek martı güvercin...
Bin teki ak

Nasıldı deniz
Nerelere uzanıyordu ses
Niye yaşıyorlardı kim
Niçindiler
Birinci seçildi nelerden sonra
Bir körün ellerindeki ak

BAKMIŞ

Bakmış bana gece yarısı,
Elim ayağım üşür.
Bir yarı yaşamadayım artık
Sanki yaratılıştan beri,

Anılar, otlarda, ağaçlarda
Sularda yapılarda eğri, uzak.
Yeryüzü karışmış,
Sessizliğine kocaman yıldızların.

Bu, ben değilim hayır,
Kimseyi sevmeyen
İçi ovalarca boş
Yalnız olmadığım bir yalnızlıkta.

Bakmış bana gece yarısı,
Karanlık
– Yüzüme yüzüme –
Bir ölü bakışında gider gibiyim.

DİLEK

Gün doğar doğmaz
Bakınırsın ya dört yana
Dağlarını sayarken
Beni de say.

Kuşlar kaç
Uçanlar
Daldakiler kaç
Kat o kümelere beni de say.
Yollardaki
Şu gördüğün çocuklar içinde
Buğday benizli sarışın kumral
Belki utangaç... beni de say.

Ağaçlar dizilmişlerdir ya yol kıyılarına hep
İkişer ikişer, tek tek
Aralıklarında dur biraz
Beni de say.

Ölülerini sayarken
Bir ülkü uğruna yaşamasını vermiş ölülerini
Unutma
Beni de say.

ARAMALAR

Barış seni bulacağım
Kar sakallı bir dağda
Değil mi ki birbirinin tıpkısıdır
Binlerce yıldan beri
Ayak izlerimiz

Yitirilmiş doğa seni bulacağım
Irmak sakallı bir düzlükte
Kuşlar yaprakları
Yapraklar
Dalları dinliyor çünkü

Gerçek seni bulacağım
Yıldız sakallı bir gökte
Ta nerelerden geldiğin ta nerelere gideceğin
Besbelli artık
Senin sınırsız tadındadır bilgisayarlarımız

YATAK

İmrenirim hayvanların güzelliğine
Yaşarlar
Para kazanmadan.

Sevinirim hayvanların yoğunluğuna hep
Ki hepsinin ağırlığı eşittir
Ağırlığına o kuşların erkenden uçmuş.

Hayvanların bakışlarına şaşarım
Bizim gözlerimiz gibidirler
Bizim gözlerimiz gibi bencil görmeden.

Sığanm hayvanların yaşamasına
Bütün kent uyur uyumaz
Girerken karanlık mağarama ben

İnsanların yatak dediği.

BİR ÖLÜNÜN SON SOLUĞUNU BİR MİLYAR BÜYÜTMEK

Yaşadım ya, beni burda yok say ölüm,
Beni geri ver.

Yalnızlığım duy beni,
Beni geri ver.

Aydınlık mısın, karanlık mısın ha,
Beni geri ver.

İçinden çıktığım, artık içinde olmadığım boşluk,

ÇİÇEK SELİ

1. Baskı: 1999

UZUN YAZMAK

Ağaca dağa denize inmiştir gök
İlkyazdır bu geçip gider
Parmaklarıma inmiştir güzelliğin
Geçip gitmez

SEVGİMİZ

Gide gele gide gele
Birbirine en uzak iki dağ arasını
Bizimle doldurur
Sevgimizdeki kuş

SEVGİ ÜÇGENİ

Kırmızı kuş
Susunca yeşil dalda
İşitir toprak
Masmavi gökyüzünü

SAÇAKALTI

Aydınlık kuş oldu derler
Uyurum daha
Kuş sevgi oldu derler
Uyanırım

PAY

Yıldız dağıtılıyordu ilk karanlıkta
Bilmem neden
Düşüyordu sana bana
En büyükleri

YENİ YEŞİLLİĞİMİZ

Ne güzel
Dal ucundaki yeşil olmak
En eski sevgiyi
En uzak günlere götürmek için

GÜN

Kuş adaları
Ses adaları vardır son mavilikte
Sezerdik ikimiz
Büyüyordu adaları sevgilerin

KIRMIZI UYKUSUZLUĞUM

Sevgi bir tavşan
İşte yakaladı
Yakalayacak
Gece bir tazı

YAŞLI KAPTANIN ANILARI

Leğendeki su
Üstünde kâğıt gemiler
İşte senden ayrıldığım yerde
Bin kez küçülene dek küçüldüğüm

ÖZETLEMELER

Sevgi imdir
İkindiye dek
Gün ağarana dek
İmgedir

KUŞ YARATMAK

Severken ben
Gökyüzü büyür
Kuş olur o
Gider daha uzaklara

ELMA OBURLARI

Adı gece ile gündüz
İki elma var gökyüzünde
Gündüz – çok iri hemen ısırdığımız
Gece – daha kırmızıdır hemen yediğimiz

AYAKTAKİ KARANLIK

Gece
Devrilmiş bir uykudur
Oysa devrilmemiş bir uykudur
Benim seni sevdiğim

KALITLAR

Onlara
Han hamam kalmış atalarından
Ne güzel
Bana seni sevmek kalmış

BENZERLİK

Yıldız senin yerine
Sen yıldızın yerine geçseniz
Açıklanır belki
Benim sana nice uzak düştüğüm

SANA ACIKMAK

Niye ellerimizle değil göğüslerimizle değil
Ağızlarımızla öpüşüyoruz
Demek bir yeme var sevginin sonunda
Sevgiliyi yeme var

ONUNLA

Dalga olur o
Deniz kesilirim masmavi
Denize dönüşür birdenbire o
Birer ben olurum bütün balıklarda

BULUNMAMA BOŞLUĞU

Bura değil miydi
Buluşacağımız yer bizim
Ot gelmediğini söyler
Ağaç gelmeyeceğini

MUM YILDIZ

Camı aç
Görsün yıldızlar mumlar
Yıldız gittiğini onun
Mum beklediğimi onu

ŞAŞKIN

Üst üste yazdılar hepsini sevgilerin
Biri eksik çıktı
Bilemedim nasıl bilemediler
Bugün öpüşmediğimizi bizim

BULU'NMAK

Nerede olursan ol
Oradayım biraz
Evet nerede olursan ol
Buradasın daha çok

NEDENLER

Gece niye büyük
Seninle doluyum da ondan
Peki niyedir karanlık
Seni göremiyorum da ondan

DOLU ADAM

Gece ile gündüz
Sevişirler
Doğururlar gece gündüz
Seni bana

SEVGİ KUŞU

Üstünde uçar hepimizin
Hepimiz seviyoruz diye
Yalnız beni uyandırır benim yatağıma konar
En çok ben seviyorum diye

YILLARDA

Kimi kendini yaşar
Kimi parasını
Kimi sevgisini
Üçüncüsüdür en uzun yaşayanı

KUL

Düş ister sevgi
Uyurum
Uyanırım en karanlık yerinde gecenin
Sevgi, dizesini ister

KISKANÇLIK I

Seni
Görüyorum diye
Gözlerimi kıskanır bu dörtlükler
Çoğalırlar çoğalırlar sana görünmek için

İKİ ARAMAK

İkindi uzar uzar
Ben anlarım
Okulundan dönerken bulsun diye
Sevenler sevdiğini

İÇİMİZDEKİ BAKIŞ

Yanındayken iki gözüm yok oluyor
Göremiyorum seni
Yalnız kalınca
Kırk gözümde kırk sen

ESRİK

Başım döner
Seni görmemekten
Yazar seni elim
Döne döne

81. YILDIZ

Uzun yaşamışsın
Derler bana
Bilmezler
Seni uzun beklediğimi

GÖTÜREN

Bana öldü diyecekler
Oysa ben
Çalacağım tam o gece
Yeryüzünden seni

SENİ YAŞAMAK

İşte teki bile yüz yıl
Bu dörtlüklerin
Bilemez Tanrı bile
Seni nice yaşadığımı benim

ÜÇÜMÜZ

Ben bilirim
İkisinden daha çok
Sevgideki ortak tadını
Dalla kuşun

İÇİMDEKİ

Minik serçe gagalarken
Çürümüş budağı sarı yeşil
Onunla kim bilir nerelere uçurur son sevincini
Yaşlı kavak

YARINLARDAKİ

Bir sevgi pazarı vardır bütün kuşların
Yılbaşında konarlar oraya
Seslerini değiştirirler
Gelecek yılı çağırmak için

ÖZLEMİN TADI

Ben seni yavaş yavaş sevsem de
Dizelerim bir sevgi çalışkanı
Benden çok sonra uyuyorlar
Uyanıyorlar benden çok önce

SESLENME

Önce sōz vardı diyorlar
Yalan bu
Önce sen olmasan
Kime duyuracak ozanlar sōzcüklerini

BEKÇİ DER Kİ

Kim hızlı ya da yavaş
Yürüse
Anlarım geldiğini gelmediğini
Sevgiden

ÖVÜNÜ I

Yılan
Sevinirmiş
En uzun sevgiler
Bende diye

ÖVÜNÜ II

Serçe
Övünürmüş
Sevgiye ilk uyan
Benim diye

GÖZ AÇILMAK

Bu dörtlükler
Sekizi dokuzu birden
Dört yüzü beş yüzü birden okununca
Büyür daha sevgi gözlerimiz bizim

ÖYKÜCÜK

Seni ilk kez gören biri
Evine gidince ne yapar
Yaşar 85'ten sonrasına dek
Uğraşır o süreyi uzatabilmek için

O GÜN

O gün gelecek
Hepimizin gözlerini azaltacaklar
Sevgi kamaştırmasın diye
Kör etmesin diye

KOCA ÇİÇEK

Yıldız açar
Alanın üstündeki gök
Ben seni düşünürken yıldızlar altında
Alan sessizlik açar

ORMANDA OLMAK

Ağaçların hepsi
Susar sevdiğinden
Sesi en uzun sevdiğinden
Kavak benzer türkülere

GÖRÜNMEYEN ÇİÇEK

Dalları
Söğüdün
Suda yüzer
Su kımıldar bende

ÖBÜR AYDINLIK

Doğayı yazdım inanmadılar
Ölümü yazdım inanmadılar
Seni yazdım
İnandılar bana

SOYUNUK

O gün çırılçıplak suda
Yansımıştın ya sen
O gece çırılçıplak oldu gecem
Bekledim yansısın diye seni

BÖCEKTENOTA

Sevgidir
Bütün ısılarımız
Böcekteki de
Ottaki de

GİZAÇIKLIĞI

Göğe ilk dokunan
Ellerimizdir bizim
İlk sevgideki
Sevgilerin yüzünde gezdirdiğimiz

ADINI YİNELEMEK

Sen olmadığın günlerde
Saatte milyonlarca baskı yapar
İçimdeki basımevi
Adını senin

SEVİNÇ

Gün bir çiçektir sunulur
Gece daha büyük bir çiçektir sunulur
Bay Sevgi'den
Bayan Sevgi'ye

GELMEMEK BOŞLUĞU

Sevmektir bu
Gelmediğindir bu
Bir yıldız kayar
Omuzlarımdaki geceden gecelere

KÖSNÜL

Geceleri dizdiler karşıma
Hangisi sevdiğin gece dediler
Onu düşünürken
Sevmediğim gece yok dedim

SEVGİ EKMEĞİ

Kimse göremez
Ya en karanlıkta ya en aydınlıkta
Sevgi serpilir
Damlarına evlerin

YANITSIZ SORU

Belli değil
İçinde miyiz dışında mı
Sevişirken büyüyor da içimizdeki dağlar
Bizler neden yok oluyoruz severken

ŞEYTANIN DEDİĞİ

İki genç vardır en az
Tek gezen kızın yanında
Biri hemen öpmüş olan
Biri hemen öpecek olan

YİTİK

Güneş doğunca toparlarım kendimi ben
Ele güne karşı
Geceleyin ara da bul
Kimleri sevmişsem onlardayım

SEVGİ OKULU

Okurken değil
Yazarken değil
Bilginler duymasın
Kendimi tanıyorum sevişirken sende

GÜZ

Isısı elimin
Yazıya dönüşür
Isısı yazının
Oluşturur seni sımsıcak

SAYILARLA BAKIŞLAR

Dört gözlü olurum
Uykum kaçınca
Olurum bin gözlü
Seni düşününce ben

SANA UYANMAK

Nerelerde uyumuşum ki ben
Binlerce yıl
İşte seni uyanmaktır
Yazdıklarım tek tek

BEN BALIK

Ağzındaki yemi bırakamaz
Tutulduğunu anlasa da
Seçilmiş sanmak ister kendini
Sevilmiş sanmak ister

UYKUSUZ

Gözleriyle avlanırdı o
Aç kaldı ölene dek
Bilemedi kimse
Ne avladığını onun

İŞÇİLİĞİMİZ

Doğa etini kemiğini verir senin
Sen sever sevmez
Ya çardak ya ev yapar kendini
Ya saray

DÜŞLE GERÇEK

Başını kaldırınca gördü
Sevgi çanağını gökyüzünün
Kırdı acıyla
Bütün yaptıklarını çanakçı kız

ALINDI'LAR

Kuşların sesi bir
Irmakların ağaçların sesi bir
Sever sevmez
Bizim işittiğimiz başka

DOĞAYA DÖNÜŞ

Sever sevmez
Değişir kişi
Giyinik görünse de
Oluverir çırılçıplak

DEĞİŞİM

Eve sığmayız artık
Yolları alanları bile doldururuz tek başına
Ne ki yok olur kendimiz kendimizden
Sever sevmez

TÜY GÖK

Severken değil
Ayrılırken sezeriz
Büyük kuşun
Neresinde uçtuğumuzu

AĞARAN

Dizelerden
Elime düşen aydınlık
Eşittir
Senden yüzüme yansıyan aydınlığa

GELMEDİ Mİ

Geceleri yıldızlar küpeleridir
Gökyüzü bir kadın
O gelmedi mi
Ne küpe kalır ortalıkta ne kadın

YOKTA ARAMAK

Yazmadığım yere gitmek istiyorum artık
Belki oralardasındır
Bulamadım ki bunca yıl
Yazdığım yerlerde seni

TINI

Bir tını ellerine konar
Geldin mi dersin
Konar yüzüne
Anlarsın seni gözlerimle öptüğümü

YOL

Topallayanlar ya da delice sevenler
Anlar tadını
Sana varan yolların tadını
Atlardan bile daha çok

DALLI BASMA

İpeklilere bürünmüşlerden güzeldir
Dallı basma giyen kadın
Neden mi diyorsunuz
İlk kadına daha yakındır çünkü

TUTSAKLAR

Sevgi
Sultandır
Günlerimiz
Kölesi

MUT

Yalnız Ağustos'ta görülür
Yıldız yağmuru
Oysa ben bir sevgi yağmurundayım
Seninle yılın bütün günlerinde

SUYUN DEDİĞİ:

Yaşamak
Anlamadığını anlatmasa
Ne bilim kalır
Ne sevgi

SEVGİ OYUĞU

Yaşlılar zengindir ya üzgündür
Ne ki gençler bilmez
En eski paralardaki oyukların
Yürürlükte kaldığını

ÖVÜNÇ

Anılarıdır ancak
Kişiyi başka kılan
Çok yaşayan az yaşayandan
Daha çok sevebilmiştir çünkü

SEVGİMİZ

Bütün dizelerini yeryüzünün
Sanki bir tek ozan yazmış
Seninle benim sevgim yaşanmış sanki
İlk geceden bu aydınlığa dek

YORUMLAR

Gözümüz açıkken dışardayız
Kapalıyken içerde
Ne güzel dışardaki içimizdeyizdir
Sevgiliye bakarken

MUM DER Kİ

Uyur gibi
Görünse de
Çoğumuz
Uyanıklığındadır sevginin

KUYUMCUNUN TARTTIKLARI

Kimi az yaşarken çok yaşar
Kimi çok yaşarken az yaşar
Budur en güzeli
Çok yaşarken çok yaşamak

APTAL

Söylese de dala kuş
Delikanlı anlamaz
Gelecek midir gelmeyecek midir beklediği
Kuş dili bilmediğinden anlamaz

UYANIK KARANLIĞIMIZ

Bilesin
Geceler budala değil
Görür onlar
Uykusu kaçanların sevgi aydınlığını

SANA SALLANMAK

Sevenleri
Sevenler anlar ancak
Anlar kimsenin dimdik durmadığını
Severken sallandığını hepimizin

YERİNDE DURMAYAN

Yel esmese
Ağaçlar esrik olmazdı
Sallanmasa ağaçlar
Sevgin kımıldamazdı bende

MUTLU YARATIKLAR

Seveceksen
Yeraltı böceği ol
Gelmemesinin karanlığı
Azalır yeraltı karanlığında

ÖYLE SEVİŞMEK I

Bir alandır yeryüzü toplanmışız
Başka başkadır hepimizin ışıkları
Işığı birbirine uyanlara
Sevişti derler

ÖYLE SEVİŞMEK II

Kiminin ışığı birbirine uyarken
Bulundukları yer çok uzaktır birbirine
Ayrı kalırlar hep
Çekerler sevişmemenin acısını

TANINMADIĞIM

Deli bir uyku yakalamış bekçiler sokakta
Kimdir tanıyamamışlar
İyi ki yalnız gözleri var uykuların
Yüzleri yok

BOŞ DALLAR

Yaşlı kuşun
Ne uçtuğu görülür ne uçmadığı
Sevdiği görülür apaçık
Boş dallar sallanırken

BULUŞMA

Birinin yalnızlığı
Değer birinin yalnızlığına
Bilinmez yüz yıl önce mi sevmiştir o
Hemen şimdi mi

SENİ OYNAMAK

Ozanlık
Gölleri yaşamaya benzer
Su hep o su
Yansıyanlar başka

DİRENMEK

Son sarı yaprak
Daha düşmemiştir yukarıdaki daldan
Yalnız ben anlarım
Ağacın sende direndiğini

ÇİL

İlk öpüşte
Uçuverir
İlk kuş
Yüzümüzdeki

GÜNE BAŞLAMAK

Uçan bir yeşilliktir aydınlıklar
Kimsenin
Kimselerin inanmadığı
Sevenden sevilenden başka

IRMAK DER Kİ

Gör yansımalarımı
Yaşar hep
Ne yazık bırakır giderim işte
Yansımalarımı ben

ÇOBAN ARAMADA

Kırk koyunu vardı çobanın
Biri eksik çıktı o akşam
Ertesi gün yeniden saydılar
Çoban eksik çıktı

AYDINLIK

Karşılıksız sevgisiyle asmıştı kendini adam
Yüzü öyle aydınlıktı ki
Asıldığından sonra
Daha çok sevmiş dediler

KORKU BENZERLİĞİ

Birbirine çok benzer
Sevgi ile ölüm
Birdenbire bulur bizi
İkisi de

KUŞ OLDUĞUMUZ

Kuşa sormuşlar
Sevgi yerde mi büyük olur gökte mi
Yerde demiş
Gökyüzüne sevgi sığmaz ki

UZUN MUTLULUK

Çok yaşayan bilmez
Nice sevdiğini de
Nice yitirdiğini de
Bilmez nice yaşattığını da

GÖVDELER

Kuşlar niye çok güzel
Anladım bugün
Kuşların gövdesi yaşamak değil
Kuşların gövdesi sevmek

SARI ORMAN

Ağaç hep dokunduğun ağaç
Dallar eğriliğine hep güldüğün dallar
Niye ki yeşil değil artık
Bu yapyalnız dolaştığım orman

SEVGİNİN BİZİ

Önceki gece başlangıcıdır bu gecenin
Sonraki gece sonu
Ancak sevenlerce bulunabilir
İçinde bulundukları en karanlık

ÖNKIRMIZI

Sevenler duyar
Geceleyin uyanır uyanmaz
Yarın çiçek açacağını
Kiraz ağacının

SENİ ÇAĞIRMAK

Gökyüzü
Büyük bir kuştur
Seni çağırırken
Ağzı açık

AĞRILAR I

Ne yapar sevgi
İki ucundakiler yok olunca?
Anılarını uçar onların
Evrendeki son güne dek

AĞRILAR II

Peki ne yapar
Bir ucu yok olan sevgi?
Geçer yok olan ucun yerine
Öteki anlamadan

KIRMIZI PARILTI

Göz gözü görmeyen karanlıkta
Adam görür Ankara'yı İstanbul'dan
Görür sevdiğinin altdudağını
Üzerinde bir kırmızı parıltı, düştü düşecek

TEK OLMAK

Sessizlik birliği dağların
Uyku birliği koyunların
Işık birliği yıldızların
Çobanın sevgi yalnızlığında

GÖZLERİMİZ

Bir gözü uykudur gecenin
Yummuştur
Sevgidir öbür gözü
Bana bakmakta apaçık

GECELEYİN DAĞLAR

İki yontu var biri kara biri ak
İki katıdır ak karanın
Sevginin kapısı var aralarında
Gecelerden gündüzleri çıkardığımız

YANILGI

Yontusunu yaparken sevginin
Taştaki güzelliği bulmuş yontucularımız
Seni bana getirememiş
Götürmüşler beni taşa

GÖKÇE GÖZÜN GÖZLEMİ

İşte gece gitmekte gelmekte gündüz
Bunlar iki kişi birbirlerini aramaktalar
Aralarında bir sevgi olmasa
Milyonlarca yıl sürmezdi gelmeleri gitmeleri

SEVMEKTEKİ TINI

Hepimizin içinde
Yüzler vardır geceler üstü
Sesleri duyulmaz
Sevgileri işitilir

GECE KOŞULARI

Bir attır yalnızlık
Koşar arar
Bulamaz
Kendinden kaçan atı

KOCAMANLAR

Yaşlı adam – sevgilerini düşünürken
Bölünür ikiye
Yaşadıkları ak dev
Yaşayacakları kara dev

YAŞLI ADAMIN AÇIKLADIĞI

Severken
Suç olmayan da yok
Suç
Olan da

VERMELER

Yazısında bir ek:
Bana yıldız bağışlamış
Bilsin isterim
Ona gökyüzleri sunduğumu

ÖNLEM

Çok severken
İçimizdeki doğayı azdırmamalıyız
Neden azdırmamalıyız
Sonradan bizi suçlamasın diye

41. GÖZ

Evden dışarı attılar karanlığı
Küçük hanım sordu niye
Sen soyunurken
Açıktı 41. gözü dediler

KİMSENİN GEÇMEDİĞİ GÜNLER

Seviyor musun
Sevmiyor musun der
Kapının açık kanadı
Kapının kapalı kanadına

SENDEN SONRAKİ SEN

Gelir kentin en büyük alanından
Evime girer uyku
Seninle dolu seninle açık
Gözlerimden içeri giremez

SEVGİ

Ben ormanda gezerken
Ağacın biri öbürüne
Gösterir beni
Sevgi bu der

SOLUĞUN

Bir yel geçer elimin üzerinden
Gündüzlerimde gecelerimde benim
Varcasına yokçasına
Bu senin soluğundur besbelli

SUÇLU EL

Elim dalgındır
Güzelliğine
Bundandır besbelli
Seni bitiremediğim yaza yaza

SEVGİME SAYGI

Yıldızlar gelir yatağıma
Sen
Başucumdasındır hep
Ayakucuma inerler

ÖZLEMSİ

İlk kadın ilk ağacın
Kovuğunda ısınmasa
İnsanları böylesine sevmezdi
Ormanlar

KIRMIZI GERÇEK

Yazsın bunu da
Bilginlerimiz:
Taşınmazıdır
Sevgi gökyüzünün

AÇIKGÖKYÜZÜ

El elden
Üstündür ya
Ne iyi
Sevgi sevgiden üstün değil

YASACIK

Göz suçu olmaz
Soluk suçu olmaz
Bilginler bunu da yazsın
Sevgi suçu olmaz

GÜZEL AYDINLIK

Kadın
Öperken ilk çocuğunu
Durur biraz
İlk gecesini mi öper

SEVİNÇ

Yüzüm gülümser durakta
Seni beklerken
Sanki süslenmiştir yüzüm
Geleceğini

GÖZLERİMDEKİ YARIŞ

Yarışıyordu iki göz
Kim daha önce görecek diye
O gün öyle gördüler ki seni
Ben göremedim seni

SEVİLEN I

Sevilen görünce kocaman sevgimi benim
Değişmeye başlar yavaşça
Elmanın kızarmasını yaşar biraz
Göğün dönmesini yaşar biraz

SEVİLEN II

Seven kadın
Anlaşılır bir bakışta
Ya gözleri parlar
Ya saçları

BOYALI KUŞLARIMIZ

Sevgi ile uyku
Birbirine benzer
Ne ki beklenir ikisi de
Kaçar ikisi de

SEVGİ OLAN

Unutmak isterim artık
Dönerim yatağımda bir yandan bir yana ben
Pencereden çekilmiştir ya
Bu kez kapımı çalar sevgi

YALNIZLIK ÖNÜ

İkin sesi kalınlaşır
Kalınlaşır sonra yüzü
Ne ummuştur adam
Neler neler bulamamıştır adam

ÜÇ'Ü

Üç gözübüyük vardır
Deniz biri
Gök biri
Biri sevgim

KALICILAR

Sen'ler ben'ler değişir türkülerle
Geçse de binlerce yıl
Sensin sen dedikleri
Benden başkası değil ben dedikleri

KENDİME AÇIKLADIĞIM

İşte
Senden güzel
Tek biri var:
Senin kızlığındaki kadınlık

ELİMDEKİ SES

Çoğaltıyor yüzünü senin
Çoğaltıyor aydınlığını senin
Seni çoğaltıyor birdenbire
Gür saçlarının elimdeki sesi

İKİ ÇIPLAK

Şu dalgalar
Kavuşuyor mu sana
Ayrılıyor mu senden –
Şimdi ben deniz miyim?

DÜŞ

Atlar yıldız olsa
Yıldızlar at olsa
İçinde sen
Ben gök arabası olsam

YAŞLI SERÇE DER Kİ

Bütün sevgileri bir kuşa yükleseler
Uçamaz o
O kuşlardan bin tanesini bana yükleseler
Ben uçarım

SANA GELMEK

Bütün kapıları kilitleseler tek tek
Bütün kapılar
Uçar pencerelerden
Ben sana gelmek istedim mi

SANA SUSUZ

Biri bir yudum sevgidir
Serçelerin
Görmüyor musun mavi gökyüzüm doymaz
Serçe ırmaklarına

EŞİT SAYILARDA

Soruyorlar kaç dörtlüğün var
Yanıtlıyorum
Gökyüzünüzde sizin
Kaç yıldızınız varsa

ÖNDUYARLIK

Birdenbire sanki yansıyor sarı kalem
Masanın camına kırmızı
Yorumluyorum: Sarı olan O'dur
Kırmızı olan, geleceği

SAĞIR SULTAN

İşte alay ediyorlar benimle
Nice yazarsan yaz
Seninkinin okuması yok ki
Seninki sağır sultan diyorlar

KEDİSİ

Kedisi gülümserdi içinden
Görünce beni
Sevdiğimin yanında benim
Süt dökmüş kedi olduğumu

EN UZAKTAKİ OLMAK

Ne yazsam
Nereleri yazsam
Bakar gibiyim en uzaklardan
Sevgime

İLK YARATIKLARIN MUTLULUĞU

Nasıl girer içime
Mutluluğu
Uyanır uyanmaz
O ilk yaratıkların.

YÜZÜN

Baktım baktım
Sen görmedin ya baktım sımsıcak
Geçirdim yüzüme sımsıcak
Yüzünü.

SON İÇKİ

Son içkidir
Sevgi
Ağzı
İyice kurumuşlara.

GÜNDÖNÜMÜ

Kar yağınca
İnsanlar sevgi olur
Yağmayınca
Gökyüzü

BAKIŞ DIŞI KALMAK

Birbirini sevenler
İki gözü Tanrı'nın
N'etse n'etse göremez
Tanrı'nın iki gözü birbirini

Kiliselerde Mum'la

YUKARI

Dua eder
Papaz kadınlara
Tanrı'ya dek bilmeden
Papaz kadınları

ARAMAK

Öyle yalnızdır ki
İsa'yı bile arar
O kadın
Kiliselerde

BOYALI CAM

Giderir o kadının
Yüreğindeki renksizliği
Kiliselerde
Boyalı camlar

YAZILARDA

İncil'i açık
O kadının
Okur açık İncil
O kadını

KAPILAR

Kapıları büyük olur
Kiliselerin
İçeriye girerken biz
Küçülelim diye

AYDINLIK

1/2 sönüktür
Kiliselerin lambaları
Yarı yarıya görünür papaz
Yarı yarıya görünür kadın

MAVİ YEŞİL

Çan sesi mavi yeşil
Önce kiliseyi doldurmuştur
Şimdi doldurmakta
O kadını

ANLAMAMAK

Papaz anlamaz
İsa niye gitmiştir kiliseden
Kadın niye gelmiştir
Kiliseye

SAKAL

Anlar papaz
Yağlı çenesinin aşağılara uzadığını
Aklığı yoktur ağırlığı vardır
Kiliselerde sakalların

GÖRÜNMEK GÜZELLİĞİ

Hayır
Bir tek değil
Kaç kişi gelmişse kiliseye pazar günü
Onca papazı vardır kilisenin

BÜYÜKOLAN

Bilir de söylemez papaz
Daha büyük olduğunu
Dışarıdaki dağ taş kilisesinin
İçerideki kandil kilisesinden

İNANÇ

Dua eder papaz
Bugün gökyüzü daha güzel
Bugün daha çok inanalım
İsa'ya

GÖĞÜ TUTAN

İki mermer direk
Tutarlar tavanını kilisenin:
O kadınlar ki en güzeldir
O kadınlar ki en yaşlı

BENZEMEK

Kucağındaki bebecik
Büyüdükçe İsa'ya benzerken
Kadın da sevinir
Papaz da

YOKEDİLEN ÇOKULUSLU OLMAK

1. Baskı: 1999

Bu yapıt, o ülkenin mutlu günlerinde yazılmış, sonraki günlerinde yok edilmişliği düşünülerek yayımlanmıştır.

ADSIZLAR

Devrim destanlarını yazarken
Adın gereği yok
Ölenler yıldız yıldız sayılır çünkü
Adın gereği yok

Devrimlerde bireyler birleşir gece gündüz
Toplum olur
Toplumun gereği var çünkü
Adın gereği yok

İKİSİ

Tarihle coğrafya
İki en eski arkadaş
Burda öyle ortak bir alınyazıları vardı ki
Binlerce yıl ırmaklar ayırmadı onları
Birleştirdi dağ taş

Tarihle coğrafya konuştular
Son savaşta karanlık ağarana dek
Eklediler gerçekleri ucuca
Partizan oldular işçi oldular ikisi birden
Yugoslavya dediler sonuca

GERÇEKALTI

Savaş arabası girince içeri
Çiğnenince ekmeğini yediğimiz toprak
Ne sen kalıyorsun ne ben

Savaşta anlaşılıyor
İnsanların değil
Yurtların ulus olduğu

BİR IŞIK

Bir ışık saldırganlar göremez ki bir ışık
Hangi ülkede olursa olsun
Aydınlatır yüreklerden gelen iletişimle
Köy kent bütün evlerin damlarını

Toplumlar
Hangi ülkede olursa olsun
Kara gün geldi mi birdenbire
Kendi içinden yaratıverir Tekadam'larını

İLERİ I

Bireyler
Birer çizgidir ancak
Geçmişten geleceğe

Çizgilerimiz
Birer açı oluşturur
Geçmişten geleceğe

Tekadam'dır
Açıların tam ortasında varolan sürüp giden
Geçmişten geleceğe

İLERİ II

Bir dev gölge gibi- düşünceye gelir
Toplumun yapacağı edeceği
Tekadam'larda

Tekadam'larda
Toplumun diyeceği anlatacağı
Bir devden yükselircesine- dile gelir

TÜRKÜMÜZ

Ey genç
Yüksel
Daha yüksel
Daha daha daha yüksel ey genç

Aşağılarında değil
Kendi ulusunun yücelerinde
Görünür ancak
Başka ulusların güzelliği

YUGOSLAVYA TANSIĞI

Yugoslavya tansığıdır bu
Görürken şaşa kal
Dinlerken sus

İlk kez, ortak sömürgene saldırgana karşı
Uluslar birer adam olmuştu burda
Adamlar bir tek ulus

AYDINLIK

Bu toprak içinde
Sınırlarımız
İşte var işte yok

Bu toprak içinde öyle bir yaşamadayız ki
Artık sınırlarımız
Sınırlarıdır insanın

İKİ ER

İki Yugoslav eri iki ayrı ulustan
Kurtuluş Savaşlarında birdiler
Soy ayrılığı din ayrılığı nedir ki
İki özgür yürek birdiler

Yoldaşları uçuverdi boşluğa top mermisi dev
...İndi sonradan
İlki suya ikincisi bataklığa
Çelik bıçaklar gibi... İndi sonradan
Sudaki çırpındı kalktı ayağa çabucak
Gırtlağına dek gömülmüştü ağır çamura ikincisi
Tüfeğini yukarda tutmaya uğraşıyordu umutsuz
Ha boğuldu ha boğulacak ikincisi

Soyundu sazlar kamışlar kesti ilk er
Köprü yaptı ölümden yaşamaya
Sekiz saat karanlık yeraltıyla boğuşarak
Geçtiler yaşamaya

Kim kimi kurtarmış söylediler ya çok önce
Unuttum şimdi
Kurtardığını kimi kimin
Onlar da unuttular şimdi

GÖVDEYLE YÜREK

Gövdemiz olmuştu boyutlar boyu
Bir eli Sırp
Bir eli Karadağ
Bir eli Makedon
Bir eli Hırvat
Bir eli Arnavut
Bir eli Macar
Bir eli Sloven
Bir eli Türk
Bir eli Boşnak
Bir eli Esmer Yurttaş

Ayakları yine öyle
Omuzları yine öyle
Solukları yine öyle
Çokulusluydu varlığımız bizim
Ama yüreği biricikti duyuyor musunuz
Ölümsüz yüreği
Bütün Yugoslavya'dır bu ölümsüz gövdenin

ARKA

Arka yapraklarıdır ormanı orman yapan
Bu ne demektir biliyor musunuz
Gücün sürüp gitmesi yenilenmesi demektir

Arka er diyorlar partizanlara
Bu ne demektir biliyor musunuz
Yarının "gün" olması demektir

YOL I

Kolay soluk alırız kapılardan çıkınca biz
Sokaklar yollara
Yollar doğaya ulaşır diye

Daha mutluyuzdur
Evler gibi kapalı değil,
Sokaklar bütün uluslara açık diye

YOL II

Yeryüzünü gezer gibisin değil mi
Sokaklar boyu
Nice ulusa "Günaydın" derken

Nice ulussun tek başına
Bilirsin biraz
Hepsinin diliyle "Seviyorum" demesini

YOL III

Bakma fırtınaların boraların estiğine
Hangi yol dağları aşarken sallanmamıştır

İlk adımda yaratılmıştır o
Onu büyütür ilerleye ilerleye
Binlerce yıldan beri
Bütün yürüyenler

Odur gündüz de giden
Gece de
Çıkarken de giden
İnerken de

Uykusuzluklar aşamalarıdır onun

Doğrulur aydınlığa
Sevgiden geçen yel

ÜÇ DİLDE TEK SES

Dar gelmişti kapatıldıkları yer
Yakalanan partizanlarımız çoğalıyordu gün gün
Taşımak istedi saldırganlar daha büyüğüne
Oysa özgürlüğe dar gelir ergeç
Sınırları bile gökyüzünün
Bağladılar ellerini kollarını ayaklarını
Sanki soluklarını
Hepsi sanki mermerden birer anıt
Ne yalvarma ne yakarma öylesine dimdik
Çığrışırken öteden
Analar nineler çocuklar kardeşçikler
Canavarca hırıldadı kamyonlar gözyaşlarına yanıt

Birdenbire üç dilde bir türkü ile sallandı dağ
Sallandı orman ot çiçek kamış
Bu üç ortak seste:
"Malet blerim buluar..."
"Tsırven ye istok izapad..."
"Dağbaşını duman almış..."

BİTİŞİK GÜZELLİĞİMİZ

Burda yürek gözüyle baktın mı sen
Ne görürsün ki
Ellerin ellerle
Omuzların omuzlarla
Solukların soluklarla
Çalışmaların çalışmalarladır gece gündüz
Bitişik güzelliğinden başka

YÜRÜYÜŞ

Ayakların da usu var
Yanlış adım atıldı mı
Dururlar düşünürler biraz

Ayakların da doğrultacağı var
İlk çağlardan beri-
Gelecek çağlara ulaşır iken

BİRLEŞMELER

10 Nisan 1943
Prizren yakınlarında Landoviçsa'da
Kamyon durdu
Mosmor kan oturmuş ellerini değil
Çözdüler yalnız ayaklarını mosmor üzre kan

"İlkin bunu" dedi bir ses
Arkadaşına doğru atılarak-
Haykırdı öteki var gücüyle-
"Bizi ayıramazsınız!"

Sevinçle büyüdü kuduzların yürekleri
Vurdular ikisini birden
Ölürken ikisi birden
Uluslarını birleştirdiler ayrılmazcasına

YENİ KARDEŞLİK

Elleri ayakları birbirine değer işte
Karışır birbirine
Solukları sesleri sözcükleri
Çok boyutludur varlık
Aydınlıkla geniş yaradılış kadar

YOK

Yeryüzünün başka bir yerinde yok ki
Öylesine küçücük bir toprakta
Böylesine diz dize yaşamak
Böylesine insanlaşmış uluslar

İÇİNDE

Yugoslavya bizi barındıran sımsıcak bir avuç
Biz sımsıcak
Bir avucun içinde

Yugoslavya masmavi bir bakış
Biz masmavi
Bir bakışın içinde

TİTO YERİNE ÖLEN

Savaşın en korkunç gününde
Dizinin dibindeydi o
Doğa duyarlığıyla çabucak sezdi gelen bombayı
İçgüdüsü sanki yay

Daha da çabuk sıçradı
Örttü önünü Tito'nun
Bütün yalazı yedi sonuna dek

Şimdi
Kim köpek der ona
Kim
Yurdun yiğidi demez

KUŞATILAN KÖY

Tek erleri vurulmuş bilinmeyen bir kurşunla
Tek'e 20 can istemekteler
Vermezsek
Yakacaklarmış köyün evlerini birer birer

Ninelerden annelerden başka kimse yok ki
Peki ne verelim feleğin işine bak
Köy tutuşturulursa
Gizli silahlar mermiler de yok edilmiş olacak

Ninelerimiz annelerimiz dizildi gitti sıra olup
Kan çanağına dönüştü göz ağlaya ağlaya
Yoo dediler bunlar değil
Kadınları kurşuna dizersek alınırız alaya
Erkeklerimiz ilkokul 3'e dek bütün öğrencilerimiz
Ya erdiler ya partizandılar
(Şu an içe yanısyan uzaksı duygularla
Belki de köylerini andılar)

İşte görüyorsunuz başlarında 80'lik öğretmen
İlkokul 2'nin öğrencileri yürüyordu
Atmıştık namluların canavar ağzına
Damla yaşamalardan bir ordu

Seziyordu çocuk yürekleriyle hepsi tek tek
Dağa düzlüğe benzer
Biz can versek de
Yurt ölümsüzlüğe benzer

ADANMA

Kim nerde vurulmuşsa ölmüşse nerde kim
Sırbistan'da
Bosna Hersek'te
Slovenya'da
Makedonya'da

Kosova'da
Hırvatistan'da
Voyvodina'da
Karadağ'da

Nasıl oluyor bilmiyorum
Orda kalmamıştı o
Bütün Yugoslavya'da kalmıştı o

SUTJESKA

Bu Sutjeska destanıdır
15 Mayıs 1943'ten beri işte bir ay
Ak diş kara tırnak
Savunmuşuzdur burada özgürlüğü
117 bin faşiste karşı
19 bin partizan

Ölüm çağın korkunç araçlarıyla beslenmiş
Delip geçti ya
7356 yüreğimizden
Hayır
Geçemedi, kaldı
7356 yüreğimizde bizim

DEVRİME ÜÇ GÜN KALA YAKILAN

Sanki yeniden yakılırım
Nerde yalaz görseniz
Özlemimi gideremedim diye
Özgür bir soluk alamadım diye

Adımı bilmeseniz de değişmez olay
Ünüm en yaşlı devrimci olmak
Nice başarılarıma karşı
Bana ayrıcalık tanınmıştı yüreğim istemezken

Hayır kurşuna dizilmem yakılırım ey
Kurtuluşa
300 yıl kala değil
30 ay kala değil
3 gün kala

KAZANILAN BARIŞ

Şimdi açıktır ülkemiz
Ovalar
Dağlar boyunca açık

Topluma yönelik birey özgürlüğüne
Kişiye yönelik toplum özgürlüğüne
Ulusları boyunca açık

DEVRİM SICAKLIĞIMIZ

Ayakkabılar uyar
Bütün ulusların
Bütün ayaklarına

Ellikler uyar
Bütün ulusların
Bütün ellerine

Giysiler uyar
Bütün ulusların
Bütün gövdelerine

Bütün bunlar alışılmış güzelliklerimiz
Yugoslavya Yugoslavya'da uyar
Bütün yaşamalarına bütün yeryüzünün

BAŞESENLİĞİ

Burda uluslarımız birer şapkadır ki
İçeri girerken
Asarız şapkalıklara sıra gözetmeden biz

Toplantı ister uzun sürsün ister kısa
Dışarı çıkınca işlerimize giderken
Senin benim pek seçmeden alır giyeriz birini

SAVAŞTAN SONRA 40. YIL

Kim ayırabilir
Onları
Birbirinden

Buluyorlar artık
Ta anılarında bile
Birbirlerini

GÖNÜLLERÜSTÜ GERÇEK

Devrim gökyüzüne yansıyordu
Özgür uluslar içindeki bütün uluslar özgür
Yansıyordu bir daha
Eşit uluslar içindeki bütün uluslar eşit

İşte duyuluyordu bütün yeryüzünden Devrim:
Özgür ulusların birliğidir
Ki toplumlarına eşitliğini uygular bütün
bölgelerinde
Yugoslavyamız

TİTO YILDIZI

Yugoslavyalı çocuk
Doğaya yakarıyordu:
Beni uyurken öldürme
Top oynarken öldürme
Sinemada öldürme

Araba çarpmasında öldürme
Okulda öldürme
Koşarken öldürme
Sayrılıktan öldürme

Doğa sordu:
Peki nerde öldüreyim?
Yanıtladı çocuk:
Tito yıldızına bakmazsam öldür

TİTO'YA KUTLAMA

Kocaman bir özgürlüktür tutkuları
İşte yürekçe yakınıdır
Tito bütün insanların

Doğduğu güne
Bütün kızlar oğullar tanık:
İşte gençliğin bayramı

Seçildiği güne
Bütün başarılar tanık
İşte mutluluğun bayramı
Niye ayrılmaz ormandaki evinden
Bilir misiniz
Eski savaşçıların hepsi orda

Bağımsızlık eşitlik uğruna güne — güneş
Öldü sandıklarımızın
Hepsi hepsi orda

>

Olabileni yapmıştır o
Diliyle devrimin der
olabileni yapınız

Yaşayınız birbirinizi
Buluşmak için
Yeryüzüyle

Onu severken kendini sever
Kendini severken Onu sever
Yugoslavya'da herkes

Soy kardeşliği
Gücüdür ülkesinin
Ulusallığı evrenselliğe dönük

Sekiz çiçekli barış ağacı
Büyüsün daha
Büyüyecek daha

İMİN YÜRÜYÜŞÜ
(Biçimlerle Soyunmak)

1. Baskı: 1999

Kuzey

İZ

Sabana koşulmuş iki serçe
Ta uzaklardan bakıldı mı
İki manda göründüler

Oysa ne daldır
Kımıldanmış ses
Ne gece

İmgelemdi
Onları birleştiren
Yazı idi bıraktıkları iz

KONUŞMALAR

İm
Hadi kalk
Gidelim en uzaklara
Ne yeryüzüdür ulaşacağımız ne gökyüzü
Ağaç adamlar fil bitkiler
Çağırıyor ikimizi duymuyor musun

İmciğim görün daha
Büyü daha denizaltı bitkilerden içeri
Öyle ağaralım ki biz
Patlamaların öncesindeki bütünsel dönüşümsüz karanlık
Bir yudum içki olsun gizil yaratıkların dudaklarında

Ey im

Üst üste geçirilmiş yaşamalar var ya
Birbirlerinin içindedirler
Işıksızdırlar sanki
Bütün yaradılış
Hayvan bitki insan
İzleyecekler seni beni er geç
Hepsi hepsi ardımızdan gelecekler

MİNİCİK

Bir benekti minicik
Öylesine küçüktü ki
Bölünüverdi ikiye kendiliğinden

Yarısı ben kesildi
Yarısı sen
Görülemezliğince kocamandı iki yarım

Öylesine karşıttılar ki
Bütün güçleriyle çarpıştılar ki öylesine
Yeniden birleştiler yarıldılar ayrıldılar çarçabuk

İlk savaştı yaşanan ya da ilk barış
Benzeşmedeki benzeşmemek
Gerçekleşiyordu tasarı yapı - düş yapısal
Fizik gözgülerde yansıyordu
Kişiliği karşı kişiliği özdek öncesinin
Sevgisi karşı sevgisi

Çok eskiden oluyordu bunlar
Kimseler yoktu ortalıkta
Ne atom ne başka biri

İmin imgelem dönüşmelerinden sonra - bu
yenilerde
Duyuldular
Su dediğimiz hava toprak kaos dediğimiz yerle
gök çarpımı

BALIK

Onlar denizdi ilkin
Dalgaları ışıyan
Dalgaları yalaz
Dalgaları değirmi bakışlar
Yedi ses kanatlandı üzerlerinde

Bilmiyordu kimseler
Boyalı tınıların ne olduğunu
Yoktu ki kimseler

Pazartesiler idi
Salılar idi
Çarşambalar idi
Perşembeler idi
Cumalar idi
Cumartesileri idi
Pazarlar idi
Üzerlerinde esiyordu boyalı yel

Yazı mazı yaratılmamıştı ya
Çalışmalar sürüp gidiyordu gizil evrende
Kımıldıyordu içten içe en büyük eylem

Onlar balık oldular ilkin

BİR ADIM ÖTESİ

İki bilgin
Durdurmaya çalıştılar suyu
Irmakta değil
Ağzında gökyüzünün

Başka iki bilgin çalı sakal
Gördüler öncekilerin yanıldığını
Durdurdular suyu gölde değil
Ağzında akşam güneşinin

SÜREÇ - 1

İmin de yoğunluğu vardır mavileyin
Az yoğunluğu
Çok yoğunluğu vardır bütün yaşamalarında
Gözle görülene dek
En büyük düşüncelerle yapısız görülebilene dek

Birinden ötekine geçerken
Öylesine ayrıntılarla doludur ki
Birdenbire
Dağlara benzeyebilir eliniz
Deniz olabilir eliniz

İmrek'ken
(İme akar gibiyken)
İmrez'e dönüştürür yolunu o
(İme dönüktür ya hep)
Sizi bambaşka giyinmelerle çoğaltır şimdi

Bütün kuşlar tek tek
Birbirinden ayrılmasıdır bir tek imin
Birbiriyle buluşmasıdır nice koyu yeşil
Bütün kımıldamalar
Kuş ya da orman... hepsi ellerimiz bizim

ÜÇÜ

Uyanır göğü görür
Uyanır yeri görür
Uyanır beni görür
Uykudaki im

Gözbebeği mavi
Gözbebeği yeşil
Gözbebeği eflatun

Tanışırız gözbebeğinde üçümüz

KIMILDAYAN

Sürekli yalnızlık vardır doğada
Duyulur duyulmaz özel sesler
Uzaktan başlar birleşim
Sezilmez gölüdür yeraltı
Arada bir geçen küçücük süreler damlalarımız

– Şimdi gökyüzüne bakınız
Koca bebekler
İlk anılarla boyalı
İlk sevişmelerle pır pır eder
Özdeksizdir imlerimiz
Dönüşmek üzredirler imgeye
Gözle görülmez elle tutulmazdırlar
Dönüşmek üzredirler imgelemeye
Sürüp giderler özdeksiz oldukları için

– Serinliği serinliğimiz
Üç uçurtmam var göklerde
Koca bebeklere adanmış
İlk sevişmelerle pır pır eden

En büyük açıdır en büyük eylemdir çağrışım
Öyle uzun başka başka değişik
Onunla başlar evrensel dönence
Dirilir işte yerinde duramaz artık
Uykudaki bütün imler uyandıracaktır bütün özdekleri

YAZILAMAYAN

Adı yoktur ki onun
İnerler en büyük denizlerin diplerine imrez
Seni mi ararlar
Beni mi ararlar
Onları mı ararlar
İşitilmez ışık gömülerinde

Kımıldamaların ta başlangıcıdır kımıldamaz çünkü
Gökyüzü bir büyüteç
Görür onunla bütün yeraltı
Boşalmış yankılarıdır -dediklerimiz
Böcek otu
Kendi içini görürcesine görür
En derindeki yapı - yapınız titrez sizin

Çoğuludur kaç sayısının sonuna dek
Sınırsızdır yok edene dek bütün çizgileri
Ağırlık dışıdır olmamış gibilerde
Yer ötesidir nereye gidersen git
Tasarlamaksızındır
İlk karanlığa başlangıç
Olmamaktan bile yoksundur
Ne artı ne eksi

KENDİNİ BÖLÜŞMEK

Bir imdir o
İlkin
Kendini bölüşür
İçerde

Sonra dolaşır bütün sözcükleri
Verir birer ağız
Aydınlığından
Ta içerde
Geceye konduğu olur O'nun, başlar
İki büyük kuş
Kanat değiştirircesine yılları kızıl
Yarı var yarı yok
Girişirler en büyük sevişmelere orda
Anlarsınız yaşamak orda ölmek orda

Soluk almadığı olur O'nun
Ağzımız kurur ta nerelere açılmış

Hayır
Korkarım çok
Nasıl yazabilirim ki
Ayağa kalktığı olur imgenin

DÖNEM

Başarıya erişti bilginler
Bir im'i
Küçücük bir cam üstüne alabildiler bugün

Hemen parladı sayısız büyüteç
Araştırdılar geçmişini geleceğini sayısız gözlerle
İmciğin

Işından yapılmış maşalar cımbızlarla incelendi
Dört bin tını
Öbür dört bin sese dek

Işından yapılmış tartaçlar
Ölçebildi artık
Varlıktaki yokluktaki gücü
Kuram'dı bu yan
Alabildiğine
Uzun mu uzundu hep

Uygulama'ydı Kılgı'ydı öbür yan
Daha alabildiğine
Büyük mü büyüktü hep

Bugün ne oldu bilir misiniz
Bilginler im'i incelerken
Birdenbire birer imgeye dönüştüler

DUYULARLA ANIMSANAN TASARIM -1

Bu mavi böcekler
Ağustostan taşmakta çılgın ezgileri
Yeşilin türküsünü bırakmış yaşlı ağaç
Ulaşmış sarının sallanmasına

Uzundur yapmanın etmenin vardığı varacağı
Ki yeniden
Başlar
Bir gövdede binlerce gövdelerimiz

Ayaklarında yürüdüğümüzdür ellerinde
tuttuğumuzdur o
O im ya da imgelem
İşte en büyük işçi
Hepimize örnek

EN BÜYÜK O

İmgenin belleği devinim
İmgenin suyu devinim
Ekmeği devinim
Anası babası devinim
Karısı devinim
Çoluğu çocuğu devinim

İli devinim
İlçesi köyü devinim
Evi devinim
İmgenin yediği içtiği devinim
İmgenin elleri ayakları
Sen ben

İMGELİK

Orman parlar
Kıyı parlar
Çizgimsi karınca parlar
Yeryüzü
Bir imgeler yığını bir imgelik

Odur avuca doldurulunca yazı olan
Bezek olan
Ezgi olan yontu olan
İlkokul 3'tekinin ellerinde
Odur başladığı yer uzakların
Güpegündüz
Geceyi çağıran ses
Götüren en eskiyi en yeniye

Nasıl büyüyor görüyor musunuz
Uçağın kanatlarındaki dizginlenmiş yel
Anlıyor musunuz bütün tekerlekler niye delice aç
Yollara

Sıralanmıştır giz
Giysilerin giysilikleri gibi duvarlara boy boy
Us gençleri soyundu mu
Giyinir duyarlık kızları sımsıcak

Yön yönsel yıkanadursun ulu boşluğumuz
İçinizdeki derinlikte
Yine odur
İmgeliktir
Yeşil arıyı sarı bal eden

GÖZÜN ATASI

Gözün atası kim
Göremediğimiz

Yedi boyadır
Bir boya olan

Yedi gölgedir
Bir gölge olan

Yedi boyuttur
Bir boyut olan
Yedi milyar gezegendir
Bir gezegen olan

Bunu anlatmışlardı belki de
Söyleyenler yeryüzünün yedi günde yaratıldığını

İmgeler kocaman gözlerimiz
Beni görüyor şimdi seni görüyor şimdi
Geleceği görüyor şimdi

BAŞLAM -1

Yaşamadır ilk çizgi
En büyükte en küçükte
Kuşkusuz yaşamadır ilk izlek

Geçerken yeni gerçeğe
Ön kıpısına başlar
İmin imge oluşu

İlk el ilk ayak
İmgelem başlar
Düşünceden öncüldür binlerce kez

ELLE TUTULAMAYAN YUVARLAK

Şaşıyorum
Nasıl sezilmiyor görülmüyor
Yazarların
Ozanların hele
Daha yakın olabildikleri için
Yalnız sözcüklerle büyüdüğü

Sözcükler evreni yaratmıştır kocaman kılmıştır
Onlarla öyle uzundur ki
Öylesine boy boy sürmüştür ki bu yaşama
Gün başlarken
Akşamüstü
Hele geceyarıları
Hepimize yansır bu evrendeş yaşama
Onlar görüntüleridir O'nun

EDİLGİ

Edilgi'yi içinde taşır o
Gebedir böylece kendiliğinden
Kim bilir
Doğanın anasıdır ormansu
Sürdürür bütün karanlıklara bütün aydınlıklara
kendini
İmre'dir o
Sever sıcağı - sıcağı uzak
Bir başkentte yaşar ki
Söz alabildiğine buz
Bacası damı duvarları dibi söz alabildiğine buz
Yüzey buz tutmuş toprakların altında buzul bir kıpı
Nasıl üşüyebilirse öylesine donuk

Üçlüğü vardır imgenin ikiliği değil
Öylesine bir bütündür ki ayırt edilemez
Geçmişi şimdisi geleceği birbirinden
Etken neymiş edilgen neymiş
Sorar birbirine yanıt vermez birbirine
Geçmişi şimdisi geleceği

Nar ağacı anlar hemen
Kıpkırmızı kesilir işte
Bu çiçekler
Seni öptüklerimden biri

Yalan söylüyorsun
Onunla yaşamadın ki diyecekler
Bu olmadıklarınla doldurduğun odam
Belgelerimden biri

DİL AĞACI

Besbelli bir dil ağacı var
Yeryüzünün bütün topraklarında yeşeren
Nice başka olsa da
Yaratılsa da başka seslerle değişik seslerle
Ulaştırır en uzak imgelerine dek
Sözcüklerimiz bizi

Usun düzey birliğini andırır
İç içe maviliğe benzediği ayrı ayrı günlerin
Söyleyebildiklerimizin anlam salkımı

Gövdesi dilbilgisi
Dalları konu
Yaprakları ad olan adıl olan
Bütünüyle öylesine sallanır ki
Soluklarımızda düşüncelerimizde
Onlarla yeniden başlar bütün yaşamalarımız

Bu dal yemiş verir mi
Verir aydınlık karanlık gündönümlerini beklemeden
Neye yarar mı diyorsunuz
Şudur yaradılışı:
Bireyleri yenilemek

BİÇİMÖZDEK

Görünmeyen işçidir tasarım
Alır götürür içindekileri
En uzaklara

Öylesine değişik uyandırıcı saydam
Öylesine çoktur ki yolları
Nice yürünse bitirilememiştir ilk yönlenmeden
beri

Tasarılarımız
Belki de soluğudur
Olanın olmayanın

Onlardır damarlarımız bizim
Gövdemizdeki
Evren gövdemizdeki

KAÇAK

Kaçaktır varlığımız
Aranır bulunabileceği bütün yerlerde
Yakalandı mı götürülür
Ulaşılmaz derinliğine evrenin

Gözleri yıldız
Elleri ayakları ırmak
Yüreği dağ
Soluğu ovalar
Bakışları birbirimizi göremediğimiz
Yine de öznesi duyulan biri
Kaçaktır varlığımız bizim
Göstergesi yıllar önce başlamış
Yazmaya okumaya
Belki de bize kalmıştır o günlerden
Benim yazdığım şimdi senin okuduğun şimdi

Kaçaktır varlığımız
Adalarından mı kaçmıştır bilinmez
Geceler gündüzler ardına

Ya evrenin
Ya kendi kendimizin
Ya sözcüklerin kaçağı

TARTILMA

Kimya vardı ilkin
Fizik vardı ilkin
İkisi de yoktular sencek

Birdenbire duyuluverdi ta nerelerden
Işıktan bir ağ güzelliğindeki iç
Sesti bu iliklerimizin ürperdiği

İlk kuyrukluyıldızdı aktığımız
Kız oğlan kız ikiye bölünürken
Biri sendin biri bendim - görduler
Görduler ya anlamadılar ne yazık
Eşit olduğunu bir tek sözcük ağırlığına
Bütün evren ağırlığının

GÜCÜ

Bütün özdekleri yok olsa da yeryüzünün
Yok olmaz imge
Yok edilemez ki imgelem

Yaşar kendi sonsuz biçimlerini
Sayısız benzerlikleri çoğala çoğala
Göstergelerle bir daha
Bir daha yaratır yeniler
Yeryüzünü - şimdikine benzeyen benzemeyen

İmgedir sıfır iken bile
Anlayan kocaman bir değirmi olduğunu
Kendinden kopar kopmaz
Bütün sayıları bütün çizgileri ürettiğini bile bile
Seni bende
Bende seni
Öpen im

SEN, BEN, DURDUĞUMUZ

İmge ilk özdek
Ağırlıksızlığın bittiği
Ağırlığın başlamadığı yer
Görünmeyende görülen başlangıç

Okuyunuz anımsayınız burada
Bütün söylenceleri siz
Milyarlarca yıllık bir gezinti - olmalar olmamalar arası
Dolaştığınız ülke koca
Birer özel anı yaratmış
Ürerken düşünceler sayısız bilgelere dek
Sezememişler
Gövdelerindeki doğa tadından ötesini

Yadsınamaz bir tek yorum bile
Hepsi doğrudur gerçektir anlatılanların gece gün
İnandırıcıdır
Su hava... bitki hayvan atalarımızın bütün dedikleri

Kim bugünlere erişebilirdi
Bunca korkunç ezişmelerden değişmelerden sonras kim
Başka bir özdeği taşımasaydı varlığımız
İmden imgeleme dönüşmeseydi sen ben o

İŞÇİ İMGELEM

Ne der
En yüce dağın üstündeki ot
Ovalardakine
Daha güzel der
Buralardan ötelere bakmak

Bulutların binlerce yıldır su taşıdığı
Güneşin kendi yalazıyla doyabilen bir dev olduğu
Yelin boşluklarda evsiz barksız süründüğü
Yıldızların umutsuzca konuk beklediği
Beni hem üzdü hem sevindirdi der

Daha işimiz çok der
İmgelerimizle uyandırmak için
Uçsuz bucaksız evreni

ÖNCENİN ÖNCESİ - 1

Sözcüklerdir tasarı im - anlam çizgileri - başlangıç
İlk özdeklerimiz
Ses dizgeleri yansımış aydınlık üzre
Yazı çizgileri avuç içlerimizden başlayan

Duyulur görülür kılmıştır
Bizi bize
Bir aydınlıktır o
Tek tek bireylerimizle bulduğumuz
Göz parlamasından başka
Anlam dönüşümünden başka
Bir yöne uzanmış çizgiler çizgiler

ÖNCENİN ÖNCESİ - 2

Başlangıçtır o
Yaratıcıdır çünkü
İmgeye dönüşür yönlerce dal budak
İç kurgusu uyandırıvermiştir
Geleceğe dönük bütün iç çizgilerini
O düş sürüleri düşünce ağız

O düş sürüleri ki
Varla yok arasındadırlar toz duman
Elle tutulur oldular
Yaşamaya başlar başlamaz
Aştılar evrenin kuruluşunu
Sürezi yarattılar sende bende

İMGE "KARA SEVGEN"

Bütün insanlara mı dağılmıştır sevgi
Bir tek birey mi yaşar
Bütün sevgiyi bir başına

Kuşku yok ilk sözdür doğru olan
Ben yaşadım çünkü tek tek
Seni sevgilerin hepsinde

KENDİNİ DOLDURAMAMAK

Su içmiştir en uzak
Kuşlar
Kendi imgeleminden

Kazmışlar daha derinlerine doğru
Yeryüzünün en büyük adasını
Ne bir kımıldama bulmuşlar
Ne bir soluk

En büyük yaprağı en büyük doğanın
Sallanır kırk ayaklı ağaçlarında sessiz
Ne bekleyen var
Ne gelen giden yok

Öyle güzeldir ki gövdeleri
Birbirinden çıkmış ak
Yaşamak nerelerde dersiniz

Dolduramamıştır
Kendini öldüren
İmgelemini

ALTIN YATAK

İm imge imgelem
Arada bir ta uzaklara ulaşır yıldız su
Değinirler bir tasarımın ak sıcaklığına

Çiftleşen imgelemler
Çoğu kez
Kendini yaşar tek başına

O Rum o Çerkez güzelleri ki
Gözde'sidirler
Elde'sidirler Türk sultanlarının
Sözcüklerin sevişmesi bile artık geride kalmıştır
Güneyler gökyüzünde geride kalmıştır
Gökyüzü uzay ötesi geride kalmıştır

Başka içkilerin uzunluğu
Başka boyalar dolusu halı kilim
Başka gizem
Başka kuş ağız

Onun kösnüsüdür bu
Seni beni görmüyor musunuz
Çırılçıplak bırakan

YAZI KIMILDAMALARI

Işıktır sözcük
Denizsin burda
Yarı olmanın yarı olmamanın getirdiği giz yüzer
Anılarına doğru oluşumdaki karanlığın

Işık ötesidir sözcüklerimiz
Uçar seni
Yüzyıllardan ulaşırsınız gövdelerimizin bilinemeyen çağlarına

Birinin yüzüdür sözcük
En çok seven birinin
Anımsamalardan bile çıkıp gitmiş

Topraktık belki de
Beşe altıya ayrılır
Büyük kara parçaları olur o

Ormandır sözcük
İçinde bütün hayvanları yitirdiğimiz
İşte büyük kırmızıya karşı
Gerçeği savunmuş büyük yeşil

ADAM

Mavi gölün kıyısına oturmuştu kıllı adam
Su üstünde gökyüzü vardı ya da dolunay
Çıkıyordu imgeler yerlerinden dışarı

Hayvandaki kürk ısınmaya dönüşür sırtımızda
Tutuverince uçurtmasının ipini kuş
Kuyrukluyıldızlar sapsarı yollara dönüşür
Öğretir güneş
İndekilere ateş yakmasını

Doğa kocaman bin insan mıdır
Bu eğri adamda yaşadığımız

BİR İMGE EŞİNE DER Kİ

Gökler olmasa
Kanatları olmazdı kuşların
Görünmezdi bilinmezdi uçmak

Su olmasa
Ne balıklar ne gemiler ne öbür özgürlüklerimiz
Bulunamazdı yüzmek

Sen olmasan şu büyük evrende
Yaratamazdım
Sevgiyi ben

ÇİZGİLERİN ENİ

Niçin yüzey
Niye yüzey
Nasıl olursa olsun - yüzey

Geceleyin ya da güpegündüz
Yerdeki gökteki sesler ezgi kalınlığında birleşti mi
Kız oğlan kızların doğa yalnızlığı bozulurken
Horozlarıyla inekleriyle koyunlarıyla köy
Sizin köy
Geride bırakır bırakmaz
En uzak yüzyılı uzarsınız

Bir eni vardır
Tüm çizgilerin
Bir eni vardır bütün ayrılıkların çünkü

ÇOĞUL KARANLIK

Yıldızlar parladı mı
Dağ irileşir
Irmağın sesi imril

Dolaşır ak lekelerle
Boşluktaki yeri
Gündüz uçmuş kuşların

Çoban yok sürü yok
Peki kim var
Yinelemekte onları uyku boy

Bayırdaki tek ağaç
Duymuyor musunuz
Konuşuyor orman adına

OLUŞ - 1

Simgeler
Kendi bakışı içinde

Bizim gördüğümüz göreceğimiz
Kendi bakışı içinde
En uzaklara ulaşmasıdır özgürlüğün
Kendi bakışı içinde

İnsanın içindeki insan
Kendi bakışı içinde

OLUŞ - 2

Soyut değildir o
Kımıldamaz değildir o
Bir tek kıpıyı bile
Geçmişte yitirmiş değildir o

Somutluğumuz özdeklerin hepsine tanık
Özlenmişsinizdir nereleri
Şimdilerde
Özlemiştir sizi esen yel

Deniz misiniz kim bilir
Dağ mısınız
Kartal mısınız
Ot musunuz kim sallamakta beşiğinizi

İşte el olmuştur
Kendini tutmak

DUYULARLA VARDIĞIMIZ YER - 1

Duyularla vardığımız yer
Ya da duyulvarım
İşte
Doğanın eksi bölgeleri

Elmanın kızarması nerelerden mi başlamakta
Oralardan
Tavşanın koştuğu
Karpuzun yarıldığı
En küçük minenin açtığı
Oralardan

DUYULARLA VARDIĞIMIZ YER -2

Neyi anımsar neyi söylemek ister
Yaradılışa benzerken biraz
Bizi yalnızlığımızla çoğaltırken

Nice büyüteçler altında
Kapsar nerelere yemyeşil
İçimizdeki im

İlk aydınlığın
Boşluğa değdiği yer mi
Beni seni gördüğü
Oralar

DİLLERDE CİNSELLİK

Dişisi var - dağlarda koç
Erkeği var - göllerde ay
Yarı dişi yarı erkeği varmış
En uzak beşikteki kırmızı

Uçarlar kanatları eksilmiş göklerinde
Kimi dillerin

Bir elmanın ağaçtan koptuğunu avuçlarınızda duyarsınız
Elleriniz titrer sizin
Armudun sallanmasını düşmediğini duyarsınız
İyice olgunlaşır yalnızlık

O - bir özlem yuvarlağı - belki anı belki anı ses
Kimi dillerde

KONUŞMALARIMIZ

– İmgeleler nerelerden gelmekte?
– En eskil yuvarlağından gökyüzünün
– Ne söylemekteler?
– Seni

– Sesleri nasıl başlamış?
– Yansırken gökgürültülerine nice yıldız
Yanaşmalarla aramışlardır bulmuşlardır
Evrensel çağrıyı

– Peki nereye ulaşacak görünen görünmeyen
Bu imge sürüleri yarınlara doğru?
Ki evren yüzü yok olmuş yıldızlarla sallanmaktadır
– Doğacak çocuğun geleceğine

YOLLARDA 6 İMGE

Eşdeğerdedir
İmgelemlerin hepsi
Benzerler insanlara

Gece
Kimin evidir
Kapısı açık
Çırılçıplak fırlar sokağa
Sorar bir kadın
Kaçan atımı gördünüz mü

Yakın'la uzak
Giderler yan yana
Uykumu bulurlar benim

Hepimizin bir yeri var
Uyanıkken biz
Bin yıldır uyanamayan
6. imge
Sizsiniz
Benim anlatamayacağım

ÜRPERTİ

Kaplan mı geyik mi
Karınca mı fil mi... ağızları bir
Nasıl birleşirler bana... anlamam
Kendileri değil
Sözcükleri ile nasıl birleşirler beni

Dev oluşumlarla sevişirken
Titrer ta içimiz
Özel yangınımızı söndüren su değil
Onlardaki aydınlık

Sözcükleri oralarda
Bana değerken duyduğum
Afrika değil
Hindistan değil
Hollanda değil
Güney Amerika değil
Sibirya değil
Yalnız onun bir bakışlık usu, biçim

SÜREÇ - 2

Bir yerde
Kendillekkarşıttır bütün yaradılışa doğru
İmge dediğimiz

Üst üste boyanmıştır ki
Geride kalmış aydınlığıyla nice günlerimizin
Böylece başlamıştır o
Başlamıştır kendillekkarşıt

Bütün düşünce dalları
Ya da kayalar sular bitkiler hayvanlar tek tek
Ya da
Deniz altlarını doldurmuş ilk ışıkların kımıltısı
Gündüz oldu mu başımızın içinde parlayan taslak aydınlık
Bütün çizgiler ki bir yere yürür hep
Kendillekkarşıtlığımızdır bizim

ÇİZİLİM

Duyulmuyorlardı ya
Hep uzsal uzunsal uzaksaldılar
Sayısaldılar çünkü

Biraz içindeydiler milyarların
Eksi milyarların tek tek
Biricik damlada

Tanığıdır tanıktır onlara kar tanesi
Nice çağ nice biçim
Nice ırmak gövdemiz

Yine de dışındaydılar
Çizgisinden
Çocuğun yazı diye yürüttüğü

SESSİZLİK

Kendilerini doğururlar ilkin
İmgeler güneş ulaşmadan doğmuş
Aydınlığa benzerler

Dağ başlarındadır hepsi
Günün boyasını verirler göğe
Göle benzerler

Damı toprağı duvarları kerpiç
İki sıcak çizgileri dolaşır odada
Birbirleriyle sevişmişe benzerler
Yiten biri tek ağaç
Üstündedir en uzak tepenin
Yaprakları kımıldadı mı
Bana benzerler

İm'ler kızlara
sonra da kadınlara benzerler
Doğururlar çünkü
Yazarlarını doğururlar

İMGELEMLERLE YANIMDA OLAN

Dudakları kurumuş çatlak
Yanar bütün sevenler
Bu deniz
Susuzluklarımdan biri

Yoksun ya
Varsındır daha biraz
Bu ova - seni ağızlayan -
Soluklarımdan biri
Görünür
Sana ulaşabildiğim
Bu dağ - köy kent ülke -
Adımlarımdan biri

Seni düşünürüm
İçeri girer
Bu gök
Yalnızlıklarımdan biri

İKİSİ BİÇİMLERDE

Görünmüyorlardı ki
Ne bir iz ne bir ses
Sanki yoktular olmalardan daha gerçek

Yakından uzaktan gidiyorlardı
Benim yüzüm benim yüzüme
Senin yüzün senin yüzüne
Onun yüzü onun yüzüne
Değerkendiler
Severkendiler
Öperkendiler

Bunlar kim dedim
Yanıtladılar 1001 ışıkla kendilerini
Dediler:
İm oğlu im
İm kızı imge

UYANIK DÜŞ

Kokusu mu kalır
Ellerimdeki çiçeğin
Ağırlığı mı kalmaz

Parlaması mı kalır
Sulardaki gölgenin
Sallanması mı kalmaz

Ağırlığı mı kalır
Ayaklarımdaki yolun
Uzunluğu mu kalmaz

Geçmişi mi kalır
Boşluktaki yazının
Geleceği mi kalmaz

KARANLIKTAKİLER

Olduğun
Bir parlamadır
Olmadığın
İki parlama

Su
Bir parlamadır
Susuzluk
İki parlama

Aydınlık
Bir parlamadır
Aydınlıktan öncesi
İki parlama

Yan yanalığımız
Bir parlamadır
Yan yanasızlığımız
İkişerden dört parlama

GÜNAŞIRI YANSIMAK

Nice küçük
Nice görünmez olsalar da
İki ucu vardır imlerin

Bir genelden
Geldikleridir
Biri bireye gittikleri

Bütün dağlar çobanlarımız
Ağızlarındaki yel
Hep özlemin kavalı maviliklerde
Bütün ırmaklar koyunlarımız
Ağızlarındaki yeşil
Toprak altında mırıldanan sevinç

Hayır
İki ucu sonsuza dek
İki bakıştır imlerin

DİL KUŞLARI

I A

Günümüze getirir sözcükler binlerce yılı
Böylece kendi imgelerini bulur dillerimiz
Kurtulmuş olur
Başka dillerin sözcüklerinden
Gün varır atalarına

I B

Nice güzel olursa olsun kadınlar
Hepsi de
Daha güzel değildir
Saçlarından

Saçları sayıca aşar çünkü
Kendilerini
Anılarını
Seveceklerini bile

II A

Sevinçle karşıla
Birdenbire sana geliveren sözcüğü
Hemen içeri al yedir içir
Uyut avucunun içinde
Bir gömü bulacaksındır belki yarın
Avucunun içinde

II B

Konmuş
Bir kuş var
İçimizde
Kanatları
Sevgilerle kopuk
Uçamadığımız

Kim
Nereye gitse
Oradadır

Evinden
Çıkarken
Ayrıldığı

III A

Yarısı işittiğin sözcüklerde vardır
Ta uzaklara dek
Öbür yarısını işitene dek

III B

Suların
Okuması yok
Yazması var

Peki neden
Okuması da
Yazması da var ağaçların

IV A

Anılar yok olabilir
Eylemler sevgiler yok olabilir
Yok olamaz sözcüklerimiz
Çocukların doğumundan beri

BİLGE DER Kİ

İmler öylesine küçüktürler
Altı yoktur ki onların
Bilinçaltı olsun

Öylesine küçüktürler ya
Onları konuştuk mu
Bir görünmecikleri var demek

Yer değiştirdiklerine göre
Kımıldadıkları orda burda oldukları
Kesin

Sana bana benzerlerken
Geçmişimizi de geleceğimizi de
Biliyorlar demek

DOKUNUM

İmgenin neresi değer
Ki titrer çıplaklığı dalın
Binlerce yaprak duyar bunu
İlk kez kımıldar
Ta içerlerde mini mini elmacık

Sonra yüzyıllar boyunca
Köyler obalar kentler dolusu
Cıvıl cıvıl çocuklar
Dolarken elmalarla sepetleri elleri
Değmiştirler duyuyor musunuz
En güzeline başka bir imgenin

BİZE GÜÇ GELEN

Arkaüstü kalmış gözlerimizdirler
Göl der kimi
Ayaktadırlar

İşte toprağı uçamamak
Dağ der kimi
Ayaktadırlar

Dağılmış eskilere - daha doğmamışlara
Yıldız der kimi
Ayaktadırlar

Binlerce yıllık imge yatır'larımız
Ağaç der kimi
Ayaktadırlar

4 EYLEMLE 1 ADIM

İmge kalıbı dört ayaklıdır yürümenin
Ta atalarımızdan kalma
Yüz binlerce yıl geçmiş imler varmış
gökdelenlere dek
Bugün bile kolları taban tadıyla yaşadığımız

Yollarda önce biri öne geçer
Hemen sonra öbürü
Boşluğu adımlıyorlar sallanırlarken
Dikelmemiş çağlardan yarına

Yapısal çizgilerle oluşur eylem
Gövdenin bilinçaltı yazısıdır gördüğümüz
Ne güzel değiştirilemez ki
Doğa çekimli düzen

GÜNDEM

Erkeği sağından yaratır imge
Kadını solundan
Böylece kendine düşer kişinin gölgeleri
Birken iki olur
İkiyken
Bir olmaz

İmgelerde bile yoktur
Apaçık görüneni
Bitkilerin hayvanların insanların

Kim göl içinde
Göl ovalar içinde
Ova ülke içinde
Ülke kara parçaları içinde
Kara parçaları yeryüzü içinde
Yeryüzü güneş çevresi içinde
Güneş çevresi büyük boşluk içinde
Büyük boşluk im içinde

AKIMLARDA

Sarı olsun kırmızı olsun ağırlığı
Serer doğayı gözönüne
Bir sözcük taşıyanların hepsi
Böylece gerçekleşir kapalı açık yaşam

Beslenir doğa kendini oluşturanların kurgularıyla
İsteyenlere istemeyenlere birer gül
Yansır içimizdekilerin hepsi
Binlerce kat doymuş büyümüş olarak
Çalgılar yığını - işitmiyor musunuz - ses akım
Boyalar yığını - ulaşmıyor musunuz - kızıl akım
Oylumlar yığını - sallanmıyor musunuz -düş akım
İnsandır - elebaşıdır bütün alışverişlerin

Veren aldığından çoğunu veren beklemek
Yine de tükenmez
Beklemek özdeksel doğadır
İçinde yıkandığımız yıkanacağımız

İMGEDEKİ SESLER "PARILTI"

Nereden kopmuş
İçinde bulunulan yer
Kopuşun hızı ne
Sürez
Eskilerin zaman dedikleri
Bu yalnızlık kim
Neyi oluşturur ikisi birden

Mutluluğunu gelecek günlerin
Bütün insanlara sunulacak güzelliği
Oluşturur elindeki küçük "parıltı"

YENİ GEREÇLERLE KIMILTILARI SAPTAMAK

Kımıltılar sözcüklere dönüşmek üzredir
İniyorum karanlık inine en aydınlık dağların
Nice çizgi parlıyor nice bakış... korkuyorum
Gözlerim birdenbire okumakla okumamak arasında
Kımıldar kedi

Anı ağaçlarda yaprak dökümü
Unutmalar uzay mı uyumak mı... nedir sesliliğimiz
Kiliselerde camilerde değil şeytanlar
Hepsi gönderilmişlerdir içimize
Hayır nerdeler o ülkeler ki
Orada ellerimizin yılansı olmadığı
Eski bir yalan kalmış yollarda binlerce yıldır
Şimdilerde sokak lambası dediğimiz
Kımıldamaz kedi

Oyundur yıldızlar şöleninden çocuklar sevincine dek
Yeşil buğdayı çobanlar kavurga yaparken
İşte kuru yaprakların çalgısı
Kimler uyuyabilir kalabilir onsuz
Sarı tüylerindeki çağrılar
Severken başlıyor en uzaklardaki sessizlik
Bir çiçektir dağılmış
Yaprakları beş kara parçasıdır şimdi yeryüzü varılamayan

UZAK İMGELERDE

Hadi buna yaradılış diyelim
El salladım sana
Kımıldadı yıldız örtüsü
Birdenbire kanatlandı düşler
Gökyüzü yok oldu avucumda - dirildi kuş

Hadi buna gözlem diyelim
Ak sakallı ak giysili adamlar
Çevirmişler uzaya uzun büyüteçlerini
Araya araya bulmuşlar geleceği

Hadi buna yolculuk diyelim
İşte ayrılık gününden beri
İkimiz soluksuzluğumuza dek - soyunmuş saydam
Yaşamaksızın var olmaktayız
Evrenin içinde dışında

EMRELER

O emreler ki
İmlerle imgelerle
Solmaz görüntüler takmış
Ya-şa-ma-la-rı-na

Binlerce yıl
Geçse bile aradan
Böylece soluklarını katar hepsi
Ya-şa-ma-ma-la-rı-na

Ne ki unutmuş
Sonrakiler çağrışım güzelliklerini
Şair demişler ozan demişler
İmre'lere emrelere

Batı

SESLERDE ANILAR

Gölge ırmakta gördüğüm
Senden bende kalan bölge

Eskiden miyim şimdi mi
Sana gelen sana giden

İpek olur dağlar taşlar
Dolunay görünsün de tek

Uzaklarda bir kuş öter
Ne gün kalıversem doğa çıplaklığında

Kumu eski ovaların
Söyler deniz olduğumu

Kavaklar uzun gövdemdir
Gökte yeşilimi saklar

Sende ne aydınlık varmış
Durur seksen altı yıldır bende

ÖYKÜCÜK

Güneş kandırır
Burası daha güzel der suya
Görülemez ki
Sevmek sevgilenmek

Ak bulut olursun der
Kanatsız kuşlara benzerken
Mavi bulut olursun der
Uçmayı unutmuş kuşlara benzerken
Sarı bulut olursun der
En hızlı kuşlara benzerken

Duyuyor musunuz
Yağmur boraya dönüştü mü sele dönüştü mü
Öcünü gütmekte
Topraktan ayrılmışlığının

BÜYÜKAYI'NIN ÖNÜNDE

Dışrak'tı gökyüzü
İçrek'ti ay
Şaşakalmıştım
Doğanın bu ikilemine

Birdenbire uyardı beni nice yıllarımdan
Karanlığı geçmiş karşıdaki tek ağaç
Birleşti yapraklar şırıltısında
Atasal iki yüzey

İki ucumuz değil mi
Nereye varırsak varalım gökle çöl
Yarımdır yarı yarıyadır görünenlerle görünmeyenler
Akla kara ardında özetlenir oluşum

Bu ev bu ülke bu yeryüzü
Bu sevgi bu dizeler ki sürüp gider
Biraz içindeyiz hep
Biraz dışında

ÜÇGENLERİN DEDİĞİ

Senin gördüğün yaldız
Üçgene benzer
Bir ucu daha sonra parlar çünkü

Gökyüzü kapısız ev
İçeri girmeden
Dışarı çıktığımız

Gözlem o uykudur ki
Gözlerimizin gecesidir ilkin
Sonra siliverir bizleri düşlerimizden
Bir lokmadır günler
Hepimiz ağızlarımızda bir tek kırmızı kiraz
Hepimiz yokluğun ağzında birer vişne çürüğü kiraz

Adam bir karısı iki çocuğu üç
Bir de sevgilisi var çocuğun yanında apaçık
Şimdi nasıl üçgen olur bu dörtgen

KANATLARDA

Kuşlar
Kendi için dolaşmaz
Arar hep
Kendi için dolaşan birini

Niye mi
Kuşkafalı der insanlar birbirine
Kafası insanların birbirine
Uçamaz da ondan

Anlayamadım bunca yıl
Belki duruyordur kuşlarımız
Uçuyordur buluyordur onları
Kondukları yer

İKİ BAŞAK

Ulaşır şimdi
Kara toprakta yeşerir yeşermez iki başak
Sanki değer görünmeyenlerdekine
Görünenlerdekiler

Kıyısında göl
Kocaman damla
Gökyüzücek dururken
Susuzluğumuz

İlk üzüm salkımları mıdır
Yıldızlar ağzı açık
Kimin elleri dolmuş
Yıl dağlarından ötelerde kalmış sanki
O ezgidir
Başakların sarılığındaki ses
Yarısı duyulan yarısı duyulmayan

İşte dolanır hep bencil değirmi
Göğü yedi kez yedi kez
Bunlar kimlerin tasarılarıdır
Yok olmuş toplulukları geleceklerde sevindiren

Dizelerin tadını anlar
Biçerdöver'deki tiktak düzen
Saklamaz ayak izlerini ayın
Dede anılarıyla yüklü harman yeri

Duyuladursun en uzaklardaki kaval
Kılçıklı kanatlarına bürünmüştür
Uyumuştur şimdi
İki başak
İki başak
Boyutlarıdır giyinmenin

YARADILIŞ YOLU I

Nereye uzar ki
Saçı kadınların

Burda Avustralya'da
Çin'de olsa kadınlar
Nereye uzar ki
Saçı kadınların

Kumral ya da açık sarı
Belki kara
Yaradılışın ilk birbirini görmezliğinde
Nerelere uzar ki
Saçı kadınların

Hele yürümelerle
Adım adım uçtuğu
Hepsi değer dokunur
Benim yüzüme

YARADILIŞ YOLU II

Kadın saçı niye uzar
Sapsarı ilkyaza açık
Kumral karanlığın uykusuzu
Kara dediğimiz - düşçağına dönüşmüş

Özel yaşamasına uzar
Kimin başındaysa onun düşüncelerine en uzak
Onun omuzlarına değer sanki soluğumuz
İner daha aşağılara - bele çırılçıplak

Sevdiğini ararcasına uzar
Kendi yuvarlağında incecik orman
Uzar bir türküdür şimdi
Seni bana duyurmaya

YELLE SALLANMANIN TADI

Ağacı sallandıran yapraklar
Güz geldi mi dökülür tek tek
Nerelere giderlerse varmaktayız oralara

Düş üzredir bütün kış
Anımsar yarı aydınlık yıkandığını
Sarı yeşilliklerle mavi
Sarı maviliklerle yeşil

Sevincini daha büyük sallanır arada bir o
Sezmiştir ki kendi değil
Kara topraktır
Gerçeği özetleyen

GÜNDÜZ SALKIMI

Sözcükler daha yakın
Bugün aydınlık benden yana
Özlemin akına mavisine karışmış bulutlar
Bin bir yaprakla süslü ağaç
Ta uzaklardan gelen gemi
Benden yana

Yarı kuş dizeler tek tek
Uçup omuzlarıma konmakta
İçimde akar köpükler ardı ses
Çağrısıdır hangi çırılçıplak ülkelerin
Evler yollar boş
Ne varsa yenilemiş kendini

Bütün sözcükler
Yenilemiş kendini
Kopmuş doğa yalnızlıklarından
Bütün sözcükler benden yana

İlkin seni gördüm bugün
Bugün sevgi benden yana

İÇİMİZDEKİ

Soluk alırken değil
Soluk verirken
Duyulur ancak
Seslerimizin çoğu

Ulaşmak uzaklara
Kendini
Büyütmek başkalaştırmak ister
İçimizdeki konuk aydınlıklarımız

Anlarız sessizliği dinlerken
1914'te değil
191914'te değil
Ne gün gelsek erken doğduğumuzu
Doğmadığımızı daha

KURAM-UYGULAYIM

Ağacın içindeki ta içindeki yaprak biçimleri
Mini miniden küçüktürler
Yok bile değil yeşil bile değil
Kara kışta
Ak giyindiği günlerde ağacın

Biçimleri
Otumsu bile değilken
Yok bile iken
O üç beş ay sonraki yapraklarımız
Nasıl ararlar büyütürler şimdiki biçimlerini nasıl

Kocaman çalışmalardır ağaç
Özlü sularla yıkanmış
İş bırakımı işçi çıkarımı bilinmeyen
Günlerce uzaktan tasarlanmıştır
Ağzımı dolduran armut

YANIMIZDAKİ

O
Belki onlar
Yakında mı uzakta mı ta nerelerde
Kimse kimse bilemez
Nerdedir kara yeşil

O
Belki onlar
Su mu ağaçlar boyu soluk alan
Demir mi yanardağlar boyu soluk alan
Yürürken anılarımızdaki adımları
Bulduğumuz hayır götürdüğümüz

Ağaçlar birer büyük bilgin
Bütün değişgenliği
İşçilerinin zenginliğinden
Kuramları da güzel
Uygulayımları da

ADIMLAR

Onca gideceği vardır
Bir ağacın kaç dalı varsa
Duyurur gelene geçene sessiz

Nice düşüncelerle dolup taştığını anlatır o
Bilgeler bilgesi olduğunu yemyeşil
Yapraklarıyla yemişleriyle süslenirken

Kaç yaprağı varsa
Bir ağacın
Onca geleceği vardır

Hayır hayır onca insanı vardır
Bir ağacın
Kaç kuşu varsa
O
Belki onlar
Benzer gökkuşağına ses kanat
Böcek ağustosuna çöllerin
Benzer geceyarısına yıldızıl
Büyü yapılmış kızlarına söylencelerin
Benzer yalnızlığa

Hele iki kişiyken biz
Daha çok yanımızda
O
Belki onlar

BÜTÜN SÜREZİ GÖRMEK

Görsem hangi ağacı
İçimde yeşerir
Daha önce gördüğüm

Karşıtlığımızı duyarız
O yaprak yaprak
Ben göz göz
Bütün göğü kaplar birdenbire
Bakışın bakışların
Tadı

Şaşarlar birbirine yansıyan sevincimize
Dallardaki yel
Biraz ürkerek
Uçuşuveren kuşlar

Bir varma ki en güzel en büyük
Onun bana bugün ulaştığı
Benim ondaki ağaç ataya
Şimdi ulaştığım

KADIN GİYSİLERİ

Giyinirken
Ne katar kadın
Çıplaklığına

Doğadan kendine düşen özlemi mi
Uykuyu mu
Yeraltının gizliliğini mi
Kösnül uzunluğu mu
Bekletmeyi mi
Uzaktaki en uzaktaki analığı mı

Seni beni katar kadın
Giyinirken
Kendine

YENİ KONUŞMALAR

Sordu
Bir ağaç bir ağaca
Soğukta mı uzakları düşlersin daha çok
Sıcakta mı

Sanırım sıcaklarda genişler iç gözgümüz
Dalcıklar dallar kalınlaşmış uzamış çatallar
Sayısız yaprak görüntüleriyle sallanırken
Bakışlarındandır
Kırmızı sıcağın
En genel en özel bakışlarındadırlar
Biraz düşünerek hayır dedi öbür ağaç
Soğuktur damarlarımızın en derinlerindeki ses
Yazlar gevezeliğidir yeşerinin
Kocaman türkülerdir ancak
En genel en özel sevinçlere içi açık
Dışı kapalı

Küçücük kılar bizi - bireysiz kılar
Güneşin evrensel kişiliği
Kışla son bulur
Evet kışla başlar
Özgürlüğü ağaçların

İÇİNDE OLDUKLARIMIZ

Bir kanat evi var
Bir ağız evi var
Bir su evi var
Bir orman evi var

Bir bulut evi
Bir göz evi
Bir gece evi
Bir uçurtmalar evi bir ses evi

Ki hepsinde oturmuşuzdur nice yıl
Bir el evi var
Birbirimizin sıcaklığında

KIMILDANMA

Görünmezdi düşler
Yeryüzü yer değiştirmese

Büyümezdi ağaç
Dalgalanmasa göl

Orayı burayı dolaşmasa adımlarımız
Ne ülke oluşurdu ne kent

Neye yarardı gök
Uçmasa yapraklar kuşlar

Ben yazamazdım
Sen okuyamazdın ki
Kımıldamasa içimizdeki kırmızılık

Yaratılamaz yaradılış
Gelip gitmese
Bir sana bir bana aydınlığı onların

OYUN

Bulurlar
Yeryüzündeki
En büyük yuvarlağın uzunluğunu çocuklarımız
Bilmezler orda
Ölçtüklerini bilmezler orda
Bir imgelem değirmisini karşıladıklarını

Gök denen yapıları var ya
Yedi katını aşmıştır eski inançların
Başka bir yapının en'ini başka bir sayıyla
söylemişlerdir
Belirlerken
Şimdiki evin yüksekliğini - bilginlerimiz

Sevinir anne
Çocuğu boy atarken
Gülümser çocuk
Kendine özgü büyümesini anlamadan, anneler

YİNE ONLAR

– İşçi su... en çalışkan
Yeri de yıkamakta göğü de
Nereden gelmiş nereye gider ki
Benziyor
İki uzaylı bir söğüde

İşçi hava... büyük mü büyük
Kanatları kuş yaldız
İnsancıklar öylesine gözlemiş ki onu
Bakıla bakıla
Göz yuvarlağı olmuş ikinci us

İşçi yalaz - eksilmez aydınlık
Kösnü müdür ev içi midir bir uzak özlem mi
Annelerimizce yakın
Sevdiklerimizin göğsünde
Yarın erkenden uyandığımız

YOL İŞÇİ

Dil coğrafyaları yaratır imgelerimiz
Böylece ürer besbelli
Başka başka anlatımlar diller

Çağrı'ları yalnızlığı sevmez ki
Kimi ülkelerde dişisi erkeği vardır sözcüklerin
Güderler bunu sözdizimlerinde bile

Kılavuzdur bütün yönlere aydınlık
Bilmiyorum beni seni
Nerelere götürecek onlar

YİNE ÇALIŞMAK

Ateştir yalazdır
İlk işçilerden biri
Öylesine büyüktür ki
Saldığı korkudan
Adını biraz geç anabilmiştir bilginlerimiz

Öylesine eskidir ki
Gözleri gözleri gözleri
Yanmıştır milyonlarca yıl
Bütün evrenin mumlarında bombalarında
Çok sonraları bakılabilmiştir
Evrensel çalışmalarına onun

İLK BOYLAN'MALAR

Çağdaştır
Günlerin hepsi
Yaşıyorlar taşınıyorlar çünkü
O kızıllıktan
Bu kızıllığa

Tıpkısı tıpkısınadır hep
Günlerin kendilerine özgü yaşamaları
Yediğin içtiğin
Giyindiğin
Aradığın
Düşündüğün
Bulduğun
Gündeştir anlamıyor musunuz

Nasıl
Birbirindeyseler
Eşittirler öylesine
Yaradılıştaki ilk karanlık
Ki gündeştir - bu geceki karanlığa eşittir
Öylesine
Yeni yaratımlarla doludur boylan'malarımız

GÖLGE

Biri var
Gökyüzünde yeryüzünde yürüyen
Bu kim
Bu hepimizin ortak gölgesi
Ağaç olur
Olur deniz
Dağ başı olur birdenbire
Birimiz bile görmeden sezmeden

Çiçek açar en küçük saksılarda kırmızı
Evliliğimize benzer yeşil sevinç
Yaprakları dökülür serviler altına
Dedelere benzer çocuktaki tahta adım
Nerelere gidersek gidelim
Bizden önce varmıştır o
O
Bizden sonra bile içimizi yürüyen

Sınırsızdır özdeklerdeki izdüşüm
Bittiğini ne bilsin
Başladığı yeri bile bilemez çünkü

SÖZ'LERDEN İÇERİ

"Elinizi çabuk tutun"
Der o
Yılın yılların yüzyılların avuçlamasıdır
Yitik günlerin özdeğidir
Burda bilinçaltımızın söylediği

Yeryüzü işitir bunu
İlkin bitkiler
Sonra bütün yaratıklar
Sevinç içre sevinç
Ulaştırır işte yarı esrik
Öncesini sonrasına
Gökyüzüne de yansır görkemli çağrı
Yöresinden geçer gövdedeki yangın adalarımız
Başka günlerdeki yangın adalarının
Dudak dudağa öpüşür
Nice karadelik

Hayır gizimsi değil
Giz değil gizli değil gizil değil
Öylesine kendiliğinden ki
Kocaman bir tat olur
Eli içerden tutmak

SU

Balıklara sor inanmazsan göğü gümüş
Gökkuşağına sor doğu kuzey
Ağaçlara sor kızıla titrerken yaprakları
Dağbaşına sor boralara karşı daha da yükseldiği gün

Geçmiştir sayısız evreleri
Nice iri nice ters nice bakışsız
Nice değişken olursa olsun nice uzak
Geçmiştir sayısız evrelerini
Suyu yaratmıştır ilk patlama

GÖVDELEŞİM

Bulacaktır anımsamaları hepimizin bu yeryüzünde
İster kavak olalım
İster sokaktaki satıcı
İster fil olalım ister ilbay
İster su olalım ister bilgin
Başlarımız sarkık birbirine karışmıştır birbirine
Anılarımız anımsamalarımız

Esriktir ta içimizdeki gözlemler
O bakışlar ki yakına yönelirken parlar uzakla
Ellerimiz ayaklarımız sırtımız birer çağ
Biçim değiştirmiştir bulunduğu yere uyarken
Kendimizi bile taşmaz kendimizdeki soy

İki gök aydınlığı var iki küpe
İki yer aydınlığı var iki kadın
Yaratır bizi başkasına dönüştürür bizi yeniler bizi
Bu sonsuz doğurum bu sonsuz gövdeleşim

OYUN

Büyüye güzelliğini gökyüzü
Gecem sessizliğinle yuna
Ki anıların ta İlkçağlardan gelmiş
Başka yaşamalarla geçerken daha yavaş sallanmaktadır
Onlardı yapraklarını dinlerken ormanın

Tanık olsunlar mı olmasınlar mı bilemem
Dağlar üzre seviştiği gün taş kesilmiş hayvanlar
Ya da sevgim, evrendeki dört yönü döndüren,
Katılsın mı katılmasın mı
Oyuna - mavi soyunmuşluğun kösnüyle titrediği

KITLIK

İşte açıyor ağızlarını
Karıncalar tavuklar koyunlar atlar
İlk atalarından beri yeşil otlara

Karayel esmiştir
Bütün yeryüzünü örtmüştür yağmuru seli
gökyüzünün
Belki üç ay belki dokuz ay
Yılın kıtlığıdır bu
Açtır yem vermezseniz deri kemik kalacaktır
Tavuklar koyunlar atlar

Onu bulamadım mı
Kalırım
Özdeksiz

BULUŞMAK

Isınıyordu yerleri başka oluşumların
Neler geçtiğini anlamadı karanlık bile
Tam oralara kondu
Yeni yıldızlarımız

Çocuk ısırıyordu elmasını ya
Bilemezdi ki
Ta Amerika'da görkemli ağacında sallandığını
yeşilken
Sonraları
Küçük dişli ağzına düştüğünü
Kırmızı büyük

Soluğu kesilmişti konmuştu son gücüyle
Yeni biten kocaman yapının bacasına yaşlı leylek
İkisi de şaşırmıştılar
Birbirlerini çok önceden gördüklerine... ama nasıl

İnanınız
Bu olduluk
Sizi de bulabilir
Beni de

ÇALIŞMAK - 1

– Başı aşağıda
Ayakları yukarıda olan işçidir kök'lerimiz
Duyabilir
Suyun yaşamasını
Yaşamamasına dek
Kendini durdurabilir
Yankıların nice yıl sonrasına dek

Sessizlik bir düş gelimdir
Eşit sevgi kullanır o
Yeryüzünde büyüyen göğü
Toprak altında genişleyen göğü

GEMİ

İçimizde yılanlar çiyanlar akrepler
Aslan fil karınca deve at
İnsanlar sarı derili ak derili kara derili
Hepimiz kocaman gemisi Nuh'un

İçimizde yalanlarımız doğrularımız
Para pul borç
Topluma karşı yeryüzüne karşı
Çocuklara karşı utanmalar

İçimizde ilk yitirilen düşlemdi gençliğimiz
İçimizde sevgi - büyüyen yaşana yaşana
İçimizde evrenler dolusu onlar
Hepimiz kocaman gemisi Nuh'un

AKIMLARIMIZ

Başımız
Usumuzun maviliği
Yüreğimizi işletir, tık tık

Bir akım kaynağıdır
Güç alır çağrılmaların oluşumundan
Onlar ki en büyük yaşamalarımız
Ağırlıksız duyular

Sevmek var ya sevmek
Olmalar daha olmamalarda
İlk ağaç ki yaşı sıfır hep
Yaprakları yıllarımız

Gök başımızdır işte
Yeryüzünün maviliği
Yürütür karıncaları adım adım

EVRELER

Uyuduğu olur onun
Şimdi dirlik esenliktir içimiz
Güzeldir yol kendinde
Ağaç kendinde
Köprü kendinde
Yapılar kendinde

Kımıldadığı olur onun
Anılar yaradılıştan kalma anılar
Yerlerini değiştirirler sanki
Afrika'nın dibi
Amerika'nın dibini
Deniz ormanları Asya'nın
Deniz ormanlarını Avustralya'nın
Kaydırmaktadırlar ürperirsiniz büyürsünüz

BÜYÜK İŞÇİMİZ

– Yaşamak o işçidir ki
Taşır bizi taşır
Doğduğumuz günden beri

Sayısız yüzü vardır onun sayısız gövdelerde
Hepsi gergedanlar boyu aç
Hepsi yıldız giyinik
Yorulmaz nice bitirilmiş olsa da söylemez ezikliğini
Kendine bile duyurmaz türküsünü o
Yok olmuştur sezemez artık olmadığını bile

Uça uça
Doğduğu günden beri
Azalmaz artar
Omuzlarındaki kuş

Bizi
Dolaşır bekçimiz
Gündüzü gecesi ayağında

ÇALIŞMAK - 2

İşçidir hava
Mavi gün
Sarı gün
Yeşil gün
Doldurur neremiz boşsa oramızı bizim

İşçidir toprak
Doldurur bizleri
Tarlalarda
Evlerde
Ormanlarda
Savaşlarda
Ölümlerde
Dolduramaz açgözlerimizi bizim

ÇOK ERKEKLİ KADIN'A

Yapma kuşlara benzer bıyık - görünmeler boyu
Karanlığında
Sarı karanlığında
Sonra ak karanlığında

Kırpılsalar kesilseler bile uçamazlar ki
Öpmenin üstüdürler
Hemen altıdırlar diri solukların
Azala azala yeniden delicesine çoğalmış

Kimi taş kimi toprak kimi kum kimi yitik özlem
Karşı tavırların hepsi birer çağrıdır değil mi
Gövdenizle yaşarken bütün iç deniz

Düşerken yataklarımıza ıslak
Geceler gökyuvarlağının damlaları
Suç mudur
Kösnül çağrımızı apaçık belli ederse
Bıyıklarımız

AYAK

Ayaktır şimdi anlattığım
Durmaz başladığı yerde
Adımları toprağa düşmüş kurumuş yıldızlara benzer
Dalgın gecelerden yürür gündüzlere dalgın

Bilinir nasıl aşmıştır uzaklığı
Bir kartalda bir sivrisinek
Nerelere ulaşmış bilinmez
Bir karıncada bir fil

Gökyüzü
Onda
Bütün yollar
Ondaki taban
Bilinir - uykusuna eklemiştir
Yeraltındaki ot
Deniz mi uyandırmıştır bilinmez
Gücünü gitgelleriyle en aydınlık

Ta ötelere varma'dır
Atın tırnaklarındaki nallar- dağ taş
Hep o hep onlar - en sonra
Değnek ayakları yaşlı adamların

Doğu

ÖBÜR DOĞA

Ses damlacıklarının anlam dalgacıklarının getirdiği
Öbür doğa değil midir
Birdenbire içimize doğan
İçinde olmadığımız
Evrenin bile dışında olduğu
Aransa bulunsa artık
Hangi gezegendir bizimkine benzeyen
Kösnüdür orda öpüşmektedir ağaçla kuş
Soluk çiçeklerimiz demetlenebilir orda

Gökkuşakları parlar nerelerin
Hele yazılar gibi yağan yağmurlardan sonra
Altından geçerken deniz orman göl
Kızsa erkek olur erkekse kız

Az geldi doyuramadı ki
Tasarladıklarım avuçlarımı benim
Benim içimde başka bir doğa var
Hangi doğadır onun yüreğine gidip gelen

AĞUSTOSBÖCEKLERİ

Bu gece bu ağustosböcekleri kime seslenir
Ezgileri yüreğince sıcak
Yeşilin tadını bırakmış buğday
Ulaşmış altın başağın ağır sallanmasına
Kimi çağırmakta bu alaca ses

En eski uluslar da dinliyor dinliyorum ben de
Bir görmüş geçirmişlik bir yüzey kuş
Gökyüzüyle yeryüzü eşit midirler şimdi
Üzerinde uykunun uzaklığın... sevginin
Kösnü çağı - altında mıdırlar

Saydım binlerce kez değişmediler ki
Yedi tınıdır sürüp giden art arda
Yıldızların yere düşmüş soluğu desem değil
Sulardaki uzay yansımaları desem değil
Beni mi çağırıyorsun ben mi seni çağırıyorum

KUMSALLA DENİZ BİRLEŞİRKEN

O giysiler var ya omuzlarının ucu açık
İşte en gelişmiş çıplaklığımız
Avuçlarımızdaki ağrı
Yüzyılların el ayalarında kalan

Bir kıyıdır bu kumsal
Sıcak dalgaların köpürdüğü
Yüzmeye - düşlerle tasarılarla - başlamak
Güpegündüzünde geceleyin
Kumsalın hemen ötesindedir
Dişiliği gökyüzünün yeryüzünün
Kız dersiniz kadın dersiniz adına
Leyla dersiniz altın yaldızla yazılmış divanlar boyu

Sarayları evleri çardakları tanık
Dalga dalgadır bütün yataklar
Susuzluğumuzla büyür ürpermelerimiz
Nice öpülse içilemez tek yudum bile
Burda gözle görülür başlamak

SEVGİ TÜRLERİ - 8

"Yalnız bakışık olanlar"
İşte öyküsü yazılmamış birileri
Dev kösnünün kırmızı fil sürüsüdür - yaklaşır gizlice
Sezemezler ki
Söylenceleri dolduruvermiş yüceliğini sevgilerinin

Düşündürür beni yalınayak
Giyiniktirler çünkü bütün yaşamalarında
Bilmezler kime karşı saydam güzelliklerini
soyunmuşlardır
Bir tek kez

SONGÜZELLİK

Bütünlüyor
Kadın
Gündüzü sarı saçlarıyla
Kara saçlarıyla geceyi

Kış olur
Ya da yaz
Giyininçe soyununca
Bir kadın

Uyandığı gökyüzü
Uyuduğu
Denizdir
Kadınların

Eğri yazsam
Dizeler düzeltir beni
Bir yeri eksik olsa
Dizeleri düzeltir kadınlar

ÇOK BAKIŞLI OLDUĞUMUZ (ONUN YERİNE)

Gözdür
En büyük yapısı evrenin
En büyük görkem

Görünür belki görünmez
Bir yerlerinde taşır onu
Bitkilerle bütün canlılar
Oysa
Bütün yüzeyleri gözdür
Cansızların

Daha çok onlardır işte
Oluşturanlar
Uzayı uzanıyı uzu

Ara sıra yaşanır
Toprak altında bile
Ara sıra göz olmak

Ara sıra ürkütür
Kişiyi
Ara sıra göz olmak

Susar karanlığı değirmilerimiz
Oyulmuşluk
Ta ilk parlamadan beri

Bir de içgöz vardır
Düşüncedir
Seni sevmektir o
Biçimdir o

DOĞA ALTI

İki boşluk üst üsteydi büyüyordu sevmek
Orayı anımsıyorum orayı
Dönüşürdü bugün parladığı ışınların
Dünden kalmış
Artık parlamadığına ışınların

Bilekten gerisi yok
İri bir el üzeri damar damar
Mavi kalınlığında binlerce yıl
Senin mi benim mi onun mu
Hayır daha öncekilerin daha sonrakilerin
daha kemik
Dalgındı kocaman bir ustu gökyüzü
Belki esrik kösnünün diri güzelliğinde
Belki kendini aramaktadır
Irmakkaval duyuluyordu ya
Evrenin ilk sesiydi korkundan sonra işittiğimiz

Geliniz inelim
En küçük en büyük yaratıkların adımlarında
Şimdi bizi çağırır en uzağına geçmişin geleceğin
Bütün varlığımızla saydam
Anlamıyor musunuz - bilinçaltı değil doğa altı

GERDEK

Uyumuştunuz
Su uykunuza değmişti
Çırılçıplaktınız ya
Doğmamış çocuk memenizde

Ayakları altın
Ayakları çöl
Girmişti
Karanlık odanıza sarı ay

Yıldızlar durur mu
Ardına dek açık camların önüne
Ağızları 1001 geceyle masal
Üşüştüler gülüşerek
Sevgi kuş öttü
Gölün üstündeki aydınlık
İniverdi hemen
Düğününe balıkların

Ne gördüler
Senin boş yatağını
Benim boş yatağımı
Bizi göremediler nerelerdeyiz

BİREYLERİN KÖKENİ

Bireyin kökü, o
Gözetir izi nerelere gitsek orda
Sanki fil
Sanki buğday
Sanki yel oluruz orada

Bakılanı yapısınca görmek
Başkalığını sezmek karşımızdakinde
Topluluklar büyüdükçe tek tekdirler
Anlamın açık kapısı
Sezmek kendimizi varacağımızdan
İn azmanı kentler
azaltır yok eder kişiliğimizi
Sanki fil
Sanki buğday
Sanki yel biçiminde dineliriz

Neresi var bulunduğumuz yerde
Bireyle başlayan
Bireyle biten yeryüzü gökyüzü
Öylesine aydınlıktır
Bulunmadığımız sürez neresi yok

TADALAN

Sürezdir bu
Yadsınmaz süreçtir
Fizikteki kimyadaki oluşumlarının - olay sürelerinin
İçimizde uçtuğu

Söylenceler boyu dolup taşar sözcüklerimiz
Uzaktır iyice seçilemez okunamaz ki
Geldiği gittiği büyüktür
Denizlerin dalgalarında
Boşluğun tadıdır anlamdaki yıkanmalar

İşte aydınlık daha aydınlık
Sipsivri dağlar:
Yer göğü ısıradursun özlemle

Söylencelerde dolup taşar
Erkek öpedursun
Kadının uzun yuvarlak eğri... omuzlarını

ADAM

Adam öyle güzeldi ki
Susardı onu gören azgın köpekler

Dinçti ki öylesine
Buz tutmuş ırmak
Çözülüverirdi hemen
Kıyısına gelince o

Yöresi onca sis onca bulut -
la yücelirken
Eğilirdi ona biraz
Dağ başı

Dokunsa bir ağaca
Ya kımıldardı yaprak
Ya büyürdü
Anımsardı
Adımlarındaki toprak
Onunla - başka olduğunu

Bütün gizli sözler
Tanırdı onu uzaklardan
Anlaşırdı onunla
Sevişirdi binlerce us
Nerede görseler
Yakınlığını

Soyunuktular
Doğdukları günden beri
Geceler gövdesinde onun

Bir adamdı o

KALEMUCU GÖLGESİYLE YAZILANLAR

En açık özdektir söz
Umduğu
Olacağında sürüp giden

Göze değmez
Ele değmez
Anlamla kımıldar ancak

Sözdür
Kendi karşıtında da
Sürüp gidenlik

Konuşurken okurken yazarken
Gelir gider yok olur doğarcasına
Sözcükler arası sevişmelerde yaşadığımız

GEZİNTİLER

En eski denizlerden çıktığımız
Evden çıktığımız
Türkü söylerken
Kendi ağzımızdan çıktığımız

Masmavi bir gökle dolmuş
Ak yelkenli upuzun bir gemi
Bakarken
Gözlerimizden çıktığımız

Bu toprak güzelidir
Yarımız burda ya
Yarımız nerelerde
Uykudan çıktığımız
Bin kapı var
Belki daha çok
Okurken
Dizelerden çıktığımız

Kimseler bilemez ki
İkimiz bile görmüyoruz
Sevişirken
Kendimizden çıktığımız

KUYRUKLU SES

Akar o - tını yıldızıdır
İmgelem boyu
Çırılçıplak o

Yüzünü esen yele tutmuş yaşlı adam
Doğudaki sorguçlu dağlardan gelen yankıya
inanmış
Sezmek istemiş gizini yeryüzünün

Ne ki umulardan büyük
Ne ki daha iri
Açar gövdemizi gövdelerimizi o

Göz mü - körlerin karanlığında parlayan
Anılar mı -bütün kurgular üst üste - yitirilmiştir
Gövde mi - adadır o kayar uzaklara
İşte ikiye ayrılmıştır yaşlı adam
Biri sevgi
Biri aydınlık biri su

DOĞAN AY

Eski kızların sesleri üzerine
Ay doğar
Oralardan geçer sanki
Unutulmuş erkek

Değirmidir uzaklığı gelmişin geçmişin
Binlerce yıl önceki yalnızlığı
Yıldız sürüleri içimiz
Bitmez tükenmez ki sevenler

Aranır yitirilmiş gece
Esrik uykuları barındırır çadır
Çadır direği kör olmak
Sevişmeleri görmekten

Mum güneş adına
Yaşlı adam ordadır sevgi adına
Gökyüzü adına şarabın son damlası adına
Yeni kızlar şimdi eski kızlar adına

BELLEĞİN KAÇIŞI

Deniz günaydın derdi bana
Ağzında duyuyordu saydamlığını yumuşaklığını tadını
Deniz en yakın unutulmuşluğum şimdi ta uzaklarda
kendiliğinden
Ne değişti ki böylesine tez

Yanımdasın ya dallı sıcaklığın kim
Dudaklarımdasın ya yapraksı kırmızılığın kim
Büyüler içindeyiz sanki
Unutmuş yüzün yıldızları yıldızlar yüzünü binlerce yıl

Ne korkunç
Bomboş bütün çevre
Bu başka değirmileri çevirmiş
Öbür başka değirmiler

Ellerim tuttuğuna dokunmamakta
Benden kopuk ulaşırlar anımsamasız
Değmemekte yürüdüğüne adımların
Benden öte dolaşırlar anımsamaksızın
Nereleri unutmuşum
Nerelerde unutmuşlar
Nereler unutulmuş duyar esen yelin evrenselliğini
Hepsini içine almış büyük buzlu cam yuvarlak

>

Geçmişe dönük değil kıpırdayan binlerce yön
İlk çağrılarındalar gizimcil
Yeryüzü saydamlığını tanımasındayız doğan çocuğun
Bir sıcak koku sütte

Bilinmez ülkelere dönüşmüş bütün betikler
Yazılar... hepsinin içeriğinde olduğumuz
Yazılar ki dağların taşların... duyulunca açan çiçeği
Birdenbire kaçmışlar dışına çıkmışlar soluklarının

Ben yaşadım mı böylesine uzun böylesine dolu
Evren süresini kapsayan ürperti boyum mudur
Nereye dönsem
Unutulmuş bir görüntü İstanbul

SEVMENİN YARATTIĞI

Gücün yetmez ki
Benden ayrılmaya
Milyarlarca yıl uzaklarda olsan bile
Gücün yetmez ki

Diyelim Hindistan'dasın kolların çın çın bilezik
Diyelim Hollanda'dasın pabuçların tahta
Diyelim daha öteler
Ay Merih... Kuzey Yıldızı...
Kucağın doğaüstü dirimlerle dolu
Bir yaprağı
Bin bir yaşama

Hayır sen varsındır
Bütün evren yok
Bütün gelmiş geçmiş var değil
Yalnız sen varsındır
Olmadığın günlerde bile

DEYİMLERDEN İÇERİ

"Düşünüp taşınmak"
Büyük yolu yeniden var olmanın
Onlar ki yokturlar şimdi
Tada tada
Ta geleceklerini onlar
Gözle görülecek
Elle tutulacaklardır şimdi
Yapıda taş
Masada tahta
Kapıda cam
Neler düşlemişlerse eskiden
Ergeç ulaşmışlardır oralara
Evet
"Düşünüp taşımışlardır"
Eskiden - bugünü oralara

Kuş tasarlamıştır
Çağlar önce bu yeşil sallanmayı
İşte konmuştur karşımızdaki dala
Bin bir sevinç çığırtkanı kuş

Belki de ilk gökyüzüdür
Arabamızda taşıdığımız yük

ÇAĞRI

Olmadığı günlerde
Uyanırım ışıksı bir tınıyla eperken
Dağlarla seslenirim boşluğa umutsuz:
Seni uzaktan sevebilir miyim

Gökyüzü zümrüttür
Camlar sedef
Kapı pencere altın
Duvarların hepsi gümüş
Ağaçları dal budak firuze
Çayır çimen halı kilim örülmüş
Işık ötesi boyalarıyla

Doğanın eve dönüştüğü gündür bu
Benim sana dönüştüğüm aydınlık
Yine sesleniyorum duymuyor musunuz:
Uzaktan daha uzaktan sevebilir miyim seni

ÇAĞ ADIMLARI

Yeraltı gölgeleri yansımış daha içeri
Bütün yürümeler dışlak
Bütün bitkiler de hayvanlar da insanlar da
Bulundukları yeri doldursalar bile - kızıl boşluk
Milyonlarca yıl - varmasızdırlar
Öylesine bencildir ki
Kendi gövdesine uyutulmuştur ki o
Ya duyar bunu ya duymaz
Yaşamalarımızı bizim

Yalnız geleceğini tasarlarcasına hep artı hep eksi
Bir güneş
Ne olduğunu ne olacağını göstermeden
Aydınlatan hep aydınlatan

Nerelerden mi gelir
Nerelere mi gider ki konusudur sevginin
yaratmanın
Nice yürümelerimiz - hep içeri hep dışlak

GÖLDE YANSIMALAR

Geçmiş sürez değil mi
Gelecekteki sürezin altyapısı
Altyapıları bir önceliğidir
Bitkilerin hayvanların insanların
Bütün özdeklerin

İlk sürezin ilk öncekinin nedeni sevgi
Niyesi sevgi
Nereye vardığı varacağı sevgi
Aradığı bulduğu ta sana dek sevgidir
Bu göğün

DAMLA'NIN TADI

Sevgisel olduğu belli
Suyun suyu sevmesinden belli

Dere tepe ağaçlardı su
Irmağa dönüşebilirdi su
Çağlayanlar... yaratabilirdi su
Denizlere dokunurken daha sevgiseldi su

Kösnü içindeydiler
Bir damla'daki iki damla
Öylesine sallanıyordu ki
Birbirine değmenin tadıyla kırmızı ak
Yudumlayanlar yalpa vuruyordular
Us biri
Us ardı biri
Adım adım

Sevgiseldi suyun atası güneş
Elmanın elmayı sevmesinden belli

SAYIM GÜNÜ

Hayır yok olmaz üçül'lük
Bu maviliğimiz bu ses bu yel
Yeniler kendini
Kendil yaşamasından

Peki nedir bu eğri güç
En küçük taşta
Minicik yağmur damlasında
Böceklerle döllenen otta
Sürüp giden bu gövdeleşim dileği

İnsanlarımız
Sayım günü yaparlar ara sıra
Kaç kişi olduklarını sayarlar arada bir

Saymazlar neden
Bu maviliği bu sesi bu yeli
Bu üçüllüğü ki ata olmuştur kendilerine
İnsanlarımız -
Saymazlar

SALLANTISINDA BULUNDUĞUMUZ KIMILDANMALAR

Deyk

Büyüyor işte
İlk yaratıkların kabartmaları
Dolunay .
Geri bulutların üzerinde'yk

Sevişme
Sürüp gider
Yel denizdeyken
Deniz yelde'yk

İmgeler birer deli at
Sözcükler iki tekerlekli demir araba
Benim okuyucum
Sürücülerimdir nice yarışlarda birinci olan

Bulamaz yaşayamaz kendisi
Yüzde yüz
İçinde'yk
İlk yaratığı kişinin

LA

Yeni çökmüştü karanlık
Bir imge - kırmızı sakal
Yanındaki gölgeyle geldiler bana

Bu kim dedim
La dedi
Anladım biraz sonra - eşiymiş

Anladım o büyük dil güzelliğini
Soyunuk seste
Giden gidiveren uçucu gizi

Dilselliğin kökünü sezdim
Uyumadan uyandım ay ışığına dek
La'da

100

Suyun yüzü - değişir yaşamalarınca aydınlığın
Yaşamamalarınca boş
Kuzeyden esen yelle öpüşmektedir

Güzelliğin yüzü - siliniverir hemen
Görünmesiyle görünmemesiyle - bir kuş
Niye uzaklaşır çabucak bilinemez ki

Daha belirsizdir - eskinin yüzü
Nelere gider sevinç
Pas tutmuş demirlerinde anıtların
Gözgülerimiz birer oyun birer uzak
Nice parıltılı yapsalar da bizi
Yalancıdırlar süresiz yaşlılıklarında

Kâğıtların yüzü - üzerinde yazılar dolaşan
Hangi gizi açıklamakta
Kimin gözlerine daha çıplak

Sakladığımız nelerden sonra
Hepimizin birbirimizden sakladığımız:
Yok olmanın yüzü

UYKU DELEN

Üretken anlambilim
Kocaman bir ülke
Gündüzleri ova olan
Geceleri orman olan, yeraltı olan

Bin yaşına varmışlardan daha sonra
Getirir kuşun biri
Öznesini oraların
Ağzında ağzımız

Beni seni
Çağırır sözcükleri yarı dolu yarı boş
Nereye gidersek gidelim
Çağırır en uzak kavşağa bizi

İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ

Tutsalar bilginlerimiz güçlü ışınlarla
Usu masasına yatırsalar
Başka uslarla bağlansa ısıiplik
Öbür yaratıklara yakınlıksız
En değişik yaratıklara uzak
Şu başımızdaki çağrı akım

Kim o ha
Atalarımız mı
Babalarımız mı
Karşı kabiledekiler mi
Gölün ucundakiler mi
Adalardakiler mi
Geleceğimiz mi
Mavileyin yeşilleyindir hep
Kim o ha - başka gökyuvarlağındakiler mi

Anlıyoruz şimdi bütün günlerce aydınlık
Ne geçmiş biri
İçinde bulunduğumuz kımıldamadır o

DEĞİRMİ'NİN BİRLEŞEN İKİ UCU

Birleşik kaplara benzer
Kafataslarımız bizim
Milyonlarca akımdır düşüncelerimiz
Varlıkların yaratıldığı su
Bu olmasın?

Ne söylerse söylesin bilge
Kendi kendisinin karşıtıdır us
Kuşkudur en büyük en uzun yaşamalı bitkisi
Evrenin
Kapsamıştır kapsayacaktır hep
Yerin gökle çarpımını - kimselere inanmaz sarmaşık

Denizleri arayadursun
Irmak dediğimiz yassı boy
Ne bulabilir ki
Uzay - devinim
Sana parlayan bana parlamayan
Ne bulabilir ki su yangınlarından başka

DAMLA - 2

Neden
Özel yapısı var
Bütün özdeklerin

Özel imgeleri var çünkü
İlk karanlığın patlamasından beri
Görebildiğimiz göremediğimiz yerlerde

Değişmezlik böylece bozulurken
Yeni kıpırdamazlıklarla başlar
Değişirlik

ORTAKLAŞA BİREY

Eklem ekleme'dir o
Çağrışımdır
En büyük kanadı en küçük kanadının

Dağa da değer o
Yüzüme de
Değer gizlice akan suya dalgın

Yürür uyku - çizim
Kocaman bir uyanmadır
Sevgidir öbür yarının yürüdüğü
Gecesi gündüzü yoktur
Karanlığı da
Aydınlığı da
Taşıyamaz çünkü

Kendi içindeki karşıtı
İterken çağırır o
Büyüyen giz
Azalırken çoğalmak

KAMAŞMAK

Kimi özdeklerle göz kamaştırır
Değişim üstü değişim
Anlarsınız oralarda
İlk kuş olduğunu
Göğün

Öylesine yükselirsiniz ki yazı kanat
O anlamın gölgesi düşerken
O bir anlamın yokluğuna
Uzar ta nereleri kapsar
Sezemezsiniz ki
Nerelerdedir usumuz
Benden sorarlar yapraklarını
Kaç ağaç gelmiş geçmişse yeryüzünden
Ne yaptın derler niye silkeledin ki dallarını
Geride - bir yaprak gibi sallanmaktasın

Falcılarımız sayadursun budala gezegenlerde
burçlarda
Kuyruklu yıldızlarımızı bizim
Sevinirler biri düştü mü
Beklerler yavaşça
Senin de düşeceğini geceleyin

Değişim üstü değişim
Yedi kat boşlukta kendini aramak mıdır
7 yıldızla buluşmak
Yok olmak mıdır 7 günde bir
7 kez sevmek midir seni

DEĞİŞİM

Kendi içindedir
özdeğin ne yapacağı ne olacağı
Hemen geçer ya da hemen geçemez başka bir
biçime
Sevişmek gücüne göredir bu başkalaşım

O
Kendini oluşturur karşıt güçlerin
Genel göründüğünce

Göl olabilir
Kayık olabilir

Kuş olabilir
Dal olabilir

Gece olabilir
Yıldız olabilir
Özdek çırılçıplaktır çünkü
Gündönümlerimiz
İlkyaz yaz güz kış görünümleri
Yeryüzücek gökyüzücek
Belgeleridir özdeksel içtenliğin
Böylesine değişimcidir birikim

Sen olabilir
Ben olabilir

YAPRAKLARIMIZ

Nedir kuyruklu yıldızda o
Yürürken içindekini
Sürdürürken içindekini
Yitirirken içindekini

Orayı özleyeceksin deli uzak
Varabileceksin ancak azala azala
Ki anlata anlata tüketemez
Kara sevgi der ona insanoğlu
Deli uzak en güzel tadı yokluğun
Sürezin us adımlarıdır ulaşmalar
Büyük öykü şimdi bir ağaç
Bütün gezegenler güneş bile yapraklarımız

Çeker duyulmayan sesi - en eski demir
Öylesine çekici türküsü evrende
Birbirini yaratır birbirine çıplak
Bilinmez yaratıklar kendi görmeden kendince görülmüş

Başkası değil kibritteki yalaz
Fildeki ağır düşler ışıltısından
Elmanın parlaması uzak değil
Kuyruklu yıldızdaki ışığı

ADI OLANLAR EVRENİ

1

Güneşe mi uzanmıştır
Dal sözcüğü
Güneş sözcüğüne mi

Besbelli uzanmıştır
Güneş sözcüğüne
Kimin varlığı olabilir adı olmadan

2

Kaplanlar
Ayaklarını yaşayınca ancak
Ayakları olur kaplanların

Kuşların
Kanatları var olur
Uçunca

YARATI

O elle tutulabilir
örneğin yumurtada
Yıldızlarımız yumurtalarıdır belki
En eski bir horozun küçücük

Isındı mı sevgi kez
(Onlar günleri sayadursun)
Daha ısındı mı yalnızlık kez
(Onlar kıpıları sayadursun)

Artık günü gelmiştir kırmızı yeşil
Evren yürüyüşüne katılır
Yeryüzünde birinin yürüyüşü

Öpüşüyorsan sevdiğince gün ağarana dek
Orda
Gözle görünmez olur o

SORULARDA

Kendilliğim ne
Bir dayanım bütün doğaya karşı
Pay almak
Korkunç döngüsünden uzay dolusu dev
gezegenlerin

Besler özdeği tasarım yaratır içimiz
Belki de sallanmamaktadır
Usla bile görülemeyen çocuk
Gözle görülen çocukların uyku boyalı beşiğinde

Neyin tadı varsa oralarda
Yelde yaprakta boy dirim
Işıkta
Yeni baş dönmeleriyle daha yeni

Dışsaldır ilkin gökle yer
Kendilliğimiz gizi yaklaştırır bize
Cam ki - ev - gemi - saksıya dönüşürken
Oluşur sevgimiz ağırlığında o

DAMLA

Simgeler o
Gelişmeyi de
Yeniden değişmeyi de

Bu yüzden bir yanıyla özdek
Bir yanıyla bilgidir
Hepsi

SÖZCÜKLERLE KAPIŞILMAK

Dişi erkek bütün sözcüklerle çıldırmıştır doğa şimdi
Yıldırım sende

Toprağa indirilmişiz tepetaklak
Ayaklarımız baş başımız ayak - sende

Yeryuvarlağındaki yangının içindeyiz:
sıcaklığındayız duyuyor musun
Bakışlar yalaz benek
Elleri anlam uçurtmalarıyla dolu yeni çocuk sende

Öteki sofralar bomboştur
İnsan hayvan bitkiler... hepsi aç hepsi sende

Sana ilkin söylenmiş sana sonraları söylenecek
Bütün izdüşüm sende

YENİ GÖRÜNÜMLERDEKİ İŞLER

O' bir göl
Dağlar ovalar üstünde parlar bin bakış
Gözgüdür yansıtır karşısındakileri upuzun yüzey
Orada gök görür kendini çoğaltır nice kez
Sarı yörüngelerini yıkar yıldızlar geceleyin

O' bir ırmak
Görevi aramaktır bulmaktır yitik yönleri
Ötesine ulaşmaktır aydınlıkların
Köpürüm hızıyla yürür durağan toprak
Ağıldan köye ülkeden yeryüzüne akar delice ses'ler
O' bir yağmur birikintisi
Kimse görmeden ardıl us
Bu gece yarısı
Benim anılarımı değil
En eskiyi yeryüzüne yansıtacak

O' bir deniz
Ataların büyük soluğu - yüzümlerle doldurulmuş uçurum
Ağırlığında kimse gölgesiz değil
Kimse uykusuz değil dibinde - sızıntı güneş
Ulaşmak - severken başkalaşırken yeni sözcüklere

O' bir yel değirmeni
Çağlar kanatlarıdır uçsuz bucaksız imgelerin
Estikçe mavilik - çoğala çoğala boş
Daha hızlı ulaştırıvermiştir güzelliğini sana bana
Gölü ırmağı denizi bile öğütüvermiştir.

DAMLA

Sonucu
İndirgemlerin

Denizlerimiz
Sonucu
Gökyüzlerinin orda burda

BİRİKİM

Ben göz biriktiriyorum hele karanlıkta
Öyle uzakları görüyorum ki
Orda olabiliyorum
Buradakinden çok

Göller midir
Büyük yuvarlaklarda parlayan göz
Denizler mi
Ta eski çağlarda göz demişler gökyüzüne
Yuvarlak olduğundan mı demişler
Çok gördüğünden mi demişler
Bin bir değirmisine aydınlığın

Ben el biriktiriyorum
Dalı ağacı elmayı tutarken
Dağ başları uzatırken güneşi bana

Öyle uzaklara gidiyorum ki
Gündüzlere yavaş gecelere daha yavaş
Ulaşa ulaşa
Nerelerden başlarsa başlasın bu mutluluk
Ben ayak biriktiriyorum

DEVİNİM

– Hep kımıldar dediklerim
İçindekini dışına
Dışındakini içine
Hep kımıldar dediklerim

Isının sevinci
İşçinin sevinci
Işımanın sevinci
Bakmadan görmenin
Uyumadan uyanmanın
İşitmeden duymanın
Çizilmeden yazılmanın
Sevinci

Götürür getirir onları
Yaratmanın ilk tadıdırlar hep
Olduğu olmadığına
Olmadığı olduğuna

DIŞARDAN GÖRÜNMEK

Çığırıyordu kahvenin çırağı
Çayçen çayçen
Duman içinde parçalanıyordu dolanıyordu ses:
Çayçen

Sanki omuzlarındaydı
Doğduğu yerin ta Rize'nin tarlaları

Çığlığı - yeni öten horoz
Çığlığı - keskin bir bıçak kendinin bile şaştığı
Çığlığı - en uzaktakine köyüne
Çığlığı - duyurmak istediği özlem

Yudumluyordu kokusunu
Yaşınca büyümemiş
Yarı genç yarı çocuk
Annesinin pişirdiği çayın kokusunda:

Çayçen çayçen

TAVLA

Tavla oynarken ne yapar
Kara pulların ak pulların hepsi
Yapar yeni bir sürezi
Gizli kımıldamalar dolusudur o
Yapar karşı kapı'larda
Mars'ın benekli gözü zarlarımız

İki dikdörtgen
Beni kapsamakta 15 yer
Seni kapsamakta 15 yer daha
Ellerimiz çırılçıplak sanki
Ta kendimizi yaşadı yaşayacak
Nerelerdeyiz yarı yok yarı var

Geçmiş aramalardır büyük evlerimizdir tavla
İlk soluklarımıza dek gitmiş gelmiş zarlar
İçimdeyken bile dışarı çıkarır beni

Parmaklarımıza takılır
Bütün serinliğiyle başka bir giz
Bilinmeyen gökyüzüdür bilinmeyen ırmakta
parlayan

EL (ONUN YERİNE)

Eldir şimdi burada anlatmak istediğim
Ayrılırken hele büyük yolculuklarda
Birbirimizin avuçlarındadır değil mi
Ellerimiz

Tutarken bir bardak suyu
Gökyüzü içindedir ötelerin ötesi içindedir
Görünmeyen bile içindedir parmaklarımızın
Yufka açar kadınlarımız - nice yıl
Akşam yemeği sıcak
İki ineğin eve dönüşü sıcak
Parmaklar değmeden sağılan süt sıcak
Evin obanın maviliği sıcak olabildiğince

Olabildiğince uzaktır kendi sessizliğimiz
Öperken gözlerini bilinmezin
Büyük bir avuç bizim için tutmuştur
Esrik - gelmiş geçmiş bütün aydınlığı

Anlattığım bir masal
Ya boncuk
Ya uçurtmadır
Parmaklarımız çocukların ellerinde

İÇERİ ÇİZGİ

Evren oyundur
Unutma ki bir gün
Sana düşen yeri
Oyun değil

Sanki uykudan hepsi görünenler de
görünmeyenler de
Nice genişlese düğün dernek
Bir gün sana düşen yeri
Uykuda değil
Kanatlarıdır dağlar
O ovaların o denizlerin ki
Uçmak yeniden dönmek istemektedirler
gökyüzünde
Yaşamak isterler büyük töreni yeniden

Boyutlar da gezmek isterler
Annesi kim
Kartopu oynamak
Denizlerde yüzmek
Kopan uçurtmanın arkasından koşmalarla
Boyutlar da uyumak isterler
Boyutların annesi kim

Kanatlarıdır yıldızlarla güneş
Yakın yörelerimizin
Geçirdikleri daha büyük şöleni anımsarlar
Bırakamazlar ki değirmilerini im'cek

Anlıyorsun değil mi
Bütün yazdıklarım oyundur ya
Sana düşen yeri bir gün
Oyun değil
Esriktir bütün çizgilerimiz

DOĞUKIZ

Şimdi ilk aydınlıkla gökyüzü çıldırasıya kızıl
Orda saydam yüzünü uyanır masmavi ay
Güzelliğine hep açıktır ya gözlerim
Yeniden ışırım dağlarla ülkelerle ben

Gün sonrası ikimiz daha çıplak
Yavaşça uyuturum bu kez yüzünü
Gövdem seni öylesine sever ki
Şimdi bir ninni olursun bütün sesleri kız

ARA

Bizi görürken
Taş kesilse
Ağaçlar

Hepimiz hepimiz
Bulsak
Yontularımızı

ORMANDAKİ ÜZÜM

Seni severken
Birine yazdırmışımdır
Büyük yapıtlarımı

İki mi ikişer mi oluyorum orada
Kendi
Karşımda mı oluyorum
Yankılar mı geliyor
Kendimden
Bana

Belki de çoğalıyorumdur
Yarınki ozanlarda binlerce kez
Başka görüntülerine kendimin

Ben hep
Birine yazdırıverirken
Biri mi bana yazdırmakta

ALBASAN'DAKİ

Kımıldayabileceksiniz
Elinizi tutsa biri
Kımıldayabileceksiniz evet
Tutmazlar
Oysa hepsi yaratıklarımızdır yazılarda
O kadınların o çocukların
Tutmazlar
Boşuna yalvarırsınız daha eğrilerek

Dağlar boyu korkunç hayvanlar ki yüz ağız
Öndekileri büyük arkadakileri en büyük
Adım adım yaklaşmaktadırlar karşıdan
Kımıldamalarımızın sıfıra indiği
Hayır sıfır altına indiği
Duyulur bütün gövdemizce ürkünç

Dokunur altın parmağı sevginin uyandırır sizi

SÜREKLİ YANIT

Uyandırır beni erkenden
Gözlerini aç der
Söyle hangisi daha güzel
Doğuşunda güneşin
Yer mi gök mü

Suyun en saydam maviliğidir şimdi gök
Şimdi yaşamamak en aza indirilmiş
Toprak kendini oluşturanların hepsiyle aç
Şimdi yaşamak
Ulaştırılmış en çoğa

Hayır ben değil miyim en güzeli

Güney

İMGELERDEN BİLDİRİ

Tan ağarınca bakınız
Uzak ormanın üstündeki boyalı bayrama - göğe
Duyanlara der ki
Boşunadır sevinçleriniz üzüntüleriniz sizin
Başlangıçtan beri evrenle birleşik
Yine de kendine özgü bir yaşamadayızdır
"O varken kimse doğmamıştır bugüne dek
O varken kimse ölmemiştir bugüne dek"
Göle bakınız - kımıldayan damla der ki
Yellerle dört yönü oluşturmuş
Dağlarla tepelere ovalara
Geçen yüzyıllarda oturulmuş -
Bugün içine yeni girilmiş evlere bakınız
Konan kuşla eğilen çamaşır ipine bakınız
Hepsi duyanlara der ki:
Hepiniz birbirinizin yerindesiniz insanlar
"Kimse doğmayacaktır bundan sonra da
Kimse ölmeyecektir bundan sonra da"

YELİŞÇİ

Mutludur yelkenlerin aklığında yel
Soyut kılar maviliği
Daha mutludur kanatlarında değirmenlerin
Doyurduğunu nice düşlerle somut kılar

Ortak dilidir yel dediğimiz işçi
Anlar
Bütün ülkelerde
Ellerimiz ayaklarımız onu

Hele konunca
Alnına yaşlı bir işçinin
Birer çağrışım olur
Gerideki terli günler

ONLAR GELECEĞİN GELECEĞİ

O'nlar büyüyecek
Yeryüzünde yazıların kalktığı gün
Soyları yok olmuş yaratıklar gibi
Dolaşacaklar yapay ormanlarda

Ellerimiz parmaklarımız değil
Getirecek bardağı dudaklarımıza O'nlar
Görevi sona erecek ayaklarımızın
Gezdirecek onlar bizleri
Gözlerimiz
Milyonlarca yıldızı
Kapalı kutularımızın
İçeri çekilecek
Büyüyecek başlarımız birdenbire
Yedi güneş birden göreceksiniz
Göreceksiniz ışığın gözleriyle.o ertelenmiş yönü
O'nlarla
İnsan yeniden sayılacak
Başka gövdeler
Başka toplumlar oluşacak insanlardan

YİNELEDİKÇE YENİ

Genceciktir o
Beş yüz yıllık çınarağacından bile gencecik
İçeri yeşil
Dışarı kırmızı
İm imrez
(İmken imrez - ime dönüşmüş olan)

Gök dergisidir güneş - gün üzre yayınlanan
Yazılır çizilir orada son yirmi dört saatin duyumları
Yıldız kalabalığı izler onu ışık göz
Bütün gezegenlerimiz tek parıltıyı bile ürküyle
yorumlar
Kimin oluştuğu kimin yok olduğu
Anlaşılır orada

İlk yaklaşımlar var ya sonu doğum olan
Böceksel bitkisel işte sımsıcak seninle benimle
Yinelendikçe yeni

İmrez ki bitmez tükenmez im
Tasarı başlangıcı
Çağlar boyu gencecik olduğumuz

BİRGÜN - 1

Bir gün gelecek
Yalnız başlarımız kalacak yeryüzünde
Kurtulacak bütün öbür yüklerinden düşüncelerimiz

Kafa büyürken
Küçülecek öteki ayrıntıların hepsi
İlk düşüne ilk yuvarlağına erecek uygarlık

Daha daha
Ötellerden akan bakışlarıyla varacaklar bir yerlere
Karşı ışıklarla sevişecekler evlenecekler

Ne mi saklıdır dediklerimde benim
Ne mi açıktır
Kendi sıcaklığından al yanıtını benden değil

ÇALIŞMAK

Yeşil en evrensel işçidir
Dile gelirken o
İşitilir hemen
Güneşteki bütün kardeşleri

İzdeştirler bir yaprakta incecik
Kelebeğin çizgi ayakları değer değmez
Ta nerelere giderler hepsi birden
Göz kamaştıran düşaltı

O duyurudur ki yeşil
İşiteni
İşitmeyene
Ulaştırır gece gündüz

US ADAM

Bütün denizlerin yansımasıdır oyuk
Gök varlığındaki ürperti oyuk
Oyuk sevgimden başka ne
Bu kocaman içtenliğimiz

Yalnız kendisiyle oynar yalnızlığını
Susarken ses
Bir yıldız ışığıdır yüzüyor musunuz
İlk balığı denizin

Çağırır çağırıp kimi
Uzaklardaki adam oyuk

Gök olsun
Balığı üste koy
Olsun balık
Alta koy denizi

EVRENİN GÜCÜ

Olmalarımızdır evren
Burda
0 imi erkektir
Öteki imler dişi

Bizler bir başlamayız
Dişi
Boy
Varabildiğimiz ülke
O kadar güzeldir ki
Dişi
Boy
Karşılarında budala kalmamak elde değil

Göle yansımış bir yıldız
Kendini bir kez daha görse bile
Bütün aydınlığına egemendir
Toprak- toprağın bakışı

Kadınlar doğursalar da doğurmasalar da
Daha diri
Daha uyanık
Erkeklerden

KAVUNUN İÇİNDEKİ AYDINLIĞIMIZ

Sürez
Eskilerin zaman dediği uzunluk
Birbirine eklenmiş o süreler ki
Oluşumunu kapsar fiziğin

Akar ırmak oğul
Köpüklerinde dediklerimde
Demediklerimde
Var kıldığı sürezdir
Bitene dek
Geçen sürenin

Başlar o, ötekilerden
Aradaki bir kıpılık hayır bin kıpılık
Belirsiz süreler
Yaratır onun sürerliğini

Döner değirmen kız
Kanatlarında delikanlıların
En küçük imgedir ya
İm'cik
Böylece kapsar
En büyük sürezini evrenin

ESKİ SESLER

Dağ kapatsın ne olur ki
Yürür giderim açısa
Sa derken se derken şimdi
Sanki düşüm gerçek olur

Avucumda
O aydınlık
Seni bilip alısadır
Dolunayı gören kişi

Kuşlar dal ardı öpüşük
Yaprak üstünde durusa
Evseyim
Bende üç yıldır

Görüsedir bulusadır
Gökte yıldız yerde toprak
Büyüsedir ozanlarım
Gezerken eski sözlerde

YAZARKEN DEĞİŞİM

Üçlü de sever dörtlü de sever beşli de
Sözcükler birbirini
Böylece güzelleşir aşar kâğıtlarımızı bizim
Yazdıklarımız

Öylesine eksilidirler
Mavilidir ara boşluk
Ta arkalarda
Artılıdır anlam

Genişler dil
Sayısı bilinmez çoğalır anlam dallardaki
yaprakların büyümesidir bu
Yazarken bizden önce anlar ellerimiz
Sözcüklerin kösnüllüğünü
Kimi dillerde apaçıktır bu cinsellik
İkiye ayrılmıştır sözcükleri kara ak
Erkeği hemen bellidir sanki bıyıklı
Hemen bellidir dişi olan tınısı uzun

Büyük bir saygıyla uyar onlara
Başka bir boyutu yaşarlar sanki
Bütün öteki ekler ayrıntılar
El olur yazarken dillerimiz

EYLEM - 3

Karaköy Köprüsü'nde denizdir taş olan
Çini olan EyüpSultan loşluklarında
Sallanır gece ağaçlarıyla Paris
Tübingen dallarda yaprak olan

Hangi köye gidersen git
Bakarken çocuklarımız gözleri kırmızı
Birdenbire öter ötmez sessizlik
Yeşil kuyruklu horoz olan

Ovalar susar ya
İnanmaz Selanik'te doğmuş bir genç
Us taban yürürken çağ aşırı
Dağ olan kara toprağında Ankara'nın kamaşır gök

Parlar hep yazılar üzerinden o
Yönü sevişmek olan bütün açık sözcüklerde
Tek aydınlıktır yalnız imgelemdir
Binlerce yıl önce kendi ilk görünümü çizmiş olan

İSKAMBİLEV

Birer ev iskambiller:
Hepsini düşünür Papaz
Yarısını düşünür Kadın
Kız düşünür yalnız kendisini
Oğlan düşünemez oyun oynadığını bile
Atalarına Birli denir onların
Ata yardımcısına ikili
Ötekiler evin Köleleri
Değerleri küçüktür ya
Boya çoğulluğuna katılabilmeleri büyük

İçinde yaşadığımız yer
İster dağ başında olsun ister en büyük kentte
İster örtülü ister türküsüz
Masaların başına oturduk mu
İskambilevlerindeyizdir artık

PADİŞAH

Görülse de en küçük yerine dek
En büyük imdir doğa
Odur ölçübilim
Bir tek kıpı bile geri gitmesini önleyen
Sağlayan sayısız görüntülerle
Bütün özdeklerin ileri varmasını

Odur
Deniz diplerinde balık
Kıyılara vurmuş balıkadam
Odur ayıların kürkleriyle giyinmiş
Gök üstü dağların inlerindeki
Odur binlerce yıl
Yalınayak yalıngöz
Böceklerin yediği otlarla karnını doyuran

Yapılar - uçurumlardan gelmedir
Yol - köstebekten
Tırlar - fillerden gelmedir
Uçaklar - arılardan sineklerden
Göktırmalayanlar - karınca yuvasından gelmedir
Bardak ağzı - kıyılardan

Ne güzel
İnsan, doğanın en büyük imgelemi

KUŞLARLA DERVİŞLER

O kuşlar uçtular yükseldiler daha
Birinci kat dedi derviş

Yükseldiler daha biraz
İkinci kat dedi derviş mavi sakal

Yüz kanat yukarı çıktılar
Üçüncü kat dedi ipek sakallı derviş

Mor eğrisi bulutu da aştılar şimdi
Dördüncü kattı aşağıda bırakılan
Dikine uçmanın tadı sınırsız
Ulaştılar beşinci katın dervişine

Orada ayak bastıkları yeldi
Altıncı kata vardınız dedi demir sakallı derviş

Neredeydiler ki gökyüzü en aydınlık
İşte yedinci kat dedi kutsal yapıtların dervişi

Görüyordu işitiyordu bunları
Yaşıyordu kalınlığını tek bir yaprağın
İmgelem

NİCELİK YORUMU

Bir ayağı ta gerilerdedir Onun
Bir ayağı günde
Bir ayağı ta geleceklerdedir
İşte üç bakışlı su en büyük su

Böcekler dolusu toprak - içeri düşler
Artık dalgalanmayan deniz - en uzak yalnızlıklardan
Yarıda kalmış çağrıları kim duymaz
Çınlamış göğül
Us yansımaları özdeksiz çıplak
Karşılıklı yankılardır sanki - kişiyle dağ
Öbür im'leriyle gittikçe uzaklaşan
Türlerden başka türlere dönüşür
Parlar şimdi en eski iz

O' üç elli uyanıktır
Tutar sayısız yapılarını benim senin onun
Eğridir nerelere
Ağaç gövdelerindeki dal

ÇERNOBİL

Patlar
Doğa dışına çıkar yıldızıl düşlerimiz
İşte Çernobil dedikleri

Üç yüz elli yıllık tasarım
Nasıl soluk alabilir bir tek kıpıda
İçi dışına çıkar kendini büyürken

Bu en uzaktır bu en yakın
Bu en çocuk bu en yaşlı
Bu en çirkin bu en güzel

Ulu bilgin yaratıktır doğan
Bir kedi gibi oynar seninle gece gündüz
Bir ejder kesilir bir yerde gölgesini görmedi mi

İşin kolayı var dinle maviliği sen
Bu'nları yaşa azar azar
Öpe öpe

İLK SAYIM GÜNÜ

O'nların yarısı özlem
Yarısı ses
Yarısı iç görüntü
Yarısı kapatılmış aydınlık
Yarısı simgeler

Kocaman bir anıdasınız
Bütün yönleri açılmış ta size
Niye Kedigöz peki
İçerde gölge yok yankı var
O ülkelerden başka - kımıldadığımız

Yüz diyecekler
Dışarı yansıdığı yere içimizin
Ayrılık diyecekler
Anılara aktığımız yalnızlığa
Sana bana belki de yarın
Diyecekler en uzak imgelem

ONLARIN TOPLUMU

O'nlar özgür müdür evrende yüzde yüz
Ne güzel ki - değil
Bütün doğa bile
Özgür değildir çünkü yüzde yüz

Gözle görülsünler görülmesinler
Değişmez olay
Kendini doldurur kendi yoğunluğu
Bütün özdeklerin
Bu olaydır işte
Bitkilerde şaşakaldığımız binlerce yıl benzerliği
Hayvanda içgüdü dediğimiz
İnsanda bilinç

O'nlar
Kocaman edimlerle
Yeni hayvan-insan görünümleri
Doğanın

Tek tek bulunsalar bile oldukları yerde
Hepsi birer ayrı toplum
İlk ikisi (bitki hayvan) birer taslak
Üçüncüsü geleceğin değişik yapılarına dip

İmgelerin var olduğu yüzde yüzdür
Özgürlüğü başka bir konu
Birleşirler birleştirirler çünkü
Seni beni bir tek dizede

BU EN KÜÇÜK

Evet bu en küçük yaratıklardır
Varlıklara verilen
Varlıklarla bulunan anlamlar
Gelir maviliğin gövdemize dağılmasınca yavaş
Adımlarında ilk yaratıkların yassı tabanları
Bitkiler delisi toprağa değer
Dev ısılar birleşir ilk kez
Bini yeşil bini mor bini kırmızı

Nasıl da güzelleşir sencek bencek
Yoğunluğun içinde birey
Us oyalarıyla toplanmıştır
Bütün özdeklerdeki en küçük birimlerimiz
Kim ne yapmak ne olmak istiyor sorulmuştur aranmıştır
Evet Odur
Omuzlarımızdan geçen bakış
Dağılır bütün yaratıkların uykularına

Göz müdür ayak mıdır - ilk kıpı ki
Yeryüzüne ta uzaklara - olabildiğince kendil
İşte aydınlık
Gelecek dediğimiz büyük yön
İm'lerin birbirine kavuştuğu

BAŞLAM

Ta içerde
O ikiye ayrılır imgelenirken
İçteki dıştaki çabukturlar
Gizli süreçlerinde birbirlerinden

Biri duyarlanır hep
Tasarlama düşlemedir hep öbürü
İki çarpı iki çoğalırlar birleşmelerde

Bütün kıpıları bütün kımıldamaları onların
Sayısız iki'lere dönüşürler sürez ışık
Durmaksızın duraksamaksızın ışık sürez

Bir yerde Afrika
Bir yerde ağaç
Bir yerde sessizlik
Görüyor musunuz
Gün olurlar bir yerde
Elimdeki yazı olurlar

BİZLERDE SÖZCÜK KÖSNÜLLÜĞÜ

Üst üste oluşur yoğunlaşır boşluk
Tınılar göz sesi - göz sesleri ilk devinim
Doğurulur birinci söz
Kim geçerken neyi geçerken

Sen misin o mudur ben miyim ha
Yaklaşırlar mı uzaklaşırlar mı
Saydam sevişmelerle kim geçerken neyi geçerken
Başımızı döndürür sözcükler - birdenbire
Benek bile yoktu ki görülebilsin çizgi
İmgeydi sürez
İçimiz allak bullak
Kim geçerken neyi geçerken'de

Evrensel güzellikten kişi yalnızlığına doluşur uzay çekimi
Özel taslaklarıdır binlerce görüntü
İşte kim geçerken neyi geçerken
Varlığın yaratılmamışlığı parlar parlamaz

Kuş tanır yağmur damlasında kendi bakışını
Dört yöne muştular aydınlığı mavilik
Başlangıcımız dişi ya da erkek soyunmuş
sözcükler midir
Kim geçerken neyi geçerken

ADIMLAR - 2

Bir tekerlek
Dönmeyi öğrenmişti kimden
Bir çiçek açılmayı
Bir yol uzamayı
Bir karanlık aydınlanmayı
Bir su parlamayı
Bir çocuk düş görmeyi
Kimden kimlerden öğrenmiştiler

Kimden öğrenmişti bilmem
Bir böcek
Sıcak ekmek üstünde yürümeyi

MAVİ KARANLIĞA SESLENMEK

Yeraltındaki bin yıllık diri ağaç kökü
Dokunur sana
Fatih Sultan Mehmet
Afrika'da artık yok olmuş tamtam sesleri
Yitik koyununu çocuk çobanın
İsa'dan beri aramaktadır kim'sen

Kimi sevsem
Dokunur
Yüzüm sana

GERİ GİDEN GÜN

Bakarsın
Kız durur
Niye ki
Kız geçer kızda

Denizler denizde - uzaktır uzak
Kız geçer kızda

Kuyudur
Yalnızlık
Yansırken
Geçmişin ardı
Akınca
Suda sen
Yansımaz
Kız durur kızda

Kırılmaz
İm'deki im
Yüz ışık
Esnemez
Mor yeşil
Kız geçer kızdan

En sonra
Yaklaşır
En önce
Dirilmiş - eskil

Gün geçer - kızışık
Kuş geçer
Yol geçer
Kim geçer kızda

GÖĞÜLGÖK

Nereyi doldurur özdek
Büyük boşluğun üzerinde bir yeri değil
Kendini doldurur ancak

Niye mi diyorsunuz
Ne gelmişte ne gelecekte
Kendinden büyüğü yoktur çünkü

Doldurmuştur tasarı yuvarlağını
İşte genişler böylece kavram
Uzay dışı yüzeyleri kaplar imler
En özgür yaratığı olur doğanın
En özgür özdeği
En büyük yaratıcısı görebildiklerimiz
Göremediklerimiz üzerinde

İvmeyi oluştururlar
Sözlükler boyunca adı geçen nice varlık
Uzayı bölüşürken bölüşümsüz kalan

Bundandır kuşkusuz
Nasıl başladığı nerelerde biteceği
Bilinmez kozmos'un

KIZ OĞLAN KIZ BALIK

Anılarımız
Yarı görünen yarı görünmeyen
Takımadalara benzer
Kızıl bir denizin üzerindeki

Sesidir mor olma
Yeşile çalar
Maviye sarıya griye dönüşür
Değişir yalnızlıklarımızın diplerine dek

En küçük bir tını
En büyük sessizlikler üzerinde dolaştırır hemen
Bütün ezgileri
Gelmiş geçmiş uzaydaki bir yerlere yığılmış olan

DİLGİZ

Nedir ses uyumu
Sözlerimde açar yazılarımda açar
Bir kır aydınlığı mıdır en uzak ülkelerden
Gelmiştir bana

Sevgileri öylesine açık
Sanki gökyüzüdür
Geceleyin bile, solmazken bile
Dışına çıkamadığımız

Tanımadığım
Birileri midir
Ya da tanıdığım tek tek bildiğim
Taşıdığı çağrılar anımsanamayan

Fillerin ağzını çiçeklemiş
– Sımsıcak şimdi dudaklarımız
Serçelerin ağzındaki gökyüzü

OYLUMLAR

İçim daraldı mı
Evim büyür
Söz yerini doldurunca

Konmuştur dalına kanat kanat
Bütün gökyüzü
Yerini doldurunca söz

Ya evlenilir o gün
Ya yıldönümündedir evlilikler
Söz doldurunca yerini

TAVUK

En genel yaratıklardan biri kim?
Tavuk
Yeryüzünde güneşi gagalayan biri

Öyle alçakgönüllüdür ki
Gökyüzü sevincini saklamaz
Atların ineklerin ayakları altında

Horozu cinsellik örneği
Erkencidir kişiliğini haykırır
Bulabildiği yüksekliklerden

Ne yapar ne ulaştırır tavuk
Bütün doğanlara bütün doğacaklara
Yumurtalarını ulaştırır

Ulaştırır imgenin ölümsüzlüğünü

SIFIR

Geceyarısı oldu saat sıfır
Görevlerini sürdürdü yıldızlarımız
Göründüler
Bana sana
Birbirlerine göründüler

Nice çağlar yürüdü ilk aydınlıktan beri
Yeşil adım orman adım
İlkel yangınların geçmiş bilimi büyüdü daha
Yarattılar taşların madenlerin gelecekbilimini

Ne budaladır ki
İnsanlarımız bizim
Saat on iki oldu derler de
Saat su oldu demezler

DAHA KIRMIZI

Yamulmuştu gök
Eğri dağların üzerine ta nerelerden
Hayır ak değildi
Mordan sarıya doğru ilerlemişti daha
Çıplak ürperti

Dönenceler bile yamulmuştu anılarına dek
Dalgalarında yüzdüğümüz yüzmediğimiz
Evlerde
Kuyularda
Ağaçlarda

Varlığımız değil yokluğumuz bile
Bir yerlere kaymış
Yamulmuştu sözcükler

Kimi erkek kimi kadın
Çıkarken birbirinin içinden daha kırmızı

FİLDEKİ KELEBEK

I

Bir fil vardı
Birazı Hindistan'da değil

Birazı boşluk
Birazı boşluk değil
Bir kelebek vardı

Ortaktılar
Otuna sarmaşığına yaprağına
Uçsuz bucaksız ormanların

Ortaktılar
Bölüşülürdü aralarındaki sessizlik
Hele kayarken yıldızın biri

Nice yıl kendileri sezmeden azıcık bile
Evlenmişti
İmleri imgeleri onların

2

Öyle mutluydular ki geçerken onlar
Yansımaları bozulmasın diye
Göl durdururdu dalgalanmasını

Öyle mutluydular ki
Aydınlık
Yere düşen gölgelerini silerdi hep

Ağırlıklarıyla da ortaktılar
Fil öldü sevgiden
Kelebeğin yerine

BİRİ

Kim bu gök gezeni
Boynuzları şimşek
Hep geceleyin gelir
Kızıl karanlığı yaşar hep

En büyük tutsaklığı parçalamşıtır o
Soluğunda doğarken yeni yok olurken eski çağlar
Ayakları yıldız patlağı mı belli değil
Dev gezegenler üstünde delirmiş elleri

Göründü mü tek hakanıdır artık
Denizlerin gemilerin ovaların kentlerin
Ezmesinden kurtulamaz kimse
Kimse kurtaramaz yok olmaktan çoluğunu
çocuğunu kendisini

Bu gök gezegeni
Yalnız bırakılmış biridir ki
Seni bana anlatır
Beni sana

BAKMALAR

Göz vardır
Karşı göz vardır evrende
En geç
Uyurken anlarız bunu

Yüzümüzün iki oyuğunda parlayan iki ışık
En önce değil en sonra görür
Elimizden ayağımızdan hele geceleri
Omuzumuzdan

Birer bakıştır yüzsel yüzey
Yönelik olduğumuz ne varsa hepsi
Gereksinmeleri yoktur ki aydınlığa onların
Göz'lere onların
Irmak suyun gördüğüdür
Çam ağaçları dağormanınm gördüğüdür
Anne
Çocuğun gördüğüdür

Düşler
Gecenin
Alnımızda
Gördüğüdür

Binlerce yıl önce gördüğüdür
Çobanyıldızı
Develerin
Çölde

Karşı gözdür
Bilgi dedikleri uygarlık dedikleri
Benim yazdıklarım
Senin yazacakların

ATOMLA YAPRAK

Atom
10 milyarda biri ya
1 milimetrenin
Üzüldüler bunu duyar duymaz
Dallardaki yaprakların hepsi
Doğa ne cimriymiş dediler

2 milimetre olsaydı dediler
Yaşardık 1 kat daha
Yeli tadardık 1 kat daha

DADAŞ

O, dediklerimiz
En küçük, mini mini oyuncularıdır doğanın
Eylemleştirirler

Onlar yaratıcısı
Sesinde iyice duyamadığımız
Görüntünün de ayrıntısını seçemediğimiz
Usun da ötesine dek düşünemediğimiz
Üst üste yığılmış bin katlı bir gömütlükken
Bütün toprakların bütün denizlerin altı
Niye unuttunuz anne ölümlerini bile
Gizlice gülümser hep ta içimizdeki birey

Gövde tadını biçim biçim değiştiren olur
Evrende insanda hayvanda bitkide
Bitmez tükenmez'e dönüştürür oyununu
O, dediklerimiz

GÖRMEDİĞİMİZ

Gece inse yüzüne dek
Karanlık derler

Su parlasa anılarınca
Göl derler

Yıldız kaysa evren boyu
Uyku akması derler

Yol yürüse dağ daş
Giden ulaşır derler

Birdenbire aşsa yüzyılları
Bu sözcükler insandır demezler

ÖTEKİ GÖREV

Güz geldi mi
Sorar düşen son yaprağa üşüyen dal:
Yeşil kanat
De bana
Nereye gitmektesin
Sallana sallana yavaş
Üstünde böylesine sarı benekler?

Yanıtlar son yaprak
Ağacın son uzunluğundan inerken:
Gitmekteyim
Gökyüzünün yeryüzü olduğu o sessizliğe

KARA ORMAN AĞIDI

Bir gün gelecek
Boşalacak dağ ova
Ağaç nerde diyecekler

Bir gün gelecek
Sokaklara inecek yıldızın biri
Ağaç uykusunu yitirmiş diyecekler

Bir gün gelecek
Üşüyecek bütün yapılarağustosta
Ağaç yapraksız diyecekler

Bir gün gelecek
Tanımayacağız birbirimizi biz
Ağaç kim diyecekler

ÇOK GÖVDELERİMİZDE

Doldurur yapıları yolları alanları
İşsizler
İşini yarı sevenler
İşini sevmeyenler

Şimdi bir uykudadır yaşamalarımız
yaşamamalarımız
Ağzı doldurmadı mı karanlığı öpmek
Artık ne gökyüzü gökyüzüdür
Ne yeryüzü yeryüzü

Sıcaklığımız ki ilk damladır
Güneşin yaratıldığı
İlk kuştur aydınlık
En uzak gök ağarılarında öten öten
Şeytan çarpmış derlerdi eskiler
Bunalımda diye anıyorlar bugün
Gözleri bir yerlere bakıp kalanları
Yüzü uzayanları

İnsanlar
Kapsayamadı mı bulamadı mı özel imgesini
Ya işsizdir ya işini yarı seven
Ya işini sevmeyen

Bugün bile sallanması katılır
Evrenin dönüş yuvarlağına
Ama içeriğinde kımıldar kımıldamaz
İlk iştir yeni gövdelerimiz

Var olmak başlangıcında olmak

UYKUNUN KENDİNİ UYUDUĞU

Mayalanırken ekmek
Yaratmış olur
Özdeklerin kavramını kapsamını

Başlar çalışmaya yönlerdeki değişik ABC'ler
Yapısı değişir aydınlığın
İşte sözcükler birbirine karışır dişili erkekli

İlkin birbirine benzer iki su
Kendilerini yitirirler kendilerini sevdikçe
Olurlar oluşurlar iki milyar su
Öylesine güzelleşir ki batarken
Yeşil sarı mor kırmızı... yeryüzleri
Dünkü güneşin ardına düşer bugün doğan güneş

Yaşamak büyüdü mü yüzlerce binlerce yıl
Daha da yaklaşır kendine
Yenileşir özdek

AYDINLIĞA ÇİZGİLER

Diyedursun ağaç
İşte uyandırılmış toprak
Kuş derken
Uyandırılmış gökyüzü

Sallanır ağaç
Bir taşın başucunda
Bilinmez
Kim kimin uykusudur

Niye şaşırır ağaç
Bir yaprağın
Göğe yazdığını
Silerken öbür yaprak

Tepedeki tek ağaç
Ormandaki ağaca küs
Niye küs
Seni orman sayısınca sevdiğimden

AYAKTAKİ YEŞİLİ SÖYLEMEK

Kımıldıyordu önümüzdeki ağaç
Dallar kız
Dallar yellere eğik
Dallar serçelerle öpüşmüş

Yağmur yağdı mı
Hele bastırınca tipi kar
Bir ovadır ağaçların hepsi
İçlerinde ayrı ayrı üşüdüğümüz

Onlar ayaktaki yeşil
İnsana en yakın bitki
Gözleri var bilemeyiz nerelere bakmakta
Isıları var bize yansımayan
Ormansalar kurulmuştur koca bir kent
Erkekleri çoğunluktadır artık
Arada bir söz ederler balta tutsaklığından
Büyük Anıtlar'a ulaşır kara uğultuları

Tek Ağaç
Bilgedir görmüş geçirmiştir besbelli
Savaşları kıtlıkları yangınları bilir o
Yalnızlığı da

7. GÜNÜN 8.'Sİ

Gövdem mi
Gövdesi mi doğanın
Kim büyür
Değdiğim yerlerde

Kim büyür
Uzakta durduğum
Koyunların fillerin gergedanların
Binlerce yıldan beri aradığı
Yeryüzü dönerken
Kayarken gezegenler ta uzak
Mavi bir ses evreni dolaşırsa
Kim büyür

Yazıların içinde kalan mıyız
Sıcaklığımız okuyucunun ellerinde
Kim büyür
Suçumuz mu evrenselliğimiz mi

Görünmeyen değil
Görünen yok olur hep
Kim büyür
Bizler ikisi de olmadığımız

GECEYARISINI DİNLEMEK

I A

Kuramdışı sürüp gider eylem
Bağlanamaz ki kurallara
Sayısız görünümlerinden biridir çünkü
Kuram eylemin

I B

Oda derler
İçinde bulundukları dörtgen
Dönüşüvermiş yaradılış yuvarlağına
Durunca aydınlık sel, susunuz

II A

Önerebilir değişik davranışları
Başarılı ya da başarısız
Birer uygulamadır hepsi eylem değil
Eylem o devdir kuram tanımayan

II B

Atalarınkine kapalı değil öbür ülkelere açık
Tüylerdeki tat
İşte bir türküdür
Uzak çam ağaçlarınca büyümüş sessizlik

KALMAMALIK - 1

Yerinde duramaz ki o - im dediğim
Olacağı tasarlatır hemen
Başlatır hemen
Geliştirir hemen
Sonuçlandırır hemen
Geçer ötesine

Örneğin ağaç'tır yapacağı
Açılıp kapanana dek evrenin kocaman tek gözü
Kara toprak yemyeşil olmuştur çabucak
Yapraklar uzakların tadında şırıl şırıl
Yeraltının göğe değen güzelliğinde
Ereğine ulaşır adsız boyut

Biraz sonra şaşırıp kalmıştır
Gövde çatalına konmak isteyen gölge
O görkemli O büyük -
O esenlikler veren bitki yontusu -
Ağaç yok
Anısı bile yok
İm yeni türkülerindedir - yok değil

KALMAMALIK - 2

Hayır
Ortalıktadır O
Biri bile değmese
Birine bile değmese

Nice büyük olsa da hayır
Yönleri dolduramıyor sessizlik
Duyuyorum dönüş değirmilerindeki gürültüsünü
Yıldızların yeryüzünün güneşin atomun

Duruverdiğimiz yerde sürer hep
Adına gün derler binlerce yıl derler
Geçmişi geleceği buralara serpilmiş
Bizden öncekinin bizden sonrakinin işitiyor musun
Bütün duyular doğu batı
Bütün eylemler güney kuzey
Bütün sözcükler birbirinin içinde
Evrensel çiçeğin 365 yaprağını oluşturmuşlar

Gider ulaşır yaşar varlığını kendiliğinden
Hepsi ne görülüyorsa ne görülmüyorsa
En büyük ortaklığımız
Biçimlerin değişken güzelliği

Yoo
Bu ölüm değil
Yaşamakta biridir
Kalmamalık

KALMAMALIK - 3

Aydınlığı emziriyordu maviliğimiz... ilk analığında sanki
Görüntülerin çağrısı bin bir kez boyalıydı ya
Size göre değildi şimdi görmek
Gözleri boşalmış'dınız

Açık kapının önünden geçiyordu yemişçi
Erik armut üzüm... sonra muz
Evrensel soluğu duyuramıyordu onlar bile
Ağzı boşalmış'dınız

Gök ağırlığıdır duyuların yeğnik tadı
Tutarken artık ayırdına varamazdınız ki
Düz ışığın eğri ışığın
Eli boşalmış'dınız

Oturduğun yeşil masa kendi kendine'dir
Yel... ağaçlar arasından karşı kıyıyı getiren götüren
Arıyordu bulamıyordu sizi
Yeri boşalmış'dınız

ÖTEKİNDE OLMAK

1. Baskı: 2000

SERÇE

Yorulmuştu gök
Konmuştu dalın öbür ucuna

Onu gördü hemen
Ötmeyi yeni öğrenen serçe
Seslendi: Ne güzelsiniz

DENİZ YOSUNU

Yaşlı yosun
Seviniyordu çocuk gibi
Dalgalarda uzanıyordu
Dalgalarda akıyordu
Dalgalarda sallanıyordu
Dalgalarda parlıyordu dalgalardan çok
Ne yakındı denizin ısısı bugün

İKİ MUTLULUK

İlk günüydü yazın
Güneş
Gök dolusuydu yedi yönde

Aydınlığa çıkmıştı
Yılan ilk kez
Sarılmıştı koca çınarın gövdesine

Mutluydular
Ağaç
Yeraltını duya duya
Yılan
Yeryüzünü duya duya

GÜNEŞİ YEMEK

Güneş baba
Denize de uğrar
Sevinir kımıldamaya başlar hemen
Saydam aydınlıktaki kalabalık

Görmüyor musunuz
Yiyecekti sudaki güneşi
Kabuğunu araladı midyecik

SOĞUKLAR BAŞLARKEN

Köstebek sorar kaplumbağaya
Nasıl geçireceğiz bu kışı
Yağmurlar daha çok
Kar daha çok

Köstebek yanıtlar:
Seve seve birbirimizi
Daha çok

BULUŞMA

İyice yorulmuştu
Ta öbür yapraktan gelmişti buralara
Ne de yumuşaktı koyu yeşil
Üstüne oturduğu semiz otu

Ötelerden bir ses
Eski bir arkadaş onu çağırmakta
Eski bir arkadaş
Ispanağın böceği

ANILARDA

Şaşardı kafesteki bülbül
Işık yanar yanmaz
Çevresinde
Dönen dönen dönen
Pervaneye

Nasıl bilebilirdi
Eskiden büyük bir gök kuşu olduğunu
O sönük ışığın

AĞZI BÜYÜK OLAN

Kargayla sincap
Buluştular ceviz ağacında
Hadi yarışalım dediler
Kim daha çok ceviz yiyecek

Birdenbire başladı yarış
Birdenbire durdu
Sincap bitirmişti dalı
Karga tek cevizini yerken

ÜZÜLMEK

Serçeler üzgündü bugün
Kırlangıçlar yoktu
Komşu dallarda

Ne bilsinler ki
Bugün uzak gök gezintisi vardı
Kırlangıçların

ÇİÇEK TİMSAH KELEBEK

Kır çiçeğinin üstündeydi kelebek
Kır çiçeği dalganın üstünde
Dalga akıyordu ağzına timsahın

Timsahın gözleri
Kelebekteki kır çiçeğinin üstünde
Savurdu morluğunu denizin
Söylendi köpük köpük timsah
Bunlar ağzımın kovuğunu doldurmaz dedi
Bunlar bakışlarıma kalsın dedi

İSTİRİDYECİK

Ağzı sıkıdır istiridyenin
Söylemez
Kıyı altlarının kalabalık olduğunu
Birbirleriyle oynadıklarını
Kiminin gövdesiyle yarışırken
Daha saydamlaştığını

Ağzı sıkıdır
Söylemez
Karşıdaki yılanı sevdiğini

YENİ GÜN

Tam üstündeydi gölün
Bu gece dolunay
Öylesine yansıyordu ki suların dibine
Oluşuyordu bin kez
Kıpkırmızı bir masal
Dedelerden kalma aydınlık

Orada birbirlerini gördüler
Tanıdılar
Sevdiler
Uzun saçlı bitkinin sarı yeşilinde
İki böcek

SU YEŞİLİ

Öylesine aydınlanmıştı ki bugün
Gök sığmamıştı gökyüzüne
İnmişti denize
Bulmuştu ta dibi

Bütün derinlik saydam
Sevinç içindeydi bütün balıklar

En çok sevinç içindeydi en küçük biri
Bu koca aydınlıkta
İlk kez görüyordu
Annesinin gözlerindeki su yeşilini

UYKU KARDEŞİ OLAN

Kanguru uyurken
Bir büyük yılan sızmıştı
Karnındaki torbaya
Hemen yanına yavrusunun

Sezdi ısısının değiştiğini
Bir yılana baktı bir yavrusuna
Ne güzel de uyuyordular

ÖTEKİLER

Düşünüyordu yavru balık:
Şu iki yeşil
Birbirine neden uzak diye

Denizin üstünde biri
Altında biri

Ha dedi
Birbirlerine yaklaşırlar dedi
İkisi de
Böylesine yeşilken

HORTUM

Fil
Sever orangutanı

İnledi mi orman
Otlar
Dallar
Ağaçlar
Boy boy sallandılar mı
Sever
Orangutanın hortuma benzeyen sesini

BİZİM ÖRÜMCEK

Gererdi ağını
En küçük köşelere
Nedense gider kurtarırdı
Takılan sineği

Bizim örümcek nasıl yaşardı bilemem
Sevgisiyle yaşardı

DAĞITIM

Bir yardımlaşma var
Hepimizin
Gördüğü sevindiği

Dal
Kuşlar konsun diyedir
Ördekler yüzsün diye değil mi
Bu kocaman maviliği gölün

Dağılmıştırlar
Yeryüzü gökyüzü
Hepimize

YANKI

Birlikteliğini yaşar
Bütün hayvanlardan
Bütün bitkilerden önce
Tadı o sesin

Yeşil olmuş
Mavi olmuş
Kırmızı olmuş
Uzunluğu o sesin

AVUNMA

Avunur ot
Ağaç olmak da neymiş der
Niye üzülecekmişim ki

Bana da değiyor işte
Ülkeler gezgini yıl
Evrenler gezgini güneş

DOĞACIK

Sallandı mı
Birbirine karışır
Bu ilkyazın incecik kamışında

Biri üstündeki yeşilin
Göğe uzanan sesi
Biri yapraklarına değen sesi
Yıldızların

SEZMELER

Dal uzarken
Anlar
Dağın nerelere vardığını

Dağ ilk yükselmesinden beri anlamıştır
Yeryüzünün
Gökyüzünün
Nerelere vardığını varacağını

GÖRÜNMEK

Güneş doğar doğmaz
Eşit olur birbirine
Ot
Su
Kaplumbağa
Ağaç

Niye mi eşittirler
Görmeler eşittir çünkü birbirine

SÖYLEMEK

Kıpkırmızı iki gelincik
Uçsuz bucaksız buğday tarlasında
İşitmiyor musunuz
Ta nerelere söylemektedir
Yeryüzünün
Gökyüzüne
Eşit olduğunu

KARDEŞLİK

Onlar
Kardeşleriydiler
Binlerce yılın
Kimselerin olmadığı yerlerden beri
Otun günü
Minicik
Ormanın kökleri
Dev

GÜNÜN GÜNLÜĞÜ

Bir oyundu
Doğuşu güneşin

Akan ırmak
Uzar ötelere
Uçan yaprağı ağacın
Değerken ötelere
Oyundular

Buna açılan
Bir oyundu
Öteki kuş

YIKANMAK

Ormanımız ne güzeldi
Bu gece
Gün ağarana dek

Yapraklarımızı yıkadılar
Gövdelerimizi yıkadılar
Köklerimizi bile
Karanlığımızı bile yıkadılar

Şimşek dedemizle
Yağmur ablamız bu gece

UYANDIRAN

İşitmiyor musunuz
Görmüyor musunuz
Türküsünden geçer
Bütün mavilik
Göğsü büyüyen papatyanın

PARLAMIŞ

Çobanyıldızı
Seslenir
Koyunlara:
İçiniz
Beni gölden

Size yansıdığım

O GÜN

Aralarında esen
Işığı
Duydular

Dalın ucundaki yeşil
En uzak dağın tepesindeki
Karınca

Bayram ettiler o gün

YEMİŞLER

Övünmez
Yemişler birbirine

Hepsi bilir çünkü
Toprak anadır
Onları başka başka güzel eden

Tadı var hepsinde
Gündüzle gecenin
Gece gündüz

DEDE AĞACIN DEDİĞİ

Dede ağaç der ki
Ormanların ormanlarına:
Ta eskiden
Değişikti buralar

Anımsıyorum
Bütün hayvanlarımız
Böcekten dinozorlara dek
Bütün bitkilerimiz
En küçük yeşilden dev yapraklara dek
Birer insandılar buralarda

Yaklaşırlarken birbirlerine
Bağışladılar doğayı birbirlerine
Ne güzel oldular

SAZ

Var sanki
Büyük bir saz
Uzun bir saz
Telleri böceklerden hayvanlardan

Teller üstünde gezer
Doğanın elleri

Ya horoz sesi duyulur
Ya çatlamış karpuzun çağrısı
Ya içimizdeki yaşamak

KOKU

Uyumuştu
Armut ağacının kovuğunda
Serçecik

Birdenbire öyle bir koku yayıldı ki
Kamaştı dört yön
Tadından uyanıverdi serçecik

O KÖYDE

Görmüştüm o köyde
Eşek öküz koyun kaz
Hindiler
Çıkmıştılar bir ağıldan

İçerde mi kalmıştı tavuk
Sevgisi görünmesin diye

KERTENKELE

Çok sever kertenkele
Küçük çubukları
Onlarla ölçer
Boyunu bosunu
Kimse görmeden

KURBAĞA

Kurbağamız
Bekçisidir
Göl kıyılarının

Yalnızlık çeken
Saz sineği
Sevinir buna
Sulardan çok

SOBA

Kış günü pırasayı koklarken
Sevinir eşek

Daha çok sevinir
Pırasa
Eşeğin sıcak soluğunu duyarken

LAHANA BÖCEĞİ

Mutludur
Lahana böceği
Çok odalı bir sarayım var diye

Birinde uyurum
Birinde uyanırım diye

ATKESTANESİ

Sürdürür
Yaşamını
Binlerce yıldır
Bir tek at
Bir tek ata binmeden

Atkestanesi
İçinden mi koşar

ISIRAMAYAN

Budaladır
Bizim köpek
Havladı mı
Kızar kendi sesine
Daha yırtıcı olur yankılar

Bizim köpek
Ağzını nasıl açsa
Isıramaz geceyi

ÖRDEK

Vururdu gagasıyla
Filin ayağına ördek
Ne derdi

Yürümekten bıktım derdi
Çok güç derdi
Bu yelken ayaklarla
Yeryüzünde yürümek

DEVE

Dolanır durur
Karınca devenin hörgücünde
Duyarken
İçerdeki suyun sesini

Söylenir umutla
İçebilsem bir yudum
Deve olur muyum ki ben

KARIŞIK SÜRÜ

Karıştırıyorum
Hayvanları
Birbirine
Neden

Aralarına karışabilsem diye mi

ÜZGÜNBALIK

Denizdeki balık
Kıskanır gökteki kuşu
Hele kışın
Daha çok kıskanır
Güneşte ısınmayı düşlerken

DİNLEYENLE DİNLETEN

Bağdaki tırtıl
Üzümleri tadarken
Dalmıştı ağustosböceğinin türküsüne

Böyle ilgiye kim sevinmez
Susmadı
Ay ışığına benzeyen ses
Yeryüzü ışıyana dek

BİLGİNTİLKİ

Tilkiyi buldu manda
Sen bilirsin dedi
Niye böylesine kalındır
Benim derim

Duyamıyorum suyun ışıltısını
Irmakta gölde
Yanıtladı tilki:
İyi ki kalındır derin
Üşütmez seni
Yağmurda karda

YALAN

Kedi suyu sevmez derler
Balık kediyi
Kocaman bir yalan bu

Gecelerde binlerce yıldır
Öyle yavaştılar ki
Kedi suyu düşlerdi hep
Balık kediyi

GÖRÜNTÜ

Söğüt sallana sallana
Yalanıyordu
Esen yeli

Mutluydular
Suyun üstünde camız
Camızın sırtında
Sivrisinek

İNDEŞLER

Azaldıkça orman
Ayı da çekiliyordu gerilere
Kurt da çekiliyordu gerilere

Ne yapsınlar
Önü büyük ine attılar kendilerini
İndeş oldular

YARDIM

10 karınca
Yuvaya götürmek istiyordu
Yere düşmüş bir üzümü

Güçleri yetmiyordu ki
10 arı gördüler üzüldüler
İndiler karıncaların yanına

Ne güzeldi ne güzeldi yardım etmek

DEVEDİKENİ

Binlerce yıldır
Kimse sevmezdi onu
Yalnızdı çok
Daha yalnızdı çok
Küskündü çok

Yeşermeyecekti yeniden
Develer
Şu güzelim develer
Olmasa

GÖMÜ

Bir avuç toprakta
İki ağaç
Biri elma
Biri armut
Ağaçlara dolanmış asmalar
Kara üzüm ak üzüm

Ne güzel değil mi
Bir avuç toprakta
Binlerce yön
Binlerce sevgiyi taşımakta

TÜRKÜ

Bir türküdür doğa
Doğada kımıldamak
Bir ses
Doğa
Duyurmasıdır kımıldamanın
Bütün yaratıkların türküsüdür
Bütün yaratıkların işittiği birdenbire

ANILAR

İpekböceği
İpekli kumaşta
Yürüyemez

İpekböceği
İpekli kumaşta
Niye yürüyemez

İpekböceği
İpekli kumaşta
Üzüntüsünden yürüyemez

SON YEŞİL

Severdi yerdeki dökünтü yapraklar
Kendilerini alıp götüren sesi

Anaç güvercin
Yan gözle görürdü bunu

Dökünтü yaprakları
Gökyüzünün sonuna dek
Severdi

DEMİRLE ÖPÜLMEK

Üzülüyordu
Kızıyordu insanlara
Ayının ağzındaki demir
Özgürlüğü nasıl kısıtlanabilir diyordu
Hayvan bile olsa
Bir yaşamanın

Yine de aşar ağızlarımızı
Demirle öpülmek

SUNU

Işıkla ısı arkadaştılar
Geçerlerdi
Bir yaratıktan öbür yaratığa

Gergedan dediğimiz
Çınar dediğimiz
Su dediğimiz

Severlerdi onlar
Birbirini
Sana dek

İÇİNDEKİNİ ANLATAN

Dağ niye büyük
Niye görkemli
Niye göklere yakışır
Niye geçmişten geleceğe dek
Görünür
Boyu bosu dağların

Dağ
İçindeki böcekleri
Görünür

MAVİYE MASAL

En çok kim anlar
Tadını göğün
Kuşlar mı
Boralar fırtınalar mı
Yelkenli gemiler mi
Uçsuz bucaksız ormanlar mı

Kuyudaki su anlar
Göğün tadını en çok

BİN KANATLI GÜNLER

Burada
Birbirine karışır
Dağ
Orman
Sessizlik
Dağdakiler
Ormandakiler
Sessizliktekiler
Kımıldayan gökle yavaş
Birbirine karışır
Olandaki olmayandaki yaşama

SU

Sessizdir hep
Bütün bitkiler
Yaradılıştan beri

Dinlemekle uzun
Dinlemekle güzel
Dinlemekle yeni
Bütün bitkiler

Su taşır çünkü
Bitkilerin sesi
Ulaştırır bize

TAŞIMAK

Gökyüzü
Neden karardı bilir misiniz
Götürdü ağaç
Götürdü tavşan
Götürdü su
Götürdü karınca
Götürdü çocuk
Aydınlıktan koparabildiğini
Evine

ANALIK

Uyandı minik kuzu
Sürü gitmiş
Kurumuş ağzındaki süt
Yalağı doldurdu
Ovayı doldurdu
Bütün inlerine dek
Dağı doldurdu melemeler

Tam yarısıydı gecenin
Dişi kurdun memesi
Kuzunun ağzında

GÖREMEDİĞİMİZ

Güz indi mi
Altın sarısı olur yapraklar
Dallardan düşerlerken

Üşütse de bizi
Bu görüntü çırılçıplak
Benzer bir sevince yaprakla dal

Doğadır çünkü
Hep sevişmedir çünkü
Yaprakla dal

YERALTI

Düşünürlerdi karanlıkta
Bir yılan
Bir köstebek
Bir karınca
Bir solucan
Bir akrep
Anlatırlardı birbirlerine
Ne güzeldi ne kalabalıktı
Buralar
Ta eskiden

KULUÇKA

Doldurdular
Anaç tavuğun altını
Kuluçkaya yatınca
Yumurtalar yumurtalar yumurtalar

Gün geldi
Kapladı avluyu baştan başa
Bir sürü ördek kaz

Tavuk mu yanılmıştı
Kazlar mı yanılmıştı
Ördekler mi yanılmıştı

Düşündük nice
Bilemedik

UYANIK KALAN

Yorgun turna
Uzun gökten gelmiş yorgun turna
Büyük ardıca konar konmaz
Öylesine silkindi ki kanatlar
Yaprak uyudu
Budaklı çatal uyudu
Ağaç uyudu

Niye ki
Uyanıktı turnanın
İçindeki uzunluk

GÜZEL KOMŞULUK

Leylekle güvercin
Yaşarlardı
Ulu çınarın dallarında kurulmuş
Birbirine yakın yuvalarında

Gün geldi
Yok oldu aralarındaki yüzlerce yaprak

Dediler ne güzel
Birbirlerinin yuvalarında
Uyudular uyandılar

YOL ARKADAŞLIĞI

Tazıyla tavşan
Yan yana koşarlardı hep
Şaşarlardı
Birbirlerinin bacaklarına

Derlerdi benimki niye çok kısa
Benimki niye çok uzun

Oysa yollar
Ne kısaydı onlar için ne uzun

İŞİTMEK

Ayılar
Çocukları severdi en çok
Kepçe kulak duyarlar mıydı
Dağlardan
Ta uzak dağlardan
Ormanlardan
Ta uzak ormanlardan
Çocukların da ayıları en çok sevdiğini

ORALARDA

1. Baskı: 2000

BAKÜ'DE UYANMAK

Türkçe sesler gelir yollardan
Karanlığı yok eder Türkçe ışığı
Bir İzmir'e benzer
Bir İstanbul'a
Denizle dağ karışığı
Daha mavi daha ak
Bakü'de uyanmak

Biri koşar sana dek
Biri koşar ekmeğine
Senin öz kardeşindir
Yapmaktır güzelliğini günün
Tanımadın mı yine
Büyüyen büyüyen bir başak
Bakü'de uyanmak
Başlar işte radyodan türküler
Bir bulaktan akar dilin
Kavaklarla tınılarla ardıçlarla
Doğadan dışarı
Taşar yeşilin
Ta içindeki yaprak
Bakü'de uyanmak

İki olursun burda, iki yurdun olur
İlk kez
Çağların anlattığı masaldan kurtulursun
Ölümden sonraki diriliş var ya
Artık senin için gerekmez
Hem yakın hem uzak
Bakü'de uyanmak

ARINMIŞÜLKE

Bir ülke görüyorum
Kocaman gökyüzü birleşirken kocaman yeryüzüyle
Açı yok
Sayrısı bakımlı
Çıplağı yok
Alın yazıları silinmiş alınlardan
İşte orda gecedir şimdi
Sağlık esenlik dilemiş vermiş
Dağ deniz birbirine

TEKİL DOYU ÇİRKİNLİĞİ

Ne çirkin
Doyurmak yalnız kendini
Yıldızlara karşı el el

Karıncalar arılar evreninde
Hepsi hepsi
Bir genel mutlulukla yerken içerken

BENLERDE BEN

Kurtulmuşuz,
Kaba benden
Ta derinliğine birer biziz, incecik

Kurtulmuşuz ağızdan
Doludur ellerimiz
Bir eşit yaşamakla
Bütün analar ana şimdi
Kardeşimiz bütün kardeşler
Dağılmışız ta yeryüzüne kopmuşuz ülkelerden

Kim severse
Ağlarken gülerken öteki ağlayanı güleni
O ben biziz

BAKÜ'DE ESKİYLE YENİNİN KONUŞMASI

Eski ev der ki
Geniş olacaksın
Birimizin sevinci hepimizin
Yeni ev der ki
Büyük olacaksın

Eski ev der ki
Sağlam olacaksın
Dağ dağa dayanmaz kişi kişiye dayanır
Yeni ev der ki
Kalıcı olacaksın

Eski ev der ki
Işıklı olacaksın
Çağlar parlayan geleceğimiz
Yeni ev der ki
Ülke dışından görünür olacaksın

DOĞAYA SAYGI

Burda saygısı var kuşların ağaçların insanların
Doğaya
Uyanırken gece
Uyur kuşlar ağaçlar insanlar

İlkin dayatır içimizdeki
Hayır dersiniz uyumak istemezsiniz
Sonra katılırsınız daha karanlık
Sağlığına doğanın

SOKAKTAKİLERİN YÜZLERİ

Kurtulmuştur
Kendi bencilliğinden
Yüzleri
Bir akarsuda

Kurtulmuştur
Kapalı değirmisini aşar aşmaz
Yüzleri
Eve dönerken

ŞAİRİN EVİNDE

Günün hangi saatinde giderseniz gidiniz,
Durur küçücük
Uzak bir anı gibi
Pencerelerden içeri giren
Girmeyen
Pencerelerden dışarı çıkan
Çıkmayan
Ta topluma
Ta yüreğimize dönmüş
Bir aydınlık vardır
Sabir'in evinde

GENCELİ NİZAMİ TÜRBESİ

Avuçlar avuçlara evler evlere değer
Burda uzak düşmez yıldızlar yeryüzüne

Bir sudur
Akar düşüncelerle yeryüzüne

Nerelere giderse gitsin kervanlar
Ulaşır gerçek yeryüzüne

Bu türbe kişiyi gökyüzüne götürmez
Daha yaklaştırır yeryüzüne

KEPEZ DAĞI'NDA YANSIMAK

Kepez'in
Doruğu
İki çataldır

Biri söylediğim
Biri sustuğum
Biri düşündüğüm
Biri gördüğüm
Biri dinlediğim
Biri sorduğum
Biri anladığım
Biri baktığım
Biri yitirdiğim
Biri bulduğum

Kepez'in
Doruğu
İki çataldır

GÖKGÖL'DE CEYLANLAR

Yirmi ceylan iner Gökgöl'e balam
Biri uzaklarda
Durmuş o mudur

Yirmi ceylan iner Gökgöl'e balam
İçin serinler mi
Dalgalanır mı

Yirmi ceylan iner Gökgöl'e balam
Yansır kıyılardan
Yalnızlık yeşil

Yirmi ceylan iner Gökgöl'e balam
Göz olur bütün su
Bütün aydınlık

Yirmi ceylan iner Gökgöl'e balam
Biri yakın yakın
Gelir o mudur

ŞEMAHLI OLMAK

Akar ya kocaman bir su
Şemahı kentindeyim
Üzümlerde toprağın uyanık uykusu
Şemahı kentindeyim

Bir çınar bir ardıç bir çam bir kavak
Şemahı kentindeyim
Gökyüzü yeryüzünden ak
Şemahı kentindeyim

Yalnızlık nerdesin der ya
Şemahı kentindeyim
Çöllerden kervanlar beni bırakır gider ya
Şemahı kentindeyim

GÖKÇAY

Gökçay'da akar çınarlar
Göğe mi yoksa yere mi
Masalımsı yamaçlardan
Demir alır yavaş yavaş
"Bin bir gece" denen gemi

Nereyi dinlesen
Tarihin tunç sesi gelir
Söylencelerden içeri
Dayanmışlar birbirine
Evler daha eski sevgilerdir

Azerbaycan yaylasına
Doğarken bir yaşmaklı ay
Havalarda yazılmamış
Bir türkünün ölçüsü durur
Parlar geleceğe Gökçay

GÖKÇAY II

Gökçay bir yürek
Çarpar bir en eskide
Yeşilizdir şimdi
Çınarları tozlu olan

Işığın geceye değdiği yerin ilkidir
Eller ayaklar yenilikle yeryüzü gökyüzü
Bir masal başlar başlamaz
Uyana uyanadır uyursunuz

İner de alın teri en derine
Kımıldar kök
Devrimlere açılır
Taş kapıları evlerin

Toplumun ilk ekmeği kabarır burda
İyice acıkanlar üzre daha sıcak
Yüz yüzedir hepsi gelen geçenlerin
Sever sevmezdirler

Kuşlarla sularla bulutlarla
Daha güzele doğru
Biri, belki de işçinin biri aydınlığından
Yeniler Gökçay'ı hep

KAZANDURMAZ

Evini obasını düşünür
Duyar bir sofranın sıcak mutluluğunu herkes
Kazandurmaz sivrisinde

Kazandurmaz sivrisinde
Kuzularla avunmuş çobanlar
Peynir ekmeğini yemiş sevinerek

Ayrılığı kesindir yeryüzüyle gökyüzünün
Kazandurmaz sivrisinde
Üç kolun iki bucağı yerseldir

Kaynadı binlerce yıldır bizsiz
Tanrı'nın altın aşı
Kazandurmaz sivrisinde

BAKÜ'DE GÖL KİŞİ

Göllere benzeriz
Sularımız maviliklerimiz eşittir
Göğe dek

Göllere benzeriz
Yansıması ağaçların kuşların gecelerin eşittir
Göğe dek

Göllere benzeriz
Aral Gölü Van Gölü adları ne olursa olsun
Benzer bize göller göğe dek

UÇAKLA YERYÜZÜ

Uçakta bencilliğimiz azalır
Büyür güzelliğimiz
Bu kocaman yuvarlakta
Enlemesine bir boyut gibiyiz

Sevmek
Bütün güzellikleri içine alan sevmek
Başlamak değil midir
Evrene

Duyulur denizlerin dediği
Dağların demediği
Uçaktan ne güzel görünmekte
Kara toprak üzre çalışanlar

Seni öyle seviyorum ki yeryüzü
Ayırmıştır –
Bizi diye
Çıkarıyorum maviliği aramızdan

GENCE

Yüreğidir yeşilin
Gence

Seller dinlenir yön değiştirir uyanır
Gence'de hep

Akarken sevinir su
Değince Gence'nin toprağına

Vardır geceyarısında bile bir aydınlığı
Karanlık Gence'ye yakışmaz ki

Orada doğduğuna inanıverir
Hangi Türk Gence'yi görse

YOLDAŞ

Biri koca ev
Dökülür erkenden sokaklara
Oğulları kızları

Kımıldar dev
İşine başlar da herkes
Eker biçer onarır

Sev sev sev
Kendi mutluluğuna
Bitişik kocaman mutluluğu

PARA

Burdaki para
Yalnız alın terindir
Senin

Burdaki para
Güzeldir bugün sımsıcak
Yarın kalmaz çünkü

ÇOCUKLAR ÜSTÜNE

Şimdi çocuklar
Çiçeği değil otudur yurdun

Doğarlar en eskilerden
En geleceğe

Okurlar bir yeniliği
Koca bir geçmişten kurtularak

Yaparlar kendilerini taş taş
Kara inlerinden çıkabildiklerince

Şimdi yarının ormanları
Büyüttükleridir çocukların

DAHA GÜZEL BİRİ

İşte işte kurtulmuştur
Dev yapılar
Dar bencilliğinden
Kişinin ışık ışık

Bin kişiye konut olsa da
Daha çok biridir oturan
Daha güzel biri
Ki adı kamudur

AĞAÇ

Ağaç iyesidir
Bu yurdun
Nereye gidersen git
Karşılar seni ağaç

Geçmişten gelmiştir gitmektedir geleceğe
Ta göklerle mutlu
Aydınlık
Ağaç iyesidir bu yurdun

ÇAVDAR EKMEĞİ

Buğday da bitkidir ya
Çavdar daha bitkidir
Yerken çavdar ekmeğini
Daha yerselsiniz

Daha doymuşsunuzdur uzak
Evrenin
Ta ucundaki
Karanlıktan

Çavdar ekmeği
Ovalarla gelir
Bulur sofralarımızı bizim
Güzel açlığımızı söyler daha

ÇOĞUL'DA

Çok önceden düşünülmüş
Yolları konutları suları
Bir kişiden ötesini yaşar
Toplum burda

Üç katlı yapıların hepsi
Hangi pencereden baksanız
Bakmışsınız gibidir
Ötekinden

Kaldırımlar
Üstündekileri götürürken
Birini daha götürür su içercesine kolay
Seni

İÇİNDE

– Kim var bu ormanların içinde
Evler mi kentler mi
İri hayvanlar mı
Yalnızlıklar mı kim?
Tahtacı güzelleri mi
Oduncular mı
Yeşilin uykusu mu kim
Kim var bu ormanların içinde?
– Kamu dedikleri
Kocaman ben varım

İRİ EV

Doğaya karşı dayatır yapılarımız
Pencereleri
Gövdelerine göre
Küçücük

Karakışın dev soluğundan
Yediden yetmişe
Korur bizi
Dev yapılarımız

YOL BİRİKİMİ

Yoksunuz
23'ten 5'e dek
Yollarda

23'ten 5'e dek
Yollar
Uyumuştur hep

23'ten 5'e dek
Düş görüyordur
Yollar hep

Daha varsınız
5'ten 23'e dek
Yollarda

EKMEK

Kocaman bir hamur fırına gider
Kabarır özü
En ak güzelliğinde
Buğdayların

Kocaman bir hamur fırına gider
Büyür uykusu
Ta kara iyimserliğinde
Çavdarların

Kocaman ekmekler gönderilir kentlere ilçelere
Köylere
Nice kapılardan
Girerler
İçeri

Gökyüzü kocaman bir ekmek
Dilim dilim kesilir
Dağıtılır dilim dilim
Sana bana

KUZEY'E YÖNELMEK
NOVGRAD'DA AYDINLIK GECE

Yarının aydınlığı karışır geceye
Parıltılarla göksü
Gecenin içi bir yatak olur
Ama ağarmış boşlukta yatılmaz ki

Bugünün aydınlığı
Karışır yarınki aydınlığına senin
Uyumak istersin şimdi
Uyanırcasına bütün geleceğe
Gözlerini kapamadan.

ANT

Ant içiyordu çocuklar
Ölen devrimcilerin sönmeyen yalazı önünde
Yüzleri gün

Ant içiyordu çocuklar
Toplumu seveceğine toplum'çin yaşayacağına
Bakışları gündüz

ARADURAK İZLENİMİ

Köylerdesin sanki
Yeşil yalnızlığa benzerken

Susamışsındır
Sessizliğin deresi var küçücük

En büyük orman
Uzanır en eski

Anılar içindesindir
Bir yankı çınlar durur içinde

ERMİTAJ MÜZESİ'NDE I

Biri çağların gerisinde
Biri şimdiki
Loş aydınlıklar uzanırken Ermitaj Müzesi'nde
İki toplum yüz yüzedir

Eskiler
Öylesine zengin
Öylesine yücelek
Mermerde gümüşte yaldızda hep
Doldururlar dev koltukları
Göğül
Avizelerini
Yakarlar

Kaplarken
Upuzun odaları kocaman
Simle yakutla işlenmiş
Masalar ta görkem

Yüzlerce binlerce milyonlarca göz nuru el emeği
Ayakların
Altında
Çarların

BURDA

Biri bizi ararken –
Gibiyiz

Biri bizi bulurken –
Gibiyiz

Biri bizi severken –
Gibiyiz

Biri bizi anlarken –
Gibiyiz

Biri bizi yaşarken yaşarken –
Gibiyiz hep

ERMİTAJ MÜZESİ'NDE II

Biri çağların gerisinde
Biri şimdiki
Loş aydınlıklar uzanırken Ermitaj Müzesi'nde
İki toplum yüz yüzedir

Yeniler kimi şayak kimi basma kimi ipek giyinmiş
Kiminin çizmelerinin üstünde terlikleri
Biri genel şaşkınlıkla
Bakışları büyümüş parlarken
Mini etekli kız bir abla sanki masal
Mavi sakallı baba süssüz anne
Hepsi ta içlerinden ışıklıdırlar
Yere indiği sessizlikte bir ululuğun

Ülkenin öğretmenleri çocukları işçileri gemicileri
Bakarlar bir düşe değil bir gerçeğe
İğrenmeden
Sevmeden

İşte iki toplum yüz yüzedir
Biri yok olurken
Biri ulaşır
Kendi yapısına kendine

UZUN GÜN

Haziranın 11'idir, geceyarısıdır
Son ışıkları vurur güneşin yapılara
Aydınlıktır Leningrad

Ağarmış kıyısında Baltık'ın
Ağarmış göğüyle yelkenleriyle
Şimdi bir gemidir Leningrad

Bin bir müzesini yaşar daha eski
Yorumlar Vera Irmağı'nı kanal kanal
Tarihle soluk alır Leningrad

GÜLÜMSEME

İnsanlar gülümsemedir
Birbirine
Yalnız birbirine değil
İnsanlar gülümsemedir
Ta geçmişine birbirinin

YENİ GÜN ESKİLİĞİ

Leningrad'da Deli Petro
Atındadır hep
Saldırdıkça varamaz
Boşluğuna karşısındaki büyük kilisenin

Leningrad'da su damar damar
Zamanı çağlamaz artık
Akar
Kendini

Leningrad'da bir kuştur pazar günü
Konar yakına
Haziranın 15'i çırılçıplak
Göl olmuş deniz kıyısındaki çayırlarda herkes

KARŞITTA OLMAK

Bu birlik
Bir kuştur
Ormanlar birliğinde

Sular birliğinde
Bir aydınlıktır
Bu birlik

Bu birlik
Bir türküdür
Köyler birliğinde

Kavuşmalar birliğinde
Bir sonsuzluktur
Bu birlik

SAYILARLA İNSANLAR

Başlar sayılar insanlarla
Tek yenik düşer mavi denizlerde yorgun
Kurtarır
İkimiz birimizi

Dağda kar içre saplanmış kalmışız
Karanlık basmadan gelir yalınkızak
Kurtarır
Üçümüz ikimizi

Çiftçiyiz yağmur düşmemiş
Buğdayımız yok ya sapsarı ya karşı kıyılar
Kurtarır
Dördümüz üçümüzü

Seçim günüdür
Kara yanılır ak yanılmaz güneşte
Kurtarır
Beşimiz dördümüzü

KAPI

Kapılar bir sevinç
Girerken de çıkarken de
Yeni eder güçlü kılar bizi
Girerken de çıkarken de

Kapılar bir iri aydınlık
Girerken de çıkarken de
Kapılar ardına dek bir günaydın
Girerken de çıkarken de

İçeri açılırlar
Girerken de çıkarken de
Kapılar dışarı açılmaz neden
Girerken de çıkarken de

ORMANDA

Korucu yeryüzüdür
Koca ormanları
Bekleyen

Korucu gökyüzüdür
Koca ormanları
Bekleyen burda

Korucu yok
Koca ormanları
Bekler sevgimiz

EVCİL

Evi
Daha yakındır
Erken
Döndüğünden

Erken döndüğünden
Daha
Sıcaktır

Evi
Erken
Döndüğünden
Daha büyüktür

Daha
Kalabalıktır
Evi
Erken döndüğünden

EKMEK EYLEMİ

Ekmek hamuru teknesinde
Neye kabarır bilir misin?
Biri uyur çok
Acıkır çok
Uyanmak ister çok
Kabarır ekmek hamuru teknesinde

UÇAKLA YERYÜZÜ

Ne gün uçağa binsem
Duyarım tepeden tırnağa
Tarlalar birleştirir yeryüzünü
Tarlalar bütünler

Ben değilim
Sen değilsin
Hayvanlar da değil
Ağaçtır
Yeryüzünün
Gerçek yurttaşı
Kocaman camilerden kiliselerden öte
Saraylardan gökdelenlerden evlerden
Gecekondulardan
Uzak
Bitkilerdir
Gerçek yurttaşlar

Benimki değil
Seninki değil
Dalgalanır işte
Yeşil bayrağı yeryüzünün

DOĞA DER Kİ

Ben doğayım
Sevincim içimde
Onların zenginleri
Yersel yönümü kilitlediler
Göksel yönümü değil

Ben doğayım
Sevincim içimde
Sömürgenler
Nice sömürürse sömürsün
İletirim ta çobana dek aydınlığımı

TALLİNCİK

Burası Moskova
Bir de güzeldir
İki de

Burası Leningrad
Bir de güzeldir
İki de

Burası Piskov
Bir de güzeldir
İki de

Burası Tallin
Bir de daha güzeldir
Üç de

AÇIKMÜZE I

Eski yaşamalar sergisi
Tallin'e yakın
İki yüz yıl öncesine daha yakın

Dik çatıları kamıştan
Deriden pencereleri
Tavanı iyice basık

Sessizlik uzar gider ya siz burada şimdi
Duyarsınız öksürdüğünü yok bir babanın
Gülümsediğini bir çocuğun daha yok

TÜY AYDINLIKTA

Estonyalı
Erkekler
Öyle azdırlar ki
İyidirler hep

Estonyalı
Çocuklar
Öyle azdırlar ki
Büyümüştürler hep

Estonyalı
Kadınlar
Öyle azdırlar ki
Daha güzeldirler hep

AÇIK MÜZE II

Kalın ağaç gövdeleriyle yapılmış
Damı duvarları dolapları yatakları
Yapıştırılmadır çivisiz

Kalın ağaç gövdeleriyle yapılmış
Hamur teknesi içki kabı masa
İskemleler beşik

Kalın ağaç gövdeleriyle yapılmış
Bütün geceye kapanan kapılar
Bütün kar aydınlığına baş eğmeyen çatı

Kalın ağaç gövdeleriyle yapılmış
Bu eski mutluluğu
İnsanların

AZ OLMAK

Ağaçların çokluğunu
Karşılar
Tallin'de
İnsanların
Azlığı

Çoğaltır
Seslerini kuşların
Gece gündüz
İnsanların
Azlığı

Daha büyültür yüreklerde
Sevgiyi
Daha sıcak eder
İnsanların
Böylesine azlığı

GÖK KİLİSE

Dört duvarı ayaktadır
Tallin'de
Deli İvan'ın yaktığı kilisenin

Bir yanı rahipler içinmiş
Bir yanı rahibeler
Bir yanı geceler boyu uykusuzluk içinmiş

Sonra saldırırken erleri Deli İvan'ın
Ak çığlıklarla büyüyen yangında
Yalazdan bir at gibi şahlanmış kösnüler

Şimdi çatısı gökyüzüdür
Daha büyük
Bir gökyüzüyle örtülü

FİNLANDİYA KÖRFEZİ

Eski sömürgelerin ormanlarında
Tarihe bir taş merdiven iner
Çınlarken ta gerideki yaldız konaktan
Altın saçlı köle kızların yası

Sonsuzluğun
Çağdaşlığını söyler
Yeşile
Mavilik –

Köpüğünü getirir yeller dalgaların
İçki bardaklarına da
Karanlık mı
Daha aydınlık mı bilinmez –

Bir taş merdiven iner ormandan
Basamaklarında kır çiçekleri
Finlandiye Körfezi'ne
Belki de yeryüzüne yavaş yavaş

AYRILMAK

Doldurur yalnız kendi yuvasını
Öteki karıncaları düşünmeden
Ne güzel
Karınca yuvalarından ayrılmışız

Yazın yer kışın açlıktan ölür
Mavi mutluluğunda bencilliğinin
Ne güzel
Ağustosböceğinden ayrılmışız

Kestirir gözüne
Kapar karıncayı ağustosböceğini kuşu
Ne güzel
Kartal eyleminden ayrılmışız

KENTTE

Derler
– Yalınayak –
Bütün gelmiş geçmiş ağızları aç
Al beni
Ver ekmeğimi

Derler
– Yalınayak –
Bütün gelmiş geçmiş ağızları tok
Al ekmeğini
Ver beni

Derim
– Yalınayak –
Bütün gelmiş geçmiş ağızlar güzelliğine
Al beni ver beni
Genel mutluluğumuz üzre bizim

GÖVDEYİ YAŞAMAK

Tallin kızı
Yapar yakıştırır
Gündüzü üzerine

Tallin kızı
Bilir neyin
Neresine uyduğunu neresine uymadığını

Tallin kızı
En ucuz bezin en küçük düğmenin
Anlar neresinde ne anlama geldiğini

Tallin kızı
Çıplaklığıyla giyiniktir
Giysisiyle soyunuk

ÖZGÜRLÜK KATILIMI

Katılmıştır
Benim özgürlüğüm
Senin özgürlüğüne
Eksik gibiyizdir biraz

Katılmıştır
İkimizin özgürlüğü
Onun özgürlüğüne
Azalmış gibiyizdir biraz

Katılmıştır
Üçümüzün özgürlüğü
Kamunun özgürlüğüne
Çoğalmış gibiyizdir biraz

ESKİ BAYRAK

Estonya
Bir eski bayraktır ulussuz
Baltık'a çekilen

Söyler bir avuç insanın
Doğayı
Yendiğini

Söyler bilimin çalışmanın
Doğayı
Daha da yeneceğini

İşte dalgalanır hep
Kocaman kocaman kocaman bir aydınlıkta
Yeryüzünün bayrağı

İKİSİ

1. Baskı: 2000

YİTİK

Sevdiğini ararken
Şaşırır adam
Arar arar da
Kendini bulur

PAPATYANIN YORUMU

Seviyor mu
Sevmiyor mu der adam
Papatya ne yapsın
Seviyor der adama

BÜYÜK YOL

Araya araya
Geçer yaşamak
Bir sevgiyi
Araya araya

DÜŞÜNMEK

Yeryüzünün dörtte üçü
Su derler
Bir ağacın dörtte üçü
Kuş olmasın

YÜZÜN

Baktım baktım
Sen sezmedin ya
Baktım sımsıcak
Geçirdim yüzüme yüzünü

GENÇ KIZIN SEVİNCİ

Susturdu dedikoduyu
Sesi çiçek selinin
Dedikodu bile
İkisi oldular seviştiler

YAKIN MAVİLİK

İkisi
26 ağustosta
Çiçek selini bırakır bırakmaz
Gökyüzünden çıplaktılar

UMULAN

Dilek – Kuzey yıldızına
Artık ulaşsındı yürüyenler
Yaşayan
Sevgisini bulsundu

KARANLIK KUŞLARI I

Özetle sevgiyi dedi kız
Yaşlı adama
Yanıtladı: durmasıdır
Sevgi ilk günün

KARANLIK KUŞLARI II

Akıyordu binlerce yıldız
Ağustos gecesinden
Kıza fısıldadı yaşlı adam
Sevgi geleceğin kımıldamasıdır

ANLATMA

Aşacak aşacak
Dağları dağları aşacak
Ne aşacak
Seni göklere dek sevdiğim

YOLLAR

Bakarım yollara
En üst kattaki odamdan
Getirecek mi götürecek mi bilemem
Aydınlıklar seni

GÖZLE GERÇEK

– Evliliği
Kim doğrular
– Ağaçları saçakları dolduran
Kuş yuvaları

SEVMEK

Gündüz bir mutluluğu
Gece öbür mutluluğu
Sevmek
Doğanın

BİLGENİN DEDİĞİ

Biter başladığı yerde
Sevgimiz
Günü geceyi
Aşmadı mı

ÖLÇEKLER

Sevgi
Göre göre büyür
Yürüye yürüye
Tükenmez özlem

DERİNLİK I

Sordular:
Ozanların işi ne
Yanıtladı yaşlı adam:
En derindeki sevgiyi bulmak

DERİNLİK II

Bir sözcük dişi de olur erkek de
Diyorsunuz bu nasıl anlaşılır
Mavi yeşil mor kırmızı oluşuyla
Yazarken parmaklarımızın okurken sesimizin

DERİNLİK III

Eğri büğrü yazıyorsunuz
Sözcük dediklerıniz kim ki
En derin çizgileridir onlar
En eski sevgilerin

DERİNLİK IV

Yazıldığı yerde kalsa
Okunmasa ne olur sözcüklerimiz
Kuşa dönüşürler belki
Göğün derinliğine doğru

DERİNLİK V

– Sözcükler uyurlar mı
– Uyurlar
Sever sevmez
Yazılmadıkları yerlerde

GÖSTERİM

İkisi
Birbirini görürken
Ben onları yazarım
Siz sevgiyi görürsünüz

SÜS

İkisi niye bilmem
Yüzlerine gün ışığını sürdüler
Dudaklarına
Gece karanlığını

ÖZELLİK

Tutunuverdiler
Kıyıdaki ota
Sel gidiyordu – parıltı eylem
İkisi toprakta – yeşil eylem

BAKIŞ

İkisi iki gözkapağı
Azıcık azıcık birleşirler
Gördürür göz
Onlara sevgiyi

SEVGİ SARAYI

Kıyıya çıktılar ikisi
Gövdelerini süsler su damlaları
Sevişmektedir
İkişer ikişer – su damlaları

GÜÇ

Daha uzun daha diri ikisi
Ormandan
Ormanın dalları yaprakları var
Onların sevgileri

İÇİMİZDEKİ

Yolda iken
Evde iken
Bilmezler
Ora'nın sevgi olduğunu

GÜN ADAM

Işıyan gün
Niye mi
Seven biridir
Kendini gösteren biridir çünkü

BİRLİK

Sayı birliği olmazsa
Gönül yakınlığımız başlamaz
O sayıdır
Doğanın verdiği vermediği

UZUN

Yaşlı adama sorarlar
Nasıl eriştin bugünlere
Bilmezler
Sevginin binlerce yıllık olduğunu

EKSİK

Dağları eksik çıktı
Tanrı'nın
Çobandaki sevgiyi
Saymadılar da

GÖRÜNMEZ OLAN

Görünmezdi yeryüzü gökyüzü
Kimsenin gözüne
Sevmesem
Seni ben

EN AYDINLIK

Ovalar ağaçlar dağlar göl
Niye parladılar
Biliyorum
Seni uyandılar birdenbire

SÖYLENMEYENLER

Saklı biri var
Sende
Çağırır geceleyin
Saklı birimi benim

SENİ UYUMAK

Gece büyürken
Anlarım
Görmelerim
Uyudular seni

AĞIRLIK

Geceleyin
Ağırlığımız artar yatakta
Daha büyür çünkü
Onu göremediğimiz

BİLİNMEYEN

Kurtlar karanlığı çalar
Koyunlar yeniler geceyi
Bu kimin sevgisidir
Bilinmez

KIZLAR

İki kızı vardı peri padişahının
Suya dönüştü biri
Geceye dönüştü öteki
Birbirini göremeden yıkandılar

SARI KIRMIZI I

Geceyle gündüz
İki sevgi çiçeğidir
İkisi de
Seni açarlar bana

SARI KIRMIZI II

Duyar
Kırmızılığını
Burda açan çiçeğin
Çin'deki sarı çiçek

DAL DAL OLDUĞUM

Daha mutludur ormandakilerden
Yol kıyılarındaki ağaçlar
Biri beklemek sevgiyi
Biri aramak

İKİŞER AKMAK I

Bu çiçekler ikişer akarken
Göstermekte
Sencek bencek
Seviştiklerini

İKİŞER AKMAK II

Görür işte
Gözü büyük olanların hepsi
Birinin sıcaklığı değmektedir
Öbürünün en uzak yalnızlığına

KIYI

Deniz en büyümüş balık
Bütün parlamaları yuttu mu
Sis içinde kim benzemez
İkisinden birine

YOL

Hangi yıl hangi gün
Kim severse sevsin
Kendinde bulmaz
Yolun ikisinden birine vardığını

YARIN İŞÇİLERİ

Yarın için
Düşünürler de
Sevenler
Yürütür bu geceyi

SENİ AZ YAŞAMAK

Dağdan aşağılara baktın mı
Evler ağaçlar küçücük görülür
Duyarım orda
Sevginin bana baktığını

DAĞIN SESİ

Gökyüzü söyler işitenlere
En güzel yaratık olduğunu senin
Benim
En büyük sevgi olduğumu

BULUŞMA

Uykuda gezenler
Varmış
Kimi ararlar bilir misiniz
Sevgide gezenleri

YAŞAMA DEĞİŞTİREN

Niye mi yalnız hepsi
Dışardadır bütün sevenler
Kendi içlerinden
Çook dışarda

ADAMLAR

Biri uyudu biri sürdürdü içkisini
Biri çıkıp gitti dalgın
Biri okudu son yıldıza dek
Kalabalıktı adam bu gece

KIZIL

Kapadılar ikisi de
Gözlerini
Hemen gördüler
Karanlıktaki kızıl damlalarını sevginin

KUŞ

O dalda sevgiyi öter
Bu dalda söyler seni
İnanırım
Senin beni sevdiğine

SAKAL

Daha korkunçtur
Gecedir çünkü
Değer yüzüne
Karanlığın sakalları

YEL

Daldaki maviliğin sevgisidir
Kuşları dinlendiren biraz
Sonra gökyüzüne
Yolcu eden

YAPRAKLAR

Titrerken yemyeşil
Süzmekte
Gökyüzü sevgisini
Sana bana

OLMAK

Ne varsa gözle görebildiğimiz
Ulaşabildiğimiz düşüncelerle
Tek özelliği hepsinin
İkisinden biri olmak

GÜN

Yaşamına en yakın tanık
İkisi birbirinin
İlk güneşe
Günaydın derkendiler

ÇİZGİLERİMİZ I

İkisinde
Sevginin uzunluğu boy
Nerelere varmış nerelere ulaşacak
Enlem

ÇİZGİLERİMİZ II

Boylamdılar enlemdiler
İkisi gövdelerinde
Hepimizin sınırsızlığını duyduğu
O yer severken kapsadıkları

BUĞU

Daldaki ilk buğu
Kuş kesini görünmez kıldı mı
Başlar
Öngörüntüsü sevginin

GÜNÜN GÖZLERİ

Ora'da uyanan adam
Ne ora'dır ne uyanık
Kendi bilmese de
Sevgidir

SEVENE DAYANAK

İstediğince uzak ol
Benimlesin nereye gitsem
İşte gülümsemekteler
Yürürken sana dayanmış yalnızlığıma?

KARANLIKTA YEŞİL

Gece
Bir sestir
Uykuya çağıran
Ne ki ulaşamaz sevenlere

SEZMEK

Ben senin özlemini duyarken
Seziyorum
Bütün sevenler yaşıyorlardır
Ortak bir ayrılığı

AĞAÇ

Bana benzer gölün kıyısındaki ağaç
Severken
Gökyüzünü de yaşar
Seni de

DELİNİN SORDUĞU

Bütün isteklerin
Yolu var
Niye bir yol yok
Sevdiğini arayanlara

AYDINLIĞI YAPANLAR

Doğanın işi
Günleri yok etmektir
O maviliği diriltmek
Sevenlerin işi

SES

Güzeller bir sestir
Onları
Görmeden önce
İşitiriz

DUYMASINLAR

Birini sevdim mi
O yaşlanır
Ben daha genç olurum
Birdenbire

ÜZÜLMEK

Sevginin ayakları yoktur
Olsa
Sevdiğini
Alır götürürdü evine

GÜN UYANDIRIMI

Gece
Uyku sırasına dizer kızları
Bana kalır
Birer birer uyandırmak

DEV

Seni öperken
Uzarım genişlerim
Dudaklarım daha iri
Kollarım daha uzun

BÜYÜTMEK

Ya gündüzler ya geceler
Yaşamamıza sayılmasa
Sevsem seni
İki kat

ALTIN YÜK

Ben taşırım
Güzelliğinin yüzde doksan dokuzunu
Yüzde birini
Taşır sana bakanlar

TAŞIMA

Seninle öyle doluyum ki
Yüküme yeryüzü deseler az
Gökyüzü deseler az
Azdır seni bile deseler

UYKU SERSEMİ

Sende
Anımsıyorum göz olduğumu
Seni görünce
Uyandığımı

DENİZLE BULUŞMAK

Bütün gemiler gece gündüz
Dolaşmışlardır bütün denizleri
Buluşturmak istemişlerdir
İkimizi birbirimize

BEKLEMEK

Seni beklerken duyarım
Yeraltındaki o erimiş madenlerin
Yeryüzünü –
Seni görmek istediğini hep

ADIMLAR

İki ayağı var
Gecenin
Biri sana varmak
Öbürü kalmış anılarda

ARAMAK

Çalar kavalını çoban
Yankılanır dağ
Çoban köpeği havlar havlar
Çalınan sevgiyi arar sanki

YARIŞLARDA

Bir kızdır
Bütün atların sürücüsü
Görünmezler bütün yarışlarda
Başkasına verilir ödül

GÖĞÜ DOLDURAN

Kuşlar
Uçan bakışlarımdır benim
Yaradılış günü
Seni görmemden kalma

İÇOVA

Kıskanırım
Gezerlerken
O atlarda
Saçını atkuyruğu yapmış kızlar

DÜŞ

Düştür
En hızlı at
Bir gecede bin kez
Gider gelir sana

YAŞAMA GİZİ

İnsanlar at olsa
Atlar insan
Bilemem kalır hangi kümede
Kız oğlan kızlar

GECE YOLCULUĞU

Sayısız at bağlamışlar kapıma
Binine biner giderim evine senin
Bini şaha kalkar
Biz de gitmek isteriz derler

ÖZGÜRLÜK

Yaşlıdır
Sürücüsü
Olan at
Sürücüsü olmayan attan

DALGIN

En güzel kız
Dalgın olur
Anlamaz ki
Binlerce gözle öpüldüğünü

GECEYİ KISKANMAK

Bilmiyorum
Sen mi vardın içinde
Çaldı bu yıldızlar
Öbür yıldızların arabasını

ÇABA

Güneş doğdu mu bütün yaratıklar
Evinden ininden çıkar dışarı
Seni ararlar bütün gün
Benim yerime

KENDİME

Sevdim ya
Güçlü olmalıyım daha çok
Kaldırabilmeli taşıyabilmeliyim
Sıradağlarca büyümüş yüreğimi

BEKLEMEK TADI

Günün boyaları
Nasıl da değişir hep
Beklerken seni
Başka başkadır gölgelenmek

KUŞ'LA YAKLAŞMAK

Gezerken
Göğünde kuş olmayan ülkeleri
Düşünürüm
Birbirlerini nasıl severler diye

ALAY EDİLEN

Sevgi bir çocuk
Kıskanmak öbür çocuk
El ele tutuşurlar alay ederler
Benimle gece gündüz

SENİ GÖRMEK

Kapalıdır
Bütün günlerde
Hepimizin gözleri
Yalnız sevgidir bakışı açık kalan

BEBEK

Gün
Bir bebektir
Sen yatınca
Gözleri kapanan gece olan

23.30 – 4.30

Uyusa da
Yeryüzü gökyüzü
Uyanık biri var:
Seni sevmem

DAHA KIRMIZI I

Bin bir gelincik
Bayırı doldururken
Kimin sevgisini kıskanır
Benimkini

DAHA KIRMIZI II

Dağ şaşakalır
Aramasına
Bin bir gelinciğin
Daha kırmızıyı aramasına

BİLEMEMEK

Bilemez adam
Yaşadığı yıllar mı
Yaşayacağı günler midir
Ağırlığı gövdesinin

TUTARKEN

Tutar adam
Günü sağ elinde
Yarını sol elinde
Duyar gövdesinin tadını

İLKYAZ

Ova
Çiçeklendi mi
Sevgi açar
Dağ erkenden

SAYDAMLIK

Biz uyurken
Karanlık bozulur
Sevgilerimiz
Orda görür birbirini

BİZİM EV

Sevgi
Bir çocuk
Saklambaçtır
Gece gündüz oynadığımız

MAVİ OLMAK

Dağ
Ovanın ağırlığıdır
Gökyüzü
Sevginin

YANITSIZ

Kalabalıkta neden
Azalır sevgi
Tek kişide
Kalabalık olur

SELDEKİLER

Biri bile koparılmış değil
Bu çiçeklerin
Hepsi akmıştır kendini
Gökyüzüne sana bana

TAŞIYICI

Eski sevgileri
Ne mi yaparlar
Yüklerler benim
Beklemelerime

SEVGİDE

Büyüktür
Ayaklarımız yeryüzünden
Ellerimiz gökyüzünden
Sevgideyiz çünkü

SÜRDÜRÜCÜ

Nice eskiden
Yaşanmış olsa da
Benimle yenilenir
Sevgilerin hepsi

ÖZLEM'DE

Böcekten
Dinozora
Yaşanmış sevgilerin hangisi büyük
Benimki büyük

OĞULLAR BİLE Kİ

Kadın
Önce güzelliğini yaşar
Sonra
Sevgisini

ALIŞVERİŞ

Girer
Geceme
Bir uykumu ister benden
Ben iki uykumu veririm

YILLARA

Bir sözcük bir süredir
Sürez olur iki sözcük
Ötesi
Sevişiğimiz binlerce yıl

SUÇ

Sevdiğimin
Suçu yok
Bunca bekletmezdi beni
Bunca yaşlı olmasam

SİS

Uyanmıştır erkenden
Kentin sisli yollarına düşmüştür
Ekmek aradığını sanmakta
Sezemez seni aradığını

MUT

Güneş
Doğdu diyoruz
Demek sevişen var
Güneşten önce

DEDENİNSÖZÜ

Şimdi sayabilirim
O yüzlerdeki sarı tüyleri bile
Sevginin en aydınlık yeri
Yaşlılık

SEVGİ DALLARI

Bir düğünde
Sevinir konuklar
Gelinden güveyden çok
Azalır yalnızlıkları çünkü

GÖSTERİ

Çiçekler
Adsız gösterileri
Birbirini
Sevenlerin

YAZDIKLARIM

Sevmek
En büyük dize
Bir dilden öbür dile değil
Bir güzelden öbür güzele çevrilemez

ÖZLEMDEKİLER

Görünmeyen yerde
Görünmeyen biri
Seni yazmıştı nice yıl
Okuyanlar kendilerine görünmediler

SAKSIDAKİ GERÇEK

Bir çiçek
Soldurulabilir
Bölünemez
Bölünemez çünkü sevgilerimiz

SEL'İNGİZİ

Sana doyamadığımı
Anlayabilir ancak
Yazılarıma
Doyamayanlar

OLAN

Öteki uyku başlar
Siz uyanır uyanmaz
Sevginin gecesidir bu
Özlemin karanlığıdır bu

ŞAŞIRMAK

Seni çok özlediğim günler
Tartılıyorum
Ağırlığım azalmış oluyor
Niye ki

KONUK I

Girmiştir içeri
Uykunuz kaçmıştır
Bir olur iki olur üç... olur
Sezilir omuzlarındaki mumlarla o

KONUK II

Kamaşır gözleriniz
O mudur
Siz misiniz şimdi
Bu boşluk

DEDİĞİ

– En mutlu kim
Güzel
Evliliği
En uzun olan

ÇOBANIM

Gece
Çobanımdır
Yöneltir seninle dolu düşlerimi
Daha karanlıklara

GÖNÜL APTALLIĞI

Sevenlerin hepsi
Dağınık olur
Niye sevdiğini de anlayamaz
Niçin sevdiğini de

GÜZELGÜN

Sevenler
Yaş değiştirir geceleri
Anneler bile
Anlayamaz

KONMALAR I

Özlem bir kuş
Omuzlarımıza konan bir kuş
Yalnız
Sevenlerin gördüğü

KONUK III

Sevmek bir saray
Bunca yıl yaşamamdan belli
Sevdiğim nasıl girmiştir bütün odalara
İşte açıklayamadığım

BİLGENİN DEDİĞİ

Sevgi bir suçsa
Hepsini taşırım
Bir mutluluksa sevgi
Dağıtırım bütün insanlara tek tek

UZAKTAKİ

Sevenin
Uykusu bütün olmaz
Ya eli uyanıktır
Ya ayağı

EĞRİ MAVİLİK

Kuş doluydu adam
Bıktılar
Eğri maviliğinden
Adamı ormana saldılar

ÖZLEM TÜRKÜSÜ

Bir tek ot vardı
Büyük bir ormanda
Gecenin birinde türküye başladı ot
Bütün orman susturamadılar

BAŞARI

Terzilerin
En büyük başarısı bu:
Kadınlara
Sevgiyi giydirirler

KONMALAR II

Ağırlığı değişir
Kendi aydınlığımıza göre
Ya yapraksı
Ya dağsıdır o

KONMALAR III

Bana çok konmuştur o
Yılda yüz mü olur
Günde bin mi olur
Sayılamaz ki bilemem

KONMALAR IV

En karanlık gecenizde sizin
Uçmasınlar diye kımıldayamazsınız
Tünemiştir bütün özlem kuşları
Anılarınızın üstüne tek tek

GÜN

Uykunuzun
Kaçtığı
Yerlere
Gündüz derler

EVRİM

Bu çiçeklerde
Biri kımıldamıştır en eskiden
Kımıldayacaktır ekliyorum
Biri çok sonra bana doğru

TAŞIL SES

Dağ
Bir seslenmedir
Çağırırken seni
Dışarda kalan

GÖKYÜZÜ

Taşlar ova olurmuş
Seve seve
Ben gökyüzü olacağım
Seni seve seve

YOLDA

Yürürken
Anlarım
Yerin ayakları vardır
Yürümektedir sana

SEVGİ MAVİLİĞİ

Çobanlar olmasa
Dağlar olmazdı
Bilinemezdi
Seni gökyüzünce sevmek

BULUŞMAK

Güpegündüz
Uyur gibiyimdir
En aydınlıkta bile sen
Gece gibisindir biraz

MAVİDEKİ SALLANMA

Sesi
Bir kanadın sesi
Gökyüzünü doldurur
Seni severken

BİR GÜN I

Bulunacak bir gün
Yitirdiğim o bin sevgi dörtlüğü
Öylesine
Sevişecek yaşayanlar

BİR GÜN II

O bin dörtlük o gece yarısı
Okunur okunmaz
Sevecek bütün ülkelerde
Sevenler sevdiğini bin kez

BİR GÜN III

O dörtlüklerden biri
Dolaşacak ülkeleri kapı kapı
Seni bulana dek
O bin yıl sonra

IRMAK

Öyle coşkun akıyordu ki
Irmak
Ha kavuştumdu
Ha kavuşacaktım sana ben

DOYURDUĞUM

Ben düşünürken
Güzelliğini
Seni görmeye doyar
Bu kocaman göl

KIMILDAMAK

Kımıldamayla başlar
Kösnü
Yaprak da bilir bunu
Su da kadın da

YILDIZ KAYMASI

Gece
Sizden geçer
Siz sevgiden
Geçersiniz

SENDEKİ GÖZ

Su uyur
Yıldız uyur
Gökyüzü uyur
Uyumaz sevgi

SU

Su
Çağlarken usa benzer
Seni düşüne düşüne
Çıldırmış

EVLER

Kerpiç olurum
Tuğla olurum
Taş olurum
Sevgi evine senin

ÇOK GİTMEK

Kar yağınca görülür
Yeryüzündeki ayak izlerim
Doğrulmuştur hepsi
Senin evine binlerce yıl

SAĞ ELİN DEDİĞİ

Önce bir sözcük değer sana
Sonra bütün sevgi
Benim yaptığım
Yaşamayı sıraya dizmek

YADSIMAK

Özlem
Boş bir sôz
Uzakta olamaz ki
İyice seven

YEŞİLYILDIZ

Gündüz yol olur bana
Gece ev
Seni
Sevgimle yaratmak

BİR GEMİ

Bir gemi var
Sevginle yüklü
Yaklaşır erkenden
Kıyılarıma benim

SENİ

Seni yazarken
Bir sôzcük olur gôvdem
Belirir
Gôvdende senin

ADANMAK

Taşlar
İlk sevenler mi
Bekleye bekleye
Olmuşlar toprak

YARIŞ

Yarışırlar bende
Yeryüzü gökyüzü olurlar bende
Gündüz güzelliğinle
Gece güzelliğin

ELLER

İki eli var
Uzağın
Biri ayırır bizi
Biri birleştirir görmeden kimseler

DAĞINIK BİRİ

Dağınık biridir sevmek
Geceyi mi seni mi yalnızlığı mı
Öper
Ayırt edemez

KÖR

Öyle güzelsin ki
Ben sana
İyice yaklaştım mı
Kör olur gözleri kösnünün

DIŞARDA KALAN

Kösnü
Sevgiyi
Değil
Sevişmeyi doldurur ancak

BİLDİRİ

Seni özledim mi ben
Gece olurum karanlıklarda
Seni özledim mi ben
Kente inmiş dağ gibiyim

EĞİK

Bunlar senin
Büyürken geceler
İsteyen sevişmeyi alsın yüreğine
İsteyen sevgiyi

ABC

Adam yazıya dönüşür
Sevgisini yaza yaza
ABC yaparlar adamı
Okutulur sevgi okullarında

KONAN ISI I

Öpmek
Kuşlarımdır benim
Ben uyanır uyanmaz
Biri konar omzuna

SEVGİDE KALMAK

İnsanlar yeryüzünü doldursalar
Gökyüzünü doldursalar boşuna
İki yaratıktan daha çok
Çoğalamaz ki sevgi

DİLEK

Adımı
En öne yazsınlar
Padişahlar sıralamasında değil
Sevenler sıralamasında

YEĞNİK SEVGİ

Seni severken
Kuş olmak isterim
Bırakmak isterim gövdemi
Sevginin gökyüzüne

KIRMIZI YILDIZ

Bana
Seninki değer
Kimin gecesi değer
Karanlığına senin

BAYIRDAKİLER

Sen bir çobansın
Ben bir kaval
Oysa seni sevdiğim
Bu kocaman sürü

DE BANA

Göl mü
Gökyüzünü yansımakta
Ben mi
Seni düşünmekteyim

KAPANMIŞ

Adam
Sevgisinde uyur
Ne yapsın
Sevgiden başka bir yeri yok ki

İKİSİNDEKİ SEL

Onlar
Evlendiler şimdi
İçlerindeki seli dinlerken
Yürüdüler kim bilir nerelere

KONAN ISI II

Anlar
Birdenbire
Yeryüzünü gökyüzünü
Konarken orana burana

KONAN ISI III

Biri boşlukta kalır
Şaşırır çünkü
Karşısında
Bin bir güzelliğinin

KONAN ISI IV

Dallar öyle dolar ki
Kanatları birbirine değer kuşlarımın
Siz daha da güzelleşirsiniz
Bin sevgiden

KONAN ISI V

Görür
Kuşlarla dolu ağacımı benim
Ağaçlarını yeniden yaratır Tanrı
Kuşlarını yeniden yaratır

SELDEKİ

Nedir bu sel
Nerelerden nerelere akmakta
Beni sürüklediği besbelli
Sana varamadığı besbelli

AYAK

Sevgi
Bir ayak
Yeryüzünde
Seni binlerce yıl aradığım

GİDİŞİN

Üzülürüm
Benden
Gittiğine biraz
Yıkandığım suda

GÖVDEMDEKİ

Sezmese de kimseler
Besbellidir
Soluk alırken
Seni yinelediğim

SANA DOĞRU

Bu gökyüzü
Uyuduğudur
İlk kuşun
Uçarken sana doğru düşünde

Çiçek selinden çıkarken
Üstleri kokularla dolu
Gözlerini açmadan buluştular mı
İkisi'dirler

Kımıldar
Yapraklarla yüzey
İşte sevişen iki dörtlük
İkisi'dirler

Birbirlerinden gelen
Yakın yeli
Duya duya
İkisi'dirler

İKİSİ

İkisi doğadan gelmekteler
Dudakları ilk damlalarıdır en uzağın
Ağızları ilk yangın
Sendeki bendeki

EVRENSEL

Bu seldeki bu ikili akış
Yaratır
Evrensel 2'yi
2'sinde

EY

Kızlar ey
Yarımdır güzellikleriniz
Görüldü mü
Bütünleşir

İKİ KAVAL

Uykularıydı çobanın
Gecelerce koyunlar
O koyunların çobanıydı
Köydeki kız

GÖSTERİM

Doğadır
Onların sevişme biçimlerini
Yenileye yenileye
Tüketemeyen

İŞİTTİN Mİ

Ses eder
Taşta demirde kımıldayan
Taşta demirde
Sevgiye, kımıldamayana

BİLEMEMEK

Son ikindi
Yarı soyunmuş bir kızdır
Bilemez
Geceleyin daha soyunacağını

VERİ

Dağlar
Göğe adanmıştır
Ova
Seni beklemeye

BAĞIŞ

Eli en açık olan
Benim sevgimdir
Ala ala bitiremedim
Verdiğini

ISILARIMIZ

Dağ anlar
Ayıların
Kız kaçırmasını
Hele karlı günlerde

KÖPÜKLER

İkisi ırmaktalarken
Dışlarından değil
İçlerinden akardı su
Buna gülerlerdi en çok

SAKLI GÖVDE

Kendine özel
Birer saklı gövdesi vardı ikisinin
Sevgilerine adansalar bile
Esirgerlerdi onu

KISKANÇ

Kuşlar
Değiştirir eşlerini
Uçar hemen
Bakışlarım o dallardan seni

VARMA ÇOĞUNLUĞU

Sevinir orda
Sevdiğine yol alan
Oralarda yürürdü
Sevdiğine gitmek

KENT

Odalarımız
İçlerinde geçen mutluluğu anlatsa
Kent olur
Dağdaki çoban kulübesi

SESSİZLİKTE

– Dudaklar
Nece konuşur en çok
– Öpüşmek konuşur
En çok

ÇOĞULU AŞMAK

Sevgilerini söyleyenler
Susmadılar bizi görünce
İkimizin sustuğu
Hepsinden çoktu

KENDİMİ YÜREKLENDİRDİĞİM

Irmak
Bir ayağıdır sevginin
Öbür ayağı
Sende

İLK

Ot dağı dinler
Ağaç ırmağı ırmak dağı dinler
Dağ unutmaz ilk sevdiğini
Otu dinler

AÇLAR

Güneş yeryüzünün ekmeği
Hayır daha büyük
Gecenin
Sevginin ekmeği

DUYURDUĞUM

Sen
Evimde olmadın mı
Kara bir kelebektir gece
Emer içimdeki güzelliğini

SEVGİMİZ İÇİN

Sevgimize saygılar
Su adına
Toprak adına
Gök adına

UZUN AYDINLIKTA I

Görünen bütün gök
Yarı kanadı bir kuşun
Seni sevmek
Öbür yarı kanadı

UZUN AYDINLIKTA II

Dağ gün ova gün
Beklediklerimizdir bizim
Buluştuğumuz
Göz gün

UZUN AYDINLIKTA III

Bir yoldur yaşamam
Varsam nereye
Orada başlıyor
Seni sevmek

ARADA

Adım adım
Güzelleşir soyutlanır doğa
Son durağı sen misin sevgi midir
Ayırt edemem

BİLİNMEYEN

Kanat değdirirdi
Sevgi kuşları
Ayrılık kuşlarına
İkisi üşürdüler

KAYADA OYUKLAR

İştecik en büyük ülkedir
Sevgin
Bir oğlu var binlerce yıldır
Seni okumakta seni yazmakta

BAĞIŞ

Sevginin seliyle
Yıkanır sevenler
İşte budur küstüren
Fuzuli'ye Leyla'yı o çölde

SEVGİ YÜKÜ

Unutmak çuvalı boş
Anımsamak çuvalı dolu
Deveci şaşar
Devedeki yükün dengesine

YARIŞ

Adamın düşüncesi bir kişi
Gövdesi bin kişi
Sevmede yarıştılar
Düşüncesi ulaştı ilkin sevdiğine

KIMILDAMAK

Donmuş bir karanlıktı gecem
Donmuştu burçlarına dek
Ben seni düşündüm mü
Buz içinde kımıldardı kırmızı bir balık

BİLE

Sevgim
Görmüştür
Seni
Tanrı'dan önce bile

SÖYLENTİ

Güzellere
Yazı olmuştu adam
Güzellerin hepsi
Adamın oldular

BİRİ

Gece duyar
Isının sesini
Orada seven biridir
Karanlık

ÇOĞALIM

İkisi tek tek
İkiye bölündüler
Biri sevmekti onun
Biri sevişmekti

DÜNGECEKİ
(En Sevmek)

1. Baskı: 2000

DÜNGECEKİ

Bir yerleri kırmızıydı
Bir yerleri solmuştu
Bir yerleri saydamdı
Bir yerleri uzundu
Bir yerleri yaşamalar
Bir yerleri yalnız
Bir yerleri elektrik
Bir yerleri onun değildi
Düngeceki'nin

UYANMA

Uyanır uyanmaz 3 kişiydim yatakta
3'ü de ben
Yumuk gözkapaklarımız kımıldıyordu
Aydınlığı görmekle karanlığı görmek arasında
Yorgundular
İsa'dan öncesini İsa'dan sonrasına taşımıştılar
Yeryüzünün bütün sevgilerini değil,
Düngeceki'nin yoğunluğunu taşımıştılar
İkisindeki ben'ler
Birbirlerinden uzak

GÖRÜNTÜ

Kalktı sağımdaki
Oraları oturdu giyinik
Terlikleri kendi kendine gezerken
Pencere içeri girdi mavisiz

Tahta güvercin yıllardan beri tanıdık
Yitik Müslüman
Sürez değirmenimiz
Guguklu sessizlik dervişi
Döndürüyordu üçümüzü birden

UZAMIŞLIK

Sol yaprak diyelim soldakine
Sağ yaprak diyelim sağdakine
Ne kaldıysa geriye
Önce az
Önce eskiden
Önce değişecek
Günaçar olsun benim adım

YÜZ GİRİŞİMİ

Art arda yazıyorduk üçümüz
Art arda tanımlıyorduk
Giriyordu çıkıyordu yüzlerimiz
Oralardan başka yönlere

Öteki gündüzle kopuk kopuk
Çizgileri bozulmuş
Uzamış girmişti ay
Düngeceki'ne

VARMAK

Öyle uzaktı ki
Erken uyumuş gibiydi o
Elsizdik, tutulmuyordu
Ayaksızdık, varılamıyordu n'etsem
Kendi karanlığımızda yer altındaydık üçümüz
İlk gövdelerde 300 timsah
Değirmiler içinde değirmiler

Erken kalkanındı o

DURUM

Sevmiş mi?
Sever mi görünmüş?
Düngeceki yaşamam mıdır?
İşte üçe bölündüğüm

SUNGUR

Kentin anayollarına düşmüştü ilkin
Pırıl pırıl giyinmiş Sungur
Bütün araçlar gözleridir
Yerde dolaşan
Birbirine günaydın diyenler öbür gözleri

EYLEM

Eylem nedir
İçimizde kalmış biri
Uzanmış
Sığmamış o karanlığa
Yeryüzünün bütün yapıtlarına günaydın demiş
Bir iken
Sevgisinde üç kez olan

BÜYÜTEÇ İÇİNDEKİLER

Üçümüz birlikte gittik Düngeceki'ne
Karanlığın başını döndürdü yıldızlar
Üçümüz birlikte gittik Düngeceki'ne
Şuraya buraya dağılmıştı gövdelerim
Üçümüz birlikte gittik Düngeceki'ne
Bu kez yeşiller içindeydi
Üçümüz birlikte gittik Düngeceki'ne
İncecik dudakları bir flüt gibi
Işımış kendi sesiyle
Üçümüz birlikte gittik Düngeceki'ne
Üçümüzü görürken beni anımsıyor muydu o?

EDE YOLLARDA

Onu arıyordum
Yollar kalktılar ayağa
Onu yürüdüler

Sallandı sağımız solumuz
Yapıların pencereleri büyümüş
Deprem saydılar bizi

Yollar atardamarı
Kocaman gövdemin
Ne güzeldi bulmadan aramak

GÖZ YUVARLAĞI

Sığmaz karanlığın 13 hecesi
Odanın 12 açısına
Uyuyamazsınız

Uyuyamazsınız
Sığmaz çünkü odanın 12 açısına
Düngeceki'nin sonsuz açıları

ŞİMDİ'DE

Yağmur dokumaktır
Geçmişi gelecekle
Bugün
Yeryüzünde gökyüzü

Yok olur
Uzak
Bakışın ıslandığı
Yağmurda

Yağmurdan korkmaz
Gezer
Çırılçıplak
Sevginin ölüsü

YILANLAR ÇIYANLAR

Açtı kollarını
Birleştirdi kollarını
Çelik değirmisi üzüntünün

Bekledik ikimiz
İçimizde dolaştı yılanlar çıyanlar
İçimizde kıskançlık
Yılan çıyan
Nerelerde kaldı
O göksel tadımız bizim
Düngeceki'nde olmasın?

KAÇAKLAR I

Yine gelmedi ikinci gövdem Sungur
Bu kuşkunun günü
Düngeceki de yok ortalarda
Beklemenin elleri büyük mü?
Boş mu?
Almış ikimizi başka eller avucuna
Çıldırmak soluk almaktan kolay
Bir adam 3
Bir adam 2
Bir adam 1
Çoğalmak azalmak mıdır?
Kaç
tı
lar
mı?

KAÇAKLAR 2

Kaçtılar mı ne demek?
Gece ile gündüz
Ayrı ayrı iki göz olsalar
Görürlerdi bunu budala adam

Kendinden saklama
Görüyor bu gerçeği
Elin, yüzün, ayakların
Kaçtılar
Çünkü seviştiler
Sungur'la Düngeceki

SUNGUR – ANI YAZMAK 1

— Uçakta —

Yaşamanın en belirgini bulutlar
Yaşamanın neresinde durduğu belli değil
Hepsinde

Bağımsızdırlar
Dışındadırlar coğrafyanın
Akarlar kendilerini
Adı bulunmayan tek sevgide

Hayır, adı bulunan
Üçlü sevgide

SUNGUR – ANI YAZMAK 2

— Oda —

Girer girmez gördük
İki cam yuvarlak ortada
Pırıl pırıl, insan boyundalar

Birinin içi geceleyin
Birinin içi gündüzleyin

SES SAYMAK

O en çok sevenin gözleri
Ta İstanbul'da, ta Paris'te
Uyurken gelirsiniz
1 2 3 4 5 6 7 8 9
Anlatınız bana
Bütün olaylarda işlediğiniz evren oyasını
Siz odamın çivileri misiniz?

Söz artık dizede
Nasıl yaşamakta
Nerelerden gelmektesiniz

Önceden soluk alan
En öncelerde varlığını sürdüren
İnsanlar mısınız?

DÜNGECEKİ'NİN BOŞLUĞU

İstanbul gövdem uçmakta yitik kuş
Böğürlerimde dev ağrılar
Birdenbire eksilmişlerdi sanki
Kurumuşlardı ormanlarca tek ağaç

Bütün gökyüzü yalazdan gömlek
Bütün yeryüzü kendini soyunmuş sevgi

EDE

Üçüncü gövdemdir ya
Öylesine seviyordu ki Düngeceki'ni
Öylesine kıskanıyordu ki Sungur'dan
Çoğaltıyor, büyültüyor, azdırıyor
Bendeki kıskançlığı

Acıyorum da ona çok
Bir deri bir kemik kaldı
Yok oldu kendi 1'i

SUNGUR – ANI YAZMAK 3

— Floransa —

Burda
Düngeceki ile olmak
İç boyutlarımız
Floransa
Yarı gündüz yarı ay çünkü
Binlerce yıllık bezeklerin karanlığı yok
Sevmek
En eskil resimler, yontular arasında

İLK SARI SERÇE

Kapı çalındı erkenden
Açtım apar topar
Minare boyunda adam
Sundu sarı serçeyi, telyazıyı
Yarılırcasına gittim uzaklığını
Nerden mi gelmiş: Berlin'den

Tek sözcük var içinde:
"Düngeceki"

EĞRİ YÜREK

Giderken, ayrılırken tek konuşmamıştım onunla
Oturduğum yeri de bilmezdi ki
Sanırım Sungur söylemiştir
Bizi, ikimizi çıldırtmak için

Nasıl nerede saklamalı bunu
Görmesin Ede'cik
Yüreği kanamasın Ede'ciğin

MUT KUŞKU

Buldum mutluluğu anlatan ünlü betiği
Sarı serçeyi gömdüm yapraklarına
Yine de kuşkuluyum
Geldi mi bu sarı serçe gelmedi mi?

Boşluktayım
Kuşkuluyum neden minareler uzunluğundaydı getiren
O çok uzaklarda diye mi?
Ben çok bekledim diye mi?

KONUŞMALAR 1

– Sen nasıl sevebilirsin onu dedeadam?
Yılların sallanmakta, dökülmekte üstünden!

– Ede, kendine gel!
Kendi gerçeğinde kal artık!

– Niye kalacakmışım!
Kim kalmış ki?
Sungur kaldı mı?
Yaşamın gerçeği olayların sınırlarını aşmak

– Benimdir söylediklerimin hepsi
Sizler, Sungur'la sen
Benim adızlarımsınız oralarda

ULUMAK

Ede geç geldi yine
Yanında tüyleri kabarmış bir köpek
İri mi iri
Bu da nesi, dedim.
Yanıtladı: umulmayan bağırışıyla,
Uluyacak
Benim yerime karanlık çöker çökmez

ARAMAK

Ede, arıyordu, tarıyordu koca kenti
İlle de bulacağım diyordu
Sungur'u da
Düngeceki'ni de

İnanıyordu
Yol varsa
Onlar bulunacaktır
Hele iri köpek uludu mu
Buralardadır diyordu
Kokularını almıştır diyordu
Ulumaya katılıyordu kendisi de

ÜÇ DELİNİN BİRİ

Ayırdına vardım
Ayakkabı değiştiriyordu Ede
Bütün kenti araya araya bütün gün
Büyüyordu çünkü tabanları
Gövdesi küçülürken

Soruyordu kendine
Sungur'un sevgisi mi
Benim sevgim mi sıcak?
Benim sevgim mi görkemli?
Düngeceki niçin benimle değil?

İKİNCİCİK

Uzun gölge içeri girdi camdan
Önduyum ürperdi
Postacı mı bu?
İşte çalındı kapım, oymuş
Elinde yeni sarı
Yeni sarı serçe

Açtım, o güzel sözcük
Sanki kokuyor, sanki ayrılmamışız
Sanki dün
"Düngeceki"

SUNGUR – ANI YAZMAK 4

— Volga Kıyıları —

Burda geçmişi bulmak bir uykudur
Sevgi
Toprak olmuş, ses olmuş, mutluluk olmuş
Su en eski yaratık
Su, tutsak edilmiş ilk dev
Büyük devrimlerden önce

Sevidir
Düngeceki, yarıaydınlığına çıkar çıkmaz
Evet sevidir

EVDEKİ ÖTEKİ EVLER

Yukarı kattan geldiler
Sordular bu uluma nedir?
Kaç köpek var içerde
Böylesine süremez
Karanlığın değil
İnsanların da uykuları vardır
Ya keseceksiniz dediler
Ya kestireceğiz

SUNGUR – ANI YAZMAK 5

— Tübingen —

Yeryüzü
İki sultana yetmez demiş
Osmanlı padişahı
Biricik sevgi üçümüze dağılınca
Bana nasıl yetsin
Yüreğime düşen pay

SUNGUR – ANI YAZMAK 6

— Tallin —

Dalgalar uzaya uzaya
Bu oteli yapmışlar
Bu otel sevgilerle
Uzaya uzaya
Seni beni yaratmış

ULURKEN ÇOĞALMAK

Göğün mavi çiçeği
Kim bilir hangi sevgiler üzerine
Açılır açılmaz
Köpeğini alır Ede
Çıkar kıyalarına kentin
Ulurlar ulurlar
Sestaşlarıyla vururlar sağırlığa
Anısızlara, işitmezlere
Ulumalarını duymadıkları için

BENİ

Niye üç oldum
Taşımak için
Düngeceki'nin ağırlığını

Oysa onlarla çöktü
Eğik omuzlarıma benim
Başka ağırlıklar

Benden çok sevdiler
Benden çok kıskandılar
Benden çok yaşadılar beni
Bende beni

KONUŞMALAR 2

– Sevmek mutluluk mu?
Sevmek kim?

– Senden başkasıdır o,
2 kişi var
Seni gerilerde bırakan

– Gülerim düşüncene.
Sırası olmaz sevenlerin
Önce seven mi
Sonra seven mi
Bunu görür
Gerekeni uygular
Kıskanç dağların kıskanç parmakları

BULMAK ÜZERE ARAMA

Mutluluk kim mi ha?
Aramalıyım bulmalıyım
Mutluluğu anlatan yapıtı
Türkçe'yle yazılmış olsalar
Başka dillerde yazılmış olsalar
Kendi kendilerine konuşamazlar ki

EDE – DELİLİK PADİŞAHI

Buldum
Bu da ne?
Düştü içinden sarı kuşlar
İki kuş
İki telyazı
Bana gelmiş bunlar
Gizlemiş saklamış benden!
E, şimdi ölüm fermanını adızlamıştır
Delilik ülkesinin
Padişahı sana

BOĞAZIMDA PARMAKLAR 1

Uyandım
Karanlığın soluğa benzer sesiyle
Sevemezsin
Onu
Benden çok
Diyordu

Boğazıma dolanıyordu kıskançlığın parmakları

BOĞAZIMDA PARMAKLAR 2

Ürperdim tepeden tırnağa
Soğuk terimle üşüdüm, titredim
Düşüncesi geziyordu boynumda
Beni boğmak düşüncesi
Ede'nin
Soğuk terim akıyordu daha uzun
Ede'nin parmaklarında

TARTIŞMA

– Ölüm sana yakın

– Sana benden daha yakın Ede!

– Ölüm senin yüzünde

– Hayır senin yüzünde

– Ölüm bir ip upuzun

– Senin boynunda olan
Senin ayaklarının altındaki iskemle çekilir çekilmez
Seni sallandıracak ip

YAZILARIN YAZISI

Yine geldi postacı
Yine upuzun
Yine elinde sarı kuş:
"Ayaklandı öğrenciler
Sınavlar ertelendi 10 ay sonraya
Sizin
Düngeceki"
10 kıpı bile bekleyemez içimdeki üçlü kalabalık

UĞURSUZ AYDINLIK

İşte, kızıl öncesiyken gökyüzü
Öyle uluyordu ki köpek
Karases değirmileriyle
Sallanıyordu
Ev
Sokak
Daha öteleri

Kaç gündür açılmıyordu kapısı alt katın
Işığı da yanmıyordu
Polise başvurdu üst kattakiler
Kırdılar kilitleri girdiler içeri
Önce aç köpeği saldılar
Ağzında kurumuştu son karases
Girdiler daha içeri

Tam ortada
Sökülüp çıkarılan büyük lambanın çengeline
Bağlanmıştı ip
İpte o ünlü değirmi
İpin değirmisinde sallanıyordu adam

En sevmek

ÖYKÜNÜN BAŞKALIĞI

Öykümüz
Karasevi değil
Karasevi
Sayrılığıdır sevmenin
Büyük, en büyük, en büyük
Yürekler severken kara değillerdir
Onlar
Sevginin aklığı

Belki bin yılda bir yaşanır ya
Doğaya en çok yaklaşmış
Mutluluğa erişenlerce yaşanır

DİLDEKİ BİLGİSAYAR

1. Baskı: 2000

GİRİŞ

Bu "86"yı 1936'da yazmıştım.* Şimdi anlatmak istediklerimin sanki parmak izi. 6 ile 8'in yer değiştirince 86 oluşu, 68 oluşu bana sayıların da, harflerin de, sözcüklerin de yer değiştirirken anlam değiştirdiklerini düşündürmüştür. Başka bir sezim daha var. Çocukluğumdan beri içimde gizlice taşırım: Konuşurken, yazarken hepimiz başka bir kolaylık duyarız. Hepimizin ağzında, ellerinde, arada bir, bizden bin kat deneyimli bir güç parlar. Bu gücün bizim yerimize konuştuğuna, yazdığına inanırım. Adını koyamamıştım önceleri. Nereye dek? Bilgisayar sözcüğünün duyulmasına dek. Sayılar, ikinci dilimiz, ikinci yazımız olan sayılar hep ilgilendirmiştir beni. *Sayılarda, Uzaklarla Giyinmek* adlı yapıtlarımı anımsıyor musunuz?

* *Anımsamalar*'ın ilki, s. 25.

YAPITLARDAN ALINTILAR

Konuşurken, yazarken kımıldayan gücün sezgisini dilbilim yapıtlarında araştırmak istedim. Bir ikisinin yalnız dilini Türkçeleştirdiğim, ötekileri değiştirmeden, yazılışına dokunmadan buraya aldığım 24 küçük alıntıyı önünüzde birer birer düşünmek, yorumlamak istiyorum. Değerli arkadaşım bana yardım edecek, okuyacak alıntıları.

A/1 – Bir dilin sesleri, sözcükleri, tümceleri doğadaki bütün varlıklar gibi birçok yasalara, kurallara bağlıdırlar. Oluşları, değişmeleri bakımından bir düzen içinde bulunurlar. İşte seslerin, sözcüklerin yasalarını, kurallarını tanıtan bilime dilbilgisi diyoruz.

Y/1 – Burada ilk anlatılan, dilbilgisinin dilden sonra belirlenmeye çalışıldığıdır. Diller dilbilgisine göre değil, dilbilgileri dillerin varlığından, oluşumundan sonra belirlenebiliyor. Öyleyse, en büyük dil araştırıcısı, dildir. Önce dil vardı dedikleri bu olmasın?

A/2 – Dil durağan değildir. Hep değişir. İster sıçrayıcı ister ilerleyici görülsünler, kimi sözcüklerimiz bir süre sonra dile katılmış olur.

Y/2 – Bireyler dillerin kaynakları olduğuna göre, konuşanlarımız, yazarlarımız dillerin durumunu, yorumunu yeniler. Bu yenileme dili genişletirken yeni kuşakların anlatım olanaklarını büyütmelerine neden olur. Böylece büyür dil, çağdaşlaşır.

A/3 – Dil insanın fizik, düşünce, ruh yapısıyla, çeşitli eylemleriyle ilgilidir.

Y/3 – Bu etkiler binlerce yıldır sürerken başımızın sol gerisindeki konuşma-bellek bölümü oluşmuştur. Dil denen dizgenin (sistemin) kuruluşu yapılanmıştır.

A/4 – Dili yapan insan değil, insanı yapan dildir.

Y/4 – Kapsamlı bir açıklama. Dilin insandaki insan olduğu bundan kısa söylenemez. İnsan, tını parçalarıyla bildirişim-

leri sezerken, bellekte birleşen sesler sözcükleri, dili kurmuş insanı yaratmıştır. Dil geniş bir yansımadır. İnsanı insan yapan bütün öğeler onunla yaşama katılır. Dilin kuruluşu anlambilimdeki kımıldamaların, boyutların ta kendisidir.

A/5 – Her dilin lehçeleri (diyalekt), her lehçenin ağızları bulunmaktadır. Tarihsel araştırmalar lehçelerin bir süre sonra dillere dönüştüğünü göstermektedir.

Y/5 – Burada anlatılan sözcüklerin çoğalmalarıyla, ilişkilerinin artmasıyla ilgili. Toplum birikimleri de böyledir. Köyler kasabalara, ilçeler illere dönüşür. Bu değişimle dildeki güç, apaçık belirmektedir. Dil dizgesinin nasıl büyüdüğü, yapısını nasıl daha işlek kıldığı, kendi kurallarındaki istenç (irade) yadsınmaz bir görünüm kazanmakta.

A/6 – Bir dil dizgesi, bir dizi kavram ayrılığıyla birlikte bir dizi ses ayrılığıdır.

Y/6 – Dildeki çağrışımlar bir ağacın dalları gibi ortak gövdeye bağlı. Birbirlerine uzakken ayrı ayrı gibi görünseler de, sesler seslerle, sonra kavramlar kavramlarla birleşirler. Uzaklıkları, ayrılıkları biter. En küçük bir süre içinde olur bu. Çağrışım, anlama dönüşüm hızı elektrik hızından bir kez daha büyük.

A/7 – Dil bir kâğıda benzetilebilir. Düşünce kâğıdın ön yüzü, ses ise arka yüzüdür. Kâğıdın ön yüzünü kestiniz mi, ister istemez, arka yüzünü de kesmiş olursunuz. Ne ses düşünceden ayrılabilir ne de düşünce sesten.

Y/7 – Gerçeği göz önüne seren bir açıklama. Düşüncenin sesle, sesin düşünceyle bitişikliğini görüntülüyor. Ne ki birbirinden ayrılmazlığını da görüntülemiyor. Birini kâğıdın ön yüzüne ötekini arka yüzüne koymak, ikisi de ayrı ayrı görülebilir demektir. Ses ile düşünce eylemde ayrı ayrı görünemezler. İkisi kâğıdın yapıldığı hamurda ortaktırlar, ayrılmazdırlar.

A/8 – Konuşanın sözcüklerini "seçtiğini" söyleriz. Bu doğru değiştir. Hiç kimse bildiği, gerektiğinde kullandığı sözcük

dağarcığı konusunda tam bir bilgi veremez. Belirli, sınırlı bir alanla ilgili sözcükleri bile ancak büyük bir çabayla bölük pörçük olarak bir araya getirebilir. Tümce yapısını da bilmez.

Y/8 – Konumuza açıklık getiren bir yön. Evet, kimse bildiği sözcüklerin ayırdında olmaz. Onları belli bir sıraya dizerek konuşmaya başlamaz. Edindiği sözcüklerin biraz önce belirlediğimiz sayısız yönlerdeki sayısız çağırışımlarıyla, dil dizegesinin istençli işleyişine kaptırır kendini. O istençli dizge, ilk algılarda başlayan, kendi kendine dal budak salan canlı bir güç.

A/9 – Konuştuğum zaman sadece düşündüğümde var olduğumu değil, fakat aynı zamanda düşünce veya bir kavrama, bir gösterene yakınlaştığımın da bilincindeyim. Bir göstereni söyler söylemez bunun farkına varırım. Bu gösteren tamamen benim yalın ve bağımsız kendiliğimdeliğime bağlıdır.

Y/9 – Burada gösteren yerine bildiği sözcüğünü koyduğumuzda dil aydınlanmıştır. Öyleyse dil bireylerin ayrı ayrı varoluşlarının ortak bilincini var kılmaktadır. Başka bir deyişle dil, kişilerdeki büyük yapının da ta kendisi.

A/10 – Yaşlı Kato'nun konuşmacılara söylediği gibi "konuya bağlı kal sözcükler kendiliğinden gelir" önerisi konuşan herkes için geçerlidir.

Y/10 – "Kendiliğinden" sözünün altını çiziyorum. Burada yine elektrik hızından bin kez daha hızlı çalışan başka bir "kişilik", çok belirgin çizgilerle görülmektedir. Sözcüklerin sanki kımıldadığı, çağrışımlarla birdenbire uyandıkları, tümceler kurdukları, ağzından çıktıkları kişiyi bir dinleyici durumuna soktukları içtenlikle belirtilmiş. Dilin kendiliğinden işlemesine tanıklık etmiş yazar.

A/11 – Görülüyor ki dil yetisinin tümü, belleğin bir başarısıdır. Ses yapıları, eklemleme davranışları, uykularla ilgili izlenimlerimiz arasında öyle bağlar vardır ki, hepsi birbirlerini çağrıştırırlar. Bir nesne gördüğümüzde, hemen adını anımsarız. Bir sözcük işittiğimizde onunla ilgili olan ne varsa bilincimizde di-

rilir. Fakat bütün bu anlatımlarla belleğin başarısını göstermiş oluruz, onu anlamış değiliz.

Y/11 – Dilbilimci, burda belleği kökeniyle anlatmıştır. Bellek dilin kendine özgü yapısındaki sürekliliktir. Elektrik yapısı bilgisayardaki bellekten yüzde yüz başka bir bellek. Bizim belleğimizin kendi istenci var. Elektrik yapısı bilgisayarın belleği daha güçlü olsa da istençten yoksun. Ne istense, kaç kez istense onu değiştirmeksizin bir köle gibi bildirir hep. İnsandaki belleksel dizge, değiştirerek, başka yönler ekleyerek, en önemlisi yaratıcı olarak yürütür çalışmasını.

A/12 – Bütün dillerde evrensel bir dil yapısı bulunduğu düşüncesi yaygınlık kazanmıştır.

Y/12 – Bütün diller insandan kaynaklanır çünkü. Bir insan doğadaki konumuyla, doğa yapısıyla, öbür insandan pek başka değil. Bulunduğu yer, yaşama koşulları birbirine benzemese de birbirinin bilinçaltı ortağıdır hepsi. İnsanlar da, diller de birleşik kaplara benzer. İletişimlerle birbirlerindedirler.

A/13 – Diller doğan, büyüyen, yaşayan, ölen birer canlı varlık sayılmıştır.

Y/13 – Evet, insan toplulukları doğar, büyür, yaşlanır, ölür çünkü. Uluslar doğa değişimleriyle karşılaşırlar. Karıştırır onları birbirine sürüp giden göçler, savaşlar. Dil-düşünce alışverişi iki topluluktan birisinin belli belirsiz üstünlüğüyle sonuçlanır. Dağılan dil-düşünce, iyice yok olmasa da o bölgenin dil çoğunluğu ötekine geçmiş olur. Sözcükleri geçersiz kalan toplum, bireyleri varlığını korusa da dilini azar azar, daha sonra bütünüyle yitirir.

A/14 – Dil insanın en büyük buluşudur.

Y/14 – Belirtilen görüşü şöyle yorumlamak isterim: Doğanın en büyük yapısı insan. İnsandaki en büyük yapı dil. Diller insanın ikinci yaradılışı sayılabilir. Hem de kendisince gerçekleştirilen bir varoluş.

A/15 – Dil oluşurken birçok deneyimler, nesneler, tasarımlar, anlıksal (düşünüm içi) imgeler, simgelere, göstergelere dönü-

şürler, ikilenirler. Yalın algılar, evreni karmakarışık bir anlıksal evrene dönüştürür. Karşılıklı etkilerle dil düşünceyi, düşünce dili yaratır.

Y/15 – İlk kıvılcım dildir. Düşünümle birleşen dil ikinci kıvılcımı parlatır. Sonra bir durgunluk başlar. Bu dil yaratıcıları yeni sözcükleri yaratırlar. Yeni ilk kıvılcımları parlatmış olurlar. Yenilenen "ilk" düşünce bir daha doğmuştur artık. Böylece sürüp gider dillerle düşüncelerimiz. Düşünüm içi yapı, anlaksıl yapı, dil ağacının kökünden yapraklarına dek bölünmez bir kavram.

A/16 – Yeryüzünde, kültür bağıntılarından ötürü içinde yabancı sözcük bulunmayan dil yoksa da, her dil içinde bulunan yabancı öğeleri atmaya çalışır.

Y/16 – Konuyu biraz ayrıntılarıyla düşünmeli. Dil bağlı olduğu, içinden çıktığı dil öbeğinden sözcük almışsa, bağlı olmadığı, içinden çıkmadığı dil öbeğinden sözcük almışsa, durumları başka başkadır. Dillerimiz, içinden çıktığı dil öbeğinden sözcük alabilirler. Böylece yeni uygarlıkları, yeni oluşumları izleyebilirler. Bugün uygarlık düzeyine varmış ulusların dilleri bunun tanığıdır. Bu diller bile, kendi öbeklerinden aldıkları sözcükleri atmaya, kendi anadillerinden karşılıklar bulmaya yönelmişlerken, ikinci bölümde gösterdiğim, bağlı olmadığı dil öbeğinden sözcük alan diller gereken arınmayı geciktirmemelidirler, daha derinden yapmalıdırlar. İçinden çıktığı öbeğin değil de başka dil öbeğinden sözcük alan dil, anlam çarpıklığından kurtulamaz, kendi seslerinin çağrışımından yoksun kalır, soluksuz kalır sanki, kendi dil bellekleriyle bağıntısı kesilir, kendi sözcüklerini yaratamaz, çağını izleyemez, gelecek kuşaklarca anlaşılamaz, kendi sesleriyle seslenemez olur. Hele başka dil öbeğinden dilbilgisi kurallarını da almaya girişti mi sanki kendini kişiliğini yadsımış olur. Osmanlıca bunun tanığıdır. Uzun bir evre Türk dili ağulanmıştır. Neyse ki durumu sezen Türk dili yazarları kurtuluşa yönelmişler, büyük çabalarla Atatürk'ün kurduğu Türk Dil Kurumu'nun çalışmalarıyla başarı yolunu açmışlardır. Türk dilinde işleyen canlı yapı, istençli yapı ölümsüz dilimizi yeniden aramakta, bulmakta, yaratmakta.

A/17 – Ulusu kandan çok anadili belirtir.

Y/17 – İnsanı yapan dildir denilmişti yukarıda. Bu gerçeği söylerken, insanın yalnızca et, kemik, kan toplamı olmadığı, sözcükler ve sözcüklerden doğan düşüncelerle belirlendiği anlatılmak istenmiştir. Hangi ulustan olursa olsun bireyler oluştukları ekinle, kendi uluslarını da sanki kendileri yaratmışlardır.

A/18 – Bir ulusu tam olarak anlayabilmek için onun dilini de bilmek gerekir.

Y/18 – Uluslar coğrafyalarının, tarihlerinin çocuğudur. Dillerimiz seslere dayalı, düşüncelere dayalı olduğuna göre, ulusları tanımanın tek yolu kuşku yok ki dilleridir. Bir ulusu başka bir dille anlatan yapıtlar onun ancak dışını söyleyebilirler. İçini, iç yaşamını değil. Diller, uluslarının dününü, bugününü, yarınını özetler. Binlerce yılda kendi sözcükleriyle işlemeye başlayan dillerimiz içinden çıktığı seslerin sözcüklerin de somut görüntüsüdür çünkü.

A/19 – Bir ulusun konuştuğu dil nasıl oluyor da kimi zaman birkaç yüzyıl, kimi zaman daha kısa bir süre içinde değişiyor; birtakım sözcükler unutulurken, yenileri türüyor?

Y/19 – Söz konusu olayın birçok nedeni olabilir:

a) Ülkenin dış etkilere açılması ya da kapanması,

b) Ülkenin geçirdiği toplumsal ya da ekinsel devrim

c) Büyük ozanlardan, yazarlardan, bilginlerden topluma yansıyan kişilik.

Bu nedenlerin ikisi birden, üçü birden, hepsi birden gözlenebilir. Örneğin Türkiyemizde saydıklarımın çoğu yaşanmıştır. Yurt yüzeyinde yeni bir dile geçilmiş, yüzyıllardan beri süren duraklamadan ülke kurtarılmıştır.

A/20 – Dil kendi düzeni dışında düzen tanımayan bir dizgedir.

Y/20 – Evet, bütün dilbilimciler dilin kurallarının oluşumunu bulmaya çalışırlarken, dile dilin dışından kurallar eklemeye kalkışmazlar. Öyle bir varlıktır ki dil, kendini kendi yeniler ancak, kendi geliştirir. Bu çabasını güne uygularken, eylem dışı kalmadığına inandırır bizi. Dillerin kişiye özel, toplu-

ma açık ulusal bir varlık olduğunu görürüz. Başka dillerin etkisinden kurtuldukça daha doğal, daha ussal işlediği en küçük bölümcükleriyle büyük bütünü kurduğunu, yaşamasına hepimizin katıldığını düşünürken, konuşurken soluk alırcasına duyarız.

A/21 – Kımıldayan parçalarla işletilmiş ilk hesap makinesi abaküsün geliştirilmesi 1600'lü yıllardan beri adım adım bugünkü bilgisayarları yaratmıştır, yaratmaktadır.

Y/21 – Ussal yapı (mantık) sözcüğü, sayıbilimle birleşince çağımız bu elektrikli işçisine kavuşmuştur. Çoğaltmayı, saklamayı, görmeyi, binlerce kez küçültmeyi, büyütmeyi başarıyor. Düğmelerine basar basmaz dev bir köle buyruğumuzda.

A/22 – Bilgisayarın birimleri fizikseldir. Birimler arasındaki elektriksel simgeler düzeni, yapı düzeninin mimarîsini bütünler.

Y/22 – Görülüyor ki bellek ya da bellekler düzeni olarak özetlenebilir yeni yardımcımız. Sayılar dizgesiyle, imler diliyle elde edilen bu buluş dildeki fiziksel bütünün yorumu. Sözcük kavramlarından oluşan dillerin binlerce yıl sonra yarattığı başarı, kendi sayısal yapısıyla da ilgili, onu gözler önüne seren bir buluş değil midir?

A/23 – Bilgisayar düşünce makinesi değildir. İşlemlerinin sonuçlarını önceden sezinlemez, değerlendirmez. Kendine verilen elektrik buyruklarını körü körüne uygular.

Y/23 – Anlaşılmakta, bilgisayar insan düşüncesinin gerçekler üzerindeki uzantısıdır. Bellek işlerinde, sayısal çözümlerde büyük bir aşama. Ussal yapı (mantık), denetleme işlerinde bütünler yapacaklarımızı.

A/24 – Matematikkalem aracılığıyla bilgisayarda resimler, biçimler çizmek olanağı vardır.

Y/24 – İşte bilgisayarın şimdilik sözcük diline en yakın yeri. Şöyle de diyebiliriz: tanıktır bilgisayarlar, sözcüklerdeki dilin daha büyük, daha geniş daha kapsamlı bir bilgisayar kişiliği taşıdığına.

SONUÇ

• Dilbilimcilerin hepsi dilin ne olduğunu "okurken" arıyor. Kendi konuşmasında, yazmasında, kendinde aramıyor. Yapılmamış bu.

• İşlemesindeki bütünlüğü, istenci izlemek, görüntülemek dil olayını açıklamanın tek olanağıdır. Yapılmamış bu da.

• Dilbilimciler sayıların da birer bildirişim içerdiğini unutmuşlar, onları sayıbilim-matematik görerek önemsememişler, dışlamışlar ya da başka bir bilim dalı saymışlardır. Sayılar da birer sözcük, bir sözcükler dizgesi değil midir?

• Usbilim, düşüncelerimizin birbiriyle katlanma, çıkarılma, toplanma ya da başka sayısal işlemlere girişiminden başka nedir ki. Nice yıl önce büyücüler, ozanlar konuşurken, türkü düzerken sayıları, ayırdına varmaksızın dilin yapısı içinde bulmuşlardır. Belki 1, birey kavramının ilk basamağı idi. 2, toplum kavramının ilk adımı. Uyaklarda bir sese başka bir ses eşlik ederken, birliktelik, evlilik kavramı bulunuyordu belki. İlk ölütler (vezinler), sayı kavramının belki de öncüsüydü.

• Bilgisayardaki dil, on elli yıldan beri bizi büyük bir yardımcıya nasıl ulaştırmışsa, dildeki bilgisayar da ta ilkçağlardan günümüze dek bütün başarıların yadsınmaz kaynağını oluşturmuştur sanıyorum.

• İşte dildeki bilgisayar, kendi dil çalışmasının bellek bölümünü, sayısal bölümünü, yarattığı elektronik bilgisayarda denerken, kendinin de daha kapsamlı, hem de istenç yüklü bir bilgisayar olduğunu açıklamış bulunmakta. Dil konusunu, görülen aydınlığı içinde incelememiz bizi çözüme ulaştırabilir diye düşünüyorum. Evet, dildeki bilgisayarın varlığı, kendi sesleri kendi sözcükleriyle daha doğurgan çalıştığı bir gerçek.

• Dildeki doğa demektir, dildeki bilgisayar. Konuşurken yazarken o doğayı bozmamaya, günün ünlü sözünü kullanalım, kirletmemeye çalışmalıyız. O doğa en güzel biçimi verir kapsadığına. Büyüteçle bakılsa, kışı bildiren kar tanelerini benzediği, oya gibi işlenmiş olduğu görülebilir. Buz çizgileri yerine us çizgileri. Seziyorum, büyük yapıtlar büyük dil doğalarıdır.

– Abartılmasın, benim sözcük anılarım sayılsın dinlediklerimiz. Bu küçücük bir çağrıdır. Dilbilimcilere, ozanlara, yazarlara, bütün konuşanlara, eli kalem tutanlara bir çağrı: Dildeki bilgisayarı bana anlatır mısınız?

Anımsamalar

86

Dünya kadar büyük bir günüydü çocukluğumun,
Mektebe ilk gittiğim o altın sabah.
Omuzumda kalmıştı el sıcaklığıyla
Anamın okşarken söylediği bir "Bismillah"

Muhayyeleme sığmayan beyaz bir bina
Ve kocaman bir bahçe ki oyundan büyük.
Harfler kadar yabancı ve çirkin çocuklar
Renk renk elbise, renk renk göğüslük.

İlk ders bir bayramın sonu gibi soğuktu
Gördük karatahtada, "hesap" denen karaltıyı.
Ezberletti kendi numarasını hoca, herkese;
Ben de öğrendim iki haneli seksen altıyı.

Ve paydos gelmedi bir türlü odamıza
Duvardaki levhaları ezberledim, masal gibi.
Deminki çirkin çocukların oldu yavaşça hepsi güzel
Ve o sevgiyle sevdim onları ki sızlatır daima kalbi.

Oyunlar ve neşelerle geçti o gün
Ve tatlı rüyalar gibi bitti mektep.
Bilgimi düşürmeden eve götürmek için
İçimden seksen altı, seksen altı diyordum hep.

>

Eve gelince kestim defterimden bir güle benzeyen iki rakamı
Dolabıma yapıştırdım yan yana, bir zafer saadetiyle
Ablalarımın göreceği saati bayram gibi bekledim
Tatlıydı bu bekleyiş mavi bir arifeden bile.

Fakat şaşırmıştım iki rakamın yerini
Dolap kadar, ev kadar güldü halime ablalarım.
Anlar gibi durdumsa da, anlamadım yer değişse ne olur?
Ki hâlâ para saydıkça o hayreti duyarım.

Ki hâlâ yaşarım bir ayrılıkta o hayreti
Dalarım 86, 68 diye bazen.
Yer değiştirince başka şey olmak ne tuhaf
Ne tuhaf ölümü duymak seksen altıdan!

DEV BİLGİSAYARIN YANITLARI

– Sayılar nasıl oluşmuştur
– Yaşamaktır bu
Doğadaki düzenden oluşmuştur

– Sayılarla ne başlamıştır
– Sevmek üzre
Çoğalmak başlamıştır

– Sayılar ilkin nerde görülmüştür
– Sürez bu
Kendi görürken görülmüştür

– Sayıları kim bulmuştur
– Kimse
Sayılar insanları bulmuştur

SES'İN ÇÖZÜMÜ

Doğa oluşumundan kalmadır ses
Bundan ötürü
Birbirini çağırmasıdır bireylerin

Ses olmasa
Bireyler görüntüleyemezlerdi büyük şöleni
Büyük şölen
Yok'larda kalırdı
Önce'lerde değil

Daha derinleri görebiliyor musunuz
İlk ses kıvılcımı olmasa
Bireyler oluşturamazdı kendini
Duymadır titreşim
Aydınlıkla biraz daha aydınlık arasındaki
Çağrı
Anlam yuvarlağından başka nedir-seslerin?

Ses
Olmanın besinidir oralarda
Ona acıkmıştır
Ona doymuştur oralarda

GÜN

Dil bir kenttir
Tümceler sokakları onun –
Sözcükler evleri

Uyandınız mı
Günaydın dediniz mi birbirinize
Peynir ekmekle
Yeniden tanıştınız mı siz?

Dil bir ülkedir
Tümceler yolları onun
Sözcükler kentleri

Haydi ormanlara gidelim
Ağaçlar
Dallar
Yapraklar
Yellerle konuşurken
Köklerimiz
Görsün birbirimizin bilinçaltlarını

Dil bir gökyüzüdür
Tümceler yönleri onun
Sözcükler yıldızları

İÇİNDEKİYLE YANSIMAK

Söz nedir mi diyorsunuz
Varlıklar üzre
Değişe değişedir
Varlıklar üzre
Başka başka görülür o
Örneğin
Ağacın özsuyudur söz
Ki çiçeğe dönüşüverir birdenbire

Dağlarda doruk
Ovada yeşil
Suda akım
Gökte bulut
Okyanuslarda dalga

Yalnızlığın sessizliği büyürken
Uyanmadır
Bayram günleri
Can sıkıntısı kalır o
İlk sevgimizde
Sarı yıldız

İnsanın iç gölgesidir söz
Önüne
Düşüveren

YAZMAK – KENDİNİ OKUMAK

Sözcüklerdir
Benim ilk okuyucularım
Başlarken oluşumlarına
İlkin ses parçacıklarıdırlar
Dağlarınkine
Sularınkine
Ağaçlarınkine
Boralarınkine
Madenlerinkine
Bütün hayvanlarınkine
Benzeyen
Biraz benzeyen
Birazcık benzeyen
Başka bir gökte
Başka bir ses göğünde parlamalarımız

Taç Çağı'ndan çok önceleri
İlk
Dinleyicilerimdi onlar benim
Birbirlerine yansıdılar
Yarattılar birbirlerini
Okuyucum oldular çok sonra

Sözcükler yapay sanılır ya
Gerçekte en doğaldırlar
(Doğada anlam kök)
Gerçek tanıklarıdırlar evrenin
Hangi dilde yaşarlarsa yaşasınlar
Birbirinin çağrışımıdır hepsi
Yarı görünen gözleriyle
Yarı görünmeyen gözleriyle
Okurlar beni biliyorum
Biliyorum
Yalnız onlara yazdığımı

DİLLER KENTİNİ ARAMAK

– Sözcükler sallanan gölgeler midir boşlukta?
– Kimin gölgeleridir peki?
– Önündedirler
Hangi ışığın
Doğa ardı hangi ışığın?

– Yanıtsızlıklarla neden yaşlanırlar birdenbire?
– Uyku mudur "anlam"?
– Kuşku'nun soyu sopu var mıdır?
– Niye esmer "çelişki"?
– Niye benzer niye benzemez
Bizim kendi kendineliğimizle
Kendi kendineliği sözcüklerin?

Başka gezegenlerde yaratık var mı dil var mı?
Yoksa neden
Varsa niye?

SÖZCÜKLER I

Evet
Taşıtlarımızdır sözcükler
İlkin onlarla çıkarız dışarı
Kopuk doğamızdan kendimizden
Ulaşırız yine yeryüzünde bir yere
Bizi daha da gerçekleştiren bir yere

Onlarla karşılıklar buluruz
Ki bu karşılıklar
Tek olmadığımızı kanıtlar hepimizin

Duyuyorum
Yine sözcükler anlatır bize
Duyuyorum nice yüzyıldır
Düşünürken
Konuşurken – sarı kırmızı yeşil
Sarı kırmızı yeşil anlam yankılarıyla
Sözcüklerden önceki yalnızlığımızı
Ki eşittir o sergen
Yokluğumuzla bizim
Ki eşittir sözcükler
1
2
3
4
Daha da çok olmamızla değil
Toplum olmamızla bizim

SÖZCÜKLER II

Sanki bitkisel
Sanki etsel yaratıklar
Okurken yazarken
Bu ikinci bu en büyük yaradılışta
Biliyor musunuz ne yapmaktadır kişi

Yürürcesine koşarcasınadır eylem
Kişi görüntülemek ister kendini görüntüsüz
Sığmadığı yerden
Çizgiler coğrafyasından kurtulmuştur-baktığı

Başlar
Sözcüklerin imgeleminde
Başlar bitkisel etsel görüntüsünde yenilenen varlık
Yeriyle göğüyle
Irmaklarıyla ormanlarıyla
Yıldızlarıyla –
Başlar sözcüklerin devinimi

Artık bu bizim kendi gövdemiz'dir
Yaradılışınki değil

İMGELEM

Azalır
Sayısı duran
Birkaç gün sallanır ileri geri
Siliniverir ortalıktan sessiz

Öldü dersiniz ya
Çağrılmıştır belki
Sayısı konmuştur
Geleceğin aydınlığına

SÖZCÜKLER YA DA ANLAM ADALARI

Sözcüklerimiz
Doğa parçalarına
Benzer
Çünkü benzer
Sözcükler arasındaki yaklaşım
Doğa parçaları arasındaki yaklaşıma

Su koyun – su kaplan içeriği
Eşit değil midir
İkinci akşam-yıldız akşam içeriğine
Daha da derinlerde birer birer
Yaşam parçaları değil midir sözcüklerimiz

Özdek atamızdan beri
Toprak ağırlığı yansır
Boy boy günlerin ağırlığına
Özdek atamızdan beri
Duyulur ses ses
Evrensel oluşum
Gece gündüz işitilir görülmese bile:
Balık denize uyum sağlamıştır
Timsahın gözü dalgalara uyum sağlamıştır
Köstebek yeraltına – düş evrelere uyum sağlamıştır
Deve çöle yalvaçlar gibi uyum sağlamıştır
Sözcükler köye kente uyum sağlamıştır

Ayrıdır birbirlerinden
Birbirlerine en uzak
Bakarsınız
Toplanıvermişler kara parçası oluşmuştur
(Avrupa diyelim)

Ayrıdırlar birbirlerinden
Birbirlerine en uzak
Bakarsınız
Toplanıvermişler oralara
Kocaman kara parçası oluşmuştur
(Asya diyelim)

Sözcükler değerlerken birbirlerine
İri kayalara benzerler
Öylesine yakınlaşmak birleşmek isterler ki
Aralarında sözcük türleri
Sözcük titreşimleri oluşur hemen
Kapanır ayrılık
Koku duyulur arıya konar çiçek
Duyulur birdenbire
Anlam

Sözcüler doğa parçalarına
Benzer – benzemezcesine benzer –
Değiştirmek isterler doğayı
Daha kalıcı olmak isterler evrenden
Ki değiştirmek isterler bizi bile.

DİNLEDİKLERİMİZ

Kim duymaz
İçinde sayılar olduğunu
İçinde yansıdığını sayıların
Hepsi birey eylemdirler
Başlangıçlardan ta ötelere

Üst üstedir devinimleri belirsizdir sürez gibi
Yeniyi yaratırcasına aydınlık güzel
Başlangıçları anımsıyor musunuz:
Orada doğayı söyler
Burada özel yaşamımızı dile getirirken.

ANLAMDAN DÜŞEN TÜY

Sözcüklerimiz
Nesnelerin
Aydınlığına dönüşür dönüşmez
Giyinmesidir
Yeryüzünü de evreni de

Kuş demesek
Yoktur kanatların sesi
Kanat demesek
Yoktur kuş

Sözcükler
Önce sığdığımızdır
Yeryüzüne de evrene de
Sözcükler
Sonra sığmadığımız
Yeryüzüne evrene de

Peki sözler misiniz şimdi
Gün gün çoğalan bunca birikimle
Nereye gittiğimizi bizim?

SIĞMAZLIK AĞACI

Bir dalım ben
Sözcükler yapraklarım işte
Sustum mu
Sallanır boşlukta dal
Yapraksız

Yaşamak
Ulaştırmak değil midir
Milyonlarca yılı milyonlarca yıla
Bir bulunumdan öbürüne geçerken
Yılları yenilemek günlerle yenilenmek değil midir

İnsan bir gemi
Aydınlıklar karanlıklar bir deniz
Gemi gider salına salına

Aydınlıklar bir gemi
İnsan bir deniz
Gemi gider kımıldamadan

Sustum mu
Sustun mu
Sustu mu
Ne gece açar ne gündüz
Yeryüzü bir daldır sanki kurumuş
Sallanır boşlukta
Yapraksız

SÖZCÜKLERLE YARATMAK

Evrensel bir büyüteçtir o
Açıktır oylumların görüntüsüne
Gökteki kabartmalar
Sanki yansımasıydı
Toprak altındaki iniş çıkışların

Bakmadan o
Yoktur biri bile
Yeryüzünde gökyüzünde görünenlerin

Düşünce bile
İmge bile
Sevgi bile
Bakmadan o
Yoktu
Göz bile

Açıklandı çok kez
Duymuş anlamış olmanız gerek
Bir ses ki parladı mı
Dal'ın yıldırım'ın göl'ün
Adı - varlığını yazdırmaktadır
Doğa bilgisayarına ilk günden beri

Sözlerle başlar varlığın ayrıntıları
Sözlerle başlar
Yürümek avlanmak
Tohumudur sözler yapmalarımızın etmelerimizin

Duyabilirseniz yaşamaktadır hepsi
Büyük varlıklar sözlercedir

"Yaradılış"mı diyorsunuz
Yaradılış
Kabarmasından başka ne
"Maya"nın?

DÜZEN

Sayrı düştük mü
Bozulmuştur inanınız
Gövdelerimizdeki sayılar

Belli sayıların
Belli aralıklarla parlaması durdu mu
Elde
Ayakta
Yürekte
Aksadı mı uçuşu sayı gölgelerinin
Korkunuz

Savaş yaparken değil
Savaşı düşünürken bile
Bozulur
Gövdemizdeki sayılar

ATALARA SAYGI

Sözcüklerimiz başka da sayılarımız başka değil
Ayırmış sözcükler yeryüzünü hep
Sayılar birleştirmiş

Yaklaşmıyor muyuz birbirimize adım adım
Besbelli işte
Atalarımızın sayılar olduğu

SAYILAR DİLİYLE SÖZLER DİLİNİ KAYNAŞTIRMAK

10 dili var sayılar yazısının
Bunlarla kurulmuştur öbür usun binlerce sözcüğü
Bunlarla devleşir insanlaşır
Başka bir yaratığın
Boyu elleri bakışları tüyü

Peki neden nice yıl dışlanmışlardır
Sevilmemişlerdir pek
Hayır bu dilleri kaynaştırmalıyız artık
Daha zenginleşir duyarlıklar dolusu evren
Kolaylaşır anlamak söylemek

SAYI KUŞLARI

Gerçekler birer kocaman sayıdır. Uygarlığın yaşı sayılır onunla.

Kimya dedikleri ne? Erimiş sayılar. Belki de yıkanması onların.

Peki Fizik dedikleri ne? Sayılar eylem olurlar kımıldarken
kendilerini. İnsana en yakın görünüşleri
"gövde oyunları"dır. Bu oyunlarla soluk alır gövdelerimiz

Sayılar çok çocukludur

Ses'tir çocuklarının biri. Başka bir boyut verirler Ses'le.

Işık'tır çocuklarının biri. Sayısız görüntü yaratırlar Işık'la.

Sayılar bilimin basamaklarıdır. 1.sinden 2.sini
görürüz, 2.sinden 4.sünü. Böylece uzanır varır
bakışlarımız ötelere.

Başka ne denilebilir. Bu konu "Yıldızları Saymak"tır.

SAYI KUŞLARI DAHA

Daha yaşlıdır, daha bilgedir 1, 9'dan.
Daha önce yazılmıştır diye.

Daha güzeldir 9, 1'den. İmgelem dolusu diye.

Sözcükler oturmuş gibidirler, sayılar ayakta gibi.

Resmi var mı sayıların?
Var
Çizgileri resimleridir sayıların.

Gençtir sayılar, azdırlar da ondan.

Sayılar birbirine benzer. Birbirinden büyük olanlar
daha çok benzerler birbirine.

Sessizlik sayıların okunmadan, söylenmeden duyulmasıdır

Belki de sessizlik, sayı sayıdan çıkarken, örneğin 7,
9'dan çıkarken, artık duyulmamasıdır.

İşte toplumun gizi: insanların eşitliği nerden
başlamıştır? Sayıların evrensel eşitliğinden.

İki ele sığarlar, milyarları geçse bile sayıların tümü.

>

Artmalarından belli: insanlar sayı kökenlidirler, söz
kökenli değil.

Sayılar mı 10 parmağımızdan düşmüştür, 10
parmağımız mı sayılardan?

Sayıların dev çoğunluğuna daha dokunulmamıştır.
Bu yüzden kim duymaz yazılmış söylenmiş sayılara
güldüğünü acıdığını, yazılmamış söylenmemiş
sayıların

Yine de sevinir sayılar, insanlara değdikçe onları
devrimlere ulaştırdıklarına.

YAZILARIN YÜZLERİ

Bu yazıların hepsi
Birer yüz
Benimki değil
Yüzüm yerinde durmakta
Sizinki değil
Yüzlerimiz yerlerinde durmakta

Bu yapıtta yazıların hepsi
Doğanın yüzü
Ki yerlerinde durmamakta

Bu yazıların hepsi
Birer biçim
Birer uzun
Birer eğri
Birer geniş
Birer yassı
Birer boş
Birer uzak

Bu yazıların hepsi
Geçmişimiz geleceğimiz.

SÖZCÜKLER DOĞADA

1. Baskı: 2000

KİŞİ BİR YANSIMADIR

Yeryüzüne değen kök yapraklarında
Ağaçlar gibi yemyeşil kalmalı
Yapıtlarımız
Kendi köklerinden soluk almalı

ORTAKLIĞIMIZ

Unutma iki değil
Bir tek yaşama var:
Yerle göğü ayırdılar ya
Soyutla somutu ayıramadılar

GECİKEN

Geç kaldı diye
Kızma bu sözcük kuşuna
Katılmıştır kim bilir nerde
Hangi denizin mavi oluşuna

KENDİ GELEN

Yazarken
Ezberleyiverdin mi
Şaşarsın orda
Peri midir dizeler cin mi?

SOFRA

Dizelerde birbirini oluşturmuşur sözcükler
Belki binlerce yıl
Bu ortak içkiyi yudumlarken
Esrik olma-ayıl

İÇERİK

Arama şiirin tadını
Anlamdan öte bir değerle
Ölçülemez
Gökyüzü yerle

BEKLEMEK

Kimi kez bunalır kişi saatlerce günlerce
Darda kalır
Düşmez aydınlığa en gerekli sözcük
En darda kalır

SUDAKİLER

Su ortak maviliğidir
Göğün de yerin de
Yakından bakarsanız
Dizelerinde

UNUTMAMAMIZ GEREKEN

Yazdığımız dizeler bize
Yeri göğü denizi... söyler
Ne düzeydedir usumuz bilgimiz duyarlığımız
Okuyanlara bizi söyler

BİRDENBİRE

Birdenbire
Ağzımızda bir düş balı
Ozan mı sözcükler mi sunmuştur.
Belli olmamalı

YORUM

Hayvanlar konuşsa
Geceye uyumak günü derler
Ozanlardır yazarlarken
Geceye uyumamak günü derler

MASAYA ÇAĞRI

Yüzün parlar birdenbire
Ürperirsin tepeden tırnağa sen
Kim bilir nerelerden gelmiş
Bir sözcüktür seni bekleyen

YARINI YAZMAK

Yarının maviliğidir belki
Dizelerdeki gün
Karşıki dağlar bile tanığıdır
Bu görüntünün

O YAPITIN ALIN YAZISI

O yapıtın
Birçok dili var
Okuyucu onları
Ne yazık ki kendi diliyle anlar

ABC'DEKİ ÇOCUĞA

Türkçemizin sözcükleri
Büyük bir yazardan kalmadır sanki
O başlamıştır
Biz kolayca sürdürmekteyiz inan ki

AYRI DURMAK KURALI

Şiir büyüktür
Düzyazı büyük
Birbirine karıştırıldı mı
İkisi de oluverir küçücük

GÖRÜNÜM

Neredesin bilinmez
Ne gökyüzü ne yer
İçinde misiniz dışında mı
Uyandırılmış evrenlere benzer sözcükler

PÜF

Ya hemen yok olurken
Ya görünürken daha iri
Bir yapıtı ölümsüz kılar
Sözcüğün biri

MUTLULUK

Taşımış kanadında
Şiir Anka denen kuştur
Yazmadan önceki biri
Yazdıktan sonrakini bulmuştur

ÇİLE

Geceleyin ikiye ayrılırız
Uyuyan kişiler uyumayan kişiler
Güneş doğarken
Uyumayan uyuyana günaydın der

DAHA ÇALIŞMAK

Yazdığını
Sevme kimse sevmeden
Anla: sevdilerse niye
Sevmedilerse neden

DERİNLERDEKİ OLAY

Bir aydınlığı vardır sıralanmış betiklerin
Geceleri
Biz uyurken yansır gövdemize
Başka bir yaşama geçer deri

YEŞİL İÇİNDEKİ OT

Kapalı yerde yazınız
Olsa bile dar
Biri yazısından dışarı çıktı
Bulamadılar

İLK ÖGE

Görürdü bilginler
Özel büyüteçlerle baksalar biraz
Sözcüklerin birer yaşama yapısı olduğunu
Ki ilk kımıldama başka türlü açıklanamaz

YAPITLAR ÖNÜ

Ben unutmadım
Unutma sen de
Sözcüklerin yaşaması seninkinden büyüktür
İstesen de istemesen de

MUT

Konuşulurken mi
Yazılırken mi mutlusun?
Diye sordum sözcüğe
Dedi: beni yazıyorlar susun

ELİMLE DOKUNDUĞUM GERÇEK

En uzak yıldızların bile
Doğasal resmi çekilmiştir milyonlarca kez
O dizeler ki nedenidir yaradılışın
Oluşurken resimleri çekilemez

AYDINLIK

Açar kuş
Kanadındaki masmavi gününü
Yer değirmisinin öbür kıyısında
Açar ozan sözcüğünü

TANSIK

Şiir denen tansık
Görüntü araçlarının gösteremeyeceği tek iştir
Sözcüklerce
Us bakışlarına sergilenmiştir

OZAN

Evrenden sonra oluşunca
Birinci yaz birinci kış
Kapatmış yenilik düğmelerini Tanrı
"Ozan" açık kalmış

YAŞADIĞINI YAZMAK

Soluğu ne güzel yazarlardı kim bilir
At ya da tazı
Öylesine koşarlarken
Tam bir solukla dolar ikisinin ağzı

İKİNİZ

Anlarsın çok sonra
Yerle gök kocaman bir söz yığını
Senin yazıda değil
Yazının sende yaşadığını

TOPRAĞA DEĞEN GİZ

Seninki sonsuzla uğraşmak
Gömü çömleğindeki yeşil sırsın
Yazarken sakınma geceni gündüzünü
Azalmaz çoğalırsın

DAHA ARAMAK

Uğraştınsa bu gece yazamadınsa
Tek dize tek satır
Üzülme sen
Elinde yarının çiçeği kalmıştır

SEVİNCİMİZ

Bir ayak ki
Bugün Ay'ı yarın uzayı aşmış
Geleceği sonsuza çizmiş bir el
"Büyük Olay"ı aşmış

BİLİNÇ

Resimleridir sözcükler
Dizelerde birleşmiş ya da tek
Sözcükler olmasa
Evreni tanımaz bellek

UYUM

Sanki hepsi buğday hepsi çiçek
Hepsi kar
Dizenin sözcükleri
Bir görüntü uyumundan doğmuş olmasınlar

GERÇEĞİN BİRİ

Toplumculuk ozan olmaya yetmez
Adımla varılmaz aya
Ozanlık
Yeter toplumcu olmaya

BÖBÜRLENMEMEK

Yazmaktan başka ne
Bütün işler
Dokumacı, marangoz, çiftçi... kâğıdına yeryüzünün
Başka imlerle yaşamalarını çizmişler

YOĞUN YAZMAK

Kalemin
Bin ucu var
Bir kalem ucunun
Bin bir orucu var

YAVAŞLIĞIMIZ

Doğadır yemyeşil
Düşünür daha tez
Yaşam boyunca yazdığın
Bir ağacın bir günde yazdığı etmez

İLK ADIMLARIMIZ

Sözcüklerimiz bizim
Yaradılıştan başlar
Yaradılışta ne varsa
Daha konmamış bir adı var

YAZARKEN

Su gibi damla damla ol
Dize dize okuyabilsinler avuçlanma
Bilmiyor demesinler sana
Bilgiç diye suçlanma

BİLDİRGE

Kaç imge var sözcükte
Milyon artı milyon bölü 1
Ki insanların yaşam geleceklerinin
Bütün coğrafyalarını bildirir

BUDALANIN GÜCÜ

Aydınlıkla ısı gibidirler
Doğruyla güzel
Ayıramaz onları
Budalanınkinden başka bir el

İÇERİ ALMAK

Doğa ilk çağrılısı içine evin
Yapıdan girer
Güzellik yetişir sonra
Kapıdan girer

YAPILAR

Yüklüdür onda
Göğün mavisi denizin nemi
Yazar dümen takmış yelken takmış olsa da
Yapıt kendileyin bir gemi

GÜZELLİK UYDURULAMAZ

Yaratmak
Evrensel bir dildir
Uydurmaksa
Yaratmak değildir

YIKANMAK

Geceyarısı işte
Sen karanlıkta san
Yıkanır
Aydınlık sözcükleriyle ozan

YOL

Dilerim
Biline:
Şiir götürür
Dilbilgisini bilgidiline

YÜRÜMELERDE

Yapıtlar
Uyukladı mı
Karanlık bir kenttedir yol bulamaz
Okuyucunun adımı

YENİLİK

Onlara onların ülkelerini söyle
Neresi desinler
Dinlesinler kendilerini
Kimin sesi desinler

AYDINLIK İÇERİĞİ

Orada duyar ozan
Dizesi için bir yasa
Sürüp giderken karanlık
Gökyuvarlağının neresi parlarsa

YAZARKEN İŞİTMEK

Yankılanacaktır er geç.
Deniz altındaki saydam kayalardadır imi
Sen sus
İşit sözcüklerin sesini

BÜYÜK YAZARLAR

Birlikte görünürler hep
Yıllar önceki
Bugünkü
Büyük yazarların yaşı yoktur çünkü

YÖNLER

Dağlara çıkar iner dağlardan
Bir açı bir eğim
Kimi okumadığını söyle
Kimi okuduğunu söyleyeyim

İÇTENLİK

Okuyucuların aralarında
Yok kişi ol
Başka başka tanısınlar seni
Çok kişi ol

ARINMA

İki söze indirmiş gereksinimi
Kuş
İki kanatla
Daha uzaklara uçmuş

ULAŞMALAR

Öncesinde midir anlam içinde midir
Buna tükettim nice yılı
İşte bir sevinç daha:
Anlam imgenin ardılı

DİLEK

İsterim okuyanlann hepsi
İşin tadına varsınlar
Demesinler anlamadım
Önce kendilerini uyarsınlar

BENZEMEZLİK

Birinde kalıcıdır
Birinde yok oluverir tez
Uykuya karışan karanlık
Şiire giren geceye benzemez

ELİ BÜYÜK

Yaşar o
Çoğulda tekte
Biz onu arada bir görürüz
O bizi yapıt boyunca görmekte

SÖZCÜĞÜN BİRİ

Yolda girer soluna
Sağma girer
Evindesin uyuyacaksın artık
Yatağına girer

KOLAY'LA GÜÇ

Üç yılda öğrenir kuyumcu
Nasıl takı olur altın gümüş
Yüz yılda ya öğrenir ya öğrenemez ozanlar
Nasıl kuş olur dün gece gördüğü düş

ARAYANA

Boşuna aramakta
Orasını burasını satır satır
Yoktur yapıtının en önemli yeri
Yapıtının en önemli yeri bütün yapıttır

ÇABA

Sözcükler küçücük gereçlerimiz
Değişik sonuçlara ulaştırır çalışmamızı
Gereken tam yerine yerleştirilince
Yürür ses verir uçar yazı

YÖNLENMEK

Önce sen gitme masaya
Bekle biraz toplansın sözcükler
Yüreklerinde büyük bir özlem
Çağırsınlar seni birer birer

İLK AYDINLIĞIN ÇAĞRISI

Milyonlarca yıldan gelen bir ormandır yaratmak
Kimsenin görmediği sürgünü bekle
Sil aydınlığı
Kimsenin görmediği günü bekle

ORDA OLMAK

Dizeler
Şimdi geyik şimdi elma şimdi halı
Ne yazmak istiyorsan
Elin orda olmalı

GEREKENİ ARAMAK

Kocaman ekmeğe gerekli olan
Bir tek tuz
Binlerce çuvalda
Onu doğduğunuzdan beri arıyorsunuz

YAZ Kİ

Bütün karanlıklarda
Yol gösterici olur senin
Göklerdeki parıltı gider
Kalır aydınlığı dizenin

GÜNEŞ SAATİNİN GÖLGELERİ

Bilinmez nasıl düşmüş
Nerde
Kalır gölgemiz
Yazdığımız yerde

GEREKENİN YARATICILIĞI

Bir sözcük kimine fal
Kimine masal olmalı
Kuşlara benzer sözcükler
Yoruldukları yerde dal olmalı

YOLCU EDİLEN DİZE

Seviniriz ya
Duyarız başka başka bir boşluğu biz
Yazınca içimizden ayrılır ısı
Kim bilir kaç yıl konuk ettiğimiz

BİR İÇİNDE İKİ

Dizeyle birini bulmuşsundur
Sen yine
Dize kavuşmuştur şimdi
Seninle birine

BEKÇİLERİMİZ

El uyur yazarken bir ara
Olsa bile demir bakır
Sözcükler uyumadı mı
El uyanır

DİZELERDEKİ OLAY

Bir dörtlük bile
Kocaman bir orman
Aramaktalar seni
Parmakların dev boyutlarında binlerce hayvanın

GÖRÜNTÜLENME

Yazdıklarınla
Ürperirsin birdenbire sen
Dize değil ilk sevgindir
Terlemiş avuçlarında dirilen

SESİ YERİNE KOYMAK

Senin sözcüklerini tarttılar
Binlere yıl gümüşte altında
Elden ele geçtin sana doğru sen
Bilinçaltında

ANLAM

Anılarımız
Nereden mi başlar
Bütün yapıtlarımızdaki
Dil denen gömülerden başlar

UZUNLUK

İmgelem yuvarlağında uzamaz parlar
Dizelerin boyu
Kimi açık yeşil
Kimi koyu

İZ

Dağlarında
Denizlerinde
Değil
Yazı parmak izlerinde

ÜÇÜNCÜ GÖZ

Uzakları
İki üç dört... katıyla yorumlar
Yazarken ellerinizde kaç olduğunu bilmediğimiz
Kımıldayan bir sayı var

YÜRÜMELERİMİZ

Sesi
Uyakların
Belki de ele yansımasıdır
Ayakların

DER Kİ

Der ki gelmiş geçmiş bütün dizeler
En büyük çilem:
İçtenlik
İmgelem

GÜCÜNÜ DAĞITMAK İÇİN

Genç ozan
Eleştiri yazmamalı
Ne diyecekse hepsini
Şiirinde yazmalı

DAHA OLMAK

Doğadır senin bilinçaltın
En büyük bilgisayar
Yazık ki düşüneceğine kısa
Yazacağına dar

KİM KİMDE

Yaratanıdır kara toprak
Yeşilin kırmızının mavinin sarının
Yazar karanlık yaratığıdır
Yapıtlarının

YAZMADAN

Yele güneşe yağmura yıldızlara alışsınlar
Yakana tak
İçinden geçir sözcükleri
Olsunlar sımsıcak

AÇIKLAMAK İSTEDİĞİMİZ

Su ayrı
Deniz başka
Kuralları öğrendim ya bunca yıl
Dediler giz başka

DİLLERLE YAPITLAR

Dillerin çok olması
En büyük zenginliğimiz
Ya tek dil olsaydı
Daha da sendelerdik biz

BULUŞMA

Ormanlar sular gündüzler üzre
Sana özel bir değişimdi
Üşenmeden bunca çağları aramış bu sözcükler
Bulmuş seni şimdi

BÖLÜŞME

Anlamış yalnızlığı
Yazının ilk çizgisinde bir im
Ki yarısı beni okuyanındır
Yarısı benim

DİNLE

Gözle görünse de
Ay ışığı yağmur yıldızlar
Dinle
Bütün sözcüklerin birer gökyüzü var

KIPI

Sanki bir güvercin
Sanki bir kuğu
Soyut sessizliği eylem kılmaktan başka ne
Ozanların dizelerde oluşturduğu

ŞAŞIRDIĞIMIZ

Yazıya yansıyan
Kendi mi imgisi mi
Niye karanlığa dönüşmekte
Yavaş yavaş aydınlık kesimi?

AYDINLIĞI YARATMA

Kuş, manda, gergedan, fil
Bin bir yöndeki bütün tekler
Karanlıkları ne olursa olsun
Hepsi en aydınlık dizelerde birleşecekler

KALEM

İlkin ormandan yapılmıştı o
Kapı, pencere, basamak... belki de gemi
Kendi gitsin yavaşça
Yumuşak tut sıkma kalemi

YARATILAN ÜLKE

Ozanın gördüğü büyür
Okurun bakışında
Oluşur yapıt
Doğanın içinde değil dışında

GERÇEKLE GERÇEKÜSTÜ

Peki neden
Ellerin içindedir soyut bir sisin
Oysa
Ağırlığınca somut değil misin?

ŞİİRİ BİTİRMEK

Bir şiirin bittiğini
Kim söyler bize
Neresindedir bilmiyorum
Son dize

GÖVDEDE YANKIYAN

Bu yeni yapıttır yürekte bir ses:
Tık tık tık tık
İşler gece gündüz
24 saat uyanık

YAZMADAN ÖNCE

Görmez kimse
Bir imgelem çığı:
İçimizin
İçimize sığmadığı

TUTKUMUZ

Yazı simya
Şiir simyanın devi
Eşit kılar
Evreni evi

BİTİRMEDEN KALKMAK

Bir yeri açık kalmışsa şiirin
Masanda
Üşürsün açık kalmıştır yatak
Dört yorganla kapasan da

SÖZCÜK UYKUSU

Bir gündüzü
Bin bir gecesi var
Sen yazıyorken bile
Kalem uykuya dalar

UYANI UYANDIRMA

20 kez güzel olmadı mı
21'inciyi dene
Bu kez başka sözcükler
Yağar gövdene

YAŞAMAYI BULMA

Binlerce soluk
Tek bir
Dizenin
Yaşaması olabilir

YAKLAŞIM-1

Milyarlarca aydınlık gelip geçmiş
Benzememiş gün güne
Olsa bin yapıtın
Biri değmesin öbürüne

VERDİĞİNİ ALMAK

Gerçektir ki
"Yaşama" değer
Gelen sesi gelen imgeyi
Bozmadan ver

SÖZBAŞI-1

Şiirin
Kuralı tek
İmgede duyarlıkta
Yalan söylememek

GÖRÜLMEYENİ GÖRMEK

Deme bu güzel
Deme bu çirkin, bu yeni
Sözcüklerin hepsini sev
Ki hepsi sevsin seni

KALICI OLMANIN GİZİ

Sen bir yaşarsın
O bin yaşar
Yazıda senden sonra
Yazıyı sevdiğin yaşar

BEKLEMELER

İki oluşumu var dizelerin
Biri imgelem denilen kırmızı atta
Biri
Yazdığın ak kâğıtta

TÜRLER ÜZERİNE

Olmaz elmada armut, kavunda karpuz
Ağacında biter ancak yemişler
Atalarımız bu olmazlığı anlatmak için
"Erikte üzüm yedim" demişler

YAZILARI YAŞAMAK

Sanki ilk kez akan ırmak
Sanki ilk ağacın dalı
Yapıtlarımız okunurken
"Önce okunmamış" olmalı

YARINA GEÇEN DİZE

Dizeler ki
İmgeler kavşağını seçerler
Değmeksizin tekine bile
Aralarından kendi sözcükleriyle geçerler

BÜTÜNLEMEK

Birleşir hepsinin
Yoğu varı
Büyük yazarlar
Bir tek yapıtın yaprakları

YAKIN ŞİİRİN ELEŞTİRİSİ

Onlar ki Batı'ya öykünmüş
Elleri kapalı yürekleri dar
Şimdi duydular sesini Türkçe'nin
Uydumuz oldular

BAŞLAMA

Hangi yapıtta olsam ben
Anımsamalar hep dünkü
İki yaşındadır bütün dizelerim
Çocuk iki yaşında konuşur çünkü

YAŞAMI GÖRÜNTÜLEYEN

Bin yaşam birbirine karışık
Gökçesine yercesine
Hep güneş altındadır ozanlar
Gece uykusunda gezercesine

ANIMSANAN YÜZ

Uyumuştur elleriniz
Sese dönüşür çok eski bir an
Çoktan beri unuttuğunuz o sözcüktür
Kapıyı çalan

OKUL

Şiir bir okuldur ki
Bitirdin mi onu yüz bin yılda tez
Daha ötesini sana
Tanrı bile öğretemez

ARAMAK

Sözcüklerin hepsi
Eskiden birer ozandılar
Konuşun dedim sustular hep
Birer gök ülkesine uzandılar

OZANIN DÖRTLÜĞÜ

Sanır ki Fransa'da Hint'te Kûba'dadır
Yemen'de Moskova'da Çin'de
Oysa dolaşır sımsıcak masmavi
Dört dize kendi içinde

AĞIRLIĞI ALINMIŞ SÖZCÜKLER

Mermerden bir havanda ezsem sözcükleri
Anlam damla damla sızsa
İlkin göl olur sonra ırmak
Onca uzağa ulaşır nice ağırlıksızsa

ŞİİRDEKİ AYRILMAZLIK

(Orhan Burian'a, hepsine)

Şiirini sevenler ölür
Ozan bilir ağrıyan yerini
Bilir yeni ne yazsa ta nerelerden
İlk önce onların izlediklerini

YAZAR İLE YAZI

Günlerden belki de yüz yıllık
Dün görünür yarından
Yazıların da birer yaşamı vardır
Görünürler çok sonra yazarlarından

DİZEYE DÖNÜŞTÜRDÜĞÜMÜZ

Şubatta çiçek açar badem
Yağıverir ağustosta kar
Şiirdir bilgisayarın padişahı
Ki bitmez tükenmez "görüntü sayar"

GECE YAZAN-1

Son dize sanki uyuyunca
Uyudum ki imge uyumuştur
İşte konmuştur ellerime daha uyanık
Uykuların hepsi birer kuştur

GECE YAZAN-2

Karanlıkta masmavi
Dağ yalnızlık göldeki saz
Anlarım
Şiir uyumaz

OZAN ÜÇ AYAKLIDIR

Bütün çağlarda yürür ozan
Nice dik olsa aşar dağı
Sevgi imgelem içtenlik
İşte üç ayağı

ELİMİZDEKİ

Oyuncudur elimiz
Yazdığını oynar
Bir gün kuş bir gün gemi bir gün ses
Bir gün sakalları var

O ÜLKELER

Daha uzakları görebilirsin burdan
Soluk alabilirsin daha derin
Şiir görüntüsüdür
Kirletilmemiş ülkelerin

ŞURACIKTA BİR AÇIKLAMA

İlkin dışlandı birey
Sonra yanlış yorumladılar yurdu, bayrağı
Sömürüde atom küllerinin yükseltisi oldu
Sevginin güzelim dağı

ŞİİRLE DÜZYAZI-1

Başka parıltılarla yüklüdür sözcükler
Şiirde düzyazıda
Biri soluklanmıştır çarşıdan pazardan
Biri kazanılmıştır imgesel bir kazıda

ŞİİRLE DÜZYAZI-2

Su sözcüğü yazıda akmaz
Şiirdi bin kez su
Karanlık sözcüğü birinde kara bile değildir
Birinde sürüp gider onunla yıldızların uykusu

TANITMA

Ya sönmüştür ya sönük doğmuştur hepsi
Arada bir azıcık parlak
O ozanları
Olabilirse düzyazı yaparlar

SÖZCÜKLERİN YAPTIĞI

Birbirini seven sözcükler
Yok eder birbirinin karanlığını dizede
Başlar evrensel yaşam
Göğe de bir aydınlık düşer bize de

GÜVERCİN

Ben giz diye ararken
Kırmızıyı yeşili laciverdi
"Güvercin uçuverdi" işte
"Kanadın açıverdi"

GİZ

Sözcükleri yaşarsan
Göklerde yerde
Yaşarlar
Yazdığın dizelerde

BAŞYAPITLARIN ÖYKÜSÜ

Beş on sözcük
Belki daha da azdılar
Göğe ulaşan
Dizeleri yazdılar

YAZMAK

Sözcük sesleri dalgalanır
Denizdir gökyüzü erkenden
Alır götürür bir gemi
Seni senden

ÇİZGİLERDE

Sözcükler çocukları söylerken
Ya peri ya cin
Çizgileri birbirine karışır
Elimizin

ARKA YOL

Sözcük kımıldar sesinde
Buluyorsunuz kim bilir
Dizenin
Neresinde

EY OZAN...

"Bir elim yar koynunda
Bir elim boşa gider" oldu mu
Bil ki taşacaktır
Boş elindeki bardak doldu mu

OLANLA OLMAYAN

Gölgesi yerdedir hep
Olanın
Şiir içimizdeki gölgesidir
Olmayanın

BİTMEZ TÜKENMEZ ÖĞRENCİLİK

Bulmak istersen
Anlam köyünü imgelem ilini
Dillerin sözcükleri yetmez
Öğren sözcüklerin dilini

SÖZCÜKLER DOĞADA

Ot gelinciğe
Azıcık görünmekle ne anlatabilirsiniz der
Bilmez ki
Bir gelincik bütün çayırı özetler

BİRİ OLMAK

Kimi şiir kimi roman kimi deneme yazar
Birikir yapıtlar yığını
Kimi yazar
Budalalığını

YUVA EL

Sözcükler
Elden uçan kuş
Deneyimler ki sözcüklerin yuvası
Elde durmuş

KALEME KÜPE

Çok anlatmaya çok sözcük gerekmez
Boşunadır bu umu
Başlar yaşamaya yapıt
Bir tek sözcük anlam oldu mu

ŞİİRİN-

Yüzü
Görünmese bilem
Soluğu ses
Bakışı imgelem

EMEĞİN BAŞARISI

Son sözcükle
Değişiverir bütün yapı:
İşte birdenbire ağaçlar yemyeşil
İşte sallanmakta buğdayın sapı

ANLATIM

Sözcüklerini ayıklamıştır hep
Doğa yasasındaki dizeler
Ki evrenden ayıklanmıştır hep
Gökte gök yerde yer

DOĞRULTU

Saattir yapıtımız
İçinde bulunduğumuz anı göstermeli
Pusuladır da
Gereken yönü göstermeli

SONUÇ

Sözcükleri doğada görürken
Duyarız evrensel aydınlığı biz
Yapıtın giziyle buluşur sımsıcak
Ellerimiz

İÇİMDEKİ ŞİİR HAYVANI

1. Baskı: 2007

ÖTEKİ SUDA KIMILDAMAK

Bir gôl vardı ta uzaklarda
Belki de içimizdeki anılardan biri
Ne zaman gökyüzü apaçık olsa
Ta derinliğinde
Güzeldi devlerin yansıması

Dev de benim anılarım
Geçmişten bakan gözler gibi
Devsel yapraklarda
Öylesine yakınlaşırdı ki
Ürperirdi gölün yüzeyindeki parıltı
Sanki sevişirmiş gibi
Ata ormanların yapraklarıyla

Gôl kamış kulübelerin özleminde
Gôl çardakların özleminde
Gôl tahta evlerin özleminde
Gôl düşten bir yapı

Sular hayvan ağız
Kuşun içtiği onda
Böceğin içtiği onda
Koyunun kuzunun içtiği onda
Devenin içtiği onda
Ne uzatıyorsun be çocuk
Dün gece ölmüş karıncanın son yudumu onda

GÖLGELER

Gecelerim
Yol lambalarıdır yanıktır
Kentin bütün sokaklarında
Birer yorum şimdi
Gölgeleri geçmişin
Gölgeleri geleceğin

İşte
Doksan dört yıldan beri
Aradım insanı ben
Bulunmadılar
En sevgili hayvanım
Doksan dört yıldan beri
Buldun bulmaktasın bulacaksın
Karşı hayvanı sen

İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ YARI AYDINLIK

Şimdi nedir
Şimdi kim
Şimdi nerde

Sen içimdeki hayvan
Şimdi misin

Yaşadığın günler
Kime göre şimdidir
Kime göre şimdi değil

Dizeler alıp bizi götürürken
Seni beni götürürken
Seni beni ayrı yönlere götürürken
Hangimizin hangi şimdisi
Birbirini kapsamakta

Anlıyorum sen de anlıyorsun değil mi
Şimdi
Ta kendisidir yalanın
Bir uyutmadır

Ödünç verilmiştir bize
Göğün ışığı
Günü gelir
Alır bizden
Ödünç

Bu işleme şimdi derler

PEYNİR EKMEK

Beslenmek en büyük iş
Görünen için görünmeyen için
Bütün yaşayanlar için

Sürdürmektedirler
Kendi özel yaşamalarını
Gücü yetenin gücü yettiğini yemek
Denizlerin kuralı budur
Budur
Ovaların ormanların dağların kuralı

İnsanların yaşamı sürdürmesi başka türlü değil
Yokluğa sayı koymuşlar
Birbirinden doymakta hepsi

Güzel hayvanım duyuyor musun
Bizim beslenmelerimiz benzemez
Anlattıklarımdan ayrılmıştır o
Yaşanmış çağlar ekmeğimizdir bizim
Yaşanacak çağlar
Peynirimiz

OLMASALAR

Dağlar birer gölge
En eski hayvanlardan kalmış
Göklere karışır sesleri
Sesleri olmazlığa karışır

Özlersin dağları
Beni özlediğini anlarım
Taşırsın dağları bütün yalnızlığında

Dağların geçmişi uzun olur
Çobanlar sürüleriyle onlarda kuş onlarda
Eski deprem onlarda
Onlarda senin anıların

Üç gece önce beni uyandırmıştın ya
Duyurmuştun
İçimden gelen dizeyi
İşte açıklıyorum:
Dağlar olmasa hayvanlar olmazdı

KİŞİLİK

En eski adamlar benzerdi hayvanlara
Örtünmeleri çok azdı
Görünürlerdi daha çok
Daha çok ayakları
Daha çok gözleri vardı

Eski adamlar
Yalan söylemezdi aydınlığa karşı
Dediklerinden dönmezlerdi
O yedi yıldıza karşı

Ağu içerlerdi eski adamlar
Baş eğmemek için
Gerçeği yaşatmak için

Nedir bu mırıldanma
Eski adamlar hayvandı desene

AÇIK AYDINLIK

Bugün nasılsın
Gergedanlardan kalan ses
Açlıkları susuzlukları uçmaktadır

Kuş mu oldun
Yeryüzüne gökyüzüne dağınık

Toprak altı böceklerinde misin
Ki onlar dengelemektedir
Gezegenleri birbirine
Seni beni birbirimize

Yaşlı ağaçlar binlerce yıldır
Duyurur bitkisel sözcüklerle duyurur
Bitkisel soylarının
Birer hayvan olduğunu

Oralarda nasılsın

Kösnüldür gece kösnüldür gündüz
Görkemli günlerdir evrensel düğün
İşte en hayvan olan
Dinozorlardan kalma sevi
En kırmızı soluk
Ortak solunumu
Gelmiş geçmiş bütün yaşamaların
Soruyorum orda mısın

ARAMAK

O çöllerdeki develer var ya
Susuzluğuyla yıkılmış

Onda mısın şimdi

O köpek var ya
Kurtla boğuşurken
Çenesi kopuk

Onda mısın şimdi

O fil var ya
Ölümünü almaya gitmiş
Ormanın en kimsesiz yerine

Onda mısın şimdi

O aslan var ya
Kılları dökülmekte
Sayrıdır kördür

Onda mısın şimdi

O şiirler var ya
Sesleri boralarda fırtınalarda kasırgalarda kalmış
Çizgileri yok daha

Onlarda mısın şimdi

TEK BAŞINA

O olmasa öteki olmasa
Önce olmasalar
Sonra yok olmasalar
Yalnızlık olmazdı

Yalnızlığı olmayan
Kendisi çok olan demektir

Ormanları dinler misiniz
Bini ağaçken
Hepsi bir tek ağaç
Otları işitir misiniz
Yüz milyon otken
Hepsi bir tek ot

Sen ey içimdeki hayvan
Eşittir değil mi
Senin yalnızlığın
Yaradılışın doğumuna

AYRI

Sen
Benden önce doğmuş
Besbelli
Benden sonra yaşayacak olan yazı hayvanı
Ne olur kımıldama biraz dur biraz uyu biraz
Ulaşayım
Sensiz yaşamak özgürlüğüne
Ulaşayım
Doğanın sınırları belirsiz egemenliğine

Anımsıyorsun değil mi
O geceyarısı bütün yeryüzünde ikimizdik
Senin pençelerinde bir yalaz
Benim elimde karşı yalaz
Doğmak üzere olan bir bebeğin başucundaydık
Annelerin bütün aydınlığındaydı annesi
Bebelerin bütün şaşkınlığındaydı bizim bebek
Orada biliyorsun neler yazdığımızı
Orada savaş türküleri yazıyorduk

Sen ey içimizdeki yazı hayvanı
Seni çok anlatacağım daha
Senden çok uzaklaşacağım daha
Seni seni çok yazacağım daha

ÖNGÜNÜMÜZ

Nasılsın bugün
Dört yönünde misin dört ayak
Karşı dağlar ceylan sürüleri mi
O göl var ya
Açlığı senin açlığındır
Yüzeyi kımıldaman, binlerce yıldan beri
Bakar sana, bakarsın sen
Açar sana, açarsın sen, lale ağızlarında
Sessizlik
En eski yaşamalardan birikmiştir
Kimin belleği şimdi sendedir, şimdi sende midir
O koparılmış gök
Nasılsın bugün

YELE

Tanıtmak isterim seni
Tanımasam bile
Arada bir nasıl uyandığını
Gözlerinin ta uzakları ta uzakları
Nasıl gördüğünü kapalıyken
Bir ısısın bu besbelli
Kımıldadığın, kımıldamadığından da belli
Hayır ağırlığından belli
Yerle göğün birleştiği çizgide
Hepimizi çeken bir çağrı vardır

Bir çağrı
Sesi aydınlık olan

Adımlarını uzak
Duyuyor muyum duyuyor musun
Yeryüzünün ilk göğü bir aslan olmuş
Yeryüzünün ilk anlamını aramakta

BİR BAKIŞTA EVREN

Gece gündüz açtır
İçimdeki şiir hayvanı
Homurtusu bitmez tükenmez
Uzaktan daha uzak
Yakından soluk alırcasına yakın
Bir çağrıyla uyandırır beni
Açlığı bitmez tükenmez

Susuzdur da o
Dudaklarım kurudur da gece gündüz
Kördürler yıldızları bile yok onun
Yazılarıyla besler beni

Ben
Oramla buramla şuramla etimle kanımla
Gece gündüz doyururum onu
Homurtuların daha kırmızı oluyor
O günlerde

Anlıyorum
Ya dış ülkeler duyumlarını dinliyorsundur
Ya yurtta olup bitenleri işitmektesin
İki bin yıldır değişmeyen bencilliğimiz
Daha da bencil yaptı bizi

Baba ana oğul kardeş bile ayrıldı birbirinden
Uzak ülkeler gibi oldular
Sen kırmızı homurtunu sürdür sürdür
Ben işçi dolaşımını bekleye durayım

GÖRÜNMEDEN GEZEN

O gün gelir
İçimdeki yeri bomboştur onun
Anlarım gezintide olduğunu

Ya dağ köylerine gitmiştir adı gök
Ya kentin büyük fabrikalarına, adı duman
Giyinmiştir oraların giysilerini tulum mulum
Çift sürmektedir kara tarlalarda
Makina başında
Kaput bezi dokumaktadır
Pamuk iplikleri birleşe birleşe en dayanıklı bez
hepimizin giydiği

Gezi biter döner içime gerinir o
Anlarım neler biriktirdiğini, neler devşirdiğini
Çıkmak istediğini yeni bir gövdeye bürünerek
Gerçekler görünümlü değil ki
O da tek görünümlü olsun

AĞIRLIK

Bu aydınlık seni çeker hepimizden çok
Dolaşırsın içimde beni
Büyütürsün beni büyütürsün
Uzaklıklar ötesine dek
Öyle içimdesin ki
Babam ben oğullarım torunlarım senin içindedir
Sen içimdeki yazı hayvanı

Göl anımsıyor
On bin yıl öncesini
İri bir aslan vardı burada
Kelebek konmuştu aslanın başına
Duymuştu
Aslanın başı
Kelebeğin ağırlığını

İSTANBUL BOYUTU

Uyuyordum
Karanlığın pembe atlasında ak güvercinler
Biri gelirken gidiyordu öteki

Geldin yine birdenbire geldin yine
İçimdeki yazı hayvanı geldin yine
Pençen sağ omuzumda
Dirseğime sızmakta kan
Avucumun kalem tutan parmaklarına sızmakta kan
Yine ne istiyorsun

Son büyük toplantıyı söylemek istiyorum
Kimin yararınaydı bu çağlayan ses
Bu gürültüler
Bu değişik dillerin değişik çalgısı

Karşılıklı uygarlıkların değil
Yakıştırmaydı bu deyim
Uygarlıklar karşılıklı olmaz
Birinin buluşu öbürünün buluşuna eklenir
Bu toplantı ortak uygarlık toplantısı da değil
Bu yandakiler koymuştu hep
Öbür yandakiler bir tek nokta bile koymamıştı uygarlığa
Anlattığım toplantı uygarlığa nokta bile koymayanların
Daha da uyutulması demekti
Kendi yenilmişliğinde kalsın diye
Kendi uykusunu uzatarak
Kendi sömürülmüşlüğünde kalsın diye

Ey benim güzel hayvanım
Pençele beni pençele beni
Sol omuzumu da pençele
O da kanasın isterim
Onun parmaklarına da kan sızsın isterim
O da utanmış varlığını dile getirsin isterim

YEŞİL HAYVAN SÜRÜSÜ

Sevgili hayvanım
En gizli sorumu işitiyor musun:
– Bitkiler hayvan mıdır?
Gövdesini yurt edindiğim çocuk
Birlikte düşündüğüm birlikte uyuduğum
Ayrı ayrı yaşadığımız çocuk
Bu sorudur beni var kılan

Bitkiler ilk hayvanlara en yakın yaratıklardır
Öyle yitik yaşamalardır ki
Dengede tutarlar
Doğayı olmakla olmamak arasında
Bütünleriyle hayvan olmasalar bile
Yarısılarıyla hayvandırlar

Bitkilerin solunumları
Ölümsüz yaratıkların ta kendisidir
Yok'un sayısını ulaştırırlar var'ın sayısına

Büyük bir başkalığı taşır bitkiler
Adlarını bilmediğimiz hayvanların
Tek tek görünümleri bulunmaz onlarda
Ortak hayvan tek görünümleridir

Kamış keçiye benzer biraz
Kavak zürafa olurken
İncir ağacı deveye benzer biraz
Ot kuzu olurken

Bir ayrıcalığı vardır bitkilerin
Sesleri hayvan seslerinden uzak
Yavaş, sesi yavaş, kımıldaması yavaş
Hayvan taslağı yavaş
İşte en büyük en güzel hayvan sürüsü bitkilerimiz

SES

Ne var sende
Birey mi var sende
Kalabalık mı var sende

Gün olur uzaktasındır
Ay olur ağız ağızayız
Hangi uzunluk alır gider kendini
Dolanır kendine
Ulaşır kendine
Yok eder seni beni

Hangi uzunluk
Doldurur bir ağızın ses içini
Toplumdur o

Gün başkadır gerçek başkadır
Duyarım ben anlarım ben
Sesin söyler
Büyük gerçeklerin
Hangisinde olduğunu

BAŞKA MEMELERDE SÜT EMMEK

Soruyorsun değil mi
Aydınlığa
Aramanı bırakıyorsun değil mi
Aydınlığın upuzun ellerine

Kim kimin tıpkısıdır

Karınca filin
Köstebek domuzun
Kurbağa kaplanın

Evren kocaman bir çan mıdır
Gezegenler çanın ortasında dolaşırken
Bütün varlığı kapsayan sessizlik midir
Sendeki yaşamak sıkıntısı

Uyandığın yer
Hangi uzaklığın tıpkısı
Nere nerelerin tıpkısıdır
Su aygırında uyanmak
Tavşanda uyanmak
Sincapta uyanmak
Tıpkısı mıdır iç karanlıkların

Şu insanlar var ya şu insanlar
Tıpkılığın en tıpkısı

Sevindiğim tek gerçek şu
İkimiz seninle ben
Tıpkısı değiliz birbirimizin

DEVRİM

Görüyor musun gün doğarken
O eğri çizgiyi
Değirmiler akarken üst üste
Yıkılırken üst üste
Görüyor musun o eğriyi

Bir yansımadır doğu kuzey
Geldiği yer belli değil
Vardığı yer daha da belli değil
Yatsır da yatsır
Yaradılışı yok sayar binlerce kez
Büyütür anlamını
Yeşili
Karayı
Yokluğu bile yatsır
Boyalarını gerçekdışı sayar
Çırılçıplak görmek ister yaradılışı
Süs başka der geleceğe ulaşmak başka der
Küçük oyunları sevmez o
Giyinmiştir büyük oyunlarla
Evrensel kösnüyü yaşar o

Sen
Eğri çizgileri
Sever misin

DERGİ SAYILARI

Ta yüreğinde duyuyor musun
Bir dergiye benziyor bütün yaratıklar
Yaşaklar da öyle bitkiler de

Örneğin sen uyanır uyanmaz
Morsundur
Ertesi gün uyanır uyanmaz
Yeşilsindir
Ertesi gün uyanır uyanmaz
Sarısındır
Daha ertesi gün
Sürer gider değişme
Böylece değişik sayıları sürer gider derginin

Karşıki ağaç da yayınlar dergilerini
Bir önceki günün tıpkısı değildir
Biraz öyle görünse de
Ya ilk yaza dönüşmektedir
Ya kışa
Güneşin ağırlığı
Azalır çoğalır yapraklarda

Kim okur bu değişik sayıları
Kim niçin anlar
Kim ne anlar

Seninle benim
Ortak dizelerimizi anlar

BULMAK

Güzel im güzel imre
Güzel imre Yunus
Doğanın ilk iletişimi imler
Nerelerden gelirsiniz gidersiniz nerelere
Kim kime neler söylemektedir

Yüzyıllar kendi değirmileriyle suskun
Geçmiş bilim duyuramaz ulaştıramaz sesini
Evlerimiz inlere benzemiştir bizimle
Soluklar ipi kopmuş uçurtmalarımız

İm yalnız sendedir ötekini bulmak
Sendedir elmanın kırmızı yuvarlağı
Sendedir ısının çocuk çocuk duyuluşu
Sendedir sözdeki yürek sendedir yalnızlıklar
Sendedir toplum
Bütün devrimlerimiz sendedir

Balık suya değdi mi su ısınır imde
Kara dut toprağa düştü mü
İm olur serinlik

İletişiminle bulunmuştur tanrı

MAVİ KAVAL

Dinledik bugün
Seninle ben
Özel türkümüzü

Ben seni göremezim
Ben seni göremez
Ben seni göremezim
Ben seni göremez
Ta orda büyür yıldız
Ta orda büyür güneş
Ben seni göremez

Ben seni bulamazım
Ben seni bulamaz
Ben seni bulamazım
Ben seni bulamaz
Su seni yansır mı ki
Göl seni yansır mı ki
Ben seni bulamaz

Ben seni duyamazım
Ben seni duyamaz
Ben seni duyamazım
Ben seni duyamaz
Kuzu ot işitir de
Keçi dal işitir de
Ben seni duyamaz

Ben seni öpemezim
Ben seni öpemez
Ben seni öpemezim
Ben seni öpemez
Yeryüzün öperim de
Gökyüzün öperim de
Ben seni öpemez

BAŞKA YERDE OLMAK

Bir ses duyulur kocaman gökyüzünden
Dinleriz onu bütün yaşayanlar
Yaşaklar durur birdenbire
Biz insanlar dururuz birdenbire
İçimizden dururuz birdenbire

Ses bir çağrıya benzer
Değişik eylemlere götürmek ister
Yaradılışın sınırlarına götürmek ister

Ey içimdeki im
Ey içimdeki büyük güç
Yanıtlayabiliyor musun
Şu ebem kuşağı olan sorumu

Evrende başka bir kalabalık var mı
Yeryüzlerinde başka bir toprakta ağaç var mı
Kuş var mı

Varsa hangi çağlardan beri var
Yoksa niye daracık daracıktır
Niye imgelerimizden küçüktür bu yaradılış

İster misin kendim çözeyim kendi sorumu
Bu büyük bu sınırsız gökler çoğulun çoğuluyla yüklü
Ben sen o
Biz siz onlar diyoruz ya
Çoğu görünen çoğu görünmeyen uzaklarımız
Ben sen o
Biz siz onlarla doludur
Binlerce karşı teki vardır

Böyle olmasa
Böyle olmasa
Hep uyanık kalmazdı karanlıklarımız

BOYUTLARDA

Olağanüstü bir ev var
Gezegenleri serpiştiren
Olağanüstü bir ayak var
Ulaşan oraya buraya

Dağlar sustu mu
Irmakları dinlerken
Irmaklar duyulmaz oldu mu
Yağmuru dinlerken
Olağanüstü bir ses var

Ormanlarımız
Dinlemekte içlerindeki çağrıyı
Binlerce yıl öncesini anımsatır
Bugünleri bulmuşlardır onunla
Olağanüstü bir ısıları var

Ey güzel yaşaklar
Soyları tükenmiş soyları tükenmemiş
En küçük böcekten en büyük orangutana dek
Olağanüstüler sizsiniz
Sizinle başlamıştır elim ayağım
Sizinle

Siz olmayasınız
Benim insan büyüklüğüm

ÖTEKİ GÜNLER

Çok başkadır öteki günlerimiz
Aydınlığın yüzü yarı görünmezdir orada
Varımsıdır yoğumsudur
Eskimsidir
Yeniden görünmüşe benzer

Bildiğimiz böceklerden biri değil
Bildiğimiz yaşaklardan biri değil
Bildiğimiz insanlardan biri değil
Bildiğimiz bitkilerden de biri değil

Gündüzümsüdür gecemsidir ayırt edemezsiniz
Gökyüzü yoklardan kalma soluğumuzdur
Tek dışında tek
Tekliği bir bile etmez
Yüz milyondan bile çok
Tanrıdan bile dayanıklı

Koku var ya
Çiçeklerle başlayan
Bütün evreni kapsayan koku
Değişik yaradılışlar belgesidir
Gördüğümüz karaltı belki de koku gövdesidir

Biliyorum dişidir açık seçik olmayan
Kapalıdır çoktur nice susmayla dilsizdir
Bu gelen günle
Öteki olan

DELİ

– Tek mi öncedir iki mi?
– Tek öncedir
Sayılar birden başlar çünkü
– Sayılar birden başlasa bile
Önce değildir tek
Çift öncedir

İki tek
Bitişiktirler
Ayrı ayrı olmak
Yaşamasızdır
Tekler
Yaşamasız olamazlar isteseler bile
Onların varlığıdır yaşamak
Nice küçük görünseler
Nice dar görünseler
Nice olmaz gibi görünseler
Bitişiktir hepsi

Günü gelince
İki uç birbirinden ayrılmaya başlar
İki olduklarını
Sonradan görürsünüz görebilirsiniz ancak

Sonuç şudur:
Tek yoktur evrende
Bitişik teklerle doludur evren

Deli derler
Tek başına dolaşan sözcüğe

TİYATRO

Dirilir dizelerimiz
Sevdiği okuyuculardan
Artık bir tiyatro başlamıştır
Yaşamaların en uzak yerleri
Sızmıştır karanlığa damla damla
Dizenin geçmişi buluşmuştur okuyucunun geçmişiyle
Gökkuşakları altından akar sürez
Sevgiler ayrılıklar beklemeler ki
Açık yeşil ormanlarıyla kapalıdırlar
Konuşmaları bitmez tükenmez en duyulmazdır sesleri
Çocuklardan soylara atlar
Soylardan büyük deniz dalgalarına

Gemiler ordadır yelkenlerinde korsan armaları
Balinalar ordadır sırtlarında ağlar
Yanık ağaç kütükleri ordadır üstleri yazı yazı
Kopmuş dağılmış türkü parçaları ordadır

Hepsi birer insan hepsi evrenin oyununda
Hepsinin içinde birer yaşak

Senin sustuğun
Benim yazamadığım

ÖN

Dizelerimiz başlarken
Değişir birdenbire bütün boyutlarımız
En eskidekiler daha yaşanmamışlarımız
Yeniden yaratırlar yeni yeryüzlerini yeni gökyüzlerini

Dizesine başlayan yitirir kendini bulunduğu yeri yitirir
Bin parmaklı bir okuyucu olur bin göz
Esriktir
Uzaktır
Yaradılıştan öncesiyle özgürdür

Diriliş başlar seslerin evren ardı dirilişi
Dünden daha dün sürecin başlamadığı çağ
Olmamanın soluk almamanın duyuluşu
Anlarsınız hemen im hayvanının esnemekte olduğunu

Denizlerimiz o ülkeden kalmadır
Yağmurlarımız onu taşımaktadır yıl yıl
Bilimlerimiz kopuk belgeleri

Sezer onu, onunla sürecek geleceğini
Onun benimle sevgisi başlar
Çocukta

GELECEĞİ ANIMSAYAN YARATIK

Şiir hayvanıyla dolaşıyordum
Yok dere yok tepe bizimdi
Sanki içkiliydi bütün tepeler
Sallantılar doğa dışıydı
Yitirilmişlerdi biraz
Eski sevgilerimce uzaktılar

Birdenbire ürktü şiir hayvanı
Önümde ışıyan ilk gömüt görüntüden

ORDA KARANLIK OLURUM

1. Baskı: 2007

1. Bölüm
Sıcakta Üşümek

KENDİNDEKİ ADAM

Yavaş yavaş gelir karanlık
Siz kendinizi yitirecekken
Buluverirsiniz yaşadığınızı
Biraz iki olursunuz
Elleriniz daha siz
Omuzlarınız daha siz
Soluğunuz daha siz
Anılarınız daha siz
Korkmamanız daha siz
Bu gecedir
Dirilmişsinizdir doğaya

Dinlerin söz ettiği o iki melek var ya
Biri sağda biri solda olan
Bırakmışlardır artık yazmayı
İyiliğiniz de ondan kurtulmuştur
Kötülüğünüz de ondan kurtulmuştur
Belki de kendilerinin doyumsuz tadındadırlar şimdi

Bir ırmak akmaktadır içinizden
İçinde ta eski günler
Bir ırmak akmaktadır içinizden
İçindedir yüzmektedir çocukluğunuz
Bir ırmak akmaktadır içinizden
Uzaktadır dalgalardaki son gemi
Bir ırmak atmaktadır içinizden
Nerelere... bilemezsiniz

Karanlık bir adamdır şimdi
Serinliği yüzünüzde görmesi sizde
Susması sizde çağırılması sizde
Anası babası bütün yakınları sizde
Göğü dolduran bütün yıldızları sizde
Bir tek görüntü vardır sizde olmayan
O kadın mıdır şiir yazmak mıdır bilemedim

İNANMANIN TÜRLERİ

Bir ağaçtır kişi
Allaha inanırken
Yaprak dökер yarısı
Yapraklanır yarısı yeniden

Tanrı
Kurşunkalemle yazmıştır kişiyi
İnanç
Onu silinmez kılar

Geceleyin inanmak
Gündüz inanmaktan daha kolay
Karanlık
Büyümüştür çünkü

İnanıyor musun diye sorsa
Kişi kendine
Ayakları hayır der
Elleri evet

İnanç nerede başlar
Korkudan mı
Doğadaki güzellikten mi
Kendini sevmekten başlar inanç

Yeter der kişi kendine
Damla damla yapsan denizi
Damla damla yapsan evreni
Hepsi şu serçenin sesi etmez

BÖYLESİNE ÖLMEMEK

İki elma varmış
Güzellikse güzellik
Kokuysa koku
Sarılıkları olgun mu olgun
Çocuklukları sevinç dolu
Görenlerin yakınlıkları değerlendirilmiş

Ne olduysa oldu bilemediler
Biri değişmeye başladı elmaların
Yukardaki özelliklerini yitirmeye başladı
Yitti hepsi birer birer
Soldu o
Bozuldu o
Kurumaya başladı o
Yanındaki daha daha güzelleşirken

Aldılar onu incelemeye
Ölü elma
Birçok yönlerden bilim ışıklarına tutuldu
Bilim ışıklarının hemen hemen hepsi
Geçirildi kupkuru elmanın üzerinden hepsi
Sonuç şaşırtmıştı yeryüzünü gökyüzünü
Önünden geçen bir çocuğun elindeki armut
Elmayı sevgi delisi etmişti ya
O sevgi o kuru elmanın sevgisinde yaşamaktaydı yaşayacaktı

YÜRÜYÜŞ

Onu bilmeyen tek kişi yok
Hepimize uzakları gösterir
Sevindirir varma tadıyla
Günü aşar o
Geceyi aşar o
Yaşadığımızı aşar o
Evi kenti ülkeyi aşar o
Yeryüzünü gökyüzünü aşar o

Sayrılar yatağında onu sayıklar
Özler tekini bile
Kim ki yaşar
Umudu odur
Çocuklarımız
Onunla büyütür ayaklarını
Bütün hayvanlar
Onunla mutludur
Büyüktür
Bin kez büyüktür
Milyon kez büyüktür
Uzaklığın sonuna dek büyüktür
Bir kişiye nasıl sığar şaşarsınız
Burada seslendi yaşlı adam
Yukarıdaki dizeleri yazan şaşkına
— Sözünü usundan öteye uzatma
Söylediğin doğanın ulaşımıdır

En büyük eylemdir
Adımlarımız

YOKLARIN BİRİKİMİ

Gidiyordu o
Yorgun ayaklarını görüyordunuz
Kollarını yüklenmiş
Yaslamış başını omuzlarına
Gidiyordu o
Neler götürdüğünü bilmeden
Neler götüremediğini bilmeden
Bana neler bıraktığını bilmeden

Hemen anlıyordunuz
Sevginin
Size yazılı olmadığını
Özgür bir yaratık olduğunu
Kendi istenci bulunduğunu seziyordunuz

Ne de azıcıkmış insan
Kocaman yaşamalar içinde
Bir gözlemcik
İyeliği yok
Kendi kuruntusuyla
Kendini dev sanmaktadır hepimiz

Adam giderken
Sağındaki solundaki görüntüler
Akıyordu geriye doğru
Demek geçiciymiş diyordu adam
Gördüklerim de inandıklarım da

Birdenbire adam görünmez oldu
Ben görünmez oldum kendime

UYANIK

Dede karanlık birdenbire girdi içeri
Ürperdim birdenbire
Yaşamış yaşatmıştı o
Anlamış anlatmıştı o
Yürümüş yürütmüştü o
Tutmuş tutturmuştu o
Sezmiş sezdirmişti o
Düş kurmuş düş kurdurmuştu o
Yüzünü görmediğim biri sordu uzaklardan
Seni ilk kez görüyorum dedi karanlık dede
Uyku nedir
Nelerin yakınında
Nelerin gizlenmesidir
Yıldızlardan bize gelen bir yansıma
Bizden yıldızlara giden bir yanıt mıdır
Artık akmayan ırmakların sesiyle
Yanıtı duyuldu karanlık dedenin
Uyku tek başına anlatılamaz
Bir ikilemenin içindedir o
Gerçekler nasıl tek başına değilseler
Nasıl birbirinin çağrısı içerisindeyseler
Günler aylara aylar yıllara nasıl varırsalar
Sözünü ettiğim ikileme de öyle
Göz uykudur
Baş uyanık

YAŞAMANIN YAŞI

Irmak akar
Suyun altı gölgesiz
Kıyıda yüzünü yıkar adam
Suyun altı gölgesiz

Güvercin ötüp geçer
İşitir su
Suyun içindeki el
İşitmez
Uzaklar ay olur
Konar kavağa
Soğuktur gecenin kanadı
Yansıyan anısından belli

Sonra siz gelirsiniz
Şimdi ırmaktaki yüz
Sizinki değildir
Odur uça uça
Sizi
Akan suya değdiren

Bir inanır gecemsi
Bin inanmaz gecemsi
Nice yaşarsa yaşasın
Belli etmez adam

YAŞADIĞIMIZ AYDINLIK

O ülkede
Kimsenin ummadığı oldu
Ağaçlar eskisi gibi yavaş yavaş büyürken
Irmaklar yalnızlığına gök yansımaları toplarken
Serçeler yaprakları içer gibi öperken
Gün ile ertesi gün buluştular

Bu olamaz diyeceksiniz
Doğaya aykırı diyeceksiniz
Gören de yok duyan da yok diyeceksiniz
Başka gözleri olmayanlar göremezler ki

Günaydın dedi gün ertesi güne
Ertesi gün günaydın dedi güne
İşittiniz belki
Yaradılışın tadını işittiniz belki
Roma'dan eski İran'a giden güvercini işittiniz belki
En eski kervanların develerindeki çan seslerini işittiniz belki
Bir otun topraktan çıkınca
Ben de geldim dediğini işittiniz belki
Benim sizi bulamadığımı işittiniz belki

Günle ertesi gün konuşadursunlar
Kimin büyük olduğunu tartışadursunlar
Siz de kapıldınız olaya
Düşünüverdiniz
Evet dediniz hangisi daha büyük
Gün daha büyük deseniz
İçinizdeki karşı ses hayır dedi
Ertesi gün yok ki daha dedi
Şimdi bir düş o gözle görülüyor o
İçinizdeki karşı ses bu kez hayır hayır dedi
Günden sonra ertesi gün başlar besbelli
Onun büyüklüğü sonsuzdur
Kapsar bütün geleceği
Daha büyük değil midir
Değildir
Gün en büyük olan
Ertesi gün sonsuz olandır ya
Sevenle sevişenden yoksundur
Sıcak değildir yaşanıyor değildir

BELLEK

Karanlıkların belleği yoktur
Gece inince kapışırlar insanları
Şuraya oraya götürülürüz

Hayır bir gecede bir karanlık yoktur
Çok karanlık vardır bir gecede
Oda karanlığı
Sofa karanlığı
Giriş karanlığı
Işıklı oda karanlığı
Az ışıklı oda karanlığı
Işıksız oda karanlığı
Bir penceresi açık oda karanlığı
Çok penceresi açık oda karanlığı
Uyandığın karanlık
Uykundaki karanlık
Uyuyamadığın karanlık
Düşüne düşüne karanlık
Daha da ötesi

Karanlığın belleği yoktur ya
Belleklerin karanlıkları vardır
Anımsarsın onları arada sırada
Örneğin evlendiğin gündeki yaşadığın karanlık
Ölene dek sürer
Doğura doğuradır o
Çoğaldıkça çoğalır
Gece karanlıkları ile gündüz karanlıkları
Benzemezler birbirlerine
Geceleri masalar da karanlık olabilir
Gündüzleri arkadaşların yüzleri de
Güneş varken
Yaşaman da karanlık olabilir

Karanlıkların belleği yoktur ya
Nesi var ki diyebilirsiniz
Yoo öylesine değil
Yalnızlığı değişmez
Uyuması değişmez
Gelmesi gitmesi değişmez
Ulaştığı yerler değişmez
Korku verişi değişmez
Özellikle seni aradığı seni bulduğu değişmez
Doğanın ilk kuşu olduğu değişmez
Sana bakışı değişmez
Yeşil tüylü olduğu
Birazcık bile değişmez

Sen doğum yılı mumlarını üflersin ya
Orda değişir karanlığın belleği

YARIN

Arıyordu adam
Kuşlara baktı yok
Ağaçları yukardan aşağı süzdü yok
Otların arasında gezdirdi gözlerini yok
Çiçekleri elleriyle taradı yok
Akan ırmağı dinledi yok
Eski bir kitabın yapraklarını çevirdi yok
Arıyordu adam

Aranan uzaklaşan biridir
Siz ona yaklaştıkça
Gider bir adım geri
Siz onu duyumsarsınız
Gider bir adım geri
Siz kokusunu duyarsınız
Gider bir adım geri
En yakınınızdadır sıcaklığını duyarsınız
Gider bir adım geri
Coğrafyasını mı yaşamamakta
Geçmiş bilim mi geçmiş değilken
Siz onu aramaktan soluk soluğasınızdır
Yok
Adam şimdiye dek oturduğu bütün evleri dolaştı
Bütün ülkelerde bütün evleri
Umudunu kesmişti ki
Biri kucakladı onu
İki oldular
Özgürlük oldular

IŞIMA

Toplandı bütün bilginleri yeryüzünün
Araştırdılar
Gecesinde gündüzünde
Bu çocuksu güzelliği
Nerden geliyor yeryüzünün

Geçmiş yaşamalardan mı
Yarım kalmış yaşamalardan mı
İkiye bölünmüş yaşamalardan mı
Sezilmiş uygulanmamış yaşamalardan mı
İçimizdeki şaşırmalardan mı
Masallara inandığımızdan mı
Annemizin sesinden mi

Güneşin verdiği kocaman övünç
Kocaman güven
Bu bitmez aydınlanmanın yanında nedir ki

Yüzlerce yıl süren araştırmalarımız sonuçsuzdur
Kuşkumuz sonuçsuzdur
Nice okullarda öğrendiklerimiz sonuçsuzdur
Milyarları aşan yapıtlarımız sonuçsuzdur
Sonuçsuzluğun sonuçsuzudur bu aydınlık

Doğan çocuk der ki
Bu aydınlık
Benden

KENDİ - 1

Uyanırım
Gelir bana sözcüklerin kendi
Varlığı yokluğu düşünür düşünmez
Neremde kımıldar kendi
Kendi bir salkım üzüm
Kendi deniz
Bakar bana uzaktan
Kendimin kendi
Kim savaşta ölmüşse
Isısı duyulur kocaman
Bir iplik bin kez geçer
Bir iğneden geçer
Sızlar kendi
Ey kuşlar nereye giderseniz gidiniz
Bir emekte beklemekte
Bir Ramazan günüdür kendi
Yavaşça yaklaşan kim
Kim ki kendi yalnızlığına katmaktadır
Ki bütün yalnızlık kendi

ÇOK OLMAK - 2

Su içiyordu kendi
Ceketini çıkarıyordu kendi
Yürüyordu kendi
Yazmasını sürdürüyordu kendi

Şaşırdı adam
Düş görmediğime göre
Ne demek dedi
Beş kez kendi olmak

Yüzleri benim yüzüm
Boyları bosları benimki
Hayır çoğalmamışlar
Hepsi ilk
İşte bakıyorum yeniden
Birini ötekinden ayırt edemiyorum
Kapıyı açan o
İçeri giren o
Basamakları çıkan o
Odayı dolaşan o
Bir de ben varım
Beş kendi oluyoruz

>

Gitsem söylesem birine
Beş kendimle söylesem birine
Korkudan bayılacak belki
Korkudan çıldıracak belki
Korkudan donup kalacak belki
Korkudan ölecek belki

Düşünüyorum neden beş kendi oldum
Çocukluğum mu biri
Göreve başladığım mı biri
Uzakları gezdiğim mi biri
Gece yavaşça iniyor
Hepsi yitip gidiyor kendilerin

Düşünüp duruyorum seni
Kendim

ORANIN KÖR BASAMAKLARI

Hadi dedi beni de yaz
Yaz kış arasınlar
Yazın da kışın da bulamasınlar
Yaz kış güneş değişir ya
Değişirken güneşlerde bulamasınlar
Yavaş yürüsünler isterim
Göre göre yürüsünler isterim
Duyulmasınlar isterim
Anılarını çıksınlar insinler isterim
Okuyor gibi
Yazıyor gibi
Unutuyor gibi
Binyıl sonra buluyor gibi
Yurtdışına çıkıyor gibi
Gözleri ürküyle büyümüş gibi
Korkmasınlar isterim

Ne saymamışlar ki bugüne dek
Yıldızlar sayılmıştır
Yönler sayılmıştır
Denizler sayılmıştır
Dağlar sayılmıştır
Sevgililerin kirpikleri sayılmıştır
Yarışlarda atların varışları sayılmıştır
Erkeği eve dönmeyen kapılar sayılmıştır

— Siz kimsiniz
— Biz oranın basamaklarıyız
Kimse çıkmasın demeniz neden
Sözcüklerimiz birer güvercindir
Yalnız onlar çıkacaktır basamaklardan
Onlar en yukarda uçup dağılacak
Bütün kötülüklere
Biri sizindir

2. Bölüm
Tas

TAŞ ADAM

Çıplak kadının elinde tas
Yüzünden akan suyu öper kadın
Kadının ellerini öper tas

İçinden çıktığı dağı anımsar tas
Kadının avucu ne de yumuşak
Neler varmış diye sevinir tas

Sımsıcak olur tas
Uzun parmaklara bırakır kendini
Kösnüyle ağırlaşır tas

Bu da beni bırakıp gidecek der tas
Kaçıncı sevgi kaçıncı ayrılık
Yerinde kalmadığına dövünür tas

GÖRÜNTÜLERİMİZ

Boşlukta asılı yüzler vardır
Takılıverir bize
Gülümseriz
Takılıverir bize
Ağlarız
Takılıverir bize
Kuşku kesiliriz
Takılıverir bize
Aydınlığın ilk kuşlarını işitiriz
Bir gün takılıverir bize
Yapayalnız kalırız

BAYRAM GÜNÜ

Balık ol
Deniz desinler
Üşü sen

Yıldız ol
Çok uzak desinler
Görünme işitme duyma

Bir ayakkabının teki ol
Uyma kimsenin yoluna
Sevgiline git akşamları

Boş bir kağıt ol
Yalnız dizeler yazılsın sana
Gündüzlerden gecelerden kaç

Belki de üzüm ol salkım salkım
Ayışığı görsün seni şarapçı görmesin
Evini unutanlara görün çok

Bayram günü ol istersen
Gitsinler gitsinler gitsinler gitsinler
Sen gitme

SENDEN SONRA

Sen gözlerini açınca
Yönler ağarmıştır
Şaşırırsın
O mu ağarmış

Serçe sesleri sevinç
Maviliklerle yarışmada
Şaşırırsın
Güzellikler mi yarışmada

En sessiz bitkidir yaşamak
Binbir yaprağında duyulur özlem
Şaşırırsın
Sevenin yaşamasız kaldığına

İKİSİ

Ne tatlı oluyor
Ne güzel oluyor yaşamak
Sevgiliyi düşünürken
Ölsünler

Bir akgüvercindir
Sevgiliden gelen
Sevgiliye giden
Günler

Tek istedikleri
Sevdiklerinin üzerindeyken
Gözleri
Örtülsünler

AYAKTA SEVİŞMEK

Yüzü bebekçedir
Konuşmamasından belli
Elleri sımsıcaktır
Güneş tam üstümüzde
Demesinden belli
Ya karanfil tutmuş ya leylak
Ellerinden belli
Giyinmiştir yola çıkacaktır
Kokusundan belli
Kapı açılmış içeri girmiştir
Ayak seslerinden belli

Kavuşmamız ayakta başlar
Sürüp gider
Sevgimizden belli

ALDANMALAR

Kişi
Aydınlıkla buluşur
Esintiyle buluşur
Güneşle buluşur
Geceleyin ay'la buluşur
Evine döner eşiyle çocuklarıyla buluşur
Göreviyle buluşur
Söz vermişlerse bile
Sevdiğiyle buluşamaz

Yan yana olsalar da
Sevdiğiyle buluşamaz

Kişi ordadır ya
Sevdiği kim bilir nerelerde

YOLCU

Günün neresiydi bilmiyorum
Su düşündüm
Yağmur geldi

Genişledim dal dal
Çiçeklerimin ağırlığını yaşamakta hepsi
Birdenbire aydınlık oldum

Yürüyen gece miydi ben miydim
Nerelerimdi nerelere varmışlar

Göğsümdeki sayıyı okudu bir ses
Uzundu süre
Yolun neresiydi bilemiyorum

YOK NERELİ

Konya'ya vardın mı
İki olursun kendiliğinden
İki uzak bakışırlar
Bin yıllık olursun kendiliğinden

Kerpiç evlerde buğday çuvalları
Birer bismillah gibi durmakta
Düzlük ovalara ovalar uzak dağlara karışır
Kurumuş çeşmeler seslenir susuzluğunu kendiliğinden

Gökyüzü tanrıya dek gökyüzü
Güvercinler uçuşur konar omuzlarına
Bütün ağırlığın uçmuştur
Kavaklar seslenir kendiliğinden

Konya'da geçmiş yalın ayaktır
Sessizlik derler buna ürperirsin
Sen misin eski sen misin daha eski sen misin en eski
Ota yaprağa inanırsın kendiliğinden

ONUNLA KONUŞMALAR

Ne der sayrılarevinin penceresindeki
Sarı ışık
Güneş doğdu der O

Ne der dışardaki gürültü
Okul arabası gitti der O

Ne der birdenbire örtülen kapı
Bütün ilaçlar uyudu der O

Ne der duyuyor musun
Sevdiklerin yavaş yavaş
Ak giysilerini giydik der

GÜNDE İKİ KEZ SU İLE

Sayrıyı
Ne iyi eder biliyor musunuz
Yazı yazmak iyi eder

Şu gider bu gider yanından
Öyleyim böyleyim gider yanından
Ölüyorum da gider

SON SÖZLER

Ölenler
Son yaşama bölümünde anlar
Neden öldüğünü

Doktorun söylediğine uymaz bu
Kendi bağırmalarına çağırmalarına uymaz bu
Öbür sayrıların söylediğine uymaz bu

Uyar bu
Ölümün söylediğine

ÇOK OLMALAR

Konuşan sayrı
Nasıl ölebilir anlayamıyorum
Konuşmak
Çok kişi olmak değil midir

AĞIZKURULUĞU

Bir sayrı görür görmez sorar ötekine
Sen nerelisin
Sanki çağırır sayrıyı
Doğduğu yer kendine

Su
Sayrı demez
Kimse işitmeden
Sayrı su der

Sayrılarevi küçük olsa
Sayrının bütün tanıdıkları yanındadır
Büyük büyük büyük olsa
Sayrının yanında kendi sonu

Sayrının yüzü sarıysa
Korkusu odanın içinde
Gülümsüyorsa biraz
Yarısı daha önce gitmiştir oraya

GECEDE

Gece yeryüzüne inerken
Eşit dağılmaz kişilere
Çocuklar iki pay alır
Sayrılar dört pay

Gece ağaca yeşil iner
Suya lacivert iner
Gelinlere kırmızı inse bile
Sayrılara karanlık iner

OBA

İncileri dizim dizim
Benim alnımdadır yazım
İki yüreğim mi var ki
Odur benim iki gözüm

Geldi yeniden leylekler
Daha mavi oldu gökler
Beklerim nicedir onu
Nasıl su beklerse kökler

Adıdır yörük Fadime
Bilirler sorsan kime
Bu çiçekler kelebekler
Ulaşmıyor sevdiğime

İKİ SEVGİ BİRBİRİNE DEĞERKEN

Açılırdı bir geceye
Senin ki ellerin çiçek
Yıldıza varmıştır koku
Görünmeyen yerin çiçek

Yukarda ışık çobanı
Bir görünür bir görünmez
Güzelliğindir yayılan
İçimdeki türküden tez

Işıklarda iki iki
Dolaşırmış ne bileyim
Benimkiyle seninki de
Birleşsinlerdir dileğim

BİR KADINI UYANDIRAN KARANLIK

Sıcaktan uyandı kadın
Utanmaz
Sevgi sıcağı sandı bunu
Daha da soyunmasın mı

Güldü sıcak
Kösnüsü ne de yüksek dedi
Ters anladı kadın
Daha da büyüttü bacaklarını

Bunlarla uğraşılmaz dedi karanlık
Daha da çok koyulaştı
İnsanlar için hele kadınlar için
Yaz sıcağı bilmem kaçıncı kez
Oysa doğanın düğününü yaşıyordu yaşıyordu kadın

GELECEĞİMİZ

Sevgiyi büyütmüşler
Büyütmüşler
Büyütmüşler
Büyütmüşler
Büyütmüşler
Tanrı unutmuştur dur demeyi
İnsanlar gökyüzü olmuş

HAYVANLAR MÜZESİNDEKİ AT YONTUSU

Bu ne korkunç davranıştır bilemezsiniz
Yaşaması koşmak olan varlığı
Taş göstermek

Göğsü taş soluğu taş
Ayakları taş
O uçan kuyruğu taş

Kımıldamalardan kımıldamasız
Yel idim taş ettiler
Mermerden baş ettiler

Siz beni böyle bilirsiniz ya
Yaşamak değil
Gerçeklerdir müzelerin dışında olan

ÖĞÜT

Günlerin hepsi
Canlıdır çocuğum
Dinlerler seni
Söyle
Söylerler sana
Dinle

Günlerin hepsi unutmaz
Senin nerelerden geldiğini
Nerelere gideceğini
Senin

Günlerin hepsi
Birer boydur çocuğum
Ölçerler
Geçmişini senin
Geleceğini senin

Ne güzeldir
Gösterir bizim boyumuzu
Günlere kafa tutmak

SENDEN ÖNCE

Düş olmuş bir yüzü var
Sevgilimin kapımda
Yavaşça söyle
Gelsinler

Akşam yıldızları mı doğdu
Büyüdü gök
Yüreğim daha da geniş
Sımsıcak
Gelsinler

Tartmadı çağın ölçekleri
Akadursun ırmakları gökyüzünün
Kimi ölmüş kimi ölmemiş
Gelsinler

SEVMEK

Sen çiçeksin ya
Ben yaprak
Sen gökyüzüsün ya
Ben toprak

Sen ırmaksın ya
Ben ulaşmak
Sen nerelerde nerelerde nerelerdesin ya
Ben bir taştaki kımıldamamak

YOK YILBAŞI AYDINLIĞI

Nelerden sonra bilmiyorum
İnsan yılbaşından yılbaşına mı uyanır
Bundan mı ha
Bu sapsarı yapraktayım
Seni düşüne düşüne

YARIM KALMIŞ

Yok kişiydim
Seni görür görmez
Kalabalıktılar
Üç serçe

Yıllar geçti
Düşündüm uzun
Oldum bin ayrılık
Ağardım senin oldum aydınlıkta

YAZI

Ak kağıtlarda
Yazıyım ben
O beni okurken
Görürüm gözlerindeki nemi

Ona yurt derler
Yurttaş derler
Anne derler
Kalkındıracağım artık
Karanlık gölgelerden kurtaracağım artık
Atalardan bana kalan
Güzel annemi

İÇERDEKİ

Yaşamak, ölmekten uzundur.

Ne gün sayrılarevine yatsam
Sanki içerdesin Sait Faik
Odanın arınmışlığı
Senden
İçeri giren yel, esinti senin bıraktığın camdan
Kuş sesi yoksa da kuşkanadı sesi var
Senden
Senin için öldü diyor insanların çoğu
Oysa seninle birlikte yaşamaktayız
Bu dizeler senden

ARKASI SİZ

1. Baskı: 2007

1. Bölüm
Uçurtması Kendi Uçurtmasının İpini Tutan Kendi

GÖL

Bir damla bana baksan
Genç olurum

Bir damla yürüsen
Bütün yollar ulaşır bana

Bir damla gece olsan
Hemen uyanırım

Bir damla için sıkılsa
Yuvadan düşer kuş

Bir damla beni sevsen
Ölürüm

SESLİ SEVMEK

Sesin bireyi yoktur
İki yapar ikinin ötesi yapar

Ağacın sesi kuşu çağırır daha çok
Siz yalnızlığınızı işitirsiniz

Karıncadır düşünürcesine yürüyen
Duyulmaz

Binbir yıllık yazıdır
Anlamı kımıldar kendiliğinden

Yalnız taşlardaki yazı seslidir
Sizin dokunamadığınız onun dokunduğu

Göz okulundan önce başlar ses okulu
Körün biridir en bilgili olanımız

SEVGİNİN UYANDIRDIĞI

Gece kara kedi mi
Hep uyur aramızda
Soluğu sessizdir ya
Duyulur aramızda

Biz ne zaman uyansak
Onun gözleri açık
Kızar sevişmemize
Ya kıskanç ya da kaçık

Düşünür bulamayız
Gece kimlerden kalma
Belki en çok sevişen
Seven değerden kalma

Bilinir de söylenmez
Yaşam sevişme yeri
Yalnızken anlaşılır
Güzelliğin değeri

ESKİ YAZILARDA KALAN

Suyu uyudular
Gökyüzü çıktı

Elmayı uyudular
Yeşil çıktı

Gemiyi uyudular
Kuş çıktı

Yalnızlığı uyudular
Orman çıktı

Beni uyudular
Yeryüzü çıktı

BİR ARKADAŞIN KARA DUYUMU

İşte bardakta pırıl pırıl
Beklemez seni su

Şimdi en güzel ısısında
Beklemez seni daha çok

Kocaman gökyüzünü anımsatır
Beklemez seni mavilikler

Gün doğar doğmaz serçelerin çığlıkları arasında
Beklemez seni gelen

Korkma elin ayağın birbirine dolaşmasın
Beklemez seni ölümcük

AYIN ON DÖRDÜ

En karanlık gecenin büyüklüğü
Göle yansır

En küçük yıldız taa
Göle yansır

İlkokul öğrencileri top oynarlar çığlık çığlık
Göle yansır

Ak yelkenlerini açmış kırmızı gemi
Göle yansır

O dokuz kartal var ya birlikte uçarlar akşamüstü
Göle yansır

Köy uyumuş köyün kavağı uyanık
Göle yansır

Sevgidir kızdan güzel olan
Göle yansır

– Kim göl?
– Bütün uykusuzluğum

KÖPRÜDEN GEÇTİ GELİN'E

Yalnızlığın iki kuşu
Biri öter biri ötmez
İşte ölümün yokuşu
Ölü öter diri ötmez

Evine varırsın akşam
Küçücük odalar loştur
Küçücük lambamı yaksam
Karanlık daha da boştur

Ta uzakta benim annem
Yaşım iner dörde beşe
Irmak olup aksam aksam
Kavuşamam tek kardeşe

Şaşmaktayım gece gündüz
Neden sevinç doluyum ben
İçimde yaşayan bu yüz
Hangi gelecek sevgimden

İşte o adım sesleri
Karanlıkta yürüyen kim
O düş düğünden dönmekte
Kara duvaklıdır sevgim

Yalnızlığın iki kuşu
İkisi de kırık kanat
Nolur gecem gündüz olsun
Bana kollarını uzat

DOKUNU

Neden güzel okuyorsunuz
Güzelliğinden ötürü
Vermişim ben beni sana
Evrende yıldız götürü

Kimileri öykü derler
Kimileri türkü derler
Ölümlerden öte gider
Yaşamaların bu türü

DERVİŞİN ÖLÜMÜ

Bir derviş ölmüştü
Dervişten ne kalır ki; inanmak

Bardakta yarım kalmış suyu
Nereyi aydınlatıyor kendinde yanarak

Yok gibiydi konuşurken
Var gibiydi sesi yarı ıslak

Kırk kişinin omuzlarındadır
Ağırlığı bir sarı yaprak

Hepimize de başka bir aydınlık çok başka
Alnımızda bir ezan yankısı; alaca ak

Kendi toprağında kalakalmıştı
İşini sürdürüyor bugün bile; gitmekte kalmak

SESE DÖNÜŞEN YALNIZLIK

Gecedir sen uyuma
Bekleyen kadını duy

Kuşlar ne derse desin
Sen kendi adını duy

Yalnızlık bir türküdür
Kırmızı tadını duy

UYANIK GECE

Gece daha soyunuk
Gece çıldırmış sanki
Mermer bacaklar donuk
Kim var yatakta kim var
Bir kadın binbir kadın
Uyuduğun hangisi
Hangisinde uyandın

Şimdi kaplan bir kedi
Evrenin dağındadır
Yalazdan bir kanama
Senin dudağındadır

Gezen kaplanların var
Sultanlar otağında
Parlar aydınlığa dek
Uykusuzlar dağında

AYAKSIZ YÜRÜMEK

Sevgi kabına sığmaz
Kadınların giysi değiştirmesi bundan

Sevgi ağaçlara sığmaz
Denizlerdeki kuş sürüleri bundan

Karayolları denizyolları havayolları doludur
Sığmamıştır türkü sesi kendi boşluğuna

Sevgi evlere bile sığmaz
Yalnız kalmamız bundan

DÖRT GECESİZ

Gündüzler kocaman sevinç
Geceler dinmeyen ağrı

Nereye gidersen git
Seni bulur çağrı

Ne olursa olsun katlanır
Sevenin çıplak bağrı

Gelen kim yitirdiği midir
Uzaktanağrı

ÖYKÜ

İkisi de çok genç idi
Bir yerlerde tanıştılar

Mavi göğün gölgesinde
Buluştular buluştular

Kumrular bile kıskandı
Güzelliği bölüştüler

Şakıyan sesler nerede
Varı yoğu tartıştılar

Geldi ayrılık kapısı
Yalnızlığa ulaştılar

GECEYİ İÇMEK

Türküler de bir insan
Doğuyor yaşıyor o
Sevgilere susuzdur
Kuru bardağından taşıyor o

Sevene deli derler
Sevmeyen daha deli
Sonsuzluk giyinmiştir
İnsan sevdi seveli

SONRA

Günleri siler gelir
13 yıl önceki sen
Sarı yalnızlığındır
Ne çıkarsan ne giysen

Yapıtlar kuş ölüsü
Çağrıları işitilmez
Bir gölge görünürken
Yok olur ışıktan tez

Çocuğun bile olmuş
O denize ilk adım
Seni görünce neden
Kendimi anımsadım

UZUN SEVMEK

Gün iner dağlardan
Arama kuş konar
Gece kanadın açmış
Burama kuş konar

Nereden ese yel
İçimden akar sel
Özlem bir nice güzel
Yarama kuş konar

SEVGİSİ İLKYAZ OLAN

İlkyaz geldi dağlar taşlar üstüne
Asma dalı üzümünü süzer mi süzer mi

Yeni serçe gökyüzüne sığamaz
Uçmak ister anasını üzer mi üzer mi

Delirmiştir bütün otlar ağaçlar
Türlü sesten türküleri dizer mi dizer mi

Başka dallar uykusunda kalamaz
Portakallar aydınlığı çizer mi çizer mi

Kaval sesi uzaklardan duyulur
Uçan kuşlar türkümüzü düzer mi düzer mi

Hepsindedir benim sevgim sevdiğim
Sevgisinden ilkyaz olmuş yazar mı yazar mı

MAVİ YÜK

Güvercinler
Sevgiyi açıklar
Açıklar gökyüzü
Güvercinleri

Benim güvercinim
Ancak karanlıkta uçar
Eşini bulamaz
Bana çektirirler acısını

SEVGİ ANITI

Bilmiyorum ne oldu
Sevmelerden ayrıldım seni sevdim

Güvercinler uçarken
Uyandım seni sevdim

Gölde yüzüyordu akşam bulutu
Korkum yok olana dek seni sevdim

Altın çocuklar anne demeye başlarken
Evini yitirmiş gölgelerce seni sevdim

Bin sevgi yaşıyordu orman
Orman karanlığında tek seni sevdim

Ulaştım tutkudan ölenlerin kalabalığına
Bana da eğildiler ya ben seni sevdim

ANLAYAMADIĞIM

Beklerken
Sevgi büyüktür sevmekten
Geldi mi
Sevgiden büyüktür sevmek

SIĞMADIĞI

Neden mi ağlarız
Sevgiliye kavuşurken
Gözlerimize
Sığmadığından ağlarız

2. Bölüm
Sözcüklerin Devrimi

GÖKYÜZÜ AÇIK

Beni yakından göreceksin
O sıcak gün gidince
Ben seni daha yakından göreceğim
Sevdikçe

YÜZLERİMİZ

Uyanır uyanmaz
Yıka sen yüzlerini
"O bende bir tane" diyeceksin
O sende sayısız

"GİDERSEN ÖLÜRÜM"

Evli kadın
Saymasın yalnız gecelerini
Çok üzülecektir
Ölmelerini sayarken

KOYU GECE

Yüz eşi olmalı ki
Doksan dokuzu eve gelmez
Biridir
Kadının beklediği beklediği

UZUN GECE

Neresinden öpsem derim
Gelir gelmez
Belli değil ki
Ya gelir ya gelmez

DELİ EDEN

O kadın dururken azalırdı
Yürürken çoğalırdı
Ben on gözlü
Ben bin gözlü olurdum

O NE BİÇİM SEVMEK

O geçerken
Bütün araçlar
Sürücüsü istemese de
Hız değiştirirlerdi onunkine göre

GÖZ OLMAK

Soluğum
Göz olurdu
Ben onu
Öperken

SESİ

Dizeler
Birbirini çağırdı mı
Bin gece altında uyusam
Uyanırım

ANLAMAK

Tanrı kulunu sevdi mi
Kul anlar
Bir parmak daha büyüdüğünü
Ektiğinin

KOPUK

Altı çocuk doğurmuştur kadın kocasız
Kadın evinde tek başına
Uyuyamaz gece yarısı
Uyuyamaz evinde karanlıkta tek başına

ÖPÜLMEK

Kim daha yorgun uyursa
Daha ıslak öper onu
Yakın geçmiş
Uzak geçmişte

ÜZÜLME SEN

Anımsamaların arabası çok
İsterse geceleyin çocukları gezdirir
Anaları babaları gezdirir
Gezdirir bileğine kelepçe takılanları bile

KÜÇÜK AYDINLIK

Dul kadın nasıl sevinmesin
Boşa saysa dolu değil
Doluya saysa boş değil
Bilmez ki yeni gün elini tutmuştur

SON SERÇE

Göğün büyüklüğü nerden mi belli
Koca yeryüzünden
Koca evrenden değil
Son serçenin ötmesinden belli

BİRİ

Gece indi mi
Koca orman konuşmaya başlar
Büyür otun biri
Yemyeşilim derken

OBUR

Obur yemek yemez
Yedirir
Yaşamasını
Yemeklere

GELDİĞİ GÜN

Yedi günde bir açan çiçek
Kime ne söyler
Koparıldığı yerde kalmış sevgisini
Kuru çimene söyler

AYAK SESLERİ

Sayrılar bir ayak sesi duyar
Kendi yürüyemezken yürüyen kim
Sağlık denen yaratık mı
Geliyor mudur gidiyor mudur

ÖZLEM

Büyük olur
Karanlığın dudakları
Sevenin düşüne girer girmez
Sevdiği

KONUK

Bir konuk geleceği günü söyledi mi
Gelmiş demektir
O güne dek oturur evimde
Kendisi bilmeden

HAVA DURUMUNU İŞİTMEK

Bugünkü havayı söylediler mi
Korkarım
Anlarım çünkü
Aldatılacağımı

KOYU SEVMEK

Bay karanfil
Bayan güle yansıdı mı
İki kırmızılıktır
Sizi yataklara düşüren

ALINYAZISI

Binlerce ozan
Yolları çok yazdılar
Kavuşamadıkları için
Ayrıldıkları için

SES

Bülbüller
Ağzı açık ölürmüş
Seslerini sevdiklerine
Ulaştıramadıkları için

KALABALIK GETİRMEK

Gece indi mi karanlık bastı mı
Dünkünden daha kalabalık olur evler
Yeni gözler girmiştir bütün odalara
Bizim sokaklardan getirdiğimiz

UMMAK

Penceremin önündeki yol o yol
Belki bin yıldan beri
Yeni bir konuk beklemem
Kendimi aldatmam mıdır

YAZININ TADI

Dağları saydılar
Denizleri saydılar
O korsan gemilerini saydılar
Dönmeyen güvercinleri saydılar

Okuyucum işte
Seni de saydılar
Güneşten sonra doğan
Körler dizisinde

GENÇ

GENÇ

Kişiler istese de istemese de
Giyinmeleriyle yaşar ancak
İnce kâğıtlarda kimi
Kalın kâğıtlarda kimi

Diyelim Ankara'dasınız
Çankaya'dan Dışkapı'ya doğru
Devlet iner
Siz inersiniz

Diyelim istasyondasınız
Ağaçlar sesinden Kale'ye doğrudur
Bir umuttur yürür
En eski günlerin dalgalanmasına

Seçim meçim geç git
Oylamalar değişir oy değişmez ki
Sensin devleti bırakanlar
Sensin devleti ele alan

GENÇ

Kişiler istese de istemese de
Giyinmeleriyle yaşar ancak
İnce kâğıtlarda kimi
Kalın kâğıtlarda kimi

Diyelim Ankara'dasınız
Çankaya'dan Dışkapı'ya doğru
Devlet iner
Siz inersiniz

Diyelim istasyondasınız
Ağaçlar sesinden Kale'ye doğrudur
Bir umuttur yürür
En eski günlerin dalgalanmasına

Seçim meçim geç git
Oylamalar değişir oy değişmez ki
Sensin devleti bırakanlar
Sensin devleti ele alan

ÖN AĞARI

Yok bulunanı tanımışsınızdır
Belki ilkokulda belki çarşıda pazarda
Belki ayaktopu oynarken
Belki dolmuşta
Belki evinize demir kapı yapılırken

Yok olan bir yazıdır
Okuya okuya yitirdiğimiz
Güneş batınca karşımıza çıkıveren
Yağmur yağarken gün boyu
Kimi bulamıyorsanız onda gitmiştir

Kalabalık sağa sola koşuşur hep onu
Balıklar yüzüşür hep onu
Yaşlı adamların dizleri ağrırken uyuşur hep onu
Serçeler sevişir hep onu

Yok olan eski ağaçların görüntüsüdür
Yeni ağaçlara uzak size yakın
Depremle taş taş üstünde kalmayan yapıların görüntüsüdür o

Kalabalık göre göre büyür
Onu bulmaz
Ağaçlar salına salına
Onu bulmaz
Küçük kızlar bebek yapar
Onu bulmaz
Bütün gücüyle sürer ikitekerini çocuk
Onu bulmaz
Çiftçi buğday eker domates eker
Onu bulmaz
Babalar büyütür oğullarını
Onu bulmaz
Yok bulunanı evinde ölü buldular

DOĞUMLAR

Doğurmuştu karanlık
Dördüzdü karanlığın çocukları
Gök sevindi yıldızlar sevindi
Ağaçlar otlar sevindi
Ağaçların otların kökleri sevindi
O izbe karınca yuvaları sevindi
Esen yel bile sevindi
Uyumuş kuşlar uyanıp sevindi
Benim dışımda hepsi sevindi

Ben niye sevinmedim mi diyorsunuz
Karanlığın çoğalmasından sevinmedim
Gözün gözü görmemesinden sevinmedim
Aydınlığın yenilgisinden sevinmedim
Güzelliğin görülmeyeceğinden sevinmedim
Doğru yolun eğri yola karışacağından sevinmedim
İyi yüzle kötü yüzün ayırt edilemeyeceğinden sevinmedim

Ben bir çocuk üzüntümü anneme anlattım sustu o
Dedeme anlattım yanıtlamadı o
Bilgine anlattım düşünelim dedi o
Çocuğuma anlattım gülümsedi o
Bekleyelim dedi şu dağların ardını
Karanlık doğum yapıyorsa dağlarımız da yarınlara gebedir
Onların da büyük yarınları olabilir
Onlar değil midir
Onların direnci değil midir
Onların ölümsüz direnci değil midir
Oğulları kızları yaşamalara egemen kılan

SÖZCÜK SARAYLARI

Değişik biçimleri vardır
Kalınlıkları değişik
Değişik boyanmış
Yakınlığı uzaklığı değişik
Değişik sesleri duyulur
Geceleyin gündüzleyin değişik
Değişik ülkelerde yaşarlar
Usları değişik

Bütün ülkeler harf der onlara
İletişim onunla başlar
Onlardır sözcükleri kuran
Tümceleri kuran
Konuları kuran
Yazı yapılarını kuran
Dergileri gazeteleri kuran
Ses araçlarındaki sözleri kuran

Yine biçim değiştirir onlar
Kişi olur hepsi
Değişik dillerde kişi olur hepsi
Nedense yalancı olur hepsi
İnsanda insana benzer hepsi
Birbirine yalan söyler hepsi
Çocuklara kuşlara yalan söyler hepsi
Bilime yalan söyler hepsi
Erdeme yalan söyler hepsi
Güneş aydınlığına yalan söyler hepsi
Kara giysilerine kravat takarlar
Kocaman yapılarda yönetici olurlar
VAY O TOPLUMUN GELECEĞİNE

BOYLARIMIZ

İki boyu vardı adamın
Ev boyu sokak boyu
Ev boyu çok uzundu
Yüksekliği görülmüyordu sanki
Tavana değiyor gibiydi
Kapılardan geçerken
Eğiliyordu biraz
Dimdikti başı
Dimdikti omuzları
Dimdikti göğsü
Yontuydu adam
Taşıdığı övünçtü
Bir korku veriyordu görene

Sokağa çıkınca
Evdeki yok oluyordu
Bambaşka biri
Kimin yanından geçse
Ondan daha küçüktü o
Şaşardınız bu değişen boya
Nasıl kısalaştığına
Nasıl uzun oluverdiğine

İlle de küçüldüğüne
Bu gizi çözememiştim
Bütün arkadaşımlarıma sordum bir bir
Doyurucu bir yanıt alamadım ki
Gittim kentin bilginine
Olayı anlattım sordum

Güldü bana
Gerçek insan odur dedi
Evde başkadır insan
Sokakta başkadır
Sokakta ekmek parası kazanırken küçülür
Evde acısını alır bu küçülmenin

ÖNEMSENMEMEK

İnsanların eski yüzlerinin
İnsanların yeni yüzleriyle buluşması
Günü kutlanıyordu
Sevinç mi akıyordu ortada
Üzüntü mü akıyordu bilinmez
Adım sesleri yavaş
Sağa sola dönmeler yavaş
Aydınlık yavaş
Uzaklardan akan ırmağın sesi yavaş
Gökyüzü yavaş
Dağların görüntüsü yavaş

Hepsi de soğukkanlıydı insanların
Sanki bu duruma alışıktılar
İki yüzlerini de
Birlikte taşımaya alışıktılar

Nasıl şaşmazsınız
Biri gülümsüyordu yüzün
Öbürü uyuyordu
Biri ağlıyordu yüzün
Öbürü göğe bakıyordu
Biri konuşuyordu
Öbürü ekmek yerken
Hayır eski bir deyimle
İkiyüzlü değildiler
İkişer yüzlüydüler birer yüzlüyken

Bilmemek suç değil ki
Açtım bir büyük sözlüğü
Buldum yüz sözcüğünü
Okudum
Yurttaşlar iki yüzlü olabilir
İkiyüzlülük değildir bu
İkiyüzlü olanlardan
Korkarlar hepsi
Bunların iki yüzlü olmaları
Korkularındandır

Çok tokat yemelerindendir

KAPALI SUÇEVİNDE

Dalın
Suya değen yeri
Konuşma günüdür:

Otuz yıl
Taş duvarlar içinde yatacak babanın
İlkokuldaki çocuğuyla

Yutkunursunuz siz
Konuşamazsınız ki

SÖZCÜK TOPLUMU

Ayırdına varmaz kimse
Bilmez ne olduğunu nerelerden geldiğini
Kalabalığın bireyidir
Salkımda üzüm
Ağacında tek incir
Fidanında yeni sürgün
Çalısında dikenin biri
Çınarda dal
Ormanlarda ağaç
Soylarda insan

Görüyorsunuz
Sözcük yığınını görüyorsunuz
İnsanoğlunun kendini anlatırken
Doğaüstü bir kuruntuya kapıldığını görüyorsunuz
Daha daha
İnsanoğlunun
Kendini sözcükler üstü saydığını görüyorsunuz

Oysa bütün söylediklerim yazdıklarım
Birer sözcük
Toplum dediğimiz sözcükler toplumudur
İnsanoğlu yoktur ortada
Geçmiş bilimi yaratan
Ulusları devletleri yaratan
Bütün uygarlığı yoktan var eden
Sözcükler toplumudur
İnsanoğlu budalası değil

YALNIZLIKLAR

Yalnızlıklar yarışması vardı bugün
Büyük alana çıkıyorlardı bir bir
Bütün boyutlarıyla görünüyorlardı apaçık
Hepsi de yaşama gibi güzel
Hepsi de masal gibi uzun
Hepsi de yalan gibi gölgeli
Hepsi de anılar gibi karmakarışık

İlki ev yalnızlığıdır
Babası onu anlamaz
Annesi onu anlamaz
Büyük kardeşi onu anlamaz
Küçük kardeşler onu anlamaz
Koltuklar masa onu anlamaz
Kocaman pencereler bile onu anlamaz
Gelen konuklar onu anlamaz

İkincisi iş yalnızlığı
O nice okullara gitmiştir
Nice okulları yarıda bırakmış
Nice okulları bitirmiştir
Yurdun bütün bölgelerinde görev almış
Sayısız arkadaş kazanmıştır
Sanki iş bin adam
O bin adam arasında tek adam
İşin sayıları başka başka
Onun sayıları başka başka
İş kimi gün beş boğucu parmak
Kimi gün açık gökyüzü
Kimi gün hortlak
Gözleri korkunç mu korkunç

Üçüncüsü büyük günler yalnızlığıdır
Kalabalık sokağa dökülmüş
Çocuklar sokağa dökülmüş
Şeker sokağa dökülmüş
Davul zurna sokağa dökülmüş
Birbirini kucaklayanlar sokağa dökülmüş
Gülen yüzler yarı gülen yüzler sokağa dökülmüş
Çoğu kez mavi gökyüzü sokağa dökülmüş
Yağmur yağsa kar yağsa bile karın yağmurun türküsü sokağa dökülmüş
Çoluğun çocuğun gülümsemesi sokağa dökülmüş
Ağaçlar bile gülümsemesiz değil
Yapraklar sevincinden sokağa dökülmüş
Yakası kalkık biri var
Kendi içine dökülmüş
Seçici kurul yargısını açıkladı
Birinci seçileni duyurdular
Yukarıda sayılanlardan biri değildi bu

Sendin

DOLU İLE BOŞ

Dolu ile boş yarışıyorlardı
Çevrelerinde uçsuz bucaksız kalabalık
Kim öne geçerse kocaman alkışlar
Yaşa yaşa sesleri
Kim geride kalırsa ona alkışlar
Haydi davran haydi davran sesleri
Öne geçmek ekmek gibidir
Su gibidir
Şeftali gibidir
Armut gibidir
Serinletir kişiyi
Öne geçmek genç olmak gibidir
Korkusuz eder kişiyi

Dolu nereye varsa
Hemen önündeydi boş
Boş nereye varsa
Hemen önündeydi dolu
Şaşırıyordu kalabalık
Kim öndeyse
Hangisi öndeyse
Niçin öndeyse
Niye öndeyse
Öteki de
Ondan geride kalmış değildi bir adım

Sanki birer insandı dolu ile boş
Yüzleri seninki
Solukları seninki
Sevinçleri seninki
Yaşamaları seninki

Boş kazanmıştı yarışı
Doluyu alkışladılar

GENEL SEÇİM

Onlar kolay kolay görünmezler
Görünmeden yürürler
Görünmeden otururlar
Görünmeden konuşurlar
Görünmeden çıkar giderler
Görünmeden öksürürler
Görünmenin görülmezidirler
Görülmeden görülmez
Görülmezken görünürdürler
Yaşadığınızca böyledir bu

Kimdir
Nerelidir
Nerden gelmiş nereye yolcudur
Dili konuşmadıkça mıdır
En yakınınız gibi durmakta
Hayır hayır
En uzak ülkelerin seslendiği
En uzak ülkelerin işiteni
O kimdir
Ben şunca yıldır arıyorum

Çözemedim bu soruları
İşittiğime okuduğuma göre
Binlerce yıldır arayanlar
Benim gibi iki eli iki böğründe
Onların çabaları da sonuçsuz

Çok eskilerden duymuştum
Onları topluca görmek için
Seçimleri kazanan yanı bulmalıymış
Onları bulursanız
Seçimleri kazananları bulursanız
Bir seçim devresi için bulursanız
Gerisi cennetmiş

Cehennemliklere cennet

ÖTME OKULLARI

Dallarda öterler
Yapraklarla küçük
Dallarla uzun
Anlata anlata bitiremezler
Sevgileri ağaçlardan büyüktür çünkü
Çok severler çocuklarımızı
Adları serçedir
Başka yörelerde başka başka

Bir de insan kuşlar vardır
Ötme okulunun birincisidirler
Kravat takarlar kara giysilerine
Gagalı mı gagalı
Kimileri göbek karınlı
Kasaba ağızlı
Değirmen dişlidirler
Sözde seçilmişlerdir
Ölene dek beslenmelerinin belgesini almışlardır

Bunlar ülkenin en büyük yapısının damına
Konarlar üst üste
Kanatları uzun
Tüyleri uzun
Gagaları uzun
Yem görmeleri daha çok uzun

BUGÜN

Adı bayramdı ya
Yaşı başka başkaydı bütün yurttaşlarda
Gözleri değişik
Yüzünün biçimi değişik yuvarlağı değişik
Boyu değişik
Sesi değişikti onun

Bütün toplum en iyi giysilerini giyinseler de
Çok ayrı düzendeydiler
Bütün kumaşların gösterisiydi bu
Ya da bezlerin
Ortalığı bayram yapan
Kalabalığın kendisiydi

İstekleriydi ortalığı bayram yapan
Kimi giyinmek ister
Kimi görünmek ister
Kimi gülmek ister
Kimi konuşmak ister
Kimi türkü söylemek ister
Kimi para harcamak ister
Kimi para harcamamak ister
Kimi yürürken uyumak ister
– İster
Dilerdiler hepsi

Yaşlı adam sordu
– Nedendir bu kalabalık?
– Bugün bayram dediler
Düşündü kendi kendine yaşlı adam
Ha dedi
Yıllarca aradığım
Bulamadığım

DÖNMEYEN SANDAL

Gök Martı
Göz görmeyince gönül katlanırmış
Bu yalan dedi Temel
Gök bir tek martı olsa katlanamaz
Bir tek gün görünmemene senin

Aradığımız
Kırk martı uçar
Arar kırk martı
Geçen yıl uçup giden
Kırmızı martıyı

İnanamamak
Tek tek arar
Temel'in dul eşi
Bütün sandalları tek tek
Eşinin dönmediğine inanamaz

Türkü
O Karadeniz dalgaları var ya
Kara türküsünü duyurmaya doymaz
Burda akşamlar
Ölüm akşamı olur hep

Duyum
Balık ağlarının dili olsa
Yalnız balıkları saymadığını söylerdi
Temeller, İsaklar, Ramazanlar, Aliler
Bin tekne dolduruldu yılda

Dalga
Karadeniz'e sormuşlar
Adın niye kara
O balıkçılar ki gittiler dönmedi biri
Gözleri karaydı hepsinin

Göğe Varan
Martılara
Ne bıraktı o
Biraz mavi, biraz yelken
Göğe varan direkte sevgisini

Dalgalanmak
Karadeniz kıyıları çiçekte
Balıkçılar sandalda
Eksilmiyen yeller yelkende
Hey der Hopalı bu sevgiyi nerelere koymalı

Çağrı
Öbürleri balık avlarken
Bizim martı ne arar
Ne arayacak
Rizelinin çağrısını arar

Ağzı Boş
Temel'e sormuşlar
Senin türkün yok mu
Var dedi çok çok kapısında söyleye söyleye
Kaptı götürdü hepsini Fatma

BAYRAM

Zorla güzellik olmaz derler
İşte kocaman bir yalan
Yılda üç beş kez
Zorla güzel olur yüzlerimiz
Bayram gelir

ZENGİNLİK

Neden zengin oluruz
Bayram günü
Kapımız
Çalınınca

ALDANMA

Bayramlarda
El öpme oyunu oynar çocuklar
Neler neler düşünedursun
Eli öpülen

EVDEKİ ÇARŞI

Yeni giysiler
Bayramı giydirir
Ne yazık ki taşır bayramı
Eski elbiselerimiz

GİYİNİLMEK

Bayram
Biz ne giyersek giyelim
Çırılçıplak gelir
Giyinir bizi

YAŞLANMAYAN

Bayram
En büyük büyücü
Kuru ekmeği
Baklava kılar

BAYRAM NE

Bayram çocukların oyuncağıdır
Annelerin ev temizliğidir
Babaların
Umacısı

GÖĞÜN YER DURUMU

Paramız çoksa
Yağmurlu gün güneşlidir
Azsa
Doğum günümüz bile güneşsiz

GÖZDEKİ OYUN

O çocuklar
Elleriyle bile görür annelerini
Büyüdüler mi
Anne kalmamıştır bütün yeryüzünde

ÇOĞA İNANMAMAK

Baba üzümü nice çok alsa
Eve yetmez
Hiç almasa üzüm yeter eve
Görünmediğinden yeter

BU SEN MİSİN

Yağmur başladı mı
Çocuk saklanırdı annesinin eteğinde
Anımsarken o ayı yavrusunu
Anasını beklerken uyuyakalmıştır ıslak

KUŞTA SAYILAR

Bir sürü kuş
Uçarlarken bin kilo dalda bir kilo
Ben mi onların içindeyim
İçimdeki kanat sesleri mi o

YAKINDAKİNİN UZAĞI

Fırma gidiyorum
Ekmeklerin kokusu anne gibi
Sofrada ekmekler
Neden baba

SATI'NIN GİZİ

Sıra arkadaşım
İyidir ya
Okul dışında onu gördüm mü
Niye daha iyi oluyor bilemem

BESLENME TORBASI

Ekmek arası sucuk yiyorum
Annemin yemeklerinden güzel oluyor
Bunu anneme söyler miyim
İster miyim annem sucukça olsun

ALTI YAŞINDAKİNİN DÜŞÜNCELERİ

Ana okuluna başlayınca anladım
Çocuklar öğretmen olsa
Sıralarda öğretmenler otursa
Hepsi çabuk öğrenir evine çabuk gider

KORKU

Yürümesinden anlarım
Evine geç kalan kadını
O da anlamıştır yürümesinden
Kara geceden korkulacağını

KARŞINDAKİ OLAY

Evlenince
Dağılır kadın
Kimlere dağılır
Çocuklarına

SONDAN ÖNCE

Kız olsun oğul olsun
Evlenince giderler çatıdan
Ana baba korkuyla duyar
Yüreklerindeki çatırtıyı

GÜN

Orda varlıklılar
Giysi değiştirir
Burda giysiler
Değiştirir gövdeyi

ŞAŞIRMAK

Ayakkabı
Yollarda eskir
Niye ki seve seve
Yenilenir insanlar

SOFRA

Ekmek anlar
Açın
Bir tek dilimindeki
Zenginliğini

EVİN TADI

Kadınlar
Çok sever kadın konukları
Kendisi de kadındır ya
Konuk oluverir kendine

PENCEREDEKİ KUŞ

Kuşlar dile gelse
Söyleseler yatak odalarını
Erkeğin suçu kadını aşar
Kadının suçu erkekleri aşar

YALNIZ KADIN

Bu kadın yoksuldur yalnızdır
Uyurken üstündeki örtüyü çekseniz
İnanamazsınız
Sevgi zenginliğine

ÇOCUĞUNDA YENİLENEN

Adam oğlunu evlendirir
Kendi güvey
Kadın kızını evlendirir
Kendi gelin

ÇARŞI PAZAR

Bakan konuşur
Sebzeye yanaşma
Başbakan konuşur
Ete yanaşma

EVLİLİK

Kadın
Erkeğe gece olmaz
Erkek kadına
Gündüz olur

AYDINLIK

Erkekle kadın
Birbirinin gecesindeyken
Birikir kuşlar ağaçlara
Gündüz olur

ÇARŞIDA

Karı koca çarşıdadırlar
Kadın sevinir ya
Erkek dövünür
Yükünden

HOROZ

Horoz sesi sevilmez
Kadın çay yapacak diye
Erkek
İşe gidecek diye

SORMAK

Kör ölünce bademgözlü olurmuş
Gözleri bademe benzeyen
Bu kalabalığın hepsi
Kör müdür yoksa

YAŞ

İlkokullarda
Öğrenciler büyürken
Öğretmenler anlamaz bile
Yaş verdiklerini

KIZIN BAŞINA GELEN

Kız annesine para gönderir
Gece indi mi
Para kıza
Uyku göndermez

ÖĞRENCİLER

Öğrenciler çantaları nice büyük olsa
Evi okula götüremezler
Çantasız mantasız
Götürürler okulu eve

SAYRILIK

Sayrılıydım
Cumhuriyet gazetesi okunuyordu bana
Bir ses geçmiş olsun dedi
Bir ses geçmiş olsun dedi
Bir ses geçmiş olsun dedi
Bir ses geçmiş olsun dedi
Bir ses geçmiş olsun dedi
Bıktım ben
İstiyordum desin bana biri
İyileşiniz de
Gelecek olsun

GÖMLEK

Gömlek aktır
Sayrılara giydirilmesi bundan
Yaşama dışı bir ak
Sabundan

Ceketin altına giyilir
Çıplaklığımızın en yakını
İçimizdeki erdemi anlatan
Uzaklara ulaştıran
En eski bir erdem diye bakılan

Gömlek işverenlerin giydiğidir
Tulum giyer işçi
Tulum sözcüğüyle doyar
Erkenden uyandıkça işçi

İşverenindir tulumlar bütün yeryüzünde
İşçi konuğu olur onun
İş bulabildiği günde

Yel eser
Gömlek üstünde
Gömlek eser
Sevmek üstünde

AÇIKARTIRMA

Birisi yüz dedi
Birisi yüz on
Parıltısı azaldı koltuğun

Başka bir ses
Boğulurcasına katıldı sessizliğe
Yüz on beş dedi sanki uzak

İlgi artmıştı neyse
İki ses üst üste geldiler
Yüz yirmi yüz yirmi beş

Hey gidi günler hey dedi koltuk
Bana oturanın etekleri
İnciyle elmasla işlenmişti anımsıyorum

Artık dışarı çıktım
Biri benden dışarı çıktı

TEZ GİDEN ÇOCUK

Ayakkabılarım boyalı olunca
Okuluma daha çabuk varıyorum
Ben bir gidiyorum
Onlar iki gidiyor da ondan

YÜRÜYEN YALNIZLIK

Yalnızdı kadın
Kocasından çocuklarından yoksundu
Neler neler düşünerek
Çoğaltıyordu dolapta giysilerini
Giysilerinin hepsi ona gülerken 'diler

GECE-GÜNDÜZ BOYU YÜRÜYÜŞ

Oturmuştu uluslar
Geçmiş devrimleri yudumluyorlardı
Eksikliğini gidermek istiyordu hepsi
Birisi Fransız devrimini giyindi çabucak
Öteki İngiliz devrimi dedi
Böylece adı duyuldu birçok ülkenin
Bir yudum İngiliz bir yudum İspanyol bir yudum Castro diyorlardı
En çok duyulan istek bizim yüreğimizdi:
"Atatürk" diyorlardı, "Atatürk"

ÜLKEYE YÜRÜMEK

Köy çocukları kazma giyindiler
İndirdiler kaynak suyunu obalarına

Köy çocukları yaptılar devrimden ev
Karakışı ısındırdılar

Köy çocukları nice köylerden gelmiş
Yurt ôbeği kıldılar yarattılar yüzlerce el

Köy çocukları ağaç okudular yaprak okudular
Büyüdüler büyüttüler gökyüzünü

Köy çocukları gördüler birbirlerini çoğaldılar çoğalttılar
Bir avuçtular ya güneşi tutan eldiler

Yaşadılar orda geçmişi geleceğe taşıdılar
Gelmiş geçmiş bütün çağları sömüren yönetim sezinlemişti birdenbire

Geleceklerinin yok olacağını anlamıştılar
Darmadağın ettiler okulları da öğrencilerini de

Donuvermişti yarınlar ôbür günler
Ne ki aydınlık yok edilememişti edilemezdi edilemeyecekti

O toprak çocukları ki şimdi bile görevlerinin başındadırlar

BAY BİRDENBİREYİ ANLATMAK

Bay birdenbireyi hepiniz tanırsınız
Nerde görünse kime görünse
Kaç kez görünse hepsi bambaşkadır
Başka başkadır hepsi
Yüzleri ayrı ayrı
Boyunları ayrı ayrı
Elleri ayakları ayrı ayrı
Şaşar kalırsınız
Ne çok birdenbire var diye

Kırk yıllık arkadaş birdenbire
Uğruna öldüğümüz güzellik birdenbire
Tanımadığınız kişiyle kan kardeşi olursunuz birdenbire
Boşanırsınız birdenbire
Kırk yıl sonra eviniz olacaktır birdenbire
İl değiştirirsiniz birdenbire
Ek ödeme gelir birdenbire
Ayrılmaz bay birdenbire sizden

Yine de çok eskiden tanışmış gibisinizdir
Benzerler geçen günlere
Ayları yılları birbirinden uzak olsa da
Bir eşlik vardır doğumlarında hepsinin
Sizdeki doğumlarında hepsinin

Sorsalar
En gencine en yaşlısına insanların
Tanıdıklarınız arasında en çok sevdiğiniz kim diye
Hepsi bay birdenbire derler

Benim sizi aramam
Bulmam
İki birdenbire olduğumuzdan değil mi?

2. Bölüm
Ötekinin Açılar Çıplaklığı

BİR KİŞİLERİN SAYISI

Nereye varsa ötezdi o
Ötekiydi onun adı
Sesi başka diye mi
Sesinin sıcaklığı başka diye mi
Sesinin çağrışımı başka diye mi
Kendisi de bilemezdi bunu
Sanırım yalnızlığın kaynağı budur
Bu küçük ayrım
Tek insanların değil
Ülkelerin ayrılığını bile yaratmakta
İki çocuğunuz vardır birbirlerini iyice sevmezler
Siz bile eşit sevmezsiniz onları

Bunca yılımdan sonra duyuyorum
Benim ötez denilen damgalanmalarım var
Beni gören
Sanki damgalamıştır beni
Yazıyor diye
Dediğinden dönmez diye
İyi diye kötü diye
Çalışkan diye
Öğrenmesiz diye
Tepeden bakar diye

Budala diye
İçinden pazarlıklı diye
Diye diye diye

>

Bilmezler okumazlar anlamazlar
Bütün yaşamam boyu
Onların biri olduğumu anlamazlar
Onlar nice çoksa onların
Sayısınca çok olduğumu anlamazlar
Oysa çok yazdığım onların değişmesincedir
Böylesine başka başka olmasalar
Böylesine başka başka olur muydum

Çoğul olmak
Çoğul kalmak
Ne güzel

EN GİZLİ OLAN

Ağızlardan düşmüyordu kapalı kutu sözü
İşi ne olursa olsun
Kullanırken sanki bir korku içindeydiler
Korkuyorlardı
Kapalı kutu derken

Gelecek günlerden biri miydi
Komşulardan biri miydi
Gelip geçenlerden
Gelip geçmeyenlerden biri miydi
Niye kapalıydı o
Niçin kutu biçimindeydi o
Yaşı neydi
Görevi neydi
Sevgisi neydi
Kuşkusu neydi
Eskiliği neydi
Upuzun yaşaması neydi
Yüzyıllardan getirdiği
Yüzyıllara götüreceği neydi

Düşündü düşündü
Bir yanıt bulamadı sorularına
Ne yapsın
Ülkenin en yaşlısına gitti o
Titreyen sesiyle
Yöneltti yanıtsız sorularını
İşte duyduğu karşılıklar
Kapalı kutu ülkenin en gizli yerinde oturur
Bütün gizlilikler çevresindedir
Hayır içindedir bütün gizliliğimiz
Çocuktan sakladığımız ne varsa
Arkadaştan sakladığımız ne varsa
Devletten sakladığımız ne varsa
Karımızdan sevgilimizden sakladığımız ne varsa
Kendimizden sakladığımız ne varsa
İçindedir onun

SÖZDEKİ PUSULA

İsterse'ydi adamın adı
Çok seviniyordu buna
Bütün günler uyanır uyanmaz
İsterse gülümsüyordu
İsterse yıkanıyordu
İsterse kahvaltı yapıyordu
İsterse gezmeye çıkıyordu

Çok para kazandı bu adam
Ne istersem
Hemen yapacağım artık dedi
Çıktı büyük yolculuklara
Yurdunu gezdi adım adım
Çevre ülkeleri gezdi adım adım
Adımlarının tadını çıkardı adım adım

Yıllar sonra duyumsadı
Hemen içindeki İstemese'yi
Bu yeni bir bakıştı
Yeni denizler
Yeni gemiler
Yeni ormanlar
Yeni hayvanlar
Hele uzun gagalı yeni kuşlar
Katılıverdi yaşamasına
İsterse'nin güzelliğini yok etmişti
Yeni gelen

Ne yapabilirdi ki
İsterse'yi yok etmişti
Ta yüreğindeki İstemese'ler

YÜRÜYÜŞ

Sultanlar baş kestirirmiş
Daha korkunç olmaz mıydı
Başsız ayakların
Yürüyüşü

ELLER

Alınlar güneşe yönelikse
Kolay olur uyanmak

Uzakları sevmişseniz
Sizindir varmak

Doğumların anası kim
Ulaştırır devrimlere bir yudum ak

Karanlıktır aydınlığa varacaktır
Uyandırmak

Uyutamaz bizi
Geçmişin yatağına uzanmak

Parmaklarımız beş adam kaldı
Budur yarınlara başlamak

Bize düşen görev ne
Beş parmak adamı bir tek adam yapmak

ÖLÇÜ

Adam yazıyordu
Ne yazdığını
Ne yazacağını
Bilmeden öyle hızlı yazıyordu ki
Sanki yazacağını önceden ezberletmişlerdi ona
Adamı karşıdan süzüyordum
Elleriyle yazıyordu ya
Gözleriyle yazıyor gibiydi
Gözleriyle yazıyordu ya
İşiterek yazıyor gibiydi
Ne korkunç sevgiydi bu

Pek düşünmüyordu da adam
Sanki iki kişi idi
Yok yok yetmez
Sanki çok kişi idi adam
Okuyanı okutacağı bitmez tükenmez idi

Ona bakarken inanmıyordum
Yalnız başına değildi adam
Yalnız başına olsa
Böylesine büyük görünemezdi

Birdenbire çözdüm bunu da
Adam adam taşıyordu
Şimdiye dek ne okumuşsa
Hepsi sırtındaydı adamın
Kolundaydı
Bileğindeydi
Parmaklarındaydı
Binlerce yıllık oyuncu idi adam
Bütün düzyazıyı
Bütün dizeleri
Yansıtıyordu adam bana

Ne güzel adam olmak dedim

EKSİK GÜNDELİĞİMİZ

İşbırakımı yapmıştı karıncalar
Gözün gördüğü yerden
Gözlerin göremediği yerlere dek
Karınca karınca karınca karınca
Taşların üstü otların üstü kamışların üstü
Ağaçların üstü
Ağaçların ormanların üstü
Karınca mı karınca
Yazarken ellerimin üstü bile karıncaydı

Niyeydi bu karşı devrim
Aç mı kalmışlardı
Susuz mu kalmışlardı
Doğurmasız mı kalmışlardı
Çocuksuz mu kalmışlardı
Konuşmasız mı kalmışlardı
Uykusuz mu kalmışlardı
İletişimsiz mi kalmışlardı

Birdenbire kocaman bir yağmur başladı sağanak sağanak
Islanmak bile ıslandı birdenbire
Seller oluştu karıncalardan
Kimi ağaç kütüklerine bindiler
Kimi yapraklara bindiler
Kimi kopuk dallara bindiler
Kimi birbirine bindiler
Kimi kuş ölülerine bindiler
Kimi ağaç kabuklarına bindiler
Kimi soluklarına bindiler
Kimi işte ellerime bindiler

Hep böyle biter
Karıncaların işbırakımı
Yağmur işbırakımını sevmez

ELİ UZAĞA DEĞEN

Toplanmıştı bilimciler
Kimi uzun sakallı
Kimi kadın
Kimi genç kız
Kimi yürürken aksıyordu
Kimi nerdeyse iki büklüm
Kimi kısa kimi uzun boylu
Toplanmıştı bilimciler

İlk gözü bulmak için çabalıyorlardı
Nerde nasıl açılmıştı o
Nereye bakmaya neyi görmeye
Baktığını gördüğünü ne yapmak için
Niye durmadan ışıyordu
Bütün yaratıkların iki gözü vardı da
Daha çok görüyor gibiydiler

Kimi bilgin başka görüşteydi
Yaşayanın bütün gövdesi bir gözdü kocaman
İlk ikisi
Yakın görüş içindiler
Gövde göz
Görülmeyeni görmek içindi
Kapaksızdı gövde göz
Örtülmezdi bulunmazdı perdelenemezdi

Daha başkaydı insanların bakışları
Karanlığa açıldılar mı
Eyleme başlarlardı
Orada düşüncelerini görürlerdi onlar
Kendi doğumlarını analarının doğumlarını dedelerinin doğumlarını
Görürlerdi Hazreti Adem'in doğumunu bile

Gördüğümü yazdım buraya dek
Ötesini yazamıyorum
Nolur bağışlayın beni
Görmüyorum artık
Görülüyorum...

AYDINLIĞI BULMAK

İki adamın konuşması mı büyüktür
Üç adamın konuşması mı büyüktür
Tartışıyorlardı bunu beş adam
Erkenden başlamışlardı
Kapkara oldu gök
Yıldızlar çıktı ışıl ışıl
Konuşmalar sürdü ışıl ışıl
Elleri ağardı ışıl ışıl
Yüzleri ağardı ışıl ışıl
Sesleri ağardı ışıl ışıl
Düşünceler ağardı ışıl ışıl
Belki siz bile ağardınız

İkili küme diyordu ki
Bir çizgi vardır başımızda
Bir ucu evettir onun
Hayır diyerek anılır öbür ucu
Bütün gerçekleri kapsamış oluruz

Öyle değil diyordu üçlü küme
Evetin de ayrıntıları vardır
Hayırın da ayrıntıları vardır
Hepsini saymak uzun mu uzun
Aylar yıllar yetmez
Otlar yetmez
Ağaçların yaprakları yetmez
Kır çiçekleri yetmez
Karıncalar yetmez
Bütün insanların parmaklarını toplasalar yetmez

İşin içinden çıkamadı iki küme de
Gittiler sordular
En yaşlı dedesine ülkenin

Yanıtladı adam
Görmüşlük
Yaşamışlık
Unutmamışlık
Çok okumuşluk
Kimdeyse
En kalabalık olan odur
En kalabalık olan bilir gerçeği

ÖZLEM

Şu iki adam
Seversevmez'le Gidergitmez buluştular
Kucakladılar birbirlerini
Kırk yıllık özlemlerini giderdiler
Ben seni işittim dedi birincisi
Başından geçenleri öğrendim
İşittim ben de seni diye yanıtladı
Öbürünün sesi kalındı çok
Hadi dedi birbirimize tanıtalım kendimizi
Sen başla Seversevmez
Ben dedi o yatkın birisiyim
Düşünmeden severim karşımdakini
İyi midir kötü müdür aldırmam
Akıverir içim ona
Ben de öyleyim dedi Gidergitmez
Ayrılır ayrılmaz üzülürüm
Kırk yıllık alınyazım değişmez
Adım Gidergitmez'dir ya
Gider gitmez üzülürüm
Benim adım Gidergitmezdir ya
Hemen gitmesem
Yüreğim çatlar

Sen söylerken düşündüm dedi öbürü
Hangimizinki güzeldir diye düşündüm
Hangimizinki doğrudur diye düşündüm
İkisi de bir kapıya çıkıyor bunların
İkisi de birbirine eşit
İkisi de benzer kımıldamalar taşımakta
İkisinde de gözle görünen tek gerçek
Bulunduğu yeri değiştirmek özlemi

GÖZLEM

Aboo ile Yuha arkadaş oldular
Sevindi ikisi de
Hadi dediler
İşlerimizi güçlerimizi birbirimize anlatalım

Aboo söz aldı ilkin
Ben dedi şaşırınca konuşurum
Çok büyüğü görür görmez
Çok küçüğü görür görmez
Çok güzeli görür görmez
Çok çirkini görür görmez
Çok çalanı görür görmez
Orada Aboo olurum

Yuha söz aldı bu kez
Ben de başka bir şaşkınlıkla dile gelirim
En çalan
En yalan söyleyen
En uzun boylu olan
En doymayan
Avuçları ovalarca geniş olan
Aklımı başımdan alır
Yuhalarım onu

İki arkadaş
Aboo ile Yuha
Yürüdüler yürüdüler yürüdüler
Nice ırmaklar nice dağlar
Nice kentler gerilerinde kaldı onların
Ulaştılar başkente
Kocaman bir yapı
Kapısı da kocaman
İçeri girdiler bir iki adım
Dile geldiler
Birisi aboo oldu sonuna dek
Birisi yuha oldu sonuna dek

SÖMÜRÜ

Ellerimiz büyük bir gömüdür
En büyük kazanç onlarda
En büyük güzellik onlarda
En kalabalık sevgi onlarda
En derin yalnızlık onlarda
En uzak anı onlarda
En büyük masal yine onlarda

İki bölüme ayrılmış
Tek güç
Tutarlar işi
Sağından solundan
Kotarırlar işi
Sonucuna dek

İki el
Savaşırken
İki el makine
Tutarken
Ekin biçerlerken su yolu açarken
İki el uçurtma
Kamışa örülmüş kâğıt göğe ulaşırken
İki el bizimdir

Yıldızlara ulaşmış yapıların üstünde gezer
Yeraltına varmış gömülerden
Daha derindedir

En acısı nedir bilir misiniz
Ellerin sonundaki serçeparmaklar
Yaşamak boyunca çalışmazlar
Biri İstanbul yönünün oburu
Öteki
Anadolu yönünün oburu

Kopsun gitsin bu serçeparmaklarımız

3. Bölüm
Ötekindeler Evi

SINIRLARSIZ

Ben şiir yazarken
Sözlerin hepsi bekler
En büyük padişah olurum
Hepsinin elleri göğsünde
Dinlerim hepsinin yüreğini
İlk dize
Hangi sevgilerden gelmektedir
Erzurum'dan mı, Sivas'tan mı,
Malkara köprüsünden mi,
Yarısı bizim olan
Yarısı karşı güvercinlerin
Tam ortasında bir çan vardı
Bir subayın karşı subayı çağırması için
Genç subay neler neler duymakta
Yüreklerin ayrı ayrı çarpmasını anlamaz
Toprak ayrı mı
Birleştirir mi
Karıncalara göre birleşik
Aras ırmağına göre birleşiktir
Ötelerden beri
Güneş doğarken
Daha erkenden
Uyanmamızdan belli

TOPLUMUN TÜRKÜSÜ

Küçük ev düş gibi kaldı
İndi bozkırların sisi
Mangal başı ne de sıcak
O ikisi o ikisi

Birbirini severdiler
Günü geldi everdiler
Altın yüzüğe erdiler
O ikisi o ikisi

Baba ana kardeş nerde
Bilinmez başka yerlerde
Adları kalmış mermerde
Şimdi ağlar da güler de
O ikisi o ikisi

MİLYONLUK GECEDE MİLYON

Birdenbire uyandım karanlıkta
Bütün gövdem yıldızlık
Işıyordu gören yok benden başka
Bin yeri kımıldıyor duyan yok benden başka
Sevgiler içindedir seven yok benden başka
Kocaman sağlığını taşıyan yok benden başka
Doğruldum yerimden

Olağanüstüydü bu
Ayağa kalktım yürüdüm
Olağanüstüydü bu
Çarptım ellerimi birbirine
Olağanüstüydü bu

Yaşadığım kesindi
Peki nerden geliyordu yaşamak
Bir görev miydi
Bir alacak değer miydi
Niçin niye
Karşılığı ödenmez bu mutluluk
Gelip gidiciye benziyordu niçin

Gözlerim karanlığı görmeye alışmıştı
Duvardaki büyük resmini seçtim onun
Kocaman bir sıfır olduğumu sezdim hemen
Sevdiğim vardı ancak
Beni sıfırdan milyonlara ulaştıran

Ulaştıran

ORTAK AYDINLIK

Kuşlarda ne var bilemem
Sesleri gündüzden taşar
Ben gidenleri yaşarım
Kalanlar beni yaşar

BOYANMA

İşte günlerimizdir
Aydınlık öter
Apak uyandığımız yerde
Kırmızıdan mordan

ONARMA

İşçi
Gökleri yeniler
Sevgidir daha büyük işçi
Yeniler beni

UYANAN SAYI

Canın sıkıldı mı
Gökyüzü ol
Bilinmeyen güvercin
Konar omuzlarına

Uykun mu kaçtı
Biraz karanlık ol
Karıncaları duyarsın
Sevişirler

Yorumsuz sesler mi duyuyorsun
Ta uzaklarda yalın ayak
Kaçmışlardır belki de
Küpeli kızlar küpesiz

Kapalı mıdır
Bütün köprüleri kentin
Yaşamamak yaşamada parlar
Çınarın yaşı göğe sığmaz

Nice yaşlanırsan yaşlan
Bütün yapraklar kımıldamasa da
En karanlık yerinde
Kımıldar sevgin

YAZ SOFRASI

Bir mısır koçanı kırk kişi
Hepsini doyurmak tek işi

Otuzdur salkımda üzüm
Görünce gülümser yüzüm

Vişne kiraz iki iki
Çabuk bölüşülür iyi ki

Kavunu karpuzu dilim dilim yaparlar
Ne güzel kokusu ortaktır parlar

Sessizdir uzaktan sarı armut
Vermezler unut

Bire bin sunmakta nar
Bir çiçek yıldızları anar

Bütün bunların öncesidir ekmek
İyesi sensindir apayrı tek

UYKU AĞACI

Karanlıkla eve girer
Kocaman uyku ağacı
Baldan bile çok severiz
Biz çocuklar bu ağacı

Daha uzakları vardır
Akan ırmakları vardır
Kara yaprakları vardır
Kimi tatlı kimi acı

Hele ışıklar söndü mü
Büyük gölgeler indi mi
Gece gündüzü yendi mi
Görünmez olur umacı

YURT

İnsanlar yurtlarını öyle sever ki
Otlarına ağaçlarına dağlarına ortak olur

İnsanlar yurtlarını öyle sever ki
Yürüye yürüye ayak olur

İnsanlar yurtlarını öyle sever ki
Yakından görünmez orda uzak olur

İnsanlar yurtlarını öyle sever ki
Kara olur esmer olur ak olur

İnsanlar yurtlarını öyle sever ki
Oğullar babalarına çırak olur

İnsanlar yurtlarını öyle sever ki
Torunlarıyla ırmak olur

İnsanlar yurtlarını öyle sever ki
Daldaki yel gibi kımıldamak olur

İnsanlar yurtlarını öyle sever ki
İnsanlar yurtlarına toprak olur

BİLGE

Bu kocaman gökyüzü
Yaşadığıma belge
Yalnız bırakmaz beni
Üzerimdeki gölge

Belki sestir belki su
Çağın çağa uykusu
Ak eder şimdi usu
Bu ottur en büyük bilge

EKTİĞİNİ BİÇMEK

Bir güvercindir
Saygı
Döner er geç
Gönderildiği yere

ANADOLU TOPRAĞI

Bu toprağın yaşı mıdır
İnsanlığı eski yapar
Nice sonsuzluk duyarsa
Gök sayar hepsine tapar

Bu toprağın suyu mudur
Besler çiçekle kuşunu
Kımıldar güzellik burda
Düz eder dağ yokuşunu

Bu toprağın yalnızlığı
Size ana size kardeş
Nice boş odalarında
Orda yıldız burda güneş

Bu toprak yön birleşiği
Doğu olur batı olur
Değerlendirir evreni
Ölümsüz yaratı olur

8. GÜN

İstersen gözlerini yum
Gelip geçerler bin bir gece
Yaşamaları uzaksı solukları yakınsı
İlk aydınlıkla eşittir
Yürüdüğüm durduğum ses

O hurma ağaçları deve olmuştur
Ceylanlar birer gölge çöl
Suya geçmiş birim derler şimdi
Göğe ağzı açık derler şimdi
Uzak örtü olmuştur çıplak gövdelerde

Demirden yapılma yaşlı kuşlar
Tekerlekleri yuvarlak yuvarlak
Çabuk gitmekten
Sanki yarışmaktadır
Gece tekerleği gündüz tekerleğiyle
Siz bir yudum ulaşmadan
Bir kuyusunuz derine inen
En aşağıda gümüşten altından yüreklerimiz
Bağırmalar çağırmalar kalabalık kalabalık

Kışlalardan boru sesi duyulur
Sekiz ayım kaldı der biri
Leyleklerin dönmesini bekliyorum der biri
Sigaramı mektubuma koydum yolladım der biri
Belki de güneş doğar siz uyanmadan

O TEPELERE İNEN

Yeni yapıtlarımı adlandırırken
Sayısız öneriler duyarım
Soluksuz kalırım nerdeyse

Bilemem nerden yürürler nereye gelirler
Tanımadığım bin bir yolculuk
Avuçları tapınak kilise minare

Günün bütün ağırlığını taşıyan biri
Yazının oluşumuyla başlayan seni sevmek
Adı seni sevmek

İÇERİ SAİT FAİK

1. Baskı: 2008

YAHULAR GÜNÜ

Buluşmuştuk kahvede
Yine yorgundu
Biraz konuştuktan sonra
Çıkardı kalemini çakısını
Uyur gibi yazmaya başladı
Gözucuyla süzüyordum yazdıklarını
İrili ufaklı sözcükler yığını
Okunmaz okunur durumdaydılar
Bıraktım onu gazeteme çekildim
Bir süre geçti aradan
Bitirmişti yazısını
Oku dememi bekledi
Demedim

Başka arkadaşlar geldiler masamıza
Sözcükler gibi ortada kaldı Sait
Kızdırmak için gülümsüyordum kendi kendime
O da gülümsüyordu
Yiyecek gibiydi yazdıklarını
Bir derviş sesiyle
Bu da geçer yahu dedim
Ben de geçerim yahu dedi
Böyle ayrıldık o gün

İÇKİDEN ÇIKANLAR

Sait Faik yanınızdayken
Onu göremezdiniz
Konuşurdu gülerdi
Onu göremezdiniz
Karşı koymalarıyla şaşırtırdı sizi
Onu göremezdiniz

Siz koca şişeyi içerken
Karşıki kalın camda
Dururdu bakardı size
Gel derdiniz elinizle
Gelemezdi ki
İçkinizi bitirirdiniz
Sendeleyerek giden o olurdu siz değil

YOLDAKİ YAZI SAİT FAİK

Bir yazı bir dergi bir öykü
Okuduğunu görmedim bir kez bile
Nereye baksa
Orayı okumasızdı

İstanbul'un tüm bölgelerinde
Büyük bir yabancılık çekerdi

Beyoğlu ile Şişli arası
Bütün İstanbul'du onun için
Bir eski İstanbul'du İstanbul içinde

Bir gün bile İstanbullu olamamıştı o
Başka bir yeri de bilmeyen
Gideceği yeri arayan bir mektuptu o
Okunacağı yeri bulamayan

YILDÖNÜMÜNDE

Hangisidir diye düşünüyorum
Sait Faik'in en güzel öyküsü
Birdenbire güvercinler sarıyor yüreğimi
Tüyleri değişik biçimleri değişik sesleri değişik
Esen yelleri bile başka başka

Sonra gülümsüyorum
Sait Faik yaşadı mı yaşamadı mı
Bu ayrı bir öyküdür Sait Faik'ten başka

İKİ YAZI

Biri değil
Birisiydi Sait Faik
Arkadaşlarından biri
Yıllarca konuşmadıklarından biri
Tam tanımadıklarından biri
Çok uzaklardan geçen biri

Gibiydi Sait Faik kendine

Beni görünce
Yerden göğe dek sevinmesi
Yalnızlığın ta kendisi değil midir?

Yineliyorum
Birisi birinden daha uzaktır çünkü

TANITMAK

Sait Faik'i
Kısaca anlat deseler ne derim

Kimseyi aramayan adam
Kimseye açılamayan adam
Okuma yazma bilmeyen adam
Gözleri yok göz uydurmuş
Elleri yok el uydurmuş
Ayakları yok ayak uydurmuş
Dili yok dil uydurmuş

Ne yazarsa yazsın
Nereye giderse gitsin
İnsan uydurmamış o

BİR YILDÖNÜMÜ DAHA

Sait Faik
Güzel arkadaşlık bu mudur
Ölse bile bir yerlere gitmemek

O büyük yeryüzü sevginle
Bu sınırsız gökyüzü sevginle
Gidici değil
Kalıcı oldun sen

Tek tek topladığın birey sevgisini
Varlığının belgesi yaptın

O uykusuz geceler
Senin bütün karanlığını
Kocaman bir gün eyledi
Sayım günlerinde
Sende toplanır olduk
Neyi seversek
Seni de sever olduk

İçtenliğin
En büyük yaratıcılık olduğunu
Kişiyi yaşıyor kıldığını
Ne iyi gösterdin bize

BOŞLUĞUNU DOLDURAMAYAN

Gölge yürüyordu
Yere bakıyordu hep
Birdenbire
Baktığı yer kim dedim

Kolundan tuttuğumu sezmeden
Beni arıyordu yerde
Hayır dedim
Böyle değişik yaşamalı olamaz
Bütün ısımı duyarken
Yaşamamış olamaz

Duygularımız birer bilgindir
Biz onları sürdürürken
Onlar yaşamalarımızla
Ayrı bir varlık olurlar
Bırakıp gittiğimiz
Giderken bıraktığımız
Giderken bıraktığı
Bu dedim
Sait Faik olmasın

ABASIYANIK

Sana
Abasıyanık diyorlar
Gülümsetiyorlar beni

Aba kim sen kim
Doğru dürüst giysin bile yokken
Şapkan yokken
Pabuçların senden ayrı giderken

Seni tedirgin eden giysilerin değildi
O mavi gözlerinle gördüklerindi ancak

Nerde yoksul varsa
Nerde küs varsa
Nerde aldatılmış varsa
Nerde yalanlarla baş başa kalmış varsa
Nerde dul varsa
Sen değil misin

Susuyorum
Bu akşam erken uyu diyorum

GELMEDEN GELMEK

Alışsam da şaşardım
Geldiği günler
Gelmemiş gibiydi
Gelmediği günler
Gelmiş gibiydi

Yalnız onda sezdiğim bu başkalık
Nasıl oluyordu

Değişik günlerimde
Geldiği gelmediği o buluşmalarda
Bu gerçeği aradım ulaşamadım bir tek kez
Sanki bütün sözlerinde bütün davranışlarında
Bir "arkası yarın"lık vardı
Bitişik ayrılıklar
Ne bitişiktiler ne ayrılıktaydılar
Bir uzun yazıydı o
Neresinden başlarsanız
Orasından başlayan

Bütün söyledikleri
Bırakılmış da uzaklaşmışa benziyordu
Sanki günlük bir gazetedir
Yazısız bir gazete

Belki de bundandır
Onu sakladığımız
Sonradan sonradan okuduğumuz

GÖLGELER 1

Resimlerini sevmezdi
Bunu hep yaşamışımdır
Öğleden önce gördüğüm günler
Öğleden sonraki günlerine
Gitmezdiler
İki bölümdeki kişi
Buluşmazdı gece gündüz
Bu gerçeği
Bu gerçeğin nedenini
Aradım çok
Bulamadım
Belki de yinelemek istemiyordu kendini
Yaşlanmamak istemiyordu belki de

GÖLGELER 2

Sağlığını
Gıdım gıdım yaşayan biriydi o
Yıllarının az olduğunu sezinlerdi belki de
Baktığını hemen görmesi
Tedirginliğini hemen yaşaması
Tanıştığını hemen bitirivermesi
Zenginliğiydi

Sevilmeyi de sevmezdi
Ona konamayan kuşlardı sevilmek
Bir dargınlığı vardı
Kimimizin duyduğu
Kimimizin duyamadığı

Yine de o günün bütün gördüklerini
Cebinde taşırdı geceye doğru
Evsiz bırakmazdı onları da

Nasıl anlatsam anlatılmaz

AĞZI 1

– Ben küçükken simsiyah bir bacımız vardı. Sevgili annem, onu gece öpersem beyazlaşacağını söylerdi. Onun geceleyin beyaz olmasını istemezdim. Korkardım. Ama yine de içime düşen beyazlığı nedense severdim azıcık.

Sait Faik'e yakışmayanı aramışımdır hep
Durup düşünmek yakışmazdı ilk önce
Onu özetlememi isterseniz
Örneğin:
Yüz sözcük bin kâğıt etse
Bir milyon kâğıt yazsam anlatamam söyleyeceklerimi
Bir tek sözcüğe indir derseniz
Olmaz derdim bir sözcüğe indiremem

En çok iki sözcüğe inebilir Sait Faik
Uykuda biri
Anlaşılmayan biri
Ya da Lüzumsuz Adam

Bugün düşünüyorum da
Onu hep cebimizde taşıdık
Kırılmasın dökülmesin istedik
Biblo gibiydi çünkü
Onu bir insanın düşürdüğünü sandık
Kısacası onu insan saymadık
Çok eski bir kervanın gittiği yolda
Çok eskiden düşürülmüş
Bir de beni güldürür hep Sait sözcüğü
Sait'imiz camdandı
Kırılgandı çok
Sait sözcüğü ise
Bir masaldan kalmışlığını anımsatırdı

Sözü burada kesmeliyim
İşte görmüyor musunuz
Omuz başıma dikilmiş seslenmekte
— Amma da yaptın ha!

AĞZI 2

Sait Faik'in iki sözcükten uzak olduğu da doğrudur
Onun okula başlamazlığı
Başlarken duyduğu isteksizlik
Sanki bir sayrılık
Parmakları kolları ayakları okula terstiler
Hiçbir okul kapısından giremeyecek biçimde terstiler
Bırakılsa bir gece kalkardı Sait Faik
Bütün okulları kapatırdı

Sonra mı diyorsunuz
Sonra o okulların kapısına oturup ağlardı
Okuldan kaçanlar Sait Faik'i bulacaklarını sanmasınlar
O, okuldan kaçarken kendi okulunu yaratıyordu

Türkçemizde bir öykü tadı varsa
Öykülerin resimli ya da resimsiz diye iki türü varsa
Sevgili Sait Faik'iniz
Tek başına
İki türde de yaşamış yaşatmış biridir
Onu yazarken yazdığı türün bir öyküsü oldum

Şunu da eklemeliyim
Okul sözcüğü gökyüzü sözcüğüne benzer
Nice yükselerek öğrenmenin öğretmenin içindeyizdir
Gökyüzü içindeyizdir

Buraya kadar yazdıklarım
O ikinci sözcüğün boyutlarını da kapsar

Boyut sözcüğü
Bir boy bir eni anlatır gibiyken
Önce birey yaşamamızı kalabalığa katar ki seviniriz
Sait Faik dışarda gezmekten kurtulur
Bir görev yüklenir
İstemese de

KURU-TARLA SAİT'İ

Sait Faik'i ne gün görsem
Islaktı
Niçin mi?
Islaktı çünkü gökyüzü

Sait'le yağmur
Sözleşmiş gibiydiler
Birbirini özlerdiler
Ağaçlar ıslanınca

Sait'in gözleri maviydi ya
Gülerken
Koyulaşırdı
Koyu karanlıksız mavi

Sait tek başına gezerdi biliyorsunuz
İyice görseniz gülümsemesini
Bir acılık vardı
Adapazarı'ndan kalma

SAİT FAİK KALABALIĞI

Şimdi düşünüyorum
Günün bölümlerindeki
Sait Faikleri

Yumuşaklığı
Günün yumuşaklığına eşit
Gecesi gecesiz

Bugün üçer üçer anımsıyorum onu
Biri o biri ben
Üçüncüsü kim?

NEREDE?

Nereye yakışırdı Sait Faik?
Büyükada vapuruna yakışırdı
Niye mi?
Büyükada'dan önce
Heybeli'ye inerken
Okuldan kaçmış gibi olurdu o

Diyeceksiniz
Niye severdi Heybeli'yi?
Annesini severdi Heybeli'de

Sait'in sevenleri toplanıyorlar yılda bir
Onu aralarında sanıyorlar
Sait kim bilir nerde?
Hangi sinemalarda
Belki de uyumuş

BOŞLUK

Dört dizeyle Sait'i anlat deseler
Bir dikdörtgen çizerdim
Sonra bütün çizgileri kaldırırdım
Derdim geride kalan boşluktadır

ÖBÜR YARISINI ARAYAN ADAM

Bir arama içindeydi o
Ağaç arardı
Kuş arardı
Balık arardı
Papatya arardı
Yemişçi arardı
Kimseye belli etmezdi ya
En çok arkadaş arardı

KAÇAK

Sait Faik'le nerde konuşsam
Yarısını bulurdum karşımda
Yarısı
Kendine kaçmıştı

SARI SAKAL

Onu okurken
Arada bir durursunuz
Anlam
Yeni giysiler içinde görünür orda
Sözcüklerin yeniden görünmesi başlar
Eski çizgilerin yok olmasından
Siz de yok olmuşsunuzdur

Bu değişimle başlar
Sait'in insanlığı
Deniz başlar
Karanlığın esintisi başlar
Unuttuğunuz başlar
Belki
Anneniz başlar
Artık orda değildir Sait Faik
Kendi özgürlüğündedir
Kimi ölmüş der
Kimi yaşamakta der şimdi

İKİNDİÜSTÜ SORULAN

Seni yazdıkça
Yazasım gelir
Peki neden?

Seni anımsamadıkça
Seni unutmam başlamaz

GÜNSAYAÇ

Ayın kaçı olduğunu bilmezdi
Ayın adını bile bilmezdi o
Günleri sayardı ancak
Oysa ayın kaçı olduğunu
Günler sayardı onda
Ben sayardım

GÜNEŞ SAATİ

Görüyor musun Sait Faik
Bir kişi için
A'dan Z'ye
Tanım yapıyorlar

Hangi abc
Bulabilir saptayabilir söyleyebilir
Bir kuşu bir ovayı bir denizi
A'dan Z'ye

Yaşamaları
Bütün boyutları
Onun yaşamalarında kalır
Yaşamamalarında değil

BİR ÖYKÜYÜ BEKLEMEK

Aramızda yaşıyordu ya
Bu toprağın adını bilmezdi
Yöneticilerin adını bilmezdi
Yasa çıkaranların toplandığı yeri bilmezdi
Ayları günleri bilmezdi

Bilirdi
Düşünerek düşünerek
Gün ışığını çıkardığını kocaman gecelerden

Sait Faik yolları dolduran kalabalıkta
Ayrı ayrı biriydi
Onu birisi diye anmamız bundandır

GÜNAYDIN DERKEN

Arkadaşım körduˆ
Adaları
Tek tek
Otlarına varıncaya
Çiçeklerini koklarcasına
Görürdü ya
Büyük durmaları
Büyük duruşları demek istiyorum
Görmezdi

Hayır
Onun körlüğünü yaşamak istemiyorum
Onun görünürlüğü içinde
Onun yaşadığını
Kim duymaz ki
Soluk alırken

ÖYKÜ DIŞINDAKİLER

Nedir
Yazı yazanların
En önce yitirdiği?

Anneleri mi hayır
Kardeşleri mi hayır
Kendi yüzleri

AŞIK OYUNU

Aşık oynasaydı Saik Faik
Gece gündüz kazanırdı

Onun öyküleri
Geceleri gündüzdü
Gündüzleri gece

DOĞA YURTTAŞI SAİT FAİK

Çok küçüklüğünü bilmiyorum ya
Baskı altındaydı sanırım
Şurda otur şurda kalk
Şunu yapma şunu yap
Kırıp dökmüştü onu
Karşı koyma gücünü bulamayan
Yüreğine atmıştı tepkisini
Bütün yazılarında
Evsizdir
Arkadaşsızdır
Başkasının yaşamasını oynar kendininkini değil
Toplumu
İçinde olmadığı bir kalabalık saymıştır
Doğa yurttaşlığı yolculuğudur

Baş eğmez
Karşı da koymaz o
Yarısı var
Yarısı yok sayar kendini

Saygılıdır
Çekimserdir bütün konularda

Severken
Tanımaz olur sevdiğini
Beğendiği kızlar
Korksa bile
Belli etmese bile
Onundurlar
Doğa bölüşülmek içindir çünkü

Devlettir
Bir yeryüzü devletidir kendileyin
Sürüp giden yaşamak

SAİT FAİK'İ ANARKEN

Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı diyorlar
Korkuyorum bu sözden
Ya değişik söylenseydi sözcükler
Ayrılık Allah'ın emri olsaydı
Ayrılık ölüm yerine geçseydi
Ayrılık derken
On kez yüz kez ayrılsaydık
Bölünerek daha çok olmaz mıydı?
Daha güç olmaz mıydı bu
Ölmekten

SAKALLI ÇOCUKLUĞUMUZ

Sait'in yüzü sarıydı
Sakalı iki günlük
Ne gün görsem
Değişmiyordu
Çocuk

Üzerine bu kadar düşkün olmayan çocuk
Bu değişmezliği nasıl süresiz kılıyordu
Sonraları buldum bunu
Yaşı yoktu Sait Faik'in
Annesinin
O gün verdiği yaşla
Geliyordu yanımıza
Gidiyordu yanımızdan

DÜZYAZILAR

KUTLUK'UN EVİNDEKİ KONUŞMA

1. Baskı: 1986

Bu konuşma, 1972'de Dağlarca'nın da aralarında bulunduğu birkaç arkadaşın (Cemal Süreya, Tahsin Saraç, Cengiz Bektaş) çıkaracakları *Yanarca* adlı geniş oylumlu, aylık dergi için yapılmıştı. Birçok nedenle dergi çıkarılamadı.

Soru soranlar, İbrahim Kutluk, Tahsin Saraç, Cemal Süreya'ydı. Son gece gelen Prof. Gündüz Akıncı da birkaç soru yöneltmişti.

Söyleşi, 12 Mart günlerinde yapıldığı için siyasal sorular yöneltilmemişti.

Üç gece, söyleşiyi kayda alan, daha sonra yazıya geçiren, ne yazık ki şimdi aramızda bulunmayan değerli kardeşimizin anısını yaşatmak üzere "Kutluk'un Evindeki Konuşma" diye adlandırdığımız bu söyleşi, Dağlarca'nın şiirini bugün de yarın da aydınlatacaktır.

Bu konuşma ilkin "Dağlarca'nın Dedikleri Demedikleri" başlığıyla 1972'de *Papirüs* dergisinde yayımlandı.

– Sayın Dağlarca önce bir kimlik saptaması yapalım. Kimlik belgenize göre soyadınız Dağlarca. Adınız Mehmet Fazıl. Babanızın adı Hasan Hüsnü. Adınızı babanızın adından aldığınız bir sözcükle tamamlamışsınız. Ananız Kadriye.

– Başka nasıl olabilirdi? Soyadı Yasası'ndan önce yazdıklarımı Fazıl Hüsnü diye yayımlardım. Sonradan bu ada "Dağlarca" eklendi.

– 1914'te İstanbul'da doğmuşsunuz. Dininiz İslam. Babanız ne iş yapardı?

– Babam subaydı. Süvari yarbayı rütbesine dek yükselmişti. Bende kalan bir kartında şöyle yazılıdır: 1. Mızraklı Süvari Alay Kumandanı Kaymakam Hasan Hüsnü.

– Babanız kökten nereliydi?

– Babam kökten Trakyalıymış. Erzurum'a göçmüşler. Bu yüzden konuşması Erzurum ağzına çalardı. Babası Mehmed Ali Paşa uzun süre Erzurum komutanıymış. Sonraları evcek İstanbul'a göçmüşler.

– Anne yanınız?

– Konyalıdır. Annemin babası Trablusgarp'ın Mısrata ilçesinde kaymakam iken babam orada süvari subayı bulunuyormuş. Araya Dağıstanlı Fazıl Paşa girmiş. Orada evlenmişler. Bu yüzden kardeşlerim ve ben babamın atandığı yerlerde doğmuşuz. İlki, büyük ablam, Trablusgarp'ta; ikincisi 13 yaşında ölen bir ağabeyim de Trablusgarp'ta; üçüncüsü, ablam, Bağdat'ta; dördüncüsü, ben, bir aylık iken İstanbul'dan ayrılmak üzere Beşiktaş'ta; 5. ve 6. kız kardeşlerim, Konya'da ve Kayseri'de doğdular. Hatta, son kardeş doğarken, benden büyük kardeşimle biz aramızda parmakları fazla mı, eksik mi diyerek sayma işlemi yaptık. Kundağın ilk açılışında, o el par-

maklarını, ben de ayak parmaklarını, uzaktan saydık; tam olduğunu görünce sevindik; çünkü o sırada mahallemizde eli ayağı altı parmaklı çocuklar görmüştük.

Ben doğunca, babam Pozantı'ya atanmış. Orasını şöyle böyle anımsıyorum. Oradan biz Konya'ya, annemizin çevresine, babasından kalma evine gittik; babam da uzak bir yere gitti.

– İlk çocukluk yıllarınız Konya'da mı geçti?

– Konya'da geçti. Anaokuluna Konya'da gittim. Bu anaokulunda geçen bir olay yaşamımda iz bırakmıştır. Bir öğle sonu, öğretmen daha sınıfa girmeden her zamanki oyunumu uyguluyordum. Sıralar üç kişilikti. Duvarın dibindeydi benim yerim. Ayağımı duvara dayayarak, öbür iki çocuğu iter, yere düşürürdüm. Yine böyle yaparken başımı birdenbire sağa çevirince, yanımdaki çocuğun dirseği burnuma çarptı. Akan kanı öğretmenler durduramadılar. O günlerin otomobili olan faytonla beni eve getirdiler. Doktor da uzun süre durduramadı. O kırmızı leğeni hep gözümün önünde görürüm. Şimdi bile. Bu yüzden anaokulunu bıraktım. Uzun süre balıkyağı, kara üzüm kürlerine aldılar beni. O balıkyağının ağzıma yaklaşırken duyduğum kokusunu, balıkyağından sonra ağzıma sokulan yarım çay kaşığı kahveyi unutamam.

– Nasıl çocuktunuz?

– Kişi, aradan elli yıl da geçse, elli üç yıl da geçse, bin yıl da geçse, kendi üzerinde bir ölçümleme yapamaz. Durgun çocuktum, düşünceli çocuktum, yaramaz çocuktum diyemez. Yalnız anlamanız için bazı resimler gösterebilirim. Babam bana sorardı o sıralarda, "Bugün ne öğrendin?" derdi. Ben de 20-30 şey sayardım. "Yok" derdi, "20-30 şey öğrenilmez; 20-30 şey görülür" derdi. "Bir şey öğren" derdi. Derdim ki "Bir şey az değil mi? ne eder bir yılda?" Derdi ki bana, "Kimse duymasın, ben yılda 4-5 şey öğreniyorum." Şaşardım öğrenmesinin ne denli az olduğuna.

Bir başka resim: "Daha ilkokula başladığım yıldı. Gece yemekten sonra ders çalışmalarından sonra yatmıştık. Evimizde, öteki evler gibi, elektrik yoktu. Geceleri bir "idare lambası" (en küçük lambanın adı böyleydi) yanardı. Ben, herkes uyuduktan sonra ışık oyunuma başlardım. İdare lambasına iki gö-

züm kapalı olarak bakardım; sonra bir kirpiğimi kaldırırdım; sonra iki kirpiği kaldırırdım; ışığın dikine olurken yatay olmasına şaşarak bakardım. Işık mürekkep damlası gibi gözümde oraya buraya dağılırdı, yayılırdı. Sonra bunu, üç kirpiğimi kaldırarak yapardım. Sonra iki gözümle birden denemelere girişirdim. Birinde iki kirpik kalmışken, birinde üç buçuk kirpik kalırdı. Hemen o anda görme eylemi bir kez değişirdi gözlerimde. Işığın iki gözümle birden bakılınca anlaşılmadığını, onu anlamak için benim gibi yapmak gerektiğini duyardım."

Üçüncü resim: "Yine o evde, uyanırdım geceleri birdenbire; annemin, içerdeki odada yatan babamın soluklarını dinlerdim, onların soluklarından evde olduklarını bir daha duyar, mutlu olurdum. Artık rahat uyuyabileceğimi sezinlerdim. Şaşardım, bunlar, derdim annelerinin babalarının yanlarında yokken nasıl uyuyabiliyorlar?"

– Babanız ve annenizle ilişkileriniz nasıldı?

– O çağlarda, sanırım bütün çocuklar benim gibiydi. Anneler, babaların giriş odasıydı. Bir isteğimizi annemize söylerdik, annemiz de babamıza söylerdi. Babaya, doğrudan doğruya, "Sayrıyım" bile diyemezdik. O zamanki babalar da başkaydı. Bir gün, babam bana sabahleyin, şimdi unuttuğum küçük bir konudan kızmıştı. Akşam eve dönünce, biraz sonra annem, "Git baban seni istiyor" dedi. Bilmez duygularla, belki de üzülerek istemeye istemeye yanına gittim. Sedirde oturuyordu. Elleriyle saçımı okşadı. Annem "Babanın elini öp" dedi. Öptüm. Öptüğüm el, onu tutan elime soğuk bir "madde" bıraktı. Dışarı çıkınca avcuma baktım, avcumda dünyanın en güzel sarılığını taşıyan bir altın lira parlıyordu. Annem aldı saklamak için.

(Yalnız annemin çok tutumlu bir kadın olduğunu, babam sıkıştıkça, telatin sandığından çıkarıp altın liralar verdiğini görürdüm birçok kez.)

– Babanız ve annenizi ne zaman yitirdiniz?

– Ben Kuleli'nin son sınıfındayken babam öldü; annemi de yakınlarda, beş yıl önce yitirmiştim.

– İlkokulu nerede okudunuz?

– Birinci sınıfı Konya'da; ikiyi Kayseri'de; üçü ve dördü

Adana'da, Namık Kemal İlkokulu'nda; beşi Adana ve Kozan'da okudum. Sonradan, Adana'ya bir daha gidince o ilkokulu görmek istedim. Bana önceden saray gibi gelen okulun cebime sığdığını görerek şaştım.

– Üzerinizde etkisi olan öğretmenleriniz var mı?

– Konya'da ilkokul birinci sınıftayken, bir öğretmen, yaşantımda unutamayacağım bir iz bırakmıştır. O zaman okullar sabahtan ikindiye dek sürerdi. Bir gün yemek sonrasının ilk dersindeydik, öğretmen derse gelmedi. Bu olağan şey değildi. Hiçbir gün saniye gecikmezdi derse. Ben kendi açımdan söylüyorum, şaşkınlıkla hocayı bekliyordum. Belki de biraz sonra anlatacağım olayın bizde iyice iz bırakması için gecikmişti. Bir anlama açıklığı bırakıyordu. Derken geldi öğretmen. Ayağa kalktık; kürsüye çıktı, "Oturun" dedi, oturduk. Gözlerini tek tek üzerimizde gezdirdi (ki ben kötü bir şey yaparken o gözleri şimdi bile üzerimde duyarım). Sonra kürsüdeki sürahiden bardağa su doldurdu. Bir tek söz söylemeden yapıyordu bunları. Sonra mürekkep kalemini eline aldı. Yavaş yavaş yukarıya kaldırdı, daha da yavaş hokkaya soktu. Öyle yavaş yavaş soktu ki kalemi hokkaya, mürekkep ya aldı kalem, ya almadı. Sonra kalemi yine yavaş yavaş yukarıya kaldırdı. Yine daha yavaş yavaş aşağıya indirdi ve suyla dolmuş bardağa incecik değdirdi ve çekti kalemi hemen belli belirsiz. Su, morlaşmıştı, ama çok az. Kalm sesiyle dedi ki: "Sürahideki su ile bardaktaki suyun renkleri bir midir?" Hepimiz o ilk seslerimizle çığrıştık: "Değil!" Sordu: "Bardaktaki suyu sürahideki su gibi arıtabilir misiniz?" Yine karşılık verdik: "Yok arıtamayız, bunun olanağı yok." O zaman öğretmen şunları söyledi: "İşte yapacağımız bir kötü eylem bizim içimizi kararttır, bir daha eski parlamamızı bulmamıza engel olur. Yalan söylerseniz hırsızlık yaparsanız, herhangi bir kötülük yaparsanız, bu suya benzersiniz." Bir dakika daha durdu, ağır adımlarla çıktı gitti. Dersin sonu da boş geçti. Halbuki o günkü dersimizin konusu, şimdi unuttum ya, tamamen ayrıydı. İşte bu sayın öğretmenimi sevgiyle saygıyla anımsarım hep.

– İlkokulda belirgin nitelikleriniz nelerdi?

– "Tahrir" dediğimiz bugünkü kompozisyon dersinde ilk

ödevimi öğretmene verince, gözlüğünün üzerinden bakarak "Sen yaz, sen yaz" diye bağırdı; "Babana yazdırma" dedi. "Ben yazıyorum" dedim. Az daha dövecekti. Bu böyle sürüp gitti. Sonunda dedim ki "Sınıfta yazayım." Bir cetvel yedim avcuma.

Sonra iyi koşardım. Yukarda anlattığım beslenme, her gün kahvaltıdan sonra 250 gr kuru üzüm yemek zorunluğu, beni bir ara sınıfın pehlivanı yaptı. Bir de resim derslerinde çok başarılıydım. Ortaokulu bitirinceye kadar ressamdım. Hatta resim sınavlarında 50 kişilik sınıfın resmini ben yapardım. Kâğıtları değiştire değiştire. Kuleli'ye girince, resim dersinin olmaması beni çok üzmüştü. Halbuki ben neler yapacağımı umuyordum...

– Sizde ilk cinsel duygulanımlar ne zaman başladı?

– Bu duyguları daha önce de düşünmüş, sezinlemiştim. Tam olarak ortaokul ikide açıkça fark ettim. İçgüdülerimizin, biz farkında olmadan, bir koza gibi, bütün düşüncelerimizi ördüğünü, kapladığını ve sözde ondan en uzak bir eylem içindeyken bile kendi yaşamasını, yaşamamız içinde sürdürdüğünü sezdim. Babam bebeklere düşkündü. Kardeşlerimin bebeklerine, hemen hemen kardeşlerim kadar ilgi gösterirdi. Onun bu sarı saçlı, mavi gözlü bebeklere ilgisini şaşkınlıkla seyrederdim.

– Edebiyatla ilk ilgilenmeniz nasıl oldu?

– Bu çok uzun bir konudur. Pittsburgh Üniversitesi armağanını alırken, biraz değindiğim gibi, anaokuluna gittiğim sıralarda başlar bu değinmem. Evimizde çok çocuk olduğu için, hepsi de okula gittiği için, annem de ikide bir, "Benim kitabetim iyidir" diye öğündüğü için, hele evde Kadirî mezhebinde olan, Yunus Emre'yi ve başka Derviş ozanları ezbere bilen bir büyükanne olduğu için, babamın da müzikle, şiirle, besteyle ve birçok dildeki bir yığın kitapla uğraşır olduğunu gördüğüm için, edebiyatı da, bir eşya gibi tanıdım.

Bu şiir havası evde hepimizin içinde bulunduğu bir yaşamaydı. Benim anılarıma göre evde şiir yazmayan yoktu. Hiç unutmam, ikinci sınıftaydım. Bir gece yine akşam kuruluşuna geçmiştik. Akşam kuruluşu şöyleydi: yemek bittikten sonra, biz ellerimizi yıkarken, annem masanın örtüsünü değiştirirdi. Biraz önce yemek masası olan masa, çalışma masası olurdu.

Masanın uzunluğu üç metre, öbür iki köşesi 1,25 metre kadardı. Babamla annem, küçük kıyılarda otururlardı. Biz altı kardeş masanın büyük kıyılarına, üçer üçer otururduk. Babam gazetesini okurdu. Annem sökükleri dikerdi, biz derslerimize çalışırdık. 1,5 saat sonra, 15 dakikalık bir dinlenme verilirdi. Bu dinlenmede, mevsime göre, ya bir yemiş yerdik, ya kestane, ya patlamış mısır, ya da buna benzer bir şey. Sonra yeniden ikinci evre başlardı. On ikiye doğru yatardık. İşte o gecelerden birinde Kayseri'de ikinci sınıfa giden ben, okulda yazdığım şiiri, hemen yanımda oturan küçük ablama uzatmıştım. Babamın görmediğini sanıyordum. Ablam okudu, dirseğiyle bana ("Ne güzel!") gibilerden dokundu. Birdenbire, babam elini bir ak kartal gibi uzatarak, defterimi ablamın önünden aldı. Okudu şiirimi. altına şu iki dizeyi yazarak bana verdi:

"Bakıyorum kuşlar konmuş hem o dala hem bu dala
Ders çalışmaz şiir yazar iki kardeş budala."

– Okuduğunuz ilk kitaplar?

– Evimizde benden önce okuyanlar çok olduğundan okunacak kitap da çoktu: *Sevgili Düşman, Heidi, Bir Çocuğun Devr-i Âlemi, İki Çalgıcının Seyahati*... gibi romanlar; ve o çağın şairleri, örneğin *Beyaz Geceler* (Celal Sahir), *Şermin* (Fikret); adını hatırlayamadığım babamın bir sürü kitapları; özellikle halk edebiyatıyla ilgili eserler ki, bunlar bana aruzu, heceyi sezdirerek öğretmişlerdir.

– Ortaokulu nerede okudunuz?

– Altıncı sınıfı Adana'da; gene öteki yarısını Tarsus'ta, yediyi Tarsus'ta, sekizi Tarsus ve Kuleli'de okudum; ve bütünlemeyi Kuleli'de verdim. Edebiyatla kesin ilgim ortaokulda başlamıştır. Orada manzum piyesler, roman denemeleri, hikâye denemeleri, çıkardığım dergide de makaleler yazdım.

– Bir dergiden söz ettiniz, bu dergi nedir?

– Tarsus'ta Amerikan Koleji'nden ricayla ödünç aldığım şapografla 100-200 adet bastığımız bir dergi. Kâğıt parasını üzerine alanın adı sorumlu yönetmen diye yazılırdı dergiye. İlk sayıya müdürümüzün, bir başarı dileği mektubunu koymuş-

tuk. Kendi el yazısıyla. Derginin ressamı da bendim, yazarı da.

O sıralarda haftalık dergilere bilmeceler çözerdim. Mektep kanalıyla gelen bir ödül, küçük okulumun müdürünü de sevindirmişti.

Yine o sıralarda, kimya öğretmenimiz olan Azmi Bey, atomun parçalanacağını anlatırdı. Ben de, bu konuyla ilgili broşürler okurdum. Atom adlı şiirler yazardım. Azmi Bey'dir bu konularla beni ilgili kılan.

Bir de yine o günlerde geçen şu olayı anlatmalıyım: Babamın kırmızı ciltli bir kitabı vardı; küçük bir kitap, şimdiki *Varlık* yayınları boyutunda. 150 yaprak kadar. Kitabın adı *Muhtasar Yunan Felsefesi*'ydi. Bunu yarı anlar yarı anlamaz, belki yüz kez okudum. Bir gün okuldan eve dönünce, evde bir tartışmayla karşılaştım. Babam anneme çıkışıyordu; "Kitaplarımı bile koruyamam, kim alır bunları, kim araştırır bunları?" diyordu. Anneciğim "Kim karıştıracak, ordadır" diyordu. "Kırmızı ciltli bir kitap, *Muhtasar Yunan Felsefesi Nerede*?" diyordu. Annem şaşkın susuyordu. Söylesem bir türlü, söylemesem bir türlü. Sonunda dayanamadım, en bilgiç sesimle, "Ben aldım" dedim. Hayretle yüzüme baktı babam, "Ne yapacaksın?" dedi. Ben çok olağan bir şey yapıyormuşcasına, yemek yiyorum dermişcesine, "Okuyorum" dedim. Daha yedinci sınıfta olduğumu bilen babam, yarı alaylı bir sesle, "Ne anlarsın sen ondan?" dedi. "Anladığım kadar anlıyorum" dedim. Beni tepeden aşağı bir süzdü; "Getir kitabı" dedi. Gittim, kitap dolabımın en onurlu yerinde duran kitabı aldım, geldim. Bir yeri açtı, "Anlat!" dedi. "Buradan ne anladın?" Ezbere olmamakla birlikte, birçok kez okuduğum için, usumda kalanları söyledim. Bir yer daha açtı, yine söyledim, bir daha açtı, söyledim epeyce. Duyuyordum ki, babamın kızgınlığı yavaş yavaş geçmekte, bu yüzden yeni soruları daha soğukkanlı, daha rahat anlatıyordum. Sekiz on sorudan sonra babam en yumuşak sesiyle "Al, kitap senin olsun" dedi. O zaman kitabımı anladığımı, başka kitapları da anlayabileceğimi duydum. Beni yüreklendirdi bu olay. Bu kitap şimdi de bendedir. Yalnız askerken çadırımı sel götürmüştü bir gece, ıslandı, bozuldu eski güzelliği.

– O günlerden bugünlere gelebilen arkadaşlıklarınız var mı?

– Sınıf arkadaşlığı sürüp gider, vardır. Yaşam elvermez, mektuplaşamayız. Görünce seviniriz, sevişiriz. Zaten bütün okul yaşamlarında, düşünceyle anlaştığım arkadaş çok azdır. Çoğu günlük ilgiler alanlarındadır. Örneğin Halim diye bir arkadaşım vardı, bu arkadaşla para ortaklığı sürdürürdük. Evden gelen paraları birlikte harcardık, kendisi sınıfın çalışkanlarından olduğu halde, edebiyatın E'sinden anlamazdı; benim şiirimi de tanımazdı. Yalnız Arslan adında bir arkadaşım vardı ki, onunla dostluğumuz edebiyat alanındaydı. Kendisi çok yetenekli bir çocuktu, bütün sanatlara yetenekliydi. Bu yüzden, ne yazık ki, hiçbir şey başaramadı. Onun şu dizelerini yarım kalmış bir çalışmanın ürünü sayarım:

"Bir mezar üstünde açan gül gibi
Hislerim ne çiçek ne çiçek değil."

– İlk yazınız ne vakit yayımlandı?

– Ozan diye adım çıkmıştır ya, ilk yazım öyküdür. Adana'da *Yeni Adana* gazetesinin öğrenciler arasındaki yarışmasına gönderdiğim yazı birinciliği almış ve bana 10 lira kazandırmıştı. İlk şiirim daha sonra, sanıyorum 1933'te yayımlanmıştır.

– Bu öykünüz yayımlandığı sırada artık günün edebiyatını izlemeye başlamış mıydınız?

– Çoktan. Ortaokul, hatta ilkokulun onuncu sınıfında şu karardaydım: Çıkan bütün edebiyat eserlerini almak. Görebildiğim kadar da, bunu uygulardım. Halit Fahri'nin *Baykuş*'larını almış ve orta birde okumuştum. O yıllarda çıkan dergileri de okurdum.

– Ne gibi dergiler sözgelimi?

– Çocuk dergilerinden başka *Hayat, Güneş*... Bir de o yıllarda polisiye kitapları izlerdim. Arsen Lüpen'ler, Nat Pinkertonlar'ı da okurdum. Hatta dergimde polisiye bir roman da sürdürüyordum. Yine o yıllarda İncil ve Tevrat'ı da okudum.

– Kuran'ı okudunuz mu ?

– Kuran'ın Türkçe çevirisini o sıralarda görmemiştim. Onu, daha sonra, Harbiye'de okudum.

– Niçin Kuran'ı geç okudunuz ?

– Görmemiştim. Bulamamıştım. Tevrat'ı, İncil'i çok ucuza veriyorlardı, böylece edinebilmiştim. Seçme olanağım yoktu ki. Ne bulursam okuyordum.

– Kurtuluş Savaşı'nın başlaması sizin çocukluk yıllarınıza rastlıyor; o sıralarda çevrenizde, bu savaş için edindiğiniz izlenimler ve onun sizin çocuk düşüncelerinizde yeri ne olmuştur?

– Bu savaşın bilincini, halkımızın kurtuluşuna yönelik bulunduğunu, nedense, nasılsa iyice sindirmişlerdi bize. Ben ilkokul birinci sınıfta, belki de daha önceleri bu savaşa katıldım. Konya'nın en uzak bir semtinde, bir kaldırımın dibinde yere girmiş, toprağa gömülmüş, toprakla bir yüzeye gelmiş bir haç vardı. Ben her gün Konya'nın bir ucundan öbür ucuna giderek bunu üç kez çiğnerdim. Böylece uzaktaki askerlere yardım ettiğimi sanırdım.Bu yaptığım şeyin biraz da ayıp olduğunu sezerek belki de, yalnız bende kalmasının daha etkili olacağını düşünerek, kimseye söylemek istemezdim. Annem okuldan neden geç geldiğimi sorardı. Diyemezdim, Konya'yı baştan başa dolaşıp geldiğimi. Ben Kayseri'deyken zafer muştusunu aldık. Hatta bu yüzden o günlerde doğan ve parmaklarını saydığımızı söylediğim kardeşimin göbek adı "Muzaffer" oldu.

– Zaferden sonra, eğitimde nasıl bir ruh vardı?

– O günlerde, okullarda, her çocuk bir bayraktı. Okullar bayraklarla dolup taşardı. Öğretmenler yüzyıllık bir çabanın sonucu kazanılan bu ulusal kişiliği duya duya yaşar ve yaşatırlardı. Bütün derslerin, bütün bilgilerin toplandığı amaç yurttu. Derslerimizi bir araya getiren kitabın adı *Anadolu Yavrusu*'ydu. Bu bile dediklerimi özetlemeye ve tanıtlamaya yeter. Size bir şey açıklayayım mı? O sevinçli günlerdir beni şiire bağlayan. İkisinin ne ilgisi var diyeceksiniz? Şu ilgisi var: Şiir de kişinin kendi içide yaptığı büyük bir savaş, büyük bir kurtuluş değil midir? Benim, *Daha* adlı kitabımda şöyle iki dize geçer:

"Misafir et beni Tanrım
Ben kendi kâinatımı yaratıncaya kadar."

Yıllar sonra yazılmış olan şu iki dizenin ilk izlenimleri ta o günlerden gelir, bunu duyuyorum. Ulusumuz, kurtuluştan sonraki ilk yıllarda, Büyük Mustafa Kemal'in devrimlerine kolaylıkla kucak açmışsa, bu, ulusal varlığı yeniden duymuş olmasındandır. Ne yazık ki, parladı geçti, o yaşama.

– Konya'da bulunduğunuz yıllar, sanırız ki, Delibaş İsyanı'na rastlıyor. Bunun üzerine bir anınız var mı ?

– Doğru söylediniz, daha anaokulundaydım. Bir gece 24.00'ten sonra silah sesleriyle uyandık. Bütün Konya, bir gürültü denizinde yüzen sandal gibiydi. Yanımızdaki bitişik evde, annemin halası, dayısı oturuyordu. Onlara sormuş annem, oradaki alçak duvarın ötesinden, "Konya halkı isyan etti" demişler. Garip rastlantı, o gün de bana yaşamımın ilk kol saati alınmıştı. Kol saatimi evin en güzel odası olduğu için, yatarken, misafir odasına bırakmıştım. Birdenbire kapıya –o zamanki görüşümle söylüyorum– 7-8 metre boyunda silahlı adamlar dayandı. Kapıyı çaldılar. Annem gitti, baktı: "Açın yarbayı alacağız" demişler. Annem "Siz Müslüman değil misiniz, başımı örteyim, durun" diye kapıyı kapatmış. Hemen sokak kapısından beş metre geride, o zamanki evlerin çoğunda olduğu gibi, bir tahtaboş (kapalı giriş) vardı. Oradan bize seslendi. Hepimiz, tifodan yeni kalkmış büyük ablam bile koştuk, tahtaboşun kapısını kapadık, arkasına dikiş makinesini filan koyarak sözde bir duvar, bir barikat kurduk. Kısa bir süre sonra, gelenler sokak kapısını kırdılar, içeri girdiler. Tahtaboşun kapısına dayandılar, "Açın!" diye haykırdılar, açmadık. Kapının iki yanındaki pencerelerden tavana ateşe başladılar. Camlar kırıldı. Biraz sonra kapıyı da baltaladılar, arkasından omuzlamanın olanağı kalmadı; çünkü baltalar omuzlarımıza değebilirdi. Çekildik. Kırdılar girdiler, evi talan ettiler. Bu arada benim kol saatimin de birçok değerli eşyayla birlikte gittiğini sonradan fark ettim. Birkaç kez daha geldiler. Öbür gelişlerinde talan yapmadılar, babamı aradılar, bulamadılar, gittiler. Bu isyandan sonra hükümet alanında günlerce asılan isyancılar uzun süre beni ölüm üzerine düşündürmüştür. Göğüslerinde koca ak kâğıtlar. Koca yazılarda, eğrilmiş boyunlarda, sarkan dillerde ayrı ayrı durmuşumdur.

– Askeri okula neden girdiniz?

– Bizim ailede bütün erkekler askerdi; o zaman bir gelenekti bu. Ben küçükken doktor olmak isterdim, mühendis olmak isterdim. Babam "Hayır" derdi, "Asker olacaksın." Zaten evimizin durumu da birkaç çocuğu paralı okutmaya elverişli değildi. Benden önceki ablam kolejde okuyordu. Bunun da ayrıca bir neden olduğunu sanıyorum.

Kuleli'ye girince, ilkin şuna şaştım: Hepsi bir örnek giyinmişlerdi ya, adları başka başkaydı. Birbirlerine Ali, Veli diyorlardı, hepsi birdi dış görünümleriyle. Bu neden Ali, o neden Veli diyordum. Kravatı, gömleği, ayakkabısı başka değil, nasıl tanıyorlar birbirlerini? Bu yabancılıkla yatılı okuldan çok ayrı düştüğümü ta bugüne kadar gelen bir ürküyle duydum ve ilk cumartesi günü çıkınca okula dönmedim. İstanbul'da olan akrabamın yanında kaldım. Hemen 5-6 gün sonra, o akraba ve başkaları okulla anlaşmışlar, dönünce cezalanmamamı sağlamışlar. Bin bir türlü avutucu yüreklendirici sözle okula döndürüldüm.

– Kuleli'de sizin gibi sanat ve edebiyatla uğraşan arkadaşlarınız var mıydı?

– Çoktu. Her sınıfta beş altı şair, öykücü vardı.

– Sonradan sanat alanında ün yapanlar oldu mu?

– Kuleli'yi düşünürsek, sanatın bütün dallarında ünlü kişiler yetişmiştir. Örneğin bunlardan biri Aziz Nesin'dir. Biri Haluk Şehsuvaroğlu'dur.

– Okulda Aziz'le tanışır mıydınız?

– O bizden iki yıl sonraki sınıftaymış. Kuleli'nin yapısal durumu lisenin üç sınıfını bir araya getirmiyordu. Arka yapıdaydı onlar. Bu yüzden tanışmazdık.

– Dergilerde ne zaman yazmaya başladınız?

– Lisenin son sınıfında, 1933'te, *İstanbul* dergisinde ilk şiirim yayımlanmıştır. Üç lira telif hakkı aldım. O zaman en güzel bir rugan ayakkabı üç liraydı. Sinema 25 kuruştu. Beyoğlu'ndaki bir lokantada dört kap yemek 50 kuruşa yenilirdi.

– Öğretmenleriniz sizin şiir yazdığınızı bilirler miydi?

– Ben birçok derslerde, hocanın gözlerine baka baka şiir yazardım. Şiir yazdığım belli olmasın diye dizeleri yan yana

yazardım. Öğretmen not tuttuğumu sanırdı. An olurdu, öğretmen, bütün kalıbıyla önümden yok olurdu benim. Fizik öğretmenimiz Gos Baba, çok iyi bir öğretmendi. Bize dersimizi öğretmek için çok uğraşırdı. Kızdığı öğrenciye, demir hokkayı tutar şöyle seslenirdi: "Şimdi cismi sakili kafana fırlatırım." Onun bir dersinde, yine işimi sürdürürken, sezinledi; geldi yanıma. Aldı defteri, baktı, "Ben böylesini görmedim yahu! Sen not tutmuyormuşsun, sen beni aptal yerine koyuyormuşsun" dedi. "Ben seni en iyi not tutan bir öğrenci bilerek seviniyordum" dedi. "Zeki bir öğrencisin, bu zekâyla Türkçe şiir yazılamayacağını nasıl anlamadın?" diye sordu. "Niye efendim?" dedim. Açıkladı: "Fransızların 80.000 sözcüğü var, İngilizlerin 100.000 sözcüğü var, ne yazabilirsin, ne anlatabilirsin?" Ben de ülkeme saldıran bir düşmandan topraklarımı kurtarırcasına savunmaya geçtim; karşılık verdim: sözcüklerin çokluğu pek bir şey kazandırmaz, biz de sözcüklerimizi çoğaltabiliriz. Şiir dilbilgisiyle yazılır. Fransızca fiil çekimlerinden çok bizim fiil çekimlerimiz; çalışırsak, biz de yazabiliriz." Güldü bana, yerine giderken, "Çalış bakalım" dedi. Bu sayın öğretmenimin dokunduğu sözcük konusunu hiç unutmadım, ilerdeki çalışmalarımda da düşündüm durdum bunu.

Lise döneminde, kötü bir huyum vardı. Edebiyat öğretmenlerine şiirlerimi gösterirdim. Hepsi de beni yüreklendirmek için, beğenir görünürlerdi. 10. sınıfta bir divan da düzenlemiştim. Burada divanın kurallarını, elimden geldiğince uygulamış, öğretmene göstermiştim. Yıl sonunda sözlüye girdiğimde, hoca, öbür ayırtmanlara beni göstererek, "Arkadaş divan sahibidir" dedi. Bana boş iskemle de uzatarak yer gösterdiler. Bir çay ısmarladılar, soru sormadılar bana. Edebiyat üzerine genel konuşma yaptık, teşekkür ettiler, çıktım. O sayın öğretmenimin gösterdiği bu eşit davranış beni çok gönendirmişti. Bir de lise sonda şöyle bir olay geçti. Raif Necdet Kestelli edebiyat öğretmenimizdi. Eski ünlülerden. Ona da şiirlerimi sunmuştum. O zamanlar şiirlerimi kitap - defterlerde toplardım. Her defterin ayrı bir adı vardı: *Suda Yapraklar, Zaman ve Heykeller, Gönlümün Hepsi...* Kestelli bir hafta sonra defteri ve-

rirken, bütün sınıfın önünde dedi ki: "Senin edebiyattan öğreneceğin şey kalmamış, eğer çalışırsan ilerde bir Fikret olacağına yemin ederim." Bu öğretmenimi saygıyla anmadan geçemem, yeri gelmişken.

Bu sıralarda kendimi artık tam bir ozan sayıyordum. Kuleli'ye sığmaz olmuştum. Bir gün *Bahçeler* adlı kalm defter kitabımı yanıma alarak *Cumhuriyet* gazetesine gittim. Sordum kapıcıya, "Nerede oturur Peyami Safa Bey?" filan yerde dedi. Çıktım ikinci kata. Dediği odanın kapısını açtım. İki köşede iki masa vardı, soldakinin iskemlesi boştu. Sağdakinde Yusuf Ziya Ortaç oturuyordu. Resminden tanımıştım. Çıkmak istedim. O, palaskası pırıl pırıl parlayan, kafası usturayla tıraş edilmiş, bu Kuleli öğrencisini, büyük bir nezaketle karşıladı, buyur etti. Hemen zile basarak, hademeye istediğim şeyi ısmarladı. Niçin Peyami Safa Bey'i aradığımı sordu. Ben sanki büyük bir yapıt ortaya koyacakmışım gibi, çok güvenli bir davranışla "Şiirlerimi bırakacaktım" dedim. "Bana bırakır mısınız, hem ben okurum, hem ona veririm" dedi. İstemeye istemeye "Peki" dedim. Söz edebiyattan açıldı. Bana, dergisinde yayımlanmak üzere, Ahmet Haşim'in verdiği son şiiri okudu. Şiiri dinledikten sonra "Yanlış okudunuz" dedim. "Nasıl ?" dedi, "Bu şiir daha yayımlanmadı ki." Dedim ki: "Bir şiiri yanlış okumak için yayımlanması gerekmez." Daha çok şaşırdı, "Peki neresi yanlış?" dedi. Anlattım: "Şu dize yanlış, siz 'Dalmış üstünde kuşlar yade' diye okudunuz, değil mi?" "Evet" dedi. Bu dizenin aslı "Dalmış üstündeki kuşlar yâde" olması gerekir dedim. Düşündü, takdir etti; "Doğru, dedi, bunu nasıl anladınız?" Karşılık verdim: "Biz ortaokulda iken aruz yazıyorduk, aruzla yazılmış coğrafya kitabım bile vardır. Aruz vezninin bütün kalıplarını kullanmış birisiydim." Bu kez bana karşı durumu daha bir başka oldu. İzin istedim, ayrıldım. İki gün sonra, bizim sınıfın birici kısmında olan arkadaşım, Haluk Şehsuvaroğlu, yemeğe giderken, benim bulunduğum dördüncü kısma uğradı. Elinde bir *Cumhuriyet* gazetesi vardı, "Bak" dedi, "Yusuf Ziya Bey senin için neler yazmış." Yazının sonu şöyle bitiyordu: "Türk şiiri şimdiye kadar bir taş bebekti, bu bebek şimdi gözlerini açmaya başlıyor." Bu defter, sonra, Faruk Nafiz Bey'in eline

ulaşmış. Aradan bir ay geçmişti ki, Ankara'dan üç dört *Hakimiyeti Milliye* gazetesi geldi bana. İçinde, henüz yayımlanmamış bir kitap olan *Bahçeler* adlı defter kitap için, Faruk Nafiz imzalı, üç sütunluk, çok öğücü bir yazı vardı. Dediğim defter, 25 yıl sonra, öğretmen Ziya Arıkan eliyle bana döndü.

Kuleli'de her yıl son sınıfı bitirenler için bir albüm yayımlanırdı. Burada okulun yöneticileri tanıtıldıktan sonra, öğrenciler numaralarıyla resimleriyle gösterilirdi. Bizim yıllığımız hazırlanırken, edebiyat kolu başkanı öğretmen, yıllığa konmak üzere, benden bir şiir istedi. Ben de "Kahraman" adlı ilk Atatürk şiirimi yazdım ve öğretmene verdim. Bu şiir yıllığın tek şiiri olmak üzere yayımlandı, ki sonradan Atatürk öldüğü sıralarda, ben Doğu'da, Iğdır'dayken, *Yücel* dergisinin yöneticilerinden olan Haluk Şehsuvaroğlu, onu yıllıktan alarak dergide yayımlamış, sonradan gördüm.

– Edebiyat çevreleriyle ilişkileriniz nasıl, ne zaman başladı?

– İlişkiler çok geç başladı. Asker olmamdan ötürü. Asker olmamdan ötürü ne kimseyi görürdüm, ne de kimse beni görürdü. İstanbul'a yakın olduğum yerlerde bile, iki üç pazarda bir gelip giderdik. Cumartesi akşamı varırdık kente, pazar akşamı saat 22.00'de dönerdik. O çevrelerden uzaktım. Biraz yakınlaşma, yazışma yoluyla olmuştur. Nitekim Harbiye'nin ilk sınıfında *Varlık* dergisinin yayına başladığını gördüm. Oraya şiir yolladım. Hemen bastılar. Gözden kaçmış olacak, "Sandallar" adlı şiirim, bir *Varlık* sayısında iki kez çıktı; bir ilk sayfalarda, bir de sona doğru. Bunun üzerine Orhan Seyfi Orhon yeni ozanlarla alay ederken, çıkardığı dergide şöyle yazıyordu: Elbet iki defa yayımlanacak, sandal değil ki, sandallar!

– İlk kitabınız ne zaman yayımlandı?

– Bu uzun bir öyküye dayanır, daha ben Tarsus'tayken, Kuleli'ye gitmem evde kararlaştırılırken başlar bu öykü. Bir öğlen yemeğinde babam bana Kuleli'ye gideceğimi, okumamı orada sürdüreceğimi (tartışma olmasın diye sert bir dille nerdeyse) "tebliğ" etti. Ben kalktım, peçetemi önüme bıraktım. *Kuranı Kerim*'lerin asılı bulunduğu çiviye doğru gittim. Orada iki Kuran vardı, biri büyük, biri üstünde büyülteci olan tırnak ka-

dar teneke bir kutu içinde, küçücüktü. Hafız Osman'ın Kuranından çekilmiş bir fotokopiydi bu, büyülteciyle okunurdu. Sınava gideceğimiz günler, annem onu bir muşambaya sararak elbisemize dikerdi. Ötekinin üzerinde bulunanı almaya, taşımaya alışık olduğum bu küçük Kuranı Kerim'i çivisinden kaldırdım, üç kez öptüm, başıma koydum, "Ben askerî okula gitmeyeceğim" dedim, koydum yerine, gelip oturdum. Babam, bu kez koydu önlüğünü önüne, kalktı, büyük Kuranı Kerim'i aldı üç kez öptü, başına koydu, "Ben seni askerî okula göndereceğim" dedi. Ben de onun sesiyle ekledim:"Belki göndereceksin, ama benim ozan olmamı önleyemeyeceksin."

Harbiye'de ikinci sınıf imtihanları bitince, herkese bir ay izin verdiler. Bir ay sonra, 30 Ağustos'ta, subay çıkacaktık. Ben aylardan beri yaptığım tasarruflarla 60 lira biriktirmiştim. Tatilin ilk günü sılaya gitmeyerek hemen bir tramvaya atladım. Tramvayın son durağı olan Beyazıt'a gittim. Kitabımı bastıracak bir basımevi aramaya başladım. Basımevlerinin Babıâli'de olduğunu bilmiyordum. Sorduklarım, şimdiki Marmara Sineması'nın arkasında bir yer gösterdiler. Aziz Bozkurt Bey'in basımevi olduğunu öğrendim. Pazarlık yaparak, forması 6 liradan, kapak baskısı da içinde olmak üzere, on formalık kitabım için 60 liraya anlaştım. Kitap benim demeye sıkıldım da, bir arkadaşımın dedim. Düzeltmeleri yaparken, bazen metni de değiştiriyordum. Hem metindekini, hem provalardakini değiştiriyordum. Sanıyordum ki, böylece metni değiştirdiğim anlaşılmaz. Olgun mürettip efendi hiçbir şey demiyor, dediklerimi yapıyordu. Ben birkaç kez daha Anadolu'da olan bir arkadaşımın gönderdiğini, baskıyla uğraştığımı söyledim. Hiç ses çıkarmıyorlardı. Kitap bitti, parasını ödedim. Kitaplarımı alırken mürettip efendi, gayet nazik ve provalardaki düzeltmeleri de söylemeden, hatırlatan bir tavırla bana bir kitap imzalar mısınız diye rica etti. Böylece kitabın benim olduğunu, düzeltmelerin de tarafımdan yapıldığını anladıklarını da gördüm. Kıpkırmızı oldum utançtan, imzaladım ayrıldım. Kitap üzerine attığım bu ilk imzanın tadını duyamadım böylece.

Böylece 30 ağustostan önce, ozanlığı sözde belgeleyen betiğimi çıkarmış ve o sevince ermiş bulunuyordum.

– Bu kitabınızı nasıl dağıttınız?

– *Havaya Çizilen Dünya*'yı birkaç kitapçıya, alındı karşılığında verdim. Asıl büyük satış arkadaşlarım tarafından Topçu ve Piyade Atış okullarında yapıldı. Baskısı 1 000'i aşkın olan bu kitabın fiyatı 50 kuruştu. Elime birkaç yüz liradan fazla geçti. En çok satış yapan Topçu Nihat Füsun'u burada anmalıyım.

– Kitap nasıl karşılandı?

– Kitap gününe göre kötü karşılanmadı. Genç şairleri sayarken beni de saymaya başladılar. Bu kitap üzerine Nâzım Hikmet, Orhan Selim takma adıyla; arkadaşım Haluk Şehsuvaroğlu da *Yücel*'de iyi bir tanıtma yazısı yazdılar.

– Bu kitapla birlikte sanatçı çevreleriyle ilişkileriniz başladı mı?

– Başlamadı. Büyük bir değişiklik değildi ki bu. Bir askerî okuldan ötekine geçmiştim. Harbiye'den Maltepe Piyade Atış Okulu'na gitmiştim. Ben, Harbiye'de *Varlık* dergisine şiir yollamaya başladığımı anlatmıştım; bu kez, 1935'ten sonra, Peyami Safa Bey'in *Kültür Haftası* dergisi yayımlanınca, oraya da şiirler gönderdim. Peyami Safa Bey büyük bir ilgiyle yayımladı. Böylece daha geniş bir çevrenin sesimi duyması sağlanmış oldu. Peyami Safa Bey, şiirlerimi beğeniyor, beni yüreklendiriyordu. İlk kitabımı da kendisine sunduğum halde, küçük bir mektup yazmış, kitabımı aldığını, severek okuduğunu söylemekle yetinmişti. Kitap hakkında bir şey yayımlamamıştı. Sonradan bana gerek *Bahçeler* adlı defterim üzerine, gerek *Havaya Çizilen Dünya* üzerine özellikle yazı yazmadığını, benim aramalarımın daha derinleşmesini beklediğini, yazı yazarsa, bu aramalardan vazgeçebileceğimi anlatmıştı. Nitekim *Çocuk ve Allah*'ı, ben yayımlar yayımlamaz, *Cumhuriyet* gazetesinde iki uzun makaleyle bu kitabı, Türk edebiyat dünyasına tanıttı. Hakkımda, ölünceye dek, olumlu ilgisini sürdürmekten geri kalmadı. Kendisine bu bakımdan borçluyumdur.

– *Çocuk ve Allah*'ın sizin şiir yaşamınızda özel bir yeri olduğu söylenir, siz ne dersiniz?

– *Ben Havaya Çizilen Dünya*'yı yazarken, şiir yapımı kurmaya başlamıştım. Bu kitabın bir bölümü, uyaklı, ölçülü yıllara ayrılmıştır. İlk ve son bölümü, yeni araştırmalarımın ürünü-

dür. Orada ilk araştırmalarımın daha kesin yargılara, anlatım ölçülerine yaklaştığı pek söylenemez. Atış okulunu bitirip, yurdun Doğu bölgelerine atanınca *Kültür Haftası*'nda, *Varlık*'ta taslağını kurmaya çalıştığım bir konuya, *Çocuk ve Allah* konusuna, geliştirdiğim şiir yapımla eğilmek, çalışmak olanağını buldum. Kimi yerde beş numaralı gaz lambalarının ışığı altında, kimi yerde mumla Ağrı Dağı sırtlarında, Aras kıyılarında, çadırda, kağnı üzerinde üç yıl bütün boş vakitlerimde, görev dışı sürelerimde, yapıtımı ortaya çıkarmaya uğraştım. Açılır kapanır masa, açılır kapanır iskemle yaptırdım bu amaçla. Katır sırtında taşınsın, her yerde çalışabileyim diye. Üç yıllık zorunlu Doğu görevi biterken, bir şansla İstanbul'a atandım. Yeni yapıtım bitmişti. Onu bağrıma basarak İstanbul'a geldim. Kapağını, o günlerin en büyük kapak ressamı Adana Ortaokulu'ndan sınıf arkadaşım Ali Suavi'ye yaptırdım. *Çocuk ve Allah* çok güzel bir biçimde basıldı. Doğu'da yaptığım biriktirme, bu kitabımın giderlerine bol bol yetti. Kitap çıkar çıkmaz, büyük bir ilgi görerek, ilk iki ayda kendisine yaptığım harcamaları kat kat çıkardı. *Çocuk ve Allah*, benim her zaman yakınımda olmuş olan, yakınımda kalacak olan bir kitaptır. Çocuk konusu, benim hep içimde sıcaklığını duyduğum en büyük konudur. Tanrı konusu da ilerde yayımlayacağım "Tanrılanma" adlı betikte de görüleceği gibi, hiç uzağımda değildir. *Çocuk ve Allah*, böylece hem en sonraki çocuk kitaplarımın, hem daha sonraki Tanrı kitaplarımın bir önsözü gibidir. Burada şunu da söylemek isterim, insan ne yapsa, ne yazsa, ne kadar kitap yayımlasa, yaptığı bir büyük önsözden başka nedir?

– *Çocuk ve Allah* 1940'ta yayımlandı. Bu dönemde Garipçiler var. Sizin bu grupla ilişkileriniz görülmüyor, bunu açıklar mısınız?

– Bu durum ayrı ayrı yerlerden yola çıktığımızdan, ayrı ayrı yerlere varmak isteğimizdendir. Ben büyük Türk şiirini yadsıyarak işe başlamadım. Uzun bir geleneği olan büyük bir şiire, kendi yaşamımı, kendi duyarlığımı da katarak, yeni yerlere ulaşacağımızı gördüm. Şiirin hiçbir zaman eskimeyeceğini, günlük küçük duyarlıkların bir geleceğe ulaşamayacağını, hele tamamen bir dil kuruluşu olan şiirin, başka bir dilin ku-

ruluşu içinde soluk almasının olanaksızlığına ilk günlerden inandım. Sonra şiirin bir oyun, bir nükte oyunu olmadığını, kalemi elime aldığım gün duydum. Anlattığım nedenlerle oraya buraya uzak düşmüş olmam benden önce okuyucular tarafından da görülmüyor mu? Görülüyor. Hem biliyorsunuz, *Çocuk ve Allah*, Garip'ten çok önce yayımlanmıştır.

– Bu söylediklerinizle Garip şiirinin, bizim kendi öz şiir kaynağımızdan gelmediğini, bir yabancı şiir duyarlığına öykündüğünü, ya da onu yansıttığını söylemek istiyorsunuz, yanılmıyorsak?

– Garip şiiri dediğiniz şiir bence iki evrelidir. İlk evresinde bu dış etki, daha çok görülür. İkinci evresinde yerselleşmeye doğru gider. Böylece ilk aşırılıklarını yitirir. Bu da şiirle uğraşan her kişinin er geç kendi şiirine dönmek zorunda olduğunu gösterir. Garip ozanlarının çıkış yıllarındaki çalışmalarıyla sonraki çalışmaları dediğim gerçeğin sonraki tanıklarıdır.

– Bir edebiyat okulunun ya da topluluğunun kendisine bağlı sanatçıları, büyük bir başarıya götürebileceği inancında mısınız? Daha açıklıkla söylemek gerekirse, gerçek sanatçı niteliği olan bir kimsenin bir topluluğa, ya da okula bağlanma zorunluluğu var mıdır?

– Dediğiniz düşünceye biraz katılıyorum. Eğer bu ortaklığa herkes bir değer getiriyorsa, bu ortaklık elbette değerini yükseltir ama kimisi değer getiriyor, kimisi değersiz bir akçayla katılıyorsa, bu ortaklık geçerli para değerini azaltmış olur. Eğer hepsinin getirdiği boşsa, ortaklık çabucak yok olur; bu karşılık, sorunuza katıldığım bölüm. Katılmadığım bölüm şu: Her çağda beğenileri birleşmiş sanatçılar bir dergide birleşirler, bir yargıda, bir eleştiride birleşirler, bu birleşme yeni bir açı olabilir. Öyle durumlarda ortakların, o edebiyatlara yeni olanaklar getirdiği yadsınamaz. Öyle olmasa bu dergiyi neden çıkarıyoruz?

– Edebiyat okullarından söz ettiniz, kuşak hakkında ne düşünüyorsunuz? Kimilerine göre kuşak yazarların topluluklar halinde kronolojik bölgelerde toplanmasıdır. Düşündüklerinizi belirtir misiniz?

– Kültürü oluşmamış, yerleşmemiş ülkelerde kuşakla-

rın söylediğiniz gibi olmasının olanağı yoktur. Çünkü belli bir kültür, eğitim yoluyla ya da dergiler yoluyla hemen o çağdaş gençlere duyurulmuş değildir, duyurulamaz. Ülkemizde kuşak deyimini biz, biraz benzetmeyle kullanıyoruz. Bu yüzden içinde bulunduğumuz şu son 25 yılda belki on kuşak var! Genel sanı böyle.

– Yani kuşağı zamana göre değil, anlayışa göre değerlendiriyorsunuz?

– Şimdi, ben, şu kanıdayım ki, şu 25 yıl içindeki "Gökçe yazın" ürünlerimiz, birçok yönlerden aynı anlayışı taşımaz, aynı beğeniyi taşımaz. Bir de şu oluyor, örneğin Anadolu'nun kuytu bir köşesindeki bir ozanla İstanbul'da yetişen bir ozanın gördükleri, okudukları şeyler bir olmadığından, oradakinin kültürü ister istemez buradakinin kültüründen ayrı oluyor. Kültürleri ayrı olunca nasıl bunlar bir kuşak beraberliği içinde toplanabilirler?

– Tanzimat'tan bu yana bizim edebiyatımızda hiç kuşak gelmemiş mi?

– Kuşakla edebiyat grubunu ayırmamız gerek.

– Gruptan kastınız edebiyat okulu mu?

– Edebiyat okulunu ayırmamız gerek. Tanzimat'tan bu yana, elbette okul demeyeceğim, çünkü onun çok daha büyük bir yapı, estetik düzen üzerine kurulması gerek, edebiyat grupları, arkadaş grupları, kuşak gibi görünmüşlerdir kanısındayım. Belki bundan sonra, bir yeni eğitim savaşından sonra Türkiye'de gerçek kuşaklar belirecektir. Son gençlik olayları bile Türkiye'de sizin anladığınız anlamda, bir kuşak birliği olmadığını göstermektedir. Nasıl olsun, ülkemizin bir bölümü daha Türkçe konuşmazken, türlü nedenlerle ayrı görüşler içinde kalmışken nasıl kuşak olabilir genel anlamda? Bugün camilere giden ayrı bir eski harflerle öğrenim yapan yığınlar var, gitmeyen ayrı bir yığın var, hiç okuması yazması olmayan, dilden yoksun kalmış yığınlar var, hemen hemen bütün illerde, köylülerle birlikte, aynı kentin ortak kültürü bile yok. Nasıl olsun? Türkiyemizde bir eğitim birliği yokken bu tür saptamalar bence yersiz.

– 100-150 yıldan beri Türkiye'de büyük değişiklikler ol-

muştur. Değişik insanlar da ortaya çıkmıştır, edebiyat konusunda diyelim. Bence siz Türkiye'de aydın sorununu anlatıyorsunuz. Aydınlar içinde bir edebiyat ya da başka bir şeyin kuşağından söz edilebilir sanıyorum. Serveti Fünuncular sadece edebiyat yönünden değil, siyasal yönden de, yaşama yönünden de, davranış yönünden de belli bir takım özellikler taşımaktaydı. Cumhuriyetle ortaya yeni görüşlü insanlar çıktı, davranışları başka insanlar çıktı. Demokrasi deneyinden sonra da başka bir insan ve başka bir aydın tipi çıktı. Bunlara kuşak diyemez miyiz?

– Bence söylediğiniz gibi büyük ayrımlar olmadı. Büyük beraberlikler de olmadı. Hele Serveti Fünun'da hiç olmadı. Bugün bile, Türkiyemizin edebiyat dergilerini bir bütün olarak incelersek yüz kuşağın bir arada yaşadığını görürüz. *Çağrı* dergisini al, *Türk Dili* dergisini al, *A*, *Varlık* dergisini al, koleksiyonlarıyla bunları incele, bunlarda gözle görülecek kadar ayrılıklar vardır. Ancak o dergiyi çıkaranların dostluk kümeleridir bu ayrılıklar. Hele bütün Türkiye düzeyinde düşünürsek, kimini 25 yıl önceki bir tarihe, kimini bugünün tarihine koymak gerekir. Bu nasıl kuşak olur? Serveti Fünun'un büyük ozanı Fikret, Cumhuriyet'ten sonraki ozanlardan, demokrasiden sonraki ozanlardan uzak mıdır? Yahya Kemal'in yeri nerededir? Mehmet Emin, orada mı kalmıştır? Demokrasiden sonra çıkan aydın tipi kim? Namık Kemal demokrasiden önce mi, sonra mı?

Kanımca değişimler kesin tarihlerle ayrılamaz. Hele beş on yılda aşamalar gözle görülemez. Az sayıda aydının yeni düşünceleri ileri sürmesi, topluma inmedikçe, hemen silinebilirler, saydığımız evreler de birbirine karışır.

– Fransa'da da aynı şey var; beğeni ayrılıkları... Kuşak kavramını şöyle sınırlamalı: diri olan, egemen olan gruplar arasındaki farklar olarak düşünmeli. Her çağda Sokratesçi adımlar da bulunabilir...

– Ama bu kadar çok farklı değil. Anadolu'yu biraz gezmiş bir insan olarak şu gözlemimi hiçbir zaman unutamam. İstanbul'da bir ozan üne kavuşuyor, ünü Anadolu'ya yirmi yıl sonra varıyor; İstanbul'da başka bir adam üne erdiği zaman Anadolu'da hâlâ yirmi yıl önceki ünlüdür. Sonra İstanbul'da

ününü yitiren öteki adam, bu kez Anadolu'da günün ünlüsü oluyor. Böyle bir şey herhalde başka bir ülkede olamaz. Bu şunu gösteriyor: Doğu'yla Batı arasındaki büyük kültür farkı, hatta toplum farkı, söylediğiniz gibi kişileri birbiriyle çağdaş kılmıyor. Türkiye'de gençler, aydınlar değil, yaşayan topluluklar, birbirlerinden düşünce olarak büyük uzaklıklarda, fakat aynı gündedirler.

– Kuşaklar arasında büyük ayrımlar olmadığı, birtakım sürtüşmeler sonucu belirgin aralar bulunmadığı için, kuşak sorunudan söz etmek gerekli değildir, demek mi istiyorsunuz ?

– Gerekli değildir kanısındayım.

– Yazar, şair başka işle uğraşmamalı mıdır? İkinci bir işi olmamalı mıdır?

– Bence bir kişi gerçekten şairse, yazarsa, onun bir işi var demektir. Geçimi için yaptığı öteki uğraş bir geçim aracıdır. Onun için dünyası, iç yaşaması sevdiği alandadır. Bunu 15 yıl subaylık yapmış, yedi buçuk yıl da memurluk yapmış bir kişi olarak söylüyorum, asla. İkinci işlerimi de her zaman için en iyi biçimde yapmışımdır, ama insan sevdiği işi her zaman yapabiliyor ve kendini ona adayabiliyor.

– İkinci meslek yazarlığa pek fazla zararlı olmaz demek istiyorsunuz?

– Olmaz.

– Öyleyse niye ayrıldınız kendi mesleğinizden?

– Güzel. Bu soruya çok sevindim. Açıklamak istediğim bir konuyu sordunuz. Rütbe büyüdükçe çok sevdiğim askerliği ihmal etmek zorunda kalacaktım. Yetişemeyecektim iki çabaya. Askerlikte öyle bir yere geliyor ki insan, her ay değişen silahlarla değişen teknik bilgilerle kendini yenilemesi gerekiyor. Günün bütün saatlerini alıyor bu çaba. Sevdiği ilk işe zaman kalmıyor. Şiirden ayrılmam yaşamımı bırakmam demekti. Yapamazdım. Bu yüzden, çok sevdiğim askerliği savsaklamamak için ayrıldım ordudan. Deminki sözümle bu bir çelişme gibi geliyorsa da, değil. Benim kadar sevdiği iki iş arasında kendini bölemeyen herkes o işlerden birini bırakacaktır ya bilerek, ya bilmeden.

– Siz ilk çıkışınızı yaptığınız sırada bizim şiirsel ortam

nasıl bir durumdaydı? Hece şiiri vardı, hatta hece şiirinin hececileri de yazıyorlardı. Bununla birlikte sizin çıkışınız, Garipçilerin çıkışı, ortamı birdenbire değiştirdi. Bunun nedenleri ne olabilir?

– Ben Kuleli'de okurken çok canlı bir şiir dünyamız vardı. Belki, ünlü 10-15 ozan Türk şiirinde eşit güçte parlıyorlardı.

– Birkaç ad verebilir misiniz?

– Elbette. Hiçbir sıra gütmeden usuma geldiği gibi sayıyorum: A. Hamdi, Abdullah Cevdet, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Faruk Nafiz, Necip Fazıl, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi, Nâzım Hikmet, Yedi Meşaleciler gibi. Anımsıyamadıklarım da olabilir. Bunlar kendi dünyalarında, kendilerine özgü beğenileri yürütüyorlardı. Yalnız bunların çoğunun, artık kendi sanatlarının en iyi ürünlerini vermiş durumda oldukları da gözüküyordu. Türkçe'nin ve yeni bir yaşamaya dönüşmüş olan toplumumuzun elbette yeni bir duyarlığı olacaktı. Saydıklarımın çoğu bu yeni duyarlığı taşımıyorlardı. Bir hava değişimi olmuşsa bundan dolayıdır.

– Serbest vezne geçiş için de anı şeyi söyleyebilir miyiz?

– Elbette.

– Şunu da söyleyebilir miyiz: Ülkemizde artık Türkçe egemendi, Türkçe'de kafiye olanakları dardı. Türkçe örnek bulunmadığı için şairler bir süre sonra aynı kafiyelerle şiir yazmaya başladılar. Hatta öyle oldu ki, Faruk Nafiz diyelim, Yahya Kemal'in kafiyeleriyle yazmaya başladı. Bu da serbest vezne geçiş için bir neden olmuş mudur acaba?

– Olamaz. Bir kez Türkçe'de kafiyelerin az olduğu savma katılmıyorum. Siz belki görmemişsinizdir eskiden kafiye lügatleri vardı. Bu lügatler kafiyelere göre sıralanmıştı. Anımsarım onuncu sınıfta "T"yle biten 500 beyitlik bir kaside yazmış, öğretmene göstermiştim. Öğretmenin bile bilmediği sözcükler vardı içinde. Ben bunu bir deney diye yazmıştım. Fakat başka dillerden gelen kelime bolluğu şiiri çok garip bir duruma sokuyordu. 500 kafiyeyi kullanmak için öyle gereksiz laflarla dolduruyordum ki, yazdığım şiirlikten çıkıyordu ister istemez. Asıl Arapça'yı Farsça'yı atarak elimizde kendi sözcüklerimiz kalıncadır ki biz kafiyeleri daha yerinde ve anlamını vere

vere kullandık. Yeni kafiyeler şiiri kötü etmedi, tersine düzeltti. Sonra, kafiyenin şiire gereksiz olduğuna da katılmıyorum. Bir şiir yazılırken kendi yapısını kendi önerir. Bu öneride bir gerçek vardır, ona kulak vermek, onu duymak, onu görmektir ozanlık. Kafiye hiçbir zaman eskimeyecek ve edebiyattan atılmayacaktır, bu kanıdayım.

– Kafiyenin şiirde bir yenilik için vazgeçilmesi gereken bir öge olmadığını söylemiş oluyursunuz. Şiirde gerçek yeniliği kuran öge nedir?

– Bence şiirin gerçek yeniliğini kuran öz, bütün dünyada, eskiden yazılmış, bugün yazılan, daha da yazılacak şiirlerdeki öz şudur: Kişinin kendi yaşamasını oraya koyabilmesi.

– Hangi anlamda kullanıyorsunuz?

– Şu anlamda: Eski bir deyişle söyleyeyim; tabiatı eşyayı kendi gözüyle görmesidir ozanın. Varlığın nedenini görmelidir ozan, kendi gözüyle.

– Yalnız şiirde mi böyledir bu?

– Bence bu her sanatta böyledir. Şiirin yapısını düşündüğümüz zaman, bu görüşü şöyle özetleyebiliriz: Şiirin bütün gelmiş geçmiş yaşamasını bilen, onun olanaklarını gören, yazış çilesini çekmiş bir elle, o özün birleşmesi gerekir. Özellikle dilinin bütün kullanış biçimlerini, bütün incelikleriyle bilmesi ve uygulayabilmesi de gereklidir.

– Söylediklerinizi şöyle özetleyebilir miyiz? İnsanın bunu dil içinde denemesidir.

– Dil içinde derken, buna roman da girer, başka şeyler de girer. Şunu da yeri gelmişken söyleyeyim: Bence bir şiirin başarılı olması için iki ana varlığı taşıması gerektir: 1- içtenlik; 2- imgelem.

– Bu söylediklerinizi durumu ille bir sanıya indirgemek zorunluluğundan ileri geliyor gibi geldi bana. Özellikle arı dil konusu, bütün şiirlerinizde öz yanında en ileri geçen bir şey oluyor. Dili başka biçimde tanımlayan kişiler de var. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

– Yalnız bugünkü dille değil. Osmanlıca'yla da, halk ağzıyla da olsa, her türlü şiirin bu iki ögeye dayanması gerektiğini ve bunun başarının ölçüsü olduğunu söylüyorum. Ben şun-

dan öz Türkçeci oldum. Yeri gelmişken anlatayım: Şiir yaza yaza, bir gün bana şiirlerim, şiirlerimdeki Türkçe sözcükler dedi ki: "Arkadaş sen hem burda ışık diyorsun, hem de orda müselles diyorsun; hem hitam diyorsun hem anne diyorsun biz o yabancı sözcükle aramızda bir anlam dolaşımı yapamıyoruz. Bugün ışık sözcüğüyle, su sözcüğünün, anne sözcüğüyle uzak sözcüğünün çağrışımlarıyla bunların hepsinin bir dilsalkımı olduğu gözükiiyor. Bir anlam bütünlüğü veriyor. Dizelerin içine bir yabancı sözcük koyarsak, bu dil salkımı olmuyor. Aralarında anlam akımı, kan akımı gibi, anlam dolaşımı olmuyor. Dinle, olmuyor. Ya bizi seç, ya onları." Ben de başladım ayırmaya, ayıra ayıra şu gerçeğe vardım ki, şiir bir dil olayıdır, bunu dikkatle izlersek, birçok yanlış söylemelerden, dar söylemelerden, az söylemelerden kurtuluruz. Benim şiirimde bir başarı varsa, bu Türkçemize duyduğum saygının ürünüdür. Diyeceksiniz ki, eski şiirinizi yadsıyor musunuz? Yo... Onları da yadsımıyorum, ama onların daha güzel olmamasının nedeni içlerindeki yabancı sözcüklerden ötürüdür. Bunu artık anlıyorum.

– Garip topluluğuyla ilişkileriniz nasıl oldu? Bunun dışında, varlığını sürdüren ozanlarla ilişkileriniz nasıl oldu?

– Başlarda da konuya biraz değinmiştim. Biliyorsunuz, askerdim ve Harbiye'den sonra atış okulunda okudum. Ondan sonra "kura" çektik, Erzurum çıktı bana. Gittim. Önce ürkmüştüm, sonraları çok sevindim, kıvanç duydum; yurdumu en uzaklarından tanımaya başladım. Bana çok şey kazandırdı bu Doğu görevi. Orda bir yıl kaldıktan sonra, bir gerekle, evli bir arkadaşın çocuğunu Erzurum'da okutması isteğiyle verdiği dilekçeden ötürü, onu Erzurum'a aldılar, beni onun yerine Iğdır Hudut Alayı'na verdiler. Böylece daha uzak bir bölgeyi de görme olanağına kavuştum. Derler ya, bazı yerlerde bir pınardan bir kez su içerseniz, yedi kez daha içersiniz. Birçok bölgede böyle güzel inanışlar vardır. Ben de Erzurum'dayken bir buyruk geldi, "Ağrı Dağı'na çıkmak isteyenler bildirsin" diye. Ben de adımı yazdırdım. Zamanı geldi, Ardahan'ın, Iğıdır'm dolaylarına ulaştım; oradan Serdarbulak denilen bir yere gittik (bu ayrı bir konudur); Ağrı Dağı'na çıktık, indik. Ordaki arkadaş-

lar dediler ki: "Bu suyu içen bir daha gelir içer." "Yok, dedim, ben bir daha Ağrı Dağı'na çıkacak değilim." Erzurum'a döndükten, 15 gün sonra Iğdır'a atandım. Ve o sudan da çok içtim... Ben Anadolu'nun en uzak yerlerinde olduğumdan, Garipçileri sonraları tanıdım. Onların hiçbiriyle dost değildim. Yalnız *Varlık*'a şiirlerimi gönderirdim. Yaşar Nabi Bey'e o zamanlardan da kalma bir teşekkürüm vardı. Adres değişikliklerimi yazmadığım halde, *Varlık* dergisi durmadan beni nasıl izledi ve gelip buldu şaşardım. İstanbul'a dönünce bu arkadaşların bazılarıyla ayak üzeri tanıştım. Garipçiler, Ankara Lisesi'nde okumuşlar, oradan arkadaştılar. Yalnız Orhan Veli'yle bir yakınlığımız oldu, azıcık. Hiçbir zaman yakın arkadaşlığa dönüşmedi. Onların edebiyatı üzerine düşüncelerimi öbür sorularınızda söylemiştim.

– Onlar, o zaman sizin şiirinizi severler miydi?

– Severlerdi belki. Orhan Veli, benim *Çakırın Destanı*'ndaki bir şiirimle Cumhuriyet Halk Partisi yarışmasında üçüncülük armağını almam üzerine Ankara'da çıkan bir halkevi dergisine, *Ülkü*'ye sanıyorum, beni çok öven ve armağanın dağılışına karşı çıkan bir yazı yazmıştı. Sonra benim o sıralarda "Kızılırmak Kıyıları" diye bir şiirim yayımlanmıştı. Onu dergisine alıntı yapmıştı. Her yayımlanışında kitaplarını imzalamış, vermişti. Dediğim gibi bu toplulukla hiçbir zaman bir edebiyat konuşması yapmadık.

– Belki çıkış ayrılığınız var?

– Çıkış ayrılığı da var, beğeni ayrılığı da var.

– Orhan Veli'lerle gelen bu şiir hareketi önceleri büyük bir yaygınlık kazandı, sonra da birdenbire bir yerde durdu. Genç şairler onlar gibi yazmamaya başladı. Bunu nasıl açıklıyorsunuz?

– Bu davranış ilkin bir özgürlük havası gibi göründü. Sonra baktılar, vezin yok, kafiye yok, dolayısıyla şiirin geçirmesi gerek bir çile çekme güçlüğü yok. Bu akım, bence, bu yüzden tutuldu ilkin. Sonra baktılar olmuyor, yetmiyor olursa pek büyük bir anlatı, büyük soluklu bir söyleme olanağı da olmuyor, yetmiyor. Bu yüzden, herkes, yeniden, şiirin güç alanlarına döndü yöneldi.

– O sırada Nâzım'ın şiirlerini okuyor muydunuz?

– Elbette. Nâzım'ın şiirlerini Kuleli sıralarında okumuştum, Nâzım ne kadar kitap yazmışsa çıktıkları günlerde okumuştum.

– Nâzım üstüne ne düşünüyordunuz?

– Davranışı, duyarlığını, Türkçe'ye getirdiği o boyutları her zaman olumlu karşıladım, yalnız Nâzım, şiirin ana ögelerine her zaman saygılı değildi; bunu da gördüm. Birisi şuydu: İçtenlik, öbürü imgelem. Yapıtında bir kuruluş vardır ki, Nâzım'ı başarılı kılan bence odur. Yine bence, en iyi kitabı *Şeyh Bedreddin Destanı*'dır.

– Peki sizi etkileyen şairler olmuş mudur?

– Bunun karşılığı vermek bana düşmez; ille bir şey söylemem gerekirse, şunu söylemek isterdim: kalemi elime aldığım günden beri yalnız kendimi yazmak aramak istedim.

– Sanıyorum ki Cemal Süreya'nın etkilenmek deyimiyle söylemek istediği şey şu: Eskiler ve yeniler içinde yakınlık duyduğunuz, şiirlerinde bir değer bulduğunuz ozanlar var mı sorusudur?

– Çok kişinin şiirlerinde değer buldum, ya, yazacağım şiiri sevdim hep.

– Örneğin sizden önceki kuşaktan, Divan Edebiyatı'ndan sevdikleriniz?

– Çok sevdiklerim var. Örneğin Fuzulî'yi çok severim, Şeyh Galib'i elbette severim. Yalnız, nasıl söyleyeyim kişinin bir insanı sevmesi başka, yazarken kendi elindekini sevmesi başka.

– Sizlere kadar gelen zincir içinde büyük halkalar olarak hangi şairleri gösterebilirsiniz?

– Bunu önce de söylemiştim: Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Fuzulî, Baki, Şeyh Galib, Ahmet Haşim.

– "Fikret, ağabeyimdi" demiştiniz.

– Çocukken öyle bir hava yaşadım, Fikret, saydıklarım içinde değil, ne yazık ki.

– Nedim üzerine bir şiirinizi hatırlıyorum.

– Olabilir, Nedim üzerine de şiir yazarım, herkes üzerine yazarım. Büyük halkaları sordunuz siz.

– Mehmet Akif'i nasıl bulursunuz?

– Şiiri çok kolay sanmış biridir. Öykücüdür; kalıcı şiiri yazamamıştır.

– Yahya Kemal'i büyük halkalara sokmadınız.

– Bence onun da dile yaptığı katkı bakımından adının geçmesi gerek. Yalnız bunlardan sonra. Açıklamalarla.

– Necip Fazıl?

– Büyüklere katılamaz.

– Garip şiirinden sonra bir tepki olarak kümelenmeler oldu. Şiirde bir yeni boyutlar arama savıyla ortaya çıktılar. Bir İkinci Yeni grup oldu. Bu konuda sormak istiyorum. İkinci Yeni'deki bu ozanların hepsi aynı nitelikleri mi taşıyordu? Sonradan bunların içindekiler başka kimliklerle ortaya çıktılar; bir kısmı da o grupta kaldı. Bunları nasıl karşılıyorsunuz?

– Bence bu soru çok erkendir. Bunlar genç arkadaşlardır. Daha ortaya asıl yapıtlarını koymadılar. Bu yüzden kesin yargıya varmak zor. Söyleyeceklerimiz ancak umutlarımız olabilir. Yalnız şunu söyleyeyim ki, yeni bir şey ortaya koymadan ve bunu daha geliştirmeden, ortak bir şiir görüşü de getirmeyen bu söylediğiniz topluluk, gerçek bir grup gibi gözükmüyor. Nitekim içlerinden en çok beğendiğim birisi o gruba mı katılır, yoksa ayrı mı düşünülür, belki bir tartışma konusu. Bu yüzden ben her çalışmaya saygı duyan ve her ozanı da seven, sevmek isteyen birisiyim. Yanlış bir şey söylememek için bunlara başarılar dileyeyim daha iyi.

– 1960'ın siyasal, toplumsal değişmelerinden sonra şiirimizde başka bir anlatım biçimi ortaya çıktı. Bunun için ne düşünüyorsunuz. Gerek biçim, gerek dil ve gerek toplumsal öz bakımından?

– Benim sanat alanında bir ilkem vardır. Karşılığında bir yaşama verilmemiş her şey yersizdir. Bu yüzden şiirine yaşamasını adayacak kadar bu işi sevenler er geç başarıya ulaşacaklardır; bunu, bu adamayı yapmayanlar bence ünleri ne olursa olsun, yarına kalamayacaklardır. Toplumsal, siyasal olaylar edebiyatı günü gününe etkilemez. Sonraları görünür etki. Hem 1960 olayı daha önceleri edebiyatın etkisiyle oluşmuştur kanısındayım. Söylediğiniz topluluktaki ozanların hepsi 1960'tan

önce, çok önce de o şiirleri yazıyorlardı.

– Bir sizin durumunuzda olan şairler var, kendileri olarak hareket ediyorlar ve kendileri olarak var oluyorlar; bir de, örneğin, büyük halkalara sokmasak bile, bir devinim meydana geliyor ve bir süre sonra Türkiye'de onlar gibi şiir yazılmaya başlıyor. Serveti Fünuncular aydınları etkilemişler; onlar gibi şiirler yazılmış, sonra dil sadeliğine yönelenler gibi, sonra Garipçiler gibi şiirler yazılmış, sonra da İkinci Yeni'deki gibi şiirler yazılmış. Bu bir çeşit çağma egemen olma gibi bir şey değil mi?

– Başlanmış da ne yazılmış, bir. Sonra onlar gibi diyorsunuz. Demin de niteledik, onlar gibi bir olay yoktur. Sanat dergilerini açarsak, gerçeğin söylediğiniz gibi olmadığını görürüz. Çağımızda birçok dergilerde hâlâ, ta Faruk Nafiz'lerin şiiri sürdürülüyor. İkincisi, dünyada şöyle bir olay var mıdır? Kendinin değeri olmadan taklidi olsun, taklidinin değeri olsun? İkinci Yeni diye adlandırdığınız topluluk içindekiler bile kendi aramalarını hemen bıraktılar, tek aramaları. Bir genel yapı araştırması da söz konusu değildi; sonucu topluluk da değillerdi. Doğru yollara doğru yöneldiler.

– Ama taklit edilme olayı da bir güç değil midir? Taklit edilebilme?

– Taklit edilebilme başka, taklit başkadır. Etki diyorsunuz, bu etkinin, söylediğimiz etkilerin, bütün evrende de tek beraberliği geçici oluşudur. Edebiyatta böyle 5 yıl, 10 yıl, 20 yıl bir saniye bile değildir. Edebiyat akımları gazete haberleri gibi değildir. Bakıyorum siz, bir solukta dört beş akım birden saydınız. Kaç yılda? 40'tan bu yana.

– Akım demeyelim, devinim.

– Devinim sözcüğü burda yersiz. Devinim akımdan büyüktür.

– Siz tek tek şairlere inanıyorsunuz sanıyorum, ama yine de bir ülkenin belli bir dönemdeki edebiyatı üzerine genel sözler söylenebilir. Son yıllardaki Türk şiiri üzerine ne söylersiniz?

– Arama evresi derim.

– Bu arama olumlu mu dersiniz?

– Sonuca bağlı.

– Şiirde arama olabilir mi? Şairin kusuru şiiriyle zaten or-

taya çıkmamış mıdır?

– Deminden beri onu söylüyorum ya? Sizin söylediğiniz; şiiri laboratuvarda almak, incelemek, orasına burasına bakmak, yapıştırmak falan gibi oluyor. Sanki bir motor incelemesi gibi. Adam çıkar, koyar yüreğini ortaya, koyar yaşamasını ortaya, yazar. Bu kadar kısacıktır bu iş. Biliyorsunuz, ben uzun yıllar ne konuştum, ne açıklamalar yaptım. Yine o davranış içindeyim. Konuşma, açıklamalar yazmaya başlayan bir sanatçının vakti de kalmaz. Belki olanağı da kalmaz. Yapıtım için ben şimdi konuşuyorsam, 52 yıllık çalışmadan sonra konuşuyorum. Ve siz sevdiklerim çok istedikleri için konuşuyorum.

– Yapıtlarınız için yapılan eleştirilerde genellikle sizi doğru tanıtabilmiş mi eleştirmenler? Yani şiirinizi tanıtabilmişler mi?

– Kimi yaklaşmıştır; % 95'i de çok uzağındadır. Size bir anımı söyleyeyim, yılar önce bir gün ablamın Üsküdar'daki evine gitmiştim. Onun büyük oğlu "Hah!" dedi, "İyi ki geldin, öğretmenim senin şu şiirini açıklamamızı istedi." *Üç Şehitler Destanı*'ndan bir parçaydı gösterdiği. Bilirsiniz bu destan en kolay anlaşılır yapıtlarımdan biridir. 10-12 dizelik olan şiiri açıkladım. Üç ay sonra yeniden uğradığımda, evde herkes gülümseyerek bakıyordu bana. "Ne oluyor, ne var?" dedim. Dedi ki ablam, "Çocuk sınıfta kalacak, öğretmen sıfırı basmış." Bu sözünüz bana eleştirmenleri, eleştirmenler de öğretmeni anımsattı.

– Sizi engellemek ve karalamak isteyenler oldu mu? Bunlar karşısındaki tutumunuz ne oldu?

– Olmuştur. Bunlara karşı tutumum... Daha iyi şiirler yazmak olmuştur. Siz körsünüz diye yazmak olmuştur.

Yok, o değil; benim bir alışkanlığım var; böyle bir eleştirme yazılınca o akşam birkaç şiir yazarım. Şiirlerimin çok olmasının nedeni belki de budur.

– Eleştirmenlerin sizde bulduğu nitelikler içinde hiç benimsemedikleriniz var mı? Olumlu, olumsuz?..

– Bunlardan birkaçını söyler misiniz, hiç anımsamıyorum.

– Söylenmemiş olmasını istediğiniz olumlu, olumsuz sözler, yargılar olmuş mudur?

– Anımsamıyorum şimdi.

– Her kesimden toplulukların sizi benimsediği bir gerçek. Anımsıyorum, size İslamcı bir antoloji için şiir isteyen biri gelmişti. Sizi tümüyle kavramayıp da bazı destanlarınızla benimseyen topluluklar var. Dinci, İslamcı ozan olarak görülmeyi, ya da vur kır edebiyatının ozanıymış gibi gösterilmeyi nasıl karşılıyorsunuz?

– Bu gibileri hiçbir gün okuyucu bile saymadım. İnanırsanız şöyle özetleyeyim: Din üzerinde hiçbirini anımsamıyorum. Bir daha açıklayayım; yalnız, kendini beğenmişlikle nitelendirilmemeyi de dilerim. Sevmediğiniz eleştiriler, sevmediğiniz beğeniler, sanki bizim uzağımızda, çok uzağımızda sevmediğimiz gibi geçiyor yaşamımızdan, sanki orda yok gibi oluyoruz.... Onlara umduğumuz kadar bile kızmıyorum. Orda yaşamıyorum ki, orda yoğum ki... Duymuyorum bile çoğunu. Bunu şöyle niteliyorum: Şiirin bir koruyuculuğu da var, eski sözlerle söyleyeyim, "Sıyanet" ediyor şiir kişiye. Bilinçaltınızda sanki bir çeşit tepki oluyor, bu uzaklık.

– Nasıl şiir yazarsınız? Belli bir çalışma yönteminiz var mı?

– Şöyle yazarım: Sevinç duyarım, içim ister, kalemi çıkarırım, herhangi bir yerde, atta, tramvayda, kağnıda, uçakta, trende, gecegündüz, bir yorgunluk duymadan, saatlerce yazarım.

– Yönetim kurulu toplantılarında da yazar mısınız?

– Bana okulu anımsatırsa yazarım.

– Rüyaya inanır mısınız?

– Biraz. Anaokuluna gittiğim günlerde annem, bir sabah gördüğü rüyayı anlattı. Evimizin arka duvarının içindeki kapı bir evliyanın mezarına açılırdı. Geceleyin bu evliyanın yerinden kalktığını, karanlık sofalardan yürüdüğünü, yukarı kata çıktığını ve hepimizin yatmakta olduğu odaya girdiğini, annemin yatağına doğru bir iki adım attığını, yüzünün nur gibi, sakallarının yemyeşil olduğunu, yatağa eğilip annemin yatağından bir kulaç üç boşluğu bağrına doğru aldığını, sonra bunu düşürmeden yavaş yavaş götürdüğünü söyledi. O zamanlar, bazı yaşlı kadınlar rüyaları açıklarlardı. Önce evimizdeki Ze-

rafet Bacı dediğimiz o siyahî halayık –ki ailemizden biri gibiydi, sofraya birlikte otururduk, sanki bir büyükanne gibiydi– o yordu: "Hayırdır inşallah, bu pek iyi değil" dedi. Başkalarına da sorduk şu sonuç çıktı: "Evinizden 15 gün içinde üç ölü çıkacak" dediler. Hepimiz korkuyla bekliyorduk. En çok da ben bekliyordum. Nitekim evimizden 15 gün içinde üç ölü çıktı. Biri o Zerafet Bacı, biri Şakir Ağabeyim, biri babamın ilk evliliğinden doğmuş üç çocuğundan en küçüğü olan ablam. Bizim yanımızda otururdu, nişanlıydı, sapsarı saçlı, çok güzel bir kızdı. Veremdi, ne yazık ki. Annemin gördüğü bu düşün böylece gerçekleşmesi, beni üzdüğünden çok düşündürmüştür. Bütün yaşamamda etkiler bırakmıştır.

– Sizin rüyalara inanmanız, ya da ruhsal olaylara inanmanız genellikle bundan mı ileri geliyor?

– Pek inanmam ya, bazılarının doğru çıktığını gözümle gördüm. Bunun gerçekleşmesi beni sarsmıştır. Sonra düş üzerine birçok kitap okudum. Görülme zamanlarının gerçekle ilgisi olduğunu, örneğin ancak sabaha karşı görülen düşlerin gerçekle bağlantısı bulunduğunu okudum. Düşlerin yaşamımızla bir ilgisi olduğunu da sezdim biraz.

– Esine inanır mısınız?

– Yok.

– Ama, bakın rüyalara inanıyorsunuz, esine inanmıyorsunuz; az da olsa inandığınız oluyor rüyalara. Esine de biraz inandığınız olmuyor mu? Nedir esin, sizce?

– Esin şudur: Bir kitapta okumuştum, insanın 24 saat içinde uyanıklık süresi en zeki insanda bile birkaç saniyeymiş. Öbür süreler uykuya doğru gitme, ya da uykudan yavaş yavaş sıyrılma imiş. Ordan başlarız yazmaya, bence sizin esin dediğiniz bu iki üç saniyedir. Gövdenin en uyanık, en sağlıklı zamanı.

– Yazmaya günde aşağı yukarı ne kadar zaman ayırırsınız?

– Bir kez, her gün ya yazarım, ya düzeltirim. Şiirlerimde düzeltmelerimi renkli kalemlerle yaparım. Defterin başında da o günü belirtirim. Böylece hangi gün bu düzeltmeyi yaptığımı, hangi gün bunu değiştirdiğimi bilirim. Sonradan bunları yeni-

den nedenleriyle düşünmek kolay olur. Her gün, günüm başka çalışmalarla dolu da olsa, en az 1 saat, 1,5 saat çalışırım. Gün olur bu bütün gün de sürer. Bunun için de şöyle bir sözüm vardır: Bugün şiir yaptım, derim.

– Kimilerine göre bir insan ya ozan doğar, ya doğmaz; kimileri de eline kalem alan herkes şiir yazabilir diye bir savda bulunuyor. Yalnız yetenekle şiir yazılabileceğine inanıyor musunuz? Yoksa bunun, yetenek ötesinde, alışmadan ayrı bir çalışma ile, kültürel bir beslenmeyle olacağını mı düşünüyorsunuz?

– Sorunuzu şöyle özetleyeyim ki, açık bir soruya apaçık bir yanıt vermiş olayım. Bir: Yalnız yetenek şiir yazmaya yeterli midir? İki: Herkes çalışa çalışa şiir yazabilir mi? Bunların ikisine de hayır diyeceğim. Yalnız yetenekle şiir yazılmaz. Çalışa çalışa da hiç yazılmaz. Yetenekli olup çalışmakla şiir yazılır.

– Çalışmak dediniz. Ne demek o sizce?

– Çalışmak, bir kez kendi alanınızdaki bütün çabaları bütün çalışmaları öğrenme gözüyle değil, eleştirme gözüyle okumuş olmak... Duyguyu eğitmek, dille aramızdaki uzaklığı gidermek için yazarak çalışmak... Düşünürüm ki, bir yerde de söylemiştim, nasıl heykeltıraş oda kadar bir mermeri alıyor, bunun içinden ağızları memelerinde üç yavrusuyla bir inek, bir kurt çıkarıyorsa, biz de bir şiir yazarken, bütün sözlüğümüzü elimize alıyoruz; ata ata, 100 sözcük, 155 sözcük, 32 sözcük bırakıyoruz geriye. Eli eğitmek...

– Yani gene çaba?

– Elbette. Nasıl o heykeltıraş o taşı yontarken büyük bir güç harcıyor ve eli geride kalanlara mermeri bulmak için, bir güce ulaşıyorsa, bizim de çalışa çalışa bu yeteneği kazanmamız gerekir. Yoksa çok yetenekli bir adam çalışmamışsa, belki birkaç şiir yazabilir; şiirlerle sıradağlar yapamaz.

– Bu iki durumu bizim şiirimizde örneklendirebilir misiniz?

– Yeteneği olup da, ne yazık ki şiirle gerektiği kadar uğraşmamış bir ozan tanırım: Kemalettin Kamu. Öbürüne de bir örnek vermek gerekirse, herkesin ozan bildiği birini söylemek isterim: Orhan Seyfi.

– Orhan Seyfi çok mu çalışmıştır? Uymadı bence.

– Çok çalışmış değil, çalışmış olduğu halde yapamamışlardan biri.

– Halit Fahri? Ne çok kitabı var...

– Bunu örneklerken biraz da kendini bilmezliği de işe katmak istedim.

– İsterseniz başkalarını da katabilirsiniz?

– Bunları sorarak niye birçok kişiyi tedirgin ediyorsunuz?

– Günümüzde değişen hayat koşullarına göre, dünyanın da kazandığı yeni çehreye göre, daha birçok değişen şeylere göre, sanatların da durumları değişmektedir. Öteki sanatlar da kendi ayırıcı niteliklerinin sınır bölgesinde kendilerini savunmaktadırlar. Acaba şiirin değişen hayat koşulları içinde kendine ne gibi durumlar araması söz konusu olabilir? Şiir, bugün öbür sanatlar karşısında bir bunalım içinde midir? Değil midir? Ne yapmalı? Yeni birtakım olanaklar mı aramalı? Neler olabilir bunlar?

– Bence şiir bu türlü düşüncelerin ötesinde ve bunlardan uzaktadır. İnsan durdukça yeryüzünde şiir de duracaktır. Şiirin satış olanaklarının azalması şiirin gelecekteki varlığını bence bir "yokoluş"a düşürmez.

– Ama ona yeni bir tavır alma zorunluğunu da duyurur mu?

– Bu tavır her çağın adamının yaşayışına, düşüncesine göre ister istemez çağına uyacaktır, genel çizgileri değişmeden.

– Şiir eskir mi?

– Bundan önce, yarım kalmış olan karşılığımı bitireyim. Çağın ilerlemesiyle biçim bakımından şöyle bir şiir türünün de ister istemez ortaya çıkacağını umuyorum. Kısa şiir türü. Bu duyarlıkla *Haydi*'lerimi, dörtlüklerimi yazıyorum. İstiyorum ki, kitabımın amacıdır bu, kişi sinemaya giderken, sayrısına giderken, işe giderken, maça giderken, hangi yaşamasında olursa olsun, sabahleyin o kitabı açıp bir dörtlük okusun, gitsin. O dörtlük ona o günün yaşama sevincini yeniden versin. Bu ilk *Haydi* kitabımda 1 244 dörtlük vardır; öbür iki cildini de yazdım; böylece 4 000-5 000 dörtlük daha yazdım. Bunların bir bölümü yalnız ölüm konusunda. Bir çeşit ölüm eğitim gibi ola-

cak insanlara. Ölümden korkmamayı önerecek, öbürü de, ilki gibi, her günkü yaşamasında, her durumda mutlu kılacak kişiyi. Başucunda olacak kişinin, kalkarken, yatarken.

– Sorumu yineleyeceğim: Şiir eskir mi?

– Şiir eskimez. Bence eskiyen şiirin taşıdığı belki dil kalıbı ve çok ötedeki bir yaşamanın, bize belki biraz uzak düşeceğidir; öyle eski şiirler vardır ki, dün yazılmış gibi dipdiridirler. Bu da gösteriyor ki, şiir ölmez; eskimez de. Çünkü eskimesi demek artık eski etkisini yitirmesi demektir. Bugün bir şiiri tam içimizde duyuyorsak, ona nasıl eskimiş diyebiliriz?

– Şiirin bir moda olduğunu söyleyenler var?

– İşte o türlü şiir eskir, bir şiir kendini moda gibi gösteriyorsa o modadır. Elbette eskir.

– Ama her şey eskirken, her şey değişmeye uğrarken?..

– Hayır birçok şey eskimez. Allah eskir mi?

– Nietzsche Allah'ın öldüğünü söylemiş...

– O söyler, ama Allah eskimez. Allah eskimediği gibi, sevgi eskir mi? Bağlılık eskir mi? Bazı şeyler eskimeden kurtulmuştur.

– Öyleyse, şöyle mi diyeceğiz: Bu tür şeylerden söz eden şiir eskimez?

– Yoo. Bu tür şeylerin dışında. Örneğin bir adam var, alçaktan söz ediyor, o da eskimez, güzel söylemişse. Benim söylediğim, eskimek eylemidir. Allah'tan bile söz etse, kötü söylenen şiir "var" değildir ki kalıcı olsun. Eski doğmuştur o.

– Şiirin eskimesi konusunda şöyle de denemez mi? Şiirin mutlak özü dışında, değişen özleri vardır. Sözgelimi şiir ölümden söz ediyor. Ölümden söz ettiği için şiir olmuyor o. Bunun tanıtmalarını getirdiği için şiir oluyor belki. Ayrıca, şiirin bir de yapısı var. Şiirin birimi sözcüklerdir, sözcük yığınlarıdır. Şiirin birimi olan sözcükler her an değişebilmektedir. Bazı sözcükler öne geçmekte, çağrışım değerleri, hayat koşullarından ötürü... Sözcüklerin değerleri günlere, çağlara göre değişmekte. Bunu daha üst planda düşünürsek, sözcüklerin çağrışım değerleri de değişecektir. Bir gün... O zaman, şiiri güzel eden ögelerden bazıları değişmiş olmayacak mıdır?

– Bir kez sizin bu sözlerinizden şiirin tanımını yanlış dü-

şündüğünüzü sezdim. Şiir sözcüklerin örgüsüyle tutsak değildir. Şiir, sözcüklerin ölçüt dengesiyle vardır. Sözcük istediği kadar eskisin, onun ölçüt dengesi eskimez.

– Peki Türkçe olmuş, Arapça olmuş, ne farkı var?

– Onu söyledim. O fark, kendi kuruluşu içindeki o dengeyi yakalama farkıdır. Bugün "Yüzünde göz izi var sana kim baktı yarim" diyorsa bir adam, bunu yüz bin dille de çevir, dengesiyle yine şiirdir. Şiir hiçbir sanata benzemez, çünkü bütün bütün öbür sanatlar aracıyla oluşmuşlardır. Şiir aracısız oluşmuştur. Sözcükler o boyalar gibi değildir. Sözcükler şiirin varlığına bir bakıştır, bir dilden seçilmeleri gereği bakış birliği içindedir. Resimde renk, resmin kendisidir. Bu yüzden resim çeviriye gelmez.

– Halk şiirine yaklaşımınız ne yolda oldu? Bugün halk şiirinden ne yollarla yararlanılabilir? Duygusal birikimi sağlamasında bir şaire ne türlü bir yardımı olabilir onun?

– Benim halk şiirine değinmem çok eskiden başlamıştır. Önceleri de konuştuğumuz gibi, evimizdeki Yunus Emre havasıyla Karacaoğlan havasıyla oraya girmiş bulundum. Halk şiirinin beni sevindiren en büyük yönü, Divan edebiyatından sözcükler sızmasına karşın, yine de bir Türk dili bütünlüğü korumasında ve yapısını da Türkçe dengelerin kurmasındadır. Sonra o içten havası da, baştan beri söylediğim gibi, şiirin genel kurallarından biri olduğu için, kendini her zaman bana sevdirmiştir. Ozanların bugün halk edebiyatından yararlanmaları şöyle olabilir: Halk edebiyatının içindeki o dil dengesini görmek, onun yersel yapısını görmek yoluyla olabilir. Sonra birçok ozanımızın sandığı gibi, şiirin geçmişini bilmemiş olmaktan da onları kurtarır. Yeri gelmişken şu inancımı da söyleyeyim: Bana zaman zaman ozanlar gelir, defterlerini getirirler. Okurlar, düşüncelerimi alır, giderler. Belki bu bin kez olmuştur. Artık, söyleye söyleye, şu özeti buldum; şimdi hepsine bunu söylüyorum: hepsinde de şu eksiklik var. Bir şiirini, öbürünü, öbürlerini okuyorlar, ben alıyorum okuyorum, beş on şiirlerini. İlk şiirden de anlıyorum ya, yine de okuyorum. İlle şunu da oku, bunu da oku diyorlar. Diyorum ki: "Sendeki eksiklikler belli, hepsini okumanın gereği yok." Sanıyor ki o, bir

tanesi kötü olabilir, öteki iyi olabilir. Oysa hepsinde o bilgisizlik dolaşıyor. Özeti yineliyorum: "Arkadaş, elli tane kalın defter alacaksın, bu defterlerin her birinin üstüne Türkçemizde en çok kullanılan 15 heceyi, 35 de aruz veznini yazacaksın. En az o yüz sayfalık olan defteri o vezinle dolduracaksın, her dizeyi gömüt taşına yazar gibi, özene bezene yazacaksın. Bu defterleri buraya getireceksin. Denetleyeceğim; her defter vezin ve başka yanlışlıklar yapılmadan doldurulmuş mu? Doldurulmamışsa, git bir daha dene diyeceğim. Doldurulmuşsa, bu elli defteri yakacaksın, istediğin gibi şiir yazmaya şimdi başlayacaksın." "Vezinsiz ve kafiyesiz yazacağımıza göre, niçin bu kadar büyük çaba gösterelim" diyorlar. "Bu kadar çalışmaya ne gerek var" diyorlar. Bu kez diyorum ki, "Bunlar senin elinin sertliğini, dile karşı olan yabancılığını, uzaklığını alacak", ondan sonra sözcüklerin gerçek ağırlıklarını parmaklarında duyacaksın. Yazarken, serbest şiirde de, vezinsiz şiirde de, bir başka ölçü olduğunu göreceksin. Ben bugün birçok serbest şiirime bir tek sözcük, bir tek harf katamam, katacak yer bulamam. Örneğin *Kızılırmak Kıyıları*'na hiçbir sözcük, hiçbir ses katamam, çıkaramam da... Evet vezinsizdir, yine de o dizelerde sesin ölçüsü vardır. İşte buna erişmek için, ozanların, geçtiğim bu çileden geçmesi gerekir. Gördüğüm bir gerçektir. Aruzu bilmeyen, heceyi bilmeyen biri şiire yakın olamaz.

– Niçin aruz diyorsunuz? Başka ülkelerde aruz mu var?

– Olabilir. Ben şunu söylemek istiyorum: O ölçülerle uğraşmak kişinin Türkçe'deki sözcüklerin ağırlığını daha iyi ölçmelerine yol açıyor. Ona bir dil egemenliği veriyor. Bugün şiir yazmak isteyen kişinin şiirin bütün geçmişini görmesi, geçirmesi gerek. Başka dillerde eski ölçüler de buna benzer.

– Orası öyle, ama şöyle bir ayrım da yapılamaz mı: Belki bir kimsenin ölçülü yazmaya yeteneği vardır, ayrı bir yetenektir. Birtakım kimseler de, ondan geçmeden de (serbest şiirin de klasiği var artık sizin serbest şiirleriniz var), onları okuyarak gerekli sesi elde edebilir. Gerçekten bizim kuşakta, aruzu, heceyi, kafiyeyi bilmeyen kişiler iyi şiir yazamıyorlar, ama bundan sonra öyle olabilir ki, buna gerek kalmayabilir.

– Bence gerekli. Şu bakımdan gerekli: Bizim dilimizin yoğ-

rulmasında bu evreler geçmiştir. Bizim bugünkü sözcüklerimiz bu kalıba gelmişse o çalışmalardan süzülerek gelmiştir. Bu yüzden dediklerimi savunmak isterim hep, şiiri yazmak için vazgeçilmez bir çaba daima gerekecek ve bu böylece kalacaktır.

– Bizler için, sizler için bu böyle olabilir, ama elli yıl sonra sizin şiirleriniz başlangıç olacak. Genç şairler deney başlangıcı olarak sizi alacaklar.

– Dağlarca belli ki, şairin serüvenini bütün tarih içindeki boyutuna indiriyor. Dağlarca'nın bunu ileri sürüşü bundan ileri geliyor sanıyorum, değil mi?

– Yalnız ondan değil. Elbet o şairleri okumamız gerek; çünkü ülkemizin ozanlarıdır. Okumak başka, bu ayrı. Yapımcılıkla ilgili bir konu benim söylediğim. Ben burada bir ozanın ölçülü, aruzla, heceyle, kafiyeli çalışmasının, onun Türkçe'yi tanıması, sözcükleri tanıması bakımından, eli için gerekli görüyorum.

– Disiplin bakımından?

– Yok, elin yumaşaması, dile tam yetenek kazanması için örneğin *Çocuk ve Allah*'ta bu deneyleri o kadar yaşadım ki, o kadar yaptım ki! Orada, "Fiilsiz Dünya" diye bir şiir vardır, bu şiirde hiç fiil kullanmadım. Uzun da bir şiirdir. Şiirin adını da bu yüzden "Fiilsiz Dünya" koydum. Bunu bir olanak olarak denedim. Bir tek örneği vardır, yaptım. Bunu genç yaşımda yaptımsa, büyük el eğitiminden geçtiğim için yapabildim.

– Eskiler, bir şairin şiir yazabilmesi için, belleğinde en az 30 000 - 40 000 beyit bulunması, çağın bütün bilimlerini bilmesi gerektiğini söylüyorlardı. Başka bir biçimde de olsun o görüşle birleşiyorsunuz.

– Yalnız, o, işi kültür alanına götürmüştür. Deminki konuşmamızda ben işin yalnız elle ilgisini söyledim.

– 30 000 - 40 000 beyit bir teknik gösteriyor.

– Bellekte 30 000 - 40 000 beyit taşımak ele ne kazandırır? Diyelim ki genç ozan yaptıklarını, bütün bunlara rağmen, eğer benim söylediğim "Elinden vezin geçme eğitimini" yapmamışsa yazamaz. İşin kültür yanı, o insanın belleğinde beyit taşıması başka; parmaklarından o bilgilerin geçmesi başka. Söylediğiniz kişi onu söylemiyor. O yalnız insanın beğenisini bileme bakımından, eğitme bakımından yararlıdır. Benim

söylediğim parmak el. Bugün sokakta yere düşmüş iki üç sözcük görsem yan yana, bunun romandan mı, hikâyeden mi, şiirden mi, makaleden mi, anı kitabından mı düştüğünü, şiirden düşmüşse, bir kahramanlık şiirinden mi, aşk şiirinden mi, bir doğa şiirinden mi düştüğünü biraz anlarım. Bu da dediğim eğitimlerle, bir yakınlaşmayla olmuştur. Benim hızlı çalışmam bundan ileri geliyor, bu yakınlıktan. Örneğin, söyleyeceğim bir şeyin özel kalıbını, özel veznini, özel anlatım yapısıyla uygunluğunu, çok kolay, çok rahat hemen bulurum. Bu söylediğim, çok çalışmadan ötürüdür, besbelli. Onun için genç arkadaşların da bu yoldan gitmelerini isterim.

– Apollinaire'in bir sözü var, sizi doğruluyor. Diyor ki: "Şair parmaklarıyla öten bir kuştur" fakat ben sözü İbrahim Bey'in söylediği bir noktaya getireceğim. Verdiği örnekte birçok bilgilerin bilinmesinden söz etti. Şimdi, şairin de, şiir ekzersizi dışında, okuduğu şiirler dışında, ayrı bir kültürü olması gerekmez mi?

– Elbette.

– Acaba bir şaire en yakın kültürler nelerdir? Şiir dışında neleri bilmesi gerekir?

– Bir kez yurdunun tarihini, coğrafyasını, sosyal davalarını, halkının bütün yaşantısını, şiir yanında yazı sanatlarının hepsini bilmesi, yeryüzü üstüne de olabildiğince bilgi sahibi olması elbette gereklidir. Olanağı varsa asıl dillerinden, değilse çevirileriyle yeryüzü edebiyatını da yakından tanıması gereklidir. Bunların söylenmesi bile sözü uzatır. Ben uzun yıllar, 54 yıl, şiir çabası olan biri olarak işin işçiliğini anlatmak için yineliyorum. Kişi yukardaki yeteneklere erse bile, el eğitiminden geçmemişse hiçbir gün şiirin sıra dağlarını kuramaz. Ozan olmak için, tam bir bildiri söylemek için, bu çaba şart. Kimse bir şiirle, iki şiirle bir şey söyleyemez, onlar ancak güzel şiirler antolojisinde bir görülür, bir yiter. Bu yıl kitaplarımın sayısı 40'ı bulacak. Kitaplarımın sayısı çoğaldıkça şuna inanıyorum ki, kitaplarım birbirini tamamlıyor. Her kitabım ancak bir dize. Hepsi birden bir yapı, bir şiir oluyor.

– Peki bu yapıyı nasıl adlandırırsınız? Birkaç cümleyle nasıl özetleyebilirsiniz? "Bu şair nedir? Bu şair ne yapmak iste-

miştir?" diye sorular soruya nasıl bir karşılık verilebilir?

– Bu şair, geçmişi çok büyük olan Türk şiirini geleceğin mutlu yeryüzü yurttaşlığına götürmek istemiştir denebilir.

– Yeryüzü yurttaşlığına?

– Şimdi şunu söyleyeyim: Paris'teyken bir müze gezmiştim; orada her ulusun, belirgin birkaç şeyini koymuşlardı bölüm bölüm. İlerde yeryüzünden diller halkınca, yeryüzü bir dilde birleşince, büyük bir Uluslar Kültür Müzesi kurulacak; oraya her ulustan romancı, müzisyen, heykeltıraş, vb onun belirgin değerlerini koyacaklar. Bu müze bir dünya folkloru sergisi gibi olacak o zaman. İsterdim ki, belki çocukça bir dilek, bu müzeye, Türkiye'den, benim kitaplarım da girsin.

– Böyle bir şeyin gerçekleşebileceğine inanıyor musunuz?

– İnanıyorum. Bin yıl sonra, daha önce, daha sonra. Yeryüzünde bir dil ve insanlar kalacak, uluslar kalmayacak. Nasıl bir geçmiş çağların ayrıntılarını müzelerimizde topluyorsak, o zaman da ulusları koyacaklar o müzeye. Oradan Almanca yazmış diye Goethe'yi, İngilizce yazmış diye Shakespeare'i koyarlarken, örneğin, burdan da ben girmek isterim.

– Bu arada Nobel'i almayı ister misiniz? Ya da kendinizi buna çok haklı görmüyor musunuz?

– Hiç düşünmedim.

– Nobel almak önemli bir şey değil, nice büyük yazar da alıyor değil; fakat Nobel hiç bir zaman da kötü bir yazara verilmiyor. Yurdumuza yakınlarda bir Nobel verilebileceğini sanıyor musunuz?

– Sanmıyorum.

– Neden?

– Gereğince oraya duyurulmak olanağımız yoktur bir; ikincisi siyasal olaylar, ayrılıklar, aykırılıklar, bence bu Nobel dağıtımında başrolü oynuyor. Bu yüzden de bize sıra gelmez diye düşünüyorum.

– Sıra gelse, sizi dışınızdaki sanatçılar içinde, kime Nobel verilebilirdi ya da verilebilir miydi?

– Şu bilgisizliğimi ortaya koymak isterim: Nobel verilen yazarları yazılarında ne arandığını bilmiyorum.

– Yaşar Kemal halk dilini seve seve kullanan değerli bir yazardır. Burada seve seve dememle, onun bu dile doğal yakın-

lığını da söylemek istiyorum. Daha fazla yetkiyle konuşamam.

– Türk romanını izliyor musunuz?

– Biraz...

– Kemal Tahir'i nasıl buluyorsunuz?

– Kemal Tahir'in ilk kitapları şimdikilerden iyiydi.

– Aziz Nesin'i nasıl buluyorsunuz? Güldürü ve tiyatro yazarı olarak?

– Aziz Nesin bence en çalışkan yazarımızdır ve birçok yönde birçok başarılı yapıt vermiştir.

– Bir ulusun bir yazarı değerlendirdiği zaman, o ulusun en geleneksel, en kökten olan sanatının değerlendirilmesi gerekli değil midir sizce?

– Bu sizin edebiyatımıza içerden bakışınızdır; onlar, Nobel dağıtıcılar ne bu bakışı bilirler, ne de başka bir bakışa sahiptirler. Onlar yalnız ellerine verileni incelerler. Dilerdim ki, Türk şiirini Batı dillerine aktaran değerli çevirmenlerimizin sayısı üçün beşin içinde kalmasın, hem dilini iyice bilen, hem şiiri iyice bilen, hem Batı dillerini iyice bilen adamlarımız çok olsun. Ne yazık ki, durum böyle değil. Ne şiirimiz, ne de başka edebiyat türlerimiz, Batıya gereğince aktarılmış değil. Eğer birkaç aktarılma varsa bu özel, kişisel yakınlıklarla olmakta. Bu yüzden, örneğin bir İsveç okuru Türk edebiyatını tümüyle, gerçek değerleriyle bilmekten yoksundur. Değil İsveç okuru, Nobel dağıtıcılar kurulu da bu olanaktan yoksundur. Yeri gelmişken şiirlerimi bildikleri dillere aktaranlara: Tahsin Saraç'a, Talat Sait Halman'a, Nimet Arzık'a, Akil Aksan'a, Ly Seppel'e, Tevfik Melikov'a, Feyyaz Kayacan'a, Dezsö Tandoni'ye, Pazarkaya'ya, Nevzat Yusuf'la Necati Zekeriya'ya, İlhami Emin'e ve ötekilere burada teşekkür ederim.

– Türkiye'deki Batılılaşmadan ne anlıyorsunuz?

– Bu konuyu yalnız şiir gözüyle mi, yoksa siyasal yönüyle mi karşılayayım?

– İkisiyle de.

– Ne yazık ki, bizde batılılaşma, bir öykünme olarak kalmıştır, gerek şiir yönünden, edebiyat yönünden, gerek siyasal yönden. Batılışmanın bir araç olduğu anlaşılmamıştır. Şiirimiz bir zamanlar nasıl İran ve Arap şiirinin öykünmesi olarak kal-

mış ve kendi asıl ögesini, dilini yitirmişse, yakın bir tarihten beri de ulusumuz batılaşırken kendi ulusal değerlerini, hem yazın alanında, hem siyasal alanda yitirmiştir. Bu da gene bizim Batı'ya varırken kendi kültürümüzü her yönüyle kurmadan yaklaşmamızdan olmuştur.

– Edebiyatımızın Batı'nın öykünmesi olduğu kanısında mısınız?

– Bunun tarihi de söylenemez. Çünkü kimi sanatçımız vardır ki çok eski çağlardan beri buna direnmiştir. Ama çoğunluğu direnmemiştir, bu karşı koymadan yoksun kalmıştır.

– Batılı kaynaklara öykünme özellikle şiir söz konusu olduğunda bir anlam taşır mı?

– Anlam değil, bir başarı taşımaz. Ne yazık bizim toplumumuz bu öykünmeye o kadar alışıktır ki doğu öykünmesini yüzyıllarca anlamamıştır, kendi yarattığını sanmıştır. Bu yüzden ne yazık ki tarihte başlayan bu Batılılaşma öykünmesini ozanlarımız, doğu öykünmesinden gelen alışkanlıkla kendilerinin en doğal hakları saymışlardır. Bugün birçok ozanımızın yakın çağlarda ölen, birçoğumuzca en büyük ozan sayılan bir ozanımızın şiirlerinin birçoğu ses, deyiş olarak kendi edebiyatımızdan doğmuştur; birçoğu da Fransız edebiyatından öykünmedir. Burada çalma demekten utandığım için öykünme sözünü kullanıyorum.

– Buna karşı ulusallık ögesini mi ileri sürüyorsunuz?

– Buna karşı şunu ileri sürüyorum: işte bir ozanın yapıtındaki duyarlık geçmişiyle birleşir, kendi örf ve âdetleriyle, kendi ağıtlarıyla, kendi sevgi ve sevinç türküleriyle birleşir. Bugün bir Fransız, ölümü bir Türk gibi karşılamaz. İşte bu derinliklerden bu temellerden başlayan duyarlıklar, giderek ulusal duyarlıkları yaratır. Bugün başka edebiyatların öteki uluslara yepyeni bir ufuk açması bundandır, yepyeni bir duyarlık getirmesi bundandır. Ne yazık ki bizim ozanlarımız, Batı ya da Doğu duyarlıklarına da öyküne öyküne sonuçta ortaya koydukları ürünleri ulusal bir edebiyat olmaktan alıkoymuşlardır.

– Burada bir nokta çelişkili gibi göründü bana. Bir yandan, çok uzun bir şiir geleneği, hatta büyük bir geleneği bulunduğunu söylediniz; Batıdan çok daha zengin ve çok daha uzak-

lara giden bir şiir kaynağımız olduğunu belirttiniz. Bunun yanında da, ozanlarımızın ulusal kaynaklara yeterince eğilmediklerini söylüyorsunuz. Bu kaynaklara erişmemiş ozanlar nasıl böyle zengin durum içinde olurlar?

– Ben bunu söylerken, edebiyatımızın genel eğilimini söylüyorum. Bugün koca halk şiirini edebiyatımız dışında görüyor, "resmî" edebiyatımız saymıyoruz; üniversitelerimizde okutmuyoruz. Divan edebiyatımız, belki dinsel nedenlerle de, Arap ve Acem edebiyatlarının çok büyük etkisinde kalmıştır. Buna rağmen büyük bir edebiyat kurabilmişsek, bu bazı büyük yaradılıştaki kişilerle olmuştur. Her şeye rağmen, kendi ulusal yaşamlarını, bu öykünme yığını içine katabilmelerindendir. Bunda bir çelişme yok. Aynı biçimde Batı'ya yönelirken de, gene, diyelim Serveti Fünuncular, diyelim Fikret, çağdaşı olmayan eskimiş ozanlara öykünürken bizim ulusal bir edebiyatımız sürmüşse, bu, buna rağmen sürmüş, örneğin Haşim'le sürmüştür, sürdürülmüştür. Bu düşünceler birbirine karşı değildir. Edebiyatçılarımızın çoğunluğu bu öykünmenin, önce Doğu'da, sonra Batı'da sürdürücüsüdürler.

– Söylediğiniz kişiliği olmayan kimselere her toplumda rastlanmıyor mu?

– Sanmıyorum. Sanmıyorum ki, bir İran şairi bizim edebiyatımızdaki ozanların durumunda olsun.

– Acem şairi de Hint kaynaklarına yönelmemiş mi?

– Hint kaynaklarına yönelmiş değil. Farsça'yı yaratmıştır; konu olmak öykünme değildir.

– Yönelmiş değil, hatta öykünmüştür. İranlı sanatçıların öykü konularına bile bakarsak...

– Mevlana'ya kadar olan öyküler anonim öykülerdir. Tarih boyunca oradan oraya aktarılmışlardır. Bugün onları özgün kılan şey bir dilin işlenmişliğidir. Bugün bir Acem edebiyatı varsa, bu Firdevsi'yle başlayan Farsça'nın başarısıdır, büyüklüğüdür. Bizim ulusal bir edebiyatımız yoksa, dilimizi sevmemiş, unutmuş, işlememiş olmamızdandır bu. Sanmıyorum ki bu, her edebiyatta böyle olsun. Ulusal duyarlığımızı işleyen bir dilimiz, ne yazık ki bugüne dek geliştirilmemiştir. Halk edebiyatı, deminden beri överek sözünü ettiğimiz halk edebiyatı da

bunu ancak bir yere kadar kurtarabilmiştir. Bugün halk edebiyatını alıp da çağdaş edebiyatımız olarak sunamayız. Sunarsak başarı kazanamayız. Hem gerçeğin yürüyüşü bu, hem usun yürüyüşü bu. Dilsiz bir edebiyat yaratılabilir mi? Yazık ki, halk edebiyatımızı o zamanki hükümetlerimiz de kollamamıştır. Halk edebiyatı bir "dağ otu" gibi kendi kendine, kendi dağlarında, kendi bayırlarında yeşermiş kalmıştır, yeşerebildiği kadar. Bence bir edebiyat, baştan beri söyledim, bir dil olayıdır, dile oturur; imgelemi de o getirir, duyarlığı da o getirir ve karşılıklı bir alışverişle olur o. Yoksa, sen, hiç dilin yokken, "Ben büyük bir duyarlık, büyük bir imgelem sahibiyim" diyemezsin; bunu yaratamazsın. Yetenekli ozanlarımız elden geldiğince, bu eksikliği aşmaya uğraşmışlar, yer yer de başarmışlardır. Yunus, bu başarının doruğudur. Mevlana'ya gelince, değişir olay. Mevlana dili bırakmadan en ileriye gitmiştir. Bugün Mevlana'yı dışarda Fars şairi sayarlar. Yapıtlarını çevirirler. Evet, Türk'tür Mevlana. Ne yazık ki Farsça yazmıştır. Konya'da bir İran kalesi gibidir. Benim ah ettiğim, yakındığım gerçek bu. Türkçe'nin Mevlana'da neler yitirdiğine yanarım hep.

– Ulusal şiirde vezin ve kafiyeyi gerekli görüyor musunuz?

– Yok. Böyle bir savda bulunmadım. Benim vezin ve kafiye üzerine demin söylediğim bütün sözlerin hepsi yapıyla ilgili bir sorundu.

– Evrensellik nedir?

– Evrensellik kendi yerelliğini koruyarak yeryüzünün bütün ögelerini sevebilmektir. Daha da açıklayayım, evrensellik, penceresi açık bir evdir, ya da çok pencereli bir evdir.

– Demin dünyanın tek bir dile gideceğini, ulusların, folklor gibi, bir geçmişte kalacağını söylediniz. O zaman, bu ulusallık nasıl bir nitelik kazanacak?

– O zaman ulusallık ana baba gibi kalacak, nasıl şimdi çocuklar anasına babasına benziyorsa, o zaman da herkes, bir süre anasına babasına benzeyecek, daha sonra o da kalkacak. O da yok olacak.

– Türk oyun yazarları içinde beğendikleriniz yok mu? Bugünkü Türk oyununu nasıl buluyorsunuz?

– Bugünkü derken, iki yıl önceyi konuşuyorum. 1970'le-

rin Türk oyunu, kendi bilincine ulaşmak yolundadır. Büyük bir aşama geçirmiştir ve eğitici görevini sevgiyle başarmaktadır. Birçok başarılı örneği vardır bunun. Ad say derseniz, çok ad sayabilirim. İlk solukta Aziz Nesin'i, Orhan Asena'yı, Güngör Dilmen'i söyleyebilirim.

– Dağlarca sanatlar içinde en az şansı şiire tanıyor.

– Bunu nereden çıkardığını sorabilir miyim?

– Oyunda 40 yaşındakileri bile saydığınız halde, en gelişkin sanat sayılabilen şiirde belli bir çağın bu tarafına gelmediniz, ad vermek istemediniz. Genel olarak şiirimizi biraz öykünücü, sadece arama planında kalan, ortaya henüz yapıtlarını koymayan bir çalışma alanı olarak gösterdiniz. Siz şair olduğunuz için bunu biraz doğal karşılamak mı gerekir, bilemem. Öyle sanıyorum ki ben, bugünkü Türk şiiri sözgelimi, futbolumuzdan ileridir. Buna ne dersiniz?

– Şuna inanmanızı rica ederim, demin saydığım üç tiyatro yazarı niteliğinde, şiirde o düzeye yakın başarı göstermiş kişiler göremiyorum.

– Türk hikâyeciliğinde yeni adlar olarak bir takım imzalar sayabilir misiniz?

– Hikâyemiz de, ne yazık ki, yeni bir Sait Faik getirmekten yoksun kalmıştır.

– Orhan Kemal'in hikâyelerini nasıl buluyorsunuz?

– Sait Faik'ten önce ya da aynı çağın kişisi olduğu için anmadım; yoksa onu da, Sabahattin Ali'yi de anmadan geçemem.

– Siz şiiri bir yerde mahkûm ettiniz Fazıl Bey, bence...

– Sen de bir ozan olmakla, şiiri durmadan savunmakla ayrı bir koruma, destekleme içinde değil misin? Bunu söylemekle kişisel bir suçlamaya girişmek istemiyorum; şunu diyorum: İki üç soruda bir bu konuya dönmenizin nedenini anlamadım.

– Öbürleriyle bir arada görmek bakımından.

– Sorunuz duygusal oluyor. Ben düşüncelerimi söyledim. Bu benim sorumluluğum içindedir. Ve bu sorumluluğu taşımaktan, her zaman kıvanç duyarım.

– Resim sanatına gelelim.Günümüzde resim sanatını ileri götüren ressamlar olduğu kanısında mısınız?

– Elbette. Resim de geleneği olmayan bir sanat alanı.

Buna karşın, bugün geleneğini kurmuştur.

– Türk resmi hangi kişilerle bu geleneğini kurma işini başarmış ve bunu nasıl gerçekleştirmiştir?

– Bence, Türk resmi, nedenlerini bilmiyorum, iyi bir aşama yapmıştır, hem Batı'ya dönük kalmıştır, hem kendi öz gözünü yitirmemiştir.

– Kimlerle?

– Bedri Rahmi'yle olsun, Cemal Tollu'yla olsun, Aslıer'le olsun, Turgut Zaim'le olsun. Nuri İyem'le olsun.

– Yazdıklarınızı yayımlamadan önce başkalarına okur musunuz?

– O günlerde bir dost bana uğramışsa, şiir de yanımdaysa, bir "haber" gibi okurum.

– Kim olursa?

– Yok, en yakınlarıma. Bir haber verir gibi, sunar gibi okurum.

– Kadınlar ve sanat. Kadınların da erkekler kadar başarıya ulaştıklarına inanıyor musunuz?

– Bu değişik bir konu, şöyle diyebilirim biraz gülümsememiz için, iki güzellik bir arada olmaz.

– Kadınların bazı sanatlarda fazla var olmadıklarını görüyoruz. Sözgelimi resimde, şiirde böyle. Buna karşılık romanda daha başarılılar. Bunun özel bir anlamı olabilir mi?

– Yok ben öyle bir kanıda değilim.

– Sanatçılar eleştirilirken, sanatçılar üzerine düşünülürken, sanatçının siyasal durumu, ya da törel görüşleri bakımından ele alınması konusunda neler düşünüyorsunuz?

– Deminki sorulardan birinde, şiire neler gerekir derken de söyledim. Şiire toplumunun yaşamasına katılmak derken bu yaşamadaki eksiklikleri anlatmak istedim. Bir sanatçı toplumunun siyasal yapısındaki bozukluğu, toplumunu ezen, geri bırakan nedenleri duymalı ve ona karşı çıkmalıdır. Toplumunun yaşamasına ilgisiz, kendi bireyliği içine kapalı bir sanatçının artık kendine de, kendi toplumuna da bir şey söyleyeceğine inanmıyorum.

– Türk şiirindeki toplumsal bir temel üzerine kurulan toplumcu şiir üzerine ne düşünüyorsunuz?

– Ozan da yurttaştır. O da yurdunun olaylarıyla, yaşama-

sıyla, yaşantısıyla elbette öteki yurtdaşlar gibi ilgilidir, bunu ta içinde duyar. Ta içinde duyduğu şeyi de yazar, çizer. Sanatın doğuşunda bu ilk etkendir. Kendi duyarlığımıza, kişisel duyarlığımıza, toplumsal duyarlığımız elbette ilk etkendir. Hele bizim gibi geri kalmış bir toplumda bu konu iyice unutulmuş, yüzyıllarca ele alınmamış, görevden kaçınılmış, uygarlıktan zorla, ya da bilinçsiz olarak, ya da ürküyle kaçılmıştır. Elimden gelse, askerlik görevi gibi, her ozanın yapıtlarını içinde, şiirleri içinde, bir oranla toplum konularını yazması amacıyla bir yasa çıkarırdım.

– Toplumcu sanatçılarımızdan kimleri beğeniyorsunuz?

– Başarılılarını. Makale gibi şiir yazmayanları.

– Toplumcu şiir, memleketini seven herkesin yazdığı şiirdir, öyle mi anlaşılıyor?

– Böyle bir şey söylemedim.

– Toplumcu şiir nedir o zaman?

– Günümüzün, ulusumuzun yaşama koşullarına, yaşama biçimine yön verme çabası güden bir eylemi kapsamalıdır. Ya da toplumu geri bırakmış yasaların sürdürülmesini önleyen, onların toplum yararına değişmesini öneren bir çabayı, toplumu uyandırmayı, bilinçli kılmayı öneren çalışmaları kapsayan, ileri dönük, belki de yeryüzü ileriliğine dönük bir çaba.

– Bu tanımlar içinde sevdiğimiz toplumcu ozanlar var mıdır?

– Şimdi şunu söyleyeyim bir küme ozan var, bu ülküyü gütmekte, ne yazık ki yapıtları şiirin genel kurallarına uzak düşmektedir. Bunun için siz sevdiğiniz toplumcu ozanları say derken kimleri ozan kastediyorsunuz? Ben de size soru yöneltebilir miyim? Söylediğiniz kişilerin şair olduğuna inanarak da saymanızı rica ederim. Görüyorsunuz bu konu...

– Söz gelimi Ahmet Arif'in...

– Ahmet Arif'in şiirlerinde kendi şiir anlayışıma uygun bir çalışma, bir başarı göremiyorum.

– Hasan Hüseyin?

– Onda da.

– Şimdi genel anlamda sormak istiyorum. Külebi hakkında ne düşünüyorsunuz?

– Bu kadar ozan varken neden yalnız Külebi'yi seçtin?

– Dostluk hakkında ne düşünüyorsunuz?

– Yeryüzünün on, on beş ögesinden birini, bağlılığını kapsar. *Üç Şehitler Destanı*'nda bir ayırım vardır. Şimdi dizeleri usumda değil. Dünyanın büyük ögelerini sayıyordum.

Burada anlattığım gibi vefa, bağlılık, toplum yaşamımızda dostluk diye belirir. Bence dostluk, yürekdeşlik, insanların şiir kadar eski buluşlarından biridir. Doğada yürekdeşlik yok, bir ağacın bir ağaca yürekdeş olduğunu göremezsiniz. Bu insanı doğaya karşı birleşme bilincini taşır. Bence evlilikten bile öncedir ve daha kutsaldır. Çünkü evlilikte doğanın verdiği bir içgüdü vardır: soyu koruma içgüdüsü, cinsin sürmesi içgüdüsü; ama yürekdeşlik yoktur. Yalnız dayanışma ve birçok zorluğa karşı birlikte göğüs germe bilinci vardır. Geçen gün başka bir yerde de bana bunu sormuşlardı. Demiştim ki, "Benim yürekdeşim az." Karşılık verdi arkadaş: "Senin yürekdeşin azsa, belki biraz da suç sende. Sen başkasına yürekdeş olmuyorsun, onun için yürekdeşin yok" dedi. Şöyle bitirdim sözümü: "Sen çok gençsin, sanıyorsun ki her arkadaşlık yürekdeşliktir, değil öyle; yürekdeşlik, arkadaşlıktan ayrı bir kavramdır ve çok büyük bir anlaşma eylemiyle başlar. Benim az olan yürekdeşlerimin içinde öyleleri vardır ki, sayrı olsam sağlıklarından ödünç verirler ya da bağışlarlar. Yaşadıkça yürekdeşliklerin daha da az olduğunu yürekdeşliğin daha da büyük bir kavram olduğunu anlıyorum. Dostluğun Türkçe'si, onu belki daha iyi aydınlatacak: yürekdeş. Böylece adaş, ülküdaş, yurttaş, arkadaş, gönüldeş, ayrımlarım ne olduğunu, başka bir birleşme kavramı olduğunu anlatacak bize."

– Sevgiyle yürekdeşlik arasında, yalnız soyun sürmesi bakımından bir ayırım yaptınız, dostlukta da vefa var dediniz. Temelde bir yarar da yok mu acaba?

– Yok, çıkara yakın yürekdeşlikler zamanla yok oluyorlar. Sonra aşktan üstün tutarken, onu insanların buluşu olduğunu ileri sürerek üstün tutuyorum. Onda yüreğin öteki ucu vardır.

– Sevdiğiniz birkaç dost adı sayar mısınız?

– Sevdiğim birkaç yürekdeşin adını sayarım şimdilik yakınımdalar sayamıyorum.

– Toplumcu sanatta üretim ilişkilerini ve sınıfsal durumu

almayı esas ilke kabul etmez misiniz?

– Bu, kesinlikle sınırlanamaz. Her çağda değişir. Her görüşte değişir. Yalnız şunu demek istiyorum, ben bir süre önce toplum konularını yoluna koymuş bir ülkeye konuk olarak gitmiştim. Orada geceleyin otelimin penceresini açıp karşıya baktığım zaman milyonlarca ışığın parladığını, bu büyük kentin bu ışıklarla bir masal gerçeği gibi büyüdüğünü gördüm. Düşündüm, dedim ki kendi kendime: "İnsan bu kentte tam bir uyku çekebilir, çünkü bilir ki, şu milyonlarca ışığın altındaki insanlarda aç kalan yoktur, sayrı olup da ilaç alamamış olan yoktur. Okulsuz öğrenci yoktur. İşsiz adam yoktur" Bir de bir ay önce bulunduğum kenti anımsadım. Orda, değil o kentte o ülkenin uzak sınırlarına değin bütün parlayan ışıklarının altında açlar, çıplaklar, işsizler, doktorsuzlar, ilaçsızlar, yarınından kuşkusuz olmayanlar varken nasıl esenlikle uyuduğuma şaştım bu kez.

– Osmanlı İmparatorluğu üzerine düşünceleriniz nedir? Çok kısa olarak özetler misiniz?

– Osmanlı İmparatorluğu, ne yazık ki, tarihten gerekli gözlemleri almamış bir imparatorluktur. Yalnız çağın bazı olanaklarından yararlanmış, bu yüzden uzun bir yaşama sürecine girişmiştir. Karşılığında hâlâ ödeyemediğimiz büyük bir borç, bir karanlık borcu bırakmıştır. Hele çağını yitirdiğini anlamamakla ve gereken devrimlerini gerektiği dönemlerde yapmamakla, bugün bizi, ne yazık ki, geri kalmış uluslar katında bırakmıştır. Geri kalmış sayılanlar içinde hiçbir ulus bizim gibi büyük bir imparatorluktan sonra bu duruma düşmüş değildir. Onların hepsi tarihsel gelişmelerini yaparken geri kalmış ulus düzeyindedirler, biz koca bir imparatorluktan sonra geri kalmış bir toplum düzeyindeyiz ve örneğin Afrika'nın daha yeni yeni uyanmakta olan ulusları arasında sayılmaktayız. Bunun utancını bütün Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün başarıları bile taşıyamaz, kaldıramaz.

– Sizin şiirlerinizde Atatürk'ün özel bir yeri var, ayrıca kişisel yaşamınızda özel bir sevginiz ve saygınız olduğunu biliyoruz. Hem kişisel Atatürkçülüğünü, hem de bugün, herkesin ağzından düşmeyen Atatürk anlayışını açıklar mısınız?

– Önce Atatürk'ü ne zaman gördüğümü söyleyeyim izin

verirseniz. Bu bendeki en güzel anılardan biridir. Söylemiştim, Kuleli Lisesi'nin 1933 yıllığında ilk Atatürk şiiri yazdığımı. Oradan Harbiye'ye geçtiğimizden bir yıl sonra kamptaydık. Bir gün dediler ki, Mustafa Kemal kampa gelecek. Bir tatbikat düzenledik. Tatbikata Mustafa Kemal geldi. Onu ilk kez yakından gördüm. Bende uyandırdığı izlenim şuydu: sanki tarihin içine girmiş gibiydim. Tarih olmuş bir çağda yaşadım gibi geldi. O günün mutluluğunu ve onun gerçekten, insanüstü demek için söylüyorum, çok kavrayıcı bir görüşe sahip uzun bakışlı biri olduğunu, her şeyi daha başlangıcından sezinlediğini, her adama sanki bir yıl önce görmüş gibi, ta içinden tanıyarak baktığını görmüştüm. İkinci görüşüm yine Harbiye'de olmuştur. İran şahı Türkiye'ye gelmişti. Harbiye Alayı önde tören birliği olarak dizilmişti. Dolmabahçe'ye önümüzden geçeceklerdi. Bize daha önceden subaylarımız, "Mustafa Kemal'e bakmayın, şaha bakın" dediler. Mustafa Kemal nereye gitse herkes Mustafa Kemal'e bakıyormuş, şaha bakmıyormuş. "Şah bundan alınır diye Mustafa Kemal üzüntü duyuyor, Mustafa Kemal'e bakmayacaksınız, şaha bakacaksınız" dediler. Komutlar verildi, Mustafa Kemal'le şah çok yavaş giden açık bir araba içinde önümüzden geçtiler. Ben verilen emir gereği şaha baktım ilkin, ama dayanamadım ona bakışım bir saniyenin en küçük parçası kadar sürdü. Sonra yine bakarım, hele bir Mustafa Kemal'e bakayım dedim. Bakışlarımı Mustafa Kemal'e çevirdim. Mustafa Kemal'in yüzü sanki insan yüzü değildi. Hayvan yüzü müydü ? Haşa. Bir deri ki içinde yalaz vardı ve bu yalaz devinim üzereydi. Bakışlarında da hepimizin birden gördüğü parlıyordu. İçimden dünyanın ne kadar iyi ve övücü anlatırları varsa cesur, zeki, karakter sahibi, akıllı, yürekli bilgili, bilge, ne derseniz bütün o iyi sıfatların hepsini birden geride bırakmış, bütün bunların daha ilerisinde. Ama bir insana da hiç mi hiç benzemeyen bir yaratık önümden geçiyordu. Verilen emri falan unuttum, gözümün görüşünün son uzaklığına dek baktım. Sonradan arkadaşlarıma sordum, hiç kimsenin de şaha bakmadığını öğrendim. Ben Mustafa Kemal'i şundan seviyorum: Mustafa Kemal'i Türk ulusunu, Türk yurdunu kurtarmak istemiş bütün yurtsever kişilerin hepsinin bir "muhassalası", istemi gibi

görüyorum. Örneğin eski Harbiye Kumandanı Süleyman Paşa vardı ki, ilk Kanunu Esasiye'yi yapan biriydi. O da var, Namık Kemal de, Şinasi de, Midhat Paşa da var, bütün devrimci ozanlar, düşünürler, hepsinin bir özeti ve hepsinin bir devinim olarak birleştiği, ayağa kalktığı bir varlık gibi görüyorum. Mustafa Kemal'de en sevdiğim şey, kendinin de söylediği gibi, özgürlük çağımızın bütün akımlarının içindeki kavramı bana özetler o. Kişinin herhangi bir kişiye herhangi bir iktisadî düzene kul köle olmadan kendi yaşamına egemen olmasını da özetler. Mustafa Kemal'i çok kısa bir süre yaşamış, asıl yapacaklarını yapmadan gitmiş, büyük yapıtını vermeden ölmüş bir ozana benzetirim. 41 yıldır ondan söz ediyorsam bu ona olan sevgimden değil, onun ulusa olan büyük sevgisini sürdürmek istememdendir. Onun başarısına karınca kararınca çalışmaktan ötürüdür. Ne yazık ki, Mustafa Kemal günümüzde oraya buraya çekiliyor, yanlış yorumlanıyor ve Mustafa Kemalci olmayanlar, yolundan gitmeyerek, onu kendilerine bayrak yapmaktan, ulusa öyle görünmekten utanmıyorlar.

– Atatürk şiirlerinizi bir kitapta toplayacaktınız...

– Evet. Mustafa Kemal için yazdığım şiirleri, Cumhuriyet'in 50. yıldönümünde bir kitapta toplamayı düşünüyorum. Bu tek kitap olmayacak, üç kitabın bir araya gelmesi olacak. *Anıtkabir* adlı kitabımın yeniden büyütülmüş ikinci baskısı, *19 Mayıs* adlı destanımın büyütülmüş ikinci baskısı, bir de ilk kez basılacak olan *O* adlı kitap. Bu da üç bölümden kurulacak: *Destanlarda, On Kasımlarda, Eylemde*. Kitabın tümü 23 forma kadar olacak. Hepsinin genel adı: *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*.

– Evlilik konusunda genel düşünceniz nedir?

– Bu gelenek er geç ortadan kalkacaktır, bu gelenek kendi kendini ortadan kaldıracaktır. Bundan daha ilkel bir baskı olamaz. Neden kalkacaktır? Şundan: Artık kişinin kişiye böyle on yıl, yirmi yıl, otuz yıl, kırk yıl, elli yıl, altmış yıl yan yana bağlı olması olanağı yoktur. Gerçekte yoktur ya böyle bir yapı, sürüp gitmektedir.

– Vefa da ortadan kalkacaktır öyleyse?

– Evler tencere gibi olsalar, kapağını açıp içerisine bakılabilse evlerin, vefa mefa çoktan kalkmış durumdadır. İki ayrılık

bir arada sürüp gider evlerde.

– *Tanrılama* adlı bir kitap yazacağınızdan söz etmiştiniz.

– Elimdeki birçok kitabın yüzde doksanı, birkaçının da yüzde yetmişi bitmiştir. Bazısı da tam bitmiştir. Örneğin İbrahim Bey bilir, Reşat Bey destanım vardır bitmiştir daktilo edilmiştir. Sıra bekliyor, o da yayımlanacaktır. Bunların hepsi ilerde *Dağlarca Dizisi*'nde toplanacaktır, yayım sırası yapılmıştır. Yalnız bir daha bir daha gözden geçirmek, bir daha, bir daha düzeltmek de istediğimden, bunlar elimdedir, zaman zaman, üzerinde çalıştığım, yer yer yeniden düzelttiğim, eklediğim, çıkarmalar yaptığım çalışmalar. Bunların belki ilerde adları bile değişebilir. *Tanrılanma ve Sevgilenme* adlı iki kitabım vardır ki bunlar hemen hemen çoktan bitmişlerdir. Bunları yakında bu adlarla tek cilt, "Dağlarca" dizisinde yayımlayacağım.

– Bir zamanlar *Tanrılaşma* diye de düşünüyordunuz?

– Evet, öyle düşündümdü ilkin, Tanrılaşma dersem orda kişinin Tanrı olması düşünülebilir. Tanrılanma daha da anlatır söylediklerimi diye düşündüm.

– Tanrı ve dinler konusunda düşündüklerinizi açıklar mısınız?

– Peki, söyleyeyim. Yine İbrahim Bey de vardı yanımda, bir zamanlar Bursa'ya gitmiştik. *Karşı Duvar* dergilerimden bir sergi açtık. Programımız gereğince bir yandan halkevi önünde *Karşı Duvar* dergileri 2 metrelik askılar üzerinde bir yandan yapıtlarımdan kurulu kitap sergisi masaları kapladı. Hoparlörler Cumhuriyet Meydanı'na yöneltildi. O gün 23 nisandı, öğleden sonra, törenden sonra sanki bir ikinci tören başladı Bursa için. Destanlarım, *Karşı Duvar* dergilerim teypten hoparlörle veriliyordu. Güzel bir gün oldu. Ayrılarak ikindiye doğru, okurlarımla bir saatlik konuşma yaptım. Kutluk'un açıklamasından sonra, şiirim üzerine kısa bir açıklama yaptım. Sorulara karşılık veriyordum. Sonradan kitap imzalarken doktor olduğunu söyleyen biri sordu: "Tanrı'ya inanıyor musunuz?" 200 metre ötede, kitap imzaladığım yerin hemen karşısında, Bursa Halkevi'ne 150 metre uzaklıktaki bir yerde, bir gazetenin, Kuran kursu ilanları bütün balkonu baştan başa kaplamıştı. O soru bana bu ilanları anımsattı. İnanıyorum desem,

halkı karanlık içinde bırakmak amacını güden, okuma yazma bilmeyen kişilerin çocuklarını Kuran kursundan geçirilerek onları, ne yazık ki çağdışı bırakmak isteyenlerin bu eğilimine yardım edecektim. İnanıyorum desem yalan söyleyecektim. Bir süre düşündüm. Sonra söyleyeceğim şeyi buldum. Dedim ki: "Bir kişinin Allah'a inanmasına, ibadetine, bu yöndeki bütün davranışlarına katılıyorum, onunla birlikteyim. İki kişinin yan yana Allah'a ibadetine katılmıyorum." "Neden?" dediler. Karşılık verdim: "Şundan ötürü; küçükken bizim zamanımızda okullarda Kuranı Kerim okuma dersi de vardı. Çocukların çoğu, daha önce mahalle okullarına gittikleri için, bir besmele çekiyorlardı ki beş dakika sürüyordu. Sonra gayet güzel de Kuran okuyorlardı. Sıra bana gelince, evet, esresine, üstününe, dikkat ederek hatasız Kuranı Kerim'i okuyordum, gazete okur gibi, dümdüz. Hocanın bu durum dikkatini çekti, o güzel okumalara karşı ben sanki "laik" gibi kalıyordum, bütün o topluluk içinde ayrılıyordum. Herkesten başka bir Kuran okumam vardı. Ben mahalle mektebine filan gitmemiştim ki, öğretilen kurallara göre okuyordum, süssüz. Benimle ilgilenmeye başladı. Hoca sordu: "Sen namaz kılıyor musun?" "Kılmıyorum" dedim. "Niye kılmıyorsun?" dedi. "Duaları ezbere bilmenin gereği yok. Sen içinden yalnız Allah Allah diye diye namaz kılabilirsin. Yalnız namaza durduğun süre içinde hiçbir şey düşünmeyeceksin. Ne yarın bayram, ne imtihanımız var, ne top alacaklar bana, hiçbir şey, hepsini unutacaksın. Yalnız Allah'ı düşüneceksin, bu çok zordur, duaları ezberlemekten daha zordur, içinden Allah Allah de yeter." Ben denedim. Gerçekten çok zor, yapılmıyor. İnsan bir dakika düşünse bile öteki dakikada usu sağa sola başka yerlere kaçıyor. Ne kadar çalıştımsa başaramadım. Şimdi, camiye girenlerin hangisi kendini Allah'a veriyor? Hiçbiri! Hiçbir şey düşünmese bile pabucunu çaldılar mı diye düşünüyor. Bunun üzerine de iki kişinin, üç kişinin birleşerek yaptıkları ibadetlerle Allah'ın soyut varlığına ulaşmak olanağını hiç bulamadıklarını anladım. Bu yüzden bu kişilerin Allah'a inandıklarına inanmıyorum. Benim bu konuşmamı alkışladılar. Sonra *Çocuk ve Allah* kitabını imzalatırken beni anladığını belirtti. Tanrı üzerindeki görüşümü böylece özetlemiş oluyo-

rum. Dinler tarihiyle çok ilgilenmişimdir. Bu yoldaki yayımları subaylığımın ilk yıllarından beri dikkatle okumuşumdur. Ben Tanrı'yı, hiçbir peygamber gelmesiydi, hiç kimse benden önce Tanrı adını anmasaydı bile, yine de bulur inanır ve severdim.

– Tanrı'nın insanlardan birtakım şeyler istediğine de inanıyor musunuz?

– Bu şudur: Peygamberler Tanrı'nın sunuluş düzenleridir. Önerileri ne olursa olsun bence onların da büyük bir iş yaptığı, o büyük karanlık, bilgisiz kitleleri türlü yollarla eğittiği, ölüm denilen kocaman gize karşı insanlara avunma gücü vererek acılarını azalttığı, bu yüzden büyük bir görev yaptıkları besbelli. Tanrı insanları bir öğretmen gibi eğitmez, insanlar Tanrı'yı düşünürken kendilerini eğitirler. Bu yüzden insanların kendi içlerindeki, yine insanın içinde var olan ayırt etme gücüyle kendilerini iç duyarlıklarla iç ermelerle, gözden geçirirler, denetlerler. Tanrı'ya inanmayandan daha çok kendilerini arıtabilirler. Hayır, demiyorum ki, Tanrı'ya inananlar kendilerini arıtabilirler, yalnız. Yok, Tanrı'ya inanmayan bir insan da, ama çok olgun bir usa ermiş bir insan da o başarıya ulaşabilir. O düzeye varmamış toplum için, bunu kısa bir yol olduğunu sanmıyorum.

– Ölüm hakkında ne düşünüyorsunuz? Ölüm nedir?

– Ölüm aslında yeryüzünün doğumdan daha büyük bir olayıdır. Çünkü doğarken bilinçsiziz. Bu kavramın dışındayız, sonradan bunu anlıyoruz. Ölüm öyle değil, sanki büyük birbilinçle ona ulaşıyoruz. Ölüm geldiği zaman bilincimizin en olgun çağında oluyor kişi çoğu kez. Ben bunu çok yazmışımdır. Bu usumun duyarlığımın alamayacağı kadar büyük bir olaydır.

– Size yakın olan konulardan biri de içkidir sanıyorum.

– Ben yalnız yürekdeşlerimin bana yakın olduğunu sanıyordum, içki de mi bana yakınmış?

– İçki de yakın, içkinin yaşamınızdaki rolü, içki konusunda neler düşünüyorsunuz?

– Anlaşıldı, ille öğreneceksiniz, anlatayım.

– Ve günde ne kadar içiyorsunuz?

– Günde ne kadar içtiğimi ben de bilemiyorum. Canım ister içerim, canım istemez içmem. Şiire yeryüzünde en yakın

varlık içkidir. Çünkü ikisi de bizi soyutlamaya ulaştırırlar. İçki olmasaydı şiir yazmayan insanların, sanatla uğraşmayan insanların soyutlama olanağı kalmazdı. Bir oduncu, bir berber, bir işçi, bir marangoz, bir memur işinden çıkıp iki yudum içki içiyorsa, bu soyutlama isteğinden, bilinçaltının soyutlamaya varmasını istemesindendir. İçkiyle şiirin bu yakınlığını ta küçük yaşlardan beri sezdim. İkisinde de imgelem olanağı vardır. İkisinin de duyarlık olanağı vardır. Sonra ikisi de, isterse yüz bin kişi arasında içilsin, ya da okunsun, özel bir yakınlıkla herkese ayrı ayrı yaklaşırlar. Şu sofrada bir şişeyi içiyorsak şişenin onda birini ben içiyorsam, onda dokuzunu sen içiyorsan, bu gerçek gene belli. İkimiz de şişedekini başka başka sesler, aydınlar biçiminde duymuşuzdur, görmüşüzdür.

– Yalnız, hatırlıyorsam, içkinin çalışmanızı engellediğini, içmediğiniz zamanlar daha çok çalışabildiğinizi, daha verimli olduğunuzu söylemiştiniz?

– Elbette. Bu söylediğim o gerçeğin karşıtı değil. Elbet içki içtiği zaman insan dikkat yeteneğini yitiriyor. Dikkat gücü olmadan da çalışılamaz. İçki içerken iyi çalışılır derler, ben buna inanmıyorum, ancak not alınabilir belki, taslak çizilebilir belki, o da ilk yudumlarında ilk başlamalarında, kadehler dolusu içki içtikten sonra insanın güzel bir şey yazmasının olanağı yoktur.

– Eskiden çocuk kavramıyla ilgileniyordunuz, son zamanlarda çocuk kavramına bir başka şekilde eğiliyorsunuz. Hatta çocuk şiirleri de yazıyorsunuz. *Milliyet* gazetesinde sizinle yapılan konuşmada bununla ilgili güzel açıklamalarda bulunmuştunuz. 1- Çocuk şiiri yazılabilir mi? Çocuk şiiri diye bir şey olabilir mi? 2- Çocuk şair olabilir mi?

– Kalemi elime aldığım günden beri, başka yerde de söylemiştim, her zaman çocuğa dönük olan bir adamım. Karşımda her zaman bir çocuk var gibi. Bu belki de şiirin us dışı, ya da bilim usu dışı bir usla yazıldığını, o duyarlığı taşıdığını her zaman duymamdandır. *Çocuk ve Allah* adlı ilk değilse de bence ilk gibi olan kitabımın adından da belli ki, kendimi her zaman biraz çocuk görmüşümdür. O çocukluk duyarlığı içinde kalmışımdır. Arada bir çocuk şiirini her zaman denedim. 1951'de

Ankara'daydım; *Çocuk ve Yuva* diye bir dergi çıkardı, oraya çocuk şiirleri yazdım. O şiirler sonradan Yugoslavya'da yayımlanan *Açıl Susam Açıl* adlı çocuk kitabına girmiştir. O kitaptan sonra yeniden çocuk şiirleri yazmak isteğini duydum. Bütün şiirlerimi ancak istek duyduktan sonra yazarım. O yandan gelen, içimde yankılanan dayanılmaz bir çağrıya uyarak yazarım. Böyle bir çağrı duydum yine, yazmaya başladım. Hem nedense çocuk şiiri yazarken gülümsüyorum ve daha başka bir sevinç duyuyorum. Çocuk şiiri olabilir mi? Olabilir. Çocuk şiiri şudur: çocuk şiirinde yapıyı, nesnelliği, konuları, onun açısına göre daha ince seçmek; ilk duyarlıklar, ilk özgürlükler, ilk ölçüler içinde yazmak gereklidir.

Çocuk şair olabilir mi diyorsunuz? Çocuk şair olamaz. Çünkü şiir yazmaya, demin de söylediğim gibi, yetenekler kazanıldıktan sonra varılabilir. Olmaz değil, ancak neden yazdığını, nasıl yazdığını bilmeden bir rastlantıyla yazar, kurallarını bilmeden. Evet üç beş çocuk şiiri ben de gördüm, fakat dikkat ediyorsanız, o çocuk ozanlar ortadan yok oluyorlar.

– Müzik üzerine düşüncelerinizi söylemediniz. Şiirin müzikle bir yakınlığı da olsa gerek.

– Şiirin müzikle yakınlığı hem var, hem yok. Şu bakımdan: Şiirde iki türlü müzik olabilir. İlkin, dışdüzeyde şiirin müziği var. Bir de şiirin kendi iç yapısında olan, sözcüklerin imgelem kavram boyutlarını veren müziği var. Müzikle ilgiye gelince, evimizde müziğe karşı yakın bir ilgi vardı,müzik evimizde günlük bir eğilim gibiydi. Örneğin kız kardeşlerim yabancı öğretmenlerden keman, piyano dersleri almışlardır. Babam birkaç sazı çalabilen bir adamdı. Zaman zaman evde "konser"ler verilirdi. Yemekten biraz sonra babam udunu, ya da kanununu eline alır, kardeşim kemanını alır, omuzuna dayardı ve geri kalanlar da söylemeye katılırlardı, küçük konserler verildi. Bir olay benim müzikten uzak kalmama başlangıç olmuştur. Olay da şu: Kayseri'de ikinci sınıf öğrencisiyken, yine böyle bir konser gecesinde, biz üç kardeş şarkı söylüyorduk. Kardeşim keman çalıyordu, babam da kanun çalıyordu, en küçüğümüz ise çok ufaktı, katılmıyordu. Bir ara annemle babam Arapça bir şeyler konuştular. (Gizli bir şey konuşacakla-

rı zaman Trablus'ta öğrendikleri Arapça'yı kullanırlardı.) Bana öyle geldi ki, "Fazıl iyi söylemiyor" dediler. Buna kırıldım, isteksiz söylemeye başladım. Sonradan da müziğe karşı uzak durdum. Müziği severim, özellikle büyük bestecilerin parçalarını dinlerken onların başka bir yaratık olduklarını duyarım.

– Klasik Türk müziğini seviyor musunuz?

– Evet. Klasik Türk müziğini seviyorum. Bir de klasik batı müziğini severim. Yeni müzikten de biraz aranjmanları filan... Halk müziğini de seviyorum. Yalnız hepsini değil, halk müziği de, halk şiiri gibi, dağda iken güzel, ilçelere, kentlere yaklaştıkça o ova derinliğini, o dağ yüceliğini yitiriyor.

– On binlerce dizeyi tutan şiirlerinizde ilginçtir, kadın sevgisine pek az yer vermişsiniz. Bunun bir nedeni olabilir mi?

– Var, söyleyeyim: sevgi şiirlerim, ötekilere göre azdır, yalnız *Sevgilenme* adıyla çıkacağını söylediğim kitabın çalışmaları sırasında şöyle bir olay oldu. Şiirlerimin bir bölümü son geçirdiğim bir büyük sevginin ürünüdür. 1960 yıllarında. Bu kitabı düzenlerken yeni yazdıklarımı daha önce yazdığım sevgi şiirleriyle birleştirdim. Gariptir, her akşam kitabı diziyordum, ertesi akşam aldığımda o gerçek sevgiyle ilgili şiirlerle öbürlerinin birbirlerinden ayrılmış olduklarını görüyordum. Ben bir araya koyuyorum, onlar kendi kendilerine ayrılıyorlardı. Sonradan anladım ki, birbirlerine inanmıyorlar. Ayrılmalarının nedeni bu. Ben de ister istemez ayırdım. Şimdi eskiler bir bölüm olacak, yeniler de ayrı bir bölüm. Sevi şiiri yayımlamamamın nedeni de şu: Gençliğimde o denli çok aşk şiiri yazılıyordu ki, tiksindim ben. Aşktan başka bir şey yazmıyorlardı çünkü. Bu biteviyelik beni tiksindirdi.

– Yaşamınızda büyük sevileriniz oldu mu?

– Görünmez gibidir ama, beni sevgilerim sevgilerine götürmüştür.

– Orhan Burian'ın, *Yücel*'de, Türk şiirini değerlendiren bir iki yazısı çıkmıştı. Orada sizin şiirlerinizi büyük bir önemle ele alıyordu. Hatırlıyorsunuz herhalde. Ataç da, sizin gibi bir şairin çağında yaşadığı için mutlu olduğundan söz etmişti.

– Efendim, Orhan Burian'ı söyleyeyim önce. Ben Harbiye'deyken *Varlık*'ta şiirlerim yayımlanıyordu. O zaman *Yücel* der-

gisi de çıkmaya başlamıştı. Haluk, şiir istedi yolladım. Bu sayısında sonradan *Çocuk ve Allah*'a giren "Ölünün Soğuması" adlı şiirim yayımlanmıştır. Bir süre geçti. *Yücel*'den, "Sana Londra'dan mektup var" dediler, uzattılar mektubu. Orhan Burian bu şiiri okumuş, çok sevmiş, beni kutluyordu. Bundan sonra onunla dostluk ve mektuplaşma başladı. Orhan Burian'da şiirime yakın bir duyarlık gördüm hep. Elinden geldiği kadar da beni tanıtmaya uğraşmıştır. Ne yazık ki, çok erken öldü. Beni sevenlerin erken ölmelerine çok üzülürüm bugünkü şiirlerimi onlara gösterdim diye, onları daha mutlu, haklı kılamadım diye.

– Sizi ne kadar çok severdi ve överdi!

– Daha ilk şiirimi sevmişti. Bense en iyi şiirlerimi onun ölümünden sonra yazdım.

– Sabahattin Eyüboğlu'nun yazısı da var mı?

– Uzun bir yazısını anımsamıyorum. Var ama, değinmeleri var.

– Sizin üzerinize yazı yazan, sözü dinlenir yazarlarda şunu gördüm. Bunlar aynı zamanda Yahya Kemal'i de beğeniyorlar. Orhan Burian, Sabahattin Eyüboğlu da öyledir. Kaplan da öyledir, hatta Yaşar Nabi de.

– Ben de size şunu söyleyeyim: Yahya Kemal'in öldüğü hafta Cahit Tanyol uğramıştı, o anlattı: "Ne tesadüftür, ölmeden beş gün önce gördüm. Elinde bir *Varlık* dergisi, senin de birinci sayfada bir şiirin vardı, Yahya Kemal bu şiiri okuyordu. Dedi ki: "Bu şiiri okudum, okudum, sabahtan beri, bir şey anlamadım. Bu şairi beğeniyorlar, bense hiç anlamıyorum." "Bunu yazsana" dedim. Bu ne biçim büyük şair, kendi çağında yazılan şiiri anlamayan bir şair büyük olur mu? Allah beni böyle büyük şair olmaktan korusun. Dediğiniz yazarlar, Yahya Kemal'i beğeniyorlarsa, bence bir yere dek beğeniyorlar, sizin sandığınız kadar da beğenmiyorlar sanırım. Çünkü beni beğenmek, beni hiç anlamayan Yahya Kemal'i beğenmeye engeldir ya da iyice beğenmeye engeldir.

– Ya da onu beğenmek sizi beğenmeye engeldir.

– Belki doğrudur. Ben ondan sonra geldiğim için, onu beğenmek kolaydır, onu alışkanlıktan beğeniyorlardı. Ya da eği-

timleriyle.

– Şartlanmalarıyla demek istiyorsunuz?

– Şartlanmalarıyla mı? Evet, olabilir.

– Bir arada *Büyük Doğu*'da da şiirleriniz çıktı. Sözgelimi, "Köpek Havlar". O şiiri çok sevmiştim.

– Evet o zaman böyle değildi dergiyi çıkaran. Sonraları başka şiirlerimi istediyse de, göndermedim.

– Necip Fazıl'ın şiirini nasıl bulursunuz?

– İlk dönemlerinde iyi şiirdir. Necip Fazıl o şiiri sürdürseydi daha iyi sonuçlara da ulaşabilirdi. Ne yazık ki bıraktı. Onun yapısında şiire yatkın bir hava vardı ilk yıllarda...

– Sizde hiç etkisi olmamış mıdır? Cahit Sıtkı da olmuştur sözgelimi.

– Herkesin şiirini okuduğum gibi onun şiirini de okudum. Onun şiirleri her şeye tek açıdan bakıyor .*Kaldırımlar*'daki kişi oteldeki kişi hep tek açıdan bakıyor. Elbet bakışı olacak kişinin. Kişinin yaşama değiştirirken, onun bakışları değişik değil. İkincisi, bence şiir büyük bir sağlıktır. Onun en iyi şiirlerinde bile hasta bir adam var. Tedirgin, kendi kendinin denetiminden çıkmış bir adam. Ben ozanın yazdığı şiirlerin sağlıklı olmasını ve öyle yaşamasını isterim.

"Haydi" adlı dörtlüklerimi ele alalım. O dörtlüklerde, hangi durumda olursa olsun, kişiye yeniden, kendi mutluluğunu duyurmak, onu mutlu kılmak, ona sevinci vermek amacını güderek o işi yapmaya çalıştım ve çalışıyorum. Dikkat ederseniz, benim şiirlerimde toptan karamsarlık yoktur. Tersine, bitmez tükenmez bir mut vardır. Yalnız, açıklamalıyım, şiirin sağlıklı olması, sağlıklı yaması ayrı bir iş. Şiirin konusuyla ilgili değil. Kendi öz sağlığı. Yunus, Pir Sultan Abdal sağlıklı şiirler yazmışlardır örneğin.

– Sağlıklı olmaktan, mutlu olmayı mı anlatmak istiyorsunuz?

– Bir insan gibi şiirin de sağlığı vardır. Şiirin sağlığı şudur: Neresinden kessen yine yaşar. Doğa kadar sağlığı yansır. "Otel Odaları" şiirinde, hatırlayın, tedirgin bir kişinin bunalımı var. Bu olabilir, bu da yazılabilir. Adı geçen ozanınki, hep o açıda kalmış bir durumda, şiirin yönetimini yitirmiş. İşte ben buna sağlıksız şiir diyorum.

– Us kontrolu mu olacak?

– Değil. Us kontrolu olmasa bile, nasıl söyleyeyim, kendini kaptırmış olmayacak, sağlığı, varlığı da duyulacak.

– Öyle anlaşılıyor ki, tam olmasa bile, mutlu olmayı da sağlıklığın bir işareti olarak görmektesiniz.

– Yok, mutlu olmak sağlığın belirtisi değil. Bir insan sağlıksız olur da, gene şiiri sağlıklı olabilir. Allah'a şükür ben kendim de sağlıklıyım.

– Ahmet Hamdi'nin şiirini nasıl buluyorsunuz?

– Ahmet Hamdi'nin şiiri, hiçbir zaman Ahmet Hamdi diye bir şairin yaşadığına tanık olamaz.

– İlhan Berk'in şiirine ne diyorsunuz?

– İlhan Berk'in şiiriyle hiç ilgili değilim.

– Neden ilgilenmediniz acaba?

– Gerek duymadım.

– Aşırı tutkularınız ve düşkünlükleriniz var mıdır?

– Hiçbir tutkum yoktur. İçki bile tutkum değil. Tutukevinde olduğum 16 gün hiçbir şey içmedim, aramadım bile.

– En sevdiğiniz yemek?

– Her yemeği severim, yalnız her gün verseler ıspanak kavurmasını yerim, zeytinyağlı patlıcan dolmasını yerim. Her gün verseler, taze balık yerim.

– Her gün hangi içkiyi tercih edersiniz? Dünyada içkileri bir teke indirseler hangisini içmeyi isterdiniz?

– Rakı içerdim.

– Şiirlerinizden takibata uğradınız mı?

– Bunlar kalsın şimdilik.

– Bir günlük yaşamınızı anlatır mısınız? Genellikle hangi çizgiler içinde oluyor.

– Şimdiki mi, eskide kalmış günlerdekiler mi?

–Şimdi.

– Efendim, şöyle oluyor şimdi: Gene on ikide yattık diyelim. Bazı gece dört saat sonra kalkarım. Canım şiir yazmak ister. Oturur yazarım. Yatarım, yine canım şiir yazmak ister, yine kalkarım, yazarım yatarım. Bu bazı geceler öyle sürer ki, "Yeter artık yeter" derim. Bazı gece böyle bir çalışma olmamışsa, sabah kalkınca, canım önüne geçilmez bir susuzlukla şiir

yazmak ister. Dışarda buluşacağım biri de olsa, dayanamam. Otururum, başlarım çalışmaya. Bu çok sürmez. Yarım saat çalışabilirim. Kalkarım. Tıraş olurum, yıkanırım. Eğer şiir çalışması yapmamışsam, gece ya da sabahleyin, olağan gün demektir o. Geçerim, otururum masaya, ya şiir yazarım, ya şiir düzeltirim. En uzak günde bıraktığım dosyayı çıkartırım, üzerinde çalışmak için. Çalışırken bazen bir şeyler ekler, bazen eklemem, silerim. Öğlen olur, gider yemek yerim. Afişlerden akşam için bir film hazırlarım. Birisine rastlarsam günlük çizgi değişir biraz. Sonra saat üçe doğru kitabevine bir uğrarım; kimi gün, gerekiyorsa, kitabevine uğramadan Babıâli'ye giderim. Hava durumuna göre ya kıyıda bir yere, ya canım döner isterse Aksaray dolaylarında bir yere, ya da Beyoğlu'na, bir içkili yere giderim. Orada yemekle içki içerim. Saat altı buçuk olur ya da dokuz buçuk olur, sinemaya giderim. Sıkıldığım geceler üst üste iki filme giderim. Vakit geçsin diye, dediğim gecelerde, içki içmek istememişsem hemen altı buçuğa, oradan çıkıp dokuz buçuğa giderim. Olur saat 24.00. Dönerim eve. O gün sabah çalışmamışsam, gece yaparım çalışmayı, düzeltme çalışmasını. Bunun tersi de olur. Kanım şu ki, şiire en uygun zaman sabah oluyor. İnsan dinlenmiş oluyor. İnsan şiir yazarken ne tok olmalı, ne aç olmalı. Tok olunca şiir kolay kolay yazılmaz. Kuleli'deyken bir günde insan, –her biri başka vezinde olmak üzere– kaç şiir yazar dedim. 6 ders, üç de çalışma süresi içinde aruz vezniyle 31 şiir yazdığımı, anımsarım.

– Bir günde 31 şiiri aştığınız oldu mu?

– Bana şimdi hangisi olduğunu sorma, kitaplarımdan birini bir gecede yazdım.

– Hangi kitap ?

– Kitabın mutlu yaşantısını bozmayalım. Hem de nasıl bir gecede biliyor musun? Gündüz beşte başladım, sabahleyin üçte dörtte bitti. 91 kez de okudum. Düzeltmeler yaptım. Yemek yemedim o gece.

– Ankara'yı nasıl buluyorsunuz?

– Burada dostlarıma karşı Ankara'yı kötülemek istemem. Ankara da yurdumuzun bir parçası. Ne yazık ki kurulurken dikkat edilmemiş, bugün insan Ankara'da bir günde iki gün zi-

yan ediyor yaşamasından, o duruma gelmiş.

– Havasının kötülüğünü mü kastediyorsunuz?

– Elbette. Ankara'da gaz maskesi gerektiğini duyuyorum şimdi.

– Askerlikten gelmiş olmanız şiir çalışma yönteminizi belirlemede bir rol oynamış mıdır?

– Oynamıştır sanıyorum. Askerlikteki kuruluşların, kuruluşlardan daha büyük kuruluşlara varmanın bana verdiği alışkanlık düzendir. İlk kitabım dışında, bütün kitaplarımın bir konu birliği içinde, bir yapı bütünlüğü içinde görünüşleri. Başka ozanlarda olduğu gibi, türlü konulardaki şiirlerimi bir araya getiren kitabım ilki dışında yoktur. Hepsi, *Delice Böcek, Asu, Çocuk ve Allah, Hoo'lar...*, hepsi bir konuyu türlü yönlerle işlerler, bir sonuca ulaşırlar. Sanırım bu, askerlikteki kuruluşlarla büyük bir benzerliktir. Ya da onun verdiği alışkanlığı sürdürmedir.

– Bir zamanlar kitaplarınıza genel bir ad koymayı düşünüyordunuz?

– Yine de düşünüyorum. Yalnız çalışmalarımın daha belirli bir yere ulaşmasını bekliyorum. Şiir çalışmalarımın içinde, daha yayımlanmamış olanları da adlarıyla, konularıyla birlikte düşününce, bazı konulardaki anlatmalarımı yeterince belirtemediğimi görüyorum. Örneğin demin sorduğunuz evlilik konusunda, örneğin demin anlattığım yeryüzünün geleceği konusunda da bazı bildirilerimi şiirle söylemek isterim.

– Dili ön plana çıkaran anlayışınız ve dil konusundaki titizliğiniz biliniyor. Kendiniz de zaman zaman yeni sözcükler türetiyor, öneriyorsunuz. Bu konuda TDK'nın dilimiz alanında yapmış olduğu çalışmaları yeterli buluyor musunuz? Ya da onun nasıl bir yönde çalışmasını önerirsiniz?

– Sevinçle görüyorum ki, Dil Kurumu, her yıl dil anlayışında bana doğru yaklaşmaktadır. Şunu söylemek istiyorum. Yıllar önce İstanbul'da yapılan "Sadeleşmenin sınırları ne olmalıdır?" toplantısından önce, Dil Kurumu'ndaki bazı söz sahibi kişilerin dili sınırlama eğiliminde olduklarını görmüştüm. O toplantıdan önce yaptığımız yönetim kurulu toplantısında

da konu tartışılmıştı ve o türlü düşünenler az bir farkla yenilmişlerdi. Şimdi TDK da artık böyle bir sınırlama olmayacağında bütün yönetim kurulu birleşmiştir. Yine o zaman dergideki yazılarda, benim yaptığım bütün uyarmalara, çağrılara karşın yine de kimi yazarlarımız şimdiki gibi arınmış yazmıyorlardı, ya da yazmaktan kaçınıyorlardı. Şimdi bakıyorum onlar da kendilerini arıtmaya uğraşıyorlar. Sonra Batı kaynaklı sözcüklere karşılık arama eğilimi o zaman yoktu, şimdi o da çalışma konularının arasına girmiştir. Böylece Dil Kurumu benim ta eskiden olmasını istediğim, bir düzeye ulaşmıştır, ulaşmaktadır.Biliyorsunuz ben şiirini yalnız Türkçe söylemek bilincine ulaştığım sıralarda ülkemizin en tanınmış on dergisinde bir bildiri niteliğinde olan "Türkçe Katında Yaşamak" şiirimi yayımlamıştım. Bunu yaparken, bildiri olsun, her derginin okuyucusu da bunu görsün diye o şiirimi yazıp yayımlamıştım. Okuyucularıma artık Türkçe yazacağımı bildirerek başka sözcük kullanmayacağıma da söz vermiştim. O günlerde bana çok güç gelen bu eylemi çalışa çalışa kendimi yetiştire yetiştire sürdürebildiğim için mutluyum. Artık bugün istesem de Osmanlıca bir sözcük kullanma olanağım yoktur, kalmamıştır. Elim ülküsünü tutmuştur.

– Bir de dergi çıkarmıştınız?

– Evet. O zamanlar, demin anlattığım gibi, *Türk Dili* dergisinin tutumunu yeterince devrimci bulmadığım için ona karşı bir eylem olarak yakın arkadaşlarımla *Türkçe* dergisini çıkarmıştık. Bunu da şunun için yapmıştık: *Türk Dili* dergisi aşırı arı Türkçe diye saldırılara uğruyordu. Onu bu saldırılardan kurtarmak, ondan da aşırı, içinde bir tek Osmanlıca sözcük olmayan bir dergi çıkararak Dil Kurumu'na karşı olan eleştiri bakışlarını etkisiz kılmak için.

– Oradan çevirileriyle en ileri arı dil kullananların bugün ondan saptıkları görülüyor, bunu neye bağlıyorsunuz?

–. Bu sorunun karşılığını verirsem dışardan vermiş olacağım. Olanağı olsa da onlara sorsak, ancak, şunu diyebilirim: Bunu güçsüzlüğün bir belirtisi olarak karşılıyorum, en az üzücü anlamıyla; ikincisi, doğru yolun güçlüğü kişileri bazen kolaylıklara itebilir. Kimse ulu Türkçe ülküsünü yok edemez,

kendi yiter gider.

– Bu öz Türkçe'ye karşı, yaşayan dil adıyla, Osmanlıcacıların saldırısı var. Sevinçle görüyoruz ki, her yazar, her aydın öz Türkçe yanında yer almıştır. Bununla birlikte bir özeleştiri kesimi kurmak şu sırada yararlı olur mu olmaz mı? Daha bilimsel olmak için, öz Türkçe yapılan şeyleri eleştirmek...

– Yararlı olur, çünkü onların saldırıları kendi alışkanlıklarını korumak, ya da daha geniş alırsak, Mustafa Kemal'in her yaptığını, her istediğini bozmak, başarısız kılmak amacını güder. Bu, kendi kendimizi eleştirmekten, özeleştirimizi yapmaktan, bizi yoksun bırakmamalıdır. Türkçe o kadar büyük bir dildir ki, kendine karşı gelenleri gene yapısındaki büyük güçle bugün, yarın, hem yazı alanından, hem düşünce alanından silecektir. O saldırıların çoğu Türkçe'ye değildir.

– Bunu biraz daha açıklar mısınız?

– Seve seve. Dünyada elbette saf dil yoktur, elbette diller birbirlerinden sözcükler almışlardır, birbirlerini etkilemişlerdir. Bunun bir oranı vardır. En büyük diller bile kendilerine, yeniden arıtma kuralları getirirken, bizim 10 000'e 15 000'e kadar düşmüş sözcüklerimizin sayısını daha düşürmek nasıl ulusçuluk olabilir? Ben uluscu olmamızı savunarak dar bir açıdan konuşmuyorum, daha da yukarda söylediğim gibi, dil bir şey söylemek istiyorsa, önce kendi yapısı içinde gerçek kişiliğine ermelidir. Budur ulusculuk. Sözcükleri arasında bir uyuşuma ulaşmalıdır. Bunsuz hiçbir şey söylenemez. Hele kalıcı bir şey söylemenin olanağı yoktur. Dillerin arınması, dillerin büyümesi o ulusun imgelemesinin büyümesi demektir. O ulusun imgelemi büyükse ulusun yapınç uygarlığı da büyür. Bütün büyük uygarlıklar, büyük dillerden sonra gelmiştir. Bu yalnız ulusal olmanın yolu değildir, uygarlığın da yoludur. Üstelik bizim gibi kendi coğrafyası içinde bir dil birliği kurmamış ülkelerin bu duruma düşmesi başta beri dilimizin arınma eyleminden uzak tutulmasından ötürüdür. Osmanlıca bir sözcüğü, Türkçe bir sözcüğe yeğ tutan kişiden elbette hiç bir alanda sağlam bir düşünce beklenemez. Ne yazık ki, ülkemizde bazı üniversiteler genç öğrencilerini hâlâ o eski yola sürüklemekle ben-

ce yurdun yarınını gölgeliyorlar.

– Hayvan sever misiniz?

– Çok severim. Paris'teyken müzeleri gezerdim. Bir gün hayvanat bahçesi müzesini gezerken ziller çalmış, farkına varmamışım. Bekçiler de beni görmemiş. Baktım kapılar kapanmış. Dışarıya çıkamadım. Neyse, bekçi kulübesini bulup dışarıya çıkıncaya kadar bir saat uğraştım. Az daha içerde kalıyordum. Eve gidince, yanında kaldığım emekli bir öğretmen hanıma olayı anlattım. Güle güle öldü. Dedi ki bana "İçerde geceyi geçirmek zorunda kalsaydın, hangi hayvanın yanına giderdin?" Düşündüm binlerce hayvan, mamutlar, şunlar bunlar, düşündüm hangisine gideyim kime gideyim diye, "Atların yanına giderdim" dedim. "Niye?" dedi. "En çok tanıdığım hayvan o, ona binmesini de bilirim. Belki eskiden bindiğim bir hayvandır, ya da onun tanıdığıdır" dedim. Güldü kadın. Ben sordum "Siz nerede kalırdınız?" diye. "Ben de kedilerin yanına giderdim" dedi kedi sesiyle. Bu sorunuz bana o olayı anımsattı. Her hayvanı severim. Biz onlara hayvan diyerek haksız bir ayırım yapıyoruz. Onlardan bizim hiçbir farkımız olmadığına inanırım. Onların da dilleri var. Hem onlar bizden daha erdemli gibi, çünkü onların ulusları yok. Bütün atlar at ulusu, bütün kediler kedi ulusu. Bizimse birçok ulusumuz, uluslarımız var, onların bir dili var, bizimse birçok dillerimiz.

YAPITLARIMLA KONUŞMALAR I

1. Baskı: 1999

Birinci Oturum

Kadıköy, 1 Eylül 1999

– Günaydın arkadaşlar! Seksen altıncı yaşıma girerken bir sorumluluk duydum. Yapıtlarımı dinlemek sorumluluğu. İstedim ki, sizler yaşamalarınız içinde kendi varlıklarınızı denetlerken okuyucularıma da görünesiniz. Ne düşündüğünüzü, neler söylemek istediğinizi yıllar sonra bile olsa okuyucularımız bilsinler.

– Ben *Havaya Çizilen Dünya*. Yeni baskımın önsözünde beni kastederek "Yapıtlarımın ilki dışında hepsi bir bütünlük taşır" dediniz. Neden beni sonraki yapıtlarınızın yapısı dışında tuttunuz?

– Sen çok pencereli bir evsin. İçerdeki çok elli bir genç, bütün yöreyi görmek için bütün pencereleri açmış. İnandın mı?

– Evet. Peki, ilk bölüm ile son bölüm geleneksel yapıdaki şiirlerden oluşuyor.

Örneğin;

Yaylada Serenatlar 1

Ay Işığı

Gönlümün gecesi dinsin güzelim;
Sevgisi bir akan nurdu desinler.
Adını anarken kopsun da telim;
Türkü tam yerinde durdu desinler

Gönlümü yabanlar, eller işitmiş
Dilerim herkese yas olsun bu iş:
Bir çiçek uğruna nasıl da bitmiş,
O karlı dağların kurdu desinler.

Bir sıla tadıyla Tanrı'nın günü,
Çağırır bir uzak ses, öksüzünü.
Bu içli türküye çevirir yüzünü;
Güle ay ışığı vurdu desinler.

Orta bölümlerse geleneksel yapının dışında.
Örneğin;

Bir Gece

Bir evimiz vardı ki üst katı baştan başa sofaydı,
Yazın babam, annem biz beş kardeş hep burda yatardık.
Bir bahçeye bakan pencereler dururdu her zaman açık
Ekseri geceler burayı aydınlatan gökteki aydı.

Yine yukarı çıkmıştık dersleri bitirip bir gece;
Yine yerde uzamıştı halı gibi, aylı pencereler.
Herkes özlerken sıcaktan alnı için bir mermer,
Koydu küçük ablam ortaya bir karışık bilmece.

Hepimiz uykunun disiplinini bozduk buradan;
Birbir üstüne gele gele bilmeceler, hikâyeleri getirdi.
Sözlerin, kahkahanın, susmanın manası birdi;
Yalnız bir neşeydi ortada su gibi akan.

Eski bir süvari zabiti olan babam da neşeliydi o vakit;
Kışladaki boruları çaldı, yumruğunun içiyle.
Kalın, baba ve gür sesindeki tonla gelmişti her şey dile.
Başladı yarıkaranlık duvarın üstünde bir resmigeçit;

Yemek borusu, ders borusu tam bir kalabalıkla geçtiler,
İçtima borusunda koşan askerleri gördük hepimiz.
Sonra önümüzde açıldı kıpkırmızı bir deniz;
Kıpkırmızı süngülerin parıltıları yandı birer birer.

Hücum borusuydu bu; kan renginde parladı sükûn,
Hepimiz bütün geceden çıktık, yalnız ruh olup.
Bütün akşamıyla doldu içimize ateşten bir gurup,
Kolunu kaldıran yaralı bir asker sonu oldu hücumun.

Sonra babam, sofanın bu büyük sükûnunda
Yat borusu diye üfledi, bir uyku rüzgârını.
Duyduk, birleşen kirpiklerimizle gecenin diyarını;
Ki tüylü meyvelerin parmaktaki lezzeti vardı bunda.

Ve ben hâlâ o hücum borusunu yaşamaktaydım,
Bu, uykuların büyük bir gül gibi açıldığı saatte.
Vücudum temasların hayatından kurtuldu gitgide,
Ve düştü alnıma zaferden şafaklar, salkım salkım:

Geçti çocuk muhayyelemden kıpkızıl atlarıyla bir ordu,
O gece vatanı dalgalandırdı ruhumda bayraklar.
Allah Allah sesleri büyüdü sabahlara kadar;
Ve o gece rüyada Allah'ı gördüm, gülümsüyordu.

Bu ayrımı neden yaptınız?

– Senin önsözünde de açıklamıştım: "Ses bittiği yerde, imge bittiği yerde dize bitmeli" demiştim. Sözün bittiği yerde, sesin bittiği yerde, dizenin bitmesi yöntemi, yazdıklarım ilerledikçe beni sayılar gerçeğine ulaştırmıştır. Dizeyi gereksiz sözlerden arındırma eylemi titizlikle uygulamaya konulmuştur. Önemsiz gibi görünen ilk tanım ilerde uzun uzadıya anlatacağım sayılar gerçeğine beni nasıl ulaştırıverdi bilemem. Bu duyarlığım seninle başlamıştır, sürüp gitmiştir. Orta bölümdeki çalışmalar, bu çabaların ilk ürünleridir. İlk ve son bölümlerdeki yazı geleneğine bağlı uğraşılar, yapıtı yumuşatmak içindir. Yapıtın getirdiği yeniliği azar azar sunabilmeyi sağlamıştır.

Ses:

– İkinizi de dinliyorum, iki boyut gibisiniz. Üçüncü boyut nerede?

– Sen de mi geldin? Sen de mi soracaksın? Üçüncü boyut okuyucularımızdır. Onlar ikimizi de seni de dinlemekteler.

– *Havaya Çizilen Dünya* sorularını sürdürebilir mi? İçerdiğim konular, sonraki yapıtlarınızda daha da büyütülmüş, genişliğine, derinliğine işlenmiş. Bunu bilinçli mi yaptınız?

– Doğrusunu söylersem ne düşünecekler bilemem. Bu çalışma bir tasarımın sonucu değildir. Bilinçaltım sende ana çiz-

gileriyle görünmüş, sonraki yapıtlara kendi kapsamlarını yansıtmışlardır.

– *Çocuk ve Allah* olarak konuşmaya katılmak istiyorum. Benim için de öyle demektedirler. Daha sonraki yapıtlarınızın benden doğduğunu ileri sürmektedirler. Örneğin şu dizeler:

Çocuklar Korkunç Allahım

Çocuklar korkunç Allahım,
Elleri, yüzleri, saçları.
Uyurlar bütün gece
Yoksa sana ihtiyaçları.

Çocuklar korkunç Allahım,
Bebek yaparlar haçları.
Aşina değiller hatıramıza
Severken aynı ağaçları.

– O da doğru. Sen de bilinçaltımın biraz daha kalın çizgilerle yazıya geçirilmiş tasarımısın. Sendeki "çocuk" ileriki yılların "Dağlarca Çocuklarda" dizisine varmıştır. Şöyle gözlemlemeli. Yapıtlarımız, ilkinden sonuncusuna dek parmak izlerimizdir. İstesek de istemesek de bizi, içimizdeki doğanın parmak izlerini okuyucularımıza gösterirler.

– Sürdürebilir miyim? "Dağlarca Çocuklarda" dizisinde Tanrı kavramı yok. Bu neden?

– Bilmem. Belki de şundandır: Sende iki büyük uzunluğu ölçmek var. Bu büyük konu sende açılmış sende bitmiştir. Sürdürülürse yinelenmiş olurdu. "Dağlarca Çocuklarda" dizisindeki yapıtlar, içimizdeki ulu gözün bakışlarında sana yakın görünürler.

– Aç *Yazı*'yım; sormak istiyorum. Bütün yapıtlarınız hemen hemen bir konu bütünlüğü taşırlar. Bendeki çalışmalarınız bu birlikteliğin dışında. İşte benim bölümlerim: "Oğul", "Yataklar", "Bu Gece", "İnsan Hali", "Söyle Sevda İçinde Türkümüzü", "Hepyek Üzerine Düşünceler".

Bu bölümlerle bana çok geniş görüntüler vermektesiniz. Konu birliğini benim yapımla bozmaktan özel bir anlatım mı umdunuz?

– Sorun çok güzel! Bu yapıtı askerlikten ayrılmamın üç yıl öncesinde yazdım. Sanıyorum o güne dek yaptığım askerlik beni biraz bunaltmış. Dışarı çıkmayı, gerinmeyi, sere serpe dolaşmayı özlemiş olabilirim. Düşünürseniz; Kuleli Askerî Lisesi'nden başlayan süreyi düşünürseniz, 1929-1951 arası 22 yıl boru sesiyle uyumuş, boru sesiyle uyanmış birini güzel gezintisinde daha da sevmiş olabilirsiniz.

– Peki, "Söyle Sevda İçinde Türkümüzü" adlı şiiri, okuyucular neden daha çok sevmekte? Birçok besteci bunu türkülemek istemiştir, istemektedir.

Söyle Sevda İçinde Türkümüzü

Söyle sevda içinde türkümüzü,
Aç bembeyaz bir yelken.
Neden herkes güzel olmaz,
Yaşamak bu kadar güzelken?
İnsan, dallarla, bulutlarla bir,
Hep o maviliklerden geçmiştir
İnsan nasıl ölebilir,
Yaşamak bu kadar güzelken?

– Büyük bakışlarla okursanız, o çalışma sanki benim değildir. Geleneksel yapısıyla okuyucunun beğenisinin tam orta yerinde. Yazılarıma özgü yapı orda en aza indirilmiş. Şu gerçeği unutma: toplumun beğenisi kendini çoğu kez aşamaz.

Akdeniz sormakta:

– İlk çalışmalar, sonraları kendi konularını yapıtlara dönüştürmüş. Sanıyorum ilk iki yapıtta benim geleceğimi duyuran tek dize yok.

– Doğru söylüyorsun *Akdeniz*. Senin kökenini yazamamıştım. Biliyorsun ortaokul sıralarında bir süre Mersin'de kalmıştım. Bomboş kıyılara vuran dalgalar, ortaokulun ilk sım-

fındaki çocuğun yüzüne serpintilerle değmişti. O büyük güzellikten korkmuştum bile, ağlamıştım bile. Evde de aramışlardı seni. Bulamamışlardı.

Gemiler dalga biçimindeydiler. Dalgalar gemi biçiminde gidiyorlardı. O günlerde kurşunkalemi tutan parmaklarım öylesine güçsüzdü ki, o mavilik yığını yazılarıma girememişti; yine de yitip gitmemişti. Sende kalmıştı. Yıllar sonra Avrupa'ya giderken, o büyük gemide yeniden birleşmiştik. Bu yapıtımın yıllar sonraki yazı biçimimde kaçınılmaz değişimler oluşturduğunu nasıl unutabilirim.

Akdeniz'in büyüklüğü, yalnızlığı bende sözcük azlığına dönüşmüştür. Sözcükleri azalta azalta anlamı yaşatmak seninle, *Akdeniz*'le başlamıştır. Bu azaltım ileride bana şu sözleri söyletecektir "Tanrı olsam bütün ozanlara günde 25 sözcük verirdim. Ne diyeceksen, 'Bunlarla söyle' derdim."

XXXIV

Akdeniz değil de
Yelle büyüyen karanlığınız belki
Az daha unutuyordum
Güzelsiniz.

Akdeniz değil de
Ses veren eski düşünceler
Ansızın öyle uzaklaşırsınız ki
Siz diyemem size sen derim.

Akdeniz değil de
Bir ülke bu boşluk
Uyumak istiyorum
Neden düşünüyorsunuz gözlerimi.

– *Akdeniz* önce benim önsözümdü. Anımsıyor musunuz? *Batı Acısı* olarak soruyorum, bizi neden ayırdınız?

– İyi ki sordun bunu. Evet, askerlikten yeni ayrılmış Dağlarca'nın Akdeniz gemisiyle Avrupa'ya giderken önce

Akdeniz'i yazması kaçınılmazdı. Çünkü ilk kez, uçsuz bucaksız gökyüzünü, İtalya yanardağı Stromboli'yi nasıl yazmamış olabilirdim.

Bunun sana önsöz olması değerli yazarımız, yayımcımız Yaşar Nabi'nin isteğiyle gerçekleşmiştir. Birbirinizi bütünlese-niz de ayrı ayrı yayımlanmanız, gerçeği daha güzel sunmuştur. Kendi kişilikleriniz daha çok belirmiştir.

– *Batı Acısı*'yım, okuyucularınız beni nasıl karşıladı?

– Yayımlandığın günlerde TDK Yönetim Kurulu, İstanbul Üniversitesi'nde toplanmıştı. Büyük yazarımız Yakup Kadri Karaosmanoğlu da bu toplantıya katılmıştı. Seni imzaladım, sundum. Ertesi günkü toplantıda beni hemen hemen şu sözlerle karşıladı: "Aferin sana Dağlarca. Biz, Batı'yı başı eğik karşıladık. Onu eleştirilemez, olduğu gibi kabul edilecek bir uygarlık sandık. İlk kez sen bir gerçeğe dokunuyorsun. Onu eleştiriyorsun. Çok da doğru yapıyorsun."

Seni yazmakla yaşamamın yönü değişmiştir. Yeryüzünü bile eleştirmeye varabildim. Yönetim biçimleri ne olursa olsun, insan gerçeği en büyük yaşamamızdır. Bu gerçeği uygarlığın kapsamı içine kapatamayız. Bütün gerçeklerin ilki, insanın yeryüzünde özgürce yaşayabilmesidir. Bunu sağlamayan uygarlık, bir sömürü aracıdır ancak.

– Dağlarcam, yine *Batı Acısı* soruyor. Bendeki İsa şiirlerini neden yazdınız?

– Batı'yı, Batı müzelerini gezen biri İsa için düşünmeye, konuşmaya, yazmaya başlar hemen.

İsa, Batı kültürünün iskeleti belki. Bu yapı bizdeki dinseverlikten bambaşka. Onlar İsa derken biraz da kendilerini söylüyorlar. Bizde böyle bir olanak yok. Orada bütün ressamlar, bütün yontucular İsa'yla birlikte yaşamışçasına İsa. Binlerce biçimde binlerce solgun yüz, binlerce acı beni etkilemiştir. Sendeki bu bölümü değerli öykücümüz Samet Ağaoğlu çok severdi. Buluşmalarımızın hepsinde okurdu. İşte birkaç örnek:

I

Gövden
Avlanmış bir hayvan gibi
Çarmıha gerilmiştir ama,
Vaktini duyuyoruz
Dört yönde senin
Yaşamamız
Yettikçe.

Pek ayrılığın yok
Buda'dan ve öteki putlardan
Kovulmakla
Ölmekle
Ve göklere çıkmakla söylenti söylenti,
Daha da
Yamansın.
Girmiş aydınlığın odamıza
Penceremizden
Kişiliğin bitmez tükenmez,
Yer içer dinler düşünür
Büyük kara parçalarında.
Birleştirirsin zamanlarını
İnsanların ve ulusların

V

Öyle bağlısın ki
Ellerle
Ayaklarla
Yüzlerce yıl
Gelir usuna
Ellerin
Ayakların
Kurtulmak.

VI

İsa
Böylece geldin geçtin
Ve ayrılmadın hiç
Uykusuz kuşakların gecesinden.
Taşta tahtada duvarda resimde
Söyledin ninnisini
Bilinmeyenin, sessiz.
Tattırdın
Göğe giderek
Göğün mavisinde
Sonsuzluğu.
Var oldun ülke ülke söz söz
Ve sen kimseyi yaratmadın,
Seni yarattılar.

Ve şu zavallı insanlar
Neden sever seni
Böyle
Çok,
Bilir misin:
Asılı durursun da hep
Alırsın acısını cümlenin çarmıhta.

– Floransa sizin en içten duyarlığınızı yüklenmiştir. Niçin? Söyler misiniz?

– Nerde bu sözcük geçse, nerde Floransa dense büyük bir fuşfur kâseye dokunulmuş gibi titrerim.

Eskiden Yaşama

Floransa'nın sokakları öyle dar ki
Bunalırsınız
Girerken birbirine gölgeyle karanlık.

Kiliselerin kapılarında
Papazların konuşma saatleri yazılıdır,
Yaşlanırcasına ağarırsınız.

Avlularında birçok evlerin, kutsal,
Unutursunuz bir eskilikte
Bütün yabancılığınızı.
(...)

Orası tavanı gökyüzü olan büyük bir kilisedir. Sanıyorum, akşamları yeryüzünün bütün çanları orada toplanırlar, gündoğumunun ilk maviliğini karşılamak üzere. Orada kişinin bütün dinlerle ilgisi kesilmiştir. Kişi özel bir dincek büyümüştür. Hindu mudur, Hıristiyan mıdır, putperest midir anlayamaz. Yeryüzünden gelen bir tanrı gibidir. İsterim ki, bütün ülkelerin yöneticileri Floransa'da en az bir yıl kalmalı, yönettikleri insanlara ulaşmalı. Şunu da eklemeliyim, Floransa bir gökyüzü suyudur. Sanki içkidir. Bu içki *Batı Acısı*'nın tadıdır.

Batı Acısı, senden söz ederken Batı'daki içkiye de değinmek isterim.

Bizde kişi yalnız kendi içer. Batı'da içkinin karşılıklı güzelliği var. Orda içki içenler biraz da başkaları olurlar. Yanlarında evrenin en güzel gerçeği vardır. Eşi vardır. Küçük bir şiir anımsıyorum:

Ak İçki

İşte Roma'dasınız
İçki içerken çocuk
Bakar gözlerinize, sever sizi.
İşte Roma'dasınız,
Eski de uykusuz da
Evlerle kiliseler, birbirinden.

İşte Roma'dasınız
Pişmiş armut
Mezedir.

– Yeri geldi. Ben *Akşamcı*. Batı sofralarıyla Türkiye sofralarını üst üste yorumlamalarınızı biraz daha açıklar mısınız?

– Güzel. Orda içki içerken değişiyor sanki parmaklarımız. Camda, küçücük bardakçığın camında duruyor sürezcik. Yurtdışı uzaklığından mıdır, evimizin çok ötesinde olduğumuzdan mıdır bilmem.

Burda, yurdumuzda içerken, içerkenki yalnızlığımızdan daha da soyunmuşuzdur. İçmek, odamızda bir sedire uzanmak gibidir. Yurtdışında içki böyle değil. Hep giyiniksinizdir orda.

Akşamcı'mız, toplum olaylarına bir tepkidir. Yönetimlerin ta eski yıllardan gelen beceriksizliği, sömürüye dönük tutumu, günlük duyarsızlıkları yazarları – çizerleri de, toplumu da akşamı bekler kılmaktadır. Akşam olur olmaz, gökyüzünün yalnızlığı yeryüzünün yalnızlığına iner inmez ayakların oyu içkili yerleri seçer. Burdan başlar akşamcılık. İnanınız her yudum bir sözdür. Söylenememiş, söylenmesi gereken bir söz. Yudumlar, içki diline çevirilmiş birer duyumdur. İşitilmezlik kendi kulaklarınızda çınlar. Beni duyuyor musun? Dediklerimi doğruluyor musun *Akşamcı*?

Ses

İçki bir çağrılmadır
Adını duyan
İşitir
Onu

Kuytu Masadaki

Kimseler görmez:
İçki dışındadır
Adam içindedir
Bardağın

İçki Oburunun Gizi

En arkada
Oturduğu onun
İçkilerin hepsi
Önünde olsun diyedir

– Peki şiirlerim niye hep dörtlük?

– Bunu nasıl anlamıyorsun! Küçücek bardakların yerinedir dörtlüklerimiz. Daha uzun olsa, büyük esrikliğinin büyük dürtüsünde o upuzun, o yürüyüp giden dizeler seni nasıl anlatabilir ki? Sen hemen gelen hemen geçensin. Sen kıpısın. Kendini bile tanımaman bu yüzden. Küçücek bardakları sayamaman bu yüzden. Yarım şişeyle başlayan susuzluğun iki şişe doldurduğunu anlayamaman bu yüzden.

– Artık ayılabilir miyiz? Sayılar sorularına başlayabilir mi? Sayılarla yazı arasında ki o korkunç ilişki nedir?

– Biliyorsun sana ulaşabilmek için uzun yollar yürüdüm. Yapıtlar birer ülkeyse, nice ülkeleri dolaştım. Bilesin ki, ilk dizelerimden beri avuçlarımda duydum seni. Ölçütler, daha daha uyaklar senden gelme duyumlardır. Senin değişik parlamaların. Yazıyla sayı arasındaki evrensel iletişim, o çocuk çizgili ellerimde fal dedikleri avuç içi bölgelerde bile ayrı ayrı düşündürmüştür beni. Başparmağımızın, dibindeki dolgun yerinde görünen çizginin bileğe doğru uzamasını, falcılarımız uzun yaşama diye yorumlar. İlkokuldayken bunu duyduğum günlerde bakardım o çizgilere, öylesine inanırdım. İnanmak isterdim. Öperdim onu.

Yazı, çizgidir. Çizgi uzunluktur. Uzunluk sayıdır. Uzunluk, çizginin boyutuyla sayı olmuştur, bence. Sayılar için, seni yazdıktan sonra da sürdürdüm çalışmalarımı. Bulabilirsem, yitik yazılar arasından çıkarabilirsem, okuyabilir, okutabilirsem, seni yeni baskında zenginleştirebileceğim.

Şunu da eklemeliyim, *Dildeki Bilgisayar*, yapıtı; senden başlayan aydınlığın somutlaşmasıdır. Evreni dille gören en büyük sayı elle tutulur orda. Sayılarla, kişi yaşamasının uçsuz bucaksız ilgisi var. Denebilir ki, kişi adındaki tek ağaç, gün adlı

yapraklarla evrendeki sayılarına ulaşır. Yağmur yağar, yel eser, kar düşer o yapraklara. Sayıların seslerini duyarsınız. Belki evren yeni yüzyıllarına girer tek tek kişisel türküsünde yapraklarımızın. Seni nasıl yanıtlayabilirim! Sen kendini bundan sonra bile söyleyeceksin, anlatacaksın.

Ses:

– Beni ne güzel anlattınız...

Kendini Açılan

Sayıların gizi var
Kim nice artarsa artsın
Tek gibi durursa güzel ancak
Sayıların gizi var
Çok karınca değil
Karınca çok olunca sevindirir ancak

Sayılmak

Hepimizin sayısı var
Güneşte
Ya da güçlü aydınlıklarda ortaya çıkar

Odur doğa üzre bizden kalan iz
Padişah olsak bile haykırır kocaman
Kaç ettiğimizi söyler gölgemiz

İmgelem

Azalır
Sayısı duran
Birkaç gün sallanır ileri geri
Siliniverir ortalıktan sessiz

Öldü dersiniz ya
Çağrılmıştır belki
Sayısı konmuştur
Geleceğin aydınlığına

– Sayılar, ilk görevin bütün yapıtlarda evrenin direklerini dikmek. Direkler arasındaki yakın uzaklıkları belirlemek. İnanıyorum, yurtlar kanlı bıçaklı devrimlerden çok anlam devrimleriyle kurtuluşlara erebilirler. Ülkeler güzel sanatlarıyla, im, öykü, ezgi, yontu, bezek... güzellikleriyle kendi toplumlarını eğitirler. Eğitilmiş toplumlar, evrence eşdeğer güzelliğe ulaşmakla yurtlarını insanlık ilkelerine vardırabilirler.

Bir görevin daha var. Yeryüzündeki eşitsizliği, sömürüyü azalta azalta, devrimleri büyülte büyülte yok etmek. Bunun gerçekleşeceği nereden mi belli? Şu güzel sayılardan; 1648, 1789, 1917, 1923, 1949.

– Konuyu değiştirebilir miyim? Özel, çok özel yapımla benden söz edebilir misiniz? Beni, *Çıplak*'ı kime yazdığınızı söyleyebilir misiniz?

– Kızım, şu güneş altında seni açıklamak zor. Yum gözlerini benim gibi. İkimiz de gece olalım. Buradaki okuyucular da yumsun gözlerini. Onlar da gece olsunlar.

"Üç gece öptüler birbirlerini
Bir gece oldular"

İstediğin açıklama böyle de savuşturulabilir! Ben böyle yapmayacağım. Sözcüklerin parmaklarını sendeki sözcüklerde gezdireceğim.

Sen bir büyük düğün gecesisin. Sende Âdem'den beri ova, orman açıklığında, çardaklarda, höyüklerde bin bir biçimde evlerde, doğudan batıya dek uzanmış bütün görkemli saraylarda sayısız BİRİ'leri var. Sayısız BİRİ'leri sevişirken seni yarattılar. Ben yazıcısı oldum hepsinin. Ya da hepsindeydim, hepsi bendeydi. Buna bitkileri de, hayvanları da o en özel zamanlardaki sevişmeleriyle katabilirsiniz. Sende yaşamın duyarlıkları,

o en aza indirilmiş sözcüklerle en çoğula ulaşmak istemişlerdir. Senin ilk dörtlüğün sanki yaradılışın dörtlüğüdür.

Görünmeseler bile
Sevişirken
Resimlediler
Kendilerini

Buna o büyük patlama diyebiliriz. Sanıyorum, bütün varlıklar yaşamlarında bir patlama geçirmişlerdir. Sonu nasıl biterse bitsin, gök yuvarlağındaki o ilk patlamanın dört yana yayılmış tadı nice yeryüzü yaratmışsa, sendeki dörtlükler de öylesine eviçi, imgelemiçi, ısıiçi güzelliklere neden olmuştur. Olmayı da sürdürecektir.

Ses:

– Yine beni mi anlatıyorsunuz?

– Bir bakımdan *Çocuk ve Allah*'ın seninle kımıldadığını da ileri sürebilirim. Sıcaklağını suç sayma. Doğanın en büyük oluşumundan büyüktür senin dudaklarındaki o bir kıpılık yanıp sönmeler. Çoğal, daha çoğal. En son yaratıklarda bile yaşadığını, yaşayacağını bile bile.

– Sorumu tam yanıtlamadınız ki. Yineliyorum, beni, *Çıplak*'ı kime yazdınız?

– Yanıtlıyorum. *Çıplak*'ı yazan yok. O yapıtlarımın içine kendi kendine girmiştir. Ben de ona sorabilirim. Nerelerden geldiniz?

Düşünen Erkek

Bir yoldur kadın
Ulaştırır
Erkeğini
Yaradılışa

Mutluluk

Severken
Daha severken
Uzayda yaşarcasına
Ağırlıksızdılar

Yarıkaranlık

Birimiz gündüz
Birimiz gece
İşte arasındadır
Sevgi gündüzle gecenin

Yasaktan Dışarı

Suçsuzdular
Evrenin
Suçuna
Değer değmez

– İlk oturumu hemen hemen ilk yazılarımla bitirmek ne güzel!

İkinci Oturum

Kadıköy, 18 Eylül 1999

– Arkadaşlar, bu ikinci oturumumuz. Sorularınızın çizgi gibi sürmesinden sevinç duydum. Bu yapıtı okuyacaklar, sizlerdeki özel yaşamaları genel düzeye ulaştırabileceklerdir. Ben bile, sizlerde ayrı ayrı kalmış olan aydınlıklarımı, yapma bir kuşun bölümcüklerini birleştirir gibiyim bu konuşmalarla.

Sorusu olan söze başlayabilir.

– Ben *Çocuk ve Allah*: On iki bölümüm var. Özenle bakılırsa bölüm başlıklarının düşünülerek düzenlendiği apaçık görülür. İşte sıralıyorum: "Bu Eller miydi", "Vücudu Yaratmak", "Boş Vakitler", "Saklambaç", "Bir Ülke", "Büst", "Şekil", "Geceye Karşı Müdafaa", "Hep Aynı GökAltında", "Yaşadıktan Sonra", "Bir Ölüden Haber", "Talih Açıklığı". Bu sıranın nedenini açıklar mısınız?

– Doğru, açıklanması gerekiyor. Seni yazarken İstanbul'dan ayrılmıştım. Anadolu'ya, ilk doğu görevimi yapmak üzere atanmıştım. Bu süre, o günlerde üç yıl olarak belirlenmişti. Kendimi, bilmediğim, görmediğim bölgelere götürürken İstanbul'dan, evden, o mutlu ortamlardan ayrılmıştım. Bir elimde bilinmez, bir elimde senin tasarın vardı. Sana "romanım" gözüyle bakıyordum. Saydığın bu bölüm başlıkları bu romanın evreleridir. Bütün yaşamımı kapsıyordu biraz. "Bu eller miydi" diye başlayan yapıt "Alışkanlığında hüzün duyduğumuz şey" diye bitiyordu.

Yapıtın yürüyüşü, kalın çizgileriyle bir ölümlüyü anlatır. Onun çocukluğundan başlayan sıcaklığı önce kendi gövdesini bulmuştur. Sonra yeryüzündeki öbür gövdeleri bulmuştur: ağaç, su, dağ, ova, dizi dizi kışlalar. Bu gövdeler çoğunluğunda en belirgini kendi gövdesidir. Yapıtım üzerine yazanların çoğu gövde kavramının egemenliğini dile getirmişlerdir.

Yine sende yazılış bakımından büyük bir bileşim sezilmekte. Bölümlerin ya da dörtlüklerin ayrı ayrı yönlerdeki bakışı, ulaştıkları imgeler zenginliğini, sayısal başkalaşımlardan geçerek kendi uzaklığını, kendinden uzaklığını okuyucusuyla birleştirmek gizine ulaşabilmişlerdir sanki.

Sen en çok okunan yapıtımsın. Kimi arkadaşlar seni "Türkçe'nin anayasası" bile saymıştır. Birbirinden ayrılmış ikişer dizeler büyük gerçekle yüz yüzedirler. Büyük gerçekle birleşmişlerdir. Seni bütün derinliğine dek inceleyecek birisi çıkarsa, işi çok güç. Diyebilirim ki, ben seni açıklamak için sonraki yazdıklarıma ulaştım. Bitiremedim seni bugün bile.

Doğuda geçen, göklerimi doldurmuş kar dağlarıyla baş başalığımda, üşümüş ellerimle, mum ışığında yazılmış dizelerimle sende yaşadım sende yaşayacağım.

Yukarıdaki sözlerimde yapıtın diliyle söylüyorum: "Hüzün" duyuruyorsam okuyucularıma, beni bağışlasınlar. Yapıtın yazıldığı evreden kalmadır o.

– Bu anlamlar yolunu bende bırakıp öbür yapıtlarınıza geçerken üşümediniz mi?

– Üşüdüm. Oraların da beni çeken, beni sevindiren, bana umular veren coğrafyaları vardı. Bunların varlığını senden duymuştum. Senin duyumlarında benim yolculuğum. Senin bana verdiğin evren, ne güzel ki sen de bitmiyordu. Sen benim açık kapılar ülkemsin.

– Peki, deyiş bakımından nasıl ayrılabildiniz benden? Sizi uğraştırmadı mı?

– İnan uğraştırmadı. Yukarıda söyledim ya, senin kapılarından çıkmıştım artık. Kapılar yeni yolculuklarca büyüktür.

Yeri gelmişken söyleyeyim; yapıtlarımın yayım sırası yazılış sırasını göstermez. Birçok nedenle değişmiştir yayımlanmalar. Şuna inanıyorum, gerçek okuyucular dizelerin yapısından yazılış sıralarını bulabilirler.

Sormanı beğendim. Oturumlarımızı dinle... Yeni sorularla gel.

– *Yunus Emre*'niz sorabilir mi? Niye yazıldım ben?

– Çocukluğumu, yazıyla yüz yüze gelmemi anlatırken Yunus Emre adı çok geçer. Yunus Emre, benim ilk anaokulumdur, ilk okulumdur. Büyükannemin adı Fatmatüzzehra idi. Arapça bilirdi. Yunus Emre'ye tutkundu. Gün geçmezdi ki ilahilerini saatlerce seslendirmiş olmasın. Anneanne sesiyle beni çok etkilemiştir. Kapının hemen ardında durur, onu dinlemeye doyamazdım. Orda geçen sözler çocuk imgelemimde evrensel boyutlar kazanırdı.

"Konmuş İslam bülbülleri
Öter Allah deyü deyü"

Neler neler duyururdu bana anlatamam. Bülbüller sarıklı hocalar gibi gelirdi gözlerimin önüne. Sarıkları yeşil mi, sarı mı diye düşünürdüm. Ve kuşların bile yüreklerince ulaştığı Tanrı'nın büyüklüğü sanki boyumu uzatırdı. Ellerimi büyütürdü. Şimdi düşünüyorum da gerçek din eğitiminin nasıl yanlış yollara düşürüldüğüne mum mum eriyorum. Çocuklarımız küçücük yaşlarında Kuran kurslarına gönderilerek Allah'a yakınlaştırılamazlar. Oyun sanırlar, masaliçi sesler duyduklarına kaptırırlar kendilerini. O Fatmatüzzehra, o iki buçuk üç yaşlarındaki çocuğu ne güzel eğitmiş şaşıyorum.

Yine o günleri sürdürürsek Fatmatüzzehra Anneannemin hemen karşısındaki odaya geçeriz. Orda ablalarım, ağabeylerim, teyzeoğullarım okul ödevlerini yaparlardı. Onlardaki kulak konukluğu eklenirdi Yunus Emre'ninkilere. Böylece yazı eylemindeki gizi sezdiğim. Ayrıntılarını başka yerlerde –*Kutluk'un Evindeki Konuşmalar*– söylediğim bu evreyi, ben bir gömüler zenginliği saymışımdır. Bugün bile yararlandığım bir zenginlik.

Yunus Emre için yazmayı uzun yıllar istedim. Belki içimin Yunus Emre kamaşımı, Yunus Emre birikimi daha yoğunlaşmadığından çalışmalarına başlayamamıştım. Daha sonra belki de Fatmatüzzehra'nın yansımaları artık çiçek açmıştı bende, seni yazdım. Sende Yunus Emre ile sevmek yarışındayız. Kim daha çok severse o ötekine varacaktır.

Yapıtın ilk şiirini açıklamalarımın önsözü olarak okur musun?

Uyku Gömütlüğü

Hem daha uzakta hepsi
Hem daha derin uyurlar

Güneş doğarken uyan da
İyice bir gerin uyurlar

Kara kuyudan gelir su
Ipıslak serin uyurlar

Isıdır tek açlıkları
Isınızı verin uyurlar

Ninniler biter bitmez
Son söz mermerin uyurlar

Sana benzerler bir daha
Ölü gözlerin uyurlar

– Okuduğun dizeler izleyenlerde Yunus inceliğini, içtenliğini, yenileştirilmiş Yunus'la söylemektedir. Yunus Emre'yi yattığı topraklardan uyandırabildiğimi sanıyorum. Bu sanı belki de ona olan borcumu ödemek isteğidir. Ulusumuzun en büyük iki üç ozanından biridir. Sonsuza dek yenidir, yeni kalacaktır.

– Yine *Yunus Emre*'niz soruyor: Yunus Emre'nin bugünkü toplumumuzla ilişkisi ne durumda?

– Bu konuyu sormasan sevinecektim. Ne yazık ki aydınlarımız olsun, toplumun değişik kesimleri olsun Yunus Emre'ye varmaktan uzak. Aydınlar, ezberledikleri birkaç dizeyi belli günlerde okur görevlerini bitirirler. Toplum yalnız dinsel alandaki bir Yunus'u birkaç dizesiyle tanır, onun evrensel, bireysel varlığının ayırdında değildir.

Konuyu bütün büyüklüğüyle yanıtlamak istersek; şu önerileri dile getirmemek olanaksız:

1– Yunus Emre için artık gün geçirmeden Yunus Emre'yi Bulmak Kurulu oluşturulmalıdır.

2– Bu kurula, sayıları gittikçe azalan Yunus Emre bilginleri seçilmelidir.

3– Yunus Emre'nin yapıtları dil, inanç, yapı geleneği, sözcük, din yönlerinden imbikten geçirilmelidir.

4– Anadolumuzda Yunus adı yaygındır. Hepsi de deyişler yazmış, deyişlerinde bu ortak adı kullanmışlardır. Böylece karmakarışık bir yığın ortaya çıkmıştır. Öyle dizeler vardır ki bunları bir adamın söyleyebilmesi olanaksız. Tanrı'ya bir yerde

en saydam sevgilerle bağlı, öbür yanda "Yiğit isen geç! a Tanrı" diyecek kadar saygısız.

5– Benim özel bir yargım var. *İmin Yürüyüşü* adlı yapıtımda ayrıntılarıyla anlattım. Emre sözcüğü, Macarların kullanışıyla imre sözcüğü "âşık" anlamındadır. Sazla deyişler söyleyen dervişler. İm sözcüğü Türkçe'nin "i"leri "e"lere çevirmesiyle "em" olmuş, birçok sözcük gibi, olayın sürmesinde kullanılan re-ra ekiyle emre biçimine gelinmiş; ozan anlamını karşılamıştır. Bir bakıma bugün "şair" sözünü karşılar. Yunus Emre demek, Yunus Şair demektir. Askerlikte kullandığımız Ahmet Çavuş, Ahmet Yüzbaşı gibi.

İnceleme bu bakımdan da yürütülmelidir.

– Bu çalışma geç kalmış değil mi? Yunus Emre için yazarların çoğu ne yazık ki ölmüşler. Ya da yaşlanmışlar.

– Ne yapalım! Geleceğin yok edici ellerinden ne kurtarabilsek bizim için kazançtır. Seni, *Yunus Emre*'yi çok sevdiğimi yineleyeceğim. Bu ayıklama şimdi yapılmazsa, daha sonra çok daha güç başarıya ulaşabilir. Büyük ozanımızın dirilişini istiyorsak, Eğitim Bakanlığı olarak, Kültür Bakanlığı olarak, emre olarak, yazın kuruluşları olarak konunun önemini taşımalıyız. Düşünüyorum; kendilerine şair diyenler bundan sonra "emre" demekle Yunus Emre'yi kutlamış olmazlar mı?

Denge

Toprağın uykusu mavilerleyin
Biri Yunus olur biri ot olur

Çıkar yukarlarda toprağın yolu
Biri Yunus diye biri gök diye

Toprağın sesine erişmez gönül
Biri Yunus ozan biri göl ozan

Dolmuştur karanlık geceye toprak
Biri Yunus gözü biri kuş gözü

Toprağın çiçeği bitmez tükenmez
Biri Yunus açar biri dağ açar.

Günaydın

Vardın mı günüme benim Yunus Emre
Günaydın
Günaydın ulu kardeş
Ozanların ayakları yüryüzüdür
Bakışları gökyüzü

Neden mi
Zengin böylesine zengin
Aç böylesine aç
Kişi ayaklarını büyütüyor artık
Ellerini değil

İşte söylediklerin oldu artık
Ses ovalardan dışarı
Yürek
Uluslardan
İçeri
(...)

– Ben *Mevlana'da Olmak*. Biliyorsunuz Mevlana demiş ki; "Hangi kata ulaşsam önümde Yunus vardı". Bu ilişkiyle özel sorumu yöneltebilir miyim? Hangi duygularla düşünülmüşüm, yazılmışım?

– Kutlarım seni. Tam yerinde göründün. Ben de tam yerinde görüneceğim.

Üç yaşlarında Konya'ya göçmüştük. Annemin eteğini tutarak yürürdüm. O yıllarda şimdiki Mevlana Türbesi yoktu. Büyücek evdi Mevlana'nın yattığı yer. Bitişiğindeki büyücek oda da ayinlere ayrılmıştı. Kadınlar üst katta, kafes arkasında izlerdi töreni. Ben annemin yanında giderim oraya. Ürpertiler içinde kalırdım. Yaşlı, genç adamların dönerken açılan tennu-

relerinin etekleri onlara şimdiki yorumumla açıklıyorum, göksel anlamlar katıyordu.

Ayrıntılarına ulaşamayan görüntülerimle orası bütün Konya'dan ayrıydı, ötedeydi. Bir yalnızlık, korkuya benzer bir yalnızlık annemin elinden tutsam bile tutardı beni ellerimden. Ayrılırdım, annem görmeden annemden bile. Sonra eve dönerdim. Bu dönüşte sayısız Fazıl'lara dönüşürdü yaşamam. Sevinirdim.

– Duydum ki, siz beni müzenin içinde yazmak istemişsiniz. Müze yöneticisi arkadaşınızmış.

– Duyumun doğru. Öyle istemiştim. İrktim sonra. Kendimi o yarısaydam yerde, gök sarayı yerde geceyi geçirecek güçte bulamadım.

Yapıt yazılırken şaşırdığım olaylar yaşamışımdır. "Yolcular" şiirlerini sırasıyla yazıyordum. Birinciyi, ikinciyi, üçüncüyü, dördüncüyü, beşinciyi, altıncıyı yazdım. Yazıları daktiloya geçirirken "Beşinci Yolcu" ortadan yok oldu. Birkaç dizesini anımsıyordum oysa. Nereye gitmiştiler! Evet, "Beşinci Yolcu" yoktu. Sonra aramaktan vazgeçtim. "Beşinci Yolcu" bendim belki de.

— Birinci yolcu —

Yoktunuz ya sözgelişi var diyorum
Der serçe.
Eğrisiniz ya yeşilin usu güzelsiniz diyorum
Der orman

Taşın kanısı, diyorum ki yumuşaksınız
Der elma.
Dağ kovuklarına göre aksanız çok
Der ovalar.

— İkinci yolcu —

Sağlasak
Korsan gemilerinin getirdiğini

Deniz kıyısında olmayan ülkelere
Ama geceyarısı, ama bütün bağlardan kurtulmuş uzak.
Kim daha çok soyunur
Gömleğinden öte
Öte
Anılarından.

Kim daha
Gece gündüz
Gündüzün geceleyin,
Sever?

Kim,
Ellerinde göçmüş ulusların parası
Utanır çarşı pazar
Kim, daha?

Sağlasak
Yeter bu karanlıkta
Ama bir doğurgan ineğin,
Sütünü.

— Üçüncü yolcu —

Baldan gerçeği yok.
Bir kaşık bal verseler ölülerin ağzına.

Doğanın, dağlardan getirdiği,
Geçmişten, tüm geçmişten, bal bu.

Bal bu, gelecekten, bütün gelecekten
Umumuz, usumuz.
Belki de bundan kalmış balda aptal sinek,
Deli gönül, utanmaz gönül.

Baldan gerçeği yok,
Benim duvarlarımı bal etseler.

— Dördüncü yolcu —

Dümdüz kilimlerde oturur idim
Bunalırdım dümdüz.
Giderdim ara
Ara sarı
Ara yeşil
Ara kırmızı
Ulaştırırdım ara,
Tasamı
Düşümü
Sevincimi,
Bakardım gelinciklere
Gelincikler tanıklığında yaşadığımın.

Bir ışık üstünde
Daha yalnız olacaksın bir ışık üstünde.
Daha güzel olacaksın
Daha özgür olacaksın
Gider bir ışık üstünde.

— Beşinci yolcu — Yitik!

— Altıncı yolcu —

Dağ geceyi
Mağra mağra olsa bilem sağaldamaz.

Yularını koparmış aygır
Geçen çağı, benek düşmüş kısrağı sağaldamaz.

Genç orospu netse, nice dövünse
Ölen piçini sağaldamaz.

Düşen iğdeler bile, ikiz kokularla bilem
Güz üstü, toprağı sağaldamaz.

Biliyorum, verse bütün kanını timsah
Karıncayı sağaldamaz.

Boş, güdümsüz, mavileyin
Hu
Aka aka Hu
Sıza sıza yalnızlıklardan,
Ülkesizliklerden
Uçsuz bucaksız gökardının bakışı parlarken
Uçsuz bucaksız,
Bir incecik damarda
Bir denizin tümü
Gider,
Gider bir ışık üstünde.

– Benim yapım daha önceki yapıtlarınıza benzemiyor. Çok ayrı, çok ayrılmış.

– Sende küçüklüğümde şaşkınlıkla baktığım Mevlana törenlerinin gövdesel gizini yansıtabilmek istedim. O dönüşlerdeki giz uçumlarını gözler önüne sermeyi umuyordum. Şu gerçeği de biliyorum, aradan geçen bunca evreler Mevlana törenlerinin yanında, izleyicilerin eskiye bakışını da değiştirmiştir. İnsanın varlığı kendi yaşamına da sığmamakta. Seni okuyanlar kendi gövdelerinin törenlerde gördüklerinden çok uzak olduğunun bilincindedirler. Sen eski anıtlara çizilmiş gibisin. Eski günleri aramakta gibisin.

Göveri

Bir ışık üstünde gelir
Mevlana
Mutluluğu yeryüzünün
Mevlana
Gider bir ışık üstünde.

Bildiri

Bir ışık üstünde gelir
Geceler
Ölüme doğru
Geceler bana doğru,
Gider bir ışık üstünde.

– *Gobistan* sesleniyor. Anlatır mısınız bana? Bölümlerimin adı yok. Yürüyüşüm, dizelerin yürüyüşü de çok eski. Yapıtlarınız içinde yapayalnızım. Okuyucularım beni size sormakta.

– Bakü'ye gittiğim yıllarda adın dillerde dolaşıyordu. Yüryüzünün birçok yeri, ini, en eski insanların kayalara çizilmiş imleriyle süslüdür. Gobistan da onlardan biri. Adındaki dil ayrılığı insana yeni, büyük, bambaşka boyutlar iletmekte. Seni yazarken özel duyarlıklar da yaşadım. Sanki Orta Asya'da Ergenekon'dayım. Ne ilgisi var diyebilirsiniz. İmgesel ilgisi var. Seni bölüm başlıklarıyla ayırmak istemedim. Bütünlüğün yitebilirdi. Seni yazdıktan sonra işittim ki filmlerin de çekilmiş. Daha çok görünür olmuşsun. Sevindim buna.

Uluslar eski evreleriyle geleceklere uzanırlar. İslam dini insan çizgilerini yasaklamıştır. Senin İslamiyet'ten önceliğin, Türk soylarındaki ilk özgürlükleri göstermesi bakımından da önemli.

Eklemeliyim; Gobistan'da başka konuları işleyen imlerde var.

"Puşkin Bildirisi": Sovyet Rusya'ya ilk gidişimde Puşkin'in törenleri yapılıyordu. Orda bir bölümünü okuduğum uzun anlatımı okuyucularıma sundum.

"Amazon Ormanlarına Saygı": Bilindiği gibi yeryüzünün soluğunu veren büyük ormanın, ne yazık ki son duyumlarda son soluğunu verdiğini işitiyoruz.

"Berlin'de Bitmez Tükenmezliğimiz": Bombalanan tiyatronun yeniden yapılmasıyla ilgilidir. Çevirmenim Gizele Kraft bu dizeleri Almanca'ya çevirmiş ve yayımlanmıştır.

"Yeryüzü Çizgileri Bileşiminde Açılar": Evrensel yalnızlığın öyküsüdür.

"Kafkaslar'da Kafdağı Mağarası Yazılarından": Düş ile gerçek arasında gidip geldiğimizi anlatır. Orada mı kaldık, burada mıyız okuyucular söyleyeceklerdir.

"Ülkeler Uluslararasında Yarışma": Yeryüzü tüzesizliği eski dille adaletsizliği anlatılmak istenmiştir.

"Dedemiz Coğrafya": Somut yaşamamızın yaradılıştan hemen sonraki soyutluğunu başka aydınlıklarıyla sergiler.

.....
Bakü'nün 70 000 adım doğusundayız,
Dağlar kocaman omuzlarına alır kocaman bir sazı.
Güneşin çölleşen susuzluğu uzanırken
Gerçeküstü güzelliği karanlığın doğarken bir daha
Parlar kayalar üzerinde 25 000 yıllık bir kazı.

.....
Görünür görürken,
Eylem biraz uzakta mı, çizgiler biraz dik mi?
Hep umu umuya, hep aç,
Bitmez tükenmez bir mutluluk üzre,
Gobi kayalarından gelmedik mi.

– Okuduğunuz kim bilir hangi çağın bitimidir. Oturumumuzun bitimi de o duassal görüntüde kalsın.

Üçüncü Oturum

Kadıköy, 21 Eylül 1999

– Günaydın arkadaşlar! Bu toplantılarımızda süreç kavramını değiştirdiğimizi, başlangıcı son, sonu başlangıç yaptığımızı sezinliyor musunuz? Şu yetmiş iki yıl (1927–1999) bugün başlamış gibi. Sorularınızın yeniliği bu başlangıcın belgesi değil midir? Sizin ta uzaklardan gelen varlıklarınız birbiriyle birleşirken, karşılaşırken, bütünleşirken süreç kavramını yeni açıklamalara ulaştırıyorsunuz. Bu duyarlık yapay değil, doğanın gerçekleri boyutunda. Yürekleniyorum, yeni yapıtların parmak sızılarını duyuyorum.

Bugün başka ellerle yazdığım yapıtlara geçelim istiyorum. Söz sende *Üç Şehitler Destanı*.

– Bekliyordum bunu. Yapıtlarınız arasında bizim küme; *Üç Şehitler Destanı*, *Samsun'dan Ankara'ya*, *İnönü'ler*, *Sakarya Kıyıları*, *30 Ağustos*, *İzmir-Yollarında*, *İstanbul Fetih Destanı*, *Yedi Memetler*, *Kubilay Destanı*, *Çukurova Koçaklaması*, *Bir Elde Yaşamak*, *Türk İstanbul*, *Delice Böcek*, *Özgürlük Alanı*, *Anıtlarında Solukalan*, *Malazgirt Ululaması*, *Gazi Mustafa Kemal*, *19 Mayıs Destanı*, *Yurdana*, *Anıtkabir*... oldukça kalabalık. Arkadaşların sorusunu ben de yinelemek istiyorum. Neden yazıldım? Ne değişikliğim var benden öncekilerden.

– Bu alanda çalışmayanlar bilmez. Üç Şehitler türünde yazmak çok büyük evreler geçirmek gerektirmektedir. Ne denli yatkın olursak olalım güdümlü bir çaba ister seni yazmak. Senden önce yazılmış yapıtlar kişinin ana sıcaklığını, ev sıcaklığını, ağaçlar, yollar uzunluğunu taşımaları bakımından başarıya kolaylıkla erişebilirler. Güdümlü, kendi kendimize duyurduğumuz bir konu önceki deneyimlerimize dayanarak yapılabilmekte. Kısaca seni yazma gücüm yoktu daha önceleri.

Harbiye'de öğretmen olan arkadaşım Yüzbaşı Rıza Vuruşkan bir gün beni buldu. Elinde 83 sayılı *Piyade Mecmuası* vardı. Burda, Üç Şehitler Destanı'mn o savaşlarını incelemiş başka bir yüzbaşının, Yüzbaşı Celal'in çalışmalarından söz etti. Bunu Harbiye öğrencilerine okurken büyük bir etkiye ulaştığını, çıt

bile çıkarmadan dinleyen gençlere eğitimsel bir yaklaşımla ulaşabildimi söyledi. "Yaz bunu" dedi.

Masamdaydı o dergi. Elim değdikçe okuyordum, Yer yer yazıların altını çiziyordum. Belki otuz kez okudum.

Bir kış günü bulunduğum alay başka bir bölgeye geçirildi. Kışla, bana, birliğime bırakıldı. Kar öylesine yağıyordu ki kapılar, pencereler açılamaz olmuştu. Yer Yassıveren dolayları. Birdenbire kırmızı bir sesin, Üç Şehitler Destanı'nın beni çağırdığını duydum. Karakışın kışlayı tutsak kıldığı, hepimizi bulunduğu yere kilitlediği o 7 gece 7 gün çalıştım. Yapıtımı oluşturdum. Öyle sevindim ki! Hava da bana katılmıştı: Günlük güneşlik olmuştu. Hemen ilk otobüsle İstanbul'a, yayıncıma, Yaşar Nabi Nayır'a ulaştım. *Üç Şehitler Destanı* on beş gün içinde yayımlandı. Sen, *Üç Şehitler Destanı*, okuyucuna ulaştın.

– Nasıl karşılandım, eleştirmenlerce, okuyucularca?

– Şimdi hepimizin ağzında gezen iletişim sözcüğünü o günlerde kimse bilmezdi, kullanmazdı. Ben de bilmezdim. Olay olarak iletişimin ne olduğunu gözümle görmüştüm böylece. Öylesine bir iletişim yaşandı ki, sen yüze yakın eleştiri aldın. Hepsi de beğeni idi.

Sayın Nurullah Ataç elinde *Üç Şehitler Destanı*, konuşmadan konuşmaya dolaşıyordu. Şöyle söylüyordu özetle: Dağlarca özelliklerinden yitirmeden, bu yapıtıyla kendinden dışarı çıkmıştır. Toplumuna ulaşmıştır.

Sen birdenbire okul kitaplarına girdin ve Dağlarca'ya büyük görevler yükledin. Yurdumun yakın – uzak geçmişinin, İstanbul'un fethinin, Çanakkale Savaşı'nın, bağımsızlık savaşının yazılmasını yükledin bana... Seve seve gerçekleştirmeye uğraştım. Yapabildiklerimle mutluyum.

Şaşıyorum, ozan yoldaşlarım ulusal konulara çok duyarsız. Sanki yasaklanmışlar. O ülke ki, ozanları ulusal konulardan uzaktadırlar, ülkelerinin yeni kuşakları ulus birliğine nasıl yakın olabilirler.

– Benim yapı özelliklerimden de söz eder misiniz?

– Seni yazmaya başlamadan olayı ayrıntılarına dek saptamaya çalıştım. Kışla kitaplıklarındaki Çanakkale Savaşları'yla

ilgili bütün yapıtları, alındı karşılığında elde ettim. Üst üste konulunca 75 cm ediyordu. Hepsini tek tek okudum. Yararlanacağım öğeleri aldım.

Sendeki bütün kişiler gerçek. Kendi yaşam sürelerinde taşıdıkları adı, gövde özelliklerini sürdürmekte. İzlediğim gerçek öykü, savaş konusu da diyebiliriz, tek sözcüğü bile dışarda bırakılmadan dile getirilmiştir. O güne dek orduda geçen çalışmalarım, Türk erinin özellikleri destana katılmıştır, eklenmiştir. Bu özeliklere Anadolu'nun bütün bölgelerinden gelen erlerimizin kulandıkları öztürkçe sözcükler de katılmalıdır. Okuma yazmayla, aydınlarımızın Osmanlıca sözcüklerle dolu yazılarının okunmasıyla bozulmuş dilden, bu erler aracılığıyla kurtulmuştur destan. Çünkü; o yiğit erler okuma yazma bilmediklerinden analarının babalarının diliyle, Türkçemizle konuşuyorlardı. Görev bilinci yurt bilinciyle birleştirilmiştir. Yüzbaşı Celal'in yazısının önsözünde, savaş sonunda İsmet Paşa'ya bir at armağan edildiği belirtiliyordu. Bu bölümü atladım, yazmadım. Bence konunun dışında gereksiz bir ayrıntıydı. (1950 yıllarında Nurullah Ataç'tan bir mektup aldım. Yüzbaşı Celal'in, Albay Celal Malkoç'un imzalı bir *Üç Şehitler* istediğini bildiriyordu. Gönderdim.)

– Eleştirmenler dışında, toplum kesitlerinden nasıl bir ilgi gördüm?

– Seni Müfide Ablam'a imzalamıştım. Sonraki gidişimde anlattı ablam:

Çamaşır yıkattığı bir gün *Üç Şehitler*'i leğen başında yüksek sesle okumuş. Yer yer çamaşırcı kadın da ablam da ağlamışlar. Ablam, Adana Amerikan Koleji'ni bitirmişti. Çamaşırcı kadın okuma yazma bilmiyordu.

Yine o günlerde eğitim bakanı olan Tevfik İleri'den bir mektup aldım. *Üç Şehitler Destanı*'nın ortaokullar sayısınca satın alınacağını, yapıtı ağlayarak okuduğunu söylüyordu. İşte senin gördüğün ilgi.

İnönü Dolayları

Heyulalar yıldızlarla yükselirler lacivert karanlıkta,
Uzanırlar korkak boşluğa sereserpe.
Şu toprakların sultanları,
Metris Tepe, Kanlı Sırt, Adsız Tepe.

Sanki dünyanın ilk gecesi, soğuk mu soğuk
İklimler yeni doğmuş, rüzgârlar körpe
Karın aklığıyla daha da kocaman
Metris Tepe, Kanlı Sırt, Adsız Tepe.
(...)

Mustafa Kemal

Mustafa Kemal'i gördüm düşümde,
Daha, diyordu.
Uğruna şehit olasım geldi hemen,
Sabaha diyordu.

Al bir kalpak giymişti, al,
Al bir ata binmişti, al.
Zafer ırak mı dedim
Aha, diyordu.

– *Üç Şehitler Destanı* yapıtı içinde ben de varım, *Malazgirt Ululaması*. Beni niye yazdınız?

– Yapıtlarımın çıkış yıllarını izleyenler görmüşlerdir. Büyük olaylarımızı, günlerinde kutlamak benim ulusal sevincimdir. *İstanbul Fetih Destanı*'yla başlayan çalışmalar, Çanakkale Savaşları için sürdürülmüştür. O bölümde anlattığım gibi savaş, 50. yıldönümünde yayımlanmanla, o günde sunulmuş radyo okunmalarıyla kutlama yaşamasına ulaştırılmıştır. Sen de Malazgirt Savaşlarının tam 900. yılında okuyucuna kavuştun. *Üç Şehitler Destanı* da özel gününde yayımlanmıştır. Ulusal günlerle yarışmam gençlerimizin omuzlarında, bayraklarımız gibi kalsın isterim.

Otağdaki Konuşmalar

Niye giderim dedi
Eşi Alpaslan'ın.
Git dedi
Getir dedi ova sesiyle,
Yeni güçlerle geldiğimizi.

Niye giderim dedi
Eşi Alpaslan'ın
Birlikte ölmeye gelmedik mi?
Hayır dedi dağ sesiyle
Birlikte yaşayacağız.

– *Yedi Memetler!* Gülecek okuyucularımız senin yazılma öykünü okurlarken. 1964 yılıydı. Radyoda Üç Şehitler Destanı okunuyordu. Kızdım o dizelere. Durun hele, dedim size bir kardeş yazayım da görün. Hemen o gece çalışmaya başladım. On beş yirmi gün içinde yazdım seni. Biliyorum, *Üç Şehitler Destanı*'yla beni konuştuğunuzu, benim *Üç Şehitleri* kıskanmama ikinizin birden kahkahalarla güldüğünüzü. Olsun! İkinizi de öylesine seviyorum ki, benimle nice alay etseniz kızmam size. Örneğini sen kendin seç.

Bir Memet Daha

Topraktan mı çıktı yarı toprak bir yaratık,
Gökten mi indi yarı gök bir kartal.
Bir Memet daha ar oldu o sıra.
Tepenin doruğunda kalpağı al.

Bir Memet Olduğu Besbelli,
Saçları başakta, gözleri çiçekte.
Elleri ayakları öylesin kocaman,
Yüzü 6 Memet'in yüzüne öylesin benzemekte.

Vardı üç adımda masalcana,
Ağzı duman tüten makineliye, dev.
Kabzayı kavrar kavramaz bastı tetiğe
Fışkırdı namludan sonsuz bir alev.

Allah Allah, şaştı bütün dağlar, bütün gök,
Şaştı dost düşman.
Bu kimdir bu kaçıncı Memet'tir,
Ölülerde dirilerde dondu kan.

Görsen efsane, görmesen efsane,
Duysan efsane.
Uzak mıdır bayraktan düşen,
Yakın mıdır ne?

Bir parıltı bir parıltı tarihten,
Tanrıca dik.
Yurdun ulusun kutsal gücü,
Bu yedinci Memet, Memetçik.

– *Yurdana*'yı yazmamak elimde değildi. Babamın Erzurumlu olması, subay çıkar çıkmaz ilk görev yerimin Erzurum olması, Erzurum'a gittiğim gün işittiğim arılaşmış Türkçe, o Türkçe'nin yüreğimi yeşertmesi seni yazmak için gereken gücü sağlamıştır. Geçenlerde, Erzurum'dan bir üniversite öğrencisinin telefonla bana bildirdiğine göre, tez konusu olmuşsun. Daha geniş okuyuculara ulaşabilmen sağlanmış. Örneğini seçme sırası sende.

Başlamak

Göğüs göğüseydim güneş doğarken toprakla
Subaylığımın ilk uygulamasında uzuyordu ayağım kolum
Taburca canlandırıyorduk Nene Hatun günlerini
Kocaman bir bayraktı Erzurum

Göğüs göğüseydim toprakla
Doruklara doğru yemyeşildik ikimiz
Nerden tanıyorduk birbirimizi nerden
Çağlar boyu kardeştik belki biz

Nice can ödemişti utkusunu
Acı bal gibiydi yaşadığım görev
Boyutlarınız çok ayrıydı ya besbelli
Yurdun türküsü içindeydik ben serçe o dev

Göğüs göğüseydim toprakla
Mavilik üstünde yıkanıyordu damarlarımdaki kan
Onun da bir soluğu vardı diri mi diri
Göğsüme bugün bile çarpan

– *Kubilay Destanı* ilkin Yaşar Nabi Nayır'ın istemesiyle *Varlık* dergisi için yazılmıştır. Orada yayımlanmıştır. Atatürk devrimlerinin genç bir yedek subaydaki görüntüsüdür. 1999 yılının olayları içinde yeniden önem kazanmaktadır. Uykudaki kapalı gözleriyle o günlerden bugüne uyumuş yönetimlerin, bu yapıtımı ezberlemelerini isterdim. Ne gezer! Onlar 60–70 yıllarına ulaşsalar da dar anayasalarımızı, kapalı anayasalarımızı, çağdışı anayasalarımızı ezberlemekte.

Kubilay

Yedek asteğmen Kubilay, bir öğretmendi,
Bir ışıktı incecik.

Mustafa Kemal'in devrimleriyle büyümüş
Başaklarla sarı
Kavaklarla yeşil
Irmaklarla ak.
Gündüzü yurt üzreydi
Yurt üzreydi geceleyin gördüğü düş.

Yedek asteğmen Kubilay, bir öğretmendi,
Bir ışıktı hiç sönmeyen.

– Bizler, *Bağımsızlık Savaşı* yapıtları: Bu çok güç işe nasıl başlayabildiniz? Kaç yıl sürdü çalışmalar?

– Sizler, beş yapıtta toplanan sizler, otuz beş yıllık bir çalışmanın ürünüsünüz. Sizi yurdun çok sesli korosu olarak düşündüm, yazmaya çalıştım. Atatürk'ün Büyük Söylevi ilk kaynaktır. Bunu olayları anlatan dizelerin başında belirttim. İkinci kaynak savaştan bir yıl sonra yapılan büyük kutlama töreninde okunan savaş tutanağı "Harp Ceridesi"dir.

Ülkenin taşı, toprağı, ağacı, bitkisi... dile getirilmiştir sende. Savaş dizeleriyle saptanan yürüyüş, savaş dışı ek yiğitlemelerle sürdürülmüştür.

En alttaki bağımsız dizeler ayrı sesleriyle yukardaki olayların izdüşümü görevi yüklenmişlerdir. Böylece bütün yapıt uçsuz bucaksız bir genişlemeyi yaşamakta.

Mustafa Kemal'i bu beş yapıtta soluk alırken görebilirsiniz. Yeryüzünün XX. yüzyılda, belki de bütün yüzyıllarda gördüğü en büyük adam Mustafa Kemal'dir.

Mustafa Kemal'i bütün günlerinde yaşaması gereken büyük ulus da bizleriz.

– Bende, kimi yerde Mustafa Kemal kimi yerde Atatürk sözcüğü geçmekte. Bu ayrımı bilinçli olarak mı yaptınız?

– O eşsiz yaratığın elleri Mustafa Kemal, başı Atatürk'tür. Elleri bilinmezin yapısını bulmaktadır, başı bilineceğin gerçeğinde.

– Niye beş yapıtız?

– İlk yapıt umutsuz ülkenin birey birey toplanmasını, bir gövdeyi oluşturmasını anlatır. İkinci yapıt artık belirgin olan gücün kendi kişiliğine varmasını simgeler. Üçüncü yapıt, Türk gövdesinin Türk toprağında silkinmesidir. Ankara'nın Sivas'a taşınması bile düşünülmüştür.

Uzak görüşlü ordumuz, savaş kazanılmış görünse bile, yurda giren orduyu kovalamak ivecenliği göstermemekle başarısını gölgelememiştir.

Dördüncü yapıt, bütün sorumluluğu, bütün karşıt görüşlere karşı yüklenmiş olan Başkumandan'ın sanki el yazısıdır.

Son yapıt, ulusa öğrence olarak sunulmuştur. Öğreneceği, unutmamasını istediğimiz gerçek, elden giden yurt parçasının

geri alınsa bile, yabancı çizmeler altındayken nasıl ezildiği, ezilirken neler yitirdiğidir. Sunu ulusumuzun bunu görmesi, hep anımsaması içindir.

– O günlerde okuma yazmadan, eğitimden daha yoksun olan toplumumuz nasıl birleştirildi sizce?

– Adım adım düşünelim. Bugünlerdeki Türkiye'nin toplum yapısı göz önüne getirilirse, bu başarı bir tansığdır. Dinin yanlış yorumlanmasıyla kırk parçaya bölünmüş toplum, bütün o bölünmeleri nasıl gündem dışı bırakabilmiştir. Birliğe beraberliğe, nasıl erebilmiştir? Bugün içinde bulunduğumuz ortam düşünülürse, seksen yıl öncesine yöneltilen bu soru, Atatürk'ün eşsiz varlığıyla diye yanıtlanabilir sanıyorum.

Bir dizemi anımsatmak istiyorum. "Uluslar büyük adamlarıyla soluk alır." O en karanlık evremizde, o karışık toplum, en büyük soluğunu almıştır Mustafa Kemal'in göğsünde.

Tansık sözcüğüyle anlatmak istediğim bu. Değindiğim gerçeğin usla, düşünceyle yorumlanabilmesi, nedenler, niçinler içinde yanıtlanması olanaksız. Churchill'in İngiliz Parlametosu'nda Çanakkale Savaşları için kişisel savunmalarını dile getirirken söylediği gibi Mustafa Kemal ökedir. Yüzyılın ökesi Mustafa Kemal, bağımsızlık savaşlarında da yeniden büyük yeteneğini bütün yeryüzü toplumuna göstermiştir.

Yurdumuzun yeni yaşamalara geçmesini kutlarken, bunun uzun yıllarda yeni başarılarla sürüp gitmesini isterken, bir sözcük anımsadım; "daha". Üçüncü yapıtım *Daha*, sözü sana veriyorum.

– Beni mi çağırdınız? Bütün yapıtlarda varım ben biraz. Yapıtın ilk sözcüğü gözlerimdir. Bunlarla ta uzakları görürüm, istediğim yerlere ulaşırım.

Soruyorum, bu sözcüğü, daha'yı ad olarak bir yapıtına veren Dağlarca'yı dinlemek istiyorum. Nasıl seçtiniz bu adı?

– 1914'te doğmuş biriyim. İlk yapıtlarım Cumhuriyet Türkiyesi'nin ilk bireyleriyle yaşıttır. Atatürk Devrimleri, Türkiye'ye kişilik kazandırırken bizlere de kişiliklerimizi sunmuştur. Ülkemizin birdenbire ileri gittiği o günlerde içimde "İlk hedefiniz Akdeniz'dir" sözünün yankılarını duydum. Kendi küçük yazın evrenimde ötelere ulaşmak istedim. Ses olarak, an-

lam olarak çok sevdiğim bu sözcük üçüncü yapıtımın adı olsun istedim. O günlerde büyük bir yenilikti. Bugün bile eskimemiştir. Daha sözcüğünde, özel yaşamamızın ilişkilerindeki doyumsuzluk, evreniçi bildiklerimizdeki doyumsuzluk, yeryüzü ülkeleri arasındaki sevgi doyumsuzluğu, görmek, bilmek, öğrenmek, yapabilmek doyumsuzlukları; bilinçaltımızdaki nice özlem birleşirler. Bugün gökbilim alanında ki aramalar ne? Gökyüzüne fırlatılan araçlarla gereçlerle milyonlarca kilometre uzaktaki adamın kirpiklerine, gözlerine, sesine ulaşmak ne? "Daha". Daha sözcüğü insanın yaradılıştaki gövdesidir. Yaradılışa bile sığmaz.

– Genel anlamım dediğiniz gibi egemen insan kavramına yakın. "Ben üçüncü Halim, siz kimsiniz" derken bu soyut padişah kavramında neler söylemek istiyorsunuz?

– Söylemek istiyorum; insanın yere göğe egemen olmak istediğini, insandaki varlığın yeryüzüce, yeryüzüncek bir yaşama niceliği taşıdığını

Söylemek istiyorum; içimizdeki beni. Yapıt bu kavramın değişik boyutlarıyla sürüp gitmesini söyler. Sanki *Çakır'ın Destanı*'na karşılıktır. Onun eleştirisidir.

– Bende bir çaba görüyorum. Kimselerin değinmediği konuları yazmak eğilimi. "Yumurta"nın bile imi yaşanmış. Niye?

– Kişisel varlığı son milimetresine kadar gösterebilmek isteğiyle. Yaşamamızın küçücük ayrıntılarına inilmiş. Asker olduğum, o kitabı okuyanlarca hemen anlaşılabilir. Çaba da yukarıdaki açıklamanın içine girer. "Ne güzel işliyor / Şimendiferli saati Çavuş'un" Bu dizelerde sürez, eskilerin zaman dedikleri sürez, uzunluk "daha" sıdır. Senin gerçek kavramındır.

Son bölümün "Parlıyor ölüm gibi uzaktan/Eski Türklerin yurdu" dizeleri sonraki yapıtlarımın, destanlarımın duyurucusudur. Birkaç kez söyledim ya yinelemek istiyorum, bütün yapıtlar sözcüklerini nasıl birbirinden ayrı kılarsa kılsın, gövdeler arası ortak duyarlıklardan yine de kurtulamazlar. Benziyor bu, yeryüzü ağaçlarına. Nereye giderseniz gidiniz, o yapraklar bizimdir, o yapraklar oralarda olsalar da.

– *Daha*'nın, daha sözcüğünün soyut kavramı sizi sonraki çalışmalarınızda daha soyut dizelere ulaştırmış mıdır?

– Evet, öyleki bu soyutluk destanlarımda bile kimi yerlerde kimi yiğitlikleri saydam kılmakta. Örneğin; *Çanakkale Destanı*'nda "Ot Er" adındaki saydam söylence *Daha*'nın oraya ulaşmasıdır.

Ot Er

Mehmet'ler Mustafa'lar Ahmet'ler tükenmişti
Çanakkale yitmişti dumandan.
Yarıldı ot
Çıktı bir er, dışarı.

Alnı çiçek çiçek .
Göğsü yazı yazı Kuran'dan
Verir acısını toprağın
Toprak bir değer, dışarı

Öylesine iri öylesine yücelek,
Karanlık ışıltılı yeşil,
Sanki dönmüş bütün şehitlerinden,
Yer, dışarı.

Yerden göğe yansır,
Al al,
Durmuş geleceğe yele ölüme,
Kanda mermer, dışarı.

Ot er, dirilişi güne doymamış genç oğulların,
Ki gelir parlak,
Canın susmuş kalesinden,
Ulu bir haber dışarı.

Ot er yapar sonsuzluğunu
Düşmanı yok ederken yok olur.
Bir anın mavisinden kırmızılığına bir anın,
Vakti çeker, dışarı.

... Sular mı akar yılların ardına,
Yıldızlar mı ışır donuk
Aydınlığında dalar bir ulus,
Denmez ki efsaneler birer birer, dışarı.

Çanakkale güzel kıyı unutma ot erini,
Susma hiç.
Bu büyük sessizlikte
Gecelerin, türkülerin, dalgaların ver, dışarı.

Kuşkusuz, destanlardaki soyutlamalar o yapıtlara evrensellik katmakta. O yapıtların ulusal kişiliğini evrensel kişiliklerle değiştirmekte. Böylece, belki şaşacaksınız gerçek kılmakta. Soyutun somuta dönüşüvermesi, şimdi anlıyorum, sözlerdeki sayısal düzenden gelmektedir. Soyut, sayının, sayısallığın iç içeliğidir. Öylesine birleşirler ki yeryüzünün topraksı sayıları, düşsel sayılara dönüşür dönüşmez sayısızlık başlamıştır. Somut soyutsuzluğunu taşımaktadır. *Daha* yapıtımı yazarken yakaladığım gerçekler anlattıklarımla sınırlı değil. Yazı yürüyüşümde *Daha*'nın avucuma kattığı değişikliği hep kullanırım. Diyebilirim ki kaynak olma bakımından *Çocuk ve Allah* yapıtımla hemen hemen eşdeğerde. Belki de memeleri daha büyük. Arkadaşlar yoruldunuz. Bitirelim bu oturumu.

Dördüncü Oturum

Kadıköy, 25 Eylül 1999

– Arkadaşlarım günaydın hepinize! Sözlerimi, belki de sesimden anlıyorsunuz, kocaman yaşımı yadsırcasına, yumuşak, en yumuşak duyurumlarıyla size ulaştırıyorum. Bu oturumda sevgili çocuk betiklerimle konuşacağım.

Sen *Açıl Susam Açıl* de bana nicesin? Anlat neler gördün uçsuz bucaksız yeryüzünde?

– Efendim, beni yazdığınız günleri anımsıyorum. *Çocuk ve Allah* ikiye ayrılmıştı sanki. Bir bölümü *Daha* ile, *Asu* ile yeni yönlere ilerlerken ilk sözcük bir elinizde, çocukluğunuz öbür elinizde kalmıştı. Siz, beş yaşlarındayken ölen Şakir Ağabeyinizin öğretmenince kendisine verilmiş çocuk şiirleri yapıtını "Şermin"i ablalarınız okurken acıyla titremiştiniz. Bu öykünün sonunu ben, gözlerim yaşardığı için söyleyemeyeceğim. Siz sürdürür müsünüz?

– O acı günleri şimdi bile yaşıyorum. Ablalarım, Şermin'e Şakir Ağabeyim'e yapıtı armağan eden öğretmen Vecdi Bey'in yazdığı o sunu dörtlüğünü arada bir okurlardı.

Dörtlüğün akrostiş biçiminde olduğunu çok sonraları sezdim. Dizelerin ilk sesleri Şakir sözcüğünü oluşturuyordu.

Şermin sana yadigârım olsun
Asude geçer zaman bununla
Kahide beni anar okursun
Ruhunda yaşar mualliminle

Vecdi

Eski yazımızın kuruluşuyla Ş, A, K, R Şakir okunurdu. Bu küçük sunu, sonraları doya doya okuduğum *Şermin* yapıtı, içimdeki çocuk yapıtı görüntülerinin kaynağıdır. 1950'li yılların birinde sana başladım. Vedat Nedim Tör çok ilgilenirdi seninle. Kimi dizelerini cinsel bulsa da, sizlerdeki duyarlığın, sıcaklığın, yeniliğin ayırdındaydı.

Senin okunman, Yugoslavya'daki Türk ozanlarının İstanbul'a gelip Aksaray'daki Betikevi'nde beni bulmalarıyla o ülkeye de ulaşmıştı. Sonunda Üsküp'te çocuk kitapları yayımlayan bir kitabevince değerlendirildin, ilk kez orada basıldın. Bu basılma işinin aracısı, ora ozanlarının en değerlilerinden biri olan Necati Zekeriya'dır.

– Türkiye baskısında bana *Boyalı Ses*'i eklediniz. Bu nasıl oldu?

– Milliyet Yayınevi (eski Milliyet Yayınevi) benden çocuk kitabı istemişti. Önceki yıllarda seni *Açıl Susam Açıl*'ı büyütmüştüm. İki-beş yaş arası için yazdığım yeni şiirleri *Boyalı Ses* adıyla yapıtlaştırmıştım. İkinizi birden oraya verdim. Çok küçük boyutlu, el.büyüklüğünde 320 yapraklı ilk *Kuş Ayak*, güzel resimlerle yayımlandı.

Son yayımlanmanda dizinin öbür yapıtlarına uyması için ikinizi birbirinizden ayırdım. Bilmem ağlıyor musunuz, gülüyor musunuz? *Açıl Susam Açıl* örneğini kendin seç.

Bebek

Yatırınca kapatıyor gözlerini
Kaldırınca açıyor
Bu bebeği sevmiyorum anne
İstiyorum kaldırınca kapansın gözleri
Yatırınca açılsın

– *Boyalı Ses* soruyor Dağlarcasına. Biz mini minileri nasıl sevdiniz sizin çocuğunuz yokken?

– Çocuğu olan, sizleri benim kadar çok sevemez. O, çocuğunda kendini sever. Ben çocuğum olmadan seviyorum sizi. Hangisi daha büyük?

Nerde bir çocuk görsem, içimdeki yıllar dibi delik şişeden akarcasına dökülüp gidiyor, nerelere! Gördüğümün yaşında oluveriyorum. Onun ağzındaki emziğin tadı benim kocaman dişlerimde kımıldıyor. Süt içerse süt içiyorumdur. Annesine bakıyorsa anneme bakıyorumdur. Sıcaklığı benimki. Uykusu gelmişse göz kapaklarım ağırlaşıyor. Kuşa gülümsüyorsa

içim uçmanın özlemindedir. Bilmem anlatabildim mi seni sana?

– Ben de örneğimi kendim seçebilir miyim?

– Peki, seç.

– Bu da benim örneğim:

Belki

Belki
Bir gökyüzü
Daha var.

Üstümüz masmaviyken
Uyuyor ötekinde
Bulutlar.

– Ben *Balina ile Mandalina*. Benim özelliğimi nasıl duydunuz? Nerelerden topladınız *Balina ile Mandalina*'nın birbirine değen duyarlığını?

– Sevgili kardeşim, ozanlar kimi yerde gözlerine ilişen görüntülerden, kimi yerde işittikleri seslerden... yollarına başlarlar. Benimki "Balina" ile "Mandalina" da parlayan ses piyanosuyla başlamıştır. O uyak, "alina" uyağı klasik yapıtların ölümsüz yapısına benzemekte. Bir tapınağın eşit sütunlarından geçilerek varılan büyük kapıya ulaştırmıştır beni. Okuduğum çocuk kitapları, ya insanlar arasında ya insanla hayvan arasında geçer. Sende, hayvan ile bitki arasındaki tanışma var, sevme var, ayrılmamak var. Yapıta başlamadan ansiklopedileri karıştırdım. Tanıştım ikinizle de.

Büyük bir kıvançla seni yazdım.

– İlgilendiler mi?

– Çok sevildin. Birkaç anne şunu söylediler: Yavrularımıza okuyoruz çocuk betiklerini. Uyurlarken ille de *Balina ile Mandalina*'yı yataklarına almak istiyorlar. Onu tutarak uyumak istiyorlar.

Bir de şu var. Yayımlandığın günlerde duyumlar aldım yazılı, sözlü; küçücük yavrular sendeki balinanın ölümüne üzülüyorlar diye. Orda balinayı öldürmekle konunun yapısal ge-

reğini ödedim. Balina'yı öldürmeseydim böylesine etki yaratmazdı. Düşününüz, Balina, Mandalina'yı ülkesine bıraktıktan sonra evine geri dönüyor. Sevginin korkunç büyüklüğü azalmaz mıydı?

Sevgiler ödendikleri zaman büyürler. İnsanlar arasında, hayvanla bitkiler arasında.

Yine de üzülecek çocuklarıma bir avuntu kapısı açtım. Olayın opera yapılmasıyla Mandalina'yı da Balina'yı da ölümsüzleştirmek istedim.

kalan

Söylenir ki
Akdeniz'in
Ünlü bir bestecisi vamış
Uzun bir opera yapmış sonradan
Adı: Anlaşılmayan olay
Adı: Şaşkın Balina.

Dalgaları anlatırmış köpük köpük
Budala balıkları
Alay edercesine
Gülerek anlatırmış biraz
Adı: Sınırını bilmemek
Adı: Şaşkın Balina.

İşte son aryası
Duyuyor musunuz?

– Ben Dal Nine. *Şeker Yiyen Resimler*'deki konu sığ gibi görünüyor. Biliyorum ki en çok ilgi uyandıranlardan biriyim. Bir yenilik taşımadığım apaçık. Örneğin *Balina ile Mandalina* yapıtınızla kıyaslanmaz kurgum. Benimki dümdüz.

– Ben de bu durumun ayırdındayım. Kitap fuarlarının birinde bir kadını, her yıl gelişiyle tanımıştım. Hep de ikişer üçer tane senden alıyordu... Sordum, "Neden böylesine tutkunsunuz *Şeker Yiyen Resimler*'e ?" Yanıtladı: "Kendime değil

komşulara alıyorum. Kiminin Almanya'da çocukları var, kimi Almanya'dan dönmüş, kimi çocuksuz, kimi oğlundan kızından yıllardan beri duyum alamamış."

İşte sende olan özellik bu; sıradanlık. Senin durumun beni eğitmiştir. Olağanüstü konular yaşandıkları alanların hepsinde de büyük başarıların görüntüsü olamazlar.

Evlerin, saraylardan daha sıcak olduğunu düşünürüm seninle.

Olay

Geldi ninemiz
Masanın önüne
A dedi

Üç şeker düşmüştü ya geceleyin
İki şeker kalmış
(Başını sağa sola sallarken)
A A A dedi

– Dağlarcası'na soruyor *Göz Masalı*: Biliyorum anılarınızın kapısında olduğumuzu. Beni söyler, beni anlatır mısınız?

– Yine mi sen! Biliyorsun özel yerini. Sana duyduğum özel sevgiyi. Ben seni yazarken öbür yapıtlar, ister önceden yazılmış olsun ister sonradan yazılmış olsunlar, kıskandılar bizi. Çünkü sen yazılmış değildin. Belki de ikimiz bu çalışmada yerlerimizi değiştirmiştik. Sen yazıyordun, ben yazılıyordum. Geçenlerde yaptığım oturum açılışında söylediğim o süreç konusunu yinelemek isterim. Bu yapıtın sonu başlangıcına doğru gider.

Yapıtın ilk yapraklarında ki görüntü, kim bakarsa baksın, kim bana benzetirse benzetsin yalnız benim değil, annemin, babamın, Tiraje'nin, Müfide'nin, Şakir'in görüntüleridir. Bu görüntü yeni baskıya eklenen yaramazı görmenizle sınırlı değil; o olmadan da düşlediklerinizde. Orda Fazıl gibi durmuşlardır. Onun o efecik duruşuna, yüzüne iyice bak seksen üç daha ekle o yüze, iyice bak! Üç yaşında değilim. O, şimdiki yüzü. O "Alışkanlığında hüzün duyduğumuz şey", *Çocuk ve Allah*'ın de-

diği gibi. Yaşamalar gökyüzü boşluğunda dolaşan aydınlıklara benzer. Gündüzlükleri geceleyinliklere dönüşür. Geceleyinlikler, okuduğumuz en eski yapıt, belki doğmadan okuduğumuz... Ne yazık ki yeryüzünün büyük uzunluğundaki insanlar, kendi uzunluklarını yitirmekte. Ortak uzunluğumuz yemiş bitirmiş özel uzunluğumuzu. Sende gizli gizli söz altında söylenen bir kıpırdanma, bir başkaldırma var. Kendimizi sanki damgalıyoruz bir başka gerçeğe. Hani hayvanlar iyeliklerini yitirmesin diye damgalanır ya, ona benzer bir damgalanma. Nereye götürülürsün bilemem.

Sendeki bütün ayrıntılar bütün çocukların taşıdıkları oluşumdur. Uzat elini boşluğa doğru. Aç avuçlarını. Elinin üzerinde, elinin altında binlerce el var. Uzanmış birbirine değmeyen. Görmüyor musun bunları *Göz Masalı*?

Sinema

Sinema eteklerindeydi
Tepenin
Göz masalı sinema

İmrenirdik ya umutsuz
Bakardık dışından
Öylece avuturdu bizi
Göz masalı sinema

Çocuklar epeydir konuşuyoruz, ben acıktım. Biraz da yemekten içmekten söz edelim. Benim oburluğum belki de yazı oburluğu, oralara ulaşmıştır. Sen söyle *Bitkiler Okulu* okuyucularınla aran nasıl?

– Okuyucular ne yazık ki sizin gibi içten değil. Evlerinde yiyip içiyorlar, dışarda yemez içmez görünüyorlar. Anneler, hele şişman anneler bana el sürmüyor. İncecik anneler belki inceliklerinden, belki de ev işlerinden kaçtıkları için bana beklediğim yakınlığı göstermiyorlar. Oysa ben, bütün arkadaşlarım arasında gülümsemelere en yakın olanıyım sizin yitik betikleriniz "Cin Oğlanlar"dan sonra ben gelirim güldürmede. Şuna üz-

gün değilim; anneleri ilgilenmese de çocuklar, hele okulu dev yapılar arasına sıkışmış olan çocuklar özellikle beni seçmekte. Onlara kır tadı, açık alan tadı duyurmaktayım. İlgi çekme açısından öbür arkadaşlardan geride değilim.

– Seni yazarken eğitimci de olmak istedim. Yavrularımıza doğal yiyeceklerimizi, maydanoz, havuç, enginar, lahana... gibi günlük, çabuk yaşamalarına uzak düşen yiyeceklerimizi de anımsatmak istedim. Orada lahana ile pırasanın birbirleriyle geçimsizliği, onların çocuksuluklarını anlatır. Çocuklara yakın düşerler. Doğayı eve, sofraya, çocuk ellerine taşırken, onların ayaküstü, çağın sunduğu, kolay, bitkisiz beslenme alışkanlıklarına karşı gelmek istedim.

Hep ben seçiyorum örnekleri. Okuyucularımıza sunacaklarımızı bu kez sen seç.

– Seçiyorum:

Soluk Almak

Bitkiler soluk almasa
En küçük yeşilden
En büyük ağaca dek
Bitkiler soluk almasa

Duruverir
Yeryüzündeki öteki yaşamların hepsi

Bitkilerimiz
Pis soluklarımızı alırlar
Arınmış soluklarımızı verirler bize

Açık Öğretim

Ne yazık
Ağaçlar sığamaz ki
Bitkiler okuluna

Ağaçların hepsi
Güneye kuzeye batıya doğuya
Nereye gidersek gidelim
Bitkilerin en uzunudurlar çünkü

Ne yapılsın
Eğitilmesinler mi
Kendilerine göre
Okuma yazma öğrenmesinler mi
Bu koca bitkileri doğanın

Hayır
Onun da kolayı bulunmuş
Giderler AÇIK ÖĞRETİM OKULU'na ağaçlarımız

Ses:

– Yeşilim, yeşilsin, yeşil, yeşiliz, yeşilsiniz, yeşiller.

– Artık sıram gelsin istiyorum. Siz ki beni en çok severek yazdınız. Konuştuğunuz birçok okurlara, öğrencilere tanıttınız beni. Bütün okullarda okutulmamı, okutulmamı istediniz. Büyük önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün bütün devrimlerinin özeti saydınız beni. Burada da tanıtılmak istiyorum.

– Bağışla beni *Güneşi Doğduran*. Dediğin gibi sen Ata devriminin özetisin. Niye bu? Ulusun yıllar yılı yığılmış karanlığından nasıl silkineceği, çağdaş aydınlığa nasıl ulaşacağı seninle yazılmıştır. Karanlıklar içinde boğulan çocuk, içindeki aydınlığın diriliğine kapılmıştır. Kalkmıştır yatağından, ışıklarla arkadaşlarını uyandırmıştır. Önce bileklerindeki saatleri, süreceleri sonra alanlardaki saatleri imecesel çalışmalarla ileri almışsınızdır. Güneş değişen sürezi duymuş, doğuşunu ileri almıştır. Ata'nın bütün devrimleriyle birlikte yaptığı da bu değil midir? Senden şu örneği seçiyorum:

Çağdaş Yurt

O gün
Yurt ışır ışımaz
Yıkanırken yüzleri yüce parıltılarla
Uzun uykusundan silkindi toplum
Baktı

Bileğindekine
Masadakine
Konuk odasının duvarındakine
Dörtyol ağzındakine
Alandakine
Kuledekine.
Kentin giriş yerindekine
Çıkış yerindekine
Geri kalmış benimki dedi
Avucu parmakları gerçekle sızlamış
İleri aldı bir bir
Kendi saatini çabucak

Ne güzel
Katıldı ileri ülkeler arasına
Ülkesi bir çocuğun

– Arkadaşlar isterseniz gezimiz bitsin burda, okuyucularımızla baş başa kalınız.

Beşinci Oturum

Kadıköy, 28 Eylül 1999

– Gününüz aydın olsun arkadaşlar! Oturum başlamalarında yanıtların dışına çıkmak, daha uzak sesleri daha da uzak yankılarla karşılamak istiyorum.

Siz, yapıtlarım küçük bir toplumsunuz. Bütün yazarların yapıtları kendilerinin toplumudur. Sizlerin de bendeki kalabalık olmanız ne güzel. Sizler odalarsınız. Birinden birine geçilen ya da geçilmeyen odalar. Döşemeleriniz tavanlarınız başka başka. Yazar bu odaların tümü. Bir saray. Taşıdığınız yönler yan yana getirilirse 360 dereceyi kaç kez aşar bilemiyorum. Bakışlarınız öbür gerçekleri görürken, söylediğim bitiştirimlerle özel evreninizi yaratmaktasınız. Dışı dış doğaya değen, içi iç doğamızda olan. Sanıyorum ki bireyin de kendi kalabalıklarının da kişilikleri vardır. Bireyin kişiliği, kalabalığı, toplum kişiliğini geçmezse yaratmadan söz edilemez. Bireylerin kişiliği, kalabalığının kişiliğini aşarsa yeni bir yaratı başlamıştır. Yazara yapıtları ayrı ayrı katılırken, onu berginleştirirler, belirgin kılarlar. Yazar çabalarının oralara ulaştığını görünce, günlerdeki küçücük gözlerinin büyük göze ulaştığını, eskiden kalmış kendini en eski günlerinden bugüne getirmiş şölen gibi duyar. Bugünkü şölene *Çakır'ın Destanı*'ndan başlayalım.

– Biliyorum, beni *Daha* yapıtının karşıtı saydığınızı. Bence bu tam bir gözlem değil. Belki bitişik bir gözlem. Bitişik gözlem demekle, gözlem ikiliğini söylemek istiyorum. Onunla ilgili açıklamalar benim karşıtım değil, benimle ilgili açıklamalar da onun karşıtı değil. O sonrasızlığın ardında, bense kişinin bireyliğinden kurtula kurtula toplum bilincine nasıl ulaştığını anlatmaktayım. Karşıtlık nerede?

– Dediklerini yadsımak olanaksız. Evet, çok ayrıntılara girdin. Çok iyi özetledin. Elle tutulur sonuca vardın. Onun, *Daha*'nın sonsuzluğa adım adım yürümesiyle senin topluma erişmen nasıl tek bakışın içine sığar diye de düşünülebilir. Seninki topluma erince duruyor. Onunki sonsuza erince durmuyor.

Benzerliğiniz, tek benzerliğiniz "kımıldama"da. O da kımıldamaktadır, sen de kımıldıyorsun. Sende onda olmayan bir özellik var. Adımlarında şaşkınlığa düşmektesin sen. Olaylar senin düşünce çizgilerini zorlamakta, onları aşmak istemekte. Örneğin; "Birin karşısında çağıran iki vardır" sözündeki soyutlama, seni sayılar evrenine götürürken, toplumu anımsamıyorsun bile. İnsancıl oluyorsun.

O, *Daha* yapıtım çok bilgiç. Kendine çok güvenmekte. Dizeleri taşa, mermere oyulmuş gibi. Seninkiler öyle değil. Suda değirmiler gibi.

Arkadaşlar şimdi bambaşka bir ekleme yapacağım. Başka yerlerde açıklanmamış yaşamalar. Burda konuşan yapıtların dışında ta gerilerde başka yapıtlarımın da kaldığını biliyor musunuz? Yukarda söylediğim "değirmiler" sözcüğü anımsattı bana onları. İlk yapıtım *Havaya Çizilen Dünya*'dan önce de defterlerimde düzenlediğim yapıtlar vardı. Bunlar yayımlanmamıştır. Belleğimde kalabilenleri söylüyorum.

1) *Havuzdaki Yapraklar*: Harbiye'de, girişte bir havuz vardı. Üstünde sarı yapraklar yüzerdi. Düşer düşmez suda değirmileri açılırdı yaprakların. Çok severdim onları. 10 metre kare olan havuzu genişletirlerdi onlar. Okyanusa benzetirlerdi. Yapraklar birer gemiydi benim için. İnsan olmayan yerlere, hayvan olmayan ülkelere götürürlerdi beni. Ya da yalnız hayvanla dolu, örneğin yalnız kuşla dolu, yalnız kelebekle dolu, yalnız timsahla dolu ülkelere giderdim. O ülkelerden gelirdim onlarla.

2) *Gönlümün Hepsi*: İçinde değişik duyarlıkların bölümler biçiminde sunulması işlenmişti. On beş yaşına bile erişmemiş çocuğun "Gönlümün Hepsi" demesine nasıl gülmezsiniz!

3) *Zamanî Divanı*: Aruz ölçeğini sevmiştim. Aruzun değişik ölçekleriyle çok çalıştım. Kendime eski ozanlar gibi ad taktım. Onlar "mahlas" diyorlardı buna. Zamanî sözcüğünü kendime mahlas olarak seçtim. Divandaki sıraya uyarak yazdıklarımı sözünü ettiğim *Zamanî Divanı*'nda topladım. Yazın hocalarım bu divanı çok sevdiler, hep beş numara verdiler bana. Hep en yüksek değerlendirme olan beşle ödüllendirdiler beni.

4) *Bahçeler*: En önemlisi budur. Bu yapıtı Kuleli Askerî Lisesi'nin son sınıfında hazırlamıştım. Onu, bir toplantıda tanı-

dığım dönemin ünlü yazarı Peyami Safa Bey'e götürmek istemiştim. *Cumhuriyet* gazetesinde oturduğu odayı öğrendim, buldum, içeri girdim. Sarı boşluğa açılan camın iki yanında iki masa vardı. Biri boştu, birinde de fotoğraflarından tanıdığım Yusuf Ziya Ortaç oturuyordu. "Peyami Safa Bey nerede?" diye sordum. "Bugün gelmedi, bir diyeceğiniz varsa bana söyleyebilirsiniz" dedi. Ben, büyük ozan, kendine çok inanmış ozan, bu da görebilir, diye düşünürken, defterimi Peyami Bey'e bırakmaya geldiğimi söyledim. "Bana da bırakabilirsiniz. Buyrun, oturun" dedi. Defteri aldı. Çay ısmarladı. Konuşmaya başladık. Benim usturayla kazınmış kafama takılmış kalmıştı gözleri. Biraz sonra masasından bir şiir çıkardı, okudu. Ahmed Haşim'in son şiiriymiş. Şiiri bitirince "Yanlış okudunuz" dedim. Gözleri büyüyerek "Nasıl?" dedi, "Bu şiir daha yayımlanmadı bile. Ben çıkardığım dergi için üstattan kopardım." "Yanlış" diye direttim. "Şu dizeyi yanlış okudunuz 'Dalmış üstünde kuşlar yade' dediniz. Ölçüsü bunu düzeltmektedir. Dalmış üstündeki... diyeceksiniz" dedim. "Takti" etti. Ölçütü ses ses ölçümledi. Doğru söylediğimi anladı. Ne bilsindi karşısındaki on sekiz yaşındaki gencin aruzla divan yazdığını. Yusuf Ziya Ortaç bu konuşmamızdan hemen bir hafta sonra *Cumhuriyet* gazetesinde benim için bir övgü yazdı. Özetle şöyle söylüyordu: Türk şiiri şimdiye dek bir bebekti, bir taşbebek. Şimdi Fazıl Hüsnü adındaki bir Kuleli öğrencisiyle bu taşbebek konuşmaya başlıyor...

Bu *Bahçeler* defteri yazarların ellerinde dolaşmıştır. Peyami Safa'ya, Faruk Nafiz'e ulaşmıştır. Peyami Safa bana yazdığı bir mektupla, defterimi ilgiyle okuduğunu bildirmişti. Nitekim ona ulaştırdığım ilk yapıtım *Havaya Çizilen Dünya*'yı da yine bir mektupla kutlamıştı. Faruk Nafiz, defterim için Ankara'da *Ulus* gazetesinde iki uzun inceleme yazmıştı. Kuleli adresimi bularak gazeteleri bana göndermek büyüklüğünde bulunmuştur. 30 yıl sonra edebiyat öğretmeni bir arkadaşım elden ele gezen defterimi bana iletmişti. Bugün bile kitaplığımdadır.

Bahçeler'in arkadaşları çok. Bulursam onlardan da söz ederim.

Toplantılarımız ne güzel! Siz yapıtlarımın bir arada olması, sorularınızı yanıtlamak ilginç. Sanki sizi bin yaşında, beni yüz bin yaşında kılmakta. Söze sen başla *Nötron Bombası*.

– Anımsıyor musunuz Sayın Dağlarca, benim adımı birçok yazar, ozan yadırgadı. *Nötron Bombası* bir imler yapıtı adı olamaz dediler. Oysa kanımca sözcüklerin de bir "cumhuriyeti" vardır. Bütün sözcükler eşit yerleri doldururlar. Sözcüklerin güzeli çirkini olmaz. Hangi sözcüğü çok kullanmışsak o bize ötekilerden güzel görünür. Örneğin: Anne sözcüğü bütün dillerde en güzel sözcüklerden biri sayılır. Niye? Çok kullandığımız için. Kurt sözcüğü sevilmez. Niye? Az kullanıldığı için.

Nötron Bombası adı, o yılların yer yuvarlağını dolduran olayları bakımından tam yerindedir. Başka bir sözcük onun taşıdığı yükü böylesine gözler önüne seremezdi. O acıları böylesine dile getiremezdi.

İşte ilk dizelerimi söylüyorum:

Nötron Bombası
— Nötron bombasına çağrı —

Yalnız canlılara yönelik
Nötron bombalarınla yak beni
Gir hemen evime
Artık senindir biraz bile bozulmamış
Bu masa bu çiçek bu yorgan
Bu kışlık buğday

İğrenç buluşunla övünme de
Hadi öldür beni çabucak
Unutma içerde biri daha var
Çöktüremeyeceğin susturamayacağın
Yok edemeyeceğin biri
Benim barış sevgim

Bu dizelerin acılarına bugün bile bütün yeryüzü yurttaşlarını çağırmak isterim. Bunca toplumsal devrimleri geçirmiş olan yeryüzünün bunca uygarlığı, sonunda nötron bombasıyla mı kendini belirleyecekti? Yeryüzünün insan sıcaklığı, ağacı –kim bilir kaç yüz bin yıllık– nötron bombasının yalazlarıyla mı çiçeklenmiş olacaktı?

Ben, nötron bombasını kullanmak isteyen Amerika'yı suçlarken öteki en uygar toplulukları eleştiri dışında bırakmıyorum. Almanya, Fransa, Rusya savaş gereçlerini yaratırlarken yeryüzünün ortak öldürümcüsüdürler. Bu öldürüm aracının yapımında aşılan süreç hepsinin düşüncelerinden, buluşlarından, ellerinden geçmiştir. Nötron bombasının solumasında hepsinin solukları vardır. Sözü uzatmak istemiyorum. "Kervanlara Karşı Kuzey Yıldızı"nın dizelerini bütün okuyucularıma, bütün yeryüzüne yeniden duyurmak istiyorum.

Kervanlara Karşı Kuzey Yıldızı

Sen kuzey yıldızı
Sendedir bütün bakışları ulusların
Bütün yeryüzüne dönüksün sımsıcak
Parlarsın daha

Develerden başlar
Gemilerden başlar
Çobanlardan başlar
Güzelliğin parlarsın daha

Nice toplum çıplaklığıyla giyinmiş açlığıyla
doymuş
Gözetlemiş yüzlerce yıl seni
Kervan kıran sensin türkülerde
O çıplaklar açlar biraz umutlanırken

İzleyen kim
İlk sömürgenleri ilk savaşları sonra bugünleri
Gecesinde eşitsizliğin olay olay
Adım adım izleyen
Dersin ki ulaşılamaz birey özgürlüğünde çoğul
özgürlüğüne
Ülkeleriniz tanık
Ulaşır ülkelerinizdeki güneş tanık
Çoğulun mutluluğundan mutluluğuna bireyin

Dersin ki
Develere gemilere çobanlara
Soyu doğadır hepimizin
Kardeşlikten güzeli yok

Karanlıklara karşı yerin değişmez
Düşüncen değişmez
İnancın değişmez
Parlarsın daha

Sen kuzey yıldızı
Yol göstericimiz bizim
Seninledir
Geleceklere doğru yenilenmek

– Çok güzel anlattın *Nötron Bombası*. Söze karışmak istemedim. Erdemli uyarılarını bölmeye kıyamadım.

Şimdi ölümü sergileyen, insanların insanlara yarattığı ölümü sergileyen *Nötron Bombası*'ndan sonra doğasal ölümlere geçmek istiyorum.

Doğasal ölümlerimiz hepimizin sırtında. Hepimizin yüreğini çok kez yakmıştır ölüm.

Ben arkadaşlarımın, ya da sevdiklerimin ölümlerini, nice uzak olursa olsun bir deprem gibi duyarım. Onların fay çizgileri benden geçer. Kimi arkadaşımı ikişer kez, üçer kez duyarım depremimde. Ağıtlarımın doğaya seslenmeler olduğunu, doğayı kent içine, ev içine kattığını bilirim. Doğa çelişkiler içindedir. Hem sever bizi, yedirir, içirir, giydirir, hem de en güzel yerimizden alır götürür bizi. Doğanın yüzü olsa, kulakları olsa, karşısına dikilip duyurmak isterdim:

"Beni ki bu kadar seviyorsun
Bana da mı ölmek" derdim.

– *Uzun İkindi*'yim. İlk ağıtlarınız *Asu* yapıtında göründüler. Sonra onları aldınız yeni ağıtlarla birlikte bende, *Uzun İkindi*'de topladınız. Niye?

– *Asu*, ilerde üzerinde uzun uzun durulacak yapıtımdır. Yazıldığı yıllarda o yapıta ölüm boyutu da katmak isteyerek ağıtlar dizisini oraya yerleştirmiştim. Öylesine çoğaldın büyüdün ki *Asu*'nun sanki "bariton"u oldun. Senin üzüntün, karanlık kımıldamaların, boyutlarını değiştirdi *Asu*'nun. Senin kişiliğine saygı duydum, seni aldım *Asu*'dan, ayrıca yayımladım.

Yapıtı dolduran dizeler oraya geçmekle benden ayrılmış sayılmazlar. Sevgi dizelerinin gece gündüz yanımızda yaşaması gibi, ölüm dizeleri de yazarından ayrılamazlar. En küçük sesler, çizgiler en küçük karanlıklar, aydınlıklar çağrıştırıverir onları.

İyi ki seni yazmışım. Onları kendi karanlıklarında ışıtıyorum. Onlar, sevgimde ölümsüzdürler.

Uzun İkindi

Sevgi üzeredir
Ölü
Yemyeşil sızlar omuzlarında
Dörtkollu sandığın değil
Ağırlığı gökyüzünün
Susuzdurlar dudakları çatlak
Geçmektedirler korkularla azalmış
Gömütlük denen çölü

Minare büyür ses mum
Yürekleri darda
Neden taşkesiliverdi ezan
Boy boy oymalarla ak?
Yorgundular
Öylesine boştu gövdeleri
Sanki yürümediler bir tek adım
Biraz bile durmadılar da

Döşlerini kapladı kara yel
Toprağa verilmelerinden daha yavaş
Yeraltı böceklerinin kamaştı yalnızlığı
Yeni kazılmış

Çukurun evreninde
Kaçışırken ürkek
Duyuldu imamın uyarısı uzaklardan
– Güneye çevrilsin baş
Gömdüler ölüyü
Kör acı soluklarını deler
Sonuna dokundular yaşamın
Parmak uçları delice buz
İşte
Yarı orada kaldı hepsi
Yarı aydınlık
Kendilerinden dönmedeler

Hep anımsarım Cemal Süreya derdi ki: "Yazdıklarınızın hepsini yapıtlarınızda toplayabiliyor musunuz? Dergilerde kalanlar yok mudur?" Yanıtlardım; "Onları benden sonra Kaçaklar adıyla toplasınlar". Başkalarının yapacağını umduğum iş, uzun yaşamam sonucu bana düştü. Konu olarak, çıkmış kitaplarda yerlerini almaları gereken yazılarımı *Kaçaklar*'da topladım. Bulabileceğim başka kaçakları *Kaçaklar II* adıyla yayımlamayı düşünüyorum. Ben yapamasam da benden sonra ilgilenenler olabilir. Kaçaklar bu yüzden *Asu*'dan, *Daha*'dan, tek konu güden yapıtlarımdan ayrılmıştır. Değişik konuları taşır.

– Ben *Kaçaklar*. Konu birliği nedir ki! İnsan konu birliğinin dışındadır. Düşününüz ilk ışıklarla birlikte uyanınca içinizdeki konu ne? Günün yürüyüşünde karşılaştığınız olaylar sizi sürüklerken içinizdeki konu ne? Bir arkadaş uzak yere atanmış, öbürü bugün evlenmekte, öteki işten çıkarılmış. İçinizdeki konu ne? Şöyle de düşünebiliriz; yeryüzü kocaman bir insan. Örneğin siz yeryüzüsünüz. İçinizdeki konu ne? Diyebilirim ki siz bir "kaçak"sınız.

– *Kaçaklar*, ne de uzun düşünceler taşırmışsın. Dediklerin bir yere dek doğru. Düşün biraz, sendeki konuları büyük bir büyüteç altına alsaydık, büyüteç gözlerle baksaydık, bu konular daha güzel olmaz mıydı? Olurdu. Kendi kendimden kaçmamış olurdum. İyice düşünürsek örneğin bitkileri düşünürsek... Hepsi doğanın kaçağıdırlar. Doğada ayrı ayrı görünseler

de dev bir sazın telleri gibidirler. Üzerinde aydınlığın, karanlığın elleri gezerken ses duyarsın. Bu ortak ses "kaçakların" yerlerine dönmelerinden başka ne? Şunu da unutmayınız sizler, *Kaçaklar*'daki yazılar boş bırakmışlardır kendi yerlerini, konularla yürütülmüş yapıtlardaki yerlerini. Okuyucularımdan dilerim: *Kaçaklar*'da okudukları dizelerimi konularıyla ilgili yapıtlarımın içinde okusunlar.

– Bende en çok sevdiğiniz kaçak kim?

– Hangi birini sayayım. İlkin yapıtın ilk imi, ilk dizeleri kaç kez öylesine değişirlerken kaç kez beni anlatırlar sayamam. İşte ilk örnek:

Kara Yansıma

Başka bir veren mi var, orda?
Daha aydınlık
Daha severleyin
Daha güzel
Başka bir evren mi var
Ulaşır bize
Oralıların yaptıkları ettikleri
Milyarlarca ışık yılı ötelerden?

İşte kabartmaları gibiyiz
Gölgeleri gibi
Koyu anlamsızlıklar içinde
Yüzlerimiz körlerden bin kez karanlık.
(...)

En sevdiklerimden biri de "Çoban"dır.

Çoban

O gecelerde
Boşluğa doğru
Betiklerimi katarım önüme, yürürüm.

O gecelerde
Dağılır çağların akışında betiklerim hep,
Yırlarımı katarım önüme, yürürüm.

Neler neler getir bana,
Neler neler götürür
Evrenin binlerce yıllık sesleri, yürürüm.
İçimden uzaya yansır
Yaradılışın biçimleri yönlerle,
Yürürüm.

Duyarken yaldız yaldız
Kimsenin,
Hiç kimsenin ölmediğini, yürürüm.

En eski, parlar en karanlıktan,
İyesiyimdir artık
Bir kişicil geleceğin, yürürüm.
El olur ya,
Ayak olur ya güzellik
Göğü tutarcasına yürürüm,

O gecelerde
Karşıdan biri
Yıldızlarını alıp yürür, yürürüm.

"Çoban"da uzakları gören gözler *Havaya Çizilen Dünya*'yı görebilirler. Doğa ilk yapıtta çıplaktır, burada giyinik. İlk yapıtta kalemi tutan parmaklarım soğukturlar; burada kendi ısısını bulmuş. Bu iki sıcaklıkta birbirinin kaçağıdır.

Yer aldığın *Sevistilerken* adlı toplu yapıtın içinde *Çiçek Seli* de var. Şuracıkta onunla da konuşmak isterim.

Biliyorsunuz dörtlüklere düşkünlüğümü. Kimi yapıtlarımı onlarla gerçekleştirdim. Sevgi şiirlerine çok yakışıyor dörtlük. Sevgilerin gelip geçiciliği mi, gelip geçmezliği mi bilemem sıcak düşüyor içime. Bir sevgiyi dört dizede anlatmak. Bu dört dize sanki yazılmamış da okunmuş gibi duruyor. Bilinçaltım

yazıyor sanki sevgi dörtlüklerini. Çoğu, yüzde 99'u silintisiz yazılmıştır. Belki şimdide gelmiştir. Kişi sevgisini çoğaltırsa ondan uzaklaşmış sayılmaz. Onu yenilemiş sayılır. İnanıyorum, kişi kaç kez severse sevsin ilk sevdiğini aramakta bulmakta. Nasıl olur demeyiniz. Gözlerinizdeki ışık yalnızca karşımızdaki için değildir. O ışık bizden ona gitmemiştir çünkü; ondan bize gelmiştir. Sevenlerin mutluluğu başka türlü anlatılamaz. Sevmek ille de sevilmek değildir. Sevmiş olabilirsiniz, azıcık bile sevilmeden. Sevenin gücüdür bu. Sevilenen güçsüzlüğü. Tersi de olabilir. Bunu söylerken erkekten kadından söz etmiyorum. Biri dediğim, kişi dediğim, kadın da olabilir erkek de. Çoğu kez erkek olabilir. Yasalarla değiştirilemez bu. Kadınlar sevgilerini içlerine gömerler. Kıskanırlar kendilerini. Çoğu birisini severken kendisini sever. Böyle olmayanlar kıyar yaşamasına. Belki yanılıyorum. Yaşamak yanılmak değil midir?

– *Çiçek Seli*'yim, bana söz vermediniz. Ne olur örneklerimi ben seçeyim!

Uzun Yazmak

Ağaca dağa denize inmiştir gök
İlkyazdır bu geçip gider
Parmaklarıma inmiştir güzelliğin
Geçip gitmez

Ayaktaki Karanlık

Gece
Devrilmiş bir uykudur
Oysa devrilmemiş bir uykudur
Benim seni sevdiğim

Bulu'nmak

Nerede olursan ol
Oradayım biraz
Evet nerede olursan ol
Buradasın daha çok

Onunla

Dalga olur o
Deniz kesilirim masmavi
Denize dönüşür birdenbire o
Birer ben olurum bütün balıklarda

Özlemsi

İlk kadın ilk ağacın
Kovuğunda ısınmasa
İnsanları böylesine sevmezdi
Ormanlar

– Sevgiden çocuklar konusuna geçmek kolay. Çocuklar olumlu sevgilerin, işitmekle işitmemek arasındaki görüntüleridir. Bu tanımla, nice sevsek çocuklara ulaşamadığımızı anlatmak istiyorum, olumsuzu mu soruyorsunuz? Eleştiri olmasın, kimsenin düşüncesine saygısızlık olmasın, evliliğin en güzel sonucu yavrularımızdır. Yavrusuz eşler neler yitirdiklerini bir bilebilseler...

Çocuklarda dizisinin şu üç yapıtını birlikte, bir arada anmak istiyorum. Bunlar *Okulumuz 1'deki*, *Okulumuz 2'deki*, *Okulumuz 3'deki*'dir.

Çocuk yapıtlarımın okuldaki eğitim bölümünü kapsar. Hepsi kendi yönlerindeki eğitimlerinde yavrularımızın gelişimine adanmışlarsa da bu üçü okul düzeninin iç içe geçmiş süresidir.

– *Okulumuz 1'deki*'yim. Efendim, ben okula başlarken neler duyduğumu açıklayabilir miyim?

Okul anaokulumuzun daha da büyük kapısı. Anaokulunun kapısı çiçektense, yeni okulumuzun kapısı taştan. Orda anlarız adımızın bize özgü olduğunu. Adımızla çağrıldığımızı işitirken, anne baba hem yaklaşır bize hem uzaklaşır bizden. Bebekliğimizi birdenbire yitiririveririz. Giysilerimizin bir örnekliği içinde kendi başkalıklarımız başlar. Kim için Suna'dan Tunç, Çiğdem'den Özlem gülümsemeleriyle ayrılırlar? Sesleriyle hem ayrılırlar hem birleşirler. Bilgiler, anlaşılmaz durgunluklarımızı çizer yüzümüze, gölgelerimize. Sayılar, biçimler oyunlar içine sığmış olur.

Biz üç betik birbirimizi izlerken ellerimizde çocuklaşır gibi anneler babalar. Biz okula başlamadan önce yalnız bir mavilik ağırlığında olduğumuzu duyarken, okula başlayınca gündüz ağırlığında olduğumuzu sezeriz.

İlk Gün İlk Oturum

Bu ha
Okul dedikleri

Bayram mı ha
Pencereler bayrak

Kızarlar mı ha
Uyusam
Ağzım küçülmüş ha
Parmaklarım uzamış
Baba mı anne mi ha
Öğretmenin sesi

Ne yapar ağlar mı ha
Çok susayınca çocuklar

Kaçak

Öğretmen nasıl görmüyor
Yerimden kalktığımı yavaşça
Dışarı çıktığımı yavaşça
Evime gittiğimi yavaşça
Annemi öptüğümü yavaşça
Öğretmen nasıl görmüyor

Görüyor biliyorum
Görmezden geliyor besbelli
Okula yeni başladım diye
Annemi çok seviyorum diye

– *Okulumuz 2'deki*'yim; benim dizelerim de var:

Çalışkanlar

Ben
2'ye geçince
2'ye geçti Atatürk
Öyle sevindim ki

Uzun Sevmek

Okula girdim mi ben
Atatürk'e
Günaydın derim ya
Akşamları duyarım
Ta kapısında evimin
Bana güle güle dediğini

Konuşmamız

Günü gelince yavrum
Ne olacaksın
Dedi annem gülerek
Ey Türk Genci
Olacağım büyür büyümez
Dedim anneme

– *Okulumuz 3'deki*'yim; yarışıyor muyuz ne? Dinleyiniz bendekileri de:

Dilimiz

Güneşle uyanırım
Türkçem bana gün olur
Okul çağırır beni
Türkçem bu kez yol olur

Ne söylesem yaşar o
Ne düşünsem büyür o
Ata yankısı Türkçem
Çağdaş uygarlık olur

Gözün Gördüğü

İlkokul 3'le başlar belki
Kalemde bir aydınlık vardır
Çocuk ellerini seven
İlkokul 3'le başlar belki
Yazıda bir aydınlık vardır
Çizgisiz kâğıtlarda bile dümdüz –
Yürümeyi seven

Gündönümü

Gündönümleridir mevsimlerimiz
Bir yıldaki ısınmasıdır soğumasıdır
Yeryüzünün

Kış derler apak olunca gün
İlkyaz yeşilliğin sofrasıdır
Yazın bastırınca sıcak
Girmek isteriz göllere denizlere

Güzdür en güzel olan
Okullarımız açılır çünkü

– Beşinci oturumu da hemen burda keselim. Yumalım hepimiz gözlerimizi, hepimiz altı yedi yaşlarında olalım.

Altıncı Oturum

Kadıköy, 30 Eylül 1999

– Güneş günaydın derken bize, altıncı oturumu açıyorum.

Güneş, evrenin yüce yapıtlarından biri. Bir duyuma göre bu kıyıların mumcuğu. Sanıyorum evren de yazarın biri. Güneşler, yapıtları evrenin. Uzaktan bakılınca yapıtların içeriği birbirine benziyor gibidir, konuları başka başka olsa da.

Nasıl olursa olsun hepsinde gördüğüm ortak olu, bulundukları yerde kendiliğinden olmalarıdır. Yardım görmeden varlıklarını sürdürebilmeleridir.

Sizler, benim sevgili yapıtlarım, benim güneşlerimsiniz. Sizler de kendiliğinizdensiniz. Yardımcısız yaşayabilmektesiniz.

Ses:

– Güneş de kendi kendine değil. Güneşler, koptukları daha büyük güneşlerin döne döne'leridirler. Bu olaya kendiliğinden diyebilir misiniz?

– Yanıtlıyorum seni. Evren boşluğundaki gerçek dış görünüm döne döne'liğini koptuğu büyük yalaz yuvarlağından alsa bile, varlığı çoğaltmakla, soyutu somuta çevirmekle eylemci durumuna geçebilmişlerdir. Düşünebiliriz; eylemler sonuçlarıyla başlangıçlarını yeni yaşamalara geçirirken onları küçültmüş değil büyütmüş olurlar. Böylece de OLURLAR.

Siz yapıtlarımın doğa güneşlerini aşan bir yönünüz var. Onlar, doğa güneşleri sonradan görülmedirler. Sanıyorum siz ben yazmadan önce de vardınız. Benden önce de var olduğunuzun kanıtı ELİMDE. Bu kanıt sizleri yazarken duyduğum evrensel kolaylıktır.

Hepinize başlarken ayrı ayrı sözlükler doğar içime. Ayrı ayrı gerçek basamakları, ayrı ayrı biçim yapıları, ayrı ayrı sesler, seslenmeler, ayrı ayrı sayı direnmeleri başlar bende. İmgelem ayrıntılarınızı yapıtın soyut ya da somut yapısına göre seçmem benden başlamaz. Sizlerden başlar. Sizler evrensel bilgisayarın bağışladığı "görmeleme"lerimsiniz. Birbirinizden öylesine ayrısınız ki, birinizin tek dizesini ötekinin dizeleriyle değiş-

tiremem. Onun yeri, onun yerindeki taşıdığı özgü'lük ötekinin yeriyle, özgü'lüğüyle değiştirilemez. Ondaki somut düzeyi yalnız kendinindir. Örneğin; *Üç Şehitler*'deki dize *Çocuk ve Allah*'a giremez. *Çocuk ve Allah*'taki *Üç Şehitler*'inkinin yerini alırsa genel işlem bozulur.

Açış konuşması uzun sürdü epey. Bugünkü konuşmalarımıza başlayalım. *Haydi*'ciğim söz sende.

– Ara sıra uyandırılmış çocuklara benzediğimi seziyorum. Dörtlüklerimle uyandırılırken karşıt uyanmalarla da serinlemekte dizeler. Bütün yaşama evrelerini kapsamam beni çok yaşlı göstermekte. Tek üzüntüm bu; uyandırılmış çocuk yaşlı görünmeyi ister mi? Bu ikilemden kurtarabilir misiniz beni?

– Biliyorsun *Haydi*, senin yeğnikliğini, genel açıyla söylersem anlam yeğnikliğini, insan yaşantılarının hepsinde olmak yeğnikliğini ne uzun çabalarla bulduğumu. Sana ulaşmak için beş binden çok dörtlük yazdım. Beğenmedim yırttım. On dört yıl sürdü uğraşmam. Seni elime geçirince "oh!" dedim.

Yeni dilimi yeni söyleyişimi yakaladım senle. Verdiğin kolaylıkla nice duyarlıklarımı söyleyebildim. Yapıtlarımın hepsini okuyanlar senin yapınla anlatılabilmiş otuz bin, belki daha da çok dörtlüğümü bulabilirler. Borçluyumdur sana.

Şaşıyorum, bu otuz bin dörtlük hem senin yapında hem de birbirine benzememekte. Nasıl oluyor bu! Sanıyorum seni ararken anlatma doğasını bulmuşum. Anlatma doğası bitki doğasından büyük. Dağlar, ırmaklar, denizler doğasından büyük. Neden büyük? Sende, *Dildeki Bilgisayar* yapıtlarımı anlatırken ayrıntılarına girişeceğim "sayılar" yüzüme gözüme değmektedir. Söze başlarken bulduğun "Ara sıra uyandırılmış çocuklara benzeme" biçimindeki benzetmen duygulandırdı beni. Çocukluğumu yüzüme vurdu. Elimden ne gelir, doğaya olan sevgim öylesine büyük ki, onun karşısında büyüyememekteyim.

Sen seç örneklerini. Anlatmakla anlamak yazardan, yapıtan önce'dirler.

Haydi

Abartılmasın tasalar yaslar haydi
Kurtulmak biraz öncesinden haydi
Haydi sevgide karanlıkta nerde olursan ol
Haydi bulunulan yerden başlamak

Görünü

Gün
Vurunca
Üstüme
Gece aydınlatılmış eski kaleler gibiyim

– Almanya'da 1999'da Almanca – Türkçe yayımlanan *Taş Güvercin* yapıtımdan şu dizeleri de okuyucularıma duyurmak isterim:

Karaltı

Duyarsın
Dağlara çıksan bile
Ekmek önündeki
Küçüklüğünü

Ödünç'lü

Almış
Gece
Bütün alacağını
Gözden

İçeri

Göllerde
Mavi karanlıkta gizlenen balık
Bizim ilk sakladığımızdır
Ta ilk çağlarda

– Kırılma söze karıştığım için. Seni yaşarken, seni yazmamın nedenini açıklıyorum işte:

İstedim ki, sen bir el yapıtı olasın. İnsanlar uyanır uyanmaz senden üç beş dörtlük okusun; güne böyle başlasınlar. Yaşamın neresinde olurlarsa olsunlar, sağlıklı, sayrı, işsiz, işine giden, erkek, kadın, çocuk ne durumda olurlarsa olsunlar okuyacakları dize onları yaşama çağırsın. Yürekli kılsın, dinç kılsın onları. İsterim bu yapıt yayınevlerinde değil "eczanelerde" satılsın. Sürdürebilirsin aydınlık türkünü.

İyi Işık

Sayrı mısın bugün iyileşmek kolay
Yum gözlerini
İçinden kendine üç kez
Günaydın de

Geçence

Sen git
Harca bütün güzelliğini
Yaşlıların artık çirkin olmadığı yerde
Gel
Betik Sergisi

Biri elinde simit
Bakar biçim biçim betiklere
Nerde olursa olsun
Bir doyacağı var besbelli Biri'nin

– *Haydi*'nin bağışlamasıyla sunduğu son dörtlükle anımsamalarıma geçiyorum. 1960'larda iki arkadaşımla birlikte ilk Betikevimi açmıştım, Aksaray'da Valide Camisi'nin karşısında. Arkadaşlarım işten anlayan kişileri bulmuşlardı. Önünü, içini o alanların uzmanı kişilere yaptırmışlardı. İstanbul'un en güzel işyeriydi; adı Betikevi.

Arkadaşlarım türlü nedenlerle birer birer ortaklıktan ayrıldılar. Önceleri iki saat uğradığım yerde artık sekiz on saat kalıyordum. Otuz günde bıktım. İşi eğlenceli kılmak istedim. Tasarladığımı hemencecik uyguladım.

Kapının yanındaki büyük cama *Karşı-Duvar* dergisi astım. 200X70 cm boyutlarında karton üzerine el büyüklüğünde yazılmıştı askımız. Derginin önsözü olan "DER Kİ" aşağıdadır.

Der ki

Yurdun, bilir misin, ne der,
Omuzlarında güvercinler

Der ki ta Edirne'den Kars'a
Ta Samsun'a Antalya'dan.
Evler, alanlar, tepeler, dağlar,
Otlardan ağaçlara dek,
Kocaman göllere dek uzun sulardan, hepsi.
Dile gelmiş, hepsi hepsi, ne varsa.

Yurdun, bilir misin, ne der,
Omuzlarında güvercinler.

Der ki karanlıkta güneşte
Mağaralardan göğe, kalın mı kalın,
Yüreklerden aydınlığa, gür mü gür.
Ana kız, baba oğul, çoluk çocuk.
Haykırırlar tek gövdeden,
En kalın en gür sesle işte:

Yurdun, bilir misin, ne der,
Omuzlarında güvercinler.
Der ki yaşamak istiyorum
Artık çıkmak istiyorum eski günler içinden,
Artık varmak istiyorum çağdaş uygarlığa,
Üzerinde gerçekten ay olan
Üzerinde gerçekten yıldız olan
Bir bayrak istiyorum.

On beş günde bir değişen dergimiz büyük ilgi gördü. Okuyucular dergimizi defterlerine yazıyorlardı. Öyle oldu ki, dergi biraz gecikse üzülüyorlardı. Yaşlı adam içeri girdi bir gün. "Ta Kadıköy'den geliyorum. Niye değişmemiş dergi?" dedi. "Yazan çocuk sayrı düşmüş, gelemedi, yazamadı" dedim. Kahve ısmarladım, gönlünü aldım. Memet Fuat, o günlerde bizimkinin en çok okunan dergi olduğunu yazıyordu. Ta Almanya'dan telefonlarla yeni sayı isteniyordu. Telefonda okuyordum.

Artık sıkıcılığını yitirmişti iş yerim. Öğrencilerin, yazarların uğrağı olmuştu. Adız günlerini, imza günlerini ben başlattım. Orhan Kemal'den Ahmet Emin Yalman'a dek günün yazarları okuyucularıyla buluştular.

İlkin *Karşı-Duvar* dergilerinin ilk dört yapıtı, iri yazılarla, küçük boyutlarda yayımlandılar. Ankara'da Dil Tarih Fakültesi'nde sergilendiler. İlgi gördüler. İlk dört yapıt, sözü size bırakıyorum. Birer örnek söyler misiniz?

– Ben *Türk Olmak*: Dergimizin bir direnç olduğunu, bireylerin kişilikleriyle varlıklarını sürdürebileceklerini sergilemek istiyordum. O günlerin toplumculuğu yeryüzü toplumculuğu içinde düşünülüyordu. Yapmak istediğim ulusal toplumculuğumuzun belirginleşmesiydi. İşte örnek:

Türk Olmak

İşte tarladan yelden ormandan büyümüşüz,
Ovalarla denizlerle dağlarla bir.
Tutmuş ellerimiz, yürümüş ayaklarımız
Güneyden kuzeye, doğudan batıya
Türk olmak çalışmak demektir.

Yok hele, oğul kız, yok hele,
Yüreğimizde karanlık, alnımızda kir.
Bize yönelen isterse yeryüzü olsun
İsterse gökyüzü,
Türk olmak karşı koymak demektir.

İçine, çiçeklerin yıldızların ulusların,
İçine gir,
Geceden gündüze, eskiden yeniye yürü sen,
Yürü sen,
Türk olmak yaşamak demektir.

– Ben *Dışardan Gazel*: O günlerin dergileri, gazeteleri incelenirse, yönetimin dokunulmazlığı apaçık görülecektir. İstedim ki yönetime "dokunabileyim". Onun birey üzerindeki egemenliğini irileşmiş bireylerle etkisizleştirebileyim. Bu da benim örneğim:

Toplumda

Ben senin ekmeğinde ak,
Değil miyim?
Nerde çalışırsan çalış,
Nerde yersen ye,
Boğaz tokluğuna, boğaz tokluğuna sen,
Ben senin açlığında değil miyim?

Ben senin ekmeğinde, uzak,
Değil miyim?
De ki tarladasın,
De ki davar gütmedesin,
De ki bir demiri bıçak yapmaktasın,
Ben senin yıldızlarında değil miyim?

Ben senin ekmeğinde, sıcak,
Değil miyim?
Köydür bu, kasabadır bu,
Daha büyümüştür çığrışan kalabalığında
İlçedir bu, ildir bu,
Ben senin kurtulmuş geleceğinde değil miyim?

– Ben *Kazmalama*: Biliyorsunuz kazma topraktaki ekmeğimizi kazandırır bize. Kutsaldır bu bakımdan. Kazma, çırılçıplak toplumun ilk direncini de oluşturur. İki anlamını birlikte söylemek istedim. Günümüzde çok ya da az görülen toplumsal eleştiriler, *Karşı-Duvar* dergisinin çıktığı günlerde sokaklarda gezmezdi. Ankara sarayı içinde, o da yarım yamalak ağızlarla yeni yeni söylenmeye başlamıştı. *Karşı-Duvar* dergisinin gittikçe genişleyen çevresi, toplumumuzun bu tür karşı koymalara duyduğu özlemden gelir.

O günlerde önümden geçen sanıyorum Samsun'da görevli sayın yargıcın beni deftere yazması, gereken yerlerde kullanacağını söylemesi de bundandır. İşte örneğim:

Arkalıkçı

Belki üç yüz okka, belki daha çok,
Kocaman bir denk.
Adımlarımı kısa atsam, bastırıyor daha,
Uzun atsam, biniyor daha.
En üstte gök, taşıyorum iki kat.
Bu arkalık semer değil,
Ben katır değilim.

Tahta sandık ne de ağır,
Oturmuş tam belime.
Şöyle başımı azıcık kaldırınca,
Ucu ensemi keser alçağın.
En üstte Hasıroğlu Kardeşler, taşıyorum üç kat.
Bu arkalık semer değil,
Ben at değilim.

Sırtımda bir peynir tenekesi, üç peynir tenekesi,
Dokuz, on üç, yirmi bir,
Sırtımda otuz peynir tenekesi,
İçleri boş, soluk alsam devrilecekler,
En üstte Tanrı, taşıyorum yedi kat.
Bu arkalık semer değil,
Ben eşek değilim.

– Ben *Yeryağ*: o günlerde de Türkçemizin tutkunu idim. Petrol diyorlardı yeryağına.

Hem bu yanlışlığı düzeltmek, hem yeryağı sözcüğü ile özetlenen ulusal kurtuluşu söylemek istemiştim. Ortada dolaşan, gerçekliğinden kuşku duymadığım söylentilerde doğu bölgelerimizde yeryağı bulunduğu, sömürgeci devletlerce bu yeryağının üstüne tonlarca beton dökülduğü duyulmuştur. Bendeki dizelerde yönetimin baş eğdiği olaya toplumun başkaldırdığı yazılmıştır. Bu da benim örneğim:

Ayaklar

Ayaklar toplandılar dün gece tam burada,
Kimi çapula, kimi sandal, kimi pabuç,
Kimi yemeni, kimi çarık.
Yamanmış, delinmiş, sicimle bağlanmış,
Dediler, durmayalım düşeriz.
Ayaklar toplandılar dün gece tam burada;
O Edirne'den gelmiş, çamuru yeşil,
Bu Van'dan çamuru mor,
Öteki Hakkâri'den çamuru sarı,
Dediler, durmayalım düşeriz.

Ayaklar toplandılar dün gece tam burada,
Dediler ayak olduğumuza yakınmayalım,
Ya el olsaydık, ya açılsaydık bütün gün;
Şunun bunun üç kuruşuna, yürüdüler,
Dediler durmayalım düşeriz.

– Dağlarcanız sürdürüyor; *Karşı-Duvar* dergilerinin gördüğü ilgi benim için zenginlik olmuştur. Bu türü hem geleneksel toplum şiiri öğeleriyle hem vardığım çağdaş öğelerle ördüm, birleştirdim. Toplumun iki ucunu ortak dizelerde yaşatmak olanağını buldum. Olayları günü gününe görmek, yazmak alışkanlığına eriştim. Dergideki yazıların sağ kıyısı uygun fotoğraflarla bezenirdi. Unutmam olanaksızdır şu olayı; köylü kılıklı yaşlı adam derginin önünde durdu. Dudaklarının kıpırdamasından yazıları okuduğunu anlıyordum. Derginin kıyısındaki görüntüye daha da yaklaştı. Gülümsedi, hemen içeri girdi. Bana dönerek "Bey bu bizim köy" dedi. İlgilendim adamla. Oturttum çay ısmarladım. O neler söyledi... Ben neler söyledim... Güler yüzle ayrıldı işyerimden.

Bu küçük olaylar derginin içimdeki ışıltısını sağlamış, sürüp gitmesini kolaylaştırmıştır. Dağlarca Dizisi'ne yeni yönler katmıştır. Hadi söz sizde *Karşı-Duvar* dergisinin öbür yapıtları. Siz anlatın kendinizi okuyucularımıza. Hangi okuyucularımıza? Bugünkü, yarınki, en güzel geleceklerdeki...

– Ben *Ağrı Dağı Bildirisi*: Mustafa Kemal'i dağlarla ölçmek ülkemizin, ulusumuzun değil bütün yeryüzünün gelmiş geçmiş en büyük adamını yaşatmak sonsuz mutluluğum.

Ağrı Dağı Bildirisi
— Kurmay Binbaşı Cevdet Sunay'a —

Yıl 1937, Sürbehan'dan öte Serdar Bulak yollarında
tanıştık,
Siz topçularla süvarilerle Karaköse'den
geliyordunuz biz piyadeler, Erzurum'dan.
Kocaman atlarınız vardı, küçücük atlarımız
Bir sevinçle dere tepe gittik mi gitmedik mi,
Ağrı Dağı'na çıktık mı çıkmadık mı?

Sonra 15 subay 50 er birleştik, yöneldik
Mihtepe'den ayak ayak doruğa
Aşağısı yer uçurum, yukarısı gök uçurum
Tanrı'ya mı varıyorduk özgürlüğe mi bilinmez
Yaşamamızı bir ululuğa döktük mü dökmedik mi,

Ağrı Dağı'na çıktık mı çıkmadık mı?
Tanıksınız, biz üç piyade teğmen soluğumuzda
Türkiyece bir mavi,
Nöbetleşe aldık sac kutudaki Atatürk'ün büstünü
sırtımıza
– Ata sağdı o sıra biliyorsunuz dağlarla bir –
Oralardan evrene baktık mı bakmadık mı?
Ağrı Dağı'na çıktık mı çıkmadık mı?

İlkin biz ulaştık, piyadeler, havanın başladığı yere, doruğa
Sonra siz ve birkaçı daha geldiniz
Azlığımızın bu anlaşılmaz dinelişini upuzun dinlerken
Bir inançla yeryüzünden koptuk mu kopmadık mı?
Ağrı Dağı'na çıktık mı çıkmadık mı?

Buz vardı, buz vardı, kazdık da kazdık da
görünmedi kara toprak
İkimiz, sizinle ben, yazdık tutanağını.
Büstü, tutanak şişesini koyduk buzlar içre, diktik
flamamızı yel üzre,
Güce, gerçeğe, sonsuzluğa yettik mi yetmedik mi,
Ağrı Dağı'na çıktık mı çıkmadık mı?

Ne demiştik, hâlâ yüreğimdedir tutanakta:
"Türkiye'nin en büyük adamının büstünü,
Türkiye'nin en yüksek dağına armağan ediyoruz"
Hey hey, Türk olarak yücelere aktık mı akmadık mı,
Ağrı Dağı'na çıktık mı çıkmadık mı?

Peki Kurmay Binbaşı Cevdet Sunay, Amerika'ya
nasıl gidersin söyle,
Şu ikili anlaşmaları silmeden
Kaldırmadan yaban ellerin yurt üzerinden,
ta Mustafa Kemal...
Söyle dağlar özgürlük demektir unuttuk mu
unutmadık mı,
Ağrı Dağı'na çıktık mı çıkmadık mı?

Almanya'larda Çöpçülerimiz der ki:

– Koca yurdun bana bir avuç buğday sunamadığına mı yansam, İstanbul'u bile görmeden el kapılarında dilsiz avuçlarımla iş aradığıma mı yansam.

Almanya'larda Çöpçülerimiz

Gün ışır ışımaz yazımız parlar,
Ne alın yazısı, el yazısı be.
Sökemeyiz ki, biz ilkokul aydınlığı bile gösterilmeyenler,

Biz, pis yöneticilerin mutsuz kişileri,
Süpürürüz, yaban ellerinin sokaklarını pis el, pis yürek.
Sığmazken Atalarım güne, yarına
Düşmüşüm vay düşmüşüm ben el kapılarına.

Daha üç yüz yıl önce, omuzlarımızda gök yarısı bayraklar,
Eğilirdi bu ülkelerin burçları uygarlığımıza.
Şimdi ta Bünyan'dan üç çocuk, ağızları açlıkla büyümüş,
Şimdi ta Ereğli'deki dört çocuk, gözleri açlıkla iri iri,
Alır, karanlıklar karanlıklar ardından gönderdiğimiz
kara lokmasını.
Sığmazken Atalarım güne, yarına,
Düşmüşüm vay düşmüşüm ben el kapılarına.
Ne duruyoruz, aylık bin yeşil mark,
Varalım, dağılalım kartal Anadolu'dan yeryüzüne.
Beyler altın uykularından uyanmak üzre, hadi
yollarını temizleyelim,
Süpürgeler kocaman, çöpler kocaman,
Al güneşten bile utanmadan, pis el, pis yürek.
Sığmazken Atalarım güne, yarına,
Düşmüşüm vay düşmüşüm ben el kapılarına.

İkili Anlaşma Anıtı:

– Büyüklerimiz kendileri bilmese de bütün ulusça bir ölçümleme içindedirler. Başka ülkelerin yöneticileriyle boy yarışındadırlar. Ölçü ülkelerin durumudur. Kişisel yaşamlarıyla

ülke toplumunun yaşamı arasındaki başkalıklar öbür ülkelerin oranlarıyla ölçüştürülür. Ülkelerin yöneticileri sınavdan geçirilir. Eş sürezlerde geçen yönetimlerin çağ gerisinde kalanları, görevlerini başarısızlıklarına karşın yine de sürdürmek isterlerse utanmazdırlar. Sözü uzatmayayım. Utanmak utanmamak toplumun çoğunluğunun bilgeliği içindedir. Toplum tanır o yüzsüzleri.

Birikimi olan toplumlar devrimlerle yönetimleri al aşağı edebilirler. "Tevekkü"le dolu toplumlar devrim kurtuluşlarından yoksundurlar, bekleye bekleye'dirler. Yöneticilerin ak ya da mor ya da kara yüzlerine özgüdür o yönetimler.

İkili Anlaşma Anıtı
— Ölünün gözüne, ya da cumhurbaşkanına,
senatörlere, başbakana, bakanlara,
saylavlara —

Mehmetçik, al hela süpürgesini kavak ellerine sen
Amerikalı silah arkadaşların istediler
Çorlu Havaalanı'nda güneş doğar doğmaz
Gir içeri, pakla yüznumaraları güney kuzey birer birer,

İkili anlaşma bu,
Sağlık temizliğini biz yapacağız, vay babu.

Utanmadan, yürü kutsal askerlik görevine,
Yel başın, karlı atalarınca dik.
Sarı pisliği küreyen sen değilsin yöneticilerdir,
Al hela süpürgesini, kocaman ellerine Mehmetçik.

İkili anlaşma, yokolasın,
Ova bayır, dağ taş sürer yasın.
– Ellerin ki, hu demiştir göğüs üzre, selam vermiştir
alın üzre,
– Ellerin ki tutmuştur ak ekmeği
– Ellerin ki dualarla ağarmış
– Ellerin ki bilir, tetik çekmeği.

İkili anlaşma, er geç burda,
Boğulacaksın, burda, bu çukurda.

Pir Sultan Abdal Günleri:

– Ben geçmiş dilimden gelmişim. Geleceğin geçmiş bilimlerine yazılacağım Türkiye toplumuna güvencim sonsuzdur. Bende ki bütün sözcükler, dinelmiş, uşsuz bucaksız bir toplumdur.

Yiğitlerce Yiğitler Koçaklaması

Yiğitlerim gelsedir
Karanlığa gülsedir
Yücelir iken doruk
Dağ yoluna ölsedir.

Kötülüğü bulsadı
Ayrık kimin yolsadı
Alçağı korkusundan
Alan daha alsadır.
Ayak ayak insedir
Yeryüzü bölünsedir
Al üzre vurulanlar
Bir bir geri dönsedir.

Horoz:

– Yapıtın en sonundayım. Yemekten sonra yenen tatlı gibi. Hayır değiştiriyorum, ağalara yedirilmiş yemeklerden sonra gelen acı gibi.

Umudum da var. Bu umut yüce ulusumun bağrındaki sevme gücüdür. Büyük geçmişimi sırtımda taşımak gücüdür.

Türkçemin, Osmanlıca, Arapça baskısına karşı yıllarca direnmiş olmasının gücüdür.

Kim ki Atatürk'ten sonra gelmiştir ondaki Atatürk'ü yürümek gücüdür.

Üzüntüyü büyütmeyiniz, abartmayınız, o, umudun evrensel kocamanlığı karşısında nedir ki?

Horoz

Erken öten güzel horoz,
Öt sökûp giden gecede bir daha.
İnlesin sessizlik,
Korku girsin yüreğine karanlıkta çalanların.
Öt ki kara dağlar allana,
Yiğitlerim amacına yollana.
Uyanmak, gelecekler üstüne çekilen bir bıçak gibi
ışıl ışıl.
Yeniden başlamak bir bilince, bir doğruya, bir
savaşa yeniden.
Atları, koyunları, kazmaları, kürekleri uyandırmak,
Güneş üzre önermek kurtuluşu.
Öt ki kara dağlar allana,
Gökyüzü yeryüzü sallana.

Erken öten horozun başı kesilirmiş,
Bitmez tükenmez ki başın kesile kesile,
Her çağda her yüzyılda her gün
Senin altın sesindir getiren ışığımızı.
Öt ki kara dağlar allana,
Aç eller tok tarlalara çullana.

– Benim güzel *Horoz*'um, 1071'den başlayan Anadolu'daki yurdumuzun, ağacıyla, kuşuyla Türkleşen yurdumuzun, sayısız nedenlerle bu ucundan öbür ucuna dek mutlu olmadığı bir gerçektir. Koca imparatorluk yanlış yöntemlerle bu mutsuzluğun nedenlerini oluşturmuştur. Büyük devrimci Atatürk yaşadığı son sürelerde dizginleri çekmek istiyordu. Yeni yönetimini yüzde yüz uygulamak istiyordu. Birdenbire gelen ölümüyle aydınlığımız birdenbire durdu. *Horoz*'la Atatürk'ten sonrası anlatılmak istenmiştir.

Türkiye horozları öttükçe yankılanacak başarı, özlediğim güzel günleri yaratacaktır. Oturumu kapatıyorum.

Yedinci Oturum

Kadıköy, 2 Ekim 1999

– Yolumun gündüzleri arkadaşlar, günaydın hepinize. Oturumu açıyorum. Hem de en çok sevdiğim, üzerinde en çok çalıştığım biriyle, *Asu*'yla.

Değişik olsun bu başlangıç. *Asu*'nun ilk yapraklarını dolduran yön çiçeklerinin birkaçını yinelemek istiyorum.

"Sürez diyor *Asu* onların zaman dediklerine. Bu sürmenin bitmez tükenmezliğine daha sınırsız, daha içten bir anlam katıyor da ondan.

Bir ortabenek vardır. Diyelim ki bu yeryüzüdür. Ortabenek üzerinde değirmiler vardır. Diyelim ki bu sürenin katlarıdır.

Ortabenek üzerinde iç içe değirmiler vardır. Kişi usunca, yüreğince bir değirmiye ulaşır. Hangi çağda yaşarsa yaşasın *Asu*'ların birbirini görebilmeleri, tanıyabilmeleri bundandır.

Asu biraz Asyalı'dır. Ama yeryüzü biraz Asyalı değil midir?"

Söz sende.

– Benim giriş sözlerim radyoların, televizyonların iletliklerine benziyor. Hem uzaktan gelmekte sözcükler hem öbür gerilerden. İnsanoğlunun dinsel evrenler dışında çağdaş yaşamalara vardığı ülkeler boyu.

Önsözümde daha sonra işleyeceğiniz sayılar kozmosunun parlamaları var. Çoğu okuyucularımız bu parlamaları anlamadan sevmişlerdir.

Biliyorum, anlamadan sevmek çok güç bir olay. Kişiler çoğu kez anladıklarını severler, anlamadıklarını sevmezler. Okudukları ya da işittikleri yapıtlar kendi düzeylerini aşmışsa, o güzelliklerin dışında kalmışlardır.

Okudukları işittikleri kendi düzeylerini aşmamışsa beğenileri içine alırlar onları.

Asu, evrenin büyük kişiliği içinde kişinin kendine özgü boyutlarla vardığı yeri söyler. Bu söylemde kızgın demir parçalarının büyük suya birdenbire batırılmışlığındaki şaşkınlık, acı, karşıtlar zenginliği yatar. Okuyucuların hepsi birer *Asu*'dur. Kendilerini adamış *Asu*'lar.

İşte ilk örnek:

Karşıdaki

Bakışlarında parıltılar vardı
Parıltıydı yeli gecenin
İşte yaşamama sürünen yas
Ağırlığı düşüncenin

Eşit değil
Akla kara
Dağılırken
Yıldızlar uzaklara

Tanrı nerde yalnızlık nerde sevgi nerde
Hepsini hepsini unutmuş
Çizer göğe yerin susuzluğunu
Kanatları yanan kuş

Ayrılmış
Akla kara
Dağılırken
Bir uykuyla yapraklara
Yiten bir bildiri midir bilinmez
Toprakta gölgeler yığını
Sanki bütün ölüler duyar
Tohumun açıldığını

Yok
Akla kara
Dağılırken
Bakışları karanlıklara

– Seni yazmamın nedeni, sürez konusunu yeni baştan gündeme koymaktır. Sürez, şimdiye dek tek boyutlu olarak örneğin, dümdüz bir çizgi gibi düşünülmüş. Milattan önceki çizgi milattan sonraki çizgiyle birleştirilerek bir uzunluk elde edilmiş. Bü-

tün güzel sanatlar, bütün geçmişbilim, bütün düşünceler, felsefeler, bilimler bu çizgiye serpiştirilmiş; uzun çağlar çizgisinde yaşayan kişiler, bulundukları yerlere kapatılmışlardır.

Ben sürezi iç içe değirmiler olarak düşünüyorum. Belki yüz değirmi var iç içe. Âdem'den bu yana yaşayanların hepsi bu değirmilerin birindedirler. Hangi gün doğarlarsa doğsunlar ille de tek değirmide değildirler.

Örneğin Aristo, Atatürk, Karl Marx, Einstein başka başka yıllarda, günlerde doğmuş olsalar da tek değirmidedirler, değirmideştirler. Bu değirmi, değirmilerin en genişidir, en yukarıdadır, çağa en yakındır.

Bunun tersi, ulusal dil tadından en uzakta olanlar, Kenan Evren, Kabakçı Mustafa, ilk engizisyon papazları ya da ellerine geçirdikleri kütüklerle ava çıkan ilkel insanlar değirmilerin birinde değirmideştirler.

Demek istediğim eskilerin düşündüğü sürez çizgisi insan yaşamalarının çizgisi değildir. 1999'da doğan, milattan önce doğanın değirmisinde olabilir. *Asu* senin yazılış nedenin bu ayrımı belirtmektir.

Değirmilerin içten dışa doğru büyümeleri insanlardaki usun duyarlığı, sevginin, özverinin... değişimlerincedir. Yapıt, eğitmez kimseyi. Sezdirir bütün insanlara hangi değirmide olduklarını.

Ses:

– İşitiyorum, beni duyduğunuzu işitiyorum. Değirmiler düzeni büyük gerçeğimiz. Tersi düşünülse bugünkü salatalığın sesi Mozart'ın bütün bestelerinin üstünde olurdu. Daha sonra geldiği için.

– Dağlarcam, ben çoğaltılmış yalnızlıklar gibiyim. İçimdeki imlerin hepsi sizinle ilgili görünse de ayrı ayrı yaklaşımlar taşımakta. Birçok kişice yazılmış gibiyim. Soyutluğum soyutluktan öte, somutluğum somutluğunun çok uzaklarında. Ne dersiniz?

– *Asu*, sana seslenirken birdenbire milyonlarca gövdemin sıcaklığını duyuyorum. Bu gövdeler zenginliği sana nasıl yansımış şaşıyorum. Sende en büyük damar, karşı koyma yürekliliği. "Asu" dizelerinde olsun, "Asu'nun Oğlu" dizelerinde olsun insa-

noğlunun nice eylemlerini nice başkaldırmalarını yaşıyor okuyucular. Sanıyorum ki ilerde yapıtlarımla ilgilenecekler çıkarsa, seni ellerinden bırakamayacaklar, sende gövdelerini unutacaklar.

Asu'nun Oğlu

Yandı ha uzunluğum
Yandı ha karası
Yandı ha parlak
Ben Asu'nun oğlu en uzak gölgenin içinde
Azalmışım
Çekilmiş bütün obam altına ulu bambuların
Bir büyük su gibi dağ yelleriyle uyumuş
Ses anıları yankılanır yönden yöne
Öyle yaslıyım öyle yorgunum öyle ağrımışım
Sanki koyu esmerliğim üstümden sıyrılacak

Yandı ha uzunluğum
Yandı ha karası
Yandı ha parlak
Nasıl oyun değil miydi o
Bağladılar babamı ateşe ve tamtam'a soyundular
Karanlığın yıldızlarla bir olduğu çıplaklıkta
Yanık et kokusu gittikçe ağırlaşır
Kocaman kuşlar uçar havalarda neden
Bir acı göğsüme ellerime ovaya gökyüzüne
Dolmuş olacak
Yandı ha uzunluğum
Yandı ha karası
Yandı ha parlak
Dumar döner değirmilerinden şeytancıkların
Ay doğar aç hayvan yavrularına karşı
Hızla büyürken kanlı otlar
Boşluklarda avlanır çirkinlikle
Başsız cinlerin başsız çocukları
Ateş sıcaklığını almış götürmüş babamın
Yerine kartal kartal sarı sessizlikler konacak

Yandı ha uzunluğum
Yandı ha karası
Yandı ha parlak
Senin Güneş Tanrısı
Senin ağaca oyulmuş varlığına ulaşacağım
Boyanmış bir ölü gibi geceden sıyrılıp
İyice yumacağım gözlerimi
Kimseler görmeyecek beni düşüncemde
Tutuşturacağım oymalarını senin
Babamın soluğu uyanacak

Yandı ha uzunluğum
Yandı ha karası
Yandı ha parlak
Süründüm dibine dibine kör korkunçluğunun
Bir yılan usu olup
Yavaş ağır usul
Öcümle çatlamış topraklar üzerinde
İşte kara tırnaklarım uzar yalnızlığımdan
İşte kara tırnaklarımın ucunda unutulmayanın yalazı
Güneş Tanrısı yanacak

– Beni yeniden yazsanız, yeni eklemeler yapar mısınız?

– Yapmam

– Niye yapmazsınız peki?

– Yapıtlar kendi evrenin tek tümcesi gibidir. O tümcenin sesi, imi, imgeleri, yapıtın dikilimini oluştururlar. Hangi alana ? Ölümsüz yontular alanına

Sana saygım var, beni bana bağışladığın için.

Bir örnek daha almak istiyorum. "Aptalışık"lardan.

"Aptalışıklar" senin evrene dönüşmen, evrendışı aydınlığındır. Yapıtı izleyenler arada bir gördükleri "Aptalışık" lardan belki de irkileceklerdir. İrkilmelerle konuyu daha gövdesel çelişkilerle anlama olanağı bulacaklardır. Gözlerimizi bir kıpının binde bilmem kaçında, bilmem nice kez açıp kaparız ya "Aptalışık"lar, söylediğim eksik bakışları evrene boyutlanmış başka gözlerimize anlatırlar.

Aptalışık

Boşluklarda Yaşamak

Karanlık doğurur daha daha
İnancımı inançsızlığımı hep
Siz seslenemezsiniz dağlarda taşlara yollarda netsem

Siz çağıramazsınız
Ama köpekler sever beni
Siz köpek değilsiniz

Ovaların düzgünlüğünü alıp gider
Düşünceyi anıyı özgürlüğü geçmişlerden
Umarım koşular düşünde çırılçıplak
İsterim
Ama atlar sever beni
Siz at değilsiniz

Armutlar üstünde günün ışığı vardır
Dallarını nice sallasak düşmez
Nice beklesek altında akşamlaraca
Eğilmez inmez azıcık
Ama ayılar sever beni
Siz ayı değilsiniz

Arkadaşlar *Asu*'dan sonra söz alacak yapıta kolaylıklar dilerim. Yaşamaların çağlar çiçeği o yapıttan sonra birdenbire yeryüzüne inivermek... Başarılacak iş değil. Deneyelim bakalım! *Toprak Ana* söz sende.

– Çok bekledim söz alabilmek için. Biraz gecikmediniz mi?

– Geciktim. Arkadaşların sencek yoksunluklarla, üzüntülerle ağırlaşmış değil. Senin olgunluğunda değil. Toprak Ana yurdumuzun 1 300 yıllık ürünü. Güzel günleri çok olan yapımız. Geçmişbilimi olay olay incelersek, sayısız bireylerin sayısız devlet adını yüklenerek, birbirlerini yendikleri yenmedikleri savaşları, ölümleri tatmışlardır. Örneğin: Timur günlerin-

de, Yıldırım Bayezid'in tutsaklığında, sonraki evrede yitirdiklerimiz insan çoraklığımızın nedenidir. Anlattığım yıkıntılar senin topraklarında, çift sürülmüş tarlalar gibi derin izler bırakmışlardır.

1949 yılında son atama yerim olan Sivas'a varırken içimdeki yanık yurt susuzluğunu, seni söylemek susuzluğunu çöllerde tek tek yalnız kalmış deve sürülerince yaşıyordum. Niye deve dedim biliyor musun? Develer yedek besinlerini sırtlarında, hörgüçlerinde taşırlarmış da ondan. Ben seni yazmadan önce seninle yüklüydüm. Bu yükten seni yazmakla kurtulabildim.

– İlk Sivas gecelerini anlatır mısınız?

– Dışarda lapa lapa lapa lapa kar vardı. Kahvenin camlarının en üstünden at ayakları görünüyordu. Günlerce yağan karın süpürülmemiş birikintileri art arda ezilerek, yolu, camların en üst düzeylerine dek yükseltmişti.

Oyulan kapı boşluğundan içeri elli yaşlarında bir köylü girdi. Dağ sesiyle, inlerden gelen karanlık sesiyle sanki yalvarıyordu. Elinde örgüleri değişik boyalarla süslü, bakışları bile ısıtan acımız; yün çorap.

Yün Çorap

Allı yeşilli bir ihtiyar gezerdi çarşıda,
Ellerinde de allı yeşilli bir çorap gezerdi.
Duyulurdu: satlık hemşerim satlık, yavaştan,
Bıyıkları kar kar rüzgârda, gözleri acı acı yaştan.
Biz susardık, ihtiyar susardı ama,
Allı yeşilli çorap kim bilir ne derdi?
Yeşilli mavili bir ihtiyar çay içerdi ayakta,
Ellerinde de yeşilli mavili bir çorap çay içerdi.
Bardağın buğusuyla olurdu daha dinç daha uzun,
Bakardı yakışıklı çırak, çoraplara mahzun,
Kâtip İsmail Efendi'nin 85'ine karşılık,
Aşir Usta 90 kuruş verdi.
Mavili allı bir ihtiyar giderdi akşam pazarında,
Ellerinde de mavili allı bir çorap giderdi.

Aksederdi görmüş geçirmiş sesi: satlık hemşerim satlık,
Mart gecesi düşerdi Sivas'a, düşmezdi havalardan
bir rahatlık.
Ayağımıza kadar gelmişti mavili allı bir ihtiyar,
dağ köylerinden.
Mavili allı bir haberdi.

Varır varmaz Sivas'ı iki ay taradım. Çarşısıyla, pazarıyla, yollarıyla, evleriyle... Yere serilmiş toplum öyküleriyle, toplum destanlarıyla. Toplum yapıtlarını sözcük sözcük gözlerimle yiyerek, onlardan bir sözlük yaptım. Seni yazarken uyguladım, Sivas'ın sözcüklerini, yaşama yeniden geçirdim.

Sen *Toprak Ana*, Sivas ağzısın. Yok olsa o okuduğum toplum öyküleri, destanları, geleceğin okurları seninle yitik Sivas'ı bulabilirler.

Kebapepmek

Haykırır tüysüz çırak, haykırdığından habersiz,
Kebapepmek ombeş.
Saçlı sakallı köylüler, ameleler birikirler maltız başına,
Bakarlar
Yutkunurlar.
Kebapepmek ombeş.
Dağdan gelmişim, elim ayağım aç,
Orak sırtımda günlük işimi beklerim.
Bir ağa çıkmadı ki ala götüre beni,
Biçeyim ekinini su gibi vallah billah.
Dur hele, gözünü seveyim,
Kebapepmek ombeş.
(...)

– Kaç yılda yazıldım? Sivas'ta tanıdıklarınız var mıydı?

– 15 Mart 1949'da Sivas'a varmıştım. Mayıs 1950'de ayrıldım. Aradaki süre içinde seni, kardeşin *Sivaslı Karınca*'yı yazdım. Aranızdaki ayrım şudur: Sen Anadolu'nun bütün umutsuzluğunu, yıkılmış kalmışlığını, el değmemişliğini anlatırsın.

Sivaslı Karınca, o yıkılmışlığın yeryüzüne duyduğu susuzluğu, yüreklenmesini anlatmak ister.

Sivas'ta kaldığım sürece değerli arkadaşım Sedat Veyis Örnek'i tanıdım. O günlerde lise sonun derslerine çalışıyordu. Çok yoksul bir ortamda yetişen Sedat, Sivas kahvelerinin en kuytu yerlerine çekilir, geceyarılarına dek ders çalışırdı. Böylece elektrik parasından kurtulmak isterdi. Ankara'da, Almanya'da eğitimini tamamladı. Ne yazık ki genç yaşta, yeni profesör olmuşken yitirdi onu Türkiyemiz.

– Nasıl ilgi gördüm?

– Seni Sivas'tan İstanbul'a dönmeden, alabildiğim birkaç günlük izinle İstanbul'a getirdim. Sevgili Necatigil daktilo etti. Yaşar Nabi'ye verdim. Hemen basıldın. İlgiyle karşılandın. Yeni Türk şiiri içinde güdümlü olmayan, gerçek toplumculuğun belgesi sayıldın. Karabakır dizisiyle, içinde aş kaynayan kazana, vergi borcu yüzünden devletçe el konulmasını yazarken duyduğum yarayı şimdi bile göğsümde taşırım.

– Görüp de yazamadığınız olaylar var mıdır?

– Vardır, çilesever yapıtım. O yılların Sivas'ının bacalarına apak kaburga kemikleri demet demet asılırdı. Bu niye diye düşünürdüm. Sonraları öğrendim ki, bu kemikler serinde kalsınlar diye oralara asılmakta.

Kışın karlı günlerinde, bir iki kaburga kırılarak kazanın eti görevini yüklenmekte. Üstüne atılan bulgurla sofrayı zengin etmekte.

Bu bir.

Başka bir gözlem: Duvardaki aydınlık deliği üç köşe, yarım mendil büyüklüğündeki camla kapatılmış. İçeriye gümrükten geçercesine iki avuç aydınlık sızmış. Yerde kara parıltılar. Gözleriniz karanlığa alışınca seziyorsunuz; kara parıltı yıllarca üzerinde yatılmış, terle, kirle parlamış hasır. Üzerine yastık gibi uzatılan kavak ağacı... Kavak ağacının üstünde kimi küçük, kimi daha büyük değirmi oyuklar. Boyunların yata yata hasır gibi kapkara parlattığı yoksulluk.

Bu iki.

Ne söylesem bitiremem ki. Seni aşağıdaki alıntılarla özetlemek isterim.

Kızılırmak Kıyıları

Kardaş, senin dediklerin yok,
Halay çekilen toprak bu toprak değil,
Çık hele Anadolu'ya
Kamyonlarla gel, kağnılarla gel gayrı,
O kadar değil.

Çamı bitmiş, kavağı azalmış,
Gamla örtülü bayırlar, çıplak değil.
Yedi ay kıştan sonra,
Yeşeren senin yaşamandır,
Yaprak değil.

Yersin, içersin sofrasından, üç yüz senedir,
Kuvvetlisin ama kuvvet hak değil,
Bakımsızlıklarla göçüp gitmiş bir cihan,
Mevsimler soğumuş, sular azalmış,
Buğday, Selçuklulardan kalan başak değil.
Parça parça yarılmış öküz ardında,
Parmağı üç pare, tırnağı ak değil.
Utanır elin ayağın,
Korkarsın yakından görsen,
Eli el değil, ayağı ayak değil.
Gün doğar, tarla kuşları uçuşurlar,
Ağır bir aydınlık, bildiğin şafak değil.
Öyle dalmış ki yüzyıllar süren uykusuna,
Uyandırmazsan,
Uyanacak değil.

Dertle, sefaletle yüklü,
Siyah leşlerle kararmış, berrak değil,
Çağlayan ne,
Akan kim,
Kızılırmak değil.

Kardaş, görmüyorum ama hâlâ duyabiliyorum,
Geçmiş zamanlar gelecek zamanlardan parlak değil.
Vakte şahadet edercesine yükselmiş,
Akşam parıltısından, bütün zaferler üzerine,
Dağlar dalgalanmakta, bayrak değil.

Kavak Uykuları

Saat bir suları,
Sivas şehrinin Niksar Caddesi'ndesin.
Kocaman bir sessizlik harap binalarla yükselmiş,
Gecenin bu güzelliği uzanmış tarihe kadar;
Mavi gökyüzünde dal dal kavak uykuları;
Efendü acuğ aç!

Çatlar bir gürültü karpuz gibi az uzakta,
Sıcaklığına vaktin.
Varırsın, uyuklayan bir ampulün dibi mahşer,
Sekiz korucu, şavk ile ağarmış,
Üç ihtiyar köylü siyah ellerle yalvarmakta:
Efendü acuğ aç!

Parmak kadar yavrular da vardı don gömlek,
Hayvanca manasız,
Hayvanca korkak, hayvanca pis, hayvanca bakışlı,
Göğün ışığı çok hızlı akıyordu üstümüzden,
İmkânsızdı boylu boyunca sevmek ve düşünmek:
Efendü acuğ aç!
On yedi kağnı odun kesmişler Allah'ın dağından,
Ormaniyesiz ağam ormaniyesiz.
Dilleri ıraktı ama nefesleri yakındı,
Sesleniyorlardı çoluk çocuk karanlığa,
Sesleniyorlardı bir kardaşlık çağından:
Efendü acuğ aç!

Dört Kağnı

Tutmuş nöbetçiler dört kağnı,
Sesler dağ başından dağ başına
Üç ihtiyar, nine gibi üç ihtiyar,
İki çocuk ot gibi,
Çırılçıplak olurcasına yamalarla bezlerle
örtülmüşler
Kır düşer insanın yaşma.

Bir ihtiyar dedi, dört kağnı kök yirmi lira,
Buğdanın urublesi beş lira da ondan.
Ürperdim dünyanın bütün nöbetçileri, bütün
ormanları üstünde.
Her şey yaradılışın ilk günü kadar apaçıktı
Daltaşak görünüyordu,
Dondan.
On iki lira versem dedim,
Utandım der demez,
Bir ihtiyar dedi, üç uruble parası bile değil,
Bir ihtiyar dedi, doğru beyim,
Bir çocuk, olmaz amuca dedi, vallah olmaz bu,
Sustu odunca sustu rüzgâr, öküzler, herkes.

Nerden gelirsiniz dedim,
Biri dün yola çıktık diyiverdi.
Gece yatamadık düzler ayaz,
Yürüdük, habire yürüdük Sivas'a,
Yirmi beş saat mi olur, otuz saat mi olur, bilemek,
Susuverdi, canımı yiyiverdi.

Şu kim dedim, şu dediler altı yaşında,
Babası ölmüştü bıldır.
Bir ufak kardaşı var, bir anası,
Aldık yanımıza hiç kâr etmez,
Yürüyemez bile dereler, bayırlar boyu,
Pay vermek lazım ona da iki yıldır.

Ah be, uyuyamadım, gecelerce ha be,
Kara bahtınız sardı dört yandan beni.
Soğuğunuzla dondum cıscılbak,
Kağnınızca bögürdüm yol diye, buğda diye.
Ne kadar eski benim derdim köylüler,
Ne kadar yeni.

– Ben *Sivaslı Karınca*: Benim öyküm nedir?

– Biraz önce değindiğim gibi, sen *Toprak Ana*'nın kurtuluş bayrağısın. Sen, Nurullan Ataç'ımızın en çok sevdiği yazılarımdansın. Sivas'ın karıncası yapıta öncülük ederken ayakları kurtuluştur, gözü yeryüzü topluluğundadır. Köylerin kentlere gebe olduğunu söyler. Sivas'taki birey yeryüzü bireyine duyduğu özlemle acılıdır. Seninle duyduğumuz yeryüzü uzaklığını yapıt ilerledikçe, soyuttan somuta geçirerek devrimsel alt yapımıza derinlik katarız.

Senin içindeki öteki çalışmalar, bizi *Toprak Ana*'dan çok ötelere götürür. Toplum yazılarımın içinde gereken yeri alırsın.

– *Haliç* söz istemekte. En az yapraklı yapıtınızım. Sinemaya benzetiyorlar beni. Görüntü görüntülerle açar bende. Hangi gereksinmelerle yazılmışım?

– O yıllarda kolordumun İstanbul'daki bağlantı görevlisiydim. Önce Harbiye yapısında olan görev yerim son dönemde Haliç'te Halıcıoğlu'ndaydı. Oraya gide gele sevdim Haliç'i. Yalnızlığı, küçücük toplum dalgalarıyla sallanan eski çağların denizi. Nasıl sevmezsiniz? Bu geçmişte kalmış, geleceklerle uyanmamış büyüyü, çok derinlere inmeden günlük gözlemlerle saptamak istedim. Damla damla tasarladım duyduklarımı.

– Bu damlalar "kayıklar" mı?

– Kayıklar. Haliç gemileri deniz yolları işletmesinin en eski tekneleriydi. Boyaları dökülmüş, oturma yerleri delik değişik.

İstanbul toplumunun en parasız kesimi oralarda yaşarlar. Onlara Kadıköy'ün güzelim gemileri verilecek değil ya!

Haliç gemilerinde yolculuk etmek Eyüp'te çay içmek gibiydi. O gemilerde en düşük yaşam koşullarındakiler yolculuk yaparlardı.

Yolcular daha örtüktüler. Yüzleri örtük, evleri örtük, çağları örtük'tüler. Bugünkü Haliç'e benzemezdi o yıllarda "Altın Boynuz". Yine de seviniyorum seni yazdığıma, belgesin biraz. Kendi örneğini kendin seç.

– Seçtim.

Haliç

Haliç bir kocaman tepsi
Açlık, yaşama direnci, uykusuzluk, bağışlama,
Serviler, kömür depoları, değirmenler,
Tornacı, marangoz, balıkçı, hallaç,
Odun yığınları, hızarlar,
Haliç'in kıyısındadır hepsi.
Haliç, bir eski sudan bir yeni tepsi,
Korkunç sakallı, korkunç çocuk dilenciler,
Deniz erleri, gözlerinden mavilik akan,
Bir geceye uçtu uçacak sayrılar evi, uykusuz,
Gümrük malları yüksek duvarlar ardında,
Haliç'in karanlığında hepsi.

Haliç, seslerle seslerle dolu bir tepsi,
Sürüler, Anadolu'dan gelmiş sürüler ağzı kan
kapalı,
Koyunlar, kuzular, mandalar, inekler,
Ağzı kan üzre açık,
Eyüp'ün oyuncakları, allı bebek, güllü canbaz,
Haliç'in uzunluğunda hepsi.
(...)

– *Kınalı Kuzu Ağıdı*'na sesleniyorum. Seni dinlemek istiyor arkadaşların. *Toprak Ana*'yla yan yana yayımlıyorum seni. Niye bu? Anlatır mısın?

– Biliyorum, *Toprak Ana*'dan sonra beni yazmanız kaçınılmazdı. Orada görüntülenen derinlik benim taşıdığım boyutlarda değil. Göz oralarda azıcık açılmıştır, hemen kapanmıştır. Bende gözün baktığı yerde uzun süre durduğu görülür. Ben-

deki sesler, görüntüyü "söylenceleştirir". Geçmişte dolanır gibi olursunuz. Ağaçlar ağaç, atlar at olurken, çağlar öncesi yaşamalarında olurlarken, içinizdeki kentler yitip gider. Doğma büyüme köylü olursunuz.

– Sen uzantısın. *Toprak Ana*'nın kesik sesleri, sende yankılanır. Eller ayaklar daha iri olur sende. Göğsümüzdeki soluk, doğanın sakladığı seslenmelerle iner yeryüzüne, kalkar yeryüzünden. Topluma karışır bütün geçmiş günler.

Hayır, hayır umutsuz değilim güzel yarınlar için. Kağnı arabalarında taşınsa bile, varacağı yerden umusunu kesmemiştir Anadolum. Hadi sen seç bize örneğini, ben "Geçmiş zamanlar geleceklerden parlak değil" derken.

Ses

Sivas o daha Sivas, o bizim suçumuz,
Erzurum, o daha Erzurum.
Dağların yolcularla, yolcuların dağlarla yürüdüğü yer,
Bayburt, o daha Bayburt, bir çukurda uçmak için
bekleyen kartal,
Erzincan, o daha Erzincan, o bizim suçumuz dinler misin?

Atların çıngırağı tung eder,
Ting eder eşeğin çıngırağı,
Yürüyen değil, yürümeyen geceden gündüze,
Gün ışığında otlasa da yürümeyen,
Hani o uygarlık yitimleri vardır, o kocaman
düzlüklerde, ekinsiz bağsız,
Ta ilk çağlardan beri bir taşlık üzre kalakalmıştır,
Bakakalmıştır gökyüzüne, bir kör derede, bir upuzun.

Koyunların çıngırağı tüng eder
Ting eder eşeğin çıngırağı.

Yaşayagelmişizdir, tabanlarımızın yeryüzüne
değdiği, yalnayak,

Değdiği, bir sıcak çiçeğin kara toprağa değdiği,
dökülе dökülе
İşte bir gelincik, sıcağı karasında kırmızı,
İşte gelincikler, yer altında, adımlarımızla açılan
kocaman gelincikler,
Karanlık yasımızı ta oralarda daha kırmızı eden.

Katırların çıngırağı tong eder,
Ting eder eşeğin çıngırağı.

Atlar, koyunlar, katırlar, keçiler... düşleyin
Düşleyin eşekler... yavaş mı yavaş.
Sanki sonudur hepsi kendi soylarının öylesin sarı,
Öylesin tükenmiş, öylesin ince, öylesin yorgun,
Sırtlarında binlerce yıl öncesinin vazgeçilmez
ağırlığı: yaşamak.

Keçilerin çıngırağı teng eder,
Ting eder eşeğin çıngırağı.

Açlığını kim duyar bodur ağaçların, kavruk otların,
Tanrı'nın duymadığı besbelli.
Açlığını kim duyar eğri ovaların, yanık dağların,
Ölülerin duymadığı besbelli;
Kim duyar, kim duyar, kim duyar, belli değil.

Öküzlerin çıngırağı tông eder,
Ting eder eşeğin çıngırağı.

– Oturumu hepinize sevgilerimi sunarak kapatıyorum.

Sekizinci Oturum

Kadıköy, 5 Ekim 1999

– Arkadaşlar, yine günaydın sözcüğüyle açıyorum oturumu. Ne demek günaydın sözcüğü? Duygularımızla düşünürsek, güzel bir iletişimdir bu. Bizi güne eriştiren, günü bize eriştiren. Çağrışımlar büyüteçlere benzer. İçinde bulunduğumuz sürez nice küçük olursa olsun genişler, genişletir konuyu. Gökyüzü de yıldızlar da iletişim olurlar kişi yalnızlıklarında. Daha daha dinlersek çağrışımları günlük yaşamamızdaki görüntülerimizin hepsi ayrı alanlarda olsalar bile iletişim dallarına ayrılırlar.

Örneğin, bitkiler yeşil iletişimdir, hayvanlar kırmızı iletişim. Kendi düzlüklerinde, düzlemlerinde öteki yaşamalara gideri'dirler, geliri'dirler.

En büyük iletişim nedir diye düşünüyorum. Sizler de, siz yapıtlarım da benim yerime düşünür müsünüz?

Biliyorum aranızdaki özel duyarlıkları. Birbirinizi çok sevdiğinizi biliyorum. Sizler yazısal iletişimin ta kendisisiniz.

Sorumu yineliyorum. En büyük iletişim ne? Duyuyorum ortak sesinizi. En büyük iletişim çocuktur.

Gövdem büyük bir kara parçası. Bu kara parçasının evrencek büyüklüğünü siz yapıtlarım da duymaktasınız benden ayrı. Ben de duymaktayım sizden ayrı.

Çocuktaki iletişim doğasal iletişimlerden uzaktır. Görsel iletişimlerin çok ötesinde. Çocuk anlamın iletişimidir. Öncekilerden ayrılığı, uzaklığı taşıdığı yaza yaza bitiremediği "anlam"dır.

Hangi çocuğun yüzüne baksanız doğadaki en eski çocuklarla en sonraki çocukların arasındaki yeni görüntüsüne ulaşırsınız.

Çocuklarımız yeryüzüne gelir gelmez onları "başlangıç" gibi görmek alışkanlığımız yanlıştır. Görenlerin yanılgısıdır. Onlarda sürezin akıcılığı kuşaktan kuşağa geçiciliği gözle değil duyarlıklarla sezilir. Olayın, nice düşünülürse anlaşılamayacak yönü, çocuğun bütün bakışlar için sevince, kocaman sevinçlere neden olabilmesidir. Hangi yaşa erişsek de çocuğu görür gör-

mez büyük yakınlıklar içinde severiz. Kendimizin çocuğu olsun olmasın, kendimizinki olsun olmasın, bakışlarımızın değdiği "başkasının çocuğu" bizimdir. Öylesine bizimdir ki bulduğumuz iyeliğin derinliğini açıklayabilmek yürürlükteki usla olanaksız. Yürürlükte olmayan us, çocuğun ilettiği duyumlarla kazanılabilir. Böylece çocuk derken, en eskil geçmişi en geleneksel yarınları işitmekteyiz, duymaktayız, kucaklarken ellerimizle tutmaktayız. Çocuk, evrensel iletişim.

– Ben *Oyun Okulu*: Bende birbirinden çıkan, birbirini çağıran, birbirinin arkasına geçen oyunlar yaşamakta. İçimdeki oyun, son sözlerinizde size yardımcı olamayan gelenekçi düşünceye yeni aydınlıklar katabilir mi?

– Ne iyi dedin. Yalnız oyun kavramı bile ortamda yoktur daha. Onun çok öncesidir. Başka yapıtlara verdiğim yanıtlarda da açıklamıştım. İlk görme, ilk sevme, doğal gerçeği sayı gerçeğine indirmek çocuk gerçeğini açıklamakla doğruya yaklaşmış olabilir.

İnsan kendil'dir. Kendi elektriğini kendi yaparken, elektriğin yaratıcısı olan sayılarla arasındaki tek tek, ara sıra kümeler biçiminde duyarlıklara geçerken nice çağrışımlara da açıktır...

Kendil'liğimiz öylesine kesindir ki, elimizi radyomuza uzattığımız kimi günler işitilen sesin arttığını şaşkınlıkla sezeriz. Sözü şuraya ulaştırmak istiyorum:

Yeni doğan çocuk kendi minnacık elektriğinin daha ilk sayısındadır. 1'dedir. Onu görenler, en yakınları dışındakiler bile küçücük ilk sayıyı kolaylıkla kendi elektriklerinin kocaman sayılarındaki ilk 1'e katıverirler. Ona tanış çıkarlar. Onu gülümsemelerle, kahkahalarla karşılarken, benimserlerken nedenini bilmedikleri büyük gerçek budur. Sayıların ilk ortaklığı.

Ses:

– Bu iki 1'i duyuyorum. Bana çok benzemekteler. Biriciğin biri peri.

– Çocuğun iletişimdeki önceliği, sürekliliği, kuşakları birbirine iletmesi dolayısıyla uluslararası iletişimi sağlaması bu küçük elektrikten başlar. Güzel sanatlarla, felsefeyle, bilimle evrensel yerine oturur.

– *Oyun Okulu*'nuz soruyor; güzel sanatlar, felsefe, bilim evrensel boyutlara ulaştırılmış birer oyun mudurlar?

– Dediklerinde gerçeğin çizgileri var. İnsanlar nice büyüselerde oyun tadını yitirmezler, özlerler. Ev toplantılarında ya da belirli yerlerdeki buluşmalarda, oyun oynamayı konuşmaya yeğlerler. Erkeklerimiz 86 yaşında bile, oğullarımızın hepsi bayılırlar tavla oynamaya. Oyunlarla çocuk olurlar, çocuk olurken iletişim olurlar.

Kadınlarımız, kızlarımız giyinirlerken, süslenirlerken ayırdında olmadan güzellik oyunundadırlar. Eşleri için değil, görüntüleri için değil, bütün damarlarında akıp giden iletişimler için.

Özel, kimseye açmadığım özel eğilimimi söylemeliyim burda. Yürümeyi öğrenir öğrenmez kapımızın önü, sonra bütün bizim sokaklar, sonra sonra daha öteleri adımlarımın coğrafyasına girmiştir Konya'da. Bütün yollarda önüme gelen demir parçalarını toplardım. Çivi, türlü boyutta vidalar, kapı tokmağı, büyüteçin yuvarlak sapı... ne bulabilirsem. Topladıklarımı biriktirirdim torbada. Sokağa çıkmadığım günler, bunları birbiriyle birleştirmeye çalışarak bir makine yapmak için uğraşırdım.

Şimdi düşünebilirsiniz; çocuğun ellerindeki gücün o birbirine uymaz ağırlıkların yitik iletişimlerini birbirine buldurmak, birbiriyle işletebilmek umudu nerelerden gelmekte diye. Sen de kendi örneğini kendin ver *Oyun Okulu*.

– Veriyorum efendim:

Evlerimiz – 3

Sakın unutmayınız çocuklarım
Annelerle babalar
Biraz büyük olsalar da
Sığmasalar da ellerimize avuçlarımıza biraz
Nice oyunlarla doludurlar
Yakın oyuncaklarınızdır sizin

Nasıl mı oynayacaksınız onlarla
Yavaş yavaş
Öperek
Sonra uzun uzun öperek

Kulaklı Oyuncak

Artık bayram yerine dönmüştü
Okulun avlusu
Çocuklar dediler öğretmene
Okul oyuncaksa
Sıralar kapılar pencereler
Oyuncaksa
Analar babalar oyuncaksa
Güzel eşeğimiz
Niye oyuncak olmasın

– Ben *Yaramaz Sözcükler*: Biliyorsunuz taşıdığım oyunlar değişik. Çocuğun yazıyla uğraşması. Yazılardaki iletişimler taşıdıkları uzunluklarla değişik görüntüler sergilemiş.

– Sen, yazarken en çok yorulduğum yapıtımsın. Seni altı kez yazdım. Sana ulaşmak için kentin uzak yörelerini, birbirinden uzak yörelerini seçtim. Başka illere gittim seni bulabilmek için. Sonuçta oyunlar oyununa eriştim.

Açıklamalıyım, Türkçemizin dillerin en büyüğü olduğunu göstermek istedim seninle.

Öğretmenimiz olayın tek kişisidir. Papağanıyla, köpeğiyle yalnızlığını sürdürürken, defterine yazdığı anılarının hemen ertesi gün değiştiğini, sözcüklerin yer değiştirerek başka deyişlere vardığını görerek irkilmiştir. Kopya kâğıtlarıyla çoğalttığı anılarının bu kez ayrı ayrı çoğaldığını görerek daha da irkilmiştir. Sonuçta ilkin tek anıyla başlayan yolculuk, yazım ya da çoğalım son anısında 10'u aşmıştır. Tek anı, sözcükler çoğaltılmadan yalnız yer değiştirerek 10 ayrı oluşumla yapıtımı çoğaltmıştır, iletişimsel kılmıştır.

Alt yönüyle ülkenin içine itildiği "özgürlüksüzlüğü" – Türkçemizin en çok kullandığı ses, ü – dile getiren yapıt, ilkin Eğitim Bakanlığı'nca yayımlanmış (1977), sonra yasaklanarak toplatılmış, değişen yönetimlerce yine Eğitim Bakanlığı eliyle yeniden yayımlanmıştır.

Sende çocuğun usu sözcüklerde kımıldamaktadır. İletişimini us'tan usa taşımaktadır.

Çocuk, seni iletişim kavramının ölümsüz kişisi saymam, yeryüzünde varabildiğim ilk gerçek. Çocuk yapıtlarımın hepsi senin bana uğramalarındır, benim yeryüzüne seninle görünmemdir.

leylekli gezi

(1. ses)

1 Mayıs'tı
çıkmıştık bütün okul
kır gezisine
öğretmeniydim ben
5 A'nın

giderken de gelirken de
üstümüzdeydi bizim
peki neden üstümüzdeydi bizim
kanadı benekli koca leylek

leylekli gezi

(2. ses)

bizim peki bütün kır bizim
neden koca kanadı 1 Mayıs'tı
5 A'nın
gelirken de üstümüzdeydi leylek okul
giderken de üstümüzdeydi
ben benekli öğretmeniydim

düş

(1. ses)

kırmızı kaplan
ağaç sanki

mor timsah
ağaç sanki

sarı fil
ağaç sanki

dolaşıyorlardı
başka bir ormandaydım çok

düş

(2. ses)

bir ormandaydım
dolaşıyorlardı çok başka
kırmızı ağaç
sarı ağaç
mor ağaç
sanki kaplan
sanki timsah
sanki fil

Sonuca Doğru

(Öğretmenin sesi)

Alacağım işte
Daha kullanılmamış pırıl pırıl
On kömür kâğıdı

Koyacağım
Altına on defter yaprağının

On yazı çıktı mı
Tek tek ulaştıracağım on uzak yere
Okuyup göndersin çevirmenlerim*

Dilerim çabuk ulaşır güzel sonuç

– Bu oturumu *Oyun Okulu*'muzla, *Yaramaz Sözükler*'imle bitirdiğime seviniyorum. Onlara eksilmez sevgilerimi, değişmez saygılarımı sunarım.

Yalnız isterdim ki, bu ilk sekiz oturumluk çalışmalar içinde büyük dilimize, yeryüzünün belki de en büyük dili olan Türkçemize de ucundan kıyısından bile olsa değinmiş olabilelim. Olmadı. Sıra gelmedi ona. Sevgili kardeşim Berke Vardar'ı da anabilmek olanağından yoksun kaldım ne yazık ki. Gelecek oturumlara kaldı söylemek istediklerim.

Arkadaşlar, sizlerle konuşmaya başlarken kısacık süreler içinde 49'unuzun söz alacağını, onları yanıtlayabileceğimi ummuyordum. Aramızdaki iletkenlik ne güzel ki yitip gitmemiş. Çoğunuzu nerede, hangi ortamda yazdığımı dünmüş gibi anımsıyorum. Ne mutlu.

Konuşmalarımızı sürdüreceğiz. Bu sekiz oturumda söz alma sırası bulamayan öteki yapıtlar, gelecek oturumlarda istedikleri soruları yöneltebileceklerdir. Dilimin döndüğücek onları da yanıtlayacağım.

Sizler adı burada geçen yapıtlar, öteki oturumların konuklarısınız yine.

Çalışmalarımızın sonunda okuyucularımız değişik alanlarla büyütülmüş bu "yapıtlar sözlüğü"yle tanışmış olacaklar, belki de severek okuyacaklar.

* Anlatan ekliyor, olayın ikinci tanıkları bunlar. Soyadlarına göre: Yakov Akim - Moskova, Akil Aksan - Paris, Uldis Berzinç - Letonya, Gisela Kraft - Berlin, Tevfik Melikof - Azerbaycan, Lütfi Özkök - İsveç, Tahsin Saraç, New York, Ly Seppel - Estonya, Esma Yiğitoğlu - Rotterdam, Süreyya Yusuf - Yugoslavya.

Yapıtlarımla Konuşmalar'ın ilk bölümünü bitirirken ayrı bir gerçeği sunmak isterim. Bütün yapıtlarıma yeryüzünün en büyük sevisiyle bağlıyım. Sanki hepsi kız, hepsi kadın.

Yapıtlarımın hepsinde adı konmamış cinsellikler seziyorum. Sanıyorum ki evrenin kendisi de ya kız ya kadın. Anadolumuzun Kybele'si yapıtlarımda. Kybele gerçeği böylesine genel midir? Bana ne! Sizin kızlığınız kadınlığınız yetti gecelerime, yetecek gündüzlerime...

YAPITLARIMLA KONUŞMALAR II

1. Baskı: 2000

Birinci Oturum

Kadıköy, 21 Ekim 1999

– Aydınlık, gün olur günaydın der bize. *Yapıtlarımla Konuşmalar*'ın ikinci bölümüne başlarken hepinize saygılarımı sunarım. İlk çalışmalarımızla aramızdaki uzaklığı yok ettik biraz. Bu kez bütün okuyucularımızla aramızdaki ayrılıklar, uzaklıklar yok olsun.

Takma Yaşamalar Çağı söz sende.

– Beni niçin yazdınız demeyeceğim. Biliyorum bunu. Yazıldığım yılda uygarlığın yeni aşamalarına tanıklık etmiştik. Ortalıkta dolaşan "organ nakli"ni biz takma yaşamalar diye sunmuştuk.

Ulusu ne olursa olsun, insanlık, organlarının evrenselliğiyle büyük aşamasına erişmiştir. Bireyler birbirlerine ellerini, gözlerini, böbreklerini, tıp bilimi geliştikçe en özel parçalarını bile VEREBİLİYORLARDI. Bu mutluluk, bu sevinç köyden kente, kentten ülkeye, ülkeden yeryüzüne ulaşabiliyordu. Taşıdığım seksene yakın imde neler söylemedik ki.

İnsanın başka gövdeleri taşırken duyduğu ikilem, taşıdığı başkası olayı gerçekten çağın tansığı sayılıyordu.

Güzel buluşların kötüye kullanıldığını da gördük. Ayrı ayrı anlattık bunları da.

Sömürücü ülkelerin, başka bir söyleyişle uygar ülkelerin ak eller yerine kara ellerle tuttuğu bilimsel aşamanın öbür yüzüydü, çirkin yüzüydü uygulama.

Açlığı satın almak... Küçük ödemelerle geri kalmış ülkelerdeki sağlıklı organları kendi sağlıksız bireylerine aktarmak. Sömürücü tutum başka yönleriyle günümüze dek uzanmıştır.

Dün birileri okurken işittiğim duyum şu: Japonya'da güzel kızlar, barlardaki kadınsever kişilerle ilişkiler kurarlarmış, onları otellere götürürlermiş. Kadınseverler gittikleri otelin banyosunda kendine gelir gelmez, baktıkları aynalarda sırtlarının alt bölümünde bantla örtülmüş yaraları görürlermiş. Anlarlarmış birdenbire böbreklerinin çalındığını. Görüyorsunuz uygarlığın kimi ellerde nerelere dek düştüğünü.

Ses:

– Yeryüzü ağacı insan yapraklarını taşır.

– İnsanlık en büyük buluşunu daha gerçekleştirememiştir. *Takma Yaşamalar Çağı*, yıldızlara, *Takma Yeryüzleri Çağı*'na ulaşacaktır. Çalma, sömürü sürecektir oralarda da.

İnsan ağzı en büyük hayvan. İnsanın ilk buluşu, son buluşu doyumsuzluğunu doyurmak.

– Dağlarcam, hemen biraz önce, "İnsanlık en büyük buluşunu daha gerçekleştirememiştir" dediniz. Bu sözü açar mısınız? Genişletir misiniz?

– Kimi yanıtlarımı kısa söylemem, eskiden anlatılmış yorumları yinelememek içindir. Bu arada, eskiden söylenmiş sözler yarım kalmış da olabilir.

Ama düşüncelerimi özetlemem gerekirse, dinle: Evren sanıldığınca karmaşık değildir. Tek gerçeğe indirgenebilir. Tek gerçek "kalıp" gibi kullanılmış. Bilimin bütün alanlarında, insanın, bitkinin, hayvanın bütün görüntülerinde kullanılmış. Uzaybilimin vardığı varacağı ulaşımlar, bir karıncada bir arıda, bir timsahta, doğan, bugün doğan bir çocukta yeniden basılmış eski yapıtlar gibidir.

Bir bardak suda kımıldayan eskil yaşam, uzayda en son tekerlekli büyüteçlerle gördüklerimizin eş görüntüsündedir. Bir bardak sudaki tek damla, uzayın büyük karmaşasındaki gözün görebildiği, gösterebildiğidir.

Bilim ilerledikçe bulunacak insan Hazreti Âdem'in elma'sında saklıdır.

İme gelince; im ilk ozanların gövde derinliklerinde duyduğu ilk sıcaklığın tadından başka ne olabilir? O tadı yaşayan emreler bir başka deyişle ozanlar, Arap deyişiyle şairler, ilk mutlu yaratıklardır. Her yeni evre onun geçmişini taşırken, geleceğine ortaktır.

Bakın *Takma Yaşamalar Çağı*'ndan nerelere geldik.

İnsan, evrenin takma yaşamasıdır. İnanmıyor musunuz? 1'den 10'a dek sayın yeter. Ya da 0'dan 9'a dek. İnanacaksınızdır. Sayılarda kendi kendine var olmanın hepimizin gözüyle ayırt edilebilecek düzen yapısı, düzen özgürlüğü, düzen sevinci nasıl yadsınabilir? İstediğiniz sayıyı istediğinizce uzatarak

yazınız. 1, 2, 3, 4... arasındaki bakışım, çağrışım, iletişim ne güzeldir. Bizi kişisel duygusallığımızdan evrensel duygusallığımıza taşır. Us bu değil midir? Bu ulaşım değil midir?

Haydi örneklerini sun bize *Takma Yaşamalar Çağı*.

Oyuncularla Oynamak

Demek evrensel oyunculara benzer
Gövdemizdekilerin hepsi
Elimiz ayağımız gözümüz kulağımız

Nereye gitseler ulaşsalar kime
Yaparlar eylem soy
Doğa ne görev vermişse onu

Tut demişse tutarlar
Yürü demişse nerelerde yürürken
Mutludurlar içeri

Gör demişse görürler
İşit demişse oralardan işitirlerken
Gerçeğin yaratıcısıdırlar tanığıdırlar

Biliyor musunuz
Ben gövdemdeki oyuncularla mutluyum ya
Artık onlara inanmıyorum

Varmak

Daha büyükleri toplandı bilginlerin
Ne dediler
Taktıklarımız ne bizim

El ayak gözbebeği değil
Böbrek değil
Taktıklarımız ne bizim

Daha büyükleri toplandı bilginlerin
Dediler
Taktıklarımız sevgi bizim

Ben Dışı

Geldi belirtilen gün
Değiştirdiler
Böbreğini kanını yüreğini
Yenilediler başkalarından

Yok olmuştu biraz
Kalıtım
Doğaya girmişti o
İlk yaratıklar gibi çırılçıplak
Azalıyor muydu artıyor muydu
İşte kaplamıştı ortalığı sis
Adam tadını duyuyordu ağzında
Birkaç kişi olmanın

– *Sivaslı Karınca*'yım. Anladım şimdi yeryüzüne bir yerlerden indiğimi, yeryüzüne bir yerleri söylediğimi. Sayı birleşiminin ışık ülkesini yaratırken, benimle yoldaşım arılar da indi oralardan. Yeryüzümüzün bizim ikimize dek başka oluşumlarda görmediği; yalnız ikimize özgü öte uygarlıktan yüzde yüz uzak olduğumuzu, yeni görüntüler yarattığımızı nasıl ayırt etmezsiniz?

Biz, karıncalarla arılar, sosyal yapımızı başarıya eriştirmiş yaratıklarız. Bizde görülen ussal yapı, toplumsal katmanlarımız arasındaki sıkı düzen, hayır faşizm değildir. Faşizmde değişmez Baş'lar vardır. Bizlerde o yok. Kraliçemiz de ölümlüdür. Öylesine ölümlüdür ki, şimdiki önder gelecek ilkyazın önderi değildir. Dediğiniz gibi, adımlarımız insan adımlarından daha derin, daha uzaklara varıcı.

Okuyucumuz beni, *Sivaslı Karınca*'yı okurken, o ilk dizelerde insanı özetlediğimizi sanmakta. Oysa insan bizi özetlemektedir. Neden mi? Daha ussever olduğumuzdan. Devrimi-

mizi yaşamış, bitirmiş, sürdürmüş olmamızdan.

Sanıyorum ki biz karıncalar, biz arılar yeryüzüne başka gezegenden düşmüşüz. Göktaşlarıyla yarı gök devrimleriyle bu topraklara ulaşmışızdır.

– Ne diyorsun *Sivaslı Karınca*, yarı gök devrimi ne demek?

– Bunu siz mi soruyorsunuz Dağlarca? Uzun yıllar, gündüzler geceler boyu bunları düşünmedik mi? Birlikte düşündüğümüzü unutmadığınızı sanıyorum. Şimdiki ayrılığımızın nedeni şu, sizin yarı gök devrimini bana sormanızın nedeni şu: Bizler, yarı gök devriminin sevincini günümüzde de yaşıyoruz. Siz bunun imgelemini kendi gövdenizde yaşamaktan, yaşamış olmaktan yoksunsunuz.

– Unutma *Sivaslı Karınca*! Sen mutluluğun içinde kapalısın. Bense mutsuzluğun içinde açık. Ben yarınların karıncaları, arıları içinde en yeni aydınlıkları şimdi, şimdiki görünen değirmileri içinde yürüyen biriyim.

– Peki Dağlarcam, karınca toplumumuz, arı toplumumuz devrimlerini yaparlarken dış çizgileriyle faşizme benzeseler bile bireycilikleri üstün tutabildiklerine göre, tutumumuz sosyalist yöntemlere biraz benzemiyor mu?

– Bu keskin ayırım niye? Söylediğin iki yol birbirinin içinden geçer. Bireyden başlamış bireye varmıştır, yerde gökte ne varsa.

Ses:

– Yollar adımlarımızı gökyüzünden dinlerken başkalarına ulaşırlar; yerdeki birey çoğula erişir böylece.

– Sevgili Ses, konuşmalarımızın birinci bölümünde de, dediklerine başka anlamlar katarak konuşuyordun. Bu ikinci bölümde de bütün yapıtlarımın dışında sanki 111. yapıtım gibi davranmaktasın. Okuyucular da bu kim diye düşüneceklerdir. Kimsin açıkla.

Ses:

– Bütün yazdıklarınızın dışında biriyim. Hepsinden daha güçlü biri. Belki onların da düşüncelerinin sınırsızlığını içermekteyim, belki bütün okuyucularınızın gözüyüm.

– Bu güzel tartışmanın ardından söz almak istiyorum. Ben, *Şeyh Galib'e Çiçekler,* niçin yazıldım? 200'den çok dörtlü-

ğümün genel bir sevgi karışımı, belki de evrensel birleştiriciliği içindeyim.

– İki amaçla yazdım seni. İlki büyük şair Şeyh Galib'e saygılarımı sunmak. İkincisi, Türkçemizi yeni tatlarıyla buluşturmak. Biliyorsunuz, Türkçe'de genel ses uyumu egemendir. A, ı, o, u sesleriyle e, i, ö, ü sesleri kolay kolay bir araya gelmez. Bu gelmezlik dilimizi tek sesli görünmeye götürmüştür. Şeyh Galib'in ünlü ölçeğini tek dize içinde ikiye bölerken Türkçe'nin ana ses uyumu bozulmuş olmaktadır. Dile yeni ses açıklığı kazandırılabilmektedir. Örneğin:

Ölmüş dediler
di gömdülerdi
Göklerde boyut
larım gezerken

dörtlüğü başka inceliklerde başka duyarlıklar sunabilmektedir.

Seni yazarken sevinen sağ elimi durduramıyordum. Benim ağzım olmuştu. Kalemi bıraksam bile parmaklarım kımıldıyordu. Okuyanlar anlamı bıraksalar bile okuyanların işitmeleri kımıldıyordu.

– Türkçemizin ne büyük söylemler taşıdığını yapıtlarınız dile getirmekte. Oysa yukarıda Türkçemize özgü ses kuralını anlatırken onun yetmezliğini de söylemiş olmuyor musunuz?

– Yazının yeryüzünde öyle görüntüleri yaşanır ki, arada bir yanılgı gibi görünürler.

Yanılgılar, bölüm bölüm birbirini aşa aşa en uzak anlam ülkelerine ulaştırırlar bizi. Yanılgı, yaratmanın tohumlarıdır. En güzel bir kadının en güzel yerlerindedirler. Sözcükler onu eme eme'dirler. Sözcükler dedimse birbirine eşit çocuklar demek istemedim. Bu çocuklar oldukları yerde sanki sakallıdırlar, görmüş geçirmiş gibidirler.

Şuracıkta ünlü bir deyimin ünlü bir yanılgı olduğunu da anımsatmak istiyorum: "Gençler bilse, yaşlılar yapabilse" diyorlar. İşte en büyük yanılgı. Gençler yaşlılardan daha çok bilir. Onların bildikleri yaşlıların öğrendikleridir. Yaşlılar genç iken'dirler, gençler yaşlı iken. Ben kendi adıma şu yaşımda bü-

tün dizelerime başlarken genç olduğumu seziyorum. Okuyucularım da bu görüşte.

Dün, 20 Ekim 1999 Çarşamba günü 20 yaşında bir genç kızla konuşma yapıyordum. Bir tümceye, "Ben gençken..." diye başladım. "Hayır" dedi kız, "bugün bile dizeler yazdığınıza göre siz yaşlı değilsiniz." Konuşmanın o tümcesini değiştirdi. 86 yaşında adamı nasıl sevindirmez bu yanıt. Yaşlılar, gençliklerini yazarlar. Bu gerçek, gençlerin yaşlılarda olduğunu açıklamaz mı?

Yanılgı, kişiye özel zenginliğimiz. Yanılırız çok kez, yazarken, severken.

Severken yanılmanın neresi zenginlik diyebilirsiniz? Şurası: Ondan umduğumuzu bulamazsak yanılgı içindeyiz. Yine de mutluyuz, yine de zenginiz. Bu sözümden şunu anlayabilirsiniz, ancak karşıdaki de bizi severse sevgi zenginliktir. Karşıdaki bizi sevmezse sevgi yoksulluk değildir. Şimdi anımsadığım bir dörtlüğümü size ulaştırabilir miyim:

Ne korkuyorsun
Uyanıp geceleri
Ölüm yaşayacağını yok edebilir ancak
Yaşadığını değil

Sevgi de onun gibi... Sevdiğimiz bizden ayrıldığı gün, içimizdeki ezgi, bu dörtlüğün benzerini duyuracaktır bize. Tanrı bütün bireyleri böyle yoksulluklardan korusun.

Yanılgılar, uygarlığın en büyük adımlarıdır. En büyük buluşlar yanılgıların birikmesiyle başlar. Uygarlığı geçmişinden günümüze dek incelersek, bilim adamlarının birbirinin yanılgısını bula bula neler kazandığımızı görürsünüz. Konuyu şu özet tümceyle bitirmek istiyorum.

Doğan çocuklar yanılgı lambalarıdır. Yine de birbirlerini, yeni kuşakları aydınlatırlar.

Dedik ya, iki üç tümce önce söyledik ya, insanoğlunun bütün söyledikleri yanılgısı olsa yeryüzü bugün bile taş devri gerçekleri içinde bocalardı. Örneğin, yeryüzü öküzün boynuzunda olurdu.

Türkçe'nin ses kuralları onun en ince anlam katmanlarını daraltmaz. Ona ussal bir düzen verir. Benim *Şeyh Galib'e Çiçekler*'de yaptığım ses oyunu, o büyük çınarın minicik yapraklarıdır. Yaprak sallanmalarıdır.

Görüyorsunuz yaz aydınlığı azalmakta. Siz sevgili yapıtlarım, gün akşam sularına inince sanki okunamazlığa, ışıksızlıktan ötürü görünemezliğe geçiyorsunuz. İçinizdeki tohum, karanlığın tohumu birdenbire soluklarımıza eskilikteki sisi ulaştırıyor. Biliyorum, o tohumdur sizi yarınlarda kılan. Yazarlar kişisel karanlıklarını yapıtlarla kendilerine de okuyucularına da ulaştırırlarken, ertesi günkü gök maviliğini özlemişlerdir. Yapabildiğimce ben de özlüyorum. Oturumumuzu, oralara varasınız dileğiyle kapatıyorum.

İkinci Oturum

Kadıköy, 28 Ekim 1999

– Arkadaşlar, Türkçemiz ne güzel. Dilimizle doğanın en yakınında oluruz, günaydınla duyarız, işitiriz birbirimizi. Oysa başkaları, öteki uluslar gün aydınlığının sevincini yaşamayan sözlerle karşılarlar birbirlerini. İyilikler dilerler, sevgiler dilerler birbirlerine. İyi gün demek aydınlık dilemekten çok uzakta. O sözcük tecim alanını da düşündürmekte. Bunların hepsi de güzel, güzel ya; bunların hepsi bizim "aydınlığımız"dan güzel değil.

Nerde kalmıştık? Diyelim *Aylam*'da.

Aylam uzay devriminin en büyük adımlarından birini söylemek ister. O günlerin iki gök yarışmacısı Ruslarla Amerikalılar, hepimizin soluğunu kesen başarılarla evren yolculuğundaydılar.

Hemen geride bıraktıkları savaşın son buluşlarıyla hızlarını gezegenler arasına yöneltmişlerdi. Öncü durumunda olan Rusları geçmek isteyen Amerika, Ay'a inmek başarısını göstermişti.

Durur muyum? Büyük günleri kutlama sevinciyle dolu olan yüreğim bulduğu aylam sözcüğüyle, imgelemini uzaya doldurmuştu. "Aylamak"tan "aylam" diyordum, "boylamak"tan "boylam"ı düşünerek.

Aylam'ı yazarken ayaklarım yeryüzünden kesilmişti. Oraya ilk giden, oraya ilk ayak basan bendim. Belki de *Sivaslı Karınca*'ydı, belki de bütün yapıtlarımdı.

Ne dersin *Aylam?*

– İyi ki söz verdiniz. Sorularım güz ağaçlarındaki sarı yaprak gibi, Ay'la boyanmış sarı yapraklar gibi kuruyup düşürüyordu içimden.

Sorabilir miyim Zabilo kimdir? Zabilo neden çok dile çevrilmiştir. Açıklar mısınız?

– Zabilo benim değil, o güne dek, hayır bu güne dek yaşamış bütün yeryüzü insanlarının aradığı, beklediği, uzak İNSANDIR. Yeryüzünün bütün toplumsal bozgununu düzelteceği umulan yaratık...

Onun kendine özgü dili, ayrı uygarlığın belirtisi. Onun dilindeki dilbilgisiz yapı, kullandığımız dillerdeki gereksiz kurallardan kurtulma özlemi. Daha soyut anlatıma susuzluk.

Aylam'ın yayımlandığı günlerde Sabahattin Eyüboğlu çok sevinmişti. Zabilo'nun dilini, çevirilerini severek seslendiriyordu. Kimileri çok ileri vardığımı eleştirirken, o beni tutuyordu. Ötekilerden daha uzaylıydı çünkü.

Yeri gelmiş neden söylemeyeyim? Tanıdıklarımı yapıtlarımla sınavdan geçirirdim üçüncü bir kişi gibi yansız görünerek, biraz da kendimi kötüleyerek, yeni yazdıklarımı nasıl anladıklarını, niye anlamadıklarını, sezemediklerini uzak yakınlığımla.

– Bende gerçekdışıyla gerçek iç içe. Çok sonra yazdığınız çocuk betiklerinin ilk çizgileri var. Gelecek sürezlerle ilk sürezlerin (çocukların) bu bileşikliğine ne dersiniz?

– Sorun çok güzel *Aylam,* düşündürüyor beni. Bilerek yapmadım. Çok anlatımda dile getirmişimdir; yazdığımız dizelerin usu, duyarlığı bizi aşar ileriye doğru, geriye doğru... Söylediğin birbirini gören ulaşım böylesine...

Uzayda giden aracın içinde olmak düşü iyice istenmiş olursa, yaşanmıştır. Aylam yazılırken, bütün okuyucularım inansın isterim "yeryüzünde değildim". Betiğin yazılması süresince mavilikler içindeydim.

Dizelerimi yazarken, üzerlerinde değişiklikler yaparken, orada giden gök aracının içindeki kişileri, ayrı ayrı el, kol, ayak, gövde, göz, korku, sevinç yaşamalarımla, yolculuklarına, Ay'a, Ay toprağına ulaştırıyordum.

Ne yazık ki kimseler beni bilmiyor. Ay'a ayak basanlar arasında adım geçmiyor.

Başarıdan çok sonra Galatarasay Lisesi'nde açılan "Ay'dan Getirilmişler" sergisinde de doya doya gezmişimdir Ay'ı.

Seninle, evrendeki gezegenler birliği yeryüzüne insin istemiştim. Değsin istemiştim yeryüzündeki insanlar ayrılığına...

– Bendeki kurgu sanki sinema. Öylesine ki, sinema karşıdakilerini görüntülerken sinemacılıklarını, özel yaşamlarını da çekivermiş. Geleceği mi gözlemektesiniz, çekenlerin geçmişlerini mi, ayırt edemiyorsunuz.

– Bu sözlerin de güzel *Aylam*. Sen betik yaprakları arasına gizlenmiş biri misin? Ya da betik yaprakları arasına gizlenmiş biri benim; beni sorgulamakta olan Ay yolundakiler.

Sende, 1, 2, 3, 4, 5... sayısız sürezleri birbirinin üstünde görmek, göstermek istedim. Orda yeryüzündeki bütün dillerin, dilbilgilerinden dışarı çıktım. Bütün eylemleri, yaptırım türlerini, birbirlerinin üstünde "parlar" kıldım. İstedim ki, dizeleri okuyanlar da benim gibi boşluğun sürecinde kalsınlar.

Yapıtın eylemi içinde bulsunlar kendilerini.

Biliyor musun *Aylam*, seni de çok severim. Kimi yerlerde çıkan yaşamöyküm içinde "yazarın betikleri bölümünü" birkaç yapıt adı sayarak geçiştirirler. Senin adın geçmez oralarda. Oysa bilmezler benim "oralarda" olduğumu...

Bir örnek sunar mısın?

– Sevinçle...

Aylam

Ay'a değmek, aylam,
Düzlem sana, boylam sana, yüzyıllar ardı.
Beni yaradılışta bırakan soluk ülke,
Ay'a değmek, aylam,
Bir ayrılma sanki, upuzun.
Vardı bu kez düşlerim,
Geceler üstü geceler orda,
Yaşamalar üstü yaşamalar orda, mor.
Yaslı günler düşüncesi demir kapılar içinde parlarken,
Vardı bu kez düşlerim
Ay aydınlığına.

Ay'a değmek,
Kızoğlan kızların kızoğlan çağrısı,
Ta Aristo'dan beri, ta İbni Sina'dan beri aradığım,
Ay'a değmek,
Bilime değmek, sevgiye değmek belki.

Taş değil bu, toprak değil bu
Katı değil, sömürücü değil.
Karanlık devrimlerin gide gide vardığı yer,
Tutsak edilmiş değil,
Taş değil bu, toprak değil bu
Bu, öte.

Değişti
Ağırlığı toplumlar kuran ovalarımın.
Gömütlerin ak esenliği, çiçek çiçek,
Değişti
İnandığım, söylediğim, duyduğum.

Yeni bulunmuş bir en eski
Önce kımıldatır kapalı gözlerini yaşlı gecede
Sonra çağlar uzunluğundaki yılanlarla kımıldar,
Analar çocuklar kızlar oğullar özgürlüğünde kocaman,
Yeni bulunmuş bir en eski
Doğrultur milyonlarca yıllık usumuzu.

Belirdiği başkalarının,
Ellerimiz, yasalarımız, sınırlarımız bir anlam
yokluğuyla çirkin.
Oluşun küçülürken büyüdüğü gerçekte
Bildiği başkalarının,
Tüm varoluşumuza karşı.

Ulu atı masallardaki Keloğlanların,
Bir mavi solukta.
Kör olmuş dağlarımda yenik ulusların türküsü
şimdi dümdüz,
Şimdi bütün zincirlerinden kurtulmuş,
Ulu atı masallardaki Keloğlanların,
Gök suları içmekte şimdi, sımsıcak.

Artık çıkmışım evren güzelliğime
Bitmiş kulluğu yeryüzünün.
Ne korku ne acı
Ne kazma ne kürek,
Artık çıkmışım evren güzelliğime,
Demir kapılardan kurtulmuşum.

Yürüdüm gitti
Bir ak yavaşta, geçmiş bir, gelecek bir.
Ayaklarım değmedi ya
Yürüdüm gitti
Uzadım.

– *Aylam*, seninle konuşularak oturum kapatılması olamaz. Göğün öbür gezegenleriyle birlikte bitmez tükenmez yolculuklarımız nasıl durdurulabilir? Sizler, hep açık oturumlar içinde değil misiniz?

İnsancıklar ya da yeryüzünün yarımyuvarlağındakiler aldanadursunlar, kendilerinin karanlıktan aydınlığa yürüyerek vardıklarını sanadursunlar. Ben de hepsiyle birlikte gündüzden geceye geçtiğimi sanayım. Sizler, günümüzün gerçek iyeleri büyük oturumunuzda kalasınız.

Üçüncü Oturum

Kadıköy, 4 Kasım 1999

Hoo

Hoo bağarı demek, ayrılmış demek,
Yaslar uzunluğu demek Hoo.

Öyle uzak ülkeler vardır ki
Yol anlamlarında uzanır gider Hoo.

Hoo, dağın geceye, bitkilerin karanlığa
Seslendiği, Hoo.

Kutlu kişiler belki de aç kişiler gezegenlerden çırılçıplak,
Çağırırlar bir yokluğu bir acıya: Hoo.

Hoo, sen beni sevsen,
Ben seni sevsem sevsem Hoo.

– Günaydın dedi *Hoo'lar* bize. İçimiz ışısın arkadaşlar.

Hoo'lar'da insan yalnızlığını, insandaki "öbürünü" aramak duygusunu dile getirmek istemişimdir. Kendilerine özgü düzen içinde sürüp giden, yine de dört ana başlıkta toplanabilen bu çağrılar, yaşamım boyu bir duyarlık öncesi gibi gövdemden ötelere uzanmıştır, ötelerden gövdeme dönmüştür.

Evler bireyin kentlerdeki görünüşü. Kentlerin bize duyurduğu ürküyü taşırlar. Bu ürkü öylesine kesindir ki, şimdilerde yan yana, üst üste katlar çağı olan dev yapılarda bile sürüp gider yalnızlığımız.

Yirmi evli, seksen evli, beş yüz evli yapılarda oturanlar çoğu kez yine de ayrı ayrıdırlar evrenlerinde. Kendilerine kapanmışlardır, kendi içlerine kapanmışlardır evlerinde. On evli yapılarda bile birbirlerini tanımayanlar çoktur.

Evler, dağ inlerinden taşınmışlığımızı saklamaz. Tersine daha da bölündüğümüzü söyler. Dağ inlerinde, analar, babalar, çocuklar birkaç kuşak birlikte olmaktan kurtulamazlardı. Bu-

gün anne, baba, dört çocuk yirmi yılda birbirlerinden ayrılıveriyorlar. Bebek kız en uzak evin bebek oğluna gidiveriyor günü gelince. Bebek oğul yerini bile bildirmeden, özlemini kendi yerine bırakarak yok oluyor. Anayla babanın da birbirinden ayrılmadığı, birbirinden ayrıldığından çok değil.

Kişi, günümüzdeki kişi ev yaratığı değil, doğa yaratığı. Zorunlu olarak sıcak bir yuva arasa da içindeki çıplak doğanın etkisinde. Yalnızlık özlemi buralardan başlamakta, sürüp gitmekte.

Ne var, neler var bu doğada ki, hayvanlarımız birbirlerine sokulur, yaşamlarını çağlar boyunca sürdürürlerken, doğanın öbür kolu, öbür bölümü insanlar, birlikte olmaktan kaçmak, kurtulmak isteklerini gittikçe daha belirgin kılarak yaşamaktadırlar.

Büyük kentlerin içkili bodrumlarının kalabalığına inanmayınız. Oradaki insanlar da birbirlerinin gövdelerini nasıl çalarlarsa çalsınlar, birbirlerinin gövdelerinin dışındadırlar. İçki boyu, ısı boyu süren yakınlıklar. Hangisi eski çağların bir yastıkta "saç ağartmak" tadındadırlar ki.

Hoo'lar'da, insan hepimizden uzak bir yaratı değil. Hepimizin içinde kımıldayan, belki de görünmeden kımıldayan biri. Okuyanlar bu dizelerin en az birinde kendilerini tanıyacaklardır.

– *Hoo'lar* yazarına seslenmekte. Beni dolduran yıllar geçmişdışı, gündışı, sanki bir devin anılarındaki çizgiler. Evrenin yarattığı yeryüzü durdurulmuştur bende. Bütün görüntüler üst üste çekilmiş fotoğraflar gibi. Günle, çağla ilişkisi kopuk. Denebilir ki dizelerin söz ettiği "o kalkım günü"nden sonraki sürez.

Sizi bu doğasal, evrensel kargaşaya iten nedir?

– Yaşamak derken neyi anlatıyoruz? Ne söylüyoruz? Bu soruma yine kendim yanıt verirsem şaşmayınız.

Yaşamak derken, yaşamak üzerine tam bir karanlık içinde olduğumuzu, bilgisizliğimizi, karşımızdakini oyaladığımızı söyler söylemez gibiyiz. Yalnız kendim için demiyorum, yaşamak üstüne yazanların hepsi yukarıdaki savın içindedirler. Doğa birçok gizini sakladığı gibi, yaşamın gizini de saklamak-

ta ya da bizim gibi onu bilmemektedir.

Yaşamak bir kör dövüşü. Hangi kuralların kişiyi mutlu ettiği, hangilerinin mutsuz kıldığı kesin değil. Yaşamanın başarısı gibi gösterilen çalışma, sayısız örneklerle anlatabilirim; kimi yerde yararlı olmaktadır, kimi yerde yararsız. Kimi yerlerde de başlı başına, kişi için toplumun dışına sürülmesinin tek nedeni olmakta.

Adam çalışmıştır, en yüksek okulları bitirmiştir, aktöreye inanmıştır; toplum katlarında en küçük yerlerde en dar geçim düzeylerinde bırakılmıştır. Nedeni günün egemenlerine uyarsızlığıdır.

Söyleyebileceğim örnekler çok. Çalışma da böyle sağlık kuralları da böyle. Adam yüz yaşına dek yaşamıştır, son gününe dek içkisini yudumlamıştır. Öte yanda sağlık kurallarına uygun yaşayan biri altı yedi sayrılıktan 30 yaşlarında göçebilmektedir.

Mutluluk arayışı da böyle. Nice sevişme evlilikleri boşanmayla sonuçlanabilmektedir.

Hoo'lar bırak bu soruları. Seni okumak, kuşkularını yanıtlamaktan güzel.

Sevgen

Sevmiştir seni yıllarca gök,
Bu uzun maviliği sevmişsindir.

Adamlar adamlar adamlar geçer kapından,
Sevmişsindir.

Denk kılar ağırlığını evren ağırlığına,
Ekmek kara olsa da sevmişsindir.
Kuşların en yakın dallara konmasından belli,
En uzak ülkeleri sevmişsindir.

Deme yalnızlığını yokluğunu sen,
Bir gece sevmişsindir.

Yenileyin

Geceler bir gebelik uykulara, biliyor musun,
Sen çıkarsın, ben çıkarım işte, karanlık gebe,

Onların düşü bizden sıcak
Besbelli, dağ gebe.

Sularla birlikte gidermiş çağlarımız,
Sular sevgileyin, kara yeşil çağlarım gebe.

Elmalar kızarır ya en eski yellerin türküsünden
Ayılarımız, yuvarlak mağaralarda güzel ayılarımız, gebe.

Dur şimdi, bütün analar doğurmuş,
Kim gebe?

Yeni Yaratıklar

Başkaları çıkar betiklerden bir gece,
Kaplar evreni başkaları.

Daha da güzel, anlamlı özgür,
Bu ulu türküyü söyler başkaları.

Suları yel, bir uçsuz bucaksız sevgide,
Ekmekleri yön, başkaları.

Eşittir ellerinde sarıya yeşil,
Ak ölümleri kara yaşamlarına karışmış başkaları.

İşte açık alınları yazısız,
Yazar yeni betikleri başkaları.

– Sayın Dağlarca, *Yapıtlarımla Konuşmalar* çalışmalarını başlangıcından beri izliyorum. Yapıtlar çoğu kez bir öncekinin

çağrışımıyla söz almaktalar. Benden sonra hangi yapıt söz alsın? Hangisini çağrıştırmaktayım?

– Güzel *Hoo'lar*'ım, sözlerinizin üzerinde biraz durursak hepinizin birbirinizin içinde olduğunu görürüz.

Önce sözcüğün içindesinizdir, sonra sayılar gerçeğinin, düzeninin içindesinizdir. Sonra ısılarınızın ortaklığı içindesiniz, sonra yazarın günleri içindesinizdir. En önemlisi de, hayır geçmişin değil geleceğin içindesinizdir. Gelecekler – tek sözcükle anlatmak istersek – özgürlükten başka ne? Söze özgürlük için Japonlarla, Fransızlarla, Çinlilerle, İngilizlerle, Amerikalılarla savaşan küçücük, küçücüklüğünün büyük büyütecinde uçsuz bucaksız büyüklüğü görünen Vietnam'dan *Vietnam Savaşımız*'dan başlayalım.

Vietnam Kıyıları

> Nguyên-Thien-Lang'ın gözleri yandı gazetelerde okuduğu bir gerçekle: "Vietnam Savaşı'nın arttıracağı ihtiyaçlar Amerikan ekonomisini zenginleştirecektir. 1966 yılında eşine rastlanmamış bir refah bekliyoruz."
> (Johnson)

Tonkin Körfezi bir mavi aydır, güpegündüz.
Bir yeni yamyam türküsü duyulur otlar ağaçlar
birbirine değerken,
Amerikalılar, çağın en büyük barbarları,
Bilimin son buluşlarını bir Asya toprağına dökmüştür,
İşte, savaşın toptan yok etmenin en iğrencine karşı,
Tiksinir ölüm, bu memesiz kadınların, bu dudaksız
çocukların kanını yerken.
Tonkin Körfezi bir mavi aydır karanlıkta,
Kıyıları yanık et kokar.
Yeryüzü görmemiş binlerce yıldan beri.
Asya görmemiş, ak saçlı yiğit Asya.
Sarı dağlarından gelen erdemli yelleri artık,
Artık yeşil kokmaz, çağ kokmaz, iskelet kokar.

Ses:

– Ülkeler birer adam; birbirine bitişik adamlar yeryüzü. Peki savaş kim?

– İşte *Vietnam Savaşımız*'ın ilk dizeleri...

Geçmişbilime tunç yazılarla eklenmesi gereken örnek duyum. *Vietnam Savaşımız* yapıtına başlarken, bu savaşı öylesine benimsedim ki, kendimi oralarda doğmuş olan, yaşamakta olan biri sandım. Yapıtımın adını yüzlerce ad arasından aradım buldum. Sabahattin Eyüboğlu, belki on kez bu betiğin adıyla övündüğünü söylemişti bana.

Seni yazmaya girişirken yaptığım aramada, Vietnam'ı tanıma çalışmalarında küçük bir yapıt elime geçti. Vietnam atasözleri yapıtı. Öyle güzel, öyle anlamlı sözlerle karşılaştım ki, onlardan da yararlanırsam yapıtımı, söylemek istediğimi, daha açık daha derin anlam denizinde gezdirebileceğimi sezdim.

Olay dizelerine başlarken atasözlerinden birini sağ üst kıyıya eklemeyi yararlı buldum. Bu atasözleri tek başlarına büyük bir uygarlığı özetlemektedir. Örneğin şu söz:

"Evden çıkarken daima namuslu bir insanın önüne gidileceğine inanılmalıdır."

Yeryüzünün değişik uluslarının değişik atasözleri var. Aralarında benzerlikler olanları da var. Yukarıdaki söz gibisini, öteki ulusların atasözlerinde bulamadım. Bu söz, ülkenin aktöresine gösterilen saygının değişmez görkemini taşıyordu.

Vietnam Savaşımız en küçük yapıtlarımdan biridir. Anlamı kısalığını aşar. Özgürlüğün güçlü uluslara özgü olmadığını, özgürlük düşüncesinin tek insanda bile evrensel bir güç taşıdığını sergilemek ister bu yapıt.

Kaplanların Bile Durup Durup Baktığı

Yaşamak topraktan güzeldir,
Ama yurt yaşamaktan güzeldir,
Değil mi Trang Vang-Tung.

1959, yeni Kutsal Savaşımız başlarken,
Dövüş araçlarımız oktu, yaydı,

Onlar da bunlarla saldırsalardı oğul,
Savaşmak süt içmek gibi güzeldi, kolaydı.

Ölümden çirkin işte
Yanık pirinç tarlalarında esen yel.

Bambulardan yapmıştık nakış nakış,
Mızraklarımız vardı, kurt tuzaklarımız vardı o sıra
Şöyle bir dizildik mi alanlarına dev ormanların
Parlardı kara ellerimizde bir aydınlık sıra sıra.
Ölümden büyük işte,
Yanık pirinç tarlalarında esen yel.

Yok, onun ölümü hızlı, uzun,
Yok, onun pek bir şeytan işi var.
Adamı avlamaz o
Adamı atasına dek, çocuğuna dek parçalar.

Ölümden karanlık işte,
Yanık pirinç tarlalarında esen yel.

– Yayımlandığım günlerde nasıl karşılandım? Türk aydınları Vietnam'la ilgilendiler mi?

– Üniversite gençliği, liseliler, sonra sonra toplumun gerçekçi gençleri ilgilendiler. Yapıtın adındaki iyeliğe, "Vietnam Savaşımız" deyimine karşı gelmeden, kendi savaşları olduğunu duya duya benimsediler. Yönetimdekiler, kendi çizgileri doğrultusunda desteklemediler bu savaşı.

Yurdumuz Amerikan üsleriyle yer yer sanki işgal edilmişti. Yurdun öğrenci gençliği Kabataş kıyılarında en büyük Amerikan gemilerine karşı koyma durumundaydılar; bunu canlarıyla ödemekteydiler.

Gazi Mustafa Kemal'in sende çınlayan sesini duyarken yazdım seni. Övünülecek bir niteliğim yok. İlle de bir yapıtınla övün derlerse seni söyleyebilirim.

– Ben *Vietnam Körü*; *Vietnam Savaşımız*'dan sonra yazdığınız betik. Beni neden yazdınız? Beni yazmakla neler söylemek istediniz?

– Vietnam Savaşı sürerken, seni, özgürlüğünü egemenlikleri altına almak isteyenler, sayısız öldürümler yaptılar; bireysel olarak, toplumsal olarak. Neler okumadık gazetelerde dergilerde. Tankın arkasında elleri bağlı tutsakların sürüklendiğini, değişik bombalarla köylerin ağaçların yalazlar içinde bir görünüp bir yitirildiğini, uçaklarda soruşturma yapılarak, yeterli bilgi vermeyenlerin boşluklara bırakıldığını, evlerin, pirinç tarlalarının, köylerin coğrafyalardan silindiğini işittik, okuduk, filmleriyle, fotoğraflarıyla gördük.

Vietnam Körü, Vietnam'daki büyük bir köyün Song My köyünün başından geçenleri anlatır.

Yapıtım, oynanabilmesi düşünülerek yazılmıştır. Bir destanoyun niteliğindedir. Yayımlandığı günlerde gönderdiğim tiyatrolarca değişik nedenlerle oynatılmamıştır. Yazılı olarak bildirilmemiş tek neden, yapıtın, Amerika'nın ülkeye uyguladığı çağdışı öldürümleri açıklamış olduğudur kuşkusuzdur.

Vienam Savaşımız'ı yazan el, *Vietnam Körü*'nü yazmakla çağın tanıklığı görevini yerine getirmiştir.

Bugün çok gerilerde kalan korkunç olay, Türk dilinde bu yapıtla yaşatılmışsa, bu yapıtla yaşatılacaksa ne mutlu bana.

.....
Yarısı aydınlıktır evrenin
Yarısı karanlık,
Gece evrenin yarısıdır.
Yarısı konuşur evrenin
Yarısı konuşmaz.
Sessizlik, evrenin yarısıdır.

Yarısı çiçektir evrenin
Yarısı daha çiçek,
Barış, evrenin hepsidir.

Bu oturumda duygusal olan, duygu dünyasını dolduran dizeleri, öbür yandan savaşın korkunç anılarını yaşadık.

Şurada açıklayabilirim; bireyin bu iki duygunun büyüklüğünü duyabileceği günlerde gövdem anlatılmaz bir sağlıksız-

lığa "düşüyor". Adı bilinmeyen bir sayrılık bütün damarlarımda, bilmediğim yerlerden bilmediğim yerlere akıyor.

Ölecek adamla ölmüş adam, yaşayan adamın gövdesinde birbirlerini tanıyor. Ne kaçınılmaz bir sürezdir ki yaşamak yine de kendi bireyliğini korumakta. Ölüsün, öleceksin, ölümsüzsün. Bu üçleme nedir bilemiyorum. Doğanın ta kendisi midir, bendeki günlük görüntüsü mü? Ya da en uzak açılardan belki de Vietnam'dan gelen mavi boşlukta ölümsüzlüğünü dolaşan o yiğit adamların aydınlığa karışmış solukları mıdır?

Kim bilebilir ki ben bileyim.

Bu yapıt için birçok olumlu eleştiriler aldım. Şevket Süreyya (Aydemir de) bir yazısında anmıştı yapıtımı, acılarına katılmıştı yapıtın.

Oturumu kapatırken sizlerin, bütün yapıtlarımın evrensel üzüntümü bölüşmenizi, olabildiğince yüklenerek, benim taşıdıklarımı biraz olsun azaltarak, bana yardım etmenizi diliyorum.

Dördüncü Oturum

Kadıköy, 18 Kasım 1999

– Günaydın sevgili yapıtlarım. Şimdi içimde büyüyen gün öncekilerden çok başka. Belki inanmayacaksınız, yaşamamın en büyük aydınlıklarından biri işleyeceğimiz konu; *Çanakkale Destanı*. Bu sözcükleri yinelerken içimdeki parlamalarını görebilmenizi isterdim.

Biliyorsunuz Kuleli Lisesi'nde geçti ortaöğretimim. Çanakkale Savaşları'nı orada tanımaya başladım. İki yer adını, savaşların geçtiği bölgedeki bu iki yer adını duyar duymaz titremişimdir; Korku Deresi, Cesaret Tepesi.

Bu ürperti içime küçücük bir tohum gibi düşmüştür. *Çanakkale Destanı*'nı yazmanın tohumudur anlatmak istediğim.

Sonraki eğitimimde Çanakkale Savaşları'nı üç beş kez daha anlattılar, öğrettiler bize.

İçimdeki tohum artık çatlamıştı. Yazma isteğim damarlarımla sarmıştı gövdemi. Bir gün Çanakkale Savaşları'nın 49. yılını anmıştı gazeteler. Kendi kendime "artık davran" dedim. O sırada Çanakkale'de görevli olan sınıf arkadaşıma Albay Şemsi'ye telefon ettim; Çanakkale'ye gitmek, savaşın geçtiği yerleri, anıtları görmek istediğimi söyledim. Üç kez gittim; Çanakkale'yi gezdim gördüm. Yazdım hepsini küçük alıntılarla, sakladım. Sonra Haliç'teki Halıcıoğlu Lisesi'nde bulunan başka bir kurmay subay arkadaşıma giderek, üst üste koyulduğunda yüksekliği 75 cm'yi bulan Çanakkale'yle ilgili bütün yapıtları alındı karşılığında sonradan geri verilmek üzere elde ettim. Başladım çalışmalarıma.

Tasarım şuydu: Çanakkale Savaşları'nın 50. yıldönümünde şu iki eylem gerçekleşecekti: 1) O gün yapıtım İstanbul Radyosu'nda okunmaya başlayacaktı. 2) Yapıtım yayımlanacak, o gün Aksaray'daki Betikevimin camlarını süsleyecekti.

Bu çalışmalarımda değerli dostum İbrahim Kutluk bana yardımcı oluyordu. Yazdıklarımı hemen ertesi gün alıyor, iki ayrı yığında topluyordu. Biri basımevi için, biri radyo için. Çalışma sürdükçe yapıt, sisten bize yaklaşa yaklaşa belirginleşen bir gemi gibi, yarısı görülür yarısı görülmez biçimde sezilir olmuştu.

Bir yere geldim ki durakladım. Deniz bölümü bitmişti yapıtın. Kara bölümü de bitmişti. Ne yazık ki bu iki bölümü birbirine ekleyemiyordum. Arada yedi aylık bir süre, bir boşluk vardı. Konuların içeriği bambaşkaydı. Öte yandan 50. yıl dönümü de durmadan yaklaşıyordu.

Bir gece, o sırada oturduğum Haliç'i iyice gören Refiksaydam Caddesi'nde altıncı kattaki evimin yüksekliğinden uzakları izledim. Gökle yer birleşiyordu da yapıtımın bölümleri bütünleşemiyordu. İçimden gelen şu sözler başkasının sesi gibi kulaklarımı doldurdu. Sanki 10 kişilik, 100 kişilikti. Şunları söylüyordu: "Ey Tanrım, yapıtımın iki bölümünü birleştiremiyorum. Ya bu gece uykumda birleştirmemin yolunu duyur bana, ya canımı al."

Döndüm odaya, karanlık yatağıma başka bir karanlık gibi yattım.

İster inansın okuyucularım ister inanmasın, gün ışır ışımaz geçtim yine o Haliç'i gören yere. Oturur oturmaz usumda deprem oldu. Erdede içeri girmişti. Erdede kişiliğini yaratıvermiştim. Bir Erdede olacaktı, savaş günleri görünen, barış günlerinde görünmeyen. Sanki Memetçik. Eskilerin deyimiyle "meçhul" asker. Erdede için 26 şiir yazdım. Bu şiirleri iki bölümün içine serpiştirdim. Böylece yapıtım bütünleşmiş oldu. (Uzun süre yaşadığım bundandır.)

Erdedemi tanımak ister misiniz?

Erdede Olan

Barışta orman gibiyimdir,
Büyürüm bir karanlıkta bir yeşili.

Barışta ova gibiyimdir,
Dinlenirim.

Barışta su gibiyimdir,
Akarım bir bilinmez düzlükte ben.

Barışta gök gibiyimdir,
Uyurum.

Erdede Ulu

Çantamı kaptım mı ordayım,
Savaş boruları çalar çalmaz.
Evimde saklamışımdır yıllar yılı,
Silmişimdir hep, onarmışımdır, parlatmışımdır hep,
İşte, yel olurum, sel olurum bir denize,
Ellerim ayaklarım, ellerime ayaklarıma, gelir az.

Süngümü kaptım mı ordayım,
Karışır sakalıma onlardan, onlara sakalımdan bir nur,
Çadırlarda yeni gençler olsa da tanır beni hepsi,
Erdede geldi derler, yavaşça.
Sakalım, yelle ağarır gün doğarken
Gözyaşı geceyle daha da kara olur.

Tüfeğimi kaptım mı ordayım,
Orda, yurt dövüşmekte.
Toprağımın bütünlüğünü kımıldarken,
Orda bayraklar kanla dalgalanır,
Orda yalınayak, orda yalın gök,
Ordayım, Orda bir dağ düşmekte!

Çanakkale Savaşları öylesine önemli bir olaydır ki üzerine ne yazılsa azdır.

1) Çanakkale Savaşları yeni Türkiye'nin önsözü olmuştur. Atatürk'ü yaratmıştır. Atatürk'ün kişiliğini Kurtuluş Savaşı'ndaki eylemlerine yansıtmış, toplumun ona inanmasını, onun ardından gitmesini sağlamıştır.

2) Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme devrinin verdiği eziklik birikiminin karşıtı sanki bir atom bombası patlamasıyla eyleme geçmiştir.

3) Çanakkale Savaşları'yla ulus, Mustafa Kemal'in kişiliğinde kendine inanmıştır.

4) Geçmişbilim geleceğe yenilmiştir.

5) Çanakkale Savaşları bir okuldur; binlerce şehidin öğütler verdiği bir okul. Okundukça bütün ülke Çanakkale'leşmiştir.

Çanakkale Savaşı yıldönümüne yetişen yapıtım umduğumdan öte bir sevgiyle karşılandı. Radyoda ilk okunuşunda bir ay süreyle dile getirilen yapıt, hemen sonra ikinci kez on beş güne sığdırılarak yeniden yayınlandı.

Böylece yıldönümüne yetiştirilen yapıt okuyucularımca da ilgiyle karşılandı.

Çanakkalemizin gerçeği, topladığım savaşın ayrıntılarını anlatan betiklerle gözle görülür olmuştur. Yapıtın okuyucuya tanıttığı adların hepsi gerçek. Olayların hepsi gerçek. Yapıt İngiliz kaynaklarının belgesel ışığını da taşımaktadır.

Diyebilirim ki Çanakkale Savaşları üzerine yazılmış bütün yapıtlar birdenbire yok olsa, bu savaşın tanıklığını benim sevgili *Çanakkale Destanı*'m yapabilir.

Çok konuştuk. İster misiniz biraz da destan konuşsun?

Çağlar Üzre Çanakkale Boğazı

Çanakkale'de
Asya'nın dur dediği, çağlardan çağlara.
Kime dur dediği,
Bütün bir Avrupa'ya Türk olup.

Çanakkale'de,
Geçilmez dediği.
Kime geçilmez dediği, top ayak, göğüs ayak,
Dağ başlarından, deniz başlarına.

Çanakkale'de,
Yasak dediği, yerden göğe dinelmiş,
Kime yasak dediği,
Altın dişli sömürgenlerine yeryüzünün.

Zığındere Savaşı

I

Geldi güneydeki İngiliz birliklerine bir tümen
Oldular 4 İngiliz 2 Fransız tümeni, yok
28 haziranda soldan saldırdı İngilizler,
Gaydalar çalsa da söyleyeni yok.
Hint Tugayı 156. Tugay'ı besledi bir daha
Ölülerin tepelerde şöleni yok.
77 top, 12 obüs, 4 gemi,
Saldırdılar bir tek 11. Tümenimize,
Ama yiğit dağların boyu eni yok.

Erkenden ateşler doğan güneşi yaratırcasına
Toprak olmuş yaralılarla şehitlerle dolmuş
Türk siperleri, gideni var geleni yok.
Duaya kalkmış,
Ak ellerle değil kıpkırmızı ellerle,
Dağlar, analarımızdan öte, sevineni yok.

Anafartalar Önü

Çıktılar da n'ettiler bu kocaman donanmayla
İlk örtü tepelerimizi değil,
Gün ışıyana dek iki burnu alabildiler.
Şehitler üzeri ölüler boyu bir hız.
Saatler yavaş yavaş onlar yavaş yavaş,
Azıcık bir karşı koyma vardı ya önlerinde
Devler gibi homurdandılar homurdandılar hep,
10 rakımlı tepenin karşısında beş bin ağız.
İkinci gün üçüncü gün çıkan birlikleriyle
yenilendiler
Kireçtepe sırtlarında Azmak Dere'ye,
Vardılar kurumuş tuzlu göle tugay tugay,
Güneş göl üzre ipiri bir yıldız.

Palattepe eteklerinde girdiler toprağa,
Yan ateşleri yerken Boka Baba'dan,
İsmailoğlu Tepesi'nin ayaklarında apaçık,
Yeşiltepe'ye ulaşabildiler yalnız.

– *İstanbul Fetih Destanı*'yım. Sevgili yazarım söz alabilir miyim? Benim öykümü de söyler misiniz?

– Senin öykün *Çanakkale Destanı*'nınkine benziyor.

İstanbul'un Fatih Sultan Mehmed tarafından alınması, bence coğrafyamıza Türk damgasının vurulmasının kesin sonucunu sağlamıştır. Seni yazmadan önce "Fatih'in Gemileri"ni dile getirmiştim. Çok ilgi görmüştü. Hemen okul kitaplarına alınmıştı. Vedat Nedim Tör, o günlerde yayımlanan *Aile* dergisinde yayımlamıştı ilk kez.

Yapıtı fethin 500. yıldönümüne yetiştirmek isteği doğuvermişti içime. 5-10 yıl süreyle arada sırada çalıştım senin için. Sen İstanbul'da yayımlanırken ben Ankara'daydım. İlk baskıda birkaç yanlışın bulunması bu yüzdendir. Hele sendeki son parça o günlerdeki dostlarımın ağızlarında gezerdi. Bugüne dek yaşıyorlarsa anımsarlar.

Fetih Aydınlığı

Hem kısaydı Ayasofya tekbir seslerine,
Dardı hem.
Hava bir yeşille bismillah gibiydi,
Gökyüzü bir bahardı hem.

Yaşlı yeniçerim öpmüştü İstanbul toprağını,
Duymuştu tadını yeryüzünün.
Soyları birleştiren bir sevgi ki ardında
Bir yeryüzü vardı hem.

Uyumuştu yedi tepe sınırsız
Kaderin parıltısında
Kaderin parıltısından,
Uyanmış kadardı hem.

Geçmişin karanlığı dağılmıştı sultanla kul arasında,
Bir kardeşlikle can üzre.
Artık evler değildi eğilen insana karşı,
Saraylardı hem.

Sonsuzluğun saltanatından,
Kuvvetle, adaletle denizler kadar;
Söylerdi vaktini Fatih dalgalara,
Duyardı hem.

– Benim kurgum da bir sinema eser. Bu sinemada kimlerin görüntüsü daha belirgin, neyin görüntüsü daha uzaklarda söyleyebilir misiniz?

– Doğrusunu söylemek güç *İstanbul Fetih Destanı*. Ben de ayırdında değilim pek. Sorunu şöyle de genişletebilirim. Yazarın görüntüsü söylediğin görüntüler içinde değil midir?

500 yıl öncesindeki olayı yaşamak isteyen emre'niz, ozanınız daha çok gençtir. Gerçekle düşü, gerçekle anıyı, gerçekle gerçekdışını üst üste görüntülemiştir çoğu kez. Örneğin "Fetih Davulları"nda...

Fetih Davulları

Beş yüz davul
Sallanır bir fetihle gök, yer
Beş yüz davul
Doğudan batıya haber.

Beş yüz davul
Tarihin sessizliğiyle beraber.
Beş yüz davul
Doğruya, güzele, iyiye der.

Beş yüz davul
Yeni bir çağdan yeni bir insana sevgiler.
Beş yüz davul
Beş yüz davul varlığını ilan edip gider.

– Sonlara doğru okunan yeniçeri şiirleri bana uzun gölgeler katmakta. Bu uzun gölgeler ilk Osmanlıları anlatırken sanki üç yüz yıl sonraki Avrupa içinde gezmektedirler. Bu gezinti duyarlığı yapıta geçmişbilim aydınlıklarını sunarken, okuyucunun ayakları gelecekler üzerinde gezmektedir. Ne dersiniz?

– Şunu bilesin, bir yapıt yazılmadan önce en ince ayrıntılarına dek tasarlanmış olsa bile, yazarın eli çalışmalarına başlar başlamaz kendi özgürlüğüne ulaşır arada bir. Yazar istese de istemese de imgenin atları arabasını çeker götürür tasarının dışına doğru, uzaklarına doğru.

Roman yazarları yarattığı kişilere nasıl yüzde yüz egemen olamazlarsa, emreler de yapıtlarındaki imlerin özgürlükleriyle karşı karşıya kalabilirler. Onların okuyucusu olabilirler. Bu gerçek benim yapıtlarımda egemendir hep.

Sen bana soruyorsun ya, ben kimlere sorayım? Şöyle özetleyebilirim: Konuşmalarımın önceki bölümünde değindiğimi sanıyorum; sözcükler yapıtların adı anılmaz yazarlarıdır. Yazarlar yapıtlarını adızlarken sezer bunu o yapıt okuyucuları.

Ses:

– Destanların bir özelliği var. Yazarın o yapıtlarda geçen kişilerin gövdesel varlığını kendi gövdesinde duyması. O vurulmuş mudur yazar vurulmuştur. O şehit olmuş mudur, yazar şehit olmuştur.

– Çanakkale Savaşları da İstanbul'un Fethi de, yurdumuzun en büyük devrimsel olaylarındandır. Onları değerlendirebilmek onların gerçeğini kendi boyutlarıyla yazabilmek çok güçtür.

Ben bu iki büyük işe nasıl girişebildiğime şaşmaktayım. Sanırım şundan giriştim; kimseler bu işin bir görev olduğu bilincinde değil. Kuleli Lisesi'nde, Harbiye'de okumam, on beş yıl subaylık yapmam benim yüreğimdeki yeryüzü gözlerinin ulusal gözlerle bütünlememi sağlamıştır. *Vietnam Savaşımız*'ı nasıl yazdımsa, *Nötron Bombası*'nı nasıl yazdımsa, *Cezayir Türküsü*'nü nasıl yazdımsa büyük savaşlarımızı da o duyarlıkla yazdım. Sevinçliyim.

Oturumu iki ülkesel yapıtı alkışlamakla bitirelim.

Beşinci Oturum

Kadıköy, 26 Kasım 1999

– Gökyüzü yağmur dolu. Yine de günaydın arkadaşlar.

Sizin güzel kalabalığınızı karşımda görünce ben de çoğalıyorum.

Sizler birer il gibisiniz, bir ülke gibiyim biraz. Toplu görünüşünüzde neler eksik onu da seziyorum. İsterdim ki sizlerden oluşmuş güzel ülkeme, sorunlarını aşacak yollar gösterebilmek gücünde olayım.

76 yıllık cumhuriyetimizin 50 yıllık yöneticileri bana konuşma olanağı vermezler ki. Ya da şöyle anlatayım; 76 yıllık Cumhuriyetimizin şu 50 yıllık yöneticileri sizleri okusalardı yukarıda dile getirmek istediğim kurtuluş yollarını, en az bir ikisini bulabilmiş olurlardı.

Sizler taşıdığınız konuların açar'larısınız. Örneğin *Toprak Ana*, örneğin *Dolar Biriktiren Çocuk*, örneğin *Güneşi Doğduran*, örneğin *Çakır'ın Destanı*. Kendi alanlarında birer çözüm.

Biliyorum bir tekinizi bile okumamışlardır. Bir tekinizi bile okumayacaklardır.

Bir ana düşüncem var, yapıtlar toplumsal konuları değil de yazarının kişisel, kişiye özel düşlerini taşısalar da, güzel yazılmışsalar, güzel kurgulanmışsalar ülkelerinin eksiklerinin nasıl giderileceğini, nereye doğru gitmesi gerektiğini dile getirmiş uyarılardır.

Bugün *O'1923*'ten söz etmek istiyorum. Yukarda anlattıklarımla ilgili olduğu için. Bu yapıt Mustafa Kemal Atatürk Cumhuriyeti'nin DURDURULDUĞUNU anlatır. İlk gücüyle yürütülebilseydi nerelere varırdık kim bilir? Oysa Avrupa'nın değil, Asya'nın, Afrika'nın ülkelerinin bile aştığı nice konuları daha omuzlayamamış durumdayız.

Özeleştiri, "sevgi" çerçevesi içinde anlatılırken, duyduğum üzüntüyü yöneticilerimiz yaşadılar mı bilemem? Evet, evet biliyorum yaşamadıklarını. Seni yazarken *O'1923*, Atamızın "Ey Türk gençliği" dediği güce seslenmek istedim. Yapıtım onlara adanmıştır. Sen ne düşünüyorsun *O'1923*?

– Benim düşündüğüm şudur; bendeki sevenle bendeki sevilen bir gün önce buluşsunlar, gecikmesin mutlulukları. Gecikmesin ülkemizin mutluluğu.

Özlem

Gölün kıyısındayız
Ağaçtan düşer yaprak
Yansımasına değer
Yüzünün
Birbirine karışır
Suyun
Ağacın kımıldadığı

Beklerken

Damla damla düşer
Günler içime
Sevdiğimiz o çam ağacı
O çakıllı yol
Hepsi damla damla birer aydınlık

Niye ki geleceği gün
Ertelenir hep damlamaz.

Uzakları Severken

Nereye konsalar
Gider izlerim
Tek tek
Kuşların ayak izleri yönleri gösterir

Yönleri gösterir
Dizelerdeki parmak izleri de

– *Cezayir Türküsü*'yüm efendim. Benim konum *O'1923*'e benziyor. Büyük sömürücü Fransa'nın ağır baskısından kurtulmam, kurtulabilmem çağın korkunç olaylarını aşan bir başarıdır. İnsan gövdesine yapılan yeni işkenceler, elektrik akımları, coplar, engizisyon baskılarına benzer eylemler şimdi kimilerince unutulmuş olsa bile, gecmişbilimin yüz kızartıcı bölümleridir.

Uygar ulusların iki yöntemi var: 1) Kendi uluslarına dönük olan. 2) Sömürdükleri uluslara dönük olan.

Eylemleriyle ulaştıkları uygarlığı kirletmektedirler. Ne dersiniz Sayın Dağlarca?

– Az bile söyledin. Bu ulusların eriştikleri teknik düzeylere uygarlık denemez. Dense dense "geliştirilmiş araçlar gereçler evresi" denebilir. Uygarlık bütün yaşamaların birbirine uyumuyla birbirini yaşatmasıyla oluşan eylemdir.

Doğa uygardır. İnsanlar doğayı örnek almalıdır. İnsanlar doğayı örnek alırsa, insanlar arasındaki yaşama doğanın büyük eylemine katılmış olur. İnsanlar da uygar olur.

Ses:

– Uygarlık iki gövdeli; biri kendi ülkelerinin dışındakileri hayvan, maden, bitki sayan. Uygarlığın öteki gövdesi yazı biçiminde; görünmeyen, okunmayan, yeryüzünde hep uzakta kalan.

– Ben *Hiroşima*. Sıram geldi mi efendim? Sırayla konuşmuyoruz ya, yine de konuşmalar çağrışımlarla sürmekte.

Dövüşe bir ayaktopu karşılaşması yöneticisi gibi katılan Amerika'nın, İkinci Dünya Savaşı'nda büyük harcamalardan kurtulmak için atom bombasına el atması *Cezayir Türküsü*'nün söylediği o kendine özgü "uygarlığın" en çirkin görüntüsüdür.

Yüzyılların yetiştirdiği bilginlerin atom çalışmalarının sonucu olan o uygarlık görüntüsü o uygarlığını, bizim kadınlarımıza, çocuklarımıza, yaşlılarımıza savaştan uzak olsalar da savaşa katılmışçasına gökyüzünden inen bir tanrısal alınyazısı gibi sunulmuştur; yeryüzünün bu yeni tanrısından gelen bir gökyüzü öldürümü gibi.

Dağlarca'ya o yalaz yığını kadınların, çocukların, yaşlıların sevgileri, atom bombasının atılışının 25. yıldönümünde Hiroşima belediye başkanından gelen saygı yazılarıyla ulaşmıştır.

– Ne bilebilirdim yapıtlarımla konuşacağımı. Bilebilseydim o sayın belediye başkanından gelen yazıları, tören fotoğraflarını saklardım. Şimdi yeniden gözden geçirerek, yapıta yeni eklemelerle sunardım okuyucularıma. Yapıta yeni duyarlıklar katardım. *Cezayir Türküsü*'nü, *Hiroşima*'yı, *Sanık Ayağa Kalk*'ı, bu çok dilli kitaplarımı birleştirerek yayımlamak isterim.

– Benden mi, *Sanık Ayağa Kalk*'tan mı söz ediyorsunuz efendim?

– Evet. Sen en büyük sömürücü Amerika'nın suçüstü yakalanmasısın. Adın bu düşüncelerle konulmuştur; *Sanık Ayağa Kalk.*

Amerika ulaştığı bütün bölgelerde kendi ülküsünü güder. Orayı bilim adamlarıyla, ordusuyla, madenleriyle, yeryağıyla, yer altı yer üstü bütün zenginlikleriyle yutmak için ince bir buluşu da vardır. O ülkenin yöneticilerinin ağzına birer çiroz verir. Yöneticiler bu küçücük çirozları kemirirken, o kocaman ağzının içindekileri çiğneye çiğneye ya da çiğnemeden yutar.

Yeni sömürgecilik budur. Sömürülen ülkenin bayrağı göklerle yarışadursun.

Biliyorsunuz bugünlerde siyasal bir "moda" var, Avrupa Birliği. Avrupa Birliği'nin nedenleri Fransa ile Almanya'nın bir daha savaşmamaları düşüncesine dayandırılsa da ilk görüntülere göre Avrupa'daki Amerikan sömürgeciliğine "karşı güç" oluşturma eylemi istencidir. Avrupa devletlerinin kim bilir hangi siyasal oyunlarla katılımları sağlanmıştır. Avrupa Sömürücüler Birliği adını da verebiliriz önümüzdeki bilinmezler, sisler yığınını aşabilirsek...

Yöneticilerimizin Avrupa Birliği'ne katılması yönünde gösterdikleri çaba sanıyorum ülkemizin ulusal çıkarlarına uygun değildir. Ülkemizin doğudaki ulusal bağlantılarının da sömürü çevresi içine katılabileceği düşünülürse, adamların ağız açıklığının büyüklüğü gözler önüne serilmiş olur. Hele yargı konusunda ülkemize kabul ettirilen "tahkim" bağlantısı tek başına düşünülebilecek bir tutsaklıktır.

Yarın, geciktirilmiş ödemeler karşılığında Osmanlı İmparatorluğu'nun içine düşürüldüğü "bağımlılıklar" böylece Türkiye Cumhuriyeti'nde de diriltilmiş olacaktır. (Ülkemizin

yöneticileri büyük Atatürk'ün dediği gibi "gaflet ve delalet" içinde midirler diye sormaktan kendimi alamıyorum.)

İçim sıkıldı arkadaşlar. Yeryüzümüzün korkunç ellerle yeniden çizilmesini, yeniden çıkar bölgelerine ayrılmasını görmekten, yazmaktan bıktım.

İçimiz aydınlansın biraz. Dişiboy'dan söz etmek istiyorum. Sevgili *Dişiboy* sen nesin?

– Efendim ben bir gizim. Bütün ülkeler dışında bütün insanlar içinde.

İstedim ki kadın denen bin boyutlu varlık görüntüm olsun. *Dişiboy* deyimi bile kimilerince anlaşılmaz olabilir. Size belki elli kez sorulmuş olabilir. O sorulara verdiğiniz yanıtları burada yineler misiniz?

– Dişi, evrensel yaratı. Boy, evrensellik. *Dişiboy*'u evrensel yaratı diye sunabiliriz.

Kadın bütün ülkelerde bütün çağlarda vazgeçilemeyen en büyük güzelliktir. Kadınların çirkini olmaz. En çirkini bile kendi gençliğinden geçmiştir. Neden çirkini olmaz kadınların? Çünkü çocuğu var kadınların. Sende, *Dişiboy*'da anlatmak istediğim budur. Kadınların evren içindeki ya da evren dışındaki gerçeğidir *Dişiboy*.

Bir yeryüzü düşününüz, kadınlar ancak birer kez doğurmakta ya da önceden belli olmasa da kadınların onda biri doğurmakta. Yüzyıllar geçtikçe yeryüzü, bu kısırlıklarla yürüyüp giden yeryüzü neler yitirmiş olurdu. Evrenin insanlar dalında sürüp giden bu eksiklikler yaşamımızın bütün dallarında korkunç uçurumlar yaratmaz mıydı? Geçmişbilim bile değişmez miydi? Bilim bile başka yollarda, başka sonuçlarla evrensel yaşamamızın önündeki uçurumlardan kurtarılamazlıklara düşmez miydi?

İşte *Dişiboy*'la söylemek istediğim: doğanın en büyük barışlarından biri olan kadın "dişiboy"luğuyla kurtarıcımızdır.

Birkaç örnek sunar mısın bize?

– Sevinçle...

Esmer Sürezin Aydınlığı

Yön göstergeleridir Ehramlar
Çölleri özlerken bütün kösnüsüyle Nil
Taş yaşamalardan kalma
Sessizlik olur boşlukta söylemelerin

Sen sfenks pençelerinle yeri dinlersin bakışsız
Dirilir ilk kaya şimdiki ilk kum
Alnını kapsar usla dolunay uzaklığı
Beş bin yıldız daha

Gece ayaklarındır
Toprakaltı sağırlığından yoklaşır gümüş
Yeni doğmuş ceylanda uykusuna tüy tüy
Uykusuzluğuna kıl kıl yaşlı kaplarda

Soluk alır yılların gömüsü soluk verir
Esmerliğin ayrı bir yaratık
İpek yastıklardan dışarı
İçeri otla dolu yataklardan
Kıpkırmızıdır dudaklarında karanlık
Ağza dağılırken yosun kokan güzelliğin
Besbelli
Akdeniz'den kopmuşsundur.

Masallar öncesi bakışların
Uykularıma dôl bugün
Sen o çağlarda gördün diye
Çiftleşir yeniden yıldızlar

Yel eser dalgaması kamışların mutsuzluğu ışır biraz
Maviye akar yeşil
Kadın erkek karışır birbirine
Seni beni söyler birbirine

Dişiboy 2

Güneşlerin yıldızların soyunduğu
Varolurken soyunduğu
Durur gibi görünse de soyunduğu

Yeryüzünün soyunduğu
Gündüz, gece bakışlarıyla soyunduğu
Kışı yazı giyinerek soyunduğu
Bitkilerin soyunduğu
Hayvanların soyunduğu

Senden başkası değil Dişiboy

– Ben *Çukurova Koçaklaması:* Konuyu değiştirmeden söze başlamak istiyorum. *Dişiboy*'un sayısız yönü vardır biliyorum. Bunlardan biri de yurtseverliğidir.

Yurducunu sever *Dişiboy.* Yurducu da *Yurdana*'nın güney ucudur. *Yurducunu Sevmek* öbür adıyla *Çukurova Koçaklaması* neden yazıldı, söyler misiniz?

– Arkadaşlar biliyorsunuz büyük Mustafa Kemal Atatürk'ün Ankara'da başlattığı Bağımsızlık Savaşı sürerken, Güneyde Adana, Mersin bölgelerinde Fransızların eylemleri başlamıştır. Yapıta *Yurducunu Sevmek* adı bu nedenle konulmuştur. Yapıtın önünde belirttiğim gibi Adana Lisesi'den tanıdığım tarihçi Taha Toros'tan bu savaşların ana çizgilerini yazmasını istemiştim. Hemen yazdı verdi. O çizgileri izleyerek çalışmalarımı sürdürdüm. Gözden geçirdim, olayların gerçekle ilgisini karşılaştırdım yeniden. Olayın bütün ayrıntılarının gerçeğe uygun olarak yazılması böylece sağlanmış oldu. Yapıt, Adana'nın 57. kurtuluş yıldönümüne yetiştirildi.

– Dağlarcam, bende kartallar var. Yapıt boyunca Çukurova göklerini süslemekte. Bu kartal çizgisini niye koydunuz?

– Sendeki kartallar özgürlüğün simgeleridir. Adana'da, Tarsus'ta, Mersin'de yaşamak mutluluğuna erdim. Oraların gökleri Toroslar'ın sesleri gibi. Oralardaki, o göklerdeki boşluk kartallardan kalmadır. Sende bölgenin iyeliğini, bu iyelik içindeki sürezi yaşatmak istemişimdir.

Açıklama

sordu baba kartal:
– ne dikersin
koca kanatlarında parıltılar
göklere karşı
aydınlığa karşı
Akdeniz'e karşı
dağların yüceliğine sen?

yanıtladı ana kartal:
– dalgalandırsın diye
anısını
yurt ölümsüzlerinin
taşırım al gagamla hep
olaylardaki özü
dikerim Toroslar'a
yarın doğruldular mı çam çam
onları görsün de gönensin
yurttaşlarımız

Ulusal Güçlerin Doruğu

Kavaklıhan'dır
ulusal güçlerin doruğu
yok edilmeden
varılamaz Pozantı'ya

günlerdir kesmiş Kavaklıhan
Adana'yla ileri karakolun arasını
ne yiyecek ne içecek
ne araç ne gereç
ulaştıramıyorlar Pozantı'ya

ilkin iki kez denedi saldırganlar
kıramadılar çetecilerin direncini
bir daha bir daha dediler
top tüfek tank uçak
yürüdüler dört bin kişi
korkunç ateş desteğiyle saldırdılar yeniden
hayır

hayır geçemediler ileriye bir adım
dalgalandı
ulusal güçlerin doruğu

Ölüm – Kalım Yoklaması

9 çeteciydiler
biri vuruldu
biri vuruldu
biri vuruldu
biri vuruldu
biri vuruldu
biri vuruldu
biri vuruldu
biri vuruldu
biri vuruldu

peki dedi Sinan Paşa
bayrağı çeken kim
Toroslar'a?

9 çeteciydiler

– Ben *Yanık Çocuklar Koçaklaması*, *Bağımsızlık Savaşı* yapıtlarının ekiyim. Sorabilir miyim, beni yazmakla Dağlarcam nerelere ulaşmak istemiştir?

– Sen en güzel çocuğumsun. İçindekilerin çoğu gözyaşlarımla ıslaktır. Yazıldığın günlerde ilk okuyucuların gözlerini de nemlendirmişsindir.

Sevgili arkadaşım Ramazan Gökalp Arkın, Arkın'ın kızı ağlamışlardır seninle. Seni öyle sevmişlerdir ki, yine sana tutkun olan Mustafa Aslıer'in birer başyapıt olan resimleriyle bezenerek yayımlanman bu ilgilerin sonucudur.

İsterdim ki, bütün Türk çocuklarının evlerinde, elleri altında bulunasın. Kurtuluş Savaşımızın ağırlığını o çağların minicik yüreklerindeki acılarla gelecek günlere taşıyasın.

Yeni basımında betik boyutları *Dağlarca Çocuklarda* dizisinin biçimine uydurularak yayımlanmıştır. Aslıer, yeni çalışmalarla yeni baskıya katkıda bulunmuş, yapıta olan yakınlığını bir daha göstermiştir.

Atatürk şiirinde söylediğim gibi "uluslar büyük oğullarıyla soluk alır"ken "yanık çocuklarıyla" geleceğe ulaşırlar, inanıyorum bütün gelecekleri aşarlar.

– *Çiçek Seli*'yim. İster misiniz bütün arkadaşlarımız dinlesin şimdi beni. Dinlesin sevme'ler neymiş.

Sevgi Üçgeni

Kırmızı kuş
Susunca yeşil dalda
İşitir toprak
Masmavi gökyüzünü

81. Yıldız

Uzun yaşamışsın
Derler bana
Bilmezler
Seni uzun beklediğimi

Koca Çiçek

Yıldız açar
Alanın üstündeki gök
Ben seni düşünürken yıldızlar altında
Alan sessizlik açar

– Güzel! Niye bilmem, sevgi konusu bende doğasal soy yakınlığıdır. Doğanın da bir dudağı yerde bir dudağı gökte, kimi gün dişi kim gün erkek çok güzel bir komşu olduğunu hangimiz bilmeyiz. Yaşadığım yer, neresi olursa olsun, yurtiçinde yurtdışında doğasal soy güzelliğimi yürekten duymadığım tek kıpı yoktur. Sanıyorum ki, bütün insanlar böyle bir sürekli sevinç içindedirler.

Yitirdiklerimizle varsıllaştığımız tek olu sevgi. Açıklamaktan niye çekineyim? Bırakılmışlığım, tek başına kalmışlığım çoktur. Birileri geçip gitseler bile içimde bıraktıklarını götürememişlerdir.

Kişinin yeryüzünde yaşadığı süre sevgilerincedir. On bin yıl yaşayan kişi yüreği boşsa, on gün yaşamış yüreği dolu kişiden önce ölmüştür, daha kısa yaşamıştır...

Kadınlar, hele çok güzel olan kadınlar bu gerçeği anlayamazlar. Onlar güzelliklerini anlarken, güzel olmamış sevenleri, sevilenleri anlayamazlar çünkü.

Şu da unutulmasın, bir erkek nice sevse, bir kadının duyduğu seviyi anlayamaz.

– *İkisi*'yim. Bu söylediğiniz kişilerin biri de, öteki biri de bendedir. Ben bu iki biri'nden oluşmuş ikisi'yim. Adımı *İkisi* koymanız bundandır. Bizler, o ile ben evrenin yaratıcılarıyız, sürdürücüleriyiz. Kuşlar, kelebekler bizden sorulur. Tavşanlar geyikler bizim yöremizdedir. Bizleri de dinlemek ister misiniz?

Yitik

Sevdiğini ararken
Şaşırır adam
Arar arar da
Kendini bulur

Karanlık Kuşları I

Özetle sevgiyi dedi kız
Yaşlı adama
Yanıtladı: durmasıdır
Sevgi ilk günün

– Kuşlar kelebekler, tavşanlar, geyikler niye sizden soruluyor ki?

– Şunu söylemek istiyorum Dağlarcam; evrende sayısızdır "ikisi" olmak. Tosbağalar, atlar, filler nerde ikisi olurlarsa bizi yaşatırlar. Bu yorumumu daha da uzatabilirseniz ağaçların tek görünürlülüğünde, çiçeklerin tek görünüşünde bizden duyumlar vardır.

Anlatabildim mi Dağlarcam. Biz evrenselliğin ta kendisiyiz.

– Anladım. Oku biraz daha kendini.

Karanlık Kuşları II

Akıyordu binlerce yıldız
Ağustos gecesinden
Kıza fısıldadı yaşlı adam
Sevgi geleceğin kımıldamasıdır.

Aydınlığı Yapanlar

Doğanın işi
Günleri yok etmektir
O maviliği diriltmek
Sevenlerin işi

Taşıyıcı

Eski sevgileri
Ne mi yaparlar
Yüklerler benim
Beklemelerime

Yadsımak

Özlem
Boş bir söz
Uzakta olamaz ki
İyice seven

– En yeni yapıtlarınızdan biri konuşmak istiyor. *Ötekinde Olmak.* Dağlarcamızın en son el ağrısı. İşte bir kaçını işiteceksiniz.

Kardeşlik

Onlar
Kardeşleriydiler
Binlerce yılın
Kimselerin olmadığı yerlerden beri
Otun günü
Minicik
Ormanın kökleri
Dev

Saz

Var sanki
Büyük bir saz
Uzun bir saz
Telleri böceklerden hayvanlardan
Teller üstünde gezer
Doğanın elleri

Ya horoz sesi duyulur
Ya çatlamış karpuzun çağrısı
Ya içimizdeki yaşamak

Taşımak

Gökyüzü
Neden karardı bilir misiniz
Götürdü ağaç
Götürdü tavşan
Götürdü su
Götürdü karınca
Götürdü çocuk
Aydınlıktan koparabildiğini
Evine

Kuluçka

Doldurdular
Anaç tavuğun altını
Kuluçkaya yatınca
Yumurtalar yumurtalar yumurtalar
Gün geldi
Kapladı avluyu baştan başa
Bir sürü ördek kaz

Tavuk mu yanılmıştı
Kazlar mı yanılmıştı
Ördekler mi yanılmıştı

Düşündük nice
Bilemedik

– Sevgili *Ötekinde Olmak*, iyi ki söze karıştın. Senin derinliğini, genelliğini evrensel başlangıcını, günlük soluklarımıza nasıl egemen olduğunu belirtmek isterim.

Doğanın büyük tiyatrosunda değişmez bir olgusun. Doğanın büyük iç içeliği, büyük çağrışımlarla sürüp gidişi senin olaylardaki işitilmez sesindir.

Bir bakıma burada beni dinleyen, yer yer söz alan bütün yapıtlarım senin eylemsel yapına benzer. Bütün yapıtla-

rım ötekinde olmaktan başka nedir? *Çocuk ve Allah, Balina ile Mandalina*'dadır. *Asu, Dişiboy*'dadır.

Doğadaki doku, yapıtlar arasındaki dokunun tıpkısı. Biz insanlar uzayın türküsünü dinlerken, gökyüzünün "öteki"nde olmaları başlar. Başlar şimdi benim daha yazamadığım, belki de yazamayacağım yapıtların içinde bir "öteki" olduğum.

Arkadaşlar günlerin kısalmasına karşılık oturumumuz uzadı. Belki yoruldunuz. Hepinize, okuyucularımızın mavi, siyah, yeşil, mor... düşünceleri içinde ışıltılar dilerim.

Ses:

– Milyarlarca yıl evrenin milyarlarca özdeği içinde ne der? Kul olma, birey ol "ötekisinde"sindir.

Altıncı Oturum

Kadıköy, 30 Kasım 1999

– Günaydın. Değiştim birdenbire. Bunun nedeni sizlersiniz. Bugünkü görüntünüz çok başka. Yapıtlarım değilsiniz şimdi. Bakışlarınız insan bakışı. Uluslararası bir toplulukla yüz yüzeyim. Yeryüzümüzün değişik ülkelerinden gelmiş değişik yüzler. Yazmış olduklarım değilsiniz. Yazacaklarım da değilsiniz.

Birer soruya benzeyen, sorulmamış, yanıtı alınmamış, avuçlarımda unutulmuş duyarlıkların toplumusunuz sanki.

Sizlerin katında konuşabilmek beni aşıyor bugün. Yine de görevimi sürdürmeliyim. Destanlardan başlamalı.

Bir Elde Yaşamak sözü sana bırakıyorum.

– Anımsıyor musunuz, Bağımsızlık Savaşımızda Mustafa Kemal'in çok gerekli bir saldırıda Albay Reşad Bey'e telefonla verdiği buyruğu?

Reşad Bey, kendine amaç gösterilen tepenin, Çiğiltepe'nin ele geçirilmesi gecikince Ata'ya karşı sözünü yerine getirememiş olmakla kendi kendini suçlamış, tabancasıyla yaşamasına son vermiştir. Oysaki hemen o anlarda söz konusu tepe Reşad Bey'in birliklerince kazanılmıştır.

Reşad Bey'in kendini öldürme duygusu beş parmağına yansıtılmış tabancayı tutan bu beş parmak geçirdiği bunalımı üç dört kez ayrı ayrı yaşatmıştı. Tetiği çekmeden önce gösterme parmağı tetiğe yaklaşırken, tetiğin üzerinde, tetik köprüsünde, tetiğin altında, tetiği çekerken ki duyarlıklarıyla gözler önüne serilmiştir.

Görev başarısızlığı uğruna göze alınan ölüm yazılmaya değerdir.

Daha sonraları Reşad Bey'in oğlu Asaf Çiğiltepe, babası için yazılan bu dizelere gözyaşlarıyla duygularını bildirecekti.

– Sen de anımsa. Çok uğraşmıştım seni yazarken. Aylarca çalışmıştım. İstemiştim ki Türk subayının bu erişilmez görev duygusunu ona uygun dizelerle sunabileyim.

Türk İstanbul sen anlat ivedi yazılmanın öyküsünü.

– Baki Suha Ediboğlu Aksaray'daki Betikevi'ne gelmişti. İstanbul Radyosu Müdürlüğü'nden gönderildiğini, iki gün sonra İstanbul'un Mustafa Kemal ordularınca alınışının kutlanacağını, bu konuyu işleyen, okunması yarım saat sürecek bir yapıt istendiğini bildirmişti. Radyoda bir oda ile daktilo başında bir hanımın size ayrılacağını, orada çalışabileceğinizi söylemişti.

Siz verilen görevi üstlendiniz. Verilen süre içinde istenileni yaptınız.

– İşin doğrusunu açıklarsam okuyucularım şaşıracaklar. *Türk İstanbul*'u ben yazmadım. Mustafa Kemal ordusunun İstanbul sevgisi, İstanbul'u sömürgenlerin ellerinden çekmesi, koparması yazdırmıştır. Mustafa Kemal'in Memetçikleri Bağımsızlık Savaşı'ndaki yurtseverliklerini İstanbul toprağına taşımaktaydılar. Mustafa Kemal'in adı bile bir bayraktı. Bu bayrağı bütün destanlarım boyu omuzlarında taşımakla kıvanç duydum.

Ses:

– Göklerin de söylediği var. Bayraklar duyuyor bunu ilkin.

(Yer İstanbul, Gök İstanbul, Bizim Yaşamamız)

Bir ulusun özgürlüğü,
Yercedir.

Yedi düvel girse, alsa İstanbulumu
Gecelercedir.

Dökülür al kanım, kara göklere,
Mermercedir.

Kim ağlıyor korkunç karanlığında, gözyaşları kan,
Annelercedir.

Yedi düvel girse, alsa İstanbulumu,
Gider'cedir.
Kalkarım yeniden, dövüşürüm yeniden, alırım yeniden,
Şehitlercedir.

(Yediden Yetmişe Dek bir Ulus
İstanbul'u Sayıklıyor)

Hayda der balıkçılar, çeker ağlarını,
Balıklarını sayar
Ben İstanbul'u sayarım.

Çocuk büyürken gözleri bir mavi çizgide,
Parmaklarını sayar
Ben İstanbul'u sayarım.

Sayar çoban, koyunlarını
Kırk haramiler altın dolu çuvalları sayar
Ben İstanbul'u sayarım.

Ama gökte
Yıldız sayılır, yaradılıştan beri
Ben İstanbul'u sayarım.

– *Özgürlük Alanı*'yım, söz bende artık! Benimki gençliğin, Atatürk gençliğinin direnmesiyle başlar, Türk ordusunun gençliğe katılmasıyla sonuçlanır.

Özgürlük Alanı, Beyazıt'taki büyük yapıların orta yerinde kalan, yedi sekiz kez biçim değiştiren yerdir. Orada Mustafa Kemalci gençlikle dış güçlerin etkisinde yurtta yeni yeni eylemlere başlanan gericilik yanlıları, Atatürk devrimlerine karşı olanlar iki ayrı ulus gibi öldürüm gereçlerini kullanarak çatışırlardı. Dış ellerin beslediği, desteklediği bu küçük savaş, büyük boyutlara doğru genişliyordu.

Şöyle bir fotoğraf anımsıyorum; ak sakallı, başı sarıklı bir adam bir öğrencinin hemen arkasında, elindeki hançer öğrencinin sırtına saplanmış dibine dek! Bu korkunç olaylar Menderes'in yobazlardan kurulu özel birlikler tasarısına ulaşmıştı. Neyse ki, ordumuzun devrimci tutumu 27 Mayıs'ı gerçekleştirerek kardeş savaşını durdurabilmişti.

Özgürlük Alanı'nda bunları yazmaya çalıştım. Çalışmalarımın ilk baskısını 27 Mayıs gününe yetiştirebildim.

– Öbür baskıları büyüttünüz değil mi?

– Evet. O kırmızı ak günlerin güncel kargaşasından sonra yapıta son biçimini kazandırdım. Hadi sen de örneklerini ver.

Doğan Çocuk

İşte bütün olaylara gönüllü
İşte bütün olaylara izci er
Görevini duyar başlar eyleme
Doğan çocuk ulusunu yeniler.
Düşündürür olan bitenler artık
Nerde diye nasıl niçin neden der
Yürüyen aydınlıktır onun yolu
Doğan çocuk devrimleri yeniler.

Yeri belli bir ırmak güzel doğa
Yavaş yavaş küçülürken gökle yer
Yüz binlerce yıldan taşar dışarı
Doğan çocuk geleceği yeniler.

Genç

III

Nerde kısıtlanmışsa özgürlük
Vardır
Orda bir ağrı.

Nerde sınırlanmışsa biraz daha özgürlük
Vardar
Orda bir yalaz.

Nerde iyice daralmışsa özgürlük
Vardır
Orda bir dev gövde.

Nerde yok edilmişse özgürlük
Vardır
Orda ey genç bir Özgürlük Alanı.

Bayazıt'ta

Düştü birdenbire
İçimde devrildi kim
Ey Tanrı
Kim vurulduysa beni vuruldu say
Hepsinin
Yerine ölebilirim.

– Şimdiki konumuz *19 Mayıs Destanı*. Sen *19 Mayıs Destanı*, savaş öykülerinden ayrısındır. Savaş öykülerinden ayrılmış destanlar senden sonradır. Seni yazarken Mustafa Kemalimizin içindeki ulusal direnişi, yaptıklarının ta başlangıcını göstermek istedim. Mustafa Kemal tansığı gökten yere inmiş bir öykü değildir. Belki de yerden gökyüzüne yazılmış, geçmişbilimin anlata anlata bitiremeyeceği Türk ulusu için yeniden doğma olayıdır.

Bu destana başlarken Türk büyüklerini, 19 Mayıs günlerine ulaştıran geçmişi, ünlü yaratıcılarıyla tek tek andım. Mustafa Kemal'in o büyüklerin bıraktıkları yerden işe başladığını belirttim. Daha açık söylersem, o büyüklerin ölürken bile içlerinde kalmış gücün gerçeğe ulaşması isteğini diriltmek istedim. Destan böylece kökenine oturmuş oldu. Anafartalar kahramanının kişiliğini geçmişbilimin bakışları içine aldım. *19 Mayıs Destanı*'na en büyük coşkumla katılmışımdır. O yapıt içinde yer alan Atatürk adındaki dizeler en sevdiğim yazılarımdandır.

– Benim için daha başka neler düşünürsünüz?

– Şunu: Umarım gelecek günlerde çok iyi dil bilen, İngilizce, Almanca, Fransızca bilen okuyucularım yaşayacaklardır. Onların çalışmalarıyla *19 Mayıs Destanı* İngilizce'ye, Almanca'ya, Fransızca'ya çevrilecek belki de. Atatürkümüzün çağları tutuşturan kıvılcımı yeryüzünde gözle görülür elle tutu-

lur olacaktır. Neden mi? Şu düşüncelerden: Atatürk yalnız bir Türk'ün eylemi değildir. Yeryüzünde sayısız ulusların çektiği tutsaklıkların "karşı" bir güçle tutsak edilmiş bir ulustan gelen bir güçle karşılanmasıdır. Evrenseldir bu yüzden "insan"ın en büyük "içtenliği"dir.

– Dağlarcam, *19 Mayıs Destanı*'nı kıskandım. Ben Delice Bôcek. Beni yazarken de şimdi söylediklerinize benzer duygular içindeydiniz. Beni nasıl kurguladınız? Anlatınız ki, duysun arkadaşlar.

– Niye bu alınganlık? Senin yerin çok başkadır. Sen gözle görülmeyen tek kişisin. Bağımsızlık Savaşımızın bilinçaltı sende gövdeleşir, Erzurum'dan İzmir'e yer altı karanlığının tüm korkunçluğundan geçer, yapı diplerinin karanlık çiçeklerine değer, gömüt taşlarını aşar, bin bir görüntüler yürür; şehitlerin soluklarını duyarken İzmir'e ulaştığı gün 9 Eylül'dür.

Sen de çırılçıplak Anadolu gerçeği yaşamakta. Adsız yiğitlerin tekinin bile kara toprağın gelmiş geçmiş bütün ağırlığını taşıyan adımlarla yürüdüğü bilinçaltı yolu, belki de başyapıtımı oluşturmuştur.

Ses:

– Başakları kim işitir? Yurt uğruna ölenlerimiz.

– Arkadaşlar bugün iki destan *19 Mayıs Destanı* ile *Delice Bôcek* tüm destanlarımın soluğudur. Bu solukla dolmuştur evrensel yurt göğüsleri. Bu göğüslerde yaşayacaktır özgür olmak.

Yaşamamı adadığım arkadaşlar, biz insanlar geçiciyiz. *19 Mayıs Destanı*'nda söylediğim gibi, "Sen de bir yön gibi kaldın / İsmin var cismin yok." dediğim gibi yazarlar da, emreler de erirler giderler. Adları var kalsa da, gövdeleri yok'tur. Ne mutlu sizlere. Sizlerde yarınlara uzanmış, belki de çok kişinin okuyacağı dizelerimi, gövdelerimi bırakıyorum.

Unutulsam bile sizler yazılmış olmaktan kurtulamayacaksınız. Bu bana yeter.

Bugünkü oturumu kapatıyorum.

Yedinci Oturum

Kadıköy, 7 Aralık 1999

– Görüyorum sevinç içindesiniz. Gökyüzünün ben daha söylemeden sizlere ayrı ayrı günaydın dediğini işitmiş gibisiniz. Doğanın bütün yeryüzü boylam çizgilerini aşa aşa bütün yeryüzüne günaydın diye diye ilerlemesi ne güzeldir.

Susunuz! Bu benzerliğin tadına varalım. Sizler de yeryüzünün bütün öteki yapıtları gibi yukarda andığım boylam çizgilerini hep aşmakta, okuyucularımıza hep günaydın demekte değil misiniz? Size bıraktığım sıcaklığımın bana verdiği mutluluk bundandır. Yazıyı ilk bulana saygılar.

Aramızdaki ilişki bütün oturumlarda başka başka sürmekte. Siz orman oluyorsunuz, ben gökyüzü. Siz fil sürüsü oluyorsunuz, ben serçe. Siz geniş, büyük çağlayan ırmaklar oluyorsunuz, ben oyulmuş dağ. Siz ana okulundan boşalmış çocuklar oluyorsunuz, ben kırmızı balon.

Özetle, okuyucularımızın sandığı gibi ben oluyorum da sonra siz olmuyorsunuz. Önce siz oluyorsunuz sonra ben. Şimdi oturumumuza dönelim.

Bugün *Yazıları Seven Ayı*, *Dolar Biriktiren Çocuk*, *Arkaüstü* ve *Su Yıkamak*'a söz vermek istiyorum.

– Ben *Yazıları Seven Ayı*. Okuyucularımın çok sevdiği biriyim. Basılır basılmaz tükendim. Yayınevi hemen basmıştı beni yeniden, size ve yayınevinin öbür ortağı Oğuz Akkan'a bildirmeden. Olay ortaya çıkınca gönlünüzü almıştı basan kişi.

Bana gösterilen ilgi, benim toplum yapıtlarınızdan biri gibi görülmem size neler düşündürmüştür?

– Sen okuma yazmasız bırakılan ulusumun çocuklarını dile getirmektesin. Ağaçlara kazınmış A'ları, B'leri görünce o çocukların yüzyıllar süren A'sızlığım B'sizliğini yaşıyordun. Karşıdan gördüğün köy okulunu, okuldaki karatahtayı, okul başlığını sen çalıp götürmedin inine. O çocuklardaki uyanma bilinciydi davranışların. Yapıtın sonlarına doğru başına gelenler yapıta yurtiçi gerçeklerini yansıtabilmişti.

Seni, *Yazıları Seven Ayı*'yı öldürmeye kıyamadım. Senden önce yayımlanan *Balina ile Mandalina*'da öldürdüğüm Balina için aldığım çocuk uyarıları beni önlemişti. Biliyordum çünkü çocukların yapıtlarda ölümü görmek istemediklerini.

Hani şu ünlü bir anlatı vardır; mavi boncuk kimdeyse güzel odur anlatısı. Ona benzer sayılmasın, sana mavi boncuk vediğimi, en çok seni sevdiğimi kimse duymasın!

Karda Çamlar

Yağınca kar
Üstü dolan çamların hepsi
Benziyor A'lara

Seviyorum daha çok
Çamları
Kar yağınca ben

Yakışan Başlık

Koştum göle
Okul başlığımı giyince erkenden
Ağaçlar yol veriyordu sanki
Eğiliyordu dallar daha biraz

Kıyısından uzandım göründüm göle
Göz kesildi koca su
Öğrenci olmasına Ayıcığın
Şaşa kaldı dalgalanmadı biraz

Şimdi

Şimdi görür

Bütün çocukları yeryüzünün
Ormanlarda
O ağaç göllerinde
Gezerken
Kabuklarındaki çizgileri
Görür gülümser biraz
Sevinir
Burdan geçmiş diye
Yazıları seven ayı

– Ben *Dolar Biriktiren Çocuk.* Dolar biriktiren çocuk için neler söyleyecek Dağlarca?

Yayımlandığım yıllar doların artık herkesin bulundurabileceği, her işte kullanabileceği bir değişim yaşıyorduk.

– Evet, o yıllarda dolar tadı büyük yaygınlık kazanmıştı. Değeri düşmeyen para olarak olanağı olan olmayan dolar kullanmak istiyordu. Çocuklar büyüklerinden gördüğü geniş ilgiye ortak oldular. Simit paralarından biriktirdiklerini dolara yatırmaya başladılar. Sen de onlardan birisin. Neyse ki, yüreğindeki yurtseverlik bir özeleştiri olarak seni uyardı. Doğru yola döndün.

Bize bir iki örnek verir misin?

– Sevinçle.

Bu Bayram

Bu bayram
Başka bir para verdi
Dayım bana

Koştular iki ablam
İki kıskanç
Geldiler baktılar

Kendilerine verilmiş gibi
Sevinerek sevinerek

Annem bile
Yaklaştırdı gözlerini sarı-yeşil
Elimdeki paraya
Saygılıydı
Varlıklı birini görüyor gibi

Alırken

Adı
Dolar dedi dayım
Neden dolar adı?

Bardak değil
Şişe değil
Kap değil
Kova değil
Yoksa avucuma mı dolar
Avucumu mu doldurur tutar tutmaz
Çok para eder diye mi
Dolar demişler adına?

Dolarmış adı
Belli etmedim ya
Korktum!

Hele ki Tez Uyandım

Hele ki tez uyandım
Aç uykulardan
Yurt paralarının üstündeki
Yurt görüntülerini anlayınca

Götürüp Türk parasıyla değiştirdim
Bu uzak bu taş bu anlamsız
Kâğıtları
Birer birer verdim ben
Sanki tutsaklıktan kurtardım kendi paramı
Evet şimdi
İçimdeki çocuk
İçimdeki çocuklar
En batıdakinden
En doğusundakine dek
İçimdeki bütün çocuklar
Büyüdüler birdenbire
Kapladılar yurtlarını

– Sevgili *Arkaüstü*, kim ne derse desin, senin iki maymuncuğun var. Sana nasıl başladığımı bilmek isteyen okuyucular olabilir.

İlk kıpırdanmalarından başlamak istiyorum. O yıllarda Refiksaydam Caddesi'nde, Haliç'e bakan sekiz katlı bir yerde oturuyordum. Evim altıncı kattaydı. Kışın korkunç günlerinden biriydi. Yatağımda uyandım. Işıklık kar tipileriyle örtülmüştü. Doğrulmadan uzandım yatağıma yeniden. Yorganı battaniyeyi çektim üzerime. Yatağın sıcaklığı beni kendine bağlamıştı. Düşünmeye başladım. Arkaüstü bir dünya düşledim. Gökyüzünü dolaşan yazın maviliğinde gövdelerimin sevinciyle yeni yaşamalara dönük bir ortam yarattım; seni *Arkaüstü*'nü kurdum.

Aylarca yaşadım seninle. Kendime yarattığım bu evren ikinci görmek, işitmek, kımıldamak oldu benim için.

Ne güzel ki, okuyucularımca da umulmadık ilgiyle karşılandı ilk basımın.

İlk baskının resimlerini Sait Maden yapmıştı. Severek, içimdeki sevinci, gökyüzü ortamını çizgilere dökmüştü.

– Yayımlandığım sıralarda kimi Batı ülkelerinde de çizgi filmlerle gökyüzü olayları işlenirmiş. Sizin bu girişimlerin ayırdında olmadan aynı yola yönelmenizin bir nedeni olmalı diye düşünüyorum.

– İyi söyledin. Bunun bir nedeni olmalı.

Bu son yüzyılın hemen hemen bütün günlerinde uzayla ilgili duyumların yeryüzü yurttaşlarını göğe uyanık kıldığındandır. Bu duyumlar başlarımızı yukarı kaldırmamızı sağlamıştır. Ne dersin, böylece yorumlanabilir mi ortak çabalar.

Hadi sen de örneklerini ver bize.

Arkaüstü Gün

Geliyor yanıma
Günaydın diyor
Üstüme geçiyor sonra iri bir yaprak gibi
Duruyor, dönerek.

Ben azıcık yana dönüyorum, duruyorum ona karşı,
El sıkışıyoruz
Günaydın diyorum yavaşça
İlk arkaüstü günü kutluyoruz ağızlarımız çiçek.

Geceleyin I

Birdenbire uyandım geceleyin
Üzerime bir dev mi basmıştı ne
Sanki azalmıştım
Bir varmış bir yokmuş gibiydim biraz.

Geceleyin II

İşte kocaman bir oyundu gökte
Ağustosun kıpkırmızı karanlıkları
Çıkıyorlardı yeşillerin içinden
Giriyorlardı arasına sarıların
Benziyordu çok
Öğretmenimin anlattığı yaradılış gününe
İşte yedi ebemkuşağı birdenbire
Kapladı bütün boşluğu.

Orda işte
Birdenbire karıştı
Yıldızlarla ağaçlar
Geceleyin.

– *Su Yıkamak* sen ilk belki de son yapıtımsın apaçık bir öğreti sunmak isteyen. Sende yeryüzünün tüm ülkelerinde gitikçe yaygınlaşan erdemsizliklerinin toplu eleştirisi var. Çocuk denen o en değerli yaratığı eğitebilmek için açılan okullarımız ne yazık ki olayın dışını yaşamakta, içini yaşamamakta. İsterdim ki, bir değerin yüzölçümünü ararken bulurken içimizin ölçülmesi biçilmesi de eğitim çizelgelerine geçirilmiş olsun.

Ben anaokulundayken sonraları ilkokuldayken karnede yazılan eski deyimiyle "hüsnü hareket" şimdiki davranış ve kurallara uyma değerlendirilmesi daha gerçekçi olarak yapılabilsin.

Şimdi uygulanan bütün öğrencilere tam değerlendirmeyi yazmaktır. Oysa bu alışkanlığa eren küçük öğrenciler kendilerinin yaşamadaki yerlerini, genel olumlu görüşlerin pembeliği içinde gördüklerinden söylediğim yönüyle eğitimsiz kalmaktadırlar.

Okula geç gelen çocuk "otobüs bekledim" diye yalan söylerken yine de tam değerlendirme alırsa, tam değerlendirmeyle karşılanırsa nasıl kendini düzeltsin. Ordan başlayan yalan, o çocuğun bakanlığında, başbakanlığında, cumhurbaşkanlığında niye sürüp gitmesin.

– Bir iki söz ekleyebilir miyim? Ben *Su Yıkamak*. Eski yayıncınızda kaldım. Yasal yolların sonucunu bekliyorum size kavuşmak için. Yayıncı, "Bana yapıt vermedi" diye yazı yazmıştı size. Sizdeki, "Yapıtı aldım" diye adızlı belgeyi göstermenizden sonra bile utanmadı. Bu da yalanın yayıncılıktaki örneğidir.

Ses:

– Yeryüzü toprakları sınırlardan sınırlara konuşabilseler şunu sorarlardı bir uçtan bir uca: Erdem Dede'yi gördün mü?

– Arkadaşlar burada birbirimizin öyküsünü dinlerken tek tek bana benziyorsunuz. Yaşamak bu benzemeler yığını değil midir? Oturumu kapatıyorum.

Sekizinci Oturum

Kadıköy, 14 Aralık 1999

– Günaydın arkadaşlar. Sisin egemen olduğu bu aralık göklerinden umudu kesmeyelim. Işık nice azalsa karanlıkla uzaklığımız kendilerimize göre değişir. İnsan içindeki aydınlığın da dışındaki aydınlığın da yansımasıdır.

Yurdumuzun ünlü eleştirmenleri Mevlana'yı da Yunus Emre'yi de insanı arama bulma konularında birer öncü saymadalar. Bu iki büyük ozanın yeryüzünün insanseverliğini örneklemiş olduğunu söylerler. Evet, iki ünlü ozanımız da insan sözcüğünü kullanmakta yarışırlar sanki.

Mevlana insanı "Gel gene gel" diye çağırırken tanrısal bir özlem içindedir. İnsanın yeryüzü yolculuğunu, Tanrı'dan başlayan Tanrı'da biten yolculuğunu dile getirmektedir.

Mevlana'nın insanı kul'dur. Kul deyimiyle insan deyimi birbirinden doğu ile batı arasınca uzaktır. Kul'daki insan önceden Tanrısına adanmıştır. Gününün bütün sürezleri "öbür dünya"ya dönüktür çünkü. Bugünkü anlamıyla insan kavramının dışındadır. Mevlana'nın Mesnevi'sinde geçen öyle öyküler vardır ki, okurken tiksinirsiniz. Kul da değildir insan da değildir öykünün anlattığı "kara sevda"ya düşmüş kişi. Çağının büyük ozanlarından biri olan Mevlana'yı burada nasıl savunabilirsiniz bilemem.

Yunus Emremiz bu görüşten ayrılmakta. O, insanın birey olduğunu unutmaz. Eğrisiyle doğrusuyla yapayalnız insanı Tanrı'yla avutur. İnsan kavramı Yunus Emre'de Mevlana'nınkini anımsatmaz. İkisi de dönüşü Tanrı'ya bağlasalar da Yunus'taki insan kendi istencinin ayırdındadır daha çok.

Biliyor musunuz ben insanı başka türlü seviyorum. İnsan Tanrı'ya nice inanırsa inansın, insan olduğunun yalnızlığını, direncini, egemenliğini bütün yaşaması boyunca duyabilmelidir. Yeryüzünde "tanrısız" günlerini soluk alabilmeli, bütün bitkilerin, bütün öteki hayvanların özgür yaşamasından da ayrılmamalıdır. Günün ilk saatlerinden son saatlerine dek inanç içinde yaşamanın doğaya aykırı olduğu düşüncesinde-

yim. Tanrı'ya inanmak başka, inancını bütün gün, bütün kıpılarıyla yaşamak başka.

Bir Ülke (*)

Bir ülkeyi arıyorum,
Düşünceden geçen ıtır.

Bir ülke ki sukûn mavi,
Bir gül gibi açacaktır.
O mavimsi zamansızlık,
O mavimsi akan asır.

Bir ülkedir ki Allah'ı
İnsanı yalnız bırakır.

Büyük topluluklar, İslam ülkelerinin büyük toplulukları yaşamlarının anlamını duymadan nice yüzyıllardan beri gösterilen yolda "ihlas" yolunda günlerini yıllarını doldururlarken ülkelerini çağların gerisinde bıraktıklarının ayırdında değillerdir. Doğu ile Batı'nın birbirlerinden uzak düşmelerinin nedeni budur. Bu toplumsal görüntü çağı izlemek bakımından öylesine korkunç olaylar yaratırken, kişiler bakımından, kişinin kendi yaşamasının iyeliği bakımından büyük bir acıdır, büyük bir yoksulluktur.

Bir insan düşününüz, günde bir tek saat bile kendi özel varlığının özel tadını, özel özgürlüğünü duymamakta. Bin bir yasak zinciriyle bağlanmış günaydınlığını böceklerden daha az soluklanmaktadır. Bütün kımıldanışları gövdesine küçüklü büyüklü günahlarla yansımakta, kişiyi, günah zincirleri içinde varlığını duymaz kılmaktadır. Söylediğim gerçeğin kanımca insan kavramıyla bağdaşan bir yeri yoktur.

Mevlana'daki, Yunus'taki insan kavramını çağdaş insan kavramıyla karıştırarak törenler yapmak siz söyleyiniz çağdışındalık değil midir? Çağdaş görünmekten uzaklaşmak değil midir? Yukarıdaki sözümü yineliyorum: Tanrı'ya inanmak başka inancını bütün gün bütün kıpılarıyla yaşamak başka.

Düşüncem, toplumumuzca uygulanabilseydi, sanıyorum ülkemizdeki "aydınlanma" süreci daha çabuk gerçekleşebilirdi.

Sevgili yapıtlarım yukarıda özetlediğim düşüncelerimi sizlerde ayrı ayrı kımıldadım. İsterdim ki, siz de, okuyucularınızda kımıldamış olasınız.

Şimdi *Anıtlarında Solukalan* söz alabilir.

– Anımsıyorum beni yazarken ülkemizin birçok kentlerinde birçok yontucumuzun Atatürk yapıtlarını izlediğinizi, Ankara'da yeni Büyük Millet Meclisi ağaçlığına dikilen dizi yontuyu, yontuyu yapan Hüseyin Gezer'in yardımıyla günlerce yorumladığınızı. Hüseyin Gezer'den yontuların fotoğraflarını almıştınız. Çalışma masanızda da yorumlamalarınız sürmüştü.

– Evet, Atamız sonsuzluğa göçtükten sonra, İsmet Paşa'nın kimi davranışlarından kıyıda bucakta karanlık bir eylem başlamıştı. Ulu Atamızın büstleri kara ellerce kırılıyordu. Bunlara karşı yurdun ünlü yontucuları kentlerimizi Ata yapıtlarıyla bilinçlendirmeye başlamışlardı. Ben de bu saygı gösterisine *Anıtlarında Solukalan* adlı yapıtımla katıldım. Yazabildiğimce yazmak istedim, onun kurtardığı toprakların onun yontularıyla sonsuza dek soluk alacağını.

Çankaya'daki

Çankaya'da durur upuzun, dümdüz,
Bir yol gösterici, bir ak.
Öyle yakındır ki
Aydınlığa dönüşür
Ona değer değmez yaşamak.
Nerelere bakar nereleri görür
Yarınlara dönük o.
Gecenden çıkarsın uyanıklığını sezer sezmez.
Anla da giysin omuzların dinelişini
Yüreğin yıldız yıldız olsun ko.

Andırır yazıyı kılıçtan çok,
Ölümsüz gerçeği yansıtır sanki bir dil.
Kimse daha sonra değil güzelliğinden,
Kimse
Parıltısından daha önce değil.

Biraz öteye bakar mısınız
Otla ağaç dönüşür yeşiline alına.
Ulaşır kara Ankara toprağının içi
Uçmak üzre bir büyük
Bir masmavi özgürlük kartalına

Ses:

– Çağların da kulakları var. Kim kimi severse o gelsin, o sevilen gelsin derler birbirlerine.

– Ben *Anıtkabir*'im efendim. Ben çok eskiyim (1953). Ankara'da Anıtkabir yapılırken, siz de işiniz gereği başkentteydiniz. Tüm boş saatlerinizde bütün Anıtkabir çalışmalarına sanki ellerinizle katılıyordunuz. O görkemli havanın dizelerinize geçebilmesi için uğraşıyordunuz. Taşları yontan işçiler, fidanları taşıyanlar, dikenler, en küçüğünden en büyüğüne dek Anıtkabir'i yapmak ülküsüne gönül verenlerin hepsinin yüzündeki anlam sizi ürpertiyordu. Ulusal Bağımsızlık Savaşımızın son şehitlerinin de pek uzağımızda olmadığını sizden başka kimse bilmiyordu.

– Sevgili Anıtkabir senin anıt olarak yükselmen birçok nedenlerle geciktirildi. Ülkenin içine düşürüldüğü siyasal kargaşa geç de olsa Ata'ya yakışan o görkemli mermerlerinle bütün ulusumuzu sevindirmiştir. Ankara'nın yüz akı ülkeye kazandırılmıştır. Yeri gelmişken bir anımı söylemek isterim.

İsmet İnönü'nün ölüm duyumu ülkeye yayılır yayılmaz Anıtkabir'e gömüleceğini de yazmıştı gazeteler. Bu duyum yüreğimden yaralamıştı beni. Ülke bağışlayan Atatürk'e bir Anıtkabir çok mu görülmüştü? Gerekiyorsa İsmet Paşa için başka olanaklar düşünülebilirdi. O günlerin başbakanı Naim Talu'ya Beyoğlu Postanesi'nden bir telyazı çektim. Görevli kişi, "Bu telyazıyı başkası verse çekmezdim, size saygım var" diyerek işlemi yaptı. Anımsadığıma göre telyazının içeriği şöyleydi:

"Türkiye'nin en büyük adamı Atatürk'ün Anıtkabir'ine başka biri, İsmet Paşa da olsa gömülemez. Yarının saygısever elleri bu ikinci kişiyi oradan alıp götürecektir."

(Bu konunun ayrıntılarına girişmek isteyenler, o günlerden hemen sonra *Akşam* gazetesinde Müşerref Hekimoğlu'nun yazdığı yazıyı bulup okuyabilirler.)

Yapıldığı günlerde giriş yolunda kavaklar vardı Anıtkabir'in. Sonradan değiştirildi bunlar. Bence Ata'ya daha yakışıyordu kavaklar. (Anıtkabir sözcüğü sen çıkmadan ayrı yazılıyordu. Uzun sürdü bu yanlışlık. Sonradan öğrendiler: iki sözcük bir tek anlamı anlatıyorsa birlikte yazılır. Seni şimdi olsa Anıtgömüt diye yayımlardım.)

Gazi Mustafa Kemal Atatürk yapıtımdan söz etmek istiyorum. Bu yapıt üç betiğin birleşmesiyle oluşmuştur. Biri *19 Mayıs Destanı*, biri *Anıtkabir*, yapıtın en geniş bölümünün adı da *O*'dur (*10 Kasımlarda*). *O*, büyük Mustafa Kemal'in ölüm yıldönümlerinde yazdıklarımdan oluşuyor. Eskilerin şiir dediği, şimdi im dediğim çalışmalar *O* adıyla sunulurken, okuyucu özel üzüntüsünü yüreğince yaşayabilecektir. Orada "Öldün ne güzel oldun" dizesini bulurken, yaralı yüreğinin ölümsüzlüğünü duyacaktır.

Günlük olaylarımız içinde Ankara'dan gelen kimi kötü duyumlar içinde bunaldığım günler açarım bu yapıtı, açarım *O* betiğini okurum okurum, yenilerim kendimi. Neden söyledim son tümceyi bilir misiniz? Avrupa Birliği'ne girerken sanıyorum birçoğumuz benim bunalım günlerimde yaşadığımı yaşamak acısında. Hepsini *O* betiğime çağırıyorum.

Örneklerini kendin seç *O*.

Mustafa Kemal

Mustafa Kemal'i gördüm düşümde.
Daha, diyordu.
Uğruna şehit olasım geldi hemen,
Sabaha diyordu.

Al bir kalpak giymişti, al.
Al bir ata binmişti, al,
Zafer ırak mı dedim,
Aha diyordu.

10 Kasım Türküsü

Atatürk! Anıtkabir devrimlerini söyler,
Bozkır ovalarına, Erciyes'e Ağrı'ya,
Ulusun egemen olduğunu
Özgür olduğunu
Haykıracağım haykıracağım işte,
Senin sustuğunca!

Yolunda yürüyeceğim Atatürk;
Ana baba oğul kız,
Dere tepe bucak köy,
Yeryüzü yaşamalarımla değil
Oralarda
Senin gittiğince!

Atatürk, taşıyacağım
Çanakkale'de, Sakarya'da, Çankaya'da, al al,
Senin taşıdığını:
Yurdun gök ülküsü
Dalgalanırken,
Senin bayrağını yücelteceğim,
Senin çıktığınca.

Mustafa Kemal

Özgürlük değil de ne,
Yeşili güne doğru dal yapan.

Özgürlük değil de ne,
Gökçe çınarı çatal çatal yapan.

Özgürlük değil de ne,
Toprağı dağ üzre kartal yapan.

Özgürlük değil de ne,
Doruklarda doruklarda bayrağı al yapan.

Özgürlük değil de ne,
Seni Mustafa Kemal yapan

– Gök karardı sevgili yapıtlarım. Benim de sizin de karanlıkla ilgimiz yok. Neden mi? Söyleyeyim de öğrensin okuyucularım.

Sizler benim saatlerimsiniz, durmadan işlemektesiniz. Günün 24 saatini değil, evrenin 24 saatlerini, o saatlerin değişik toplamlarını göstermektesiniz. Kim bilir kaçıncı 24 saatlerin nerelerindesiniz. Ta ki, aydınlık yurdumuzu, aydınlık yeryüzünü bulana dek.

Dokuzuncu Oturum

Kadıköy, 16 Aralık 1999

– Günler doğudan gelmekte. Uygarlık nereye varırsa varsın, günümüzün uygarlığı Batı'dan gelen yenilikler nereye varırsa varsın, gün doğudan gelmekte. Böylece ilk işimiz günaydın demek. Neden bu böyledir? Düşündünüz mü?

– *Çocuk ve Allah* düşündü efendim. Evet ben düşündüm. Evrenin değişmez kuralı doğayla yeniden yeniden karşılaşmaktır. Batı'nın kazandırdığı yenilikler doğaca gözden geçirilip daha doğrusu, daha yararlısı bulunur. Yeni arkadaşlarım *Sığmazlık Gerçeği* ile *İmin Yürüyüşü* bunun tanığıdır.

Onlar söz alınca ilk tohumları bende olan, hayır hayır ilk tohumları *Havaya Çizilen Dünya*'da olan kimi gerçekleri hepimize anlatacaklar.

– Doğruya ne denir. *Çocuk ve Allah*'ın sunduğu uyarıyı yerinde buluyorum. Sözünü ettiği yapıtlarla konuşurken ayrıntılara ulaşacağız.

Bugün ummadığınız bir konuyu tartışmak istiyorum.

Günümüze dek yeryüzünün sayısız bölgelerinde sayısız değerli betikler yayımlanmıştır. Birçok ünlü emreler, ünlü yazarlar çağlarına tanıklık etmişlerdir. Çoğu başka dillere de aktarılmış, evrensel kişiliklerine ulaşmışlardır. Hepinize soruyorum: Yöneticilerimiz bu büyük yapıtları okumuşlar mıdır, okumamışlar mıdır? Okusalardı ne değişirdi, ne değişmezdi?

– Ben *Havaya Çizilen Dünya*'yım. Bence çoğunluğu okumamışlardır. Okusalardı, yayımlandığım 1935 yılında o korkunç Avrupa silahlanmaları gazeteleri, dergileri boy boy doldurmazdı.

– Ben *Daha. Havaya Çizilen Dünya*'ya katılıyorum. Yayımlandığım 1943 yılı İkinci Dünya Savaşı'nın kan gövdeyi götürdüğü günleriydi. Savaş, yöneticilerin ekmeği. Hangi çağa ulaşırlarsa ulaşsınlar onsuz edemiyorlar.

– *Aylam* söz istiyor. Biliyorsunuz Atina çağlarında savaş yine vardı, yöneticiler yine vardı. Yöneticiler günlerinin en büyük ökesini suçlamaktan, sonra ağulamaktan geri kalmadılar.

Demek ki, bütün evrelerde yöneticilerle büyük yapıtlar, büyük düşünürler karşı karşıyadırlar.

– *Horoz*'um. Hele hele çağlar ilerledikçe toplumu eğitimden yoksun bırakılmış Doğu ülkelerinde yöneticilerin yapıtları okumalarından değil, okuryazar olduklarından bile kuşku duymalıyız. 1954'ten önce Köy Enstitüleri diye bir olay vardı. Anadolu'nun en uzak köylerinde toplanan gençler bir işin bilgilerine kavuşturuluyor, kendi köylerine dağıtılıyorlardı.

Ne güzel bir kalkınma örneğiydi. Günümüzün yöneticileri buna bile dayanamadılar. İstemediler toplumlarının uyanmasını. İstemediler özel sömürü araçlarının kendi toplumlarınca görülmesini, gün ışığına çıkarılmasını, kendi sömürülerinin durdurulmasını yöneticiler

– Evet. Yöneticiler hangi ülkede, hangi çağda olursa olsun kendilerini toplumlarından ayrıştırırlar. Başka bir küme olurlar. Adına "cumhuriyet" dedikleri toplumculukları sözdedir, sözde kalır.

Okuma yazmasız yığınları küçük çıkarlar karşılığında elde ederek seçimleri kazanırlar, partilerinin başında 20 yıl, 30 yıl, 40 yıl başkan olarak kalırlar. Gençlere başarı olanağı vermeden kendi egemenliklerini sürdürürüler. Adam yetiştirmezler, ülkeyi uluslararası sömürge alanı yapmakla övünürler. Yetmez bu, son eylemleriyle örneğin Türkiye'yi Avrupa Birliği içine atarak, daha doğmamış ülke yavrularını yarının tutsaklığına bağışlarlar.

Bütün bunları yaparken ellerindeki "silah" nedir biliyor musunuz? "Dil". Ta Osmanlı'dan kalma tutum değişmemiştir; devletle toplum birbirlerinden dil duvarıyla ayrılmışlardır.

Düşününüz; cumhuriyet sözcüğünü, istiklal sözcüğünü, kanun sözcüğünü... Bütün Osmanlıca sözcükleri neden yaşatmak istiyor "devlet", halk yurda inanmak erdemiyle anlamadığımız sözcüklere baş eğmesiyle, onları anlamasa bile devleti koruyan güçler gibi yorumlamasıyla.

Oysa örneğin: "Cumhuriyet" sözcüğünü Türkçeleştirebiliriz, "toplumculuk" diyebiliriz. Büyük yığınlar orada kendilerinin de bulunduğunu, kendi istençlerini de katabileceklerini; gerekirse yeni seçimlerle devletin ta kendileri olduğunu anlayabilmek olanağına kavuşurdu.

Hayır, bunlar yapılmadı, yapılmamakta, yapılmayacak. Orduya katılanlar bilir, toplum bireylerinin ne az sözcük bildiğini. Neler neler anlamadığını. *Türkçem Benim Ses Bayrağım* yapıtımda, öteki çalışmalarımda anlattığım gibi, yeryüzünün bütün bilginlerinin binlerce yıldan beri söylediği gibi, kendi dillerini konuşmayan toplumlar sömürülmeyi, köle kalmayı alınyazısı bilmekle kör kalacaklardır hep, topal kalacaklardır hep. Önce kendi sömürgenlerine sonra yeryüzü sömürgenlerine "yem" olacaklardır ölene dek.

Hepinizden diliyorum; açtığım bu tartışmayı burada kesiniz.

Kapatınız gözlerinizi, içinizdeki güzel düşünceleri yurt için, evren için taşıdığımız "Doğan çocuk geleceği yeniler" inancını duya duya varlığınıza inanınız.

– *Çakır'ın Destanı*'yım. Sayın Dağlarca son tümcelerinizden, "konuyu burda kapatınız"dan, başka bir yapıtın nasıl yazıldığını anlatmaya başlayacağınızı sezdim.

Hayır, burada kesemezsiniz. Bende neler yazmıştınız? Toplum olan birey soruyor size: Yapıtlar yazarlarının dedikleri içinde mi kalırlar, dışına mı çıkarlar? Yine ben yanıtlıyorum: dışarı çıkarlar.

Yeryüzündeki yazarların teki bile kendi yapıtına sonuna dek egemen olamaz. Yapıt yazılır yazılmaz eski deyimiyle yazının boyası kurur kurumaz özgürdür sözcükler ya da tümceler. Onlar okuyucularıyla buluşur buluşmaz evrenin en özgür yaratıkları olurlar çünkü; yazar yönetici değildir, yaratıcıdır. Sözcükler insan'dır kul değildir. Bunun bir belgesi de yazıların bir yapıttan sonra başka bir yazabilmeleridir. Çünkü, yazarlar yazdıkları yapıttan -bütün yapıtlar birer okuldur- çıkmışlardır, bu okulu bitirmişlerdir.

– *Çakır'ın Destanı* beni susturdun. Kutlarım seni. Şu sürez kıpısında duyduğum sevinci bütün yapıtlarımın anlamasını isterdim.

Evet, hepiniz birer okulsunuz, evet ben hepinizin bütün sözcüklerinden, dizelerinden iyi kötü birer sayı alarak çıktım. Bitirme belgemi aldım, daha yüksek okullara yollandım. Ne mutlu yapıt okullarımda okuyanlara. *Çakır'ın Destanı* artık *Taş Devri*'ne söz verebilir miyim?

– Benim, yayımlanmam Dağlarca'nın en büyük çabasıdır. Dağlarca 21 yaşındayken, subay çıktığı gün okuyucularına kavuşan *Havaya Çizilen Dünya* ilgi görmüştü. O yılların genç ozanları arasına katmıştı Dağlarca'yı. 1939'da bitirdiği *Çocuk ve Allah* 1940'ta yayınevinden çıkar çıkmaz Dağlarca şimdiki yerine oturmuştu.

Düşünüyordu, *Çocuk ve Allah*'tan sonra nasıl yürüyebileceğini.

– Sözü ağzından alıyorum *Taş Devri*. Selimiye Kışlası'nda nöbetçiydim. Akşam yoklamasından sonra kışlayı gezdim, nöbetçileri denetledim. Kışlanın arkasında boğazı gören alana çıktım. Gemiler, dizeler yüklü yapıtlar gibi soldan sağa, sağdan sola geçiyorlardı. Gök olağanüstüydü. Dalgaların sesi ayaktaydı. Daha uzaklardaki kayıklar gizem dolu imgelere benziyordu. Bu sanki çok eski sürez daha da eski olan görüntülerle ikizdiler, üçüzdüler, dördüzdüler. Belki de derinlemesine tek'tiler. Gittim masama, kurgusunu başımın içinde gördüğüm *Taş Devri*'ne başladım.

On beş gün bütün akşamlarında *Taş Devri*'ndeydim. *Çocuk ve Allah* küçük kardeşiyle sevinçliydi. Ben *Çocuk ve Allah*'ın dev güzelliğinden kurtulmuştum ya da o dev güzelliği başka alanlara ulaşır kılmıştım.

Ses:

– Kim gülüyor? Sürez durmakta. İlk yeşeren mi, ilk doğan mı?

– Öyle eleştirmenler var ki, *Taş Devri*'ni, o küçücük yapıtı başyapıtlarımdan biri sayarlar. Orada kendimi yüzlerindeki yosundan tanıdığım kayalar, iri yapraklarından mavilikler damlamış uzunun uzunu ağaçlar kalınlığında gördüm.

Hayvandım da, tüylerim ağzıma kaçıyordu inanır mısınız, *Taş Devri*'ni yazarken.

Fil kulaklarım da vardı benim. Hele hele yeryüzünü kaplayan kayalar, bir kez daha göremediğim yaban otları, büyük, çift çift gezen böcekler, birbirine karışarak büyüyen kurumuş mu, kurumamış mı belli olmayan uğultular anlatılamaz ki.

Taş Devri annemce yakınsın, nereye baksam uzak değilsin benden.

Arkadaşlar hepimiz ilkdoğanın çocuklarıyız. Şimdiki doğalar bizi onun bakışlarınca sevmez. Bu zenginliğimizi unutmayalım.

Onuncu Oturum

Kadıköy, 21 Aralık 1999

– Kapalı göklerle günaydın. Olsun, insanoğlu günaydın derse gökler de açılabilir. Nitekim uygarlık büyük bir günaydından başka nedir!

İnsancıklar, ilk doğanın, dinozorlar öncesinden başlayan o korkunç doğanın, şu kadarcık yüzyıl sonra camdan yontulmuş yudum boyu bardakçıklar içindeki yüzyıllardan süzülmüş, damıtılmış içkileri ipek ellerle tutarken, kokusunu ayrı, tadını ayrı, ışığını ayrı içerken "düşünmelidir". "Düşünmeli"dir dinozorların gök boyu buzlu kayalar içindeki balıkları, belki de yarım tonluk balıkları bir solukta yutarken, bugün elindeki ışığın tadını "düşünmelidir". Öyküsünü özetlemeye çalıştığım o buzlu balıklar döneminde nerelerde saklandığını, kendinin bir damlacık sıcaklığını nasıl koruyabildiğini "düşünmeli"dir.

Uygarlık, gökbilimin bütün gelişmelerinden daha uzun süreler kapsamış, insancığı sayısız acılarla, yoksunluklarla delik deşik etmiş bir olay. Yaşama süresi belki tek gün, belki tek ay, belki beş on yıl. Çırılçıplak gövdesinin tek koruyucusu uzun kılları. Yüreğinde sevginin belki de s'si bile yok. Yavrusunu da, eşini de nasıl değerlendiriyor bilemiyorum. İç güdüden kurulmuş, derinliği belli olmayan duyarlıklar.

Anlatabiliyor muyum? O güçsüzlükten bugünkü güce ulaşmanın öyküsünü, anımsatabiliyor muyum?

Kimi görüşler insanın yaradılıştan bu güne egemen kılındığını öne sürmekteler. Hayır, insanoğlu yaradılıştan bu güne nerelere ulaşmışsa, nerelere varmışsa kendi çabalarıyla, göze göz, dişe diş çabalarıyla gelebilmiştir.

"Doğan çocuk geleceği yeniler" düşüncemi burada da anmak isterim. İlk günden bu yana doğan çocuklar geleceği yenilemişlerdir. Bitmedi, daha da yenileyeceklerdir.

En büyük uygarlık adımlarından biri, belki de ilki yapıtlardır. Ne güzel şu konuşma matbaanın yaratıcısı Gutenberg'in anılacağı günlerin hemen önünde. Onu, yapıtların yayılmasını sağladığı için kutsayalım.

Şimdi söz *Sözcükler Doğada*'nın.

– Bende iki erek güttünüz. Biri imin, şiirin yazılmasında gözden yitirilmemesi gereken gerçekler, ikincisi sözcüklerin doğa içinde birer özgür yaratık oluşları. Çalışma, *Milliyet Sanat* dergisinde dört sayıda ek olarak verilen yapıtların ilkidir. Hepsi birer bakış. Yadsınması olanaksız doğruları bir dörtlük içinde dile getirirler. Yapıları sağlam düşünce birimleri. Bende gerçeği söylerken doğruluk payının ancak yapı güzelliğiyle orantılı olduğunu da anlatırsınız.

Demek istersiniz ki, dışı güzel olmayanların içi doğru olamaz. Güzelle doğru arasındaki değişmez kural. Bu kural ünlü "altın kesit" gerçeğinden çıkmaktadır. Bir yerde anlatmıştınız: sayısız ölçülerde sayısız eşkenar dörtgenler çizmişler. En güzelini aramışlar bulmuşlar. En güzeli 1x68 olan dörtgenmiş. İşte burda dış güzellikle iç güzellik birleşmektedir. Siz bunun uygulamasını gözler önüne sererken iki kuşu bir taşla yere, avucunuza düşürmüş oluyorsunuz.

– Bu sözlerini bir ekle bitirmek istiyorum. *Sözcükler Doğada*'nın yayımlanmasından sonra ona doyamadım. Sürdürdüm yeni bölümlerini, 100'e yakın yeni görüş ekledim. Ne yazık ki, bunlar ya yitti ya biriktirdiğim, hemen okunacak betiklerimin arasındadırlar, bulamıyorum. Kim söz almak istiyor?

– Ben, *Tapınağa Asılmış Gövdeler. Milliyet Sanat* dergisine vermiştiniz beni. Zeynep Oral sormuştu size: "Böyle konulara değinmezdiniz. Neden birdenbire yazıldı bu?"

Siz de kendinize yönelttiniz bu soruyu. Yanıtını buldunuz: Toplumumuzun geçirdiği değişiklikler yüzyıllık kapalı yaşamın yeni yüzyıllar önünde sallanması, devrilmesi toplumsal olayları su yüzüne çıkarmıştır. Başörtüsü olayı, hemen bunun 50 cm aşağısındaki yırtmaç olayı sizi düşündürmüştür. Saçı kapalı hanımların 30 - 40 cm'ye varan yırtmaçları nasıl açıklanabilirdi? Bundan ötesi neydi? İnsan toplumunu aşarken nerelere varacaktı? Ya da toplum geçmişin mi, geleceğin mi savunucusu olacaktı?

Ben *Tapınağa Asılmış Gövdeler,* geçmişten bakan toplumun geleceğe bakan toplumu darağacına göndermesiydim. Yazar hangi toplumun içindeydi? Asanda mı, asılanda mı? Kadıköy

rıhtımında sağınızda deniz, solunuzda yoğun kalabalık. Böyle yazıldım ben.

– Güzel anlattın. Yalnız şurasını eksik söyledin sanıyorum. Asan tek bireydi, asılan iki birey.

– Neden iki birey?

– Soruyu soran da bendeki yanıtlayan da bendeki. Biliyorsunuz yapıtlar, yukarda da söylemiştim, bir yere dek yazarlarınındır. Bir yerden sonraya da arada bir kendi özel özgürlüklerini dizeleştirirler. *Tapınağa Asılmış Gövdeler*'de yapıtın yazarın elinde söze karışması, yeni anlatım boyutlarına varması sık sık görülür.

Yazar bir yere ulaşmıştır ki, orada eski Roma arabalarındaki sürücülerin atların gemlerini tutarken duydukları korkuya benzer olayı yaşamıştır. Yapıt önceki çizgisini aşı aşıvermiştir. Şimdi söz kimde?

– Bende. Ben *Türkçem Benim Ses Bayrağım*. Okuyucularınız bilir, biz beş yapıttan oluşmuştuk: *Takma Yaşamalar Çağı, Sivaslı Karınca, Şeyh Galib'e Çiçekler, Kutluk'un Evindeki Konuşma* ile ben. Son basımda *Şeyh Galib'e Çiçekler* bizden ayrıldı. Yapıtın önüne ben geçtim. Adım da Türk *Dil Kurumu Koçaklaması* iken *Türkçem Benim Ses Bayrağım* oldu. Niye?

– Sen Evren Paşa'nın Türk devletinin yönetimine el koyarken, Atatürk'e de yönelttiği saygısızlığa karşı dalgalandırdığım bayraksın. Koca Atatürk bize Türkiye'yi yeniden kazandırırken, verirken, ne yazık ki en büyük devriminden, yine Ordu içinden yetişmiş birinin davranışıyla (Türk Dil Kurumu'nun kapatılmasıyla), yaptığı devrimlerin en büyüğünden yoksun bırakılmak istenmiştir. Bu geri dönüş eyleminin adını yineliyorum: Kenan Evren. Ata'nın dilimizin, Türkçemizin özgürlüğüne bağışladığı bütün parasal birikiminin, Türk Dil Kurumu'nun, yüzde yüz karşı düşüncelerin eline geçmesini sağlamakla Evren Paşa iki kez karşıdevrimcidir. Birincisi, Türkçe'nin özgür yürüyüşünü durdurmak, ikincisi Ata'nın birikimini Osmanlıcıların beslenmesine dönüştürmek. Adamlar Türkçe'de kullanılan bütün sözcüklerin "Türkçe" olduğu savında. Örneğin "şov-show" sözcüğünün bile Türkçe karşılığı yoksa Türkçe'dir "fetvasıyla" bağışlamaktadırlar.

Böyle düşünenlerin Atatürk'ün birikimiyle beslenmesi, doyurulması yüreğin de usun da kötüye kullanılması demektir. Bu durumu üstlenen Evren Paşa'yı da, bu durumu sürdürenleri de Türkçemiz bağışlamayacaktır. Seni Dağlarca Dizisi'nde 24 numaralı yapıtın başına koymam daha çok duyulman, daha çok okunman içindir. Bu ülküm benden sonra da böylece gerçekleşecektir.

– Bendeki öbür yapıt *Kutluk'un Evindeki Konuşma* için neler söyleyeceksiniz?

– Biliyorsun ben eskiden konuşmazın biriydim. Nice arkadaşlar bu yoldaki isteklerini bana iletmişlerdi, yanıt alamamışlardı. Yıllar geçti, dalgalar denizin kıyısındaki kayalara çarpa çarpa yerinden oynattılar, dile getirdiler onları. *Kutluk'un Evindeki Konuşma* ilk büyük yanıtımdır. Bütün yazdıklarımın topluca görüntülenmesidir. Genç kuşaklar için söylenmiştir. Onlar okusun diye en ince ayrıntılarına dek yazdıklarımın içi "aydınlatılmıştır". Emeği geçen sevgili İbrahim Kutluk'a burada saygılar.

– Ben *Hollandalı Dörtlükler.* Sizin Hollanda sevginiz. Açıklar mısınız beni de?

– Avrupa'ya daha önce de gitmiştim. Hollanda'dan gelen çağrı, yazmakta olduğum "Palandöken'deki Keçi Yolu" yapıtımı sevindirmişti. Palandöken'den İstanbul'a gelen, gemiyle Amerika'ya ulaşan, sonra yine gemiyle Avrupa'nın uğrayan "Patika"mı sevindirmişti. O günlerde Almanya'nın Türkiye'deki kültür temsilcisi olan Anhegger aracılığıyla sağlanmıştı bu gezi. Hollanda'yı "en yumuşak Avrupalı" olarak tanıdım.

O da sömürücüydü geçmişinde. Onun sömürücülüğü İngilizlerinkine Fransızlarınkine benzemiyordu. Erasmus geziyordu Hollanda sokaklarında. Eski sömürgelerinden Hollanda'ya geçen bu ufacık yüzlü, ufak tefek insanlar insancıl kılıyordu bu ülkeyi.

Savaştan hemen sonrasıydı. O yıllar Hollanda "köy gibiliği"nin içindeydi. İnsancıllığını sevmemek olanaksızdı. Bu düşünceler seni, *Hollandalı Dörtlükler*'i yazdırdı bana. Üç dört kez gittiğim bu ülkeye Türkiye'nin bir ili gibi yakından tanımıştım. Yönetici Martin Mooy'yu, onun konukseverliğini

unutamam. Orada tanıdığım Esma Yiğitoğlu ile eşi Robert de Hortogh çevirmenlerimdiler. Şöyle özetleyebilirim; Hollanda Türkiye'ye Avrupa'dan daha yakındır.

Arkadaşlar, görmektesiniz yapıtlarımın başka başka bakışlarla evrendeş olduğunu, hepsinin incecik duyarlıklarla bir gövde oluşturduğunu, sizin oralarda, oraların sizlerde yaşadığını.

Oturumu yeryüzü sevinciyle kapatıyorum.

On Birinci Oturum

Kadıköy, 30 Aralık 1999

– Günaydın arkadaşlar desem yetmez. 2000 yılına tek değirmi kaldı, tek Güneş değirmisi. Bütün dergilerin, gazetelerin, iletişim araçlarının, bütün yeryüzü yöneticilerinin gözler önüne serdiği 2000'den 3000'e geçmek toplu coşkusuna katılmak istemiyorum. Bunu önleyen, *Asu* yapıtımda sergilediğim düşüncelerdir. Sürezin kat kat, üst üste değirmilerle yaşamalar olduğunu savunan *Asu*, uluslararası bu yılbaşı oyunlarına güler. Bu oyunlar bütün ülkelerde kendi toplumlarını uyutmak, uyutmasa da gözlerini kapatmak eğilimidir. Hele şimdiki 3. bin yıla geçmek eylemi yerinde sayan sosyal düşünceyi konuların damıtılmasıyla gündem dışı bırakma çabaları olmasın!

Rus Devrimi'nin kendi kendini yiye yiye içinden çürümesiyle başlayan başarısızlık, Batı'daki beşinci kollar eylemleriyle yüzde yüz çökertilmesi sonucunu doğururken, ta peygamberlerden sürüp gelen eşitsizliğe karşı gelme eylemi belki de daha birkaç yüzyıl gerilere atılmış kılınmaktadır.

3. binyıla geçmekle Türkiyemiz ne kazanacak? Ankara gözler önünde. Yönetime katılanlar seçildikleri bölgelere nasıl, ne yüzle gidebilmektedirler şaşıyorum. 40 yıl değişik yönetim yerlerini dolduran kişilerin yüzde yüz değiştiklerini söylerken bütün ulusu budala mı saymaktadırlar?

Aktöre, toplumuna saygılı olmak, erdem upuzun bir çizgidir. Yılbaşları, yüzyılbaşları, binyılbaşları, 2000. yılbaşı bu uzun çizgiyi bulamaz, sürdüremez. O uzun günler bir dönemeç başlangıcı değildirler çünkü. Tutsak yığınların ellerine birer kırmızı balon vermekle, Noel Baba'dan aldıkları evrensel sevincin ardına saklanmış olurlar hepsi bu.

Yine de umutsuz değilim. Yazının bireylerin yüreklerine dek girmiş bir direnç olduğuna inanıyorum. Haydi konuşmamıza bir kez daha *Gobistan*'la başlayalım. Ondaki çizgilerle günümüze ulaşalım.

Ses:

– Uslarda görünmediğim, görünmediğimde göründüğüm...

– Efendim, benim, kayalara yazıldığım dünden bugüne büyük bir değişim yaşanmamıştır. İnsanın kendini soyutlama eylemi benden, *Gobistan*'dan önce nasıl kımıldamışsa, bugün de uygarlığın bütün başarılarına karşın içerden, daha içerden sürüp gitmekte, aradığını bulamamakta, eksik kalmaktadır.

İnsan kavramı bir ülkenin bireyleri arasında da çırılçıplaktır, üşümektedir. Dinlerin bütün çabalarına karşın, toplumsal devrimlerin bütün uzantılarına karşın başarısız kalmıştır, sonuçsuzdur.

Büyük felsefeciler ne yazık ki, halka inememekle uygarlığı yalnız bir dış olay düzeyinde var kılabilmişlerdir. Hele ülkelerin toplumları kendi yöneticilerince dışlanırken ben *Gobistan*, ta ordan kalmanın, üzerimdeki çizgilerin ta ordan kalmasının acılarından başka neyim?

Gözlerin şaşkınlıkla iyice açılır ilkin
Kımıldar sanki ilkin incecik oyukların tümü.
Olağandışındadır şimdi yaşanan süre
Gözlerin yanar
Gördüğün yeryüzü müdür, evrenyüzü mü?

Durmuştur, seninle birlikte bakmaktadır,
Mavilik, gagası kuyruğu bilinmeyen kuş.
Kara kayalara bir aydınlıkla,
Gündüzler türküsünce sıcak
Eylemin sonsuzluğu oyulmuş.

Birdenbire duyar yüreğin
Çağlar ardındaki yası.
Dayanılamayan bir yakınlıkla titrerken
Dokunur ya ellerin ilk ellere,
Başlar ürkek parmaklarında çizgilerin yeniden uyanması.

– Halay çekmektedirler
Ava giderken
Açıkla eğri
Otlarla uzun
Sularla erken.

– Dönük
Yeşiller ileri
Kayaların
En kuytu yerinde
Kımıldar dağ keçileri.
Ben miyim, sen misin, o mudur,
Sırtında taş balta yürüyen kim?
Benimdir senindir onundur ya
Bir evren kanıyla upuzun,
Devinim.

Ses çınlar sanki:
– Gel hele, gel hele!
Yedi kişidirler hora tepen,
Sevinç sevincedirler
El ele.

Öbür oyuntuda saldırı başlamıştır,
Artmıştır içimizdeki hız.
Bir uyanmadan başka bir uyanmaya
Av içre, hoo,
Varmışız.

– İnsanlığın geride kalmış geçmişbilimi oluşturan olayları "yarınsızdır". Dününü yarının içinde kılamamıştır. Başlangıçtır *Gobistan*, hep başlangıç kalacaktır.

– *Yokedilen Çokuluslu Olmak* söze katılabilir mi?

– Seviniriz. Seni yazdığım ülkeye kaç kez gittiğimi unutmuşumdur, o ülkede kurulmuş olan Tito düzenini severken. Orada insanlarının yüzlerindeki çizgiler, gördüğüm başka ülkelerdeki insanların yüz çizgilerinden çok başkaydı.

Yugoslavya'da evler çok kapılıydılar. Örneğin Fransız evlerinden, Alman evlerinden daha küçük olsalar da daha sıcaktırlar, içine daha çok girilmiştirler. Batı sömürüsünün uzak elleri çokuluslu olmak deyimini çizdi. Benimsemedi.

Ben de daha önce yazdığım yapıtın adını değiştirerek onlara gereken tepkimi gösterdim. Betiğimin adı *Çokuluslu Olmak*'tı, onu "Yokedilen" sözcüğünü ekleyerek içindekilere bir ses bile katmadan yayımladım. Döneme tanıklığımı, o dönemin yıkılmasına tanıklığımı gözler önüne serdim.

Adsızlar

Devrim destanlarını yazarken
Adın gereği yok
Ölenler yıldız yıldız sayılır çünkü
Adın gereği yok

Devrimlerde bireyler birleşir gece gündüz
Toplum olur
Toplumun gereği var çünkü
Adın gereği yok

İki Er

İki Yugoslav eri iki ayrı ulustan
Kurtuluş savaşlarında birdiler
Soy ayrılığı din ayrılığı nedir ki
İki özgür yürek birdiler
Yoldaşları uçuverdi boşluğa top mermisi dev
...İndi sonradan
İlki suya ikincisi bataklığa
Çelik bıçaklar gibi... İndi sonradan

Sudaki çırpındı kalktı ayağa çabucak
Gırtlağına dek gömülmüştü ağır çamura ikincisi
Tüfeğini yukarda tutmaya uğraşıyordu umutsuz
Ha boğuldu ha boğulacak ikincisi

Soyundu sazlar kamışlar kesti ilk er
Köprü yaptı ölümden yaşamaya
Sekiz saat karanlık yeraltıyla boğuşarak
Geçtiler yaşamaya

Kim kimi kurtarmış söylediler ya çok önce
Unuttum şimdi
Kurtardığını kimi kimin
Onlar da unuttular şimdi.

Yugoslavya öyküsü *Seviştilerken*'i anımsattı. "Seviştilerken"in ilk işitilmesinde Türkçemizde alışılmamış bir anlatım olduğu apaçık. İnsan severken birini ille de orda kalmaz. Duyduğu sevgiyi yarın'larına götürür, sevgisi üzerinde kalır hep. O seviştiği güzelliğin dışına çıkamaz çünkü. Sevenle sevilen bir kez "sevişirlerken" oldular mı, bin yıl sonra bile "seviştilerken"dirler. Dilerim anlattığım gibi sevenlerin hepsi "seviştilerken" olduklarını unutmasınlar, bu sözcüğü yaşasınlar.

Türçemiz bilgidil-dilbilgisi zenginliğiyle daha nice ayrıntılarla doludur. Yaşamamızın sayısız değişmelerinin incecik ayrıntılarını söyleyebilecek güçtedir.

Adı geçen yapıt yazarının yaşayabildiği en mutlu günleri özetler. İsterdim bu mutluluğa okuyucularım da kendi mutluluklarını katabilsinler.

– Ne güzel anlattınız. Örnekler de benden olsun. Örnekleri de ben seçeyim.

Ayrılık

Dönerim eve
Dolaşır içerde yok biri
Neler neler dinlerim küçücük görüntülerden
Birdenbire gözlerim kamaşır
Daha da güzelleşir yok biri.

Bu bardağı tutmuştu ak
Kaç karanlıkta
Parmaklarının tadıyla duymuştu bu camlar
Kaç sevincini güneşin
Anımsıyor musun yok biri.

İlkin avuç içine sığar ayrılık
Yerler gökler dolusudur sonra
Hayır benimki böylesi değil
Ben uzaklardayım
Burdadır yok biri.
Özel gerçeğini yaşar o
Basılmış
Bitmemiş basılmamış
Yazıların hepsinde ellerime değer
Yok biri.

Giderken bütün yansımalarını götürse ya, götürmez
İğne ucunda kalan kokusu yaprak açar
doldurur içimi dal budak
Öylesine büyür ki özlem
Bin göz kımıldanır tavanda duvarlarda
Bakışır benimle yok biri.

Dal

Dal sallanır ya
Uçunca kuşlar
Sallandı içimdeki mavi çizgi
Konan bir sevgi var

Nasıl yağarsa yağsın
Yağmurla kar
Papatya dimdik
Direnişinde sevgim var
Yüreğim karmakarışık

Hem geniş hem dar
Sen uzakken bile
Seven yakınlığın var

Saklar çoğaltır seni
Şu küçük nar
Bir tanesiydi sevmek
Şimdi bin tanesi var

– *Seviştilerken*'den sonra hangi yeni yapıt gelsin diye düşünüyorum, buluyorum hemen. *Düngeceki* (En Sevmek) gelmeli. Bu çalışma benim *Werther*'imdir, *Mononeskoo*'mdur, kuşkusuz gücümce... Okuyucular bu küçük yapıtta sevginin uçsuz bucaksız büyüklüğünü görsünler istedim. Güzel Türkçemizi biraz da zorlayarak "En Sevmek" adıyla da süsledim yapıtımı.

Öyle sevgiler vardır ki, usun çizgisini aşar, delice eder kişiyi, ötekilerden ayrılır.

Sanıyorum sevenle sevilen evrenin büyük ölçekleri içinde tam karşı karşıyadırlar, sayı eşitliğini sürdürmektedirler. Tek sayıyı, en küçük olsun en büyük olsun, tek sayıyı bölüşürler.

Ben uzun süren yaşamımda bu olayı iki kez gövdemde duydum. Kendimi asmadım ya, içimde kaldı kendimi asmak. Bu yapıtta seven kendini asıyorsa, o benim kendimi asmamdır.

Gülmeyiniz, yapamadığımız eylemler ille de yapmadığımız değildir. Kişi yazarken de yapar onu.

Kıskanıyorum bu yapıtı. Yapıtın kendi örneğini kendinin seçmesini bile kıskanıyorum. İşte örneği bile kendim seçiyorum.

Uğursuz Aydınlık

İşte, kızıl öncesiyken gökyüzü
Öyle uluyordu ki köpek
Karases değirmileriyle
Sallanıyordu
Ev
Sokak
Daha öteleri

Kaç gündür açılmıyordu kapısı alt katın
Işığı da yanmıyordu
Polise başvurdu üst kattakiler
Kırdılar kilitleri girdiler içeri
Önce aç köpeği saldılar
Ağzında kurumuştu son karases
Girdiler daha içeri

Tam ortada
Sökülüp çıkarılan büyük lambanın çengeline
Bağlanmıştı ip
İpte o ünlü değirmi
İpin değirmisinde sallanıyordu adam

En sevmek.

Ses:

– Yazılanların solukları mıyım nedir?

– Sovyetler Birliği'ne değişik nedenlerle üç kez konuk oldum. Birçok yerleri görmek beni sevindirdi. Çocuk yapıtlarımın, öteki betiklerimin değişik çevirilerini kazandım. Çevirmenlerim bana unutamayacağım yakınlıklar gösterdiler.

Tevfik Melikof'u, Yakup Akim'i, Vera'yı, çeviri kurulu üyelerini hepsini burada sevgiyle anmaktayım. Azerbaycan'dan Tallin'e dek uzanan geniş bölgede neler görmedim ki. Şuracıkta açıklamak isterim: Ülkelerin gerçek yurttaşları coğrafyalarıdır. En büyük değişiklik insanlarında değil coğrafyalarındadır. O ortamda yaşayanların binlerce yıllık elleriyle yükselttikleri yapılardır. Örneğin Moskova'nın büyük alanına iner inmez olağanüstü kubbeleriyle yükselen yapılar birer yurttaş değil de ne?

Tallin derken nasıl anmam o güzel çevirmenimi? Ly Sappel'i, altın sarılığındaki çocuklarını.

Tallin'de kaldığım otel iki kez uzundu. Yüksek anlamında değil, biri uzunluğundan biri benim korkumdan. Gece uyanınca otelin içkili olduğunu sandım, deniz daha içkiliydi, sallanıyordu.

Oralarda yapıtım gözlem zenginliğimdir. Örneğini sen seç.

– İşte benim örneklerim.

Benlerde Ben

Kurtulmuşuz,
Kaba benden
Ta derinliğine birer biziz, incecik
Kurtulmuşuz ağızdan
Doludur ellerimiz
Bir çeşit yaşamakla
Bütün analar ana şimdi
Kardeşimiz bütün kardeşler
Dağılmışız ta yeryüzüne kopmuşuz ülkelerden

Kim severse
Ağlarken gülerken öteki ağlayanı güleni
O ben biziz

Bakü'de Göl Kişi

Göllere benzeriz
Sularımız maviliklerimiz eşittir
Göğe dek

Göllere benzeriz
Aral Gölü, Van Gölü adları ne olursa olsun
Benzer bize göller göğe dek

– Sizler *Yeryüzü Çocukları*, anımsıyor musunuz Moskova'daki çocuk yazını toplantısını. 200 yazar vardı. En genci 40 en yaşlısı 75 yaşındaydı belki. Çoğu gözlüklüydü. Ellerinde yazdıkları çocuk betikleri vardı. Konuşan kişiyi gülümsercesine dinliyorlardı. Seslerinden, gözlerinden sevinç taşıyordu hepsinin. Oturduğum yerin hemen bitişiğinde Estonyalı, Letonyalı çocuk yazarları vardı. Düşündüm birdenbire bu topluluğu; hepsinin 50'şer yılını 70'er yılını bağışladım. 3-5 yaşlarında çocuklar oldu hepsi de.

İlk dizeleri hemen oracıkta karaladım. Çevirmenim Vera, Rusça'ya dönüştürdü, onlara sundu.

Çocuk Balıklar

Estonyalı yavru balık
Letonyalı yavru balığa der ki
Değiştirelim mi ha
Ağızlarımızı biz?

Değiştirelim der Letonyalı yavru balık
Estonyalı yavru balığa hemen
Sen benim annemi öp diye
Ben senin anneni öpeyim diye.

Estonyalı, Letonyalı yazarlar çok sevindiler bu davranışımdan. Hemen kendi dillerine çevirdiler

İstanbul'a dönünce birçok yapıttan edindiğim bilgileri değerlendirdim. 160'a yakın ülkenin değişik özelliklerini kullanarak çocuk görüntüleri yazdım. Bunları ayrı ayrı *Başparmak*, *Gösterme Parmağı*, *Ortaparmak*, *Yüzük Parmağı*, *Serçe Parmak* adlarıyla adlandırdım; yeryüzünün eli yaptım yeryüzü çocuklarını. Bu eller birbirinin avuçlarının içindeki sıcaklığı duysunlar istedim.

– *Yeryüzü Çocukları*'yım. Bütün parmaklar aralarında seçecekleri bir şiiri okusunlar mı?

– Okusunlar.

Dört Çocuk Masalı

Dört çocuk mektuplaştılar birbirleriyle
Biri Honduraslı
Biri Nikaragualı
Biri Salvadorlu
Biri Kostarikalı
Dört güzel çocuk.

Dört güzel çocuk öyle sevdiler ki birbirlerini
Biri gel dedi
Biri sen gel dedi
Biri sen gel hemen dedi
Biri sen gel hemen bana dedi
Dört güzel çocuk.

Ad çektiler: Honduras'ta ulaştılar birbirlerine
Biri çıkardı sepetinden muz
Biri çıkardı sepetinden sundu kakao
Biri çıkardı sepetinden sundu greyfurt
Biri çıkardı sepetinden sundu kahve
Gülüştüler dört güzel çocuk.

– Çocuk yapıtlarımda bir eksiklik vardı, onu da yazdım.

Çocuklar usun ilk kımıldamaları. Gülümsemelerinde bile yaşlılarda görülmeyen güzellikler duyurabilirler.

Gülmek, gülümsemek nedir bilmeyenler için yazılmış iki betiğimi sunuyorum. Bunlardan biri *Cincik*.

Ben görüntülenmeyi sevmem. 1970 yılında sanıyorum, yılın sanatçısı seçildiğim günlerde ünlü bir fotoğrafçı Oğuz Akkan'ın Cem Yayınevi'nde buldu beni. On-on beş fotoğrafımı çekti. Bunlarda hep gülümsememi istedi. Yüzüm gülümsemeyi unutmuştu. Elimden geldiğince gülümsedim. Yedi gün sonra yine geldi, buldu beni. Bütün film yanmış.

O gün çocuk yapıtlarıma gülümsemeler eklemeyi düşündüm. *Cincik* böylece tasarlanmış oldu. Hepimizin ilkokullardan tanıdığı birçok Cincikler vardır. Birini, benimkini sundum bu yapıtta.

– Peki ben? Ben *Cin İle Cincik, Cincik*'ten sonra niye yazıldım?

– *Cincik* birey. Olayları yorumlarken kendi usunda, ortak bir us içinde değil. *Cin ile Cincik*'te ikiniz olayın basamaklarını birlikte çıkıyorsunuz. Ayaktopu oyununda topun birinden ötekine uzatılması gibi siz de söyleyeceklerinizi, birbirinizin düşüncelerini birbirinize uzata uzata sonuca ulaşıyorsunuz. Daha güzel bir gülümsemeler yolu. Sizi okuyanlar sanıyorum gülüm-

serlerken, gülerlerken daha içten olurlar. *Cincik* daha koyu kırmızı. *Cin ile Cincik*'te siz ikiniz bir arada daha açık kırmızısınız.

Arkadaşlarım on birinci oturumu da bitirmekteyiz. Görüyorsunuz sizinle konuşmak, sizin ağırlığınızı somuttan soyuta ulaştıran bir olay. Sizler büründüğünüz görüntüyü bana yaklaştırırken, okuyucunuzla aranızdaki uzaklığı da yok etmektesiniz. Bu yakınlık okuyucular adına ne güzel. Sanıyorum sizinle konuşmalarımızı okuyanlar sizi gözden geçirirken, sizi de beni de, kendilerini de yeniden bulacaklardır, bulabileceklerdir dizelerimizde.

Bu sözleri söylerken içimde boyalı bir kıpırtı var, gençliğimden olsa gerek. Uyalım yeryüzünün yuvarlağına, 3. binyılda yeryüzünün bütün uluslarıyla mutlu olalım.

On İkinci Oturum

Kadıköy, 6 Ocak 2000

– Şimdi 2000. yıla başlayan günün aydınlığındayım. Siz yapıtlarım da öylesiniz. Bütün gövdem sanki bir ağaç. Sizler de öylesiniz. Bu ormanın dalları nerelere uzanmıyor ki. Yazdıklarımdan çok yazamadıklarımla yaprak yaprak biriyim.

Kişi yaprak olduğunu duyduğu sürece varır varmaz, o sürecin sürekliliğini anlar anlamaz tadına, ereğine, erdemine ulaşıyor doğanın.

Doğa kim? Bizde olan bölümüyle kim? Bizden sakladığı bölümüyle kim?

1) Doğa, bizde olan bölümüyle, sayısal varlığı yüzümüzde, gözümüzde, elimizde, ayağımızda, başımızın içindeki tohumda birikmiş bilmem kaç basamaklı bir sayıdır. Sanıyorum ki yeryüzü varlıkları, element dedikleri o tekil'ler kim bilir hangi sayılarla 1'e dek soyunmuşlarsa o açlıklarla daha da giyinmek istemektedirler.

Bütün gördüklerimiz nasıl gerçek görüntüyü bize sunmaktalarsa, başımızın içindeki tohumun görmedikleri de o güçte başka görüntüleri sergilemektedirler. Ayırdında olalım olmayalım toplumca kullanılagelmiş bir deyimle işte tam burada "bütün uzaklar yakındır". Neden yakındır? Şundan: sayıların dünü yoktur çünkü, yarınları yoktur çünkü, şimdisi yoktur çünkü. Sayılar bu üç evreyi birlikte yaşamakla değişmezliklerini bütün evrene uygularlar.

İstediğiniz büyüklükteki çizgilerle 0'dan 9'a dek yazınız. Bunun önüne her başlamada sayıların en başındakileri yazmadan öbürlerini ilk çizgidekinin altına yazınız. 0'ın altına 1 gelsin demek istiyorum. Bu görüntüyü ilk sayının altına 9 gelinceye dek sürdürünüz. Sonra sayıların aralarına daha küçüklerini ya da daha büyüklerini yaza yaza binlerce, yüzbinlerce sayıyı kapsayan sayıdan oluşan bir küme elde ediniz. Bunun dört yönüne benzer yoğunlukta kümeler ekleyiniz. İşte bunların arasına yukarda sözünü ettiğim tekil'ler yağmurunu katınız. Kazancımız bitkisiyle, hayvanıyla, insanıyla yeryüzünün yaradılışı olacaktır.

Yaradılış sözcüğünü dinlerin ya da bilimlerin büyük aydınlığında ortak bir bakış olarak da düşünmek isterken, kapalı olmaktan çok açık olur insan düşüncesi.

Dediklerim bütün tekil'lerin gerçeğidir. Tek tümcede özetlemek istiyorum: sayıların son yüzü benimki.

2) Doğa bizden sakladığı bölümüyle kim? Bütün felsefelerin bütün dinsel inançların arayadurduğu (Ne güzeldir Türkçemiz, araya derken binlerce binyılı söyleyebiliyoruz. Durdu derken de, bir serçeyi doyurabilecek ölçüde kazanç elde edemediğini, durduğunu anlatabilmektedir.) Doğanın bizden sakladığı bir tek gün bile ayrılamaz bizden, saklamakla saklamadığını açıklar. Tam saklayabilseydi biterdi saklamak. Oysa bitmiyor. Açıklıyor, sürdürüyor saklamasını. Bu saklamak gizlemekten bambaşka. Gizlenen unutulur gider karşıdakinin aramalarından. Saklamak öyle değil. Örneğin; anne çocuktan elmayı gizlerse çocuk mutludur, elmadan duyumsuzdur çünkü. Anne elmayı saklarsa, çocuk duyumludur ondan. Saklanmış olan varlığını yitirmemiştir çünkü.

Doğa bizden sakladığı bölümüyle büyük kazancımızın kurucusudur. Başımızın içindeki tohum (düşünme gücümüz, sayılar yumağımız, elektriğimiz, gövdemizin kuruluşundaki istek...) bu saklanmadan kendi dallarını budaklarını, kendi yapraklarını uzatır da uzatır. Uzak görüntüleri arar. Onları yeni görüntülerin, daha uzak görüntülerin en ön kıyıları sayar. Burada doğa öğretmenimizdir. Öğrenceyi onun önce dış varlığından, sonra iç varlığından alırız.

Doğa yukarda özetlediğimiz iki yapısıyla da kendi gövdemizin yorumudur. Güneş ilk annemizdir. Anne sevgisinin ilkidir.

Anne sevgisi çocuğu oluşturan ilk ışıkla başlar, onu önce iç annede sonra dış annede sürdürür gider.

Konumuz evrensel yaşamayı bütün düşüncelerimizin dışında ete kemiğe dönüşmüş Güneş'in öyküsünü anlatmaktan çok duyumsatabilmektir.

Özetle söylemek istersek; *Sayılarda* yapıtımız, *Dildeki Bilgisayar* aramamız, *Sığmazlık Gerçeği* (*Uzaklarla Giyinmek*) çalışmamız *İmin Yürüşüyü* (*Biçimlerle Soyunmak*) çabalarımız büyük evrenimizi el yordamıyla bulabilmek sevincimizden başka nedir?

Şimdi bu dört yapıtı teker teker geçmişimize, günümüze, yarınımıza uygulayalım.

– Ben *Sayılarda*. İlk konuşmalarda size sayılarla yazı arasındaki ilişkiyi sormuştum, yanıtlamıştınız.

Şimdi yazılışımı anımsıyorum: Bütün evreni tersine kurulmuş, yeşermiş bir tek ağaç gibi ya da sınırı belirsiz bir orman gibi düşününüz. Öylesine sınırsız ki, 0'dan 9'a dek bu sınırsızlığın kaynağı olsun. Kök 0'dan 9'a dek milyarlarca kez yenilenirken ya da yinelenirken aşağıdaki tekil'lerin yaşamlar evresine başlangıç kesilsin. Altın (Au), bakır (Cu), gümüş (Ag), demir (Fe)...

Konuyu dağıtmamak için örneğini sunduğum tekil'ler kurgusu, nasıl algılayabilirsek ululuğunu canlı'lığını kımıldatmış olur öylesine.

Bütün tekil'lerde birdenbire başlayan, ilk görüntüsüyle kargaşadır. Sonraki görüntüleriyle yerleşme'dir. Daha sonraki evrelerde yeniden başlamak olur. *Sayılar*, sözcükler yerine geçmiştir. Başımızın içindeki büyük tohumla evrensel iletişimimizi kurmuştur. Kimi duyumlarımızda tam belirlenmemiş gibi görünse de çağların birbirine yansıttığı tekil'ler arası usla saydamlaşır. Başka bir açıklamada da gördüğüm gibi sayılar kendilerine özgü sözlüğü bulmuş olurlar.

Ben *Sayılar*, okuyucularıma bir gizimi açıklıyorum: Bütün gök boşluğumuz alt alta, üst üste, yan yana 0'dan 9'a dek uzanmış sayı çizgileriyle doludur. Boşluktaki bu sayılar yağmuru enine boyuna bir arama bulma çalışmasıyla yoğundur. Rastlantı sandığınız bütün oluşumlar bunun büyük bütünlüğüyle evrensel oluşumları yaratırlar.

– Özetlemen çok doğru. Bütün yapıtlarımda, konu ne olursa olsun bütün yapıtlarımda sayıların gerçeğine göndermelerim vardır. Bu göndermelerde yazdıklarım arasındaki büyük iletişimi okuyucularıma duyurmak istemişimdir. Onlar böylece bir tek elin yazdığından öte birçok tek ellerin yazmış olması düzeyine ulaşırlarken, iletişimlerle bütünün gözle görülmeyen gövdesi gözle görülür olur. Örneğin; birbirinden çok uzakta oluşmuş olduklarına inanılabilen *Çocuk ve Allah* yapıtı *Toprak Ana* ile *Seviştilerken* yapıtı *Üç Şehitler Destanı* ile tek bir yapı içinde'leşirler.

Kendi kendime, yalnız kendimle olduğum o ender sürez adalarında içimdeki gözlerim son gördükleriyle bana şunu söyler hep: Hayır yalnız değilsin, sayılardan kurtulamazsın ki.

Sayılarda, yukarıdaki son tümcende açıkladığın gerçeği bütün okuyucularım yeniden okusunlar. Düşünebildiklerince dolaşsınlar gösterilen varlık dokusunda.

– Ben *Dildeki Bilgisayar*. Okuyucularım bilir ya yine de anlatmak isterim. Dağlarca'nın okula başladığı gün eve dönünce dolabına yapıştırdığı ilkokulda kendine verilen sayı, ablalarının ters yapıştırılmış 8 ile 6'ya gülmeleri... kim umardı ki bu görüşe ebelik etsinler. Evet, sayılar yan yana gelmekle, öncekilik'leriyle sonrakilik'leriyle sonsuzluğa (∞) ulaşırlar. Arhimedes'in kütle ölçümünü bir tas suda bulmasına benzer belki. Onun bilimsel yapısından çok küçük olsa da sanıyorum gerçeğe çok uzak değildir bu küçük olay.

Ses:

– 5. boyut görülmez, işitilir.

– *Dildeki Bilgisayar* yapıtımda fısıltı gibi söylesem de o görüşümden bugüne dek geçen sürez kanımca artık yüksek sesle anlatılabilir.

Bilgisayar sözü -ne yazık ki Türkçemizde de başka dillerde de- edinilen gerçeği tam anlatmıyor. Bilgisayar ya da compitur sözü sayıların denebilirse "teknik" yüzünü göstermekte. Çoğaltım aracı olarak kimi işleri kolaylaştırmak... Oysa bilgisayarın işlevi yalnız bu "teknik" yüz değildir, bu bellek'leme değildir. Bilgisayarın gözle görebildiğimiz bu çalışması onun öteki çalışmasını gölgelemektedir. Bilgisayarın en büyük başarısı düşünceyi bellekleme'sidir. Sayıların yukarıdaki bölümde söylediğim oluşturumudur. Bilgisayar başımızın içindeki tohumu binlerce kez aşan bir güçle ulaştırma olanağı sağlar. Örnek mi istiyorsunuz: Satranç oyunuyla bilgisayarın gözleri ta uzakları görmeye başlamıştır. Çizgisel başarılarıyla, oyuna dönük buluşlarıyla gerçek oluşumuyla ilgili ipuçları vermektedir. İnsandaki kolaylığa dönük kısır eylem bilgisayardaki yaratıcılığa ne yazık ki uzak kalmakta.

Belki de onun daracık eylemlerini sayıların boyutlarına ulaştırırken, onların yaratıcılığını sunarken, doğadaki insan yeniden başka bir insan olur.

O aramada insanın düşünmeden düşünmek eylemine nasıl ulaşabildiğini sormuştum okuyucularımdan. Aradan yıllar geçti, bir tek yanıta kavuşamadım.

Bunu tasarımımın başarısızlığı saymıyorum. Sayıların insansız da olsa kendi yaşamalarını sürdürdüğünün belgesi sayıyorum.

Dildeki Bilgisayar Türkçemize özgü değildir. Bütün dilleri, yeryüzünün gelmiş geçmiş, yok olmuş, yok olmamış bütün dillerini kapsar o. Sayılar yeryüzümüze egemendir çünkü. Diller, sayıların ülkelerindeki coğrafyaya bu ülkelerdeki yaşamın geçmişbilimle ilgili evrelere uyarak dilleri oluştururlarken, doğanın birikimine uygun çoğaltımlara ulaşmışlardır.

İnsanın başı içindeki tohum bugünkü bilgisayarı bulmuşsa, kazandığı buluş içinde kalacağını kim savunabilir? Evet bugün bilgisayar en büyük belleğimizdir. Bellek kendi içindeki oluşumunu birleştirirken inanıyorum özgürbellek de yaratılacaktır.

Sürdürdüğüm bu düşünce yapısı dillerin kendi içlerinde kendi sözcükleriyle özgür olduklarını gösterir. Hangi dil kendi sözcükleriyle sınırsızsa o dil, *Dildeki Bilgisayar*'ı daha çok yaşamıştır. Hangi dil içinde daha çok yabancı sözcük taşıyorsa, o dil kendi içindeki sözcük özgürlüğünü o derecede yitirmiştir.

Büyük düşünürlerin arı dil devrimi yapmaları bundandır. Konfüçyüs'ten Atatürk'e dek bütün büyük yöneticilerin ülkelerindeki toplumların başarıya erişmeleri için dile büyük önem vermeleri bundandır. Ülkeler dillerini arıttıkça, dillerini kendi sözcükleriyle büyüttükçe, yönetimle toplum arasındaki, toplumla gelecek kuşaklar arasındaki köprüyü kurarlar. Gelecek kuşaklara dillerini, anadillerini geliştirme olanağını sağlamış olurlar.

Dildeki Bilgisayar öyle geniş bir açıyla söyler ki gerçeğini, sonradan teknik buluşlar bile birer sözcük kavramına dönüşürler. Uluslararası, diller arası egemenliklerini sayılar ülkesinde, ulusal sınırların ötesindeki kavramları toplumlarma ulaştırırlar. Uygarlığın yeni buluşu iletişim, ulaştığı başarının ayırdında değil. Nerelerden geldiğini, nasıl geldiğini bilmemekte. Bile-

bilse, sayıların diline ulaşarak, onun yaşamasına yansımış daha büyük bir iletişim olduğunu anlardı.

Bugünün insanları bir düğmeye basar basmaz yeryüzünün en uzak yerindeki betikleri okurken, sinemaları izlerken kendi varlığını değil, kendi önemsizliğini okumalı, görmeli.

Arkadaşlarım, adını andığımız dört önemli yapıtın ilk ikisini böylece aydınlatmış bulunuyoruz. Öbür ikisi gelecek oturumda.

On Üçüncü Oturum

Kadıköy, 11 Ocak 2000

– Arkadaşlarım, bugün yepyeni bir sevinçle günaydın diyorum size. Neden mi bu sevinç? Sizin yan yana'lığınızdan.

Sizleri daha kalabalık görmekteyim şimdi. Yeni yapıtlarla yıllarıma yıllar katmaktasınız. Hayır övünmüyorum. Sizlerin ancak birer sözcük olduğunuzu, yan yana'lığınızla bir tek dize oluşturduğunuzu biliyorum. Dizem büyüdükçe eski günler çoğalıyor ardımda, yeni günler artmaktayken...

Yazarlar bilir bunu, dizelerin konukluğunu, kendilerinin dizelere konuk olduğunu. Önceki konuşmada birleşik konulardaki dört yapıtımın ilk ikisini yeniden aramıştık bulmuştuk. Son ikisini yeniden arayalım bulalım.

Sığmazlık Gerçeği (*Uzaklarla Giyinmek*) yapıtımdayım şimdi.

Bu tasarım, imge-duygu birleşimiyle ta *Havaya Çizilen Dünya*'ya gider, sonra *Çocuk ve Allah*'ta kalın çizgilerle yaşar. Evrendeki küçük büyük yaşamaların, hayır evrenin kendi kendine sığmadığı gerçeğinin ta kendisidir. Ne görülüyorsa ne düşünülüyorsa, neyin bir ağırlığı varsa, o kendine sığmamakta. Ağırlığına, yeğnikliğine sığmamakta; olduğuna olmadığına sığmamakta. Bu eylem bütün özdeklerin, bütün tekil'lerin ortak varlığıdır.

Sığmazlık Gerçeği büyük bakışlarla varoluşu anlatırken, bütün bakışlara da "kendine sığmamak olayını yaşarken" görünür. Gökbilimciler gökbilimi anlatan son yorumlarında karadelik olaylarını sanki benim gibi düşünmektedirler. "İzafiyet Teorisi"nde, görecelik kavramında, ileri sürdüğüm sığmazlık olayını uzaklara iten, geçersiz kılan bir tek tümce yoktur. Tam tersine sığmazlık gerçeği düşüncesine gebedir birçok yanıyla. O yapıtları dizelerle işledim demiyorum. "Sığmazlık gerçeği" görüşü 80 yıllıktır. O yıllarda bu değerli buluşlar hepimizden uzaktı. Bir bilgin değilim. Sayıların ellerime indirdiği ışıklarla yazdığım dizelerin iyesiyim. İlk yapıtım *Havaya Çizilen Dünya*'da 1935'te yazılmış dizeleri buraya alırsam beni bağışlar mısınız?

Bir Atmosfer

Bir atmosfer isterim ki değmesin vücuduma;
Duymayayım temasını üstümde, yüce kâinatların.
Bir bitmiş musiki gibi varlığından ayrılayım
bütün sanatların;
Ona alnımı süreyim, gözlerimi yuma yuma.

Bir atmosfer isterim ki atsın beni senelerce evvele,
Dünyaların doğduğu iklimleri versin, güzelliklerden.
Ki orda Allah'ın ayak sesleri duyulsun bazen,
Ki orda benzesin okyanuslarımız küçük bir sele.
Bir atmosfer isterim ki orda hayat olmasın henüz;
Hayatın anasıyla babası yaşasınlar ilk aşklarını.
İlahî ressamlar paletlerde tecrübe etsinler yarını,
İlahî kimyagerlerin şişesinde süzülsün temmuz.

Bir atmosfer isterim ki insanların ruhu doğmamış
olsun,
Avuçlarımla öpeyim ilk maddeyi ölürcesine.
Kansın yokluğum o fanusların fezadan sesine,
Hesaplarını seyredeyim ağlayarak, sonsuzluğun.

Ah orası ki mazi sıfırdır orada,
Ah orası ki başlamamıştır hayat, ölüm.
Bir şişede kendi hayat sırasını bekleyen gönlüm,
Ah orası ki gönlümün kopup geldiği ada.

Şimdi düşüncem bir arzu sılasıyla yaşıyor âlemi;
Bir senfoniyi ıslıkla söyleyerek çalıştığını
görürüm Allah'ın.
Vuruyor üstüme sevgilerin kaynatıldığı yangın;
Ve hazzı görüyorum: bir havuz üstünde bembeyaz
bir gemi.

Oyuncaklar dünyasında oyuncaklar, oyuncaklar;
Ki her birinin etiketinde bir başka dünyanın adını okuyorum.
Bir anlık aleviyle güneşi yapan mum,
Ve o mumun bir avuçluk civarıyla yapılan uzaklar.

Hatırlıyorum, evet evet o ıslık sesini,
Ki ebedî ahengiyle verdi ruhuma ebedî bir çiçek.
Şimdi içimdeki büyük tahassürünü seyrederek
Hatırlıyorum, ruhumun şişesinin sağındaki sanat şişesini.

Hatırlıyorum nasıl bir hazla seyretmişti bunları ruhum,
Ah ben, ben hatırlıyorum o atmosfer hayatımı.
Hatırlıyorum o yeri, yaşıyorum bu mustarip kâinatımı;
Ruhumun şişesinin solundaki ölümün şişesini hatırlıyorum.

Sanıyorum ki, yeryüzünün bütün varlıkları bitkisel, hayvansal, madensel... hepsi hepsi kendilerine sığmamakta. Doğumlar, yenilenmeler bir evreden (bütün yaratıklar birer evrendir) ötekine geçmeler sığmazlıkların yaşamalarından ötürüdür.

Ses:

– Duyuyor musunuz, aydınlıktan öncekiyle aydınlıktan sonraki sessizlikte kımıldandığımı?

– *Sığmazlık Gerçeği* yapıtımda bir açkı var. Ne yazık ki, okuyucular, bu yapıttan söz eden kimi eleştirmenler andığım açkının ayırdında değillerdir. *Sığmazlık Gerçeği* beş yapıttan oluşmaktadır. Yapıtın önsöz yerine yazılmış ilk dizelerinde belirtilmişse de ne yazık ki anlaşılamamıştır. Bu beş yapıt ayrı ayrı yazı biçimleri taşırlar. Baskı işinde punto diye anılan bu başkalıklar nice belirtmeme karşın kendilerinin uyarısını anlatamamışlardır. "Bu yazılar" diye başlayan bölümlere ayrılmış beş betik konusal gerçeği evrensel görkemle birleştirmek, okuyucuya duyurmak ereğiyle yapıtta ayrı bölümler olarak konulmamış, yapıt içine serpiştirilmiştir.

Değişik yazılarla açıklanan oluşum sığmazlık boyutunu göstermek içindir. Dilerim bu açıklamalarımı okuyanlar yapıtımı daha iyi anlayacaklardır.

Sığmazlık Gerçeği iri bir yapıt. Korkuyorum bu iriliği okuyucunun ellerine sığmayacak. Bu sözcükle, bu sığmayacak sözcüğüyle belki de sevinmeliyim, okuyucu yapıtın ana çizgisi sığmama olayını parmaklarından taşarcasına anlarken.

Sığmazlık Gerçeği, sözcük yapısı, dize kuruluşu bakımından da yapıtlarımın içinde tek'tir. Yeni bir arama bulmadır. Evrenin doğasına uygun düşsün diye sığmama olayını gözler önüne sersin diye bu yapı değiştirimi, dizeler değiştirimi uygulanmıştır. Yılların birikimiyle varabildiğim bu değişiklik kolay'a benzer görülse de çok güç bir anlatımdır. Gündelik söze yakın gibi görünürken doğan güneşin, doğan yaşamanın, doğan eylemin ses tanımaz, söz ölçümü tanımaz görünüşüyle yapıtla kişiyi sen-ben kılar. Sözün, sözcüğün dizenin aracılığını yüklenmez, bitiştiriverir yaşamakla.

Yapıtın adını seçerken çok düşündüm. *Sığmazlık Gerçeği* tamlaması başka dillere çevrilemiyordu. Çevirmenlerim uyardılar beni. Oysa yazmak istediklerimi yüzde yüz anlatıyordu. İkinci bir yolla da söylemek istediklerimi yineledim: *Uzaklarla Giyinmek.*

– Efendim, bende günlük yaşamın bütün ayrıntıları var. Örneğin; bir telefonun sorduğu. Orada bir telefondaki bakır, toprağın altındaki bakırla konuşmaktadır. İletişimin böylesi, özdekler arası yakınlığın böylesi sizce ne amaçla yazılmıştır? Daha başka örnekler de gösterebilirim.

– Seni yazarken, yeryüzünü kaplayan insanlığı da evreni doğa birliği içinde görüntülemeyi de bir araya getirmek istedim. İnsanüstü olmayı, doğaüstü olmayı istemedim. Okuduğum geniş kapsamlı yapıtların çoğunda yazar okuyucusundan çabucak ayrılır yeni bir anlatıma girişirken.

İstedim ki, bu yapıt sokaktaki adamın ellerinde de olsun. Biliyorum çünkü, bütün yapıtların bir tiyatro, oyun yanı da var. Sözcükler, dizeler yapıtların ayrı ayrı kişileridir. Yazarı da okuyucuları da birbirleriyle karşılaştırırlar. Yazarın adını kaldırın yapıtın üstünden, içeriği, içeriğindeki oyun sürüp gider. Sözcükler

birbirleriyle, dizeler birbirleriyle konuşur giderler. Daha da ötesini söyleyeceğim; hangi yapıtta yazarın adı, o yapıtı okuyucular okur okumaz yok olmuşsa sözü edilen çalışma, yazarı yok olmamış yapıtlardan üstündür. Orada okuyucu okuduğu sözcüklerle, dizelerle baş başa kalır. Sözcükler arasındaki büyük oyuna, büyük tiyatroya katılmıştır artık. Evine götürür onu, uykusuz geceler boyunca yatağına götürür. Okuduğu yapıtla çoğalmıştır o.

– *Sığmazlık Gerçeği, Uzaklarla Giyinmek* olurken ne söyler efendim?

– Şunu söyler: Bu yapıt yeryüzü insanlarının ölüm diye adlandırdığı öykünün dışındadır. Bu yapıt kendine sığmadıkça ta uzaklarda bütün sürezi giyinecektir, kuşanacaktır.

Ses:

– Bakî'nin dizesi "Baki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş"ten de öte *Sığmazlık Gerçeği*'ndeki duymazlık benim sesim.

Yaradılış Yangınının Güncelliği

O yangın vardı ya içi içine sığmayan
Parlamasıyla kapalı
Yedi kat göğü kapsamıştı bin bir boyut
Sürüp gitmişti sonra
Galaksiler gezegenler yıldızlar
Nice biçim değiştirmelerinden geçerek
O yangın vardı ya
Gerçekliğine yok olmazlığına yönleri tanık
gösterdiğimiz

Yangının
Görmesi açılır bir gün ta buralarda
Göz derler
Çağrısı açılır bir gün ta buralarda
Ses derler
Tutması açılır bir gün ta buralarda
El derler

Yürümesi açılır bir gün ta buralarda
Ayak derler
Sevmesi açılır bir gün ta buralarda
Çocuk derler

Uygarlık Yatırımlarına Karşı

Nice yaptırıma girişseler
Nice kapatsalar bizi
Yollarına alanlarına dev yapılarına
Kentlerin
Çöker çökmez yere gök
Birleşir sürü
Kıllar tırnaklar boynuzlar
Çıkar dışarı bütün öğretilerden
İşte
Doğanın sınırsız tadına değer
Benim içimdeki
Senin içindeki
Onun içindeki
Bizim içimizdeki
Sizin içinizdeki
Onların içindeki
Hayvanlar

Çıkış

"----
İnsan filin azıcığı
Fil gergedanın azıcığı
Gergedan yeryüzünün azıcığı
Yeryüzü güneşin azıcığı
Güneş gökyüzünün azıcığı
Kim bilir nerelerden gelmekte yaşamak
Uzay
Sığmamanın azıcığı"

– Gel bakalım *İmin Yürüyüşü*. Sıra efendimizde. O koca anlatımdan *Uzaklarla Giyinmek*'ten (*Sığmazlık Gerçeği*) sonra seni çağıran nedir? "Kuzey"e, "Batı"ya, "Doğu"ya, "Güney"e doğru yürümenle neler söylemek istiyorsun? Yolculuğunda nereleri aştın, nerelere vardın?

– Sayın Dağlarca, sevgili arkadaşlarımın çoğundan sonra yazılsam da ipuçlarım ilk yapıtlardadır. Hepiniz bilirsiniz ki, yazılma sıramız, yayımlanma sıramızı göstermez. (Duyarlıkta, düşüncede imin imgeye dönüşmesinde nice sürez aşamaları yaklaşır bize, uzaklaşabilir bizden. Beklemek ağaçların yemişlerine de benzer. Onlar yılda bir çiçek açarken, yemişlerini sunarken, yazı ağaçları kendi günlerini yıllarını yine kendileri yaratırlar.) Bunun birçok nedenleri var. Yarısı yazılmış yarısı yazılmamış olmak, yazılsa da oluşumu içe sinmediği için bekletilmek ya da günlük olayı izleyen yapıtın öne geçmesi, yıldönümleri için sırayı aşanlar kimilerimizin yayımlanmasını geçiktirmiştir. Ben, *İmin Yürüyüşü* (*Biçimlerle Soyunmak*) bunlardan biriyim.

Kanımca bu gecikme yararlı olmuştur. Büyük saymazsanız özdeyişe benzeyecek şu sözlerim: Bir yazarın sonraki yapıtları çok gözlüdür çok ellidir, çok ayaklıdır. Kendinden öncekileri sırtında taşıyabilir, uzakları gösteren bir ışık gibi elinde tutabilir.

Neden yazıldığıma gelince; *Sayılarda, Dildeki Bilgisayar, Uzaklarla Giyinmek* (*Sığmazlık Gerçeği*) bensiz olamazlardı.

İm sözcüğüyle evrendeki bütün ana varlıkların en küçüğünü en gözle görünmezini anlatıyorum. Dilin, özdeğin, anlamın en küçüğü evren yolculuğuna başlamıştır benimle. Yol bütün yönlere dönüktür. Değirminin 360 yönü değil daha da ince açılarla belki 360 000 000 yönü yürüyüşümüzün arayacağı, varacağıdır.

"Kuzey", "Batı", "Doğu", "Güney" diye özetlediğimiz değirmisel yön im'deki insanın kendinde bulduğu, kendinde bulacağı evrensel ürpertidir.

İmgelemle içtenlik bende, *İmin Yürüyüşü*'nde okuyucusunun yüzüne değer. Okuyucu isterse im'dir, isterse imril'dir (im'i yüklenmiş), isterse imrel'dir (im'e uygun), isterse imreç'tir

(im'leşmiş), isterse imsel'dir (im'e değgin), isterse imresil'dir (doğası im olan), isterse imra'dır (sonu, sonrasızlığı im olan), isterse imrik'tir (varlığı im olan), ya da isterse imre'dir (Yunus Emre –şair sözcüğünün karşılığı imre–).

İm sözcüğünden türettiğimiz daha da türetme olanağı taşıyan anlatımda dilimizin varsıllığı görülmektedir. Yapıtın eylemi im sözcüğünün bütün dört yönü varsıllaştırdığına ulaşıyoruz.

Yazılma nedenimi işittiniz. En küçük bireyin, o gözle görünmez bireyin en büyük yapı taşı olduğunu işittiniz. Sıra Dağlarca'da.

– İyi ki konuştun. İyi ki im sözcüğünün türevlerini eksik de olsa sen söyledin. Türkçemizin bütün geri kafalıları sana saldıracaklar artık bana değil. O kuş beyinliler (bağışlasın beni serçelerimiz), o dar alınlılar Arapça'yla, Farsça'yla donmuş yorumlarıyla nasıl saldırırlarsa saldırsınlar bize, kullandıkları dil ö l m ü ş t ü r.

Bu ilk sözcükle başlayan bir ölüm. Bu okuyucularına tek anlam ulaştırmayan ölüm. Nitekim Türkler Arap ordularıyla karşılaştıkları, İran'la tanıştıkları ilk günden beri kullanmaya başladıkları Arapça ve Farsça'yla şu ulaştığımız, girdiğimiz 2000'in yılına dek barışamamışlardır. Türklerin bu dil yitirmeleri insan topluluklarında insan başkalıklarını gösterirken dillerdeki kişilik olayının da olumsuz tanığıdırlar.

Ses:

– Ağacın sesi var, gökyüzünün, denizin sesi var. Daha uzağı, daha içteni "özel sıcaklığın" sesi var.

– Günün iletişim araçlarına bakınız. Hepsi gün geçtikçe anadile yakınlık göstermekte onu güçleri yettiğincek ulusumuza ulaştırmaktadırlar.

Konumuza gelelim: *İmin Yürüyüşü*'ndeki yapı, kurgu daha başkadır. Soyutla somut sözlüksel barış içinde bile yan yana.

İmin Yürüyüşü'ne özgü olan bu çabalarda yazar şuna erişmek istemiştir. Soyut somutu, somut soyutu neden yadsısın? Okuyucu bu iki açık kapıyı neden görmesin, neden içeri girmesin? Daha önceki çalışmalarda bu birleşimi uygulamaktan çekinen yazar, burada düşünsel, duygusal aşamasını yapmıştır, denemiştir tasarladığı birleşimi.

Sözcükler birbirinin yurttaşı olurlarken, soyut somutu, somut soyutu yenilemiştir sanki. Bu çalışma, imi gözle görünmez durumdan "görünür" duruma getirmiştir.

Okuyucu dar açıdan geniş açıya, geniş açıdan açısız'lığa geçerken upuzun çizgiye, upuzun çizginin ulaşacağı yerlere varabilmiştir.

İmin Yürüyüşü'nü yapıt durumuna getirirken çok uğraştım. Önce bölümleri sonra bölümler içindeki sıralamaları belki elli kez değiştirdim. İstedim ki, *İmin Yürüyüşü*'ne okuyucum da katılabilsin. İçtenlik olarak, imgesel doyum olarak evrenin kuruluşuna kendisi de katılsın.

İmini Yürüyüşü gelmiş geçmiş bütün ozanların kendi yapıtlarındaki yürüyüşü de kapsar. Yaşamları boyunca geçirdikleri duygusal evreleri yazıya dönüştürürken yeniden yaşarlıklarını imge imge bende de yaşatmışlardır sanki.

Hayır, onlara öykünmedim, yanlış anlaşılmasın. Şuna inanıyorum ki, yurtiçinde yurtdışında ki bütün emreler (şairler) görkemli bir şölendedirler.

Önlerindeki sandığınız gibi şölen yemekleri değildir. Ekmek ve peynirdir. Neden? O büyük yemekler küçücük imlerin yürüyüşünden başka ne?

İmin Yürüyüşü'nde büyük bir yolculuktan söz etsek de bir ev içi sıcaklığını da yaşatmak istemişimdir. Dört yönü bütün kosmosta arasak da, biz, neden bilmem bir ev içindeyizdir hep. Gideceğimiz, ulaşacağımız "Bir ben vardır / Benden içeri" değildir. Ben'den çok uzaktadır o ben. Nice uzak olursa olsun, büyük uzağın yanında sözünü ettiğim yukardaki uzak sözcüğü yeni doğmuş bir çocuktan başka ne? "Bir ben var bende / Benden dışarı". Yazının eninde sonunda bir ev olduğundan mı, bütün canlıların bitki, hayvan, insan bütün canlıların eninde sonunda bir ev aradıklarından mı bilmem.

Bu gövdelerimizin içinde olduğumuzdan değildir. Gövde hem ev hem aranacak olamaz. Bir ağaç düşününüz. Karda kışta bir ağaç. Gövdesi yere doğru sallanırken, nereye sığacağını bilemez. Böylece gövdesinin ev olmadığını da ne yazık ki anlar.

İnsan doğa değeri en büyük varlık. Yaşamasının yapısı, saygınlık ölçüsünde düşünülmüş taşınılmış, usun bütün araç-

larını aşan ölçümler, biçimler içindedir. Sağlığını anlata anlata bitiremez bilim adamlarımız. Bu varsıllığa karşın yine de duygu yığını içinden çıkamaz. Şimdi anımsıyorum; ne demiştim ilk yapıtımda:

"...
Biz dert bulduk kendimize
Daldan düşen yaprak için"

İşte budur insancık. Söylemek istediğim: İçimizdeki görkemli karşı koymalara inanalım'da inanmayalım'dayız, biz buyuz.

– Biraz önceki tümcede, "Yaşamanın yapısı" dediniz. Ne demek bu söz?

– Şu demek: Bütün bilimler insanın özdeksel varlığını incelerken, büyük boyutlara ulaşan görüşler sunmaktadır. Bütün evrenin insana göre oluşturulduğunu, soluk aldığımız ortamın aşama aşama insan için oluşturulduğunu, insan denen yaratığın gövdesiyle de olağanüstü bir yaşama gerçekleştirdiğini anlatmaktadır bize.

İnsandaki "yaşamanın yapısı" sözüyle yukarıdaki uzun açıklamayı özetlemek istemiştim. Açıklama, insan gücünün kendisel varlığını yadsımış değildir. Bütün imler gibi, bütün imlerin imgelere, imgesellere ulaşması gibi armut ağacının armuta ulaşması gibi evrendeki eşitliği de yadsımaz.

Ses:

– Şimdi insanlar da armutlar da beni dinlemekte. Evrenin ortak ezgisini dinlemekte.

– Dağlarca'ya soruyorum: Beni, *İmin Yürüyüşü*'nü mü, *Uzaklarla Giyinmek*'i mi, hangimizi önce tanısın okuyucularımız?

– Seni, *İmin Yürüyüşü*'nü önce okurlarsa *Sığmazlık Gerçeği* (*Uzaklarla Giyinmek*) söylemek istediğini tam sunamaz. Gözleri sendeki "naif"liği, arınmışın incecik arınmışlığını yitirirdi. Söylemek istediğinin kapsamından uzaklaşırdı. İşte tam burada şu gerçek ortaya çıkıyor: Yapıtlar konularını işlerken orada oluşan dilden de sorumludurlar. Diller yapıtın kişiliğidir. Bir yapıtın dili öbür yapıtta kullanılamaz. Konulardaki ayrı-

lık, iki yapıt arasındaki ortak dili yeni anlamlarla değiştirmişlerdir çünkü. Birindeki gök sözcüğü ötekindeki gök sözcüğünü anlatmaz. Nasıl anlatmaz? Bitişiğindeki sözcüklerin o gök sözcüğüne düşen, onları başka bir söz gibi gösteren anlam gölgeleriyle...

Şuna sevinmişimdir hep, nereden geliyor bilemem: Bütün yapıtlarıma başlarken içimde özel bir dil devrimi yaşıyorum. Yazacağım yapıtın imge ölçüsü sözcük soyutluğu ya da somutluğu, sözcükleri, sözcüklerden duyulan özel ezgisi oluşuveriyor. Böylece önceki yapıtlardan ötede başka bir anlatıma ulaşıyorum.

Yukarıda saydığım özellikler, tek tek seçmesem de doğacak yapıtın ya bilinçaltı ya da bilinçaltının bilinçaltı yapıyor bu işlevi. *İmin Yürüyüşü*'nde de böyle olmuştur. Kendinden önce yazılan üç yapıtı bütünlemiştir, belgelemiştir.

Bana gösterdiği kolaylıktan ötürü öperim onu. Haydi bize bir iki örnek sun.

İz

Sabana koşulmuş iki serçe
Ta uzaklardan bakıldı mı
İki manda göründüler

Oysa ne daldır
Kımıldanmış ses
Ne gece

İmgelemdi
Onları birleştiren
Yazı idi bıraktıkları iz

Kalmamalık - 1

Yerinde duramaz ki o – im dediğim
Olacağı tasarlatır hemen
Başlatır hemen
Geliştirir hemen
Sonuçlandırır hemen
Geçer ötesine

Örneğin ağaç'tır yapacağı
Açılıp kapanana dek evrenin kocaman tek gözü
Kara toprak yemyeşil olmuştur çabucak
Yapraklar uzakların tadında şırıl şırıl
Yeraltının göğe değen güzelliğinde
Ereğine ulaşır adsız boyut

Biraz sonra şaşırıp kalmıştır
Gövde çatalına konmak isteyen gölge
O görkemli O büyük –
O esenlikler veren bitki yontusu –
Ağaç yok
Anısı bile yok
İm yeni türkülerindedir – yok değil

– *Çanakkale Destanı*'yım. Oturum bitmeden söz almak istiyorum. Bir önerim var. Hangi yapıtlarınız hangi özel gün nedeniyle yayımlandı Sayın Dağlarca, anımsadıklarınızı söyleyebilir misiniz?

– Bu da gerekli olabilir. İşte belleğimde kalanlar:

İstanbul Fetih Destanı (1953): İstanbul'un Türklerce alınışının (1453) 500. yıldönümü için.

Delice Böcek (1957): İzmir'in Mustafa Kemal ordularınca yabancı güçlerden geri alınışının (1922) 35. yıldönümü için.

Özgürlük Alanı (1960): 27 Mayıs Devrimi (27 Mayıs 1960) için. *Çanakkale Destanı* (1965): Çanakkale Savaşları'nın (1914-1916) 50. yıldönümü için.

Kubilay Destanı (1968): Kubilay Olayı'nın (1930) 38. yıldönümü için

19 Mayıs Destanı (1969): Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışının (1919) 50. yıldönümü için.

Malazgirt Ululaması (1971): Malazgirt Savaşı'nın (1071) 900. yıldönümü için.

Çukurova Koçaklaması (1979): Mersin-Adana yöresinin yabancı buyruğundan kurtarılışının (1922) 57. yıldönümü için.

Türk İstanbul (1979): Kurtuluş Savaşı sonunda Mustafa Kemal ordularının İstanbul'u geri alışının (1923) 56. yıldönümü için.

Yurdana (1988): Erzurum'un yabancı güçlerden kurtuluşunun (1918) 70. yıldönümü için.

O'1923 (1998): Cumhuriyetimizin kuruluşunun (1923) 75. yıldönümü için.

Bu yapıtları kimilerinin sandığı gibi "yeryüzünün en büyük ulusu Türk'tür" düşüncesiyle yazmadım. Yeryüzünün bütün uluslarının özgürlükleri uğruna düşünülmüştür, dizelere geçirilmiştir hepsi.

Nitekim daha önce söylediklerimi yinelemek istemesem de okuyucularımız anımsayabilirler, yaşadığım süre içinde yer yuvarlağında olagelmiş bütün olaylarla ilgilenmişimdir. *Hiroşima, Cezayir Türküsü, Vietnam Savaşımız, Vietnam Körü, Yokedilen Çokuluslu Olmak, Nötron Bombası, Macar Dağı* (*Varlık* dergisinde yayımlanmıştır, *Kaçaklar II*'ye alınacaktır) bu ilginin somut örnekleridir.

Ekliyorum, Avrupa Birliği şu günlerde Avusturya'da yönetime ortak olan bir parti başkanını Nazi düşünceleriyle dolu olduğunu söyleyerek suçlamaktadır. Ayrıntılara girmiyorum, Nazizm nasıl bir suçsa, başka bir devletin Avrupa Birliği'ne bütün ulusal düşüncelerinden soyunmuş olması yargısını da içime sindiremiyorum.

Seçim sonucu yönetim ortaklığına yükselmiş kişinin özel durumu başka, Avrupa ülkelerinin Avusturya'ya karşı dışlamaları başka. Burda ince bir ayrım var: bir ülkenin iç işlerine karışmak. Bu tutum nerelere dek uzanacaktır? Bu alışkanlık yarın Avrupa Birliği'ne üye olacak ülkelerin bütün ulusal varlıklarını da baskı altına alacak mıdır? Bu yeni "faşizm"den kim ürkmez? Üye ülkeler ulusal varlıklarını ille de yitirecekler midir?

Türkiyemiz yarın Avrupa Birliği'ne girerse bütün ulusal anıtlarımız yok mu edilecek? Atatürkümüzün Anıtkabir'i ulusal değerinden bir tozun kapsamınca bile olsa eksilecek mi?

Arkadaşlar konuşmamız uzadı. Konuşmadığım yapıt kalmadı gibi. Oturumlarımız sürecek. Hepiniz yeniden buluşacaksınız. İsterseniz hepiniz yeniden konuşacaksınız. Ya da çok önemli anımsamalarınız olacak. Onları aydınlatmamı isteyeceksiniz. *Yapıtlarımla Konuşmalar II*'nin de sonlarındayız.

Gelecek oturumda buluşmak umuduyla...

On Dördüncü Oturum

Kadıköy, 25 Ocak 2000

– Arkadaşlarım sonuca yaklaştığımızdan mıdır nedir, daha büyük, daha içten günaydın demekteyim size.

Aylar süren çalışmalarımız bütün çabamıza karşın yine de eksiksiz değil. Sizleri okuyanların bakışları bu konuşmalara da değerse dediğim eksikliği kim bilir ne ölçülerde saptayacaklar? Olsun, biz bu konuşmalarla nice başarısız olsak da bir "ilk"in denemesindeyiz. Başka dillerde yayımlanmış benzer örnekleri var mı bilmem... *Yapıtlarımla Konuşmalar*'ı yazmak o uzakta kalmış dizelerimden gelen bir istekti. Şimdi hepinize soruyorum: Yanıtsız kalmış ne var? Soramadığınız, şimdi sormak istediğiniz ne var?

– Ben *Çocuk ve Allah*. Şunu anımsatmak istiyorum; 1939 yılında basımevine verdiniz beni, 1940 yılında yayımlandım. İlkin kimler söz etti benden? Nasıl karşılandım? Bende insanların kişiliğini de bulabilirsiniz... Bunlardan biri kendine yapılan iyiliği unutmamaktır.

– Sen yayımlandığın günlerde Peyami Safa *Cumhuriyet* gazetesinin ikinci yüzünde iki büyük yazı yayımlamıştı. O yazılarda senin Türkçe'ye kazandırılmış, Türkçe'ye özgü bir "sürrealizm" olduğunu ileri sürmüştü (ki sonradan birçok yazarlar bu görüşte birleşmişlerdi). Peyami Safa'nın bu yazısı *Çocuk ve Allah*'ın kimliği olmuştur. Yıllar sonra arkadaşım Cemal Süreya'nın "*Çocuk ve Allah* yeni şiirimizin anayasasıdır" yargısına dek uzamıştır.

Çocuk ve Allah için yazı yazanlardan Haluk Şehsuvaroğlu'nu (Kuleli'de sınıf arkadaşamdı. Yıllar önce ölmüştür. Haluk, *Havaya Çizilen Dünya* için *Yücel* dergisinde yayımlanan eleştirinin de iyesi) anmak isterim. Hepsini burada yazmak istemiyorum, hepsine saygılar.

– *Daha*'yım. Beni en çok kim severdi?

– Seni en çok Samet Ağaoğlu severdi. Buluştukça suçlardı beni. *Daha*'yı *Çakır'ın Destanı*'yla birlikte yayımladığıma üzülürdü. Senin yalnız yayımlanman gerektiğini, böylece kişiliği-

nin daha belirgin olacağını ileri sürerdi. Bu ilgisi duygulandırmıştır beni.

Unutmadan ekleyeyim, *Daha*'nın çıktığı yıllarda bir tek kişi ondan söz etmişti; Fikret Adil. Fikret Adil, *Vakit* gazetesinde beş-on satırla bu soyut yapıttan söz ederken onu ilk anlayanlardan biri olmuştur.

– Ben *Taş Devri*. Yeni baskım yapılmadı, yapılmıyor. Niye?

– O konuyu sorma bana sevgili yapıtım. Seni yıllar önce yazdığım bir yapıta yerleştirdim. Yapıtın adı *Ben Kimim*. Oraya, varlığın doğadaki ilk oluşumundan, bütün hayvanlardan, bölümüne "Yeşil Yurttaşlar" dediğim bitkilerden Fransız Devrimi'ne dek uzanan insan araştırmalarından söz eden yapıtın taş devri evresinin tanığı olarak koymuştum seni. Ne yazık ki sürekli ev taşımalarımdan ötürü, hangi kutuya konduğunu bilmediğimden bulamıyorum. Arkadaşlarım da seni aramışlardır, bulamamışlardır. Sevgili *Taş Devri* sana karşı suçluyum. *Ben Kimim* bulunamazsa, yayımlanamazsa, tek dize yazmamışçasma aydınlıksız kalırım.

– *İki Ayakla Yürümek Okulu*'nuz soruyor efendim: Daha yayımlanmadım. Dergide çıkan bölümlerim büyük ilgi görüyor. *Horoz* yapıtınızın yeni baskısına mı ekleyeceksiniz beni?

– Bu çok sonra düşünülecek bir konu. Yeni tasarılarım var. Belki onlarla çıkarsın belki *Horoz*'a eklenirsin. Üzülme, boynuzların güneşte ışıldayacak. Kimi yöneticilere korku salacaksın, kimi yöneticileri de uykusundan uyandıracaksın. Durma sen *İki Ayakla Yürümek Okulu* yürü.

Arkadaşlar sorularınızın arasında size birkaç anımı duyurmak isterim.

Muhtar Enata tanıdığım en mangal yürekli Atatürkçülerden biriydi. Yayımladığı *Yücel* dergisinde, sonradan birçok derginin, gazetenin, yazarın savunacağı Atatürkçülüğü, ölümüne dek bir görev olarak yüklenmiştir. O derginin değişmez yazarları Orhan Burian ile Vedat Günyol onun omuzdaşlarıydılar. Adlarını anmak görev. Orhan Burian ile Vedat Günyol çıkardıkları *Ufuklar* dergisinde, arkadaşının ölümünden sonra Günyol'un çıkardığı *Yeni Ufuklar* dergisinde büyük karanlığımızı yırtma çabalarını sürdürmüşlerdir. Bu dergilerin sahaflara düşen eski sayıları bugün bile ölmemiştir. Bulanlarca kapışılır.

Varlık dergisini de anmamak olanaksız. Yaşar Nabi Nayır uzun süreler yayımlayabildiği *Varlık*'la, "cep kitaplarıyla" ülkemize en uzun süre aydınlatma evresi yaşatmış kişidir. O günlerin gençliği hele Köy Enstitülerimiz onun yayınlarıyla beslenmiştir. Köy Enstitülü ozanlar, yazarlar *Varlık* dergisinin köy yıldızlarıdır. Ülkemizin aydınlanma belgeseli yapılırsa en geniş yeri alacaklardan biri Yaşar Nabi Nayır'dır.

Atatürk'ün kurduğu o Dil Kurumu'nun o *Dil Kurumu Dergisi* ülkemizin yarınını yaratma çabasını güdüyordu. O dergilerde topluma yansımıştı, o dergide yoğunlaşmıştı dil sevgisi, devrimlerimizin direnci. O dergide uygulanmıştır yeni sözcüklerimiz. Ne yazık ki, 1980 yılında Atatürk'ün bütün mal varlığını adadığı iki kurum Türk Tarin Kurumu ile *Türk Dili Dergisi*'nden ikincisi kapatılmış, yerine tam tersi görüşte olan, Türkçe'de kullanılan bütün sözcüklerin Türkçe olduğunu savunan vakıftaki yerini almıştır. Böylece dil devrimi durdurulmaya girişilmiştir. Ne yaparsa yapsınlar topluma yansımış bulunan dil devrimi genç yazarlarımızla, yüreği genç yazarlarımızla sürüp gitmektedir, sürüp gidecektir.

Peyami Safa'nın *Kültür Haftası*'nı da unutmamalıyım. Derginin çıktığı yıllar, 1935-1936 yılları, ilerde yayımlanacak *Çocuk ve Allah*'tan dizelerle doludur. Peyami Safa'ya üçer beşer gönderdiğim yazıları Cahit Sıtkı Tarancı ulaştırırdı. Bir gün yine Cahit'e yeni dizeler vermiştim götürmesi için. Cahit sonradan şöyle demişti; "Peyami Bey dergiyi kapatacaktı. Gönderdiklerinle dergiyi kapatmamaya karar verdi." Yüreklendirmiştir beni bu olay.

Yeri geldi, belki tam yeri; küçük olsun büyük olsun, yazarları genç olsun yaşlı olsun bütün dergiler büyük bir işlev görmektedir; okuyucuyu güne, günü geleceklere ulaştırmak. Onların çoğunda yazmış biriyim. O dergilerin, artık bugün kimseler bilmez olsalar da hepsi hepsi benim şu eğri büğrü yazılarımda yaşamaktalar.

– Ben *Çakır'ın Destanı*'yım, soruyorum: Bütün yapıtlarınız için birçok eleştiri yazıldığını biliyorum. Bunların ilk bölümü Asım Bezirci'nin çalışmalarıyla *Dört Kanatlı Kuş*'a eklenmiş. Bu eleştiriler sizce nasıl karşılanmıştır? Size neler eklemiştir ya da sizi hangi değişmelere ulaştırmıştır?

– İnanır mısınız eleştirileri okuyunca dörde bölünüyorum. Biri ben, konu edinilen yapıt, biri eleştiriyi yapan, biri eleştiriyi okuyan, biri de eleştiriyi okusa da okumayan.

Bir; en geç üçüncü sözcükte bir camın kırıldığını işitiyorsunuzdur. Soldan sağa yazılmış sözcüğün sağdan sola okunmasıdır.

İki; belki tanıdık, belki onu, adını tanıyorsunuzdur. Gerçek değişmez. Daha önceki yapıtlarınızın tekini bile okumamıştır. Okumuş olsa da anlamamıştır. Yazınımızda değişmez kurallara bağlanmış o eleştiri yöntemiyle yazısını sürdürmüştür. Yapıtımla ilgili iki tümce altında dört dize. Yapıtımla ilgili bir tümce, altında yapıtımdan sekiz dize. Bu eleştiride nasıl durabilirsiniz? Gözleriniz belki de ilk sözcükte kaçıp gitmiştir eleştiriden.

Üç; şaşırır kalır. Kendine mi acısın, eleştiriyi yazana mı?

Dört; sonuçta kiminiz ya da siz değişmişsinizdir. "Okusa" da "okumayan" olmuşsunuzdur. Bu görüşleri özetlersem bizdeki eleştiri eylemini eleştirmiş mi oluyorum? Yapıtlarım için daha kapsamlı daha yakın eleştiriler de yazılmıştır. Nasıl olurlarsa olsun hepsine saygılar.

Ses:

– Ezgiler duyulmakla yalnız duyulmakla yaşamazlar. Üst üste gelen uslar başka bir ezgi yaratır. Bu susmakla daha susmak arasında bir gülümsemedir.

– *Havaya Çizilen Dünya*'nız soruyor: İlk yapıtınızım. Kimi yerlerde beni de *Çocuk ve Allah*'ı da öteki yapıtlarınızın kaynakları gibi gösterdiniz. Ne güzel bu. Bendeki hangi seslerde sizin Türkçe sevginiz yatmaktadır açıklar mısınız?

– Sevgili yapıtım, yazıya dönük ilk emeklerimden başlar bu. Sözcüklerim, Türkçemin hepsi büyük uyanmalara benzeyen sözcükleriyle başlayan yolculuğumun doğuşu dil sevgisinden başka ne olabilir? Sendeki uyaklı, ölçülü dizeler, sendeki uyaksız, ölçüsüz dizeler anadilimin büyük özgürlüğünü aramaktır.

Sözcük aramaları da var bu amaca yönelik. Örneğin: Senin bir iminde "gidenlik" sözcüğü geçmektedir. Bir bulabilme duyarlığı veren bu küçücük çabayı bugün bile okurken bir sevinç duy-

maktayım. Gidenlik sözcüğünün karşılığı Osmanlıca, Farsça bir sözcük yoktur. Yakınlarda yaptığım bir konuşmada bu sözcüğün Fransızca'da da bulunmadığı Fransızca çevirmenimce açıklanmıştır. Gidenlik derken, bir ayrılıkta götürdüğümüz, götüreceğimiz, gerimizde kalan, ileriye de geriye de ulaşan üzüntüler duyulmaktadır. Örneğin: "gitmişlik" anlamının ötesinde, kimin gittiği belirsiz. O saydam yolculuğu bu sözcükten başka ne anlatabilir?

İşte sen ki 1935 yılında yayımlanmışsındır *Türkçem Benim Ses Bayrağım* dizesine dek beni biçimlendirmiş Türkçe güzelliğimsin. Senin düşünceme sunduğun sonsuz aydınlık *Türkçem Benim Ses Bayrağım*'la bütün yazdıklarımı geleceğe ulaştıracaktır.

– Peki, beni *Havaya Çizilen Dünya*'yı tanıtan ilk yazıyı kim yazdı biliyor musunuz ya da anımsıyor musunuz?

– Bunu ben de bilmiyordum. Şu yakınlarda öğrendim. *Varlık* dergisinde Konur Ertop'un bir araştırmasını okudum. Yazının başlığı "Eski Gazetelerde Ataç"tı sanıyorum. Konur Ertop'un yaptığı o küçük alıntıyı okuyabilirim.

"Bundan 200 yıl sonra 'Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın ilk kitabı bu imiş!' diye *Havaya Çizilen Dünya*'yı saygıyla açan genç okur: 'Nasıl olmuş da bu güzellikleri fark edememişler?' derse benim intikamım alınmış olur. Benim adımı anımsamasa da zarar yok. Hak kazanmış olurum ya!" (Haber, 18 nisan 1938)

Ataç Usta'ya yeniden saygılar. Orhan Selim takma adıyla Nâzım Hikmet'de *Akşam* gazetesinde bir yazı yazmıştı seninle ilgili, ne yazık ki bunu belgeleyemiyorum.

– Efendim sorabilir miyim, 2000 yılındayız bu oturumlarda bana arkadaşlık eden betiklerin en yenisi benden altmış beş yaş genç. Bu bana bir dedelik duygusu vermeli midir?

– Hayır güzelim. Sen hepsinden daha gençsin. Seni öyle seviyorum ki, gecelerimde gündüzlerimde seni yeniden yaşamak bulmak için yazmışımdır senden sonrakileri.

Ses:

– Ağaçların iki ezgisi vardır; biri yapraklarında biri gövdelerinde

– *Taş Devri*'yim. Ödül alan yapıtlarınızla almayanlar arasında bir ayırım yapar mısınız? Ya da bir sevgi sıralaması duyumsar mısınız?

– İnanır mısınız, ödül alan betiklere kızarım. Neden mi kızarım? Sanki benden biraz ayrılmışlardır. Başkalarına "çok" görünmüşlerdir diye. Yapıtlarıma duyduğum bir yakınlık vardır, kıskançlığa benzer. Ödül aldılar mı benden ayrılmış gibidir.

Yapıtlar arasında sevgi sıralamasına gelince, biraz var sanki; ödül bakımından değil içtenlik bakımından. Kimi dizeler kimi günlerde bileğimdeki saat gibidir. Günün neresinde olsam hep beni gösterirler, hep benim yalnızlığımdadırlar, hep benim kalabalıklığımdadırlar. Neyse ki bu dizeler değişmez değildirler, hep yerlerinde durmakta değildirler. Bir bakarım o gitmiş yenisi takılmış bileğime. Yıllarca kalmış olanı da var.

Sanat bir saat gibidir. Bir yönüyle içinde bulunduğumuz kıpırtıyı gösterir, sürezi gösterir; bir ucuyla yönelmemiz gereken yönü gösterir. Bu duyarlığı bütün yapıtlarımda yaşamak isterim, yaşatmak isterim.

Bana verilen ödüllerin üçü dışında hepsi, yapıtlarımın hepsine verilmiştir. Ödül kurullarının değenlendirmesidir bu. Üçü betiklerimden üçüne verilmiştir, ötekiler bütün yapıtlarım için sunulmuştur. Doğru olan da budur.

– *Batı Acısı*'yım, sormak istiyorum sizi en çok kim eleştirmiştir? Dışlanmak istenen yapıtınız olmuş mudur?

– Yazdıklarımın topladığı eleştirilerin çoğu benden yana... Bunu konunun ilgilileri dergilerde görebilirler. Yalnız, Ataç'ın deyimiyle Bay Orhan Seyfi nedense yazdıklarımın bir dizesini bile beğenmemiştir. Ne desem, hangi yeni sözcüğümü kullansam hemen ertesi gün yazdığı gazetede karşıma dikilirdi. Dilimizin Osmanlıca'da kalmasını yeğlediği için Türk Dil Kurumu'nun da karşısındaydı. Şimdi gülümsüyorum günlerin neler getirdiğini neler götürdüğünü görürken. Çok yerde kullandığım bir yazın gerçeğini yinelediğim için okuyucularımdan bağışlamalarını dileyerek söylüyorum: kimi im yazar, öykü yazar, oyun yazar, roman yazar, eleştiri yazar, kimi "budalalığını" yazar.

– *Cezayir Türküsü*'yüm efendim. Sayın Dağlarca birkaç betiğiniz Türkçe'yle birlikte başka dillerde yayımlandı. Bunlar Dağlarca Dizisi'nin içinde değil. Dağlarca Çocuklarda dizisin-

de de değil. Hepsinin baskısı yıllar örce bitmişti. İşte hepimiz buradayız:

Cezayir Türküsü (Türkçe-Fransızca-Arapça),
Hiroşima (Türkçe-İngilizce-Fransızca),
Hollandalı Dörtlükler (Türkçe-İngilizce),
Vietnam Savaşımız (Türkçe-İngilizce-Fransızca),
Balina ile Mandalina (Türkçe-İngilizce). Bizim yeni baskılarımız yapılmayacak mı?

– Doğan Kitapçılık, Dağlarca Dizisi'ni bitirince, sizin beşiniz birden çevirileriniz gözden geçirilerek yayımlanacaksınız.

– *Hoo'lar* söz almak istiyor. Bende "divan edebiyatı"mızın uzaktan da olsa bir çağrışımı var. Bunu isteyerek mi yaptınız?

– Başka nasıl olabilir? Sende arı dilimizin soyutluğu ile eski ustalarımızın Osmanlıca'yla yaptıkları soyutlamaları birleştirmek istedim.

Biliyorsundur, dilimiz bir bakıma altın gibidir. Nice işlense üzerinde nice çalışılsa daha da işlenebilir, uzak yorumlara ulaştırılabilir. Bu altın dilin güzelliklere varması emrelerin binlerce yılı olsa yine de bitmez tükenmez. Evrenlerin en ucuna dek yenileşebilirler. Sen de genç ozanlara gösterilen bir yolsun. Eskilerin özverilerini kendi özverilerine katmaları için, yazamadıklarımı yazmaları için.

– *Aylam*'ınız söz alabilir mi? Duydum ki insanların Ay'la ilgilenmeleri son yıllarda daha da artmış. İlk günlerin olağanüstü sevinci bütün ülkelerde yeryüzü barışına benzeyen bir değişikliğe yol açmıştı. Mum yalazına benzemişti ilgi, sönmüştü biraz.

Bu yeni girişimlerin nedeni ne ola?

– Eskiden yarış içindeydi Amerika ile Rusya; sen aldın, ben ötesini aldım yarışındaydılar.

Duygusaldı davranışlarımız. Göğü aramaktan çok başarılarımızı arıyorduk. Şimdi gök çabalarında üstün gelen ülke, göğü sömürü kazançlarının yeni bölgesi saymakta. Ay'da kurcağı yapılarla yeryüzü sömürüsünü uzaya taşımakta. Yeryüzü toplumu, gittikçe büyüyen açlığın kazançlarından uzak.

Denebilir ki, birinin ağzı büyüdükçe, on binlercesinin ağzının çiğneyeceği lokma küçülmekte. Uygarlık eşitlikle ters orantı-

lı. Göğe varan uygarlık yeryüzümüzün bir ucunun hemen hemen taş devrinde kaldığının, kalmasının nedeni olmakta.

Aylam ayırdında mısın gökyüzünde büyük düzeyler kurulduğunun, oralarda oturma, yerleşme tasarımlarının gerçekleşmek üzere olduğunun? Yine ayırımında mısın oraların da insanla "kirleneceğinin"?

– Öyle isterdim ki, insanlar yeryüzünden Ay'a geçerlerken düşünceleri de birbirine karşı eylemleri de büyük bir değişmenin göstergesi olsun. İnsandan insana geçen gözle görülmez ısı gibi artık evren de insansal büyüklüğünü yaşayabilsin.

Ses:

– Duyuyor musun kaç yıl oluyor, benim seni çağırdığımı kimsenin duymadığını?

– *Asu* söz almak istiyor efendim. İlk baskımla ikinci baskım çok değişmiştir. Okuyucular iki baskıyı da görmüş olabilirler. Aradaki büyük değişikliğin nedenini anlatır mısınız?

– İyi ki sordun bunu. İlk yayımlandığında anlatmak istediklerim çok silik çizgilerle belirtilebilmişti. Yapıt bana bile, yazarına bile uzaktan ışıyan suluboya görüntüsündeydi. Çok çalışarak yapıtı yüzde 99 değiştirdim.

Önsöz yazdım ilkin. Önsözde sürez kavramını bütün çizgileriyle, bütün gerçeğiyle gözler önüne serdim.

Büyük bir öyküye de benzeyen *Asu*'da aynı adı ("Aptalışık") taşıyan şiirlerle yapıtın yürüyüşünü sağladım.

Başlıklar arasındaki sürezi, en görmez okuyucuya anlatabilecek bir yakınlığa ulaştırdım. En öne şunu yazdım: "Birinci basım yürürlükten kaldırılmıştır."

Yakın dostlarım, örneğin Nermi Uygur bu sunumu çok beğenmişti. Yanıma gelir giderken "Birinci baskı yürürlükten kaldırılmıştır" diye gülümserdi.

Biliyor musun *Asu*, sen birçok eleştirmenlerimce başyapıtlarımdan biri sayılırsın. İşte bütün yazdıklarımın önünde söylüyorum: Bütün yapıtlarım başyapıtlarımdır. Ben 110 kafalı gövdemle yeryüzünün "en çok başlı" çocuğuyum.

– Ben *Horoz*. Ötsem mi ötmesem mi bilmem. Bu kalabalıkta sanki görünmez oldum. Duyuyorum, *İki Ayakla Yürümek Okulu* diye toplum eleştirileri yazılmaktaymış. Yeni arkadaşımın benimle ilgisini anlatır mısınız?

– *Horoz*'cuğum senin sesin ne yazık ki nice duyulsa onca az. Yazılmandan bu yana uzun yıllar geçti. Toplumsal eleştirilerden biri bile yöneticilerimizce önemsenmedi, düzeltilmedi. Yeni baskıların düzeltmelerini yaparken şaşırdım kaldım.

Örneğin; et ederleri yüzlerce kat artmış. Toplumun o kuru ekmeğe özlem duyan çoğunluğu daha da büyümüş. Yönetimdekiler de kat kat ağızlanmış, doymazlaşmış. Göz önüne serdiğin eğrilerin teki bile düzeltilmemiş. Bu yerinde saymanın, hayır bu daha geriye gitmenin tepkisidir yeni yazdığım *İki Ayakla Yürümek Okulu.*

– Ben *İki Ayakla Yürümek Okulu. Horoz* kardeş sen benim yanımda soyut kalmaktasın. Bende manda gözü var. Günün olaylarını bütün kırbaçlanmış yaratıklar adına görmekteyim, söylemekteyim. Kimilerini öküz kılarken kimilerini boynuzlamak gerektiğini, er geç de boynuzlanacaklarını kendi dilimce söylemekteyim. Aşağılamam kendi uyduruk yüceliklerini yeryüzünün dibine indirmektedir.

Horoz kardeş, senin yazıldığın günlerde yöneticilerimizin aylıklarıyla en az işçi ücretini bir düşün. Bir de bugünkü yöneticilerin, o koca yapıdaki yöneticilerin aylıklarıyla en az işçi ücretini...

Düşünebiliyor musun, anlayabiliyor musun aradaki büyüyen değişimi, avurdu avurduna yapışan işçinin acısını?

İki Ayakla Yürümek Okulu, Karşı Duvar Dergileri'nin yürümesidir.

– *Toprak Ana*'yım. Benim için birçok eleştiriler yazıldı. Bunların en kapsamlısı kimin anımsıyor musunuz?

– Senin için yazanlar neredeyse *Üç Şehitler Destanı* için yazanlara yaklaşmıştır. Bunların en kapsamlısı sevgili arkadaşım Ceyhun Atuf Kansu'nunkidir. İsmail Karaahmetoğlunun yayımladığı *Ilgaz* dergisini dolduran bu yazının ilerde benim için yazılanlarla ilgili bir yapıt yayımlanırsa oraya alınmasını isterdim.

Anadolumuzun gerçek yazarı Ceyhun Atuf Kansu, Anadolu'yu anlatan bu yapıtı sevmiş, bencek yaşatmak istemiştir.

– *İmin Yürüyüşü* söz istiyor. Konuşmayı sevmez Dağlarca. Yine de uzun konuşmaları bile elimizde. Sorabilir miyim ilk konuşmalar kimlerledir?

– İlk konuşmam 1970'li yıllarda ölen eleştirmen Fahir Önger'in sorularının yanıtlanmasıdır. Daha sonra Rauf Mutluay'la üç kez konuştum.

Anılması gereken en yenisi Kutluk'un evindeki çalışmamızdır. 60 yaprak tutan bu konuşma ilkin Cemal Süreya'nın yayımladığı dergide çıkmış, sonradan *Türkçem Benim Ses Bayrağım* adlı betiğe eklenmiştir.

– Bu günlerde yayımlanan sizi konu edinen betikte de bir konuşmanız var.

– Evet *İmin Yürüyüşü*. Yazarla betiği arasında bitmez tükenmez ilişkiler var. Yazı bitse de, yayımlansa da o yapıt için yazma, onu bütünleme süreci sınırsız.

Bir yolculukta dönüp geriye bakmanız gibi yaşamın neresinde olursak olalım dönüp geriye bakmamız kaçınılmaz. Bu konuşmayı anımsatmana, o yazının buraya da alınmasına seviniyorum, okuyucularımın sizleri daha iyi anlayabilmelerine yarayacağı için.

"Şiirlerimin ek bir aydınlığa gereksinimi var. Bu ek aydınlık okunan şiirin öncesindeki şiirlerde yatar. Bir ozan ister istemez uzun bir 'söyleme' içindedir. Bu 'söyleme'ler ozanın ilk çabalarından başlar, sürüp gider. Bir soyut romana benzer bu, başı sonu belli olmayan bir romana. İçinde ozanın bütün evreni vardır. İşte bu evrenler dizisi ozanın şiirlerinin birbirini aydınlatmasıdır. Bu aydınlanmadan yoksun kalan okuyucu, elindeki şiiri, okuduğu şiiri eksik anlar.

Okuyucu eleştirmendir de. Dolayısıyla bir sorumluluk yüklenmiştir. Onun, hem o aydınlığı yakalaması, hem de bütün yazınımız içinde, bütün yeryüzü yazını içinde önüne serilen güzellikleri ayırt edebilmesi gereklidir. Eleştirmenler bunca değişik aydınlıklara karşı koyu renk gözlük kullanmak zorundadırlar. Işıklara karşı gözleri kamaşmasın diye aldıkları bu önleyici tutum, ne yazık ki onların düşüncelerini de gereken aydınlıktan çoğu kez yoksun bırakmaktadır. Şunu yapmalıdırlar: Gözlerini kamaşmaktan kurtaran gözlüğün, düşüncelerini aydınlığın ayrıntılarından, azlığını çokluğunu sezmelerinden uzak tutmamasına çalışmalıdırlar. Bir eleştirmen vardı, çok severdi beni; bütün yapıtlarım çıkar çıkmaz birkaç yerde inceler-

di. Öyle yakınken öyle anlamasızdı ki, kendisi bilmeden, benden söz etmemesini başka arkadaşlar aracılığıyla sağladım. Çok şükür kurtuldu ondan yazılarım.

Böyle eleştirmenlerin okura aydınlık değil kargaşa vereceklerini düşünüyorum. İşte gerek bizim yazınımızda, gerek okuduğumca başka yazınlarda eleştirmenlere karşı duyulan güvensizliğin temelinde bu var. Çoğu eleştirmen elindeki yapıtı anlamadan okuyuculara kılavuzluk yapmaya kalkışmaktadır. Yapıtın yazarına böylece en büyük saygısızlığı gösterdiğini bile sezememektedir. Dilerdim ki eleştiriye özgürlükleri kısıtlamadan bir düzen koyulabilsin.

Eleştirmenler, çoğu kez okudukları yapıtı düşünceleriyle değil parmaklarıyla yoklamakta, bir el yordamı eleştirisi gerçekleştirmektedirler.

... 'Güzellik' ile 'doğru'nun ilgisi yüzde yüz vardır derken biraz duraksamalıyız. Bu iki yapı birlikte, taş taş birlikte olabilirler. Taş taş ayrılıkta da olabilirler. Kimi büyük ozanların yapıtlarında bu apaçık.

Ozan vardır 'güzellik'le 'yanlış'ı işler. Ozan vardır 'doğruluk'la 'güzel'i işler. Bu bakışın sayısız ayrıntılarını görmüşümdür. İnsanın kozmik duyarlıklarından gelme bir sonuçtur bu. Belki de 'genlerimiz'in söylemeleridir bunlar. Belki de söylememeleri. Şunu eklemeden geçemeyeceğim: 'Güzellik' öyle büyüktür ki çoğu kez 'yanlış'ı da 'doğru'ya döndürür.

Felsefe, şiirin evren rahmindeki bebeğidir. Bu bebek büyür, yukarıdaki sorunun kucağında gelişir, adını kimi yerde felsefe koyarlar, kimi yerde yazarı ta kendine iner, şiir koyarlar.

... 'Anı'nın şiirdeki yeri, içimizdeki özdeksel varlığın gözle görünen işçiliğini yapmasıdır. Anılar işçilerimizdir bilinçaltımızdaki, biz bile anlamadan yönetirler bizi. 'Yarını sevmek' *Çocuk ve Allah*'taki dille söylüyorum: 'Talih Açıklığı' dediğim işçilerin ördüğü, kavuşturduğu ortak yapıdır. Sanmayınız ki bu iki söyleme kendi yaşamamın belgesidir. Hayır, bu anlatımlar anıların yaşama belgeleridir. Yaşamalarımız avuçlarımızdaki gök varlığımızın ısısı olurken, öznel yaşamalarda değiliz. Genel yaşamanın adalarıyız. Anılar, bu adalardaki küçücük kıpırdanma. Geldiği yeri arama. Benimle ilgisi çok az. O büyük yüzöl-

çümünden ne denli küçüksek, onca. Şu açıklamadan da anlıyoruz ki 'yarını sevmek' dediğim de 'Talih Açıklığı' dediğim de o parçacığın dediği.

... Biliyorsunuz, birkaç yıl önce küçücük bir yapıt yayımladım: *Dildeki Bilgisayar*. Orda, dillerin apayrı bir varlık olduğunu; bizim dilleri değil, dillerin bizi yarattığını göstermeye çalıştım. Yeryüzündeki bütün diller, inanıyorum ki evrendeki özdeksel söz kuruluşlarıdır; doğal yapı taşlarıdır; tıpkı bütün madenler gibi, bütün bitkisel varlıkların ataları gibi. Yinelersek, bu yapı taşlarının genel adı sözcüklerdir ki, bunlar arada bir bizi ürperten gök varlığımızdaki içtenliği (lirizm) yansıtırlar. Sözcükler sayısız olanaklarla birleşerek, sayısız özdeksel imge yapılarını, belki de evreni yaratırlar. Bu özdeksel yapılar, kişinin yüklendiği başka bir özdeksel yapıya, gövdelerimizdeki elektriğe dönüşürler. Kimimiz az, kimimiz biraz daha çok ortağıyızdır o özdeksel varlığın. Dilin. Yukarıda okuduklarınız ve yaşamamda bu benimdi diye avunduğum dizeler dilindir; ne mutlu bana ki, benimle kendilerini duyurmuşlardır. Ne mutlu okuyucularıma ki, bu güzel olayın benimle tanığı olmaktadırlar. (Şimdi bir gerçeği anlatırken çektiğim güçlüğü birdenbire yeniverdim. Bu bile dilin kendi içindeki çalışmadır.)

Kimi dillerdeki dişilik ya da erkeklik ayırımı, sözcüklerin de başka bir toplum düzeni olduğunu düşündürebilir. Yine kimi dilerin benzer ayırım içinde olmamaları da başka bir beraberliği düşündürebilir. Her ikisi de sözcükle 'doğa' ilişkilerinin bizlere yansımaları olamaz mı?

... 'Güzel' ile 'doğru' arasındaki ilişkiyi daha da apaçık özetleyeyim: Sözcüklerin egemenliği, yazarlar ağzından yeryüzündeki dil uygarlığını kurarken, bu dil uygarlığı bütün bilimleri günümüze dek oluştururken, kazandığımız kavramlar vardır. Tüze (adalet) bu kavramların başında gelir. İyice incelerseniz 'güzel'e ermiş bir yazıda ilk yaşayan 'tüze'dir. Sözcükler arasındaki tüze. İşte burdan kımıldayan toplum düşüncesi büyük dinlerle, büyük devrimlerle kişiyi çağdaşlığına erdirmiştir. Kişisel bütün kavramlar söylediğim yolla topluma ulaşmıştır, ulaşmaktadırlar. Yazınlar, dillerin toplumlara gözle görülmeyen bireyler gibi girmelerinden, bireyler gibi girdikleri toplumu

eğitmelerinden, devrimlere ulaştırmalarındandır. (Geri kalmış ülkelerin yazınları, bu tüze susamışlığıyla ayağa kalkarken, ülkelerinin egemen güçleriyle yasaklanmaları, yok edilmeleri belgesidir bu dediklerimin.) Sizin 'toplum şiirleri' dediğiniz yapıtlarım, kapıma gelen, çağırmalarıyla beni uyandıran, belki de benim yerime masaya oturan, okuduklarınızı yazdıran o sözcüklerdir. Deminden beri söylediklerime sizin de katıldığınıza kuşkum yok. Siz de katılacaksınız, bu yazıları okuyanlar da katılacak. Bu dildir çünkü hepimize egemen."*

* Bu konuşma 10 ocak 1996'da yapılmıştır.

On Beşinci Oturum

Kadıköy, 31 Ocak 2000

– Sevgili yapıtlarım bu son toplantı *Yapıtlarımla Konuşmalar I*'dekileri de sayarsak yirmi üçüncü oturum. Güneş büyüklüğünde bir günaydınla açıyorum.

En kısa oturumumuz olacak. Burada ilk dizemden son dizeme dek yaşadığımız ortak ürpertiyi anlatacağım.

Sizleri yazarken "sözcükgözler" gibiydim. Eylemleri gören, söyleyen onlardı. Sizler de birer sözcükgöz'sünüz. İçinizdeki binlerce binlerce sözcükle beni, yeryüzünü, evreni görmektesiniz.

Bu yapıta eğilenler dediklerimi gözlerindeki s ö z c ü k l e r l e okurlarsa sevineceğim.

Oturumu değişmez sevgilerimle kapatıyorum.

DİLATA

1. Baskı: 2000

1

Dilbilgisi dile dışarıdan bakar. Yanlıştır. Bilgidil içerden bakar dile.

Dilbilgisicilerin elinde dil, üzerinde otopsi yapılan ölü gibidir. Ele aldıkları dil değil dilin ölüsüdür.

Bilgidil köklerin yeni çağrışımlara doğru uzamasıdır. Dilin bilgisi tüm ayrıntılarıyla bilgidildedir.

Bilgidil, o dilin yetiştirdiği en büyük yazarların elindedir, avucundadır. Dil kurallarını yaşama geçiren onlardır. Dilciler bu iç olayı çok sonradan görürler. Saptamaya çalışırlar. Onlar bu gecikmiş çalışmalarını yaparken, o dilin gerçek iyeleri, gerçek yazarları bilgidilleriyle yeni gerçeklere varmışlardır. Bu böylece sürüp gider.

Söylemek istediğim özetle şudur: ölüler üstünde yapılan otopsiler yine de gerçeklere yaklaşabilir. Dilbilgisicilerin çalışma alanları ötekilerle bir benzerlik taşısa da başarısızdır. Yüzde yüz geçersiz bir yaklaşım içinde kalırlar.

Türkçe'de kimilerince eksik bulunsa da bütün ayrıntıları kapsayan Türkçe'nin, genel dilbilgisi daha yazılmamıştır. Eldekileri yadsımıyorum. Türk Dil Kurumu'nun çalışmalarında bu eksiklik çok kez onaylanmıştır. Yine de konunun başarılı çalışmaları elimizdedir.

Öte yandan bilgidil için bir tek yaklaşım yoktur. Taslak olarak bile üzerine eğilinmemiştir. İsterdim ki, araştırmacılarımız doğan çocukları izlesinler, onların kendilerine özgü bilgidil eğilimlerini gözlesinler, saptasınlar, bize sunsunlar. Bu çalışma yapılmadan dilin genel dilbilgisi başarısız kalacak.

2

Bugün Türkçemiz ile Batı'nın büyük dillerini ağırlıkları bakımından, yüklendikleri anlam bakımından düşünmek istiyorum. Onları birbirleriyle ölçmek, ölçümlemek istiyorum.

1) Batı dilleri: Batı dilleri derken öncelikle Fransızca, İtalyanca, Almanca, İspanyolca, İngilizce'yi anmak isterim. Bu diller Eski Yunanca'nın, sonraki Yunanca'nın, Latince'nin büyük bakışı içindedirler. Sözcüklerinin çoğu kendi coğrafyalarının getirdiği küçük ses değişimleri, ilkel sözcükleriyle tıpkı tıpkısına bir anlam birliğini gerçekleştirirler, kullanılıp giderler. Yerel dillerle birleşseler de, bu saydığım dillerde konuşanlar değeri ölçümlenemeyecek bir kolaylığa da böylece erişmişlerdir. Bu uluslar, yarısı ortak olan dilleriyle bilimde, güzel sanatlarda, öyküde, romanda, oyunda ne yazık ki şiir sözcüğüyle yaşatmak istediğimiz imde erken başarılar elde etmişlerdir.

2) Türkçemiz: Türkçemiz ne yazık ki geçmişbilimin olaylarıyla yüz yüze gelmiş, sonuçta sanki kötürüm edilmiştir. Orta Asya bozkırlarından gelen, daha emekleme aşamasında olan bu dil tam gelişeceği sıralarda batıya göç eden Türk boylarının İslamiyet'le ağız ağıza gelmesiyle kendi özel gelişimini durdurmuş, büyük yabancı sözcük yığınlarıyla, dil kurallarıyla karışarak kendi kendini öldürmeye girişmiştir.

Divanü Lugati't-Türk, yazıldığı çağda bir Türk dil anıtıdır. Bu anıt Türkçemizin ansiklopedisidir. Birçok Türkçe sözcüğü sunarken dil zenginliğimizi belgeler. Ne yazık ki Arapça bir kılıf içindedir. Ereklerinden biri .de Araplara Türkçe öğretmek olan bu yapıt ister istemez Türklere de Arapça öğretmektedir. Çünkü ülküsünü Arapça söylerken Türkçemizi geride bıraktığının ayırdında değildir. Adı bile ereğini yansıtmamaktadır.

O çağdaki yöneticiler, yeni dini bütün boyutlarıyla hemen benimsemişler, daha da ötesi onun egemenliği altına girmişlerdir.

Bütün bunlara karşılık Türkçe'nin kendi içindeki büyük güç, sözcük üretme gücü, dil yapısındaki doğurgan işlevliliğini bilgidil egemenlikleriyle okuma yazma bilmeyen kesimde başarıyla sürdürebilmiştir. Toplumun bu kesimindeki emreler dil

bayrağını kendi hakanlarına, sultanlarına karşı da olsa ta bilinçaltlarından gelen anlatılması olanaksız bir başarıyla, düğünlerde derneklerde, yenilgilerde, yengilerde göğüs sandıklarından çıkartarak obalarına dikebilmişlerdir.

Batı dillerinin ortak kolaylığını yukarıda anlatmıştım. Türkçemize geçmişbilimin gösterdiği bu birleşik karşı güç, uzun yıllar engelleme, durdurma, yaşatmama evreleriyle sürüp gitmiştir. Bir Batı dillerindeki kolaylığa bakınız bir de Türkçemizin karşılaştıklarına.

Sözünü ettiklerimizin ışığında görülebilen gerçek şudur: Türkçe yeryüzünün yapısı en sağlam dilidir. Sözcük türetme olanağı sınır tanımaz. Dilin içindeki bilgidil yine sınır tanımaz.

Bugüne dek yapıtlarımı Batı dillerine çevirenlerin hepsi, bütün çevirmenlerim, kullandığım sayısız sözcüklerin o dillere çevrilemediklerini, çevirseler bile bir tek sözcüğe karşılık üç beş sözcük kullanmak zorunluluğuna düştüklerini bana yana yakıla anlatmışlardır. Toplumun direnişinden çok sonra 1910'dan beri (Selanik'te *Genç Kalemler* olayı) kendi benliğini duyumsayan Türkçe, bugün bütün alanlarda başarılara ulaşmaktadır. Ankara'nın bağnaz yöneticileri, yeni yeni engeller koymasa özgürlüğe olan yürüyüşünü daha da hızlandıracaktır Türkçemiz.

3

Çocuk, anne karnında uluslararasıdır. Ulusal benliği var yok gibidir. Bilimin bu konuda kesin gerçeğe ulaştığını işitmedik.

Çocuk doğar doğmaz, ilk günün sesini duyar duymaz kafasındaki dil gölgesi kımıldar. Daha bir atom tozunun gölgesi büyüklüğünde olan kımıldamayı, çağrışımı sezerken yakını, uzağı da sezer. Uzaklığı, eski dilde "mesafe" dedikleri kavramı yakalar. Belki de ilk iki sözcüğün imi başlamıştır: yakın-uzağın imi.

Çocuğun ana çevresi ilk dil mamasıdır. Yalanır dudaklarıyla çocuk bunu. İnanıyorum ki çocuk ilk seslerle gelen ilk sözcükleri öğrenmez, yaratırken öğrenir. Ben böyle yaptığımı anımsıyorum.

Süt derlerken süt sözcüğünü işittim mi, buldum mu belli değildi. Ana baba sözcükleri de öyle.

Büyüdükçe çocuğun işittiği yabancı sözcükler, inanınız sevindirmez onu. Bilinçaltındaki bir düzende süt sözcüğüyle, baba sözcüğüyle işittiği örneğin limon sözcüğü aykırı gelecektir ona.

Ses uyumunun dışında olduğunu anlamayacaktır ya, duyması, işitmesi sanki tedirgin olacaktır. Çocuklar bu dil beşiği evrelerinde biz büyüklerin sezemeyeceği ölçüde dilcidirler. Dildeki bilgidil içindedirler. Çocukta bilgi ne gezer demeyiniz, bilgidil gezer çocukta.

Anlamaz ana babalar hemen kendilerinin uydurdukları söyleme kurallarını yavrularına geçirirlerken, onların güzel özgürlüklerini yok ettiklerini. Yavruların yarattığı nice yeni anlatıları körelttiklerini bir bilseler.

Biz büyüklerin hangi yaşta olursak olalım, okuduğumuz yapıtlardan irkilmemizin nedeni nedir? Yaşama düzenimizin üstüne ışıyıveren yeni sözcükler. Uyuyan, alışılmışın içinde uyuyan bilgidilimizin uyandırılmasıyla gerçekleşir dediğim olay.

Her yeni düşünceler taşıyan yapıt, eskilerde kalmış çocukluğumuzun yeni çocuklarla, yeni sözcüklerle yeniden dirilmesidir. Bir bakıma yeni çocukluğumuzdur.

Dil çocuktur. Çocuk kaldıkça kendini büyütmektedir. Çocuksuz diller, çocuksuz evlilikler gibidir.

Çocuksuz dil ne demek mi diyorsunuz? Anne babanın çocuğuna kulak vermemesidir. Onu kendi bildiği sözcüklerin içine kapatmasıdır. Oysa tam bu sürede iki yanın (öğreten-öğrenen) buluşması tersine döner. Öğreten çocuktur, öğrenmesi gereken anne baba. Çok yinelenen bir yakınma var; anne babalar ile çocuklar birbirlerini anlamıyor, anlaşamıyorlar görüşü. Burda suçlu olan anne babadır. Bilgidili anlamamakla çocuğun yarattığı "dilağacı"ndan gelme yeni anlatılara sırt çevirmeleridir. Ülkeler çocuklarıyla birer saat kazanırlar. Onlarla büyürler, uzaklara varırlar. Annelerin babaların uzaklara vardıkları bir ülke görülmüş müdür? Görülmemiştir.

Kendi adıma söylüyorum; yazabildiğim yapıtlar tanıştığım yeni çocuklardır. Önce tanışmışızdır sonra da ortak dille,

ortak oyunlarımızı oynamışızdır. Yazarı yazdığı sırada gülümseten, sevindiren, dinç kılan bu ortak dil olayıdır. Türeyen sözcükler 1/2, 1/3, 1/4 sözcükler sayılar evrenine yaklaşan, daha yaklaşan o sayasal duyarlıklar yer ile gök arasındaki kozmik ilişkiye ulaşmamızı sağlamıştır.

Dilin çocukluğu, kendi kendine doğurganlığı öylesine olumlu bir alandır ki, kimi büyük yazarları ölümsüz kılmıştır. O yazarlar da çocuğun bilgidil tansığını ülkelerinin gelecekle-rine taşımışlardır.

Yeri gelmişken analara babalara küçük bir öğüdümü şu-racığa sığdırmak isterim: çocuklarına dil öğretmesinler, kendi dillerini öğrensinler çocuklarından.

Eski bir dizemi bu alanda da anımsatmak isterim: "Doğan çocuk geleceği yeniler."

4

Bütün betikler sanki bir doğadır. Sözcüklerimiz arılar, kele-bekler gibi, bu doğaya kona kona onun sayısız doğumlarını kazanırlar, kazandırırlar.

Sözcüklerin arı olması, kelebek olması, kelebekler ile arı-ların evrenin bitmez tükenmezliğini yaratırken, arıdaki, kele-bekteki sözcük ulaşımları evrenin doğasal görkeminden daha büyük bir yapılar zenginliğiyle yaşamlarına geçerler.

Kırlarımızın çiçekleri, değişik bitkileri nasıl uçan küçü-cük yaratıklarla yeni doğumlara ulaşıyorsa doğanın arıları, ke-lebekleri o doğumların nasıl ebesiyseler, sözcüklerin küçücük arıları, kelebekleri o bilgidillerde, dilbilimlerinde yeni sözcük-lerin ebeleridir.

Çocuk, daha önce anlattığımız gibi anne doğumundan sonraki ilk iki yılda gerçek doğumunu yaratırken, kendi dili-ni bilgidilleriyle, bilinçaltında açan bilgidilleriyle oluştururken dil gerçeğinin yenileyicisidir. (Bkz. Dilata-1)

Kuşaklar arasındaki anlaşmazlık denilen olay, bir bölü-müyle bu yeni yaratının sonucudur. Dilata, çocukta, geçmişin belleğini gelecekte kılar.

Evrene kaç insan gelmiş geçmişse onların sayısının binlerce katı sözcük henüz söylenememiştir, dile getirilememiştir; doğan çocuklarla söylenecektir, dile getirilecektir.

Sözlemek olayı nedir? Biraz açıklamak istiyorum. Sözlemek olayı çocuğun susamasına benzer. Doğumdan sonra susayan minicik dudaklar ilk sütünde ilk susuzluğunu giderirken, yeryüzü maviliğinin, nice uzak olursa olsun çocuğa duyurduğu günaydın'ı yavrumuz karşılamak sevinciyle seslenme susuzluğunu da duymuş olur, duyduğunu yanıtlamak ister. İşte bu sözlemenin doğuşudur. Bu sözleme isteği çocuğun yaratısıdır. Yaşamı boyunca sürüp gider. Bu istek kendini aşarsa yeni yazarlarımız ülkeyi değerlendirir. Biz daha önce doğanlara düşen görev, çocuğun yaratısını anlayabilmek, onun konuşmasını izleyerek gelen çağa katılabilmektir.

Bütün yazarlar, bütün okuyucular kendi tutsaklıklarından kurtulmak için, kendi çocukluklarını anımsamak, sürdürmek zorundadırlar. Bunu yapmazlarsa "önceki kuşak" durumunda kalırlar.

Evrende daha söylenmemiş, yazılmamış milyarlarca sözcük vardır. En büyük dil, örneğin İngilizce nice sözcüğe ulaşmış olsa bile eksiktir.

Türkçemiz sözcük türetmede bir tansıktır. Batı sözcüklerinin tümünün karşılığı daha da ayrıntılarıyla üretilebilir. İsteyen istediği sözcüğü bu uğraşıyı sevenlere gönderebilir, yanıtını onlardan alabilirler.

Türkçemizin yapısı, dilbilgisine değil bilgidile dayandığı için doğurganlığının nerelere ulaştığının ayırdında değiliz. Şu da var: ulusumuz Müslüman olur olmaz, yönetenler, bu güne dek yönetimimizi üstlenenler sözcük dağarcığımızın büyümesinin değil, eldekilerin bile yok edilmesinin önderi olmuşlardır.

Bugünkü yeryüzü nedir? Birilerinin bilimin bütün olanaklarını üst üste, yan yana koyarak bulduğu bir kurgu. İyice bakarsanız, baktığınızı özetlerseniz bir sözcükler yığını. Bilimler geliştikçe, yeni oluşumlara ulaştıkça sözcükleri büyümekte olan, yadsınması olanaksız bir dil yapısı.

Bugünkü insan nedir? Geçmişlerden gelen, geçmiş çocuklardan gelen bilgidillerle büyük sözcüklere ulaşmış, doğan

çocukla, doğacak çocuklarla, güneşle sanki yarışan kavramlar yapısıyla, geçmişbilimi gelecek bilimlere açan başka bir diller yapısı. İnsanlar birbirlerinin dillerini kendi dillerine aktardıkça evrendeki özel anlamlarına, özel yerlerine yeniden ulaşırlar.

Dilin toplumlar, uluslar sonra da uygarlık yürüyüşü güneşten koptuğumuz ilk kıpıdan bu yana göz kamaştıran görkemiyle insanın doğadan önceki öğretmeni olan dille, dilin sınırsızlığıyla orantılıdır.

Yeryüzü ile insanın ortak eyleminin bütün dinlerden önce bu dil olayına bağlı oluşu geleceğin de göstergesidir. Çocuklarımızın bilgidilleri sanki bileklerimizdeki, masalarımızdaki, alanlarımızdaki saatlerimizdir. Bu saatlerin geleceğini yaşamak umuduyla. (Dil ile sayılar arasındaki ilişkiler ayrıca sunulacaktır.)

5

a) Çocuk: çocuklar hangi obada, hangi çadırda, hangi köyde, hangi ülkede doğarlarsa doğsunlar, annelerinden, uluslarından değil, doğadan, doğa katından doğmuşlardır. Onların yukarda saydığım ayrıntıları, imgeleri yok gibidir. Hayır, hayır yoktur bile. Bir çocuk düşününüz; daha gökyüzünün soluklarıyla açılacağı gelecek günlerle dolu olduğunun bilincinde değilken, nasıl annesini ulusunun bitişiğinde düşünebilsin? Annesinden, ulusundan ayrılmış değil, birleşmemiştir. Çocuk kendinden önceki ortamın eğitimiyle adını alır, yerini, yöresini alır, köyünü, kentini alır, ulusunu bulur. Kendi isteğiyle değil çevresinin istemiyle çocuk içine doğduğu dili bile, öteki dilatalarda söylediğimiz gibi değiştire değiştire benimser. İki yaşına dek ses ses yaptığı dille, kendi diliyle zenginleştirir doğduğu toplumu. Bu yüzden çocuk doğanın içinde, ulusunun dışındadır.

b) Kadın: sanıyorum kadınlar kocalarından önce doğayla evlidirler. Onun ta ana karnındayken kendilerine sunduğu kırmızıyı anlarlar. Anladıkları kırmızının ulusal olmadığını, evrensel bir çağrı gücünü taşıdığını, ilk kırmızı damara karşı ya-

rattıkları mavi damarla ortak olurlar. İlk sevgilisi doğa olan kız ilk evliliğini yaparken, bu ikinci yaratığın ulusuyla ilgisizdir. Onun dış görünüşüyle "yakışıklı" sözcüğü içine aldığımız gövdesini doğanın öteki damlası sayar. Doğa ulussuzdur çünkü. Doğa yapıştırma sözcükleri sevmez. Bir dağın, bir denizin, bir ırmağın, bir ormanın öteki kıyısındaki insanların adı Alman olmuş, bu kıyısındakiler Fransız olmuş, doğa yüklenmez bu oyunu. Kadın doğanın yüreğidir. Gülünce daha da çekici olur. Şunu da eklemeliyim kadınların bildiği tek dil "çocuk"tur. Doğada örnekleri vardır bunun. Olaylarla, kadının doğalık bir yaratık olduğunu gözlerimizle saptayabiliriz. Kadın çocukla doğanın, yalnız doğanın eşi olduğunu duyurur dokuz ay on gün sonra bütün sevgilerde. Kızın iletişimi çocukla seslenir. Kime seslenir? Erkeğine. Ne der? Kadın olduğunu söyler.

Anlattığım kadın Fransız mıdır, Alman mıdır bunu nasıl saptayabilirsiniz?

İşte yeryüzünün, yeryüzü toplumunun uluslar coğrafyasını bozacak ikinci eli kadındır. Sanıyorum kadınların bilinci, erkekler katında geçerli oldukça, uluslararası kadın erkek ilişkileri de artacaktır. Kadın ulusalcılığın karşısındadır, evlilik halkasının içinde kendi ulusundan bir erkeğin adını taşısa da.

Şimdi bir karşı görüş duyuyorum. Soruyor bana: "Kadınca duygu ve eğilimleri ortaya koyarak bir kadın tanımlaması yaptım. Bunun Fransız mı Alman mı bilinmesinin olanaksızlığını belirttim. Yine o biçimde bir genel erkek tanımlaması yapsaydım onun Fransız mı yoksa Alman mı olduğu anlaşılabilir miydi?" diyor.

Ne güzel! Ulusların erkekleri de bıkmıştır uluslar ayrılığından. Savaşların sonuçlarında yengiye ulaşanlar, yendiği karşı yanın kadınlarını alıp götürürlerken, yukarda anlattığım doğadaki kadın gerçeğini doğadaki erkek olarak yaşarlar. Bilinçaltlarındaki düğümü utku sevinciyle örtseler de yaptıkları ulussuz yaşamalar ülküsüdür.

Günümüzde uluslararası evlenmeler geçmişte kalan "utku armağanı kadın kapma" eyleminin yumuşak bir görüntüsüdür. Kadının da erkeğin de ağızlarında dolaşan sevgi, sayılar gerçeğinin ağızlardaki soluğudur.

Yine o karşı düşünceyi ben dile getiriyorum: söylediğimiz olayda doğacak çocuğu kendi soyuna katma isteği yok mudur? O sanki artıkdeğerdir. O anda düşünülen bir tasarım değildir. Nitekim o yolla doğan çocukların ille de baba ülkesinin yurttaşı olduğu, olacağı söylenemez. Eğitimini nerede geçirirse, kendi bilgidilini hangi ortamda yaratırsa oranın yurttaşıdır o çocuklar.. Birçok romanda işlenmiştir, sözünü ettiğimiz konu. Bu sözlerimle kadını aşağılamıyorum. Kadın doğanın erkekten önceki bölümüdür derken, övüyorum onu, daha da değerlendiriyorum.

Dediklerimi yüreğinden anlamayan kadın değildir.

Erkek, kadın, çocuk üçlemesi bir tutsaklık damgası değildir. Bu üçlem üç boyutuyla da birbirinden ayrılabilirler. Erkek ile kadın kimi durumlarda açıktır geleceğin gelgitlerine. Nitekim Almanya gerçeği ya da Avrupa'nın öteki ülkelerindeki Türk gerçeği gözlerimizin önünde. Daha üçüncü kuşağa varan ulustaşlarımız iki ulus arasında seçim yapmak zorunda bırakılır bırakılmaz kendi ülkelerinin yandaşı olmaktan çıkabilmişlerdir. "Nerde karnın doyarsa ülken orasıdır" sözü günün saati. Çocuğun bu davranışı incelenirse ileri sürdüğümüz bilgidil gerçekliğini yeniler. Çocuk yeryüzünü kendi buluşu olan bilgidille bütünleştirir. Yine ora ülkelerinde bu dillerin en üstün düzeyine varan çocuklarımızın bu başarısını başka bir yorumla değelendirmek olanaksızdır.

Bu gerçeği görelim. Çocuklarımızın Türkçemizin büyük varlığını görmelerini kendi bilgidillerine varmalarını, başka saplantılara varmalarını önlemekle yardımcı olalım.

Şu yönü de belirtmeli; bütün ulusların çocukları ancak kendi dillerini en ileriye götürebilir. İçlerindeki büyük güç kendi atadilleridir.

Sonuç: Yukarıda anlattığımız çocuk bölümü, kadın bölümü yer yer karşı alanları da içermekteyseler de şu bir tek sözcükle birbirinden ayrılırlar; o bir tek sözcük "söyleme"dir. Çocuk söylemelerini kendi olmuşunda bulur. Dillendirir bunu. Kadın, olmuşun olduğudur. Yeni bir ayrıntı ya da özellik katmadan o güne dek yaşadığını söyleme geçirir.

Yurtlar çocuklarıyla yaşar.

6

Bilincinin gördükleri sayıların açık kalmış yönleridir. Biraz bilinir bu deyim biraz bilinmez. Ya da kendisinin nerelere vardığı biraz bilinir biraz bilinmez.

Bilici, sağlık nedenleriyle doğanın ilk kurallarına yenik düşmüştür. Doğanın ilk kuralları, olağanüstü sayılarını ister istemez yaşatıyordur orda. Bu sayıların bir ucu çok öncelerde bir ucu çok sonralarda olabilir. Bilici bir ucu kendinde olan, bir ucu yüzyılımızda olan bu çizgiyi sayrılığı nedeniyle taşımış olabilir. Doğadışı bir olay değildir bu. Sayıların var olduğunu gösteren bir belgedir.

Şunu da düşünebiliriz; bütün çağlarda yer yer görülen büyücülerin kimi sayrılıkları iyileştirmeleri olayı yine sözünü ettiğimiz sayılar gerçeğiyle açıklanabilir. Büyücünün parmakuçlarına değen sayı, sayıların gövdesindeki kopuk sayıya ulaşınca birleşimler evrenine geçiyorsunuz. Sayı, çektiği evreniçi yaşamadışı durumunu değerlendiriyor. Sayıların sistemine giriyor büyücü, başarısını göstermiş oluyor. Sayılara bugün için egemen değiliz. Başka bir konuşmada söylediğim gibi bir gün gelecek sayılar sözcüklerini bulabileceklerdir. Neden aramalıyız sayıları? Bir başarı değildir sayıların gerçeğini avuçlarımızda tutmak.

O başarıya varsak bile bizden gelme, bizden çıkma değildir o güç. Sayıların sevgi değiştirmeleridir. Sayılar da sevişirler çünkü. Onların dişilik, erkeklik, çocukluk durumları vardır. Çocuklar büyürken yeni çocuklar doğar, sayılarda bütün, evreniçi yapı değişmez böylece. Belki de kadınlığı da erkekliği de tek gövdede yaşayan sayılarımız vardır.

Sayılar neden çoğalır durmadan? İnsanlar, bütün yaratıklar, bütün sürez sayılarla beslenir de ondan. Yemiş veren bir ağaç kim bilir kaç yüz bin sayının gücüdür. Güzel bir im kim bilir kaç bin sayının yıkana yıkana bize ulaşmasıdır.

Doğa doğmaktan gelir. Doğmak erkek ile kadından başlar. Daha ileri gideceğim, tek gövdede kadınlığı ya da erkekliği taşıyan sayılar nasıl yadsınamazsa, yalnız erkek ya da yalnız kadın olan sayılar da olabilirler, doğurabilirler. Sayıların insanlardan ayrıcalığı budur.

Sayılar bütün ana özdeklerde çoğalırken, azalırken yeni olanaklara ulaşırlar. Örneğin Altın (Au) +1, +3 değerliği çoğaltırken, azaltırken, sonsuza dek azaltırken yeni olanaklara ulaşırken nerelere varır, neler söyler kim bilir? Gümüş (Ag), demir (Fe) de öyle, bakır (Cu) da öyle, demek istediğim bugünkü bilimin yeni bilimlere nerelere dek açık olduğu, sayıların evrendeki genel yaşamda nerelere dek egemen olduğunu anımsatmaktadır.

Bugün telepati denen olay sayıların belki de karşı cinsli sayıların çağrılarının içini, ötesini anlatmaz mı?

Matematikte geçen sonsuzluk işareti (∞) ne demektir? Sayıların egemenliğinden başka ne demektir? Sayılar fiziği ve kimyayı yaratırken, sayıların süresi başka yerlerde de söylediğim gibi sürezi yaratır. Gözle görülsün diye özetliyorum, mum fitili yandığı sürece o küçük sürezi yaratır. Patlamalardaki güneşler fizik ve kimya birleşimi yangınlarını sürdürürlerken büyük sürezi yaratıyorlar. Biz minicik insanlar bu büyük olayı İÖ, İS diye benimsiyoruz.

Sayılar ölümsüzdür, yaşsızdırlar. Yaşlanmazlar, eskimezler, küçülmezler, değişmezler. Onlar öylesine sevişkendirler ki, bizim gibi arada bir sevişmek sayrılığından yoksundurlar. Hep sevişirken'dedirler. *Seviştilerken* yapıtım sayıların sevişmelerine bir göndermedir.

Buna karşılık, ölümsüz olmalarına karşılık sayılar doğururlar da. İnsanların, bitkilerin, hayvanların gerçekte ölmediklerini sayıların ölümsüzlüğü yaratmıştır.

Anımsıyorum yukarıda sayıların çocukluk durumlarının da olduğunu söyledik, bir yerde de değişmezler, yaşlanmazlar, ölmezler dedik. Bu bir çelişki değildir. Çünkü; sayılar varlığını başka varlıklarla durmadan değiştirirler. Çocuk kalan, gün gün başkası olur. Sayıları insanlardan ayırt etmek için onların etkenliğini unutmayalım. Bütün evren sayı etkinliğinin etkenidir, ondan etkilenmiştir.

Sayılar bütün evreni oluştururlarken, kuşkusuz dili de oluşturmuşlardır. Diller, sayısal söylemlerdir. Sayıların sözcüğe dönüşmesi olayı sözcüklerin sayı kökenli varsıllıklarından ötürüdür.

Dilata başlıklı yazılar bir bütünü yaratır, açıklamak ister. Dilata en yaşlı sayı.

7

a) Türkçemiz bir büyük coğrafyadır. Atlasını göre göre, söyleye söyleye bitiremediğimiz.

Sözünü ettiğim coğrafya yeryüzü yuvarlağıyla sınırlı değil. Dilimizin anlam boyutlarıyla düşünülmesi gerektiğini anlatmakta. Türkçemizin sözcüklerindeki, sözcük eklerindeki, türemelerindeki büyük genişliği sanıyorum hepimiz duymaktayız, yaşamaktayız.

Anlatmak istediğimiz, bugüne dek bilemediğimiz söylemler, işitmediğimiz yenilikler öylesine gelir ki dilimizin ucuna, karşımızdakinin de bizim de gözlerimiz parlar.

Şaşarız, bilemediğimiz söz akışının bizi getirdiği, bize işittirdiği yerde. İşte bu coğrafya dilimizin türetisel varsıllığıdır.

b) Işınlar dilidir Türkçe. Dil yapısıyla yeniler evreni. Şaşmışımdır, şaşacaksınızdır. Türkçe'nin bütün sözcükleri birbirinden uzak gibi olsalar da birbirine değen bir anlam ışığı üretmektedirler. "Elektrik" diliyle söylersek "voltları", "amperleri" birbirleriyle "uyumlu uyumsuzluk" içindedirler. Uyumsuzlukları da olumludur. Bizi yeni türetmelere ulaştırırlarken sözcüklerimizdeki genişlemeyi kazandırırlar. Karışık akım baş içi "ampullerimizde" minarelerin "mahya"ları gibi yanıp sönerken, kendi evrenselliklerini de anlamın evrenselliklerini de ta uzaklara dek, bize dek ulaştırırlar. İlerde bu yazıyı okuyanlar şimdi kullandığımız "elektrik" çağrışımlı sözcüklerin de dilimizden çıkarıldığını yine bu türetmeler yolunun bir başarısı olarak görebilecektir.

Ben yapıtların dizildiği odalarda uyuyamam. Yüzlerce yapıtın içindeki yüz binlerce ışık yatağımı da, yastığımı da, yüzümü de öylesine bol bir aydınlığa gömer ki, kaçıverir benden "uykucuk". Sözü, belki güleceksiniz şuraya dek uzatabilirim: odalar dizili yapıtlarla aydınlıktır, mum yerine, "ampul" yerine.

c) Soyut ile somutu birlikte taşır bütün sözcüklerinde Türkçemiz. Havuç derken, lahana derken, daha başka anlatımları da içerir. Bir bakıma soyuttur bu iki sözcük. Söylediklerini öyle ustalıkla sunarlar ki, işiten yalnız havuçta, yalnız lahanada değildir.

Türkçemiz alın yazısı derken, uyku öncesi derken yine daha başka anlatımları içerir.

Kimin alın yazısı?

Kimin, nerelerdeki uyku öncesi?

Bu soyut anlatımlardaki belirsizlik bir bakıma gözle görülür gibidir. İstesek elle tutabileceğimiz gibidir.

İşte dilimiz bütün sözcükleriyle soyut ile somut kardeşliklerini anlam birliklerini birbirleri içinde bize ulaştırırlar, bizi birbirimize ulaştırırlarken.

d) Öteki aydınlığı bu aydınlığa taşır Türkçemiz. Daha güç olanı gerçekleştirir; belirginliği taşır o bütün sözcüklerinde.

Türkçemiz öyle bir yapıya ulaşmıştır ki, sözcükleriyle kendi dilbilgisini de yeniler, değiştirerek yeniler. Başka dillerde olduğu gibi birçok ekleme kurallarla mutlu olmadığından, sakallı bilginlerin masa başlarında eli kolu bağlanmış, özgürlükleri kısıtlanmış bulunmaları dolayısıyla bir saat gibi içinde bulundukları sürezi bir kıpı bile şaşırmadan, geciktirmeden karşısındakine anlatabilirler. Bu üstünlük ne yazık ki, evrensel anlamlar evrelerinde bugüne dek saptanamamıştır, bilinmemektedir.

İmler alanında olsun, bilimsel alanlarda olsun anlatım gücü en yüksek araç Türkçe'dir. Yarının Türk yazarlarının çabalarıyla bu gerçek evrensel alanlarda benimsenecektir, onaylanacaktır.

İşte bu aydınlık öteki aydınlığın başlangıcıdır. Söyleme gücü, anlatma gücü, duyumsanma gücü böylesine büyük olan bir dilin gecesi, öbür anlamıyla karanlığı daha öbür anlamıyla "ne dediği belirsizliği" yoktur.

e) En eskil yaratıktır dilata. Neden mi? Hepimizin yeniden yaratmasıyla...

Eskinin uzaklarda olduğunu düşünmek yanlıştır. Eski ölümsüz biri. Doğan çocukta yeniden soluk almaya başlayan

biri. Doğan çocuğun kendinden öncekilere öykündüğünü mü sanıyorsunuz? Yanlış. Doğna çocuk kendinden öncekilerin davranışlarını görmeden başlar kendi davranışlarına. Çocuğun önceliği din betiklerinin Tanrı'yı anlatırken ileri sürdükleri sava benzer: çocuğun kendisinden öncesi yoktur. O, yaşamasının bütününe de diline de yeniden başlamıştır, "kendil"dir. Bu başlama çocuğun boyu bosudur, boyu bosu olacaktır. Onlarsız bir varlığı evrenine katmış olamaz. Çocuğun dili anlattığımız bu yeniliğini nerden mi almakta? Dilatadan.

Nasıl mı? Sanıyorum doğanın yapısı coğrafya dediğimiz gerçek burada düşünülebilir. Çocuğun soyu yeryüzü coğrafyasını gezerken unutulmaz bellekler kazanmaktadır. Belleğe giren coğrafya nice genişse çocuğun derinliği o düzeyde büyür, büyük olur. Bellek yavrunun dedesine, teyzesine benzemesi gibi atalarının yaşadığı coğrafyaya da benzer. Bellekte kalmış, söze gelmemiş, söylenmemiş duyarlıklar kuşaklar sonra dirilirler; çocuğun atadilini oluşturabilirler.

Çocuk kendi dilinden uzak bir ortamda büyüse bile, başka dilin içinde kalsa bile atadili bellek evreninde, çocuğun belleği evreninde küçüle küçüle yaşar yok olmadan. Dirilmese de ölmez. Hayır, dirilir belki de!

Çocuk ile dil arasındaki ilişkiyi ben anlayamam, siz anlayamazsınız. Evrenin bütün aydınlığı "yüzüne bakınca anlar".

8
Bellek–1

Büyük bir bellektir koca evrenin kımıldaması. Şaşırmaz, yanılmaz, unutmaz. Günleri en eski aydınlığa yenilerken, sizi evrensel yapıya götürmüştür, ta ordan, evrensel yapıdan getirmiştir. Boyutlar değişmiş olabilir. Eski günlerin ağacı, otu, hayvanları belki de ısıları yaşam uzantılarını yitirmişlerdir. Yine de sürüp gitmektedir güncellikleri. Belki yeni uzamlarıyla size ulaşacaktır.

Bellek görülmez bir adam. Ayak izleri var, parmak izleri var. Buralardan geçtiğini ya da bu izleri çözerken buralardan

geçtiğimizi kendi gözlerimizle görüyoruz. Bu kıpı içinde görmek de bellek olmaktadır.

Ne başkalık! Görmenin bellek olması ister istemez bizi düşündürmektedir. Bellek bir bakışmadır diye görme eyleminden bile kuşkuya düşüyoruz. Anımsama sınırsız. Anımsamada "kendimiz olmak" sınırsız. Usun yürüyüşü bu açılara varınca ondan da kuşkulanıyoruz. Us dediğimiz belleklerin yeni "kopyaları" olmasın? Ya da gelmiş, geçmişin yeniden gelmişliği olmasın?

Bellek-2

Bellek nasıl oluşur?

1- Dünkü çizginin bugüne varmasıyla,
2- 0'dan 9'a dek sayılar içindeki eylemle,
3- Sürezle,
4- Özdekteki fizikle,
5- Özdekteki kimyayla.

Yukarıda saydığımız tasarımlar birbirlerinin içine düşen gölgeleriyle de eylemlerini uzaklaştırmış olmazlar, tam tersine daha da var kılmış olurlar. Belleği açıklamış olurlar.

Belleğin doğuşu yukardaki nedenlerle ya da daha başkalarıyla saptansa da hangisinin ilk olduğu, bu nedenlerin nasıl sıralanabileceği daha saptanamamıştır.

En eskiden ulaştığım bir gerçek vardır: duyarlıkların duyula duyula, eskiye eskiye düşünceyi oluşturması.

Geceden korkan çocuk 20 yaşına varınca "Hayvanlar padişahı gecedir" derken o ilk duyarlığını "düşünceye" dönüştürmüş olmakta değil midir?

Belleğin ilk kımıldanışı da en eski bir duyarlığın belki örneğin; küçüklükte geçirilmiş bir ev içi ölümü, yakın birinin ölümü bizlerde anımsamanın ilk basamağını oluşturmuştur.

Böylece eğitilen baş içi gücümüz benzer olaylarda benzer ilişkiler kurabilmiştir.

Sonuç olarak bellek kişinin ya da uygarlığın ilk yapıtaşıdır. Yeryüzü yuvarlağının dönüşü bile gelenekseldir.

Bellek-3

Bellek doğa yapımına özgüdür. Belki de doğanın atası oluşumundadır. Dilata olur da bellekata neden olmasın?

Şimdilerde kopyalamada yenilikler birbirini kovalamakta. Bunların tek eksiği "belleksiz" oluşlarıdır. Değerleri kısıtlıdır. Ortak mayadan yoksundurlar.

Bellek çağları geleceklere sergilerken insan, bu buluşlar ile kendini sınar (gösterir).

İnsanın gövde yapısı sanıyorum bellekler yığınıdır. El tutmanın, kol uzanmanın, ayak yürümenin, bacak hızlı yürümenin anılarını taşır. Babadan oğula, anneden kıza bilemediğimiz ulaşımlar bitmez tükenmez. Yeryüzündeki insanların kökeni ne olursa olsun bu birleşik bellek kişilerarası, uluslararası benzerlikleriyle yadsınamaz.

Geçmişbilim daha yakından incelense Doğu'daki bir sultanın Batı'daki kraldan pek uzak olmadığı, kimi eylemlerinde ortak belleklerle gözüktükleri yadsınamaz bir gerçektir. Böylesine ötelerde olup da böylesine birliksel düşünmek bir yeryüzü belleğidir.

Sergilediğimiz olaylar büyük göçlerle, büyük yapıtlarla açıklanabilir. Günümüzde çok yaygın bir görüş var, yeryüzü küçülmüştür diye. Oysa yeryüzü bütün çağlarda küçüktü. Bütün çağlarda birbirinin benzeriydi. Bütün çağların doğu, batı, kuzey, güneydeki insanları ortak belleğinin dışına çıkamayacak ölçüde bellek tutsakları idiler.

Bellek-4

Dil ile bilgisayarın ortaklaştığı alan bellektir. Geldim, geldin, geldi, geldik, geldiniz, geldiler dizisi sayılar dizisinin öteki görünüşüdür. Dillerin bütün sözcükleri özel çağrışımlarla dizilirken insanı sanki düşünmeden düşündürürler, konuştururlar. Bellekdille yazdırırlar.

Bilgisayardaki dil, dildeki bilgisayar gerçeği budur. Sözcükler giyinik sayılarımızdır derken, sayıların çıplak sözcüklerimiz olduğunu da söylemiş oluruz.

Düşünebiliriz, bellek olmasa sayılar olmazdı diye. Hemen duyulan içimizdeki yankı sözcükler olmazdı. Böylece yaradılış aydınlanmış olur. Bütün evrendeki yapıtaşları sayılarımızdır. Onun sınırsız değişmeleri, bilimin bütün dallarını yine kendisi inceler. Şimdi yıldızları sayarken ulaşabiliriz; doğa en büyük bellektir.

Yapıtlarımla Konuşmalar II'de sayı ve sayısallarla ilgili birçok düşüncelerim vardır. Bunları ortak bir puntoyla göstermişimdir. Bu bellekler dizisini okuyanlardan daha doğrusu bu dilataları okuyanlardan dileğim şu; sözünü ettiğim değişik puntolarla yazılmış bölümleri de buralara taşısınlar.

Demek istediğimi daha iyi anlatabilmemi sağlamış olurlar.

Bilgisayarlar bence daha ilk biçimindedirler. Gün gelecek, günler gelecek elimizdeki bilgisayarlar çok yenileriyle yer değiştireceklerdir. Günümüzde yalnızca belleksel güçleriyle yardımcımız olsalar bile yarın şimdiki güçlerine yenilerini katacaklardır. İnsana karşı insanlıklarıyla başkaldıracaklardır. Kendilerine gerekli olan güce, yine bellekleriyle yeni evreler ekleyeceklerdir. İsterdim o çağlara ulaşabileyim, o çağlarda yapıtlar yazabileyim.

İnsan varsıllığı bu güne dek ne bulduysa uygarlık adına ve gerçekleşebildiyse, doğanın varsıllığı içinde kalmıştır. Mikrobu bulan da, elektriği bulan da, sayıları bulan da doğa varsıllığının dışında değil. Bir gün gelecek, insan doğanın dışına çıkabildiği ölçüde kendi varsıllığını yaratacak bambaşka bir evrende. O evren bile insanla yaratıldığına göre nasıl "bambaşka" olabilir?

9

Şimdi dilağacı olsun konumuz:

a) Dil bir ağaçtır. Kökü, dalları, çatalları, yaprakları, kök uzantıları olan. Çiçekleri konuşmalarımız, yemişleri yapıtlarımız olan. Bir dilağaç öbür dilağaca dönüştürülemez, kendi kökünden koparılamaz.

Diller birçok nedenlerle yaprak değişimi yaparlar. Ötekinin aldığı yaprak ilkin bir genişleme kazandırmış gibi değerlendirilse de yıllar geçince aşılandığı dalın o bölgesini çürütür.

Başka dillerden gelen yapraklar çoğaldıkça, yaprak alan dalın doğasal yaşamı durur.

Sonuçta o dilin, ulusun soluk alması bile durur. Geçmişbilim böylesi olayların tanığıdır. Dilini yitiren ülkeler bir süre sonra ülkelerinin tutsaklığını görmüşlerdir, daha daha ülkelerini yitirmişlerdir.

b) İşte bu başlangıçtan sonra dilimizin XI. yüzyılda karşılaştığı değişimi konuşabiliriz.

Orta Asya'nın kıt yeşilliği biter bitmez o güzelim dağlar, ovalar, çorak sınırsızlığa varınca Türklerin göçleri de çok büyük ölçülere ulaşmıştır. Besbelli ki, bu son açlıktan önce de kuzey bölgelerde benzer yokluklar sonucunda başka göçlerle karşılaşmıştık.

Son göç umulmadık özverilerle yüz yüze getirmiştir bizi. Arap akıncılarının, sonra İran egemenliklerinin etkisinde kalan ulusumuz, göçebelik yıllarında tam geliştiremediği özel varlığını en az yarı yarıya yitirmek zorunda kalmıştır. İslamiyet'i benimsemek onu başka görevlere itmiştir. Savaşçı ruhu İslamiyet'in içinde de yeni devletler kurmak gücünü, başarısını göstermiş olsa bile, konumuz olan Türkçe büyük ölçüde yenilgiye uğramıştır. Bu yenilgi Anadolu içlerine dek sürüp gitmiştir. Yukarıda yazıya başlarken söylediğimiz "a" bölümü, anlatmak istediklerimizin ötesidir.

Dilağacına konan yapraklar, yabancı sözcükler bugün öylesine çoğalmıştır ki dallar bile görünmez olmuşlardır. Ben ilkokula başlarken, bayram günlerindeki yazışmalar şu sözcüklerle yapılırdı: "İydiniz said olsun." Bugünün gençleri için ekliyorum Balkan Savaşları'ndaki durumu. Osmanlı İmparatorluğu'nun egemen olduğu Balkanlar'da Rumlar, Arnavutlar, Sırplar, Karadağlılar, Makedonlar, Bulgarlar... ulusal benliklerine ulaştıklarında Osmanlı Türkleri bilmem kaçıncı uykularındaydılar. Adını saydığımız uluslar ulusallıklarını öne sürerek özgürlüklerini isterlerken öğrenebildik Osmanlı değil, Türk olduğumuzu.

Bütün yazılarımda öne sürdüğüm, dilin bir ulusu var ettiği düşüncesi o günlerde Selanik'te çıkan *Genç Kalemler* dergisinin ulusal ülküsüydü, varlığını yaşatma ödemesiydi.

Unutmamalıdır, dilden yitirilen sözcüklerin biri ülkeden kopan bir bölgedir. Tersi de doğru. Dilden atılan yabancı sözcüklerden biri, ülkenin kurtarılmış bir bölgesidir.

Dilağacımızın o yapraklarını kurtaralım; kendimizi, ülkemizi uygarlığa ulaştırmak istiyorsak tek yol kendi dilimizdir. Bütün söyleyeceklerimizi kendi dilimizde anlatabilmemizdir.

Yazımıza "dilağacı" dememiz bizi nerelere götürecek...

Bunu çok yaptık ya;

1) Bir ulusun dili kendine özgü kurallarla büyür, genişler, çağdaşlaşır.

2) Dilağacı kavramı, dili ulusal benliğine kavuştururken o ulusun geçmişbilimdeki çizgisinin getirdiği aykırılıkları, eksiklikleri, toplumun bir bölümünün alışkanlıkları nedeniyle kaldığı tutsaklık düzeyinden kurtulmalarını sağlamak ister.

3) Dilağacı o tutsak kalmışlara gözle görülür ağaç sevgileri içinde Türkçe bilincini aşılar.

4) Dil bilinci ülkenin varlık bilincine dönüşürken ulusun bilinçaltı yeni bir evreye ulaşır. Dil sömürüsünün ülke sömürüsüyle ortak olduğunu da anlar. Sömürülmüş, sömürülmekte olan ülkelerin en açık görüntüsüdür ülkenin bütün ortak yerlerindeki yabancı sözcükler egemenliği. Bugün köy bakkallarının bile adı "Olimpiyat"tır, "Star"dır, daha büyük yerlerde "Golden Market"tir...

Susuyorum. Sözü kime mi bırakıyorum? Kime bıraktığımı sanıyorsunuz? Çocuklara, yine o çocuklara: doğan çocuk geleceği yeniler.

10

Dilağacını öteki yönüyle anlatmak istiyorum; "ağaçtakiler"i sunuyorum.

Çoktur yazamadıklarım. Bir de şu: Güneş nedir? Nereden gelmiştir? Nereyi aramaktadır? Kimin sözü, kime yönelik söz?

Güneş bir ağaçtır. Gezegenler güneş ağacının dallarıdır. Bu ağaç; güneş ağacı bile daha uzak, daha büyük güneş ağacının dallarından biri. Göğün sürezsiz boşluğunda düşüne dü-

şüne bulduğumuz bu ağaç hepimizin ilk umusu, ilk güzelliğidir.

Ne güzel ağaç olmak. İnsan, hayvan toplulukları nedir ayrı ayrı birer ağaçtan başka? Atainsan, atahayvan birer kök. Dallarıyla günümüze ulaşan yaşama süresi çağlardan çağlara sarkmış birer dev ağaçtırlar. Üçüncü gözlerimizle gördüğümüz bu ağaçları hangimiz yadsıyabilir? Biliyorsunuz bütün insanların eski deyimle "şecere"si vardı. Bu "şecereler" kişinin, kişilerin onur belgesiydi. Değerli atların "şecereleri" bugün de elden ele dolaşmaktadır. İnsan, hayvan tek sözle canlıların ağaçlığını bilim de yadsımamaktadır. Doğan çocuk bağlı olduğu kökle mutludur ya da mutsuzdur.

Ne güzel ağaç olmak!

Ya bitkiler. Onların hepsi bir tanık istemeden, bir tanığa gereksinmeleri olmadan birer ağaçtırlar. Kimi küçük kimi kocaman. Çiçekler ağaçların çocuklarıdır. Örneğin buğday, arpa, yulaf, pirinç yemişleri başak olan yarı yetişkin ağaçlarımızdır.

Ağaçlar yüzlerce yıl yaşamış örnekleriyle çağlara tanıklık ederken biz insanlara da uzun yaşamak özlemini sunarlar. Dalbudak varsıllıklarını gözler önüne sererlerken bana "ağaçtakiler" gerçeğini sunmuş olurlar.

Yazı da ağaçtır. Kişiyi birey kılmakta, bireyi anlam kılmaktadır.

Yeryüzünün bütün yazarları şiirde, romanda, öyküde, oyunda, eleştiride daha daha felsefede, bilimsel ürünlerinde kendi ağaçlarının kurgularını yaşamaktadırlar.

Yazı ağacını yaratanların bütün saydığımız ağaçlara üstün bir yanı var. Ötekiler; güneş ağacı, insanlar, hayvanlar ağacı kendilerini yinelemekle görevliyken yazı ağacını yaratanlar çok değişik, çok başka, birbirine benzemeyen ürünler vererek en gerçek ağaçlarımız olduklarını saptamaktadırlar.

Yazı ağacının altında büyüdüğümüzü, yarı ağaçlarımızı büyütürken evrenselliğimizi hangimiz duymaktayız?

11

Okuduklarımız aydınlatıyor bizi: yeryüzünün neresinde doğarsa doğsun çocuklar şu seslerle katılıyorlar yeryüzüne; "mama", "gogo", "lala". İşitildiği gibi ilk ses "mama"dır. Bunu kendi dudaklarımızda yaşatırsak daha iyi kavrayabiliriz. "Ma" sesi dudaklarımızın içiyle yapılabilen bir duyum. Neyin mi duyumcusu? Açlığın, susuzluğun ya da eksilen sıcağın duyumcusu. Yavrumuz açlığını, susuzluğunu, üşüdüğünü bu iç sesle anlatabilmektedir.

Ötekiler dudağın dışıyla duyulabilen istekler. "M" sesinin yeryüzünü kaplayan genelliği bütün çocukların atasal birliğinin de belirtisidir.

Çocukken bir olduğumuzu, sonradan ayrıldığımızı sergiler çocukların dilbilgisinden uzak bu davranışları. Bu, nice kez yinelediğimiz bir gerçeğin de tanığıdır. Çocuklar ilk yaşlarında bilgidilleriyle birer dil kurucusudurlar. Çocuk usları çevresindeki dile uymadığı çağlarda, bu çevre dillerin kendilerini tutsak kılmadığı evrede birer özgür yaratıktırlar. Doğarlar, çevredillerinin egemenliğine girerken birlikte getirdikleri anne-oluşum özgürlüğünü yitirmiş olurlar.

Bize düşen bu sürecin çocuklar adına uzamasını sağlamaktır. Hangi çocuk söylediğimiz "m" özgürlüğünü daha geç yitirirse, usu daha çok gelişime uğrayabilecektir. Kendine özgü kişiliğe o çocuk daha çabuk ulaşabilecektir. Daha çabuk diyorum, bu özgürlüğü daha önce yitirenler kişiliklerine daha geç ulaşabilirler çünkü.

Ne güzel "ma-ma" demek!

12

Düşünüyorum, büyük ozanların büyük yazarların büyük ortaklığı nereden gelmekte? Hepsi birbirini tanıyor gibiler. Hepsi birbirinin bıraktığı yerden kendi işlerine başlamış gibiler.

Bu dilatalar dizisini yazarken ayırdına vardım, o ozanların, o yazarların ortak yeri çocukluklarıyla ilgili olan bilgidil olayıdır. Çocuğun toplumdaki dile ulaşmasından önce geçir-

diği o dil özgürlüğü alanında kendine özgü buluşlarıyla yarattığı bilgidildir hepsini birbirine yakın kılan. Ozanlar nice deneyim kazanmış olursa olsunlar, içlerindeki o bilgidil parıltısı hep sürer gider. Onların sürekli yeniliği, yazılarındaki sürekli devrim bundandır.

Türkçemizde büyük yapıtların az oluşu da bundandır. Çünkü Türkçemiz başka dillerin, başka sözcüklerin tutsaklığını yaşarken çocuktaki bilgidili daha çabuk öldürmededir.

O karşı etki daha az çocuğun başarıya ulaşmasıyla ters etkisini sürdürebilmededir. Gidilecek yol yine bizim yolumuz: Türkçe'yi yabancı diller boyunduruğundan kurtarmak.

Fuzulî, Bakî, Falih Rıfkı Atay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Peyami Sefa, Abdülhak Şinasi Hisar, Memduh Şevket Esendal, Sait Faik, Orhan Burian (bu adları anarken bir sıralama anlayışı güdülmemiştir) bizim unutulmaz bilgidilcilerimizdir. Hepsinde, ozan olmasalar bile kendilerindeki özel bilgidilleri "yaşamakta" görürüz.

Onların bir bölümü büyük ozanlarımız. Öbürleri düzyazıyla değil, imle "şiirle" kendilerini anlatmak isteselerdi ne büyük başarıların tanığı olurduk.

13

Kişi neden tek başına görünse bile, bütün yazılarını kendi adıyla sunsa bile neden böylesine yalnızlıksız'dır?

Kişi, yıldızları görürken, onların yalnızlığına katılmazken nasıl çok kişi oluyor anlayabiliyorum. Yıldız çoğunluğu ona yıldızları tek tek görmüş olmasının çoğulluğunu vererek kalabalık eder.

Söylemek istediğim o tek Ay'ı görürken de kişinin kalabalığıdır. Kişinin özünde, mayasında, ozanlar nice saklasalar da yere göğe sığmayan bir çoğunluk vardır.

Nereden geldiği saklanamaz bu çoğunluğumuzun. Nerden geldiği şöyle aranabilir:

1) Sözcüklerin çokluğundan.

2) Kişinin kendindeki yinelemelerden.

3) Gözün sürekli çalışmasıyla iç imgeyi, iç imgeleri diri tutmasından, sayısız kılmasından.

4) Kişi yapısındaki, gövde varlığındaki çoğulcu çalışmalardan, ortak eylemlerden.

5) Yalnızlığın bir tek sözcük içinde yalnızlıklar anlatmasından.

6) Bütün doğanın, bütün evrenin bireyi değil bütünü bile üst üste kopyalamasından.

7) Kişi soluk alırken kimdir? Sanıyorum soluklarıncadır.

8) Kişi savunmasız kalmamak için söylediğim çoğulluklarına sığınır.

9) Kişi evdir. Ev olunca nasıl çoğul olmaz ki?

10) Bireyin özelliği çoğula göredir. Çoğul ile birey, birini anladığımız yerde ötekinde olduğumuzu yadsımaz.

11) Yürüyen, adımlarını sayabilen kişi nasıl tek başına olabilir?

12) Gördükleri de çoğaltır kişiyi. Bir ağacı iki kez görse bireyliğini yitirmiştir.

Neden mi bir ağacı iki kez görse bireyliğini yitirir? Şundan: ikiye ermiştir; ilk görüşü bir, ikincisi ikiden de çok.

Birey ailedir. Ya babası ya oğlu ya torunu daha doğmamış olsalar da iç yaşamasındadırlar.

Ozanlar, sonu gelmez bu anlatımlarla kişinin birey olmadığını bize göstermişlerdir. Görünmeyen gövdelerini görünen gövdeleriyle asarak.

Bu ormanın, bu ağacın, bu dalın sonucuna ulaşabilir miyiz? Yalnızlık hangi elin hangi ele sunduğu belli olmayan tek elmadır.

14

Erken uyandım bugün. Işıklığın örtülerini açtım. Çok katlı evimden kente bakıyorum. İnsancıklar yerlerde yeni karıncalarımız. Bulunduğum yerin yüksekliğinden mi ne kendimi hepsinden daha iri, daha üstün sanıyorum.

İnsanlar, aşağıdaki insanlar en uzun yaşamış yaratığın on yıla, otuz yıla, elli yıla, seksen yıla... bölünmüş parçacıkları, bölümleri. Kendilerini yaşamalarının iyesi gibi görmekteler.

Oysa onlar bir büyük sürezin küçücük ayrıntıları. O, BÜYÜK SÜREZ hepsini birden, aşağıdakilerin hepsini birden yaşamış mıdır, yaşayacak mıdır daha belli değil.

Aşağıdaki insancıklar bir uzun çizginin kesikleri.

Şaşıyorum, şu küçücük insancıkların bunca yıla karşın bunca büyük bir gerçeği duymamış, nice yazılar yazmış nice büyük bilim aşamalarına ulaşmış olsalar da kendilerini nasıl görememiş oluşlarına. Nasıl büyük abartıyla evrenin uçsuz bucaksızlığına inanmışlar.

O, ilk ya da son adam bilmektedir bütün insancıkların kendinin bir önsözü bir ara sözü olduğunu. Belki de doğmamıştır daha, doğmamıştır o en büyük yaratık.

Dediğim gerçek bir gün yarınlarda elimizle dokunduğumuz bir olay gibi yaşanacaktır. Tanık mı istiyorsunuz? İşte bitkilerimiz, hayvanlarımız. Bitkiler hayvanların duyumlarıdır. Hayvanlar insanların duyumlarıdır. İnsanlar, dediğim yaratığın duyumlarıdır. İşte dillerimiz!

Bu yüksek yerden gördüğüm insanlar mıdır, ülkeler midir, diller midir, dilatalar mıdır?

Bugün uyumamak istiyorum erkenden.

15

"Anlam evreninde nerelere vardımsa Yunus'u benden çok önce oraya ulaşmış buldum" diyor Mevlana.

Çok düşünmüşümdür, sözcükleri yazarken, birinden ötekine nerelere vardığımı, ulaştığımı çok düşünmüşümdür. İşte sonuç: anlam evreninde nerelere vardımsa oraya benden önce ulaşmış bir sözcük buldum, Türkçe'nin bir sözcüğünü buldum.

Nedir dil? Bizden öteyi gösteren, bizden sonrayı gösteren biri mi? Evet. Bizden önceyi, bizi, bizden sonrayı gösteren biri. Öyleyse dil, öyleyse sözcükler bilime benzerler, güzelliğe benzerler.

Biz onları bulmuyoruz. Onlar çok önceden başlayan kımıldamalarıyla ileriye, yeni uzaklara doğru yürürlerken, bizi gece gündüz gibi, geceleyin güpegündüz gibi aşama aşama ge-

çerler, kendi özledikleri yerlere ulaşırlar. Bu eskilden geleceğe doğru giden çizgi bütün başarıları kapsarken bizleri kökenimizle buluşturur.

16

Birey kim? Kimdir birey olan? Bunları düşünürken gövdenin oluşumundaki birliktelik ayrı ayrı yaşar bizi. Gövde bölümlerinin sonuçlandığı yer birey olur. Bu bireyde genişleriz. Atalarımızdan biri çocuklarımızdan birini görür. Bireyliğimizden çıkar gibi oluruz. Sanki bir el yazısıdır oradan gelen oraya gider. Birdenbire uyanırız. Bu uyanmada birey gövdesel bir gerçek değil, düşünsel bir tasarıdır.

Bizi kapsayan düşünsel tasarı bana özgüyse size özgü değilse bireyin özel varlığı içindeyizdir. Bu tasarım sizi de kapsıyorsa yine doğrudur. Burada bireyler tek değil ikidir.

Ben sözcüğü ille de tekilliği göstermez. Ayrı ayrı ya da ortak bireyliği de gösterebilir.

Birey, dilbilgisi bakımından içinde bulunduğumuzu, içinde olacağımızı, geçmişin içinde olduğumuzu gösteren imler taşımakta. Bu imler doğaya da ulaşırlar. Doğanın yapısını yönlendirirler. Bütün yönler tek tek birey olurken uygarlığa varış yolunu düşünüyoruz.

Ayrı bir yaklaşım da sunulabilir: birey istencin kuruntusudur. Kişi çok sevmişse, çok aldanmışsa, çok acı çekmişse birdenbire 2'leşir.

Biri çok sevmiş derken iki bireyin varlığını nasıl saptamamış olabiliriz. Çünkü biri, en az ikinin içinde olabilir ya da daha çok kişinin içinde olabilir.

Biri çok sevmişse, çok aldanmışsa, çok acı çekmişse kendini abartmış değil midir? İşte o abartan kişi bireyin ta kendisidir.

Bireyler önündedir artık başka başka yolların. Kendisine giden, kendisinden daha ötelere giden. Kendisine giden yazıya dönüşmemiş bireydir. O yazı dışında başka başka eylemlerin kişisidir. Yeryüzündeki bütün işlerle uğraşır.

Öteki bilgidille görendir. Ordaki çocuk doğanın kendisine

bıraktığı bakışı kullanır. Yaratının tadını sürdürür. Yazılarda, yontularda, ezgilerde yürür. Dilin dilatayla başlayan izini büyük çizgilerle belirtir. Uğraşısı sayıları bile kapsar. İşte size küçük bir örnek: bugün işittim telsesten; annesi soruyordu çocuğuna:

— Beni nasıl seviyorsun? Çocuk hemen yanıtladı:

— İki kez

Burdaki bu ölümsüz bilgidili görüyor musunuz? Bilinç damlasının kendi sıcaklığında ikiye ulaştığını yaşamıyor musunuz?

Ben yaşıyorum. Umuyorum bu yazıyı okuyanlar da güzel gerçeğin önünde ürperecek.

Bölüm:
Dil Görüntüleri
I

Konuşmak nedir? İkili üçlü konuşmalardan söz etmiyorum. Toplu dinleyiciler karşısında, kendisine söz verilenin konuşmasına başlarkenki ilk duygularını dile getirmek istiyorum.

Konuşmak bir iletişim olayı. İletişim ilk anda biri-öteki kapsamındadır genellikle. Burada anlatılmak istenilen biri ile çok sayıda ötekilerdir.

Biri, karşısındakileri görürken, onlara seslenirken hemen bir değişime uğrar, karşısmdakilerin sayısınca gövdelere ulaşır. O biridir ya, karşısındakilere ayrı ayrı biri görünürken çoğalımın varlığına ulaşır. Bu büyüme, bu güçlenme sesine bile yansır. Belki de doğum gününe yansımıştır. Daha yaşlı olmuştur biri. Bu karşısındakileri yaşlarıyla yaş toplamlarıyla alımsamasındandır. Duyumsal başlangıcı kesiyorum.

Konuşmak bir geçmişi geleceğe dönüştürmek ya da bir oluşumun çevirisini gelecek kılmaktır.

Konu ne olursa olsun, konuşan ile karşısındakiler arasında yeni bir uyanma başlamıştır. Bu uyanma dinleyiciler kaç kişiyse öylesine kaç kişidir. Değişiktir uyanmalar; dinleyicilerin yaşama düzeyleri anlatmak istediğimizi değişiklerle genişletir. Kimi içinde uyanmıştır, kimi yapmak istedikleri-

ne uyanmıştır, kimi sağlığını sağlıksızlığını yaşamakla uyanmıştır. Ortak çizgi konuşucunun konularının biraz uzak yakınlıkta kalmasıdır.

Sezer bunu konuşan. Onları, dinleyicileri kendine uyandırmak ister. Deneyimli değilse o sürez içinde deneyimselliğe ermiştir. Kişiliği ona doğru yolu gösterir. Birdenbire ortak düğmeyi bulur, bütün parmaklarıyla basar üstüne. İşte şimdi konuşmaya başlayabilecektir.

II

İnsanlar hangi çağda yaşarlarsa yaşasınlar değişmez bir ortaklık içinde. Anlayanın düzeyi bütün çağlarda değişmez, anlamayanınki de değişmez.

Konuşmacı ikisiyle de görünmez düşünce bağlarıyla ilişkilerdedir.

İnanınız, anlamayanlar ile anlayanlar birdenbire ortak bir düzeyde birleşmişlerdir.

Anlayanlar anladıklarından, anlamayanlar anlamadıklarından vermişlerdir birbirlerine. Konuşmaların sonunda duyulan alkış budur.

Düşününüz bunlar birbirleriyle düzeyleşmelerle bir birlik içine girmiş olmasalar yarısı alkışlayacaktı yarısı alkışlamayacaktı.

Sözünü ettiğimiz düzey birliği bu ikinci evre kazanıldıktan sonra büyük soluklarına başlar konuşmacı.

III

Başımızın içindeki yapı, sözcüklerin kaynağı olan yapı sandığımız ölçüde kendi güdümümüzde değildir. Yukarıda açıklanan iki evreyi de aşan süre içinde başımızın içindeki güç belirginleşir, kendilleşir, sözü bizden alır. Bilinçaltımızdaki yapıyı konumuza göre yaşatır orda. Konuşmanın adını ne koymuşsak o yönde yürütür yapısını.

Dildeki Bilgisayar yapıtında söylediğim gibi sözcüklerin ülkesindeyizdir artık. Sözcüklerimiz önce bireyler görünümünde, sonraları kabileler görünümünde, daha sonra büyük topluluklar olarak sözü bizden alırlar. Söylediğim olay bütün konuşmacılar için geçerlidir. Söyleyeceklerini ellerindeki yazılarından okuyanlar için değil.

IV

Başımızın içindeki yapıyı bu yapının öne geçtiği evreleri anlatırken abarttığımı sananlar olabilir, inanmayanlar da olabilir.

Oysa Yunan tanrılarını eski deyimiyle "esatiri Yunanıyan"ı anımsayanlar sözlerimin gerçekliğine ulaşacaklardır. Yunan tanrıları, tanrıçaları ilk Yunanca'nın o ilk başımızın içindeki yapının egemenliğinden başka nedir? Yüzlerce yıl süren inanışın yazarı, o başların içindeki yapıdır, Yunanca'dır.

Bilim yapıtları hele felsefe yapıtları başımızın içindeki yapının biz insancıkları aydınlatan, iyi ki aydınlatan dil tansıklarıdır.

Bir belge daha: Eski Yunanlılar tanrılarına, erkek, dişi, oğul, kız tanrılarına, tanrıçalarına neden inanırlardı? Onları evrenin yaradılışından önce yaşamış kıldıkları için. Kendileri söylemedikleri, yazmadıkları, anlatmadıkları için. Özetle kendileri yaratmadıkları için. Başka bir somut gerçeği, içindeki gerçeği doğadan işittikleri için. Bütün din betikleri de buna benzer. Bütün büyük şiirlerin avuçlarımızdan çıkmamış gibi oldukları da bu gerçeğin başka tanıklarıdır.

İnsanı aşan güzellik yoktur, insanı aşan söz vardır.

V

Bir adam düşününüz. Nedeni belli değil, nasılsa tek başına kalmış. Bir inde bulmuş kendini. Doğanın yardımıyla yaşamasını sürdürebilmiş. Büyük gecelerin yıldızlarını okurken yazıyı da bulmuş olsun o.

Ne yazar bu adam? Yazarsa kime yazar? Yazı tek başına bir

olaydır. Gözle görülsün görülmesin yazının içinde bir öteki vardır. Bir karşıdaki vardır. Kimi olaylar ötekinin bizdekini bulmasıdır. Yazı böyle bir olaydır. Biz yazı yazarken yazıyı bulmayız, yazı buradaki anlamıyla öteki, bizi bulur. Böylece "ilk iki" (öteki-yazar) yazının tek eylemidir.

Adam hem yaratan hem yaratılan olmaktadır böylece. Belki de evrenin başlangıcı.

Diyelim tanrıdır bu adam. Yazısını yalvaçlarıyla ulaştırmıştır yeryüzüne (yeryüzü olaylarına bakıla, geçmişbilime bakıla). Tanrı adam yazısından da ayrı kalınca ne yapar?

Boşluk, usun yaratıcısı olan boşluk alabildiğine uzayıp gider. Güneşlerin, küçük güneşlerin, daha da küçüklerin oyunları uzayıp gider. Bu büyük yalnızlık çökmez mi adamın yüreğine? Milyarlarca yıl tek başına nasıl korkunç boyutlara dek büyütmez mi yalnızlığını adamın? İnsanlar bilmese de adam bu kez yazı yazdığı o eski kalemle kadınını yaratır.

İnanıyorsunuz değil mi, bu yazıyı benim yazmadığıma? Başımdaki yapının bize bir tasarım sunduğuna. Ortada bir suç varsa, bir abartı varsa bunun "sözcüklerle" yaratıldığına inanıyorsunuz, artık inanıyorsunuz değil mi?

VI

Oğlum, ne budalasın! Koca koca yapıtlar yazıyorsun, bunları kendin yazdığına öyle inanıyorsun ki, yapıtın üstüne ya da altına iki sözcükle ya da üç sözcükle adını koyduruyorsun.

Düşün biraz. İnsanoğlu kendi kendine birbirini bütünleyen iki sözcüğü bile yan yana getirirken o sunuşun iyesi değil. O iki sözcük evrensel bir düğmedir. O iki sözcük birbirini sevmiştir, yan yanalıklarını oluşturmuşlardır.

Daha ileri gidelim: bu iki sözcüğü birleştiren kim? Bu dilatada söylediğimiz gibi bilgidildir. Doğanın, dildeki doğanın soluk almasıdır. Bu ilk evlilikten sonra elimiz, kalemi tutan elimiz inanır kendine sürdürür yazısını. Sürdürürken anlamaz bile yazının yönetiminde olduğunu. Ünlü deyimiyle bir "bilici"deki olduğunu.

Evet, yazı yazmak da bir "bilicilik"tir. İspritizma olaylarında kullanılan "bilici" (kendini yaşamayan, onu yaşayan) nice istençsizse, yazı yazdığını sanan kişi de bu istençsizliktedir.

Buradaki olay, konuşmacının içindeki insanlık yansımalarıyla ilişkilidir.

Konuşmacımız sözcüklerden gelen kamunun, sözcük kamusunun gerçek bireyidir burda. Başarısı o kamuyu taşıyabildiği ölçüdedir.

Yeryüzümüzün büyük konuşmacıları söylediklerimizin belgesidir. Onlardan günümüze yazılı söyleşiler pek kalmamıştır. Ünleri kuşaktan kuşağa geçer. Büyük söyleyiciler olarak, bu konuşmacılar olarak ünlerini ulaştırırlar. Özetlersek; konuşmacılarımız en büyük dinleyicisidirler sözcüklerin.

YAYIMLANMAMIŞ YAPITLARI

SESLEM'LER

AÇIKLAMA

1- Bu betik, konuyu daha iyi verebilmek için, yaşatmak için "seslem" ölçüsü ile yazılmıştır.

2- Seslem ölçüsü, açık-kapalı seslere dayanır. Seslem ölçüsü, Aruz ölçüsünün kalıpları değil, Türkçe sözlerin ses kalıplarını işler. Bütün olanakları ile Türkçe'yi kapsar seslem ölçüsü.
Seslem ölçüsünün kalıpları çoktur. İsteğe göre, düşüncenin, devinimin sesine göre değişiktir, başka başkadır. Böylece seslem ölçüsünün kalıpları sayısızdır, bitmez tükenmezdir.
Seslem ölçüsü, Aruzda olduğu gibi bir yırın bütün dizelerine değil, bakışık dizelerine ayrı ayrı seslere uygulanır. Yeni yeni yapılarıyla tek sesten kurtulmuş olur. Ölçü uğruna düşülen anlam darlıklarından da uzaklaşır.
(Seslem ölçüsünde açık ses'le kapalı ses "Bir" diye okunur. Bu ilk dörtlüğün seslem ölçüsü ile okunuşu şudur: Bir Le Bir Le – Le Bir Le Bir Le – Bir Bir Bir Le – Le Bir Le Bir Le).

3- İsteyenler bu ölçü üzerinde yapılan açıklamanın ışığı ile birkaç kez üst üste okurlarsa, seslendirme daha çabuk belirecektir, devinim hemen kazanılacaktır.

GEL'LE - 1

Çimsin çimsin,
Biçim biçimsin.
Sevsen sevse
Biçim biçimsin.

Mevlanâ'dır
Büyür büyür hep.
Bir yemyeşil ot,
Biçim biçimsin.

Mevlanâ'dır
Büyür büyür hep.
Bir yemyeşil ot,
Biçim biçimsin.

Çimsin çimsin,
Biçim biçimsin.
Sevsen sevse
Biçim biçimsin.

Buğday, Karpuz,
Demir, Yalaz, Dağ.
Armut, Su, Çiçek,
Biçim biçimsin.

Buğday, Karpuz,
Demir, Yalaz, Dağ.
Armut, Su, Çiçek,
Biçim biçimsin.

Çimsin çimsin,
Biçim biçimsin.
Sevsen sevse
Biçim biçimsin.

Geçmiş gitmiş
Bu yeryüzünden,
Günler geceler
Biçim biçimsin.

Geçmiş gitmiş
Bu yeryüzünden,
Günler geceler
Biçim biçimsin.

Çimsin çimsin,
Biçim biçimsin.
Sevsen sevse
Biçim biçimsin.

Kuşlar konmuş:
Ağaçta dallar.
Dallar uçuyor
Biçim biçimsin.

Kuşlar konmuş:
Ağaçta dallar.
Dallar uçuyor
Biçim biçimsin.

Çimsin çimsin,
Biçim biçimsin.
Sevsen sevse
Biçim biçimsin.

Koşmuş bir at,
Işıkla sesten.
Kalmış izidir,
Biçim biçimsin.

Koşmuş bir at,
Işıkla sesten.
Kalmış izidir,
Biçim biçimsin.

Çimsin çimsin,
Biçim biçimsin.
Sevsen sevse
Biçim biçimsin.

Mevlanâ'dır,
İçinde parlar.
Der sanki gönül
Biçim biçimsin.

Mevlanâ'dır,
İçinde parlar.
Der sanki gönül
Biçim biçimsin.

Çimsin çimsin,
Biçim biçimsin.
Sevsen sevse
Biçim biçimsin.

KALAN

Bu yeryüzünün sesleri,
O sonsuz gecenin türküsünü duymuş gider.

Gelir mi ki yıldız ona,
Seven, anlamayan, bekleyemeyen kuş gider.

Ne var, nice var, hepsini,
Çocuklar, nineler hepsini unutmuş gider.

Dilenci ve körtür ama,
Gönül üzre gezenler gömüyü bulmuş gider.

(Bu yeryüzünün gökleri,
o can ülkesinin göklerine uymuş gider.)*

* Hâkimi Senayi'ye, Attar'a saygı ile.

GERÇEK

Görmüş mü görmüş,
Odu oda iletecek
Yıldız gibi parlayan bu gerçek.

Bulmuş mu bulmuş,
Aza çoğa sevinecek
Yıldız gibi parlayan bu gerçek

Sevmiş mi sevmiş,
Seni beni eğitecek
Yıldız gibi parlayan bu gerçek.

AHÛ

Gün doğar Ahû,
Ben ağzımı açmadan
Kimseler ağzını açmaz Ahû.

Ben neyim Ahû,
Yerden göğe yansımış
Canda, canlarda bir anlam Ahû.

Ben neyim Ahû,
Akmış suda sevgiden,
Sevgiden taş gibi kalmış Ahû.

Gün batar Ahû,
Ben gözlerimi yummadan,
Kimseler gözünü yummaz Ahû.

ARAMIZDAKİ

Mevlanâ kim,
Bakırcı, nalbur.
Mevlanâ kim,
Bizim marangoz.

Ama Mevlanâ'dır,
Ama Mevlanâ'sın.

Mevlanâ kim,
Üzümcü, tuzcu.
Mevlanâ kim,
Odun satanlar.

Ama Mevlanâ'dır,
Ama Mevlanâ'sın.

Mevlanâ kim,
Simitçi, balcı.
Mevlanâ kim,
Hasır satanlar

Ama Mevlanâ'dır,
Ama Mevlanâ'sın.

Mevlanâ kim,
Duvarcı, rençber.
Mevlanâ kim,
Bizim demirci.

Ama Mevlanâ'dır.
Ama Mevlanâ'sın.

ŞEMSİ TEBRİZİ ÜZRE

Uykular, geceleyin,
Gözleridir.

Görmüşüm duru sular
Yüzleridir.

Yel nedir, uçuveren,
Sözleridir.

Dağ bayır, çalınacak
Sazlarıdır.

İşte gitmiş, ovalar
İzleridir.

SORMAK

Aradan bunca yıl geçti,
Gece kim lambasını yaksa,
Uyanır mısın?

Aradan bunca yıl geçti,
Biri burdan yüzün baksa,
Uyanır mısın?

NE

Gördü gördü,
Ne gördü gördü.
Bir göz beni göre gördü gördü gördü.

Verdi verdi,
Ne verdi verdi.
Bir dal beni verdi verdi verdi.

Sevdi sevdi,
Ne sevdi sevdi.
Bir yüz beni sevdi sevdi sevdi.

Aldı aldı,
Ne aldı aldı.
Bir dağ beni aldı aldı aldı.

Döndü döndü,
Ne döndü döndü.
Bir gök beni döndü döndü döndü.

GELİK

Ulu gece
Bulamadı
Bana seni.

Gelik gelik.
Gelik gelik su.
Gelik gelik.

Soramadı
Ne o, ne bu,
Yana seni.

Katamadı
Niye, ne ki,
Kana seni.

Gelik gelik.
Gelik gelik su.
Gelik gelik.

Biri ölü,
Biri yana
yana seni.

Gün ola ki
Dili vara
Ana seni.

Gelik gelik.
Gelik gelik su.
Gelik gelik.

Ulu gece
Uyumada
Sana seni.

HADİ

Neyi görsem,
Uyumuş.
Neye baksam,
Büyümüş.
Hadi Mevlanâ'dır.

Gece gündüz
O değil.
Deli, bilgin,
Bu değil.
Hadi Mevlanâ'dır.

Çölü aşmış,
Dolamaz.
Dağı delmiş,
Varamaz,
Hadi Mevlanâ'dır.

Hadi göktür,
Hadi yel.
Hadi kuştur,
Hadi sen.
Hadi Mevlanâ'dır.

GİZ

Gizlemedik,
Giz alanına koduk diye sizi.

Yıldızla ay,
Yok olana var olur dizi dizi.

Gök gök yürür,
Kim bu, ama bu kimin ayak izi?

Bizden olan,
Bin yıl ötede bulur yine bizi.

Gizlemedik,
Gün ışığına koduk gizimizi.

TAŞ BİLGE

Baktımsa değil,
Gördümse değil,
Baktımsa değil,
Gördümse değil.
Gökten biri sanki yerde aholmuş.

Ettim yedi kez,
Gittim yedi kez.
Ettim yedi kez,
Gittim yedi kez.
Yıldızlara elledim de aholdum.

DURAN

Tanrının göğünü
Dönüveririm,
Dönüveririm,
Döne-durur.

Gövdenin dışına
Çıkıveririm.
Çıkıveririm,
Çıka durur.

Işığın selini
İçiveririm,
İçiveririm,
İçe-durur.

Yıldızların birini
Seviveririm.
Seviveririm,
Seve durur.

Tanrının göğüne
Bakakalırım,
Bakakalırım,
Baka-durur.

YÜREK DİLİ

Deneler mi doldu, doldu, doldu,
Büyüdün başaklarında.
Uzanan bu ses kimindir,
Yulafın mı, arpanın mı?
Bu toprak ne söylüyor,
Yüreğin ne söylüyorsa.

Yele kanmadan, yüceyle,
Ululara, gökle sanki.
Hem uzak hem eski dağlar
Mavi bir bakış içinde.
Bu dağlar ne söylüyor,
Yüreğin ne söylüyorsa.

Niye yandı, neyle söndü,
O ışık gelen geçende?
Gecelerden, uykulardan,
Ölümün gücüyle hızlı.
Bu ışık ne söylüyor,
Yüreğin ne söylüyorsa.

Kuzu toksa aç olan ne,
Çocuk açsa tok olan ne?
O mu Tanrısıyla zengin
O mu özdek üzre mutlu?
Bu evler ne istiyor,
Yüreğin ne istiyorsa.

SEVGİ I

Bu sevgi başkadır belki gök kudur,
Ötelerde berilerde durmalı.

Bu sevgi öz mü, özdek mi kimbilir,
Oralarda buralarda kalmalı.

Bu sevgi bir gönül düzlüğünde dağ,
Eteğinden yamacından çıkmalı.

Bu sevgi Tanrıdan, Tanrıdan uzak,
Ölüsünde dirisinde olmalı.

SEVGİ II

Sevmek anlamak değildir,
Sev de sev.
Anlar anlamaz o yok, yok,
Sev de sev.

Kuşlar geldi kuşlar erken
Sev de sev.
Gökler bir açık denizdir
Sev de sev

Çıplak oldular mı gel gel
Sev de sev.
Sevsin sevdiğince sevsin,
Sev de sev.

SEVGİ III

Sevgidir bu kuş üzerine,
Sevgidir otun büyüdüğü.

Sevgidir bu gök üzerine,
Sevgidir itin uluduğu.

Sevgidir bu taş üzerine,
Sevgidir suyun yürüdüğü.

Sevgidir bu yer üzerine,
Sevgidir dağın uzadığı.

SEVGİ IV

Elimle elimle sana,
Yüzümle yüzümle seni.
Neden, nereden, ne diye,
Arardım arardım uzak,
Yüzümle yüzümle seni,
Seni sevmek sonsuzluğum.

Verir mi alır mı gece,
Yüzümle yüzümle seni.
Neden, nereden, ne diye,
Büyürdü büyürdü ışık,
Yüzümle yüzümle seni.
Seni sevmek sonsuzluğum.

DÖRTLÜK I

Abdal çığırmadan hele başım tutsun da der
Derviş buyurmadan hele başım tutsun da der.
Karanlık olmadan, aydınlık olmadan, ulu mu ulu,
Gök, hele başım tutsun da der.

DÖRTLÜK II

Baş tutması ne ki elma tutmak değil,
Baş tutması neki güzel tutmak değil.
Kişinin sonsuza dediği yer,
Baş tutması elde düşünce tutmak değil.

DÖRTLÜK III

Mevlanâ bu, göz yaşın tutmuş gider,
Mevlanâ bu, ak taşın tutmuş gider.
Sallandığından belli,
Mevlanâ bu gök başın tutmuş gider.

SES

Seven kuşun dediğine
Bütün ırmaklar inanır.

Seven kuşun dediğine,
Ulaşmış her yeni çiçek.

Seven kuşun dediğine,
Taşın bağrında yazılar.

Seven kuşun dediğine,
Sağırlar körler uyanır.

Seven kuşun dediğine,
Gelir dağlar geceleyin.

YILDIZ I

Ben yıldızı her yön üzre
Yazdım.
Yıldız beni bir yön üzre
Söyler.

Ben yıldıza uykularla
Vardım.
Yıldız bana türküsüyle
Gelmez.

Ben yıldızı gördüm orda
Yoktum.
Yıldız beni gördü burda
Yoktur.

Ben yıldızı varlığımca
Sevdim.
Yıldız beni varlığınca
Bilmez.

KÖKLEYİN

Geceleyin karanlıkta gittik gittik,
Uyuduk bir ışıkta körleyin.
Yüzümüz yüz, azalmış azalmış bittik,
Uyuduk bir ışıkta körleyin.

O düşü bir yanar elle ittik ittik,
Uyuduk bir ışıkta körleyin.
Gözümüz göz, görürken görürken yittik,
Uyuduk bir ışıkta körleyin.

YILDIZ II

Yıldızla eğledin beni,
Yıldız gider ben kalırım.

Yıldızla bir olur muyum,
Yıldız yeşildir, sarıdır.

Yıldız alır alır gibi,
Yıldız ne almış nereden?

Yıldız efendidir uyur,
Yıldızla yıldız uyurum.

O

Dağlar taşlar,
Görmüşle görmüş.
Dağlar taşlar,
Görmüş değildir.

Kimi Mevlanâ der,
Kimi sensin,
Kimi o.

Şunlar bunlar,
Doymuşla doymuş.
Şunlar bunlar,
Doymuş değildir.

Kimi Mevlanâ der,
Kimi sensin,
Kimi o.

Yerler gökler
Susmuşla susmuş.
Yerler gökler,
Susmuş değildir.

Kimi Mevlanâ der,
Kimi sensin,
Kimi o.

DÖNÜ

Dönmek göğü
Dönme dönme dönme.
Niye iyi, niye senin,
Kim sevdi de kim bizimle ağlar, anlamadan,
Niye iyi, niye senin,
Bakmak sana dönme dönme, dönme.

Sonsuz açı,
Dönme dönme dönme.
Kızara kızara büyük,
Dallarda kızardı düştü bir nar, anlamadan,
Kızara kızara büyük,
Bakmak sana dönme dönme dönme.

Yıldız gibi dönme dönme,
Acıya acıya güzel,
Geçmiş gecelerden ahımız var, anlamadan,
Acıya acıya güzel,
Bakmak sana dönme dönme dönme.

Durmak seni dönme dönme dönme,
Seni seven onu sever,
Aptal gibi baktı kaldı dağlar, anlamadan,
Seni seven onu sever,
Bakmak sana dönme dönme dönme.

ÇOBAN GECE

Çıktın basamak basamak,
Bir uzun yerde bir uzun.
Kuşlar, keçiler, ayılar,
Bir uzun yerde bir uzun.

Kim kendisini bilmez,
Uyur daha tez.

Baştan başa kırmızı ak,
Bir uzun yerde bir uzun.
Nerden ama nerden başlar,
Bir uzun yerde bir uzun.

Kim gözlerin sevmez,
Uyur da tez.

YEŞİL I

Vermiş ışık seni bana,
Bak bakalım, ısınan kim, ısı kim?

Onlar neden sevemedi,
Gör, daha gör, ovalar dağ ile boş.

Yerden varır ulu göğe,
Bir koca baş bilerek, gör, daha gör.

Onlar niçin bulamadı,
Gör, dala gör, niye varsın, niye yuk.

Çıktın mı ta yücelere,
Bak bakalım, gece gündüz ne imiş?

YEŞİL II

İki gögdem görünürler,
Bir yeşilde yusyuvarlak,
Dalgövdem
Yaprak gövdem.

Biri binbir gece olmuş
Biri yeşilde yusyuvarlak,
Seslensen
Yıldızlardan.

Biri binbir düşü bulmuş
Bir yeşilde yusyuvarlak,
Çırılçıplak
Önsüz, ardsız.

İki gövdem buluşurlar
Bir yeşilde yusyuvarlak,
Gök gövdem
Toprak gövdem.

KİM

Kim, kim, kim, kim
Bir el
İki el
Üçüncü el bir.

Var, var, var, var,
Bir ses
İki ses
Üçüncü ses bir.

Kim, kim, kim, kim,
Bir kuş
İki kuş
Üçüncü kuş bir.

Yok, yok, yok,
Bir gōz
İki gōz
Üçüncü gōz bir.

KİŞİ

Kişi der ki Mevlanâ'yım,
Kişi kurtulmuştur.

Kişi gökte gökten bir kuş,
Uça durmuş yüz bin.

Kişi yerde bir toprak dal,
Aça durmuş yaprak.

Kişi der ki Mevlanâ'yım,
Kişi sencek, bencek.

Kişi kösnüden kurtulmuş,
Kişi olmuş ilk kez.

BİRLİK

Gökler dönüyor,
Dönerse dönsün.
Yıldızların arkasında kim var?

Bir boş geceden
Dolan gönüller,
Yönlerle ezik
Güzelle yorgun.

Bir boş geceden
Geçip giden ses,
Susmuş mu nedir
Ne söylemiştir?

Ummuş, dilemiş,
Severse sevsin.
Bilginlerin evlerinde kim var?

ÖNCE

Neymiş dağ taş,
Bak önce
Bırak önce,
Bu Mevlanâ'dır.

Neymiş yer gök,
Bak önce,
Başak önce,
Bu Mevlanâ'dır.

Neymiş sen ben,
Bak önce
Uzak önce,
Bu Mevlanâ'dır.

DENGE

Kim geceyi bulsa
Ben uyurum.
Kimin gecesi uzunsa
Ben uyurum.

Ol ki ola ol ki,
Giderayak.
Çiçekler mi ne açıldı
Giderayak

Kim başağa dursa
Ben uzarım.
Kimin başağı kırılsa
Ben uzarım.

Sus ki susa sus ki
Giderayak.
Irmaklar mı ne duru
Giderayak.

Kim kapıyı çalsa
Ben açarım!
Kimin kapısı çalınsa
Ben açarım.

Gel ki gele gel ki
Giderayak.
Yıldılar mı ne seçildi
Giderayak.

KUŞLAR

Kuşlar bizi öyle öyle sevmiş, ben sen o,
Kuşlar gibi öyle öyle sevsek sen ben o.

Kuşlar gecedir uyur durular ben sen o,
Kuşlar uyanır bir al ışıktan sen ben o.

Kuşlarki yavaşla hızlıdırlar ben sen o,
Kuşlar bize bir bakış verirler sen ben o.

Kuşlar diyelim bu gök de susmuş, ben sen o,
Kuşlar diyelim gelip giderken sen ben o.

Kuşlar mı günaydın oldu birden ben sen o,
Kuşlarla çiçek mi gök mü olduk sen ben o.

KİM'LER

Altın mı gümüş mü
Parlayan kim?

Kim öptü yavaş
Yavaş yanan kim?

Dağlar ovalar mı
Damlayan kim?

Bir göz mü açıldı,
Anlayan kim?

Yıldız mı güneş mi
Yaklaşan kim?

Bir bardağa doldu
Taştı can kim?

BEĞİNMİ

Gökle gökle
İçinde gökle
Gökler seni aldı gitti çoktan,
Bir dönme mi bu
İçinde gökle?

Kuşla kuşla
İçinde kuşla
Kuşlar seni aldı gitti çoktan,
Bir dönme mi bu
İçinde kuşla?

Benle benle
İçinde benle.
Benler seni aldı gitti çoktan,
Bir dönme mi bu
İçinde benle?

GÖVDEYİ BIRAKMAK

Yûz yûz, yûze yûz
Yûz yûze, yûz yûz.
Durduk
Değiştik
Güzel olduk.

El el, ele el
El ele, el el.
Dağdan
İnenler
Geliyor bak.

Sôz sôz, sôze sôz,
Sôz sôze, sôz sôz.
Bir Hey,
Ki dönmüş
Kime kimden?

Gôz gôz gôze gôz,
Gôz gôze, gôz gôz.
Değiştik
Beter olduk.

GÜN GECE ŞENLİĞİ

İnsan böcekleri
Düşünür
Ta uzaktasın.

Boynun
Dudakların kemirilmiş,
Uzaktasın.

Duymaz ki dağ seni
Duymaz ki gök,
Uzaktasın.

Yıldız kayınca
Yıldız olursun,
Uzaktasın.

Gelmiş,
Yakınlığın gecelerden
Uzaktasın.

Bir başka ses
Ama bir başka ses,
Uzaktasın.

Her yön gider,
Her uzaklık
Gider gider

İnsan böcekleri
Geliyor
Ta uzaktasın.

İKİLENMEK

Vardın vardı,
Vardın mı vardı.
Bir dağ gölge
Vardın vardı.

Uçtun uçtu,
Uçtun mu uçtu.
Kuşlar orda
Uçtun uçtu.

İçtin içti
İçtin mi içti.
Kaynaktan su
İçtin içti.

Durdun durdu
Durdun mu durdu.
Bir boş giydi
Durdun durdu.

AÇIK I

Nereden neden geldi yavaş
Yol üzeri
Nereden neden geldiğiniz.

Sevecek mi sevmiş mi çocuk
Taş içine
Girecek mi girmiş mi çocuk

Kime baktığım belli değil
Ey yaşama
Kime baktığın belli değil

AÇIK II

Dağlar ovalar yaşadım
Kalktım yürüdüm evecek.
Yerden göğe ne gördümse

–Bir kuş bir ışık bir ağaç–
Hepsi sevecek sevecek.

Tekten çoğul oldu yeşil
Var etti düşüncesi tek.
Yerden göğe ne gördümse
Ben hepsini sevgiledim.
Hepsi sevecek sevecek.

YAZI

Dağ memedir,
Kim uyur, memedir.

Çocuk bizi iteledi,
Biz yıldızı iteledik.

Kuş memedir,
Uçtuğum memedir.

Işık bizi eşeledi,
Biz yıldızı eşeledik.

Çöl memedir,
Parlıyan memedir.

Üzüm bizi aşıladı,
Biz yıldızı aşıladık.

Gök memedir,
Emdiğim memedir.

Ölüm bizi geceledi,
Biz yıldızı geceledik.

Ölü

Kişi ölmez
Susar belki
Yanıtlamaz belki
Önemsemez belki
Ölür
Yineler.

KIBLE

Ölümün üç yönü var
Biri kara
Biri uykusuz
Biri soğuk

Ölümün üç yönü var
Biri ağır
Biri unutmuş
Biri aç

Ölümün üç yönü var
Biri gidenin
Biri kalanın
Biri bilinmez.

GÖRK

Ölü takar takıştırır
Yeşilliği ellerine, suları ayaklarına
Sakınır göğün duruluğunu bozar diye biraz
Soluk almaktan.

Ölü
Gülümser eğilirken dallar,
Görmüyor musunuz
Ağaçlara inanmasına kuşların, incecik.

Ölü, yürür yavaş yavaş
Artık yakınlığı yoktur ki seslere
Bir al at, bir kara at
Kimseler sezmeden indiği bindiği.

Ölü
Bakar size hep
Görmüyor musunuz
Gözleri iyice büyümüş.

Ölü, yemeğine çağrılıdır bütün yaşıyanların
Bütün yeryüzüne uyanır aç
Yele yansır gölgesi birdenbire
Bu mudur ozanlarla çocukların sonsuzluk dedikleri?

Ölü
Kıyısında gezer
Görmüyor musunuz
Göllerin.

Bu kimin ölüsüdür
Gülümseyerek yanıtlıyorsun
Hayır benimkisi değil
Seninkisi.

SENİ GÖZLERİNDEN ÖPMEK

Denizleri gör diye mi
Evleri gör diye mi
Yıldızları gör diye mi
Seni gözlerinden öpmek

Taşıl sıcaklığı vardır
Yontularla uğraşan ellerin
Döner ya oralara
Kuş uçar bakışlarımız

Nice koyulaşsa eskil karanlık
İşte kımıldar ta içinde yemyeşil
Milyonda biri
Milyarlarca yokolmuş ışığın

Eğri ağaçlar mıdır develerin boynu
Akan düşlerimiz midir susuzluklar
Görüldükçe parlar mı hep
Binbir gece masallarındaki tüy

Sus daha dur biraz
Kilise çanları yankılanırken
Büyürken ezan sesleri minarelerde
Seni gözlerinden öpmek

AYLA DOĞAN

Birbiriyle süslenmiştir yataklarda
Yalnızlıkları
Onlar ki görünmemişlerdir
Tanrıya bile geceleyin

Gelmiş geçmiş'le uzak
Işıklarla sallandıkları besbelli
Öper oralarını bir yıldız
Nereleri açıksa

Kırmızıya değen yeşil
Uyuyor mu incecik
Yaşama ormanlarında ayla doğar
Solukların çiçek büyüdüğü

–İşte
Güzelliğin
Dudaklarımda işte
Binlerce yıldır soğumamış–

Denizlerin çağların ardından
Yavaş çıplak
Seni birleştirir bu ses
Birleştirir beni ölüme

İÇİMİZDEKİ KAÇMAK

Biri çıkar içimizden
Gider uzaklara geceleri
Bomboş kalırız yatakta.

Nerelere varır bilemeyiz
Bir koyunu mu arar ağıl ağıl
Suların gemilerin yıldızların getirdiği birini mi?

Nerelerden geçer, uzaklaşır mı gömütlüklerden
Çiçek mi götürür sayrılara kırmızı mor yeşil
Ne yapar bizden kaçan?

Suçevlerinde, kendini öldürme öncelerinde, asılacaklarda

O, gün ağarana dek
Boş yatakları mı sayar?

YERYÜZÜ DIŞINDAKİ YER

Biri gece biri çocuk
Orada ta oralarda.
Sıcaklığım gibi güzel
Orada ta oralarda.

Bakışı kocaman kuşun
Yelin yüklendiği koku
Kaya dalgalarla oyuk
Orada ta oralarda.

Otlar su uyanmaları
Türküdür yalnızlık olan
Doğa dinlediğim masal
Orada ta oralarda.

Değmiş çiçek gökyüzüne
Kıpkızıl bir savaş günü
Atlar binicisiz kalmış
Orada ta oralarda.

Biri çocuk biri kadın
Elleri ellerimdedir
Yok olanlar bulmuş beni
Orada ta oralarda.

EY'CİK

Öyle uzaktı ki o,
Sanki yarı karanlık
Ölsemdi.

Bir kez gördüm görmesemdi de
Kör olsam
Ölsemdi.

Uçtu uçacaktı göğsündeki güvercinler
Bir uçsa
Ölsemdi.

Korsan gemisi mavileyin
Açıkdeniz
Ölsemdi.

Dağ gecelerinde onun
Çoban uykularımla ben kaval dinlercesine
Ölsemdi.

Öyle yakındı ki
Dayanamıyordum ey
Ölsemdi.

Sevgiyi özetliyordu yaşarken
Onu kapsamak üzre
Ölsemdi.

YATAK

İmrenirim hayvanların güzelliğine
Yaşarlar
Para kazanmadan.

Sevinirim hayvanların yoğunluğuna hep
Ki hepsinin ağırlığı eşittir
Ağırlığına o kuşların erkenden uçmuş.

Hayvanların bakışlarına şaşarım
Bizim gözlerimiz gibidirler
Bizim gözlerimiz gibi bencil görmeden.

Sığarım hayvanların yaşamasına
Bütün kent uyur uyumaz
Girerken karanlık mağarama ben

İnsanların yatak dediği.

KUŞLA MANDA

Gördü uzaklardan birbirini
Kuşla Manda.
En büyük iki parıltı esti maviyle al
İki yanda.

Bütün gökyüzüydü artık bütün yeryüzü
Kuşla Manda.
Koçaklamalara benzerken
İriydiler kocamanda.

İlk yaratıklarıydı sanki evrenin
Kuşla Manda.
Milyonlarca yürek dizildi sanki
Bir sevgide, bir kanda.

Yaklaştılar birbirlerine yaklaştılar
Kuşla Manda
Güzelliği büyüdü özgürlüğün
Canda.

Öyle bir öpüştüler ki
Kuşla Manda,
Sallandı bütün ağaçlar
O yemyeşil ormanda.

Sendin bendim kurtuluşu
Kuşla Manda.
Şimdi yerimizde yeller eser
Var olman da bir masal, yok olman da.

EVREN KANI

Büyük bir yaşama vardır büyük
Yaşarız onu hepimiz
Bütün çağlarda bütün ülkelerde
Bütün alanlarda bütün yollarda
Yaşarız onu hepimiz.

Duyar duymaz varlığımızı bizler
Yaşarız onu
Yazılan çizilen boyanılan seslendirilen
Yontulan odur hep
Yaşarız onu hepimiz.

Düşünürken de konuşurken de
Yaşarız onu
Hayır Tanrı değildir dediğim
Bizden biridir dediğim
Yaşarız onu hepimiz.

Bitmez tükenmez ki güzelliği netsek neylesek
Yaşarız onu
Hayır Tanrı değildir yineliyorum
Belki Tanrının karşıtıdır ölümsüzdür
Yaşarız onu hepimiz.

Geneldir ya tek tek
Yaşarız onu
Savaşırken
Severken bile
Yaşarız onu hepimiz.

Uygarlığı yaratırcasına geleceği açıklarcasına
Yaşarız onu
Yakın biri sıcak biri
Uzak biri olmayan biri işte
Yaşarız onu hepimiz.

ÖYKÜLER

Gecedir gözlerimi gören
Büyüyen göz göz
Gecedir

İşte ilk okula başladın ne güzel
Öyle aydınlıksın ki
Yok olan gecedir

Ölenler değil burda
Öldürenler çırılçıplak
Gecedir

Su akar ya
Yürüyen ayaklarımızdan bizim
Akıp giden gecedir

Kaval yankısını sürdürürken
Duyamaz ki karanlık
Ta yüreği gecedir

Öyküler güpegündüz yazılsa bile
Öykülerin içinde yansıyan yansıyan
Kırık yontulardaki uykusuz gecedir

GÜN

Daha yakında şırıldar
Güneşi
Dinlendirir bizi daha
Güneşi uyuyan ağaçlar.

Dışımız mı - Mavilik dar
İçimiz mi - Yemyeşil
Nerelerden nerelere
Güneşi uyuyan ağaçlar.

Bir evren ki yarısı var
Yarısı yok
Düşüncelere benzerken
Güneşi uyuyan ağaçlar.

Karanlık sanki kar
Yağdı mı üzerine
Açar binlerce gözlerini tek tek
Güneşi uyuyan agaçlar.

ÖLÜLER ORADA KALIR

Katılırız son yolculuklarından içeri
Nice yalnızlıklarla döneriz uzun.
Uzak gökyüzü çınlarken
Büyürken ağaçların yeşili daha
Ölüler orada kalır.

Hem çok geri,
Hem çok ileridirler yaşamalardan.
Gece iner,
Gireriz evlerimize içimizde bir boşluk,
Ölüler orada kalır.

Sanki binlerce yıldan beri
Ötelerindedirler yakınlarının.
Neden getiremeyiz kuşlarını
İşte kocaman sessizliğimiz
Ölüler orada kalır.

BAKIŞ

Evren boşaldı yine
Göz göze kaldık dördümüz
Aydınlık sevgi ölüm ben.

Daha da azaldık şimdi
Göz göze kaldık üçümüz
Sevgi ölüm ben.

Yalnızlık büyüdü iyice
Gözgöze kaldık ikimiz
Ölüm ben.

GÖLGE

Ne dondurur ne yandırır
Dağ başı beni
Çöl beni.

Anlıyor musun der yaşamak
Anlıyorsan
Öl beni.

Biri sevgilimdir biri karımdır
Sen bir bıçak ol ey karanlık
Böl beni.

Gökyüzü göl gibidir
Büyük mü büyük
Nasıl sığdırır içine bu kocaman göl beni.

YOK KUŞUN UÇTUĞU

Senin gideceğine
Haziran.
Senin gittiğine
Temmuz.

Bir öyle uzak ülke
Ayaklar çiçek.
Açıla açıla sevgide her kez
Düşer mi eskilerden gökyüzü.

Ama n'olur gidersen,
Bir boşluk.
Burda sen olmaktan çıkarım,
Orda sen olurum.

Isındılar
Karanlığında sımsıcak.
Yokluğuma
Ölüleri kattım hep.

Gittiğimde binlerce yıl,
Gelmişim süt üzre.
Gideceğine binlerce yıl gezegenler üzre
Gittim sanki.

Ama n'olur gidersen,
Bir boşluk.
Burda sen olmaktan çıkarım,
Orda sen olurum.

Ta oraya bir esmer
Neler verir ta Türkiye'den.
Daha düşmemiş başakların kepek gücü
Aç böceklerin doymaz ağzına.

Senin gideceğine yıldızlar gider
Su gider.
Öteki yalnızlıklardan
Us gider.

Ama n'olur gidersen,
Bir boşluk.
Burda sen olmaktan çıkarım,
Orda sen olurum.

İyice ısındılar
Gökteki yuvarlaklarımız
Birbirlerinden,
İyice ayrıldık sanki.

Bir ozan, bir Selçuk, bir Sümer, bir Akad,
Yazar taş mağaralara sevgiyi.
Gözleri görmez,
Gözlerinden.

Ayda olan bitenler,
Yanan ormanlara ne ki
Kömür kömür, karanlıklarda,
Yanmadığım.

Senin gideceğine, ben
Yalnayak
Çırılçıplak, ben
Gide gide.

DİRİLENLERİN AĞIDI

Gece gün ölüsüdür,
Dağlar en eski kuşların ölüsüdür.

Sessizlikle abdest alan o dullar vardır ya yakınmalar içre
Rahmetli kocasının ölüsüdür.

Sevilirsiniz masmavi, her yaz
Başak, buğdayın ölüsüdür.

Nasıl anlamıyorsunuz, görmüyorsunuz, güneşte,
Salı pazartesinin ölüsüdür.

Buz gibi soğuk, buz gibi karanlık,
Yalnızlığı o güzel aydınlıkların ölüsüdür.

Yaşamalar, yaşamalar otuz yıl elli yıl seksen yıl,
Sevginin, sen üzre, ölüsüdür.

AVCILAR II

Sorar yüzüme öldürdüğü
Yeryüzü gökyüzü bir dil midir
Sevmişim çamlar sular köyler mağaralar önünde sevmişim
Ama sevmek öldürmek değil midir

Sanki der: nesin ki
Canın ulu bir candan öte
Öte gök öte dal öte sen
Bir aç parlama kan öte

Kaçtım kaçtım kaçtım kaçtım
Durdular
Ben bir kurt geceler içinde
Beni geceler içinde vurdular

İtlerle tazılarla köpeklerle korkunç
Ardıma düşen geri
Nerelere dek izleyebilirsin
Güzelliğiyle var olan bireyleri

Bu bir doyma sayılmaz ki hem
Katma ulaşma büyüme bu
Başka bir gövdede olmak ışıklar içre ışık
İnerken yıldızlardan korku

Nereye giderler bir yalnızlığın çirkin ormanları arasından
Gergedanla yıldızla kuşla
Gecede daha geceden
İner bütün varlığım çayırlar üzre vurulmuşumla

İşte sessizlik dışı bir kara yeşil
Isı bile yok
Acıkmışım acıkmışım acıkmışım ben
Acıkmışım tok

Atılan taş atılan ok atılan bıçak
Atılan kurşun
Hey yürek hey gövde hey yaşama
Bir geyik sanki aydınlıklar üstünde duruşun

Vurmuşum yaşamasını ulaşmışım yaşamama
Kanamış göğsünün ak sarı eki
İşte elim ayağım kıpkırmızı uzak
Kan ne ki

Ezilen otlarda sustuğun
Bir ayı leşi değil midir
Kocaman bir yarasa değil midir kanatlarıyla yönler ta oralarda
İki iki bir bir

Avcılar geçip gitmiş
Kalmış mamut kemikleri dev üzre bir savcı
Kalmış eli ayağı boş eli ayağı kan
Ölüm içinde ilk avcı

Anılar anılar anılar
Başı yok vurulmuş mudur
Yemeyle içmeyle ağırlaşmışım
Uçmuyorum kuş mudur

Tanrı

VAR TADI

Ayağımızda ayak tadı
Gittiğimiz
Bulduğumuz
Vardığımız,
Ayağımızda ayak tadı.

Yüzümüzde yüz tadı
Deyerken
Bir ısı
Tüylerimize,
Yüzümüzde yüz tadı.

Elimizde el tadı
Tutsak
Ekmeği
Suyu
Elimizde el tadı.

Gözümüzde göz tadı
Bir evren
Ardında
Bir evrenin,
Gözümüzde göz tadı.

KUTLULUKLAR

Duyuyorum göğe bakınca
Bismillah
Bir meyve gibi tatlandığımı.

Ne gelir gece yarısı
Bismillah
Suların parıltısına?

Beni her karanlıkta götürür,
Bismillah
Her aydınlıkta getirir beni.

Duyuyorum işte uyurken
Bismillah
Uzadığımı yeryüzücek.

BESMELE

Kuşun öttüğü
Besmele
Besmele
Suların aktığı.

Ağacın yeşerdiği
Besmele
Besmele
Ekinin sarardığı.

Yelin estiği
Besmele
Besmele
Sevişiğimiz.

BİZİM TANRI

Işımadı gökyüzü
Ulu kandilleri
Yandı da
Yandı da
Yandı da,
Bin kez
Bin kez
Bin kez,
Minarelerin
Minarelerin
Minarelerin.

Bir çocuk sevindi bir küçük evde
Işıdı gökyüzü.

İNANMAK

Kişiler inandığını uyanır
Yürür
Koşar
Seslenir
Haykırır inandığını kişiler yelcek yeşilcek.

Sonra sonra kişiler, nelerden sonra
Uyur
İnandığını.

AYDINLIK KAPI

Su yüzü yıldız yüzü
Ondaki.
Anlamak
Bendeki.

Orman yüzü yel yüzü
Ondaki.
İnanmak
Bendeki.

Yeryüzü gökyüzü
Ondaki.
Sevmek
Bendeki.

GÜN DOĞDU SEVİNCİ

Otumu
Dağ
Sever ya

Sever
Beni
Tanrı

YANSI

Yok olduğun
Bu işte
Var olduğun.

Yeryüzünü yürütür sonsuzluğunda
Bu işte
Gökyüzü

Sevilirsin her yandan
Bu işte
Yönlerin gittiği.

Aydınlanır elim yüzüm
Bu işte
Tanrılanmak.

BİR'LEMELER

Ekin başağa varır
Ekin başağa varır
Giderim ben
Ekin başağa varır.

Bölemez gök kuşağı
Bölemez gök kuşağı
Beni ikiye
Bölemez gök kuşağı.

Alıp verdiğini suların
Alıp verdiğini suların
Dinle toprağı, sen say karanlıklarda
Alıp verdiğini suların.

Yediğin içtiğin ne
Yediğin içtiğin ne
Gece mi, tan yeri mi
Yediğin içtiğin ne?

Uykunu kattığın
Uykunu kattığın
Gece değil onlardır, ölülerdir,
Uykunu kattığın.

Dışımız içi
Dışımız içi
Uzanamayız ki varamayız ki katına
Dışımız içi.

>

Yalnız inandığınca
Yalnız inandığınca
Varsın belki
Yalnız inandığınca.

Birdir gördüğü
Birdir gördüğü
Gözü görenin, gözü görmiyenin
Birdir gördüğü.

OLDUĞU

Tanrının olduğu
Kuşun
Uçtuğundan belli
Belli.

Tanrının olduğu
Kızardığından
Belli
Elmanın, yusyuvarlak.

Tanrının
Yaklaşırken uzaklaşırken, yelde,
Olduğu
Bir ışık akımından, ta ötelere, loş.

Tanrının
Öperken beni seni onu, bir ulu sessizlikte,
Ol-
duğu.

Tanrının,
Bir kızın dudakları
İlk sıcaklığına deyerken
Olduğu, öncecik.

Tanrının olduğu
Belli
Belli, bu gece yarısı
Sayrılığımızdan.

Olduğu,
Su
Güzelliğinde,
Tanrının.

Tanrının
Olduğu, uçsuz bucaksız,
Besbelli olmadığından
Senin, daha sonrakilerin, bütün sonsuzluklarda.

ULU GECEDE OVALAR KUŞLAR DAĞLAR

Yürür ova
Ova
Onun sonsuzluğunu.

Kuş kanatlanır bin kez,
Kuş inanmasa
Bir kez uçamaz.

Kuşun yüreği onda, upuzun,
O
Kuşun yüreğinde, mavicek.

Kuşa yeryüzünü bağışlasalar,
Yükselir,
Yükselir inandığına kuş.

Onun güzelliğini
Dağ
Durur.

SANKİ DER BİZE

Kim kımıldanırsa
Bir besmeledir
Ben duyarım.

Kim severse
Oğlan kız, sekiz dokuz, gece gündüz,
Beni sever.

Kim düşünürse
Uzak ağaçların yeşili sallanırken
Bana yaklaşır.

Kim çalışırsa
Yeryüzücek gökyüzücek,
Alır benden.

YERYÜZÜNÜ DUYMAK

Duyarız
Her gece bismillah dediğini
Ya ben
Ya yıldızlar.

Duyarız
Her gece bismillah dediğini
Ya ben
Ya bitkiler.

Duyarız
Her gece bismillah dediğini
Ya ben
Ya gece ... senin senin.

YOK'U İLETMEK

Çabuk git çabuk
Bütün insanlar
Gitmiş senden önce.

Varması yok
Hadi gecikme düzlerde,
Ayrılması yok.

Ben ona dönünce
Duyarım:
O döner bana.

İnce, ak,
Bir yoldan gideceksin,
Ak ince bir yol senden gidecek.

Ellerine değer
Bir perde,
Bir perde yüzüne değer.

Daha çabuk git, daha çabuk,
Bütün bitkiler,
Varmış senden öte.

GECELEYİN TANRI

Sen bana bir pencere verdin
Dört köşe belki de yuvarlak.
Gördüm dağları
Kızları çocukları düşünceyi ilkin,
Gördüm geceyi.
Gördüm sessizliği göğün ardında
Can çekişiyordu ötelerde böcekler devler,
Sen bana bir pencere verdin.

Kocaman yıldızları bekledim bıkmadan,
Değişen yelleri dinledim.
Ama bakmazdı karşıki ağaç
Umardım boşuna,
Ama gün ışığı vurmazdı
Üşürdüm,
Kuşlar konmazdı saçaklarıma bir kez bile,
Sen bana bir pencere verdin.

Gördüğümü düşlerde, umutsuzluklarda,
Bir ben bilirim, bir ölüler.
Mermer nasıl masalarda susardı,
Nasıl mezarlarda hakkını arardı boyuna taş.
Ama ben varlığa yokluğa bir ebem kuşağıyla bölünmüştüm ta önceden
Kapkaraydı karşıki yol
Ama gittiği geldiğinden belliydi,
Sen bana bir pencere verdin.

Vermedin sen bana
Göğsümün aldığınca soluğu,
Bilgiyi, kollarımın taşıyabildiğince.
Büyüktün, yüceydin, uluydun, kocamandın ya
Acıydın biraz her ekmekte sen,
Korkuydun yataklarda, her akşam azıcık.
Netsem kıramıyorum camları, kıramıyorum,
Sen bana bir pencere verdin.

YILDIZ KÖPRÜ

Yer Yuvarlağındaki Yaşama Çizgileriniz

OLUĞUM

Suya doğan
Aydan başka yıldızlardan güneşten başka
Hangi parıltıdır
Nerelerden gelmiştir öbür ışık
Suya doğan

Geçmişlerden en uzak geçmişlerden bakış ayak
Bilinmez anlaşılmaz yorumlanamaz
Ürpertir birdenbire
Evreni bir tek kuş

Konmuştur eskiden –konmamıştır şimdi– konacaktır yarın
Ki mavilikle sallanır
Yeryüzünün bütün dalları
O
İnsanın içine doğan

BİRİ

Ne yapıyorsanız
Ne istiyorsanız
Ne söylüyorsanız
Ta o çağlardan kalma

En büyük mutluluğu yaşar
Değirmiler evreni
En büyük mutluluğu dümdüz çizgilerin
Ki onlar
Kendi kendilerini doğrulamışlardı
Sana dek bana dek

Biridir yeşil
Biridir kırmızı
Biridir eflatun
Biridir uyanırken olduğumuz

O yapmak
O istemek
O söylemek
Kocaman daha kocaman biridir masmavi
Topraktılar deniz ayaklarla
Belki de sizsiniz şimdi
Papatya göz güneş göz

Nice seviyorsanız şimdi
Ta o çağlardan kalma'sınız

GÜN

Dil bir kenttir
Tümceler sokakları onun
Sözcükler evleri

Uyandınız mı
Günaydın dediniz mi birbirinize
Peynir ekmekle
Yeniden tanıştınız mı siz?

Dil bir ülkedir
Tümceler yolları onun
Sözcükler kentleri

Haydi ormanlara gidelim
Ağaçlar
Dallar
Yapraklar
Yerlerle konuşurken
Köklerimiz
Görsün birbirimizin bilinçaltlarını

dil bir gökyüzüdür
tümceler yönleri onun
sözcükler yıldızları

İÇİNDEKİYLE YANSIMAK

Söz nedir mi diyorsunuz
Varlıklar üzre
Değişe değişedir
Varlıklar üzre
Başka başka görülür o
Örneğin
Ağacın özsuyudur söz
Ki çiçeğe dönüşüverir birdenbire
....
Dağlarda doruk
Ovada yeşil
Suda akım
Gökte bulut
Okyanuslarda dalga
....
Yalnızlığın sessizliği büyürken
Uyanmadır
Bayram günleri
Can sıkıntısı kalır o
İlk sevgimizde
Sarı yıldız
....
İnsanın iç gölgesidir söz
Önüne düşüveren

DARAĞACINDAKİ YILDIZ

Uzundu göğe dek
Gece göğe dek
Geceyarısı göğe dek
Ağustos başaklarını yıkarken ay

Ayakları uzundu darağacının
Uzundu sallana sallana
Göğe dek uzundu
Boy, darağacındaki

En
En yukarlarda
Işığın yavaşça parladığı göğe dek
Uzundu yıldızın biri

Darağacındaki uzun adamla gökteki uzun yıldız
Kucaklaştılar
Nice yönetici bilemedi ki gücünü koca özgürlüğün
Kucaklaştılar geleceği kapsayan göğe dek

SÖZCÜKLERLE KAPIŞILMAK

Dişi erkek bütün sözcüklerle çıldırmıştır doğa şimdi
Yıldırım sende

Toprağa indirilmişiz tepe taklak
Ayaklarımız baş ayak başımız – sende

Durdurulmuş altının gümüşün evrensel egemenliği
Yaradılışa değer biçen imgelem sende

Yeraltı sıcaklığındayız duyuyor musun bakışlar yalaz benek
Elleri anlam uçurtmalarıyla dolu yeni çocuk sende

Öteki sofralar bomboştur
İnsan hayvan bitkiler... hepsi aç hepsi sende

Sana ilkin söylenmiş sana sonraları söylenecek
Bütün sevişmek sende

KAÇAK

Kaçaktır varlığımız
Aranız bulunabileceği bütün yerlerde
Yakalandı mı götürülür
Ulaşılmaz derinliğine evrenin

Gözleri yıldız
Elleri ayakları ırmak
Yüreği dağ
Soluğu ovalar
Ayakları birbirimizi göremediğimiz
Yine de türküsü duyulan biri

Kaçaktır varlığımız bizim
Eskil yıllar sayılar yokken – başlamış
Yazmaya okumaya
Belki de bize kalmıştır o günlerden
Benim yazdığım şimdi senin okuduğun şimdi

Kaçaktır varlığımız
Sevgisinden mi kaçmıştır bilinmez
Geceler gündüzler ardına

Ya evrenin
Ya kendi kendimizin
Ya sözcüklerin kaçağı

AYAKTAKİ YEŞİLİ SÖYLEMEK

Kımıldıyordu önümüzdeki ağaç
Dallar kız
Dallar yellere eğik
Dallar serçelerle öpüşmekte

Yağmur yağdı mı
Hele bastırınca tipi kar
Birer obadır ağaçların hepsi
İçlerinde ayrı ayrı üşüdüğümüz

Onlar ayaktaki yeşil
İnsana en yakın bitki
Gözleri var bilemeyiz nerelere bakmakta
Isıları var bize yansımayan

Ormansalar kurulmuştur koca kent
Erkekleri çoğunluktadır artık
Arada bir söz ederler balka tutsaklığından yedi çatal
Büyük özgürlük anıtlarına ulaşır kara uğultular

Tek ağaç
Bilgedir görmüş geçirmiştir besbelli
Savaşları kıtlıkları yangınları bilir o
Yalnızlığı da

UZAK ISI

Karşı kıyıdadır onlar
Sesleri duyulur arada bir geceler boyu
Belki de binlerce yıl önce duyulduğumuz

Kapatılmışlardır içine kürklerinin
İçine kıllı derilerinin
İçine kabuklarının, pullarının, tüylerinin

Onlar en tedirgin en ezik
Güzel gözlerinden okunur
Taslak olmanın yarım bırakılmanın acısı

Görünmez masallardadır görünürken de
Çoğalır açlıkları kuzey güney
Dağları denizleri ovaları gölleri azalır hep

Çocuklar anlar hepsini biraz
Hepsi çocukları anlar daha
Anlaşılmaz ayrı yalnızlıkların birbirini nasıl aradığı bulduğu

Doğayı öylesine sever ki onlar
Kısa süreli yüreklerine yaradılışı sığdırmış
Dışarı çıkamazlar ilk çağlardan bir adım

Özgür değildirler yalan söyleyemezler ki
Duyarlıklarımızın tümünü yaşasalar bile
Tutsaktırlar kendi bireylerini açıklayamazlar ki

İşte büyürüz evrensel oluruz birdenbire
Uzak ısıları bizim ısımıza karışır
Onların hayvan dediklerimizin

GÖMÜTLÜK

-Berke Vardar için-

Buradasınız
Soluklarınız sanki durur
Bütün yaşamalar uzaklarda kalmış
Bütün yaşamalar dünkü
Selvilerin gölgesi yok
Yeraltındadırlar siz de
Yeraltı yok etmiştir güneşi bile
Ölülerin gölgesi olmaz çünkü

AĞIDI

Peki yüzlerce yılı parlaması neden
Bu dağlar taşlar uğultusunun
Oysa ilk
Oysa yepyeni
Türküsü duyuluyordu Ruhi Su'nun

Bir karanlık yayılıyordu dört yana
Bitmez tükenmez çiçekleri köy uykusunun
Göklerden bir izdüşüm sanki
Yapraklar otlar gölgelendi işte sarı mor
Acısı duyuluyordu Ruhi Su'nun

Konamıyordu saçaklara artık kuşlarımız
Demek bilincindeydi hepsi yeryüzü korkusunun
Kim ne söylüyordu zincirler içinde
Ne anlatıyordu taş odalar içinden kim
Dinlediği duyuluyordu Ruhi Su'nun

Gömülür gömülmez ortağıydı kara toprak
Boyunun bosunun
Kurşunlanmış bombalanmış arkadaşları gömütlükte onu
Görür görmez
Öyle sustular ki
Soluğu duyuluyordu Ruhi Su'nun

AYDINLIK

Kanatlı biri vardı omuzumda
Ağırlıksız biri
Oraya ulaşıyordu nereye gitsem

Yıllar sonra yolcusuydum uzakların
Uçuverdi birdenbire
Anladım aydınlığın yeryüzünde kaldığını

UZAMIŞTI SÖZ BİTKİLERİ

Kimden ne biçim çağrı
Birazı durur öbür ucu yelken

Oradaki gövdemiz değer buradakine
Öylesine uzaksınızken

Niye
Tek bir ay dolaşır büyüyen göğü
Siz daha da gök... sevginiz ikiyken

Bir yaştan sonra bilge görünürsünüz hep
Deliliğin ötesi bir deliyken

Yapayalnız ta oradasınızdır
Burada sevişiyorken

ORADA

Görüyor musunuz orada uzak
Ormanlar içinde bu gölge kimdir
Mavi yeşil sarı mor kırmızı ak
Yalnızlığı binbir renk değiştirir

Duyuyor musunuz orada beni
Kayalara düşen bitki sesiyim
Anılarım yeni acım yepyeni
Bir çiçeğin yaprak dökülmesiyim

İLK GECE

Oturabilir miyim
Dedi genç
Yarısını gülümsedi kız
Yarısını oturdular

Kapalıdırlar ya birbirlerine
Sanki sürgülenmiş
Uyuyor gibi yarısı açık
Kapalıdırlar

Gölge kalabalığında gelinlik olduğu gün
Altın kelebeğinin artık uçamaması sığdırılmıştı göğsüne

Sessizlikle sürdürüyordu
Çiçekte kalan çığlığını o

Yarısını içebilirim dedi kız
Yarısını içtiler sonra
Tam öbür yarısına dek
Sustular

Genç niye evlenmediğini
Dalgalanıyordu durgun
Soyunuyordu gece yarısına
Kız neden evleneceğini

KONU

Görünmeyen işçidir konu'lar
Alır götürür içindekileri
En uzaklara

Öylesine değişik uyandırıcı saydam
Öylesine çoktur ki yolları
Nice yürüyünce bitirilememiştir ilk imden beni

Konularımız
Belki de soluğudur
Olanın olmayanın
Onlardır damarlarımız bizim
Gövdemizdeki
Evren gövdemizdeki

İKİLİ ADAM

Ses ağzı açığın biri
Su yudum yudum biri
Gecem gözü kapalı biri
Yalnızlık en uzaktaki gövdesizliğimiz

Yalaz
En eskiden en yeniye dek
Yüzlerimizi aydınlatan biri
Esen yel
Özlem biri

Patikaların yolların aradığıdır
Sandalların, gemilerin gittiğidir
Uçakların, uçulların ulaştığıdır
Anlamak aldanan biri

Bu kim
Bunları söyleyen kim mi diyorsun
Seni görmeden önce yok olmuş biri
Seni gördükten sonra
Ölümsüz biri

Susmuyor ki sevişmek
Ses
Ağzı açığın biri

ÖLÜMÜ SEÇEN BİR GENÇ KADINA AĞIT

Sen geceleyin kendine açılmış zambak
Yalnızlığın mı –çocuksu kôksün mü–
Gelinliğin midir
Ardında kalan ak

Sönmüş yıldız binlerce yıl öncesiyle parlak
Sallanırken yaradılış denizinin korkunç boşluğu
Karanlıklar üzre yelken midir
Ardında kalan ak

Gizli–suskun –en uzak–
Ölüme damlayan yaşama
Dev kuğular ki anıların mıdır
Ardında kalan ak

Dokunsam n'olacak
Elim mi büyük sıcaklığını
Söyle güzelliğin midir
Ardında kalan ak

GÜN

Yapraklar kanatlara değdi mi
Ağaç kuşların tadına bakar

Öter ötmez açık kalır ağzı
Kuşlar gökyüzünün tadına bakar

Uzaklardan gelir girer toprağa
Aydınlık içyeşilde karpuzun tadına bakar

Öperken beliren yüzünü
Dudaklarım aydınlığın tadına bakar

UYKUYA GİREN

O sevgililer ki görünmeyen ay
Düşlerimde yükselir sevenlerin
Ben yarı uyanık yarı uyumuş
Düşten bile yakın
Uykuma giriyorsun sen benim

Sevmek niye su içmek gibi kolay
Yalazdan ekmeğidir sevenlerin
Yıldızlar yatağımı ışıtmada
Düşten de sıcak
Uykuma giriyorsun sen benim

TAPINAKTAKİ YAZILI TUĞLALAR

Karanlık olmasa
Göz olmazdı
Seni göremezdim
Yalnızlığımda ben

Su olmasa
Orman olmazdı
Seni dinleyemezdim
Yellerde ben

Dağ olmasa
Yıldız olmazdı
Seni akamazdım
Düşüncemde ben

Tanrı olmasa
Ölüm olmazdı
Seni yaşayamazdım
Sonsuzlukta ben

YÜREKSİZ AĞAÇ

Binlerceydiler kalmamış tek kuş
Yaşlı ağaç üzerinden hepsi uçmuş

Büyüsü nerelerde yeşil ağın
Ne dalın tadı var ne yaprağın

Gün kararınca uyur tez
Güneş üstündeyken de uyanık mı bilinmez

Sordum nedir çektiğin çile
Yel eserken sallanmıyorsun bile

Dedi yavaşça: Böyle miydi eskiden
Gölgemde oturur sevişirdi gelen giden

Ölümden korkunçmuş yalnızlığın ini
Artık kimse çizmiyor bağrıma yüreğini

GÖMÜTLÜĞÜN ÇOBANA ANLATTIĞI

Netsek sevginin yoludur
Bizim bütün gittiğimiz
Oralardan buralara
Vardığımız ettiğimiz

Yedi gün coşarız güzel
Yedi sel taşarız güzel
Bir yeşil uykusu ancak
Dağbaşında tuttuğumuz

Uyanır kadını eri
Sıcağıynan gelir biri
Duyulmuş ta saraylardan
İshaklarda öttüğümüz

Adımıza ölü derler
Yaşarken kimi öderler
Bilinmez Tanrı katında
Yıldızları güttüğümüz

PİR SULTAN ABDAL'DAN

KANAMA

De ki temmuzun sıcağı
Alnım orada, kardadır.
Alçağı aşar yüreğim
Gökler boyu yukardadır.

De ki gerçeği duymadın
Beni kapattın içeri
Kökün sende kalır ergeç
Ölecek taş duvardadır.

Kartal süzülüp geçende
Susuverir kaval kırık
Koyun sürünür ya çoban
Geleceği uçardadır.

Böğrü kopuvermiştir ya
İner derine uçurum
Yıldızlara varsa bile
Dağın inancı yardadır.

Ne güzeldir bilir misin
Köyde obalarda olmak
Onlar ulaşır sevgiye
Onlar ki daha dardadır.

De ki kapattın beni sen
Üzerimde yüzbin kilit
Yüzbin demirler içine
Yazılarım dışardadır.

SENİ YUDUMLAMAK

Konmuştur geceme
Kelebek olduğun

Gökyüzü bir saksı
Bir çiçek olduğun

Çoğala çoğala
Yine tek olduğun

Sonsuzluk ötesi
Bana dek olduğun

Su orman kuş yıldız
Severek olduğun

Seninle benim mi
İkicek olduğun

Gelmiştir yatağma
Gelecek olduğun

AYDINLIK

İşte bütün giysileriniz dar
Uçurtmalısı tavşanlısı
Oysa yenidir hepsi daha
Çocukluğu güzelliğe dönüşen kızlar

Yağınca kar
Gülerdiniz ya şimdi düşünürsünüz
Siz üşümezsiniz ki

Bir oyun gibi uzaklaşır eski günleriniz azar azar
Sanki saklambaç
Anneniz babanız artık öbür odalarda

Ne çabuk olgunlaşır kiraz nar
Koparsam mı koparmasam mı dersiniz
Dalla sallanırken başka bir yeşil

Tanımadığınız yalnızlık başlar
Kentte yeryüzünde
Düşler upuzun sımsıcak

Deniz mi var
İçinizde sizin
İçinizde sizin deniz olsun hep
Çocukluğu güzelliğe dönüşen kızlar

YERİNE OLDUKLARIMIZ

Öz yokluğun besbelli
Ben düşün birindeyim
Yaşar gibi görünen
Ölmüşün birindeyim.

Sezerim durumumu
Sessizliklerle güler
Eş öyküsü içinde
Ölüdeki ölüler.

Koparır elmayı o
Aşar ovayı dağı
Ellerim ayaklarım
Onun eli ayağı.

Düşünsem düşünür o
Sussam susmuyor neden?
Süt emmiş sanki ağzım
Karanlık bir anneden.

Onun anılarıdır
Çevremdeki yazla kış
Nice gözlemle eski
Gözlerimdeki bakış.
Yansımam loş camlarda
Yüzüme benzemez pek
Başkasının yüreği
İçimde açan çiçek.

Aradığı ülkedir
Özlem duysam ne yana
Artar susamışlığı
Su içsem kana kana.

Günler onun giysisi
Üzerimde aklaşan
Sonsuz soluğudur gök
Uzaklaşan yaklaşan.

Sanki gelmiş uyumuş
Yataklarda biriler
Doldurur sokakları
Ölülerle diriler.

Görüntülerle korkunç
Ana baba oğul kız
Yitince savaşlarda
Dirilir çoğalırız.

Yalnız benimki değil
Bir ölü yaşaması
Sen de ötekiler de
Onların aşaması.

İşte belgesel kanıt
Gerçeği anlatan iz:
İkicik sevişirken
Milyonlarca kişiyiz.

GÖĞÜL

Gece yarılarında duyarsınız
Uzak lâmbaların yandığı
Yavaşça girer yaşamanız ölüme
Girer ölüme konu.

Bir şey var uzak aydınlık
Ak düşmüş anaların kandığı
Canımız, yitmiş kadınlara
Kara toprak uygun ve uygun değil.

Uçar gider
Kuşun yeryüzüne inandığı
Üşür ulu dağların üstü uykusuz
Yalnız.

UYANIK UYKU

Tünaydın gecem işittin mi
Ölüler diriler arasında
Yıldızlarla yellerle dolmuş
Vaktin kız havasında

Tünaydın gecem işittin mi
Gölgelerinden önce suların
Ki kocaman ülkelere benzer
Geldiği yerlerden yolcuların

Tünaydın gecem işittin mi
Bir soluğun süresince var
Aramızda
Anılar

YILDIZSIZ

Gece yarısıydı, gök büyümüştü
Uyandım:
Karanlık,
Karanlık kımıldıyordu yönlerde
Parlıyordu gerçek yıldızsız.

Sonsuz bir olu içindeydim,
Apis görünüyordu, yumuşak.
Yeşildi, mordu düşünceler
Zaman bir düzlüktü,
Parlıyordu gerçek yıldızsız.

Uzak değildi Hititliler, Finikeliler
Duyuyordum aklığını bütün ıssızlığın;
Bana dek geliyordu bir şey,
Ve gidiyordu benden ölüme;
Parlıyordu gerçek yıldızsız.

IŞIĞIL KİŞİ

Benim yoksul gönlüm
Başka neyle dolarki
O ulu Tanrı beni
Nasıl sevmiş

Türkü söylerim
Mavisine yıldızına
Sessizliğine
Nasıl susar o

Bana bakılınca
Duyarım
Göğe bakıyorum işte
O nasıl duymaz

TAŞ UYKUSU

Unutmuştuk yaz gecesini
Daha büyümüştü su daha
Gözlerimizi örtmüştük
Kıpırdıyordu
Kirpiklerimiz üstünde
Yıldız ışıkları

Öyle uzaktaydı ki düşümüz
Daha büyümüştü su daha
Bir eski ağaç
Parlıyordu
Kötülenmiş ormanlar yokluğundan
Üşüyorduk

Dişi kurt açıyordu ağzını
Daha büyümüştü su daha
Issızlıkta bizim için ağrısız
Duyuluyordu
Sürülerce ayrılığı içine karıştığımız karanlığın

YİTİK

Akşamsız gökyüzü uzanmıştır
Üstüne sevginin
Uyanmışım
Yaslıyım
Uzaklığından

Yıldızlar sessizlikle acılıdır
Maviden yeşile
Morda karanlıktan açık
Çıldırışı uzak ülkelerin
Düşüncelerle çevrili

Su yoktur
Yellerin gölgesi aydınlığa karşı
Yankılanır daha öteden
Bir yanı ölüm
Bir yanı yaşama

YILDIZ İSTEMİ

Ansızın
Bir ekin yalnızlığından
Yüzümüz dolar karanlığa
Uyanır
Suyun düşündeki

Çürümüş birliği gömülmüşlerin
Yönelik gece yarısında yokluğa
Yavaşça üşür torununun aklığından
Ninecik
Yorgun elleri bir geçmişi bulur da
Bir an çırılçıplak bakalım
Dişi kurt ne der
Ağzını açınca esnerken
Sessizliğe açınca esnerken
Sessizliğe uykusuzluğa
Sessiz uykusuz

Göl büyürken ormanın uçmuş yeşilliğine
Dövünürken yerin durmuşluğuna taş
Sen benim aydınlığıma dön
Çınlarsa çınlasın kulaklarında
Uzaktakilerin türküsü

Dedecik okşar ağır arabasını
Ki koşulmuş buğdayında ülkelerin
Sever
Tepeli kuşu biraz
Dalları çiçek vişne

Gökyüzünde
Yıldız yıldız
Olmuşun güzelliği
İşte yıldız yıldız duyuyorum
Çokluğu olacağın

BİRCİK

Geçerdi ilk çağlar içinden
Gökler gökler
Öyle yanızdaki yaşamalarımız
Su inanmazdı
Yıldız inanmazdı dağbaşlarında bircik

Yeşil neymiş evrene karşı
Buğdaşlar elmalar cevizler ne dermiş
Neylermiş yaprakları güz
Ağaç inanmazdı
Çayır inanmazdı yeryüzüne bircik

Gömülmüşlerin başucunda
Uykusuz
Beklerdi boşuna
Taş inanmazdı
Toprak inanmazdı geleceklere bircik

YÜKSEK SÜREDE OLMAK

Sallanır
Kocaman dalları düşüncemizin.
Kuşlar kocaman kuşlar,
Kocaman dallarında düşüncemizin.

Yüksek sürede var mıyım,
Var mısın, var mı?
Nerelerden nerelere uzunluğumuz,
Ağırlıksız kaldığımız mıdır bütün bu yıldızlar.

Bir öncede, milyonlarca yaşamalık bir ilk'de,
Uçtuğumuzun yüzdüğümüze eşitliği.
Ki gelir gider,
Sulardan uykulara, ısıdan karanlığa, mavileyin.

Sonsuzun delirmiş çiçekleri arasında
Güzelle yuvarlak,
Büyümüş büyümüş gök olmuş,
Usumuzda açılan.

Yüksek süre'de koyulanmış, azalmış,
Varlığın bitmez – tükenmez'e dek kımıldadığı.
Bir genel kösnü müdür, bir genel kanı mıdır,
Görünen görünmeyen ışıklarda akan hep.
İşte sallanır
Kocaman dalları düşüncemizin.
Kuşlar kocaman kuşlar,
Kocaman dallarında düşüncemizin.

FENER DENİZ

Bir deniz fenerinin ışığı
İnerken suya
Yapıldığı günü görür

İlk parlamasına balığın değdiğini görür
Kendi yansımasını yıldız ağacı görür
Gökyuvarlağıyla konuşan mavi düzlüğü görür

Görür
Bir deniz feneri adam
Derinde
Seni

AÇIKLAMA

Sevdim mi
Yarısı ölür
Yaşamımın

Sevdim mi mavi olurum ben beyaz olurum
Yarısı ölür
Yaşamamın

Sonra güçlenirim daha
Yeniden büyür göz
Sevdim mi yarısı ölür yaşamamın

Seni görmek istemiyorum bir kez bile
Sevdim mi
Son yarısı da ölecek yaşamamın
...
Ölsün, bağışlarım sana duraksamasız
Ya öbür sevdimlerim
Benden sonra nerde yaşayacaklar?

TÜTSÜ

Sevgi doldurdu yeniden
Bu akşam gönül sazımı
Serçeyle kartal kondular
Düğün ettiler sözümü

İlk yalvaç gibiydi ilk yaz
Yaprak sallandı ya yeşil
Evreni geçti yüreğim
Görmedi kimse izimi

Su içmekten daha kolay
O sofralara vardım ki
Yerleri gökleri bir düş
Balıma kattım tuzumu

Eşik yalazını aştım
Sonrasız yollara düştüm
Göz dağlar ses ovalarda
Buldum oğlumu kızımı

Doğan çocuğa sardılar
Anasından bile sıcak
Işıkla dokumuş idim
Denizler süren bezimi
Uyudu çiçek Tanrısal
Birle iki arasında
Yok gömütlere serptiler
Unufak gece tozumu

Boynuzlardan üflenirken
Ayışığı yelce ürkek
Örtüverdi yüzbin yıldız
Yüzbin yıl açık yüzümü

SENİ OLMAK

Kavak bilir misin seni
Otlarla sularla güzel.
Toprak nasıl sever uzun.

Gece bilir misin seni
Karanlığın gözleri yok
Bulur, soluk yordamıyla.

Ölüm bilir misin seni
Nice ölseler ölseler,
Bitmez tükenmez varlığın.

Yalnız, bilir misin seni
Tanrıdan da ayrı uzak,
Evren bir yamçı üstünde.

Isı, bilir misin seni
Ağrı dağında kar idim,
Konuk olmuştun bana sen.

Bilgi bilir misin seni,
Su ayak parmaklarımda
Seni saymıştı bire beş.

Kadın bilir misin seni
Memelerinden anlayan,
Anlamayan çocuk benim.

Çocuk bilir misin seni
Anan değildir ilk öpen,
Bıldır doğan çocuklardır.

Yıldız bilir misin seni
Çobanlardan, gemilerden,
Önce gören benim seni.

SERGİLERDE KALAN

Bütün öncekileri düşünürcesine unutmalı
Bir resim
Bir resim
Herkesi severken seni sevmeli.

Geceleri
Nice uyanık olursa olsun
Güpe gündüz uyumalı
Bir resim.

Ölü gibi dursa da
Her yanından
Soluk almalı
Bir resim.

Doğanın dışındaki doğada yeniden
Evreni yaratırcasına
Ta kendini yaşamalı
Bir resim.

Kuşlardan daha çabuk
Yılanlarla yarışırcasına
Uçmalı
Bir resim.
Hangi çağlardan gelirsen gel
Nerelere gideceksen git
Nerdesin diye sormalı
Bir resim.

Gözü ses etmeli
Bir resim
Bir resim
Ayakta oturmalı.

BİRAZ

Öyle bir karanlığa vardım ki
Göremez geçmişi geleceği kimseler azıcık bile
Şu parıltılar mı diyorsun
Biraz gözlerin şimdi
Biraz ben.

Sessizlik yeşerir yeşermez
Yavaşça öper dalları
Üşürdük
Biraz çobanlar şimdi
Biraz ben.

Yavaş yavaş
Saçlarını taradın mı yatarken
Sıcak işte
Biraz anıların şimdi
Biraz ben.

Peki kim tutar
Biliyor musun gökyüzünü
Yıldız dolu gökyüzünü
Biraz ellerin şimdi
Biraz ben.

En uzaklardadır
Belki en yakında
Dinle duyuyor musun
Biraz sevgi şimdi
Biraz ben.

KAPSAMA

Gelmezsen de olur derim sana hep
Beklemek hemen beklemek gibilerde

Güneş batarken su kesilir gökyüzü
Çiçek gibilerde

Duyulur mavileştiği karşı dağların
Bir son dilek gibilerde

Çoban yıldızı yalnızlığıyla parlarken şimdi
İkidir besbelli tek gibilerde

Karanlığı yer içer gönlü aç olan
Şaraba batırılmış ekmek gibilerde

Seni daha severim daha daha ben
Yarın ölecek gibilerde.

DENİZDE PARLAMALAR

Deseler
Göründüğünü görüneceğini verir misin ona
O olsun derim
Bir bakış görüntüm olmasın.

Deseler
Okuduklarını verir misin ona
O olsun derim
Yunus Emre Fuzuli Şeyh Galip olmasın.

Deseler
Evreni verir misin ona
O olsun derim
Yeryüzü gökyüzü olmasın.

Deseler
Yapıtlarını da verir misin ona
O olsun derim
Bütün yazdıklarım bu bile olmasın.

BEYKOZ

Beykozda soluk almazsınız
Alır soluğunuzu severek daha
Gök sizin

Beykozda genişlik kaplar içinizi
Elleriniz geleceğe değercesine
Büyük yaşamanız daha güzel

Beykozda
Balık denizi masmavi tutmuştur bu kez
Boş dönmektedir kırmızı kayıkları balıkçıların

Beykozda görürsünüz en eski çağlarda sallanan
Karşı kıyılardaki boyalı dağları
Görürken sizi en eski bir yüz gibi gök.

İLK ÇAĞ KAZILARI

Kendi düş yangınındadır çırılçıplak
Su burda

Avcıların ellerinde oklar yaylar
Bekler güzelliği pusu burda

Uyanmaz bütün gömütlerimiz uyumadan
Varlığın açık uykusu burda

Eskil yaratıklar taş kesilmiş toprak kesilmiş
Dolaşır eylem eylem hepsinin usu burda

Bir dağ yok olmuştur gerçeklerden
İşte gölgesi upuzun boyubosu burda

Hayır nice çoğalırsa çoğalsın ölüler
Yaşıyanların ölümsüz ulusu burda.

YAPRAK ŞÖLENİ

Ormanda
Ağaçların yaprakları bana benzer
Sana benzerken
İlk sevilenleri yeryüzünün

Ormanda
Dallar nereye uzanır
Sana uzanır
Sana gökyüzüne

Ormanda
Ağacın biri öbürüne ne der yavaş yavaş
Duydun mu
Benim seni sevdiğimi der

Ormanda
Kimseler yalnız değil
Ya ben varım yanlarında yapraksız
Ya sen varsın yanlarında yaprak sesi

Ormanda
Su bendim sanki
Gördün mü
Su sana akarken

Ormanda
Duyarız ıpıslak
Ağaç olduğunu
Ta atalarımızın

Ormanda
Bir yaprak bir ağaç kalmasa
Sevgim kalır
Geleceğin yaşamalarına sencek

Ormanda
Kimin güzelliği yeşeren
Tanrının mı
Senin mi yeşeren?

SENİ

Ne saklamakta
Yıldızın aydınlığı
Düşüncenin aydınlığından
Seni saklamakta

Ne susar
Yontunun kopuk başı
Dağın kopuk başına
Seni susar

Ne ummuş
Karıncaların ayakları
Ceylanların ayaklarından
Seni ummuş

Ne der
Suyun güzelliği
Yıldızın güzelliğine
Seni der

YAŞLILAR DURAĞI

Uyku atlarda göz biniciler
Sesi daha az
Verir bulutlardaki yazısını
Çöl çiçeği açılır açılmaz

Anılardan yontuları yıldız çekimi kırsa da
Yüreği durmaz ölümün: Tık tık
Kimin yüzünü annesi yeşil eder
Ak soluğuyla karanlık

Masallardan evler kentler açık kapalı
İçeri girenlerin hepsi çıkar kendi dışına
Bir giysidir geçerken soyunmuş sevgi
Sığmaz yaradılışına

Düş yataklarda yaşar gerçek
Gece varlığın biri gündüz yokluğun biri
Soylu mavilik bitmez tükenmez iken
Yıllar evren kapısının demiri

Sudan dağlarda ışık ağaçları
Sonra toprak kuşlar
Bütün gömütlüklerimiz
Tanrıyı unutmuşlar

UZUN ÖKÇELER

Adı Dilruba imiş
Gizli oyası ninesinin
Hem daha çocuk hem binlerce yıl içre
Yaz günü bir kar çiçeği hem
Ak mermerlerde yaşar gibi ondan mı

Koltuğa sanki aydınlık yağıyordu otururken
Konuştum: uzun boylusunuz ne güzel
Kızardı yanıtladı soluğu yalaz:
- Size gelirken giydim ilk
Bu uzun ökçeleri
Ondan mı

BÜYÜK ABLAMA

1
O uzun daldın ki sen
Yaprakların gibiydik beşimiz
Üstümüzde ışık damlalar... kırağı çiy

Ayak seslerini duyunca
Susardı ağlarken
En küçük kardeşimin bebeği

Kocaman bakışların vardı söyenirdik
Nereye baksa orası güzel
Ne görse iyi

Babamla eşittin biraz
Sen
Annemin anne dediği

BÜYÜK ABLAMA

2
Açıl Susam Açıl derdi Keloğlan
Açılırdı mutlulukların sonsuz yemeği
Altın tabaklar sıra sıra

Sanki oydu öğretmen olduğun ay sonu
Parıltısıyla doyurmuştu bizi masal masal
İlk aylığınla kurduğun sofra

ABLAMA

1
Keman çalındı mı binbir yıldız
Kardeşlerim yumarlardı gözlerini
Seni derinden dinlemek için

Kış karanlığında gökyüzü çalındı mı
Şimdi ben gözlerimi açıyorum
Senin ölümünü dinlemek için

ABLAMA

2
Abla, ölmüşsün söyle orda
Babamın damar damar
Annemin saydam ellerinden öperim

Çocukların torunların
Yollara çıkarıyorlar seni ne güzel
Güneşlendiriyorlar anılarınca loş

Karanlıklar içre ağrıyor mu sarışınlık
Ak giysine döküldü mü
Gençliğindeki lepiska saçlar
İpini kapmıştın ellerimden kaç kez
Allı yeşilli uçurtmalarım
Senin olsun orda

ULAŞMAK

Dalsam gökyüzüne biraz
Seni düşünürüm
Yıldız ardı

Pınara vardım mı yorgun argın
Serinlemişsindir
Su ardı

Bir ulustan ötekine
Yanımda yürürsün hep
Göz ardı

Beş kara parçasında elele
Birleştirir bizi ergeç
Yol ardı

TÜRKÜ

Ağlarsa kimin gözü
O benim gözüm.
Ağlarsa kimin gözü
O benim gözüm.
Ninesi ölünce
Oğlu ölünce.
Ninesi ölünce
Oğlu ölünce.

Ağlarsa kimin gözü
O benim gözüm.
Ağlarsa kimin gözü
O benim gözüm.
Gün göz yaşıdır
Gece göz yaşı.
Gün göz yaşıdır
Gece göz yaşı.

Ağlarsa kimin gözü
O benim gözüm.
Ağlarsa kimin gözü
O benim gözüm.
Sevdiği bir masal
Sevgi bir masal.
Sevdiği bir masal
Sevgi bir masal.

EYLEM

Bir uzaydır düşünce
Sözcüklerin uzayda yürüyenler.
İşte duyuyorum
Kalmadığını yeryüzü ağırlığımın
Seni düşünür düşünmez.

Yıldızlararası varlığında
Kocaman iri
Ölümün ölümsüzlüğün
Tanrının tanrısızlığın varlığı,
Seni düşünür düşünmez.

Uçsuz bucaksız aydınlığın göz kamaştıran
Gövde kamaştıran çağında
En eskiden en geleceğe doğru
Bütün güzelliklerle sımsıcak
Seni düşünür düşünmez.

İlk kez yer yok kapı yok yol yok,
Soluk aldığımı bile anımsamıyorum.
Sözlüklerden dışarı uzun
Olmadığın bile yok şimdi,
Seni düşünür düşünmez.

Peki nereye varacak nereye
Özlemler sevgi
Yalnızlığım
Yazdıklarımın hepsi, yüzbin yaşamam,
Seni düşünür düşünmez.

Bir uzaydır düşünce
Sözcüklerim uzayda yürüyenler,
Sana
Yaklaşırlar hep
Seni düşünür düşünmez.

YILDIZ KÖPRÜ

Bir de yalnızlık var
Tanrıdan başka

Dev ormanlar içinde kocaman yapraklar gibi ölen fil
Çocuk yaşamalarmdadır yemyeşil sallanmalarından başka

Kuşlar birbirine tutkundurlar ya
Nereleri ışır ki hepsinin kanatlarından başka

Dolaşırım düşüncelerle yazılarla ben
Büyür nice sessizlik işittiklerimden başka

Bir de sen varsın şimdi
Seni sevdiğimden başka.

TAPINAĞIN DUVARINA OYULAN YAZI

İki sestiler duyulmayan
Sevgiyle yalnızlık
Sevgiyle yalnızlık
Gece iner inmez
Yankılandılar dağlardan

İki yürekleri vardı
Sevgiyle özlem
Sevgiyle özlem
Yeryüzüne değil
Ancak gökyüzüne sığardı

İki ağızları vardı
Sevgiyle yıldız
Sevgiyle yıldız
Kaydılar birdenbire
Bütün yönler ağardı

İki uzaktılar
Sevgiyle ölüm
Sevgiyle ölüm
Birbirlerini göremediler ki
Milyonlarca yıl boşuna baktılar.

BURDA

Biri bizi ararken –
Gibiyiz.

Biri bizi bulurken –
Gibiyiz.

Biri bizi severken –
Gibiyiz.

Biri bizi anlarken –
Gibiyiz.

Biri bizi yaşarken yaşarken –
Gibiyiz hep.

BURADA

Seni dağlar yaşındayım, seni,
Seni her gece yıldızlar üzre yattım.
Bir Hasan oldum sanki, bir köysün bir ormansın sanki,
Seni karanlık ülkelerime kattım.

16 karıştan 17 karışa ak,
Ölçtüm seni, avuçlarımla ölçtüm seni.
Ölçtüm ta Eski Mısırdan yüksele yüksele oyulmuş,
Sevile sevile derinleşmiş kara toprak altında eseni.

Koyunlar öküzler domuzlar atlar,
Yer işte, kocaman dişlerimle güzelliğini, bitmez tükenmez bir yemde.
Seni yitirdim uzak kanlarımda uzak,
Seni yeniden buldum yeniden gövdemde.

Uzanmış kıllarım anılarla yalnızlıklarla, ağarır ağarmaz,
Güneş sonsuzluğuna sımsıcak bir çöl yürek attım.
Ne yüzün vardı ne dudağın,
Seni, seni, seni... öpmek üzre yarattım.

YOK OLAN

Seni severken ayaklarım mı yok
Duramıyorum
Taş basamaklar gibi –
Kapına.

Seni severken ellerim mi yok
Düşümdeki –
Sıcaklığını
Tutamıyorum.

Seni severken ağzım mı yok
Anamıyorum kendi kendime bile
Adını
Ürküden.

Seni severken gözlerim mi yok
Alıp götüremiyorum
Ta içime
Seni.

ALACA

Vurur mu
Bıçaklar mı belli değil
Sevginin en güzel yerinde
Ayrılmanın en güzel yeri.

Uzar mı
Göllenir mi belli değil
Ağacın en güzel yerinde
Yeşilin en güzel yeri.

Uçar mı
Akar mı belli değil
Suyun en güzel yerinde
Kuşun en güzel yeri.

Durur mu
Yürür mü belli değil
Yaşamanın en güzel yerinde
Ölümün en güzel yeri.

PARILTI

Öyle
Senin gittiğin
Benim aradığım
Öyle

Gökyüzü
Uçar uçmaz
Alıcı kuş
Öyle

Yüzümdür
Evreni gören
Yüzünde daha da büyümüş daha sıcak
Öyle.

Kim öyle değil
Tanrı bile geceleyin
Bitkilerimiz inanır inanmaz
Öyle.

Çocuklar
Oynarken şimdi
Uçarken kuşlar şimdi
Öyle.
Görüyor musun güzel
Seviyorum seni
Öylesine seviyorum
Öylesine öyle.

AĞUSTOSTA GECEM

Gece milyon yıllık gece
Soluklarımızda kızoğlan kız

Oralarda vardır mı sevişmeler
Oralarda yapayalnız

Uyuturken bütün yarı yeryüzünü
Apaçık bir göz uyumasız

Sevgi mi düşünce mi
Yarışır içimizde iki hız

Son konukları Tanrının saydamdırlar hep
Sayrılar aldanmalar... ardı görünen yıldız

Gece neden sımsıcak
Belki bana açılmış kocaman bir ağız.

ÇOBAN'LA ANILARI

Nasıl
Sığdırabilir damına
O bir çobandır, onun sürüsü
Yüz bin yıldız.

"– Dolaşmıştım bütün dağları
Şimdi anıları koyunlarla yok
Otumu veririm yemezler
İçmezler suyumu veririm."

Sessizlik indi mi
Irmaklar benzer koyunla
Gönder onları gece, gün ağarana dek
Sonsuzluğunda yalnızlığın.

"– Ben en eski çoban, yemyeşil,
Yitirmişim ardından gittiklerimi
Şimdi kaval çalarken parmaklarımla uyarım
İncecik dizlerini soluklarını boyunlarını hepsinin."

Kentler, hey deli çoban kentler,
Koyunlarıdır yeryüzünün
Otlarlar durdukları yerlerde
Gökyüzünden ölümü.

BU

Bu dağlar yeryüzünün sesleridir
Kızlarımız oğullarımız çağırır birbirini
Bu dağlar yeryüzünün sesleridir

Doyurur ülkeleri bu ırmak
Kimseler iyesi değil
Doyurur ülkeleri bu ırmak.

Damıdır bu gökyüzü yaşamanın evlerce
İşte binbir ışık ovalardan
Damıdır bu gökyüzü yaşamanın evlerce.

Sevgen biri dışarı çıkmış
Sen misin ben biyim bu
Sevgen biri dışarı çıkmış.

SUNA

Kalkar iner memesi karanlıkta kızlığın
Suna duyar göğsünde elini yalnızlığın.

Suna şaşırır sanki ilk kez görmüştür yazı
Gece kocaman ayla doldururken boğazı.

Otların ağaçların beklediği biri var
Ta ki bir ot bir ağaç gelsin durunca sular.

İçine kapanır da neyi saklar bu çiçek
İşte belli bir başka çiçekle söyleşecek.

Sevince benzer biraz ta içindeki ağrı
Koku mu sessizlik mi topraktan gelen çağrı.

Kendine yakalanır Suna utanır yine
Mutluluk ışığında güler kendi kendine.

Suna yıldızlar ardı uyurken iki güzel
Biri gündüzden kalma biri şimdiki güzel.

KALKIM GÜNÜ

Kalkım günü soracaklar bana
Niye en önce geldin?
Diyeceğim:
Evet, erkenciyim, onu bulurum diye.

Kalkım günü soracaklar bana
Neden ellerin büyük?
Diyeceğim:
Ona türküler yazmıştım kocaman.

Kalkım günü soracaklar bana
Yüreğin niçin kanamaktadır?
Diyeceğim:
Hâlâ seviyorum da. Ondan.

Kalkım günü soracaklar bana
Nerde gözlerin?
Diyeceğim sendelerken, yavaş yavaş
Gözlerim onda kaldı.

ÖLÜLÜĞÜM'DE

Ağaçlar
Daha eğilirken
En eski ülkelerin boşluğunda yaşam
Sallanırken daha,
Yapraklar elmalar kozalaklar üzümler sarısıl.
Benim ölümüm bütün ölümler içinde kapkaranlık
En son parlasa.

Oralarda ulu sular çağlarken
Çarparken genç
Kocaman dalgalar kıyılara,
Bütün köy
Bütün kent bütün yeryüzü
Benim ölümümü uzak,
En son anlasalar.

Açınca giz çiçekleri yoğulların,
Yalnızlığını binlerce soğumamış maviliğe göğül
Öyküsüz anlamsız çağsız daha
Uykuları mor büyülerinde göz,
Gecelek, günlek,
Ben ölsem
En son

SOLUĞU

Çeker çeker de kendini
İsteklerin ucuna dek,
Gecenin
Suyun yıldızın yelin
Yalazın uykunun
İnancın
Ucuna dek

Çeker de kendini
Yeni kazılmış gömütlere
Yeni gövermiş
Çayıra ekine tohuma
Yenicik doğmuş
Buzağılara kuzulara bebeklere
Loş göklerdeki dolunaylara dek.

Çeker de kendini
Kopa kopa
Dirile dirile
Unutula unutula
Düşüne düşüne
Büyümüş
Korkunç çağlara dek.

Birdenbire üfler
Dağ
Karanlığını.

ÖZLEMİ

Ersem uzaklığına dağ taş senin,
Bin düşüm olsa
Bin düşüm görsem seni.
Yollar ardından arı gerçeğe
Bir ak mutluluğa, düz yokuş,
Benim bin dizim olsa
Bin dizim ersem.

Gün ağarırken yüzünü
Yaslar düşünceler biterken yüzünü,
Eğri mavide, yumuşak yavaş,
Uyurken çocuk,
Yitirmişken sevgi bizi çırılçıplak yapyalnız
Benim bin yüzüm olsa
Bin yüzüm öpsen.

Dal yeşerir bu ben miyim,
Çağlardan ormanlara ışıksız.
Sular akıp gider sen misin bu,
Bir başka gömütün büyüklüğünce boş
Yoksu, netsem neylesem, yakınlığın yoksu,
Benim bin gözüm olsa
Bin gözüm ağlasam.

KONUŞMA

Mavilik, ey kuş
Sevgi ağacının dallarıdır
Sallanır yavaş yavaş ya
Öyle uzaklardadır ki
Ancak yelleri değer bize.

Yollar, ey kuş
Özlem ağacının dallarıdır
Biter mi
Adımlarımla benim
Adımlarınla senin.

Gece, ey kuş
Yalnızlık ağacının dallarıdır
İşte uzadıkça
Büyür hep
Çiçek açar düşlerimiz.

Çağlar, ey kuş
Tanrı ağacının dallarıdır
Konsak mı
Söylesek mi türkümüzü
Ne dersin?

ÖZLEM KARANLIĞI

Bir çoban vardı yüreği kuş
Açlığını koyunlarını unutmuş
Ovalar ayağının biri ak
Öteki daha uzak
Dağ seni yesin be
Bu gece nerdesin be.

Bir kız vardı bin bakış bin el
Biricik ya yıldızlarla yüzbin güzel
Şimdi içinde kocaman bir sisin
Giderken seslenir biraz: Gelir misin
Dağ seni yesin be
Bu gece nerdesin be.

Bir sevgi vardı dağın sırtındaki yüz
Taşır gider nicedir büyük mü büyük
Sanki kımıldar çayırda çiçekte dallardan
Duyulmaz olur artık yokolmuş masallardan
Dağ seni yesin be
Bu gece nerdesin be.

Bir çoban
Çağırır koyunlarını
Gelir kaval sesine
Kendi bir çoban
Çağırır koyunlarını
Gelir kaval sesine
Kendi bir çoban
Çağırır koyunlarını
Gelir kaval

İSKELELERİN VAPUR GEZİSİ

Geçen pazar Köprü'ye vardım ki
Beni beklemekte vapurların ilki.

Bindim oturdum, işte oturdu yanıma
Boğaz İskelesi, benziyordu maviş bir hanıma.

Şaşkın şaşkın mırıldandım bu da nesi
Açıkladı titrerken tatlı sesi;

Uzaklardan sözleştik biz iskeleler,
Bineceğiz gemiye birer birer.

Birgün olsun dolaşacağız bura ora
Nice durmalar ardından, yüzlerce yıl sonra.

Yanaştık kıyıya yolcular iner inmez
Beşiktaş İskelesi bindi bu kez.

Derken Arnavutköy, şakakları çil,
Koca dalgalar mı okuyordu, biz mi uzaklaşıyorduk belli değil.

Sonra Bebek bindi sonra Rumelihisar,
Sezdim Boğaz'da şenlik var.

Hepsi yerinden ayrılır ayrılmaz daha genç daha diri
Gözleri yüreklerince iri.

Anadoluhisarı, Kanlıca katıldılar tek tek
Güneşle dolu yüzler, sevinerek.

>

Emirgan, oturduğu gölgeden bıkmış,
Oh diyor, denizin ortası ne açıkmış.

Bitsin artık gidesi gelesi,
Oh diyor sarışın Beykoz İskelesi.

Gökte koaman bir türkü: Aydınlıklar geleceği saklar,
Sallandı gemimiz, binerken yemyeşil beklemesiyle
Kavaklar.

Anlamıştım yaşmak ne güzel bir devrim,
Hepsinin ellerinde ellerim.

"EVDEKİMSEYOKKADIN"

Berlin'de o kilise avlusunda
Sallanır deliceyeşil kavak

Siz uzadınız mı bilmiyorum

Kapatırken yüzyıllık yapılar gökyüzünü
Ağaca bakıp durur kara kedi örtülmemiş pencereden

Siz üşüdünüz mü bilmiyorum

Kapı vurulur işte
Açmaz evde kimse yok der

Siz duydunuz mu bilmiyorum

Ne desin kadıncık
Yarısı kavaktır yarısı kedi

Siz sevdiniz mi bilmiyorum

AYAK

Ama yıldızların ayağı
Geceler
Gecelerin ayağı
Ölüler midir?

İşte gider uykusu masmavi,
Koyunların develerin kuşların.
Usun ayıldığı yerde
Ulu bitkilerden yeşilcek.

Bir çağ ak sakallarında ulusların,
Yok mamutları en eskil duruşunda, boş,
Söylemez de kemik kızlar öyküsünü
Çırılçıplak, işte gider.

Ama dağın ayağı
Ovalar.
Ovaların ayağı
Ben miyim?

DÖL

Kuşlar gelip gider
Söyler açıklığını Gökyüzünün,
Anlar
Bacakların mavicek su açlığını
Doğumunda.

Biri sağ, biri ölü
Doğumunda,
En uzak bitkilerin sallanmadan biraz bile sallanmadan,
Çıkarır yavaşça
Evrenler sevgisini daha sımsıcak.

Yılanlar filler kaplanlar ceylanlar kurtlar gergedanlar
Yaratır saklanmayı kocamanlığı yemeyi
Doğumunda,
Gövdemiz bilmeden –asma yaprakları yeşille çırılçıplak–
Kamaşmadan dişlerimiz.

Doğumunda
Gece yıldızların bir sancısı var,
Geceden
Ölülerin yalınayak
Tırnaklarıyla kazdığı.

Biri sen
Biri ben,
Tanrı bir ama
Sen ikiye ayrılırsın yerle gök
Doğumunda.

YANSIMAK

Beni tanıyan
Bütün ölüleri tanır,
Yüzleri yokolmuş,
Yüzleri en karanlık.

Yollarda güpe gündüz
Varır olanın usu
Usuna olacağım
İki ellerinde üç öte.

Soyunduğu, evren soyunduğuna dek
Kollarda göğüslerde
Tüy tüy
Daha da serinler boşluğumuz.

Suların ister istemez güzelliği,
Giderken'le yavaş,
Nerelerde olsa akar yaşamak.

Dokunabilir sanki
Dokunabilir sanki gece bize,
Ta gezegenlere ellerimiz
Isılar ısılarda yok olur.

Beni tanıyan
Bütün ölüleri tanır,
Yüzleri uzun
Yüzleri sevgilerde.

ISIMIN EVRENE SORDUĞU

Elli yapıt daha bırakabilirim yeryüzü üzerine
Koydurur musun

Başıma karşı diklenen ulu dağlar neciymiş
Doruklarını eğdirir misin

Bütün gezegenleriniz susmuş mudur
Birinin türküsünü duydurur musun

Salkım söğüt suya sarkmış... Beklemekte
Ay doğarken değdirir misin

Ummasın kalkım gününü buzullar
Güneylere doğru kaydırır mısın

Ozanların bilginlerin giysilerini seviyorum çok
Biraz giydirir misin

Gelmedi ya kendimi öldüreceğim bu gece
N'olur caydırır mısın

Yılları sayabilirim yüze dek Tanrım
Saydırır mısın?

SIZI KUŞ

Sen ayrılınca güpegündüz
Ardından gitmek üzre kuş olsam derim
Karanlık
Bastı mı
Uyumuştur, uyumuş olsam derim.

Anlarım seni düşünürler sessizliklerinde umarsız
Aslanları böcekleri kartalları ben.
Seni
Sallanırlar yemyeşil
Duyarım dalları ben.

Bana seslenen mavilikleri gezer gibiyim ya
Uzak bir ada var da ondan mı?
Anne misin
Çocukların oyuncakları
Neden değişmez binlerce yıl
Seni ararlar da ondan mı?

Irmak ova çiçek çöl gökyüzü
Ne görsem özlemindir
Seni yazarken sımsıcak
Ellerim sımsıcak bu
Hem birleşmemizdir hem özlemindir

TANIŞMA

Kokusu avucumu doldurmuş
Bir çiçek.

Ta uzaklarda
Parmaklarımdaki çiçek.

Sıcaklığı başka evrenlerden
Yoksa sen midir çiçek?

Su gibi de mavi gibi de
Yoksa gökyüzü müdür çiçek?

Ölümsüz yaşamasız
Yalnızlıkla sallanan çiçek.

Günaydın derken şimdi
Geceler çiçek.

Bu ne biçim el
Tuttuğum, çiçek?

BOYUTSUZ

Kuşlar mı kondu, çiçekler –
Bir olur bir olmaz.
Uzanmışız ya arka üstü yataklara
Gözlerimiz şimdi,
Bir olur bir olmaz.

Evlerin içindeliğimiz, evlerin dışındalığımıza karşı,
Bir olur bir olmaz
Açık pencerelerden dışarıdayızdır artık,
Kocaman kentin kocaman başı sallanır
Bir olur bir olmaz.
Varlığı uzaklığın, parlarken,
Bir olur bir olmaz.
İçeriye mi örtülmüştür kapılarımız, sokaklara mı,
Ki özgürlük,
Bir olur bir olmaz.

Soyutlamalar uzaylarıdır yaşamaların,
Bir olur bir olmaz.
Suların aktığını sayarız ya
Binlerce yıl,
Bir olur bir olmaz.

Çiçek bakar yüzüme
Bir olur bir olmaz.
Çocuk bakar yüzüme
Kadın bakar yüzüme benim
Bir olur bir olmaz.

Yeryüzü var mıdır yok mudur,
Bir olur bir olmaz.
Tanıdığımızdır yıldızlar işte,
Karanlığın güzelliğinde Tanrı
Bir olur bir olmaz.

BÖLÜŞMEK

Oraları maviliktir
Ta oraları karanlık
Su parladı mı
Biliyorum iki yaşama varsa
Biri senin.

Uzak yansımalarla yakındadır hep
Sayısız ev... Çiçek... Belki de uyku
Ardında nice güzelliğimiz
Hadi seç
Biri senin.

Kıpkızıl ağaçlardan delirircesine
Çatal kiraz uzanmış bize doğru
Sallanır içimizde sımsıcak
Yutkunurken şimdi
Duyuyor musun biri senin...

Sürülerce sürülerce sevgi, gök üstü
Sanki ses
Uçup gider
Döner hepsi konar avuçlarıma
Biri senin.

YÖN

Ne çizsem soyutlamadır
Belki de yokluğu somutlama
Bir çiçeğin açılması mıdır sonsuza dek
Elimdeki

Parmaklarımdan akarken
Süreler
Çağlayan ses korkunç
Sürez midir Tanrının yaşı mıdır belli değil
Elimdeki

Yıldız sevişmelerinden gelmiş
Ki geçecek sıcaklığına doğmamış çocukların
Karanlık son yorum mudur –
Elimdeki

Düşle yıkanırcasına duyar boşluğu
Parlar hep
Yenilenir kendiliğinden
Uzay araçlarının tadıyla çoğul
Koca masmavilik, elimdeki

Böceğin kelebeğe dönüşmesi midir
Ta yaradılışta mı
Soluklarım mıdır benim
Elimdeki

Bu soldan sağa çizgiler var ya
Papirüs üstünde ipek taş demir üstünde
Bu sağdan sola yukardan aşağı
Güneşlerin aydınlatamadığı evren... Bu yazılar
Bu, elimdeki

ÇAĞRILMAK

Nereye
Götürecek
Bakışında bir ilk yaz
Bu mavi delisi kuş

Nereye mi eriştirmek ister
Ormanlar denizler dağlar üzerinden
Sımsıcak yüreğimizi bizim
Bu mavi delisi kuş

Nereye olacak
Ülkesine
Duyar çağrısını öbür yarısının ilk günden beri
Bu mavi delisi kuş

TADI

Yatağımı dolduran sıcak gecede
Yastığımın serinliği
O olsun

Yansır gölgesini yeşil cam
Yıllardan sonra da azalmamış
Titreşimler daha büyüsün şimdi
O olsun

Sessizlik
Omuzlarındaki tül
Giderken unuttuğu
Yel esti mi sallanınca
O olsun

Kokusu dolaşıyor nerkis
Tutmak için uzatıyorum elimi
O olsun

Tanrı bile sezmeden incecik saydam
Yer değiştirsin gerçekle düş
Varlığı uzaklarda silinsin birdenbire
Odamdaki yokluğu
O olsun

KÖK

Bütün kımıldamaları benimdir
Savaşırken
Yerden içerken yemyeşil
Severken
İnsanların da fillerin de balıkların da

Bütün kımıldamaları
Eskittiği bıraktığı saydam
Büyüttüğü bir kayada bile
Dal yosun çiçek
Yellerin boruların

Bütün kımıldamaları benimdir
Nice hızlı
Nice uzak parlasalar
Nice dönseler iç değirmilerini
Yalazan da bakışın da yıldızın da

İşte yazarken elimde duyuyorum
Benimdir bütün kımıldamaları
Ölülerin
Hayır hayır benimdir doğacak çocukların
Yurtlara yazacakları özgürlük

SEL

Gök suları aydınlığa boşalır boşalmaz
Benzerim Nuh'un gemisine
Gider gelirim
Kıyılarına senin

Sele kapılıp çıkar dışarı
Yaradılıştan beri içimde birikmiş yeşillik
Fillerin kelebeklerin atların serçelerin
Ağızlarındaki türkü

İşte geceleyin duyulur bir mutluluğa doğru
Görülmese de
Köpükleriyle işitilir
Gök sularında toplanan binlerce yıl

O çöldür biraz
Dibine
Ta dibine çeken
Gök sularında seni

Geçmişte mi gelecekte mi kimse anlamaz
Düşsel ılık boş
Mavilikle yıkanır bin gözü
Boz yamçısına sığınmış çobanın

ÇİÇEK

Vurdu mu yüreğim açar
İçimde bir çiçek iri.
Bir daha vurdu mu hemen
Yenisi açılır işte
Daha sıcak daha diri.

Bende sende onda bizde
Gökyüzü yeryüzü olur
Böylece doğar düşünmek
Özgürlük oluşur böyle
Kalkar yürür koşar biri.

Evet soluk alsak yeter
Dünden bu güne yarına
Parmaklıklar içindesin
Parmaklıklar ardındayım
Çiçekler aşar demiri.

İÇERDE

Biri kuş olsun
Biri engerek yılanı
İçeri girseler
İçerde barış olsun

Biri su olsun
Biri yellerdeki özlem
İçeri girseler
İçerde orman olsun

Biri gemi olsun
Biri karşı kıyıdaki kayalar yığını
İçeri girseler
İçerde sevgi olsun

Biri ses olsun
Biri düşünce
İçeri girseler
İçerde aydınlık olsun

UÇUK DOĞA

Kör olur ağzı
Geceleyin kuşların.
Bir yaprak bir yaprağın düşünü emer,
Kör olur ağzı.

Kör olur ağzı,
Kuyuda yuvarlak su parlarken,
Bir yılan dilini çıkarır kinlerle,
Kör olur ağzı.

Kör olur ağzı,
Kan kokusu dolar hastanın soluğuna;
Anne der orda, yavaş,
Kör olur ağzı.

Kör olur ağzı,
Toprağın, bağbozumunda, acıdan
Yaşlı dağ esner karanlığa,
Kör olur ağzı.

Kör olur ağzı,
Seni öpenin.
Ölüm bıçağıyla adını yazsalar ak taşlara,
Kör olur ağzı.

ANI

Çiçeksi aydınlığı ta masallara dönük –
Yüzümde duyuyorum
Anımsarsa nasıl
Düşen yıldızı karanlıklar

Gülümsemişti ölürken
Tanrısına
Yüzümde duyuyorum
Yanaklarını buz

İşte yüzümde duyuyorum
Kanat sesleri sürüsünü
Yüzbin yıl önce maviliklerden geçmiş
Bir kuş göçünün

GÖZ

Öyle güzelsin ki
Duyuyorum
Seni çırılçıplak tutan ellerimin
Körlüğünü

O at sürüsüyüm karayağız
Duyuyorum
Seni otlarken ağzımın aç –
Körlüğünü

O uçsuz bucaksız buğday tarlasıyım ki
Duyuyorum
Seni toprakta yüzbin yıl arayan köklerimin
Körlüğünü

Gökyüzüsün yıldızlarla büyümüş
Duyuyorum
Seni damarlarıma çeken soluğumun biraz soğuk
Körlüğünü

Ne derlerse desinler öyle güzelsin ki
Duyuyorum
Seni görür görmez
Bakışlarımın Tanrıya dönük görlüğünü

SÖYLENCE OLAN

Anıları aydınlatan mumu üfledik hemen
Yavaşça soyunduk titrerken soluğumuz
Gövdelerimiz mi gümüş çimdiğimiz su mu belli değil
Karanlıklara karıştık sonra

Ezgi ölçülerine benziyordu
İçimizdeki boşluk
Koca sessizliği parladı evrenin
Taşkesiliverdi sonra

Çıktılar yuvalarından inlerinden
Dişler ağızları öpüsüz
Bize doğru yürüdüler
İlk çağların bütün yaratıkları sonra

Yorulduk geceleyin
Göze görünmeyenlerin bakışında yemyeşil
Ne söylendi bilmiyorum
Bizim için sonra

BOY

Karanlık ona göre balam yıldız ona göre
Doymuştur sevgi gökyüzü sevgi orman
Özlem yorgunudur
Uçar ya erkencecik
Kuş dala göre

Çağ ötesi Nilin Babilin kadınlarında saksılar
Ne açar? – Zakkam
Yeryüzü açar kırmızı toprakta
Yavaşça gider gelir o
Uzakların hepsi inanca göre

İşte korkar içinden geçenleri duyar duymaz
Yokluğun dudaklarıdır eskil
Gelecekteki yüzün ağzı
İşte dirilir balam apaçık
Ölülerle anılar aydınlığa göre

Kime baksa durdurur sürezini geceleyin
Kamışla yazar yüreğinin yaş kütüğüne
Binlerce yıl okunamamış çizgilerle kör
Savaşlardan geriye yuvarlanır kesik baş
Ki uykusu alır senin gözlerini
Esner uyanmışlığına göre
Hayır hepsi başkadır güzellerin balam
Sonuncu gün maviliğine dek
Severken öyle büyük ki o
Evren yatağına sığmaz binbir sevinç
Serçenin sıcaklığı ona göre

SES DALI

O bir sevgidedir erkende
Anıdır biraz
Sonra hemen yok olur
Beni en çok severken de

Kuşları uyanır çırılçıplak erkende
Sular
Altın köpüklerle girer çıkar dışarı uykusundan
Düş görürken de

Ne diye gecem gelmiş erkende
Tanrının bile sayamadığı sürülerce yıldız
Yüreğimize dolar bizim
Büyük karanlık giderken de

İşte iki yalnızlığım var erkende
Yönlerin yansıdığı mavilik
Gizi anlaşılmayan deniz
Balıklar birbirine değerken de

Yavaşça parlar görünmeden erkende
Gökyüzü yeryüzünü
Yeryüzü gökyüzünü daha aydınlık
Üstüste dönerken de
Yakınlığı uzaklığına varır erkende
Yüzbin yıldır beklediğim
Susuverir
Seviyorum derken de

İKİCİK

Yoktu kimseler
Bomboştu evim
Sessizlik kendi kendine ışırken
İçerde
Güzelliğin vardı

Binbir yokluğa açık
Binbir karanlığa kapanmış
Bütün gerçekler için masal
İçerde
Yaşardı güzelliğin

Uykusuzdu taş basamaklarım
Yalnızlığımla kımıldardı sanki
En uzak gezegenlere doğru
İçerde
Evrenselleşirdi güzelliğin

Giderdim önüne dururdum ısınırdım biraz
Olurdum –
İkicik
İçerde
Güzelliğin vardı

BİR ÖLÜNÜN ANILARI

Aydınlığı anlamazdım ya severdim
Ne söyliyebilirim şimdi.
Gündüz dedikleri onların
Geceler içinde bir titreşimdi.

Yerdi maviliği çoğalta çoğalta
Tüyleri süslü bir kuş.
En küçük birimleriydi çiçekler
Masallardaki devlerin, kendini unutmuş.

Deniz mi adalar mı yolculuk mu
Sanki sevinçlerindeydim daha dün.
Hele korsan gemileri, gider gelir elimden ayağıma
Dolaşır kıyılarını gömütümün.

Okullardaki bilgileri anımsıyacağım
Ölümün kara çocukluğu içime sine de:
Sayılar yazılara gülerdi
Ben gülerdim ikisine de.

Sular benzerdi sevgilere ardı görünen,
Akardı güzelden güzele daha ak.
Dağları nasıl unutabilirim
Soyadım ta oralardan kalma, uzak.

ÜLKELER GÖVDESİNDE AĞRIMAK

Nerede olursan ol,
Afrikada Çinde.
Gelir geceler balam,
Gelir yılanlar içinde.

Sever dağları yassı,
Uzun mu uzun:
Cinler şeytanlar uçuşur,
Ta ardına korkumuzun.

Ellerinde ekmek, pıçak,
Satıcılar gelir eve.
Bir uzak, bir deli ölü
Yok olur seve seve.

Görür seni ayrı,
Isırır seni ak.
Geceler bir gözü kocaman,
Geceler bir dili ıslak.

ŞIYK

İlk kuş
İlk ışığı
Görür görmez ta erkenden
Şıyk der.

Ben uyanır uyanmaz
Geçersin
Karanlığımdan aydınlığıma
Şıyk derim.

İÇERİ

Yoktu sanki adın bile
Öyle ince yeğnik saydam
Uyanırdın başka bir yüz
Güne başka bir geceden

Çevrene yayılan büyü
Çiçekti ışıktı sesti
Bilmem öpmüştüm nerede
Dudakların ıslaktı hep

İki güvercin omuzlar
İlkyaz tadıyla ağarmış
Peki neydi yakınlığın
Tutunca ellerim boştu

Yanardı yıldızlarca mum
İşte bizim görüntümüz:
Bütün sevenler bende ki
Bütün sevilenler sende

DEVE

Deve der ki
Dôlû vardır ôlûmûn boşlukta
Doldurur yeryüzünü ergeç
Yıldızların çocukları

Kimin umudunu taşıyorsunuz
Ağaçların mı
Dağların mı
Su doruğu dalgaların mı kimin

Der ki sallanırken açlığı hôrgücünde
Kimin tuttuğu ekmek
İşe gider gitmez
Elleriniz gibi yaşıyan

Kimin demir odalar dolusu taş çiçekleridir
Aydınlığı parlamış daha
Yönlerce yankılanmış
Yüreklerdeki deli ses

Deve der ki dudakları sımsıcak
Birinizi gece ôpmüştüm birinizi gündüz
Peki neden
Ağzım açık kalmış

MUSTAFA IKTU AĞIDI

Önümde İzmir
Önümde İstanbul bıraktıklarım
Önümde karanlık
Birdenbire bütün yol – At'da

Yana süzüldü arabam hemen
Yüzüm tek bir göz
Fırlamış ta dışarı
Sürez açılırken geceler bireyi At'da

Nice opera var
Sesim var
Üstüste görüntülerin en belirgini:
Ayşe var At'da

Diş dolusu ağzı yarı masal
Parlıyordu ak değirmenlerle soluğu
Kendine özgü esenliğinden
Doğada yemyeşil – At'da

Yana süzüldü arabam boş
Yakınlığımız öyle güzeldi ki
Kalıverdim ben çırılçıplak
At'da

DIŞARDA

Başımızın içinde yuvası var bütün kuşların
Öyle olmasa kim görür maviliği
Öyle olmasa
Kim başka yerleri anımsar

Ucubucağı bilinmeyen ağaçtır sürez
Kuşlarım konar dallarına beslenir deli ışık
Döndüler mi geceleyin
Uyanırsınız daha aç

Ana olan baba olan çocuk olan
Bir sevince benzer bakışları
Ki benzer toprak altına
Kuşlarım yıldız olan

Geliniz dokununuz parmak uçlarınızla duyunuz
Kanat kanadadırlar hep
Ayırırlar birbirimizden bizi
Sessizlik biçiminde kuşlar

KONYA OVASI

Konya ovası kocaman bir at
Ulu çağların binip gittiği

Karanlık çobandır sürülerce yıldız
Besbelli alınyazılarını güttüğü

Bütün avuçları doldurur altın başak
Övünç verir kış bitenecek yettiği

Yaşama tadı öylesine güzel
Yoğurdun duyulur maya tuttuğu

Ak köyler Pazar üzre
Sevgiden başka ne ki aldığı sattığı

Yere konmuş gökyüzüdür Takkelidağ
Aydınlığın öttüğü

UYKUDAKİNE

Seni öpemem ki
Bize bakıyor
Dalda kuş

Bozmasın
Evrene karışan aklığını
Dudağım

Bozulmasın dokunmamla
Doğayı sisleyen o güzel ısı
Sıcaklığın

Seni öpemem ki
Bir öğüt var masallardan kalma:
Uyuyan çocuk öpülmez

DAMLALAR

Gir biraz istersen benimle çık
Gece o kapıdır apaçık

Deymişti sanki elin
Akışına sürez denilen selin

Üzerindeki giysi incecik dar
Gövden boşluğu tadar

Bilinmez bakışın nerede
Mavi bir aydınlık yansımış göklere de yere de

Olmazsın ki sen
Senin yerine binkez öldüğümden

SEVMEK

Sana doğru akıp gider
Bu koca yol
Deminden beri

Artık kendi kendimle değilim
Doluyum seninle ben
Deminden beri

İki iki ayrılır saçaklardan
Güvercinler nedense
Deminden beri

Niye çöktü karanlık biliyor musun
Uyudu Tanrımız
Deminden beri

Kim çalar kapımı ey
Açarım kimse yok kim çalar
Deminden beri

Seni görmeyeli bin yıl mı geçmiş
Oysa sana bakıyorum
Deminden beri

BİR GÖMÜTLÜĞE BIRAKILAN ÇİÇEK

Ölüler
Benim yerime siz
Ses olduğumu
Gece olduğumu
Uzak olduğumu
Yıldız olduğumu
Boş olduğumu
Yeşil olduğumu
Yalnızlık olduğumu
Su olduğumu
Sevgi olduğumu
Ölüler benim yerime siz
Tanrıya der misiniz

İŞİTİLEMEYEN

Koca gökyüzü sessiz gibiydi ya
Seni düşünürken
Yıldızlar gürültüde

Uzanmıştı karanlığa dal dal
Anılara değer deymez
Ağaç gürültüde

Doludur önümdeki bardak
İçine yansır yüzün
Su gürültüde

Nerelere gider gelir
Seni ki
Yol gürültüde

BEBEK 1

Bir taşbebeği sevdim
Daha inceydi yüzü
Yavaşça dokunabildiğimden tutabildiğimden
Yavaşça tuttuğumdan
Sanki dokunduğumdan

İşitirdim onu karanlıkta
Gün ışıyana dek
Konuşmazdı ki
Aydınlanmayla değişirdi

Yatırınca inanırdı geceye güpegündüz
Hemencecik uyurdu
Kaldırınca uyanırdı yalnız bana

Kirpiklerinden düşen gölgeler
Konardı uzaklara değil
Ellerime kuş

Etek üstüne etek
Turuncu yeşil mavi
Öbürü görünmeyen en içerde

Taşbebekle mutluyum çok
Yüreği yoktu ki
Beni bırakıp gitsin

İşitirdim onu ben
O en karanlıklarda
Gün ışıyana dek
Son aydınlık olurdu

SON MEKTUBU YA DA RESİMLERLE GÜVERCİNLER

Bir odasında resim ürettiğim eski yapı var ya
Dökülüyor şimdi yıkıldı yıkılacak
Doldurmuş bütün sessizliğini
Güvercinler mor sarı yeşil göğüs

Ne gün gürültü etmeden girsem hemen yakalıyorum
Beşi onu resimlerime bakmakta kızgın
Sanki ta içime bakıyorlar eleştiri göz
Kopuk yaşamamı görürcesine

Üstüste konmuştur sayısız sevgi
Varolmuştur çok kanatlı dev
Bakışlarının yalazı apaçık
"Geceleri gidemiyorum korkudan"

Ben'leri de yok bencillik'leri de
Doğadaki uyumun esenliğiyle dolu
Evren ötesine dek
Daha görünmedeler ben nice gizlensem

Bir dahaki mektubumda mı kimbilir
İstanbulda mı kimbilir
Bilemediğimiz bir yerde mi kimbilir
Görüşmek umuduyla diyor bitirirken
Bilmiyor ki kimse buluşamaz
Onlardan başka:
Yeryüzü resim
Gökyüzü güvercinler

ÖZLEMİN DÜŞÜNCEK

Özlemin düşüncek kara geceden
Kapar dağdan dağa göçerim seni

Dallarda elmamsın yerim doyarım
Çöllerde suyumsun içerim seni

Yeryüzü dar gelse sevişmemize
Kanadıma alır uçarım seni

Nice kilitlese beni gözlerin
Yatak serer gibi açarım seni

GÜZ SARISI 1

Masmaviyken kocaman yaz
Bir acı asıla kalır
Üşür dallar sen yaprakta

Sanki geçmiş günler değil
Gelecek çağlara doğru
Yokluğumuz sallanmakta

GÜZ SARISI 2

Korkudur dağları bekler
Yaklaşıyor devcek biri
Gittikçe kapanır aran

Evrenin duyulduğu ses
Yere göğe sığmaz artık
Nedir sarıda kızaran?

GEZİDE

İlk görülen
Bir kent
Bir yontu
Bir yol
Bir asma köprü
Bir yanı
Bir yüz

Bizi sevindirir
Bizi
Anısızlığından sevindirir

BÜYÜ

Ağaçlar
Büyüsüdür doğanın
Biri birine benzemez

Tek ağaç
İkinci görünüşünde bile
İlkine benzemez

Sevmek ağaçlara benzer

GÜZ

Bu gece güzün sarı iriliğinde
Sürez bir tek yıldız
Eski ev akan su uyumuş yaprak
Kocaman bir gövdede başsız

Yok yıllarca öncesi yıllarca sonrası
Yer gökle yalnız
Besbelli
Siz bu gece yaşadınız

BUDALA SEVMEK

Bu yüzden uçaklar kalkmadı diyorlar
Bu yüzden erken çöktü karanlık
Bu yüzden deniz kabardı
Bu yüzden buğdaylar bir karış
Bu yüzden topunu yitirdi çocuk
Bu yüzden azaldı domates
Bu yüzden kayalara bindirmiş gemi
Bu yüzden sallandı ağaç
Bu yüzden ekmekler daha kabarıyor
Bu yüzden yollarda kimse yok
Anlamıyorum
Senin yüzün müdür dedikleri?

DİLEKÇE

İnsanları sevmek mi
Erasmus'dayım gece gündüz

Gerçeğe yürekten bakmak mı
Rembrandt'dayım ışık üzre kırmızı parlayan

Sürezle kımıldamak mı büyümek mi
Rekkaslı saatlerdeyim yüzlerce yıldır

Göğü anlamak mı
Yeldeğirmenlerindeyim ova kanat

Hollanda kocaman bir barış mı
Adımı yazmaktayım füzeleri istemeyenlerin dilekçesine

SOLUK

"Ağzı yemle dolu turna."
Yokolmuştur göğümüzden
Uyanın kalkın be yahu
Ağzı geceyle dolu dağ
Yerin altını izler hep

"Ağzı yemle dolu turna"
Ülkesine ulaştı mı
Uyanın kalkın be yahu
Ağzına kilit vurulmuş
Biri gökleri dinler hep

"Ağzı yemle dolu turna"
Nerelere göçtü bilmem
Uyanın kalkın be yahu
Ağzı ağzımda ölenler
Soluğumla serinler hep.

EŞ

Bir hayvandır
Düşünce de
Ses de
İmgelem de
Görünür görünmez yok olan

Yedikleri içtikleri
Düşledikleri
Belki yüz belki boy
Görünür görülmez yok olan

Katmıştır
Çoban mı dağları önüne
Dağlar mı kentleri
Kentler mi yeryüzünü nice eylem üzre dev
Görünür görülmez yok olan

Değirmiler gözbebekleri – kim
Dörtgenler baş – kim
Dik açılar kollarda – kim
Görünür görünmez yok olan

Bir hayvandır
İnlere oyulmuş çizgilerim de
Dudaklarımdaki yel de
Göle sığmayan yansımam da
Görünür görünmez yok olan

Ölü değil kımıldamasa bile
Bütün bitkiler tüyleri
Atardamarıdır şimşek
Görünür görünmez yok olan

Doğa hayvanların en büyüğü
Odur ta içimizdeki eş
Görünür görünmez yok olmayan.

DARDAKİ

Çöllerle çöllerle çöllerle
Kavrulmuş olsam da ben
Sensiz içemem ki
Bir yudum su bana büyük gelir

Düşlerinden bile yoksunsundur
Yıldızlar aydınlığa dönüşene dek
Seni düşününce uyuyamam
Gözlerim büyük gelir

İşte kaptım geçmişi de geleceği de
Bütün ölüleri de bütün dirileri de
Evren kıldım yüreğimi sığmadı
Sevgin büyük gelir

Yaşaran ya
Özleminle bin kez
Yanımda sen yokken
Gece bana büyük gelir.

DÜN GECE BANA GELDİĞİN

Uyandım ki ellerin alnımda
Düşünceler parmakların
Avuç içinden sızıyor yıldızlar

İlkin inanamadım
Gözlerimi açamadım yok oluverirsin diye
Yavaşça yansırken kara ısıma mavi ısın

Kaç yıl sürdü bu bilinmez
Yaradılışın içinde miydik dışında mı belli değil
Duydun mu ha dün gece bana geldiğini

AYDINLIK

Yol karanlığa durdu mu
Girerim evime
Ayakkabımı çıkarırım
Giysimi
Gömleğimi
Çorabımı çıkarırım

Yıkanırım sonra
Derimde soluk alan
Dumanı sisi
–Bütün yaşamalar
Ki bende kalmıştır – çıkarırım

Yazı masama değil
Yatağıma geçeceğim ya
Ey aydınlık
Seni üstümden çıkaramam.

YAŞAMADA EYLEMCE 1

Sizi görmedim bir gün bile
Ne ki görmemekle görüntünün ilgisi yok
Üç çiçek açar bakışlarımda benim
Biri gündüz biri gece biri siz

İlk yaratıklardan kalmadır
Başımı salladım mı kımıldar gökyüzü
Sevgim geçer eyleme
Odur imgelemi yaratan sürdüren ölümsüz kılan

Dolmuş boşalmış ellerim ki beni anlar hep
Açıktırlar
Size doğru
Sanki bir fal

Yol dolu ayaklarım ki beni anlar hep
Yürürken
Sizdendir
Adımlarındaki tat

Hangi geceydi anımsamıyorum artık
Dev yağmurun içindeydi yıldızlar
Ejderha şimşekler ağzını açtı mı
Kamaşıyordu seni sevdiğim
Boynuzlarında mıymış kocaman boğanın
Hayır yalan bu inanç
Yeryüzü sevginin üzerindedir
Döne döne seni aramasından belli

Öyle güzeldiniz ki
Saydamdınız daha
Uzaktınız yakındınız çok
Kendinize yakışıyordunuz

YAŞAMADA EYLEMCE 2

Sevmek bir kuş
Sevilmek öbür kuş
İşte seninleyimdir hep
Birbirlerinden ayrıldılar mı

Kimininki yol
Kimininkiler daha yol
Seni sevdiğime
En geride (sonda) başladımsa ondan

Burda ses var
Burda aydınlık var
Yedi günden beri
Seni işittiğim seni aydınlandığım

Sen doğdun mu
Gözlerim uzay
Oysa gözlerim küpeleridir karanlığın
Öbür gündüzlerle

Yoksun ya
Binlerce yıldır yoksun ya
Severim seni sevdiğimi ben
Senin yerine

YATAĞIMDAKİ AY

Isıtır
Aydınlatır beni
Yatağımdaki ay

Ses istesem ses
Anı istesem anı
Yatağımdaki ay

Deniz var aramızda
Nasıl mı anlıyorum
Dalgaların göğsüme çarpmasından

Dağlar var aramızda
Nasıl mı anlıyorum
Boy boy yansımasından

Elimi uzattım mı
Parmaklarım yokoluveriyor
Öylesine yumuşak

Öylesine saydam ki
Yüreğinde çarpmakta
Yüreğim

Gün ışıyana dek
İşte aydınlatır beni
Yatağımdaki ay

BEKLEYEN

Yatağımın üstünde binlerce yıldız
Elimle süpürüyorum hepsini
Binlerce ağaç
Süpürüyorum hepsini
Binlerce tren binlerce gemi binlerce uçak
Süpürüyorum hepsini
Binlerce ses
Süpürüyorum hepsini
Yatağımın üstünde seni buluyorum
Beni bekleyen

İKİ OLMAK OYUNU

Bütün sevgiler
Başlar görmekle
Benimki nasıl başladı bilmiyorum
Görmemekle

Biliyorum hayır
Yeryüzü gökyüzü var görmekle
Seninle Tanrı yok değil
Görmemekle

TÜRKÜGÖZ

Sana baktılar mı
Kapa gözlerini sen
Bana görün daha

Sana baktım mı
Kapa gözlerini sen
Seni göreyim daha

UZAK

İşte iner gece
Bütün evlerden içeri
Girerim bütün evlerden içeri
Bir baba
Bir oğul
Bir çocuk
Bir ana
Bir dayı
Teki bile anlamadan
Alır getiririm odama seni
Ne ki göremem odamda bile seni

GÖRMEYENİN GÖRDÜĞÜ

Yum gözlerini
Güneş altında bile yum
Senindir
Karanlık sallandığında

Yeryüzü karışır gökyüzüne balımsı
Eskileşir yeniliğimiz
Uykudur
Anılar sallandığında

Deri değiştirir sevişmek
Öpüşürken düşleriz birbirimizi
Sessizliktir
Isı sallandığımız

Yumulu gözlerinde bir çiçek
Yüzünde ayrı bir çiçek
Benimdir
Aydınlık sallandığımız

EVRENSELLİĞİMİZ

Su bile anladı
Yıldızlar bile anladı
Seni görmediğimi
Bir kez bile görmediğimi

Su bile taşıdı
Yıldızlar bile taşıdı
Seni görmeden
Bir kez bile görmeden

DERLER Kİ

Derler ki bildiymişim,
Neler sordularsa, neler düşündülerse
Anladıymışım.

Büyürken otlar bildiymişsin,
Kocaman bir geleceği
Yavaş yavaş anladıymışsın.

Bildiymiş güpegündüz,
Mutlu olmadığımızı sular
Anladıymış.

Derler ki bildiymişiz,
Neyse gizlenen
Anladıymışız.

Nelerden sonra bildiymişsiniz,
Ağaçların karanlığında saklananları
Artık anladıymışsınız.

Bildiymişler geceleyin,
Bilmez gibi, anlamaz gibi görünmüşler de
Anladıymışlar.

Derler ki bildilermiş,
Bütün evreni atalarımız en eskiden
Anladılarmış.

BAKMIŞ

Bakmış bana gece yarısı,
Elim ayağım üşür.
Bir yarı yaşamadayım artık
Sanki yaradılıştan beri.

Anılar, otlarda ağaçlarda
Sularda yapılarda eğri, uzak.
Yeryüzü karışmış,
Sessizliğine kocaman yıldızların.

Bu, ben değilim hayır,
Kimseyi sevmeyen
İçi ovalarca boş
Yalnız olmadığım bir yalnızlıkta.

Bakmış bana gece yarısı,
Karanlık
– Yüzüme yüzüme –
Bir ölü bakışında gider gibiyim.

GÖVDEYİ YAŞAMAK

Tallin kızı
Yapar yakıştırır,
Gündüzü üzerine.

Tallin kızı
Bilir neyin
Neresine uyduğunu, neresine uymadığını.

Tallin kızı
En ucuz bezin, en küçük düğmenin,
Anlar neresinde ne anlama geldiğini.

Tallin kızı
Çıplaklığıyla giyiniktir,
Giysisiyle çıplak.

YOK OLAN

Seni severken ayaklarım mı yok
Duramıyorum
Taş basamaklar gibi
Kapına.

Seni severken ellerim mi yok
Düşümdeki
Sıcaklığını
Tutamıyorum.

Seni severken ağzım mı yok
Adını
Anamıyorum kendi kendime bile
Ürküden.

Seni severken gözlerim mi yok
Alıp götüremiyorum
Ta içime seni.

UYKU GÖMÜTLÜĞÜ

Hem daha uzakta hepsi
Hem daha derin uyurlar.

Güneş doğarken uyan da
İyice bir gerin, uyurlar.

Kara bir kuyudan çekilir su
Ipıslak serin uyurlar.

Isıdır tek açlıkları
Isınızı verin uyurlar.

Ninnileri biter bitmez
Son söz mermerin, uyurlar.

Sana benzerler bir daha
Ölü gözlerin uyurlar.

Çırılçıplak oynayanların baş dönmesi değil
Sızan kanları değil savaşanların
Dursa biraz
Dursa ölüm

YENİLEYİN

Geceler bir gebelik uykulara, biliyor musun,
Sen çıkarsın, ben çıkarım işte, karanlık gebe.

Onların düşü bizden sıcak
Besbelli, dağ gebe.

Sularla birlikte gidermiş çağlarımız,
Sular sevgileyin, kara yeşil çağlarım gebe.

Elmalar kızarır ya en eski yellerin türküsünden
Ayılarımız, yuvarlak mağaralarda güzel ayılarımız, gebe.

Dur şimdi, bütün analar doğurmuş,
Kim gebe?

SON BASAMAK

İsterim yazdıklarımı
Öylesine bir araya getirsinler ki
Yeryüzünde yaşayanların sayısı
Bir kişi daha artsın

Ölümsüz biri
Orda görünmeyeyim
Bütün yaşama bir daha görünürsen
Tanrı oturtsun onu
Yanına

ÖZLEM

Karanlıkla büyüdün daha, daha,
Sevgi, sevgi dolu yüreğin
Esiyorsun ya ona doğru
Üşümüş olmasın?

Dinle biraz,
Yüz bin anıyla evren damar,
Şimdi neden açıldı gökyüzü
Beklemiş olmasın?

Çok umduğum, çok düşündüğüm,
Çok yaşadığım ona mıdır.
Çok,
Yalnızlığı olmasın?

Korkuyorum sevinmekten
Dirilircesine duyuyorum en uzak,
Şimdi ağardı yüzüm birdenbire
Soyunmuş olmasın?

Ağzım
Niye
Kurudu,
Susuz olmasın?

Taşıyor işte özlemle
Gözlerinden ellerinden ayaklarından... Kocaman türküler
Tedirgin etme, gece epey ileri
Uyumuş olmasın?

ADIM ADIM IŞIMAK

DÖRT YÖN

Kapsamazsa
Mutluluk
Geri ülkeleri
Yok eder mutluluğu geri ülkeler

Kapsamazsa
Gerçek
Günü
Yok eder gerçeği gün

Kapsamazsa
Yönetim
Ulusu
Yok eder yönetimi ulus

Kapsamazsa yeryüzünde oğul
Tokluğumuz
Genel açlığımızı
Yok eder tokluğu genel açlığımız

DİNELMİŞ

Yaralasan da durur öldürsen de
Biri var karşında dimdik
Bu ben miyim

Yanlış koca ormanlar kurumuş dev göller
Yerle bir düzeydeki in ev
Kullanılmakta taş çağından beri
Bir adam var kapısında
Bu ben miyim

Soyu geçmişlerle geleceklerle eşit
Bin yıldır aç
Bin yıldır çıplak
Bin yıldır sömürülmüş
Ama kımıldamakta biri
Bu ben miyim

16 devlet kurmuş iken
Geri kalmışlar arasındadır adı
Daha doğmamış çocuklarına dek borçludur
Sömürüye açık kılınmıştır içi –içeriği-
Bu ben miyim

Ağrı dağı
Erciyeş
Uludağ
İşte üç dağ çatağında
Gündüzler – sarı bir ip
Geceler – kara bir halat
Seni senin yönetimini asacak olan
Bu ben miyim

ANADOLU

Görüyor musunuz
Anadolu'nun başka evren olduğunu
Burada
Nice ulusların binlerce yıldır
Kardeşliklerle harman olduğunu

Sarı, mavi, kırmızı, mor otların
Türkü olduğunu
Burada
Çocukların çiçek ağız
Anaların, babaların günaydın ağız olduğunu

Güneşe uçarken kuşların bir sessizlik
Bir su olduğunu

Burada
Ovaların özgürlük adına yücelmiş
Dağ olduğunu

Duyuyor musunuz
Anadolu'nun yarınlara dönük olduğunu
Burada
Eski çağlardan yeni çağlara yaşamanın
Sevmek olduğunu

SANCAK

26 Ağustos toprak altüst olmakta
Diri bir et kokusu yanık
Ermişliğe uzanır uzanmaz
Görür öte yanı
Yalnız odur yurdun ölümsüzlüğüne tanık

Yeni görkemini yaşamakta 26 Ağustos
Yüce dağlar başında özgürlük tuğu
Parlar göğü doldurucasına
Omuzu kopmuş dirseği kopmuş, bileği kopmuş elin
Sancak tuttuğu

HARBİYELİ

13 Mart 1901'de anlamadan kimseler
Oluşuyordu ulu bir iş
Yurdun dağları yalaz yalaz
Binlerce acıyı sırtlanmış gelmiş

Ne mi diyorsunuz
Yakasında 1283 yazılı genç ile beliren
Mustafa Kemal takma adlı
Türk Ulusuydu Harbiye'ye giren!

AHMET MEHMET

Boy yitirir eğri duran
Boyun kıran küçük kalır
Soluğu dağdan aşınca
Ahmet Mehmet küçük kalmaz

İşyeridir Ahmet Mehmet
Durdu mu iş kopuk kalır
Yürüdü mü aşılır yol
Özgürlükler kopuk kalmaz

Vurulur kuzuyu yerken
Kurdun ağzı açık kalır
Sesi yankıya değer de
Kuşun ağzı açık kalmaz

Toplum birleşmezse toplum
Bütün gider buçuk kalır
Varır Ahmet Mehmet ergeç
Saat on bir buçuk kalmaz

ÇAĞIN ALÇAĞI

İnsan mavilikler içre aydınlığa yakınken kanat kanat
Birdenbire insan eliyle can vermişse
Ölüm kara değil
Gelecek günler gibi aktır

Öylesine yükseklerdeydiniz ki barışla kocaman
290 yüreği binbir parça eden Amerikan gemileri
Hayır aşağdı değil
Alçaktır

AÇIKLAMA

Siz
Köpek yiyen iki genç
Eyleminizi anlatırken
Açlıktan diyorsunuz ya
Hayır
Neden kedi değil de köpek
Ağzınızdaki,
Ta altında
Bir yoketme isteği var bunun.
Peki ne diye tutuklamış sizi yargıç
Kesmekle parçalamakla kurşunlamakla asmakla
Bitmez tükenmez ki köpekler.

BAŞLANGIÇ

Baba saldırırken
Mermi ulaştırırken kızı
At koştururken oğul
Yanık buğdayı biçerken ana
Bulmuş saldırganın kurşunu bulmuş hepsini tek tek
Yok oluvermişler bu 30 Ağustos
Oysa bir kocaman evmişler.

Yurttur ayağa kalkan
Dağlarla omuz omuza
Soluğu ovalarla at,
Geçmişi yemyeşil, geleceği masmavi
Büyürken büyürken büyürken
İrileşirken bu 30 Ağustos
Masallar içre devmişler.

Onlar ki
Köylerini değil
Tarlalarını değil
Çiçeklerini değil
Yaşamalarını bile değil
Bu 30 Ağustos
Yeryüzünü sevmişler.

Atın biri geldi dolu boş
Eğeri yanık
Kişnedi: Hele ki vardım burası İzmir midir?

Bir çavuş vardı alayda
Vuruldu atı
Bindi iki ata birden.
Vuruldu atları hemen
Bindi iki ata daha
Yeryüzüne binercesine dev.

Vuruldu atları
Sıçradı on ata daha büyümüş
Gökyüzüne binercesine yel.
Vuruldu atları yemyeşil
Yüz bin ata bindi o saman yolu dedikleri yüz bin ata.

Atın biri geldi boş dolu
Kişnedi:
Hele ki ulaştım burası İzmir midir?

UZAY ÇAĞI

Apollo 11 yiğitlerine

Ağladım sevincimden
Ağladım bu gece,
Yıldızlara çocuk çocuk
Daha mavi kurdeleler bağladım.

Ağladım sevincimden,
Doğa annemi
Dürttüm uyandırdım
Isındım onunla bir daha.

Aya siz ayak bastınız ya
Türkçenin bilincidir bu.
Ayla
Ayağın ilintisi var.

İndiniz eperken
Yeryüzünün bilincidir bu.
Yeryüzüyle
Gökyüzünün ilintisi var.

Bir gezegene ayak basar basmaz
Sallandı en-
Uzağı
Saman yollarının

>

Orda görmediniz mi yeryüzünün gölgesini,
Açların
Çıplakların
Savaşların karanlığını ta çirkin.

Bir söyle örümcek sarmaktadır yarasına
Bir kadın tarlada doğurmuştur,
Kesmektedir çocuğunun göbeğini
Bir sivri taşla, acısız.

Beş kara parçasında
Akmaktadır beş bin yaşama düzeni,
Misisipi'nin, Nil'in, Amazon'un, Volga'nın,
Ova sesini örtercesine çağlayarak.

Şimdi öneriyorum size, yiğitler,
Ayı aldık, savaşı bırakalım,
Ayı aldık, doğaya erdik ya
Sömürüyü bırakalım.

Göğül aşamayı ulusal sevinç yapmayalım,
Ki bu birikmiş başarısıdır,
İlk yaratıktan beri
Her – soluk alanın.

Her soluk alanın
İçine çektiği,
Ya Tanrı diye bu
Ya sonsuzluk diye bu.

Sevgilerimizden gelen,
Uykusuzluklarımızdan gelen bu,
Kaval çalan çobanlardan, kürek çeken forsalardan,
Gömüt taşları yontanlara dek.

Bu başarı uludur
Kırk bin yılın önerdiği insana ulaşmışsanız.
Değersizdir bu uzay uzanısı
Kapkara bölünüşü sürüp gidecekse kişilerin.

Tek boyutluydu coğrafyamız
İki boyutludur şimdi.
Yerelden göğüle,
Düzden yuvarlağa ulaştık şimdi.

Ağladım sevincimden
Bir uçurtma oldum,
İpleri
Bütün ellerden kurtulmuş.

Ağladım sevincimden
Kirpiklerim yaldız
Tuttum ya
Binbir gece masallarından balonumu.

Ağladım sevincimden
Koca gökyüzü ilkokulunda ta sevinç.
Nice yıldız başlar arasında ben
Yitirdim yıldız başımı.

>

Aya bayrak gerekmez,
Yepyeni yüzeyinde gökyüzünün,
Bayrak
En eskide kalmak değil midir?

İlle gerekse yiğitler,
Gerekse yiğitler,
Ya Alman bayrağı dikeydiniz, bilim adına,
Ya Vietnam bayrağı, utanç adına.

Ne demiş kara derililerinizden biri,
Siz uçarken:
"Açlığı bir an unuttum"
Büyüklüğünü bu sevincin duyuyor musunuz?

Duyuyor musunuz,
Atın karıncayı yemediğini,
Sömürgenlerin, sömürgenlerin, sömürgenlerin,
Yeryuvarlağını yediğini.

ÖZGÜRLÜĞÜ ANLATMAK

Sen kaplan değil sen sen sırtlan değil
Sen kuş
Gökle eşit devinim
Bir olduğunu bin olduğunu milyon olduğunu
Uçar uçmaz unutmuş

Sen ova değil sen dağ değil
Sen kuş
Kanatlarında kurtulmak
Kanatlarında yaşamak daha
Kocaman ırmaklar gibi akışında durmuş

Sen anıt değil sen ülke değil
Sen kuş
Bakışlarının içine girmiş mavileyin
Kişiyi gerçekler aydınlıklar düşünceler üzre
Uçmuş uçmuş

YERYÜZÜNÜ UYANDIRMAK

Bir darağacı istiyorum daha uzun
Alsın bütün ağırlığını boyumuzun

Bir darağacı içinde mumlar yanmış
İçinde ülkelerin asılmışları toplanmış

Dört yöne karşı üç ayaklı
Onunla görünsün ne varsa karanlıkta saklı

Gövdenin yokolmasına dar
Gün aydınlığına dönüşsün üzerindeki ağarmalar

Gömleğim bayrağıdır dalgalanır gibi
Sallandıkça ağrısın toprağın ta dibi

İşte yükseliyor dolana dolana kuşum
Darağacı uyanırken uyumuşum

SUÇ ANA

Kadın attaydı düş çayırlarında eskiden bindiği
Kadın karanlık üzre kırmızı izdüşüm
Uzakla yalnız
İki çocuğu vardı ikisi de

Kocası yaşarken masal
Onun göğüsleriyse ak
Onu gezerler onu gösterirlerdi hep
İki çocuğu vardı ikisi de

Erken uyanırdı başlardı ışık türkü
Gözleri gecelerce büyümüş çiçek
Unutulmuş sevgiler miydi kimbilir
İki çocuğu vardı ikisi de

Bir yerlerine değerlerdi
Okullarına giderlerken
Sanki içindeydiler daha sanki ölüm gibi sıcak
İki çocuğu vardı ikisi de

OYLARIN AYAKLANIŞI

Hepsi uysal, hepsi güleç,
Dinlerler de söylev demeç.
Ama bir gün uyanırlar.
Dağlara çıkarlar ergeç,
Kurda koyun güttürmezler.

Kalmasınlar hele darda
Ovalarda, tarlalarda,
Birike birike sel sel
Çaput değil can tıkarda
Boruların öttürmezler.

Uyku varır bir suya dek,
Geceden çıkarlar tek tek.
Aydınlıkları bilgedir,
Gücün uzansa nicecek
O kötüye yettirmezler.

İnanç ahı kalmaz yerde
Avuçlar büyür köylerde,
Gelirler elleri kürek
Sorarlar, nerdedir nerde,
Sana yurdu sattırmazlar.

YARA ÇİZGİLER

Şinasi Türkçeyi yazdı
Namık Kemal yurdu yazdı
Mehmet Emin yıkılışı yazdı
Sabahattin Ali köylüleri yazdı
Orhan Kemal sömürüyü yazdı
Doğan Avcıoğlu ulusal bilinci yazdı
İlhan Selçuk özgürlüğü yazdı

Toplum dedikleri ben
Ben kâğıdım bütün çağlarda

BİTKİLERİN DEVRİMİ

Nakış oyası oldular
Tire oldular
Yorgan ipliği oldular
Sicim oldular
Kırnap oldular
İp oldular
Kendir oldular
Halat oldular

Urgan oldular sonra
Astılar suçluyu

AYAKLAR

Adana bir ayaktır buğday üzre yalnayak
Ovalar göz alabildiğine,
Ovalar el alabildiğine,
Ovalar ovalar ağız alabildiğine,
Kocaman.
Büyüsün dene dene büyüsün altın başak.

Adana bir ayaktır çeltik üzre yalnayak
Sallar da batan gün ışığı sarı yeşertisini çamurun,
Bir dibe iner, bir daha dibe iner, bir aç uyku.
Pirincin düşü toprağın düşüne karışır karışmaz,
Duyulur dört yönden daha acıkmış yaratıkların çığlığı, daha kemik, daha yapyalnız,
Domuzlar! Domuzlar uğramasın hadi ateşini yak.

Adana bir ayaktır pamuk üzre yalnayak
Topuğu Akdenizde nasır nasır çatlamış,
Başparmağı Torosların eteğinde morumsu,
Gide gide
Gide gide, ezdiği otlarla, ezildiği yağmurla yelle, gide gide
Adana bir ayaktır gide gide varacak.

PAŞA

Gerçekler yarışması yapıldı dün
Biri geldi deve üzerinde bülbül
Bu ne dediler
Dedi ki deve susarken öter bülbül

Daha değişik bir olaydı bu:
Biri geldi müzelerden çıkmış sedefli kılıç
Ürküsüyle sustu alan
Dedi ki yaşar geleceği ölüsünde kılıç

Şaşırdı bütün izleyiciler
Biri geldi –kendi yok– ortada sazı
Çalar onun yerine
Ağrı dağındaki yel, sazı

Yarış bitecekken, barış güvercinleri uçurulacakken
Biri geliverdi ortaya, bir Paşa
Seçiciler kurulu çekildi masadan, dağıldı toplum
Kendi kendine kaldı Paşa

İKİZLER

Köyde tek ikizdiler
Biri kız biri oğlan
Görenler maşallah derdi
Diyelim maşallah

Ele avuca gelince yazıldılar koşarak okula
A B C'yi çözdüler ya D'ye varmadan
Babası çekti aldı oğlanı
Anası sürüdü kızı kemik el

Oğlancık
Sapanda sıpaya eş olur
Kızı sormasın kimse
Kel keçiye yoldaş olur

İkizdiler
Biri kız biri oğlan
Maş allah'ı n'ettiler ki
Diyelim maşallah maşallah

EVLER SALKIMINDA ÖLÜM

On üç bölümlü yapı kimsesizleyin
Girişin karşısındaki ışıklar sönmüştür
Dönmüştür geldiği yere biri
Kimse'lerden biri yok

Kara boyası parlarken arabanın
Tanıksınız:
Kara tabut konulur konulmaz sallanmıştır azıcık
Karanlığın yaprakları düşmüştür güpegündüz

On üç bölümlü yapıdaki çığlıklar üzerine
O yorgun kuştur ki uçar yavaş yavaş
On üç bölümlü yapıda sanki iyesiz kalan
Taşıdığı "arsa payı"

Üşürler şimdi göğe bakmazlar ki
Görünsün görünmesin
On üç bölümlü yapının üstünde yıldızlar
Bir'inin yazısını okumakta silmekte

Yalnız bırakılmıştır sessizlikten bile sessizdir anıları onun
Saydamdır bütün bakışlardan görüntüsüz
Dolaşacak kimbilir daha kaç yıl
On üç bölümlü yapıda içeri dışarı
Yeryüzü
Duyacak bu gece
Ağırlığı bir soluk azalmıştır
On üç bölümlü yapının

KOCAGÖZ

Kocagöz bu ta eskiden gelen,
Eskiden, saçı sakalı karmakarışık.
Eskiden, köylerin köylerle kocadığı,
Eskiden, tarlaların tarlalarla yeşerdiği,
Eskiden, imecelerin imecelerle barışa ulaştığı çağ,
Eskiden, bir kocaman güvence dek yepyeni,
Kocagöz bu ta eskiden gelen gücümüz.
Kimin gözü büyük, ayağı büyük,
Yürür büyük,

Keçi alır koyunun soluğunu,
Koyun ineğin.
İnek öküzün – daha boş,
Öküz eşeğin
Eşek atın – daha hızlı,
At devenin.
Deve alır Memedin soluğunu.
Kimin gözü büyük, göğsü büyük,
Soluk büyük.

Ellerimiz, közelerden su içen ellerimiz,
Şöyle yapışınca sapanın demirine,
Şöyle kara toprağın ta anasını belleyen,
Tırnağına kan oturmuş, akla mosmor,
Nasır bağlamış tan ağarana dek gecede,
Ellerimiz azılan açılan açılan Tanrıya
Beş parmakla değil, beş bin parmakla yaşlanmış,
Kimin gözü büyük, eli büyük
Tutar büyük.

>

Hey sesi, bir çobandan bir çobana hep sesi,
Sonra bir ovadan bir ovaya,
Sonra bir gölden bir göle – daha kalın,
Sonra bir dağdan bir dağa.
Sonra bir höyükten bir höyüğe – daha uzun,
Sonra bir yataktan bir yatağa,
Hey sesi, bir açlıktan bir açlığa hey sesi.
Kimin gözü büyük, dudağı büyük.
Haykırır büyük.

Ana ver çıkınımı gün doğdu yolum gider,
Kırk bir köyden öteye
Sanki ayağım kalır yurdumda, elim gider
Dağ sallanır yıldızlar yaklaşır kavaklara,
Asya'dan çağlar üzre doğmuş masalım gider.

Yavuklum erim gider gelinim dulum gider,
Leylekler çığrışırken mavileyin gök boyu
Yellerde uça uça kınalı tülüm gider

Dinlemezler aldırmazlar neylesem
Karanlık türkülerden bir büyük bölüm gider.

Köz iner yüreğime bir ulu yalim gider
Düşer bayıra yangın
Düzlerden külüm gider.
Çöktüğün anlamaz ki koptuğun anlamaz ki
Beydir beyefendidir ağadır zülüm gider.

Van'dan sarım heyehey, Konya'dan alim gider
Ak gövdemi sustuğundan dinlerim
Yalnayak ovalardan tepegöz çulum gider
Bir Kayseri heybesi,
Bir Sivas kilim gider.

Bu kavun dilim dilim bu kavun dilim gider
Orası Almanya mı Belçike, Fransa mı
Ölü durur da dışım, ta içim ölüm gider
Ya Allah derim işte buralarda beş vakit
Beş vakit kulum gider.

ALAN SAATİ

Gösterir tam bir aydınlıkla,
Çöpçüyü, şöförü, kasabı ki tanırsınız.
Bir başka yönle kımıldanır,
Zaman ya da düşünceler,
Kadın ya da kız.

Kalabalığın görünmiyen gözlerine gösterir,
Biraz daha ötede bir suç gibi saklı,
Göğsünde bir madalya, yelcek uzak,
Yürüyen yürüyen bir ihtiyar,
Tahta ayaklı.

Belli ki yaşar ta derinde,
Son aydınlıkların nazını.
Çoğu hazırlamaz farketmez,
Gösterir ağarırken
Akşam namazını

Sanırsınız, yitmiş anılar,
Hava her zamankinden sisli.
Birdenbire bir büyü düşünden çıkar herşey,
Anaları, kardeşleri, askerleri ansızın,
Gösterir korkunçluğuyla, yüz misli.

Gösterir yarı küremizde tan ağardığını,
Kuş musun, ağaç mısın, insan mısın, kalk.
Yalnızlığı, sıcaklığı uçar yatakların,
Çeker seni, çağırır seni:
Halk!
Rahat eder şimdi uykudakiler,
Kimlerin soluğudur duyulan, bilinse;
Bir yarı yaşamakla yükselir kuş,
Nur indiğini gösterir, isteklerinden
Karanlıklardaki bizden uzak cinse.
Siftah yapmamış sucuyu, alacak kavgasını,

Gösterir, bir sabah Pazar yerinde.
Gösterir gürültüsüz,
Gazete satan pis çocukları,
Bir gece, caddelerinde.

Sevmez tembelliği kocaman gökler altında,
Herkese verir bir iş.
Dağılır sinemalar, tiyatrolar, meyhaneler,
Gösterir,
Hepsini yüzleri değişmiş.

Gösterir ki siz de mutlu olursunuz,
Razı sessizliğiyle dinlerin;
Çaresiz bir keder anında,
Yakınlığını ve uzaklığını,
Güzellerin ve çirkinlerin.

Varlıkla yokluk arasında
Düşünceler ve olaylar içinden bir ışık.
Gösterir bir mahşer, bir cihan,
Çiçekçi, tüccar, avukat, serseri, memur,
Karmakarışık.

KÖR SÖZ

İnsanlar elleri alış verişte
İnsanlar gözleri sonsuzluklardan duyun
Size
Size bir tek sözüm var
Bırakın teraziyi çapayı makası,
Hele bombaları bırakın hep
Durunuz karanlıkta
Durunuz
Ölmeyiniz artık siz
Gömüle gömüle
Yeryüzü bitecek.

23 NİSAN

Kuşlar ağaçlar bekleşir
23 Nisan gelse bir.

Çiçeklere benzerim ben
23 Nisan gelirsen.

Yağmur yağar ince ince
23 Nisan gelince.

Kimi zıplar koşar kimi
23 Nisan geldi mi.

Yonca çayır ne güzelmiş
Oh 23 Nisan gelmiş.

MUHTAR ENATA'YA

İşte yazıyorum ağıdını
Ölümünden çok sonra
Senin değil
Çalışmalarının ağıdınıdır diyeceklerim

Yücel dergisiyle ne yapmak isterdin
Atatürk'ü anlatmak
Sanki körlerin elinde bir gece şimdi o
Yorumluyor avucunun tuttuğunu sorumlularımız

Kimi borç almak diyor Atatürk'e
Kimi susmak bütün doğrulara karşı
Kimi dışa bağlı yaşamak diyor
Kimi üs vermek, yurdu kiralamak

Nice yıl geçti aradan
Bitmedi yaptığın görev
Yücel dergisi sanki çıkıyor çıkıyor çıkıyor
Mustafa Kemal'ini senin haykırıyor dev gibi

ZİYA ARIKAN'A AĞIT

Adana Mersin'e yakındı yemyeşil
Toroslar Akdeniz'e
Küçücük kerpiç damında oğul Ziya Arıkan
Bunalırdı güpegündüz
Biryerlere yakındı çok

Okudu sığmadı ki öğretmenliğine
Başka yazıları özledi
Bu betikleri öğretirken
İzlediği yıldızlar akınca daha güzel
Ağustos gecelerini beklerdi çok

Üç aydır aradım kaç kez
Evde değil dedirtti hep
Anladım nice sonra
Göstermek istemedi ölürkenliğini
Ölümden iğrenirdi çok

İMZA TOPLAMAK

Şadi Alkılıç'a

Biri var kapatılmış kırk bin yıllık duvarlar içinde
Düşündüğünü yazan biri, tunç.
Yasalar yasalar yasalar,
Bir yerde güzelse, kırk bin yerde korkunç.

Hadi boş kalsın bıçaktan öte kını,
Bu türkünün altına yaz adını.

Varalım evrensel mutluluğa artık
Karşı koymalarla var olalım biz.
Çağlardan kopup gelen bir sel-
Bir çağlayan değil miyiz.

Duy özgürlüğün kanadını,
Bu türkünün altına yaz adını.

Doğudan batıya, güneyden kuzeye
Adlarımız bir ölümsüzlüğü söyler:
Timur, Satı, Sungur, Barbaros,
Yerden göğe, sencek, yeri göğü der.

Ta ki elin duysun sonsuzluk tadını,
Bu türkünün altına yaz adını.

BÜYÜMELER

Sanki devrimciler döğüşmektedir kocaman dağlarda:
Deli yellerin
Ağzı bıçak.

Sanki sevgi ezgileriyiz koyunlar kavalı dinlerken:
Kuş koçun boynuzuna konmuş mu
Konmamış.

Sanki çatlar iç görüntüsünden:
Küçük balığın karnına girdiği
O dev balık.

Sanki boşluğuna sığmaz duvardaki taş:
Binlerce yaşamanın
Olmaz bin yıllık yeri.

Sanki en eski çağlardayız:
Ben senin sessizliğine eğilen söğüt
Açılan çiçek sen benim yalnızlığıma.

TERSİN DOĞRUSU

Hocaya sordular
Niye ters binersin eşeğine
Dedi anlamazlar ki
Gider mi gelir miyim.

Hocaya sordular
Bu ne biçim iş
Dedi
Güzel iş yol almak.

Hocaya sordular
Ne diye böyle görünürsün nice yıl
Dedi sakalını sıvazlarken
Kiminin usu gözünde.

Hocaya sordular
Ters oturman neden peki
Dedi eşeğe binerim ya
Gittiği yere yönelir miyim?

SES

Her akşam, her gün geliyorum
Duyuyor musunuz:
Geceyle,
Aydınlıkla.

Neden ozanlar ayrı bir ülkedir, yöneticiler ayrı bir ülke,
Neden inanırken dağ gibiyiz.
Topraklardan topraklara
Neden ellerimiz sevgilerle büyük.

Yırın bitmez tükenmezliğinde
Sizin başınızca mavilik başım.
Neden yeryüzü 160 devlet,
Neden bütün toplumlar, bütün ozanlar her çağda bir.

Siz içiniz ta barış,
Sordunuz Türkiyeme, ozanınız kim?
Adımı söyledi saygıdeğer kişiler,
– Saygıdeğer oyunu feleğin, önceden bilinmez ki –

Aldım zeytin dalını kim almaz,
Üzerinde yıldızlar.
Bir çocuk bir elmayı nasıl alırsa,
Bütün bitkileri ısırırcasına yemyeşil.

Çağrılar, o yaygın dille yayınlanacak yırlar,
Yalazın genişlemesi, içten dışa.
Gel de uygarlıklar, düşünceler ötesi olmamak iste sen,
Yaşamalarımız ta evrene akar iken, her su.

>

Sonra o ulusun dost gibi görünen devleti,
Daha da belirgin olsun, ellerinde karanlık, ağzında sövüler.
Benim yöneticilerim de "onlardan yana" olsun apaçık,
Gel de utanma oradaki kardeşlerinden, buradaki
kardeşlerinden.

Gel de git,
Yeraltındaki şehit soluklarının bayrağa gittiğince.
Kişiler yöneticileriyle azçok damgalanmıştırlar,
Siz oradaki özgürlük, acıda, ben buradaki özgürlük.

Amerika masallarda yoktu, eskil,
Var idim.
Şimdi masallarla ulaşmadayım,
Varsınız, Ayla, Merihle gerçek bu.

- Ama gemileriniz, artık yeryüzü bilincini yitirmiş gemileriniz,
Uykulardan kör.
Açıktır denizlerin gözleri
Eski tarihlerin, eski denizlerin bakışlarıyla gök.

Şimdi ulusumun bağrından
Mağralarla kocaman bir tepki gelmekte
Kötüye kullanılmış
Kocaman bir dostluk için.

Şimdi gururu kırılan ülkemde,
Bir Kanlı Pazar yatmaktadır;
Sızlarken kırk bin köyün
En küçük otları.

İster misiniz, yırın ulu vezni gerçeği ölçerken,
Sevgi, bağışlama, eşitlik, dünya yurttaşlığı adına
Sürezi sayalım ozanca, yüreklerimizin vuruşunca biz,
Gelecek mart çiçeklerine erteleyelim, Pittsburgh sevincimi.

ANLAM İÇİNDEKİLER

Sevişmek değil
Daha başka bir yaşama
Bizim yanyanalığımız

Kocaman güzelliklerle dolu köylerde kentlerde
Ayrı ayrıyız çok
Ne çıkar soy yanyanalığından

İşte mutluyuzdur
Sınırsız evren boşluğunda
Duyarken güneşler yanyanalığını
Kimse duymasın bizimki benzer hep
Atom çekirdeklerinin
Uzak yanyanalığına

ENLEM DEĞİRMİLERİ

Ey sevgi ey
Sessizliğin kuşu öttü mü
Titreşimlerle ısındı mı yalnızlık
Ulaşırım sana
Karadenizin yansıdığı İstanbul üzerinden

Ey düşünce ey
Sokrat'ların soluğu kapımı açar açmaz
Açılır açılmaz kırmızı çiçeklerle us şimdi
Ulaşırım sana
Yıldızların büyüdüğü yerde Leningrat üzerinden

Ey özgürlük ey
Yeşeren otla yürüyen böcekle
Duyarım günün yerinden oynadığını
Ulaşırım sana
Angolanın ağarmış dağları üzerinden

İNANMAK

Çocuk ağlıyordu gözleri çiçek
Evini yitirmişti
Bulamıyordu nereye baksa
Gözleri çiçek.

Hemen yapıştı eteğine
Bir ninenin
Hadi dedi beni evime götür
Gözleri çiçek.

Kadıncık eyitti titreyen sesiyle:
Nasıl
Güveniyorsun peki
Tanımadığın birine sen?

İşte diye karşılık verdi çocuk
Yaşlısın ya
Yalan söylemez yaşlı kadınlar
Büyüdü gözleri çiçek.

ESRA'NIN "YERLİ MALI" GÖREVİ

Giyer
Ağaç yaprağını
Kuş tüyünü
Kestane kabuğunu
Kuzu yününü
Gelincik kırmızısını

Bunlara bakar da
Gülümser biraz
Giydirir
Ördüğü kazağı bana annem
Sevinci nerden mi belli
Üstüne çiçek işlemesinden belli

ANITGÖMÜTÜN ULU DUVARINA SEKİZ DİZE

Uçak top tüfek niye yarar
Korumaya yarar
Egemenliğini
Yurdun ulusun

Diyelim ki vermiş şimdi
Kalmış mıdır şimdi
Egemenliği
Yurdun ulusun

SEVGİ YAPRAĞI

Oralardadırlar yalın göz
Uyumuyorlar mı acılarından üzüntülerinden köy köy
Uyanırım çok.

Davar güderlerken ottur ağızları çobanların
Dereye inince koyunlar dururlar ya
Akarım çok.

Kurşuna dizilirler asılırlar eylemlerde
Anlamaz ki geçmiş yasalar geleceğin yasalarını
Tanyeri ağarırken
Çoğalırım çok.

Kuş öter ne olursa olsun
Ağaçlar yürür ovalara doğru
Büyür ya mavilik
Yeşilim çok.

Bir aydınlık gelir ta Himalayalardan
Yansır Aral gölüne
Yansır Ağrı Dağına geceleri
Yansır Ankara'ya
Yeryüzü çırılçıplaktır
Üşürüm çok.
Yokolmuş türküleri geçer çağların
En uzak kırlarda
Bir ses damarı parlar incecik
Parlar benim sessizliğimi
Duyarım çok.
Sevenler, yalnızlıkları al çiçeklerle açılır açılmaz karanlıkta
Yaşamayı artık istemiyorlar mı
Ölürüm çok.

YAKILACAK PARA

– Tak tak tak!
Paralar yargılandı dün
Ne yaptığı ne ettiği soruldu hepsine
Anlattılar yaşamlarını:
– Fare kapanına ödendim
– Vergi vermemek için ödendim
– Ağırlığı eksik ekmeğe ödendim
– Ev kirası iki kat artınca ödendim
– Tarladaki pamuğu kapatmaya ödendim
– Okul yardımı istediler ödendim
– Damga puluna ödendim
– Başlık borcuymuş ödendim
– Gündelik kesintisine ödendim
– Karakolda ödendim
– Elaltından ilkokulu bitirdik ödendim
– Namluyu dayadılar alnıma ödendim
– Yoktu varoldu akaryakıt ödendim
– Bizim aday seçilsin diye ödendim
– Ayakyoluna girilirken ödendim

Tak tak tak
Konuştu yargıç:
– Gereği düşünüldü
Yazılır ayrıntılı nedenleri sonra
En büyük suçludur
Seçimde kullanılan para yakılacak

BİR OYUNU BOZMAK

Başlarken tomurcuk yapraklı yaz
60 dakika ileri alıyorlar saatleri
Güz biterken
60 dakika geri alıyorlar
Yanlış bu
Geleceği aldatmak bu

Bütün ülkelerde başka başkadır
Yok oluşu karanlığın
Bütün ülkelerde
Kendi toplumu uyanınca başlar aydınlık

38. ENLEM ÇİZGİSİ

Bir evin ortasından geçirilir
Bu 38. Enlem.
Göklerce mavi gecelerle yumuşak
Geçip gider doğudan batıya
Bir evin ortasından geçirilir
Ölümle bir.

38. Enlem
Koreyi ikiye bölmüş, yürümüş sonra
Karalar denizler üstünden
Ulaşmış Ankara'ya
Bu 38. Enlem
Öldürülmüş hem ölmüş hem.

Göklerce mavi gecelerle yumuşak
Soğumuş giysilerce boş
Bir anıdır kara toprak dolusu
Ulusların yüreğinde sızlıyan sızlıyan
Göklerce mavi gecelerle yumuşak
Uzanır sürez üstüne kandan kuşak.

Geçip gider doğudan batıya
Mermi izi gibi: Barışı bir daha delmiş,
Körler gibi: Barışı bir daha kör etmiş,
Yirminci yüzyılın başağrısı
Geçip gider doğudan batıya
Ardından gömülür ülkeler uğultularla bir karaltıya.

Ölümle bir
Evin yıkıntısı tüterken
Kuzeyde kalan oğul parçalar güneydeki kardeşini
Doğrar kuzeydeki torununu güneyde kalan dede
Ölümle bir
38. Enlem yaşamamızdan geçmiştir.

AFGANİSTAN

Devrimin Nedenleri

Kocaman
Tek bir
Zindan
Ülkemiz
Afganistan

Yer
Binlerce yıldan beri işte
Birer birer
Bizi yöneticiler

Çağlardan beri nice kıral
Gelmiş
Hepsi akbaba kartal
Oymuş gözlerimizi
Sürüp gitmiş kanlı masal

Bir yan
Çin Sovyetler
Sonra İran
Bir yanda
Pakistan

Kel kör sıtma uyuz
Gün boyu
Yediğin ekmekle tuz
Akarken çılgın Amu derya
Uyumuş uyumuşuz

En geri
Yeryüzünde
Beterin beteri
Ölür ağlıyamadan
Bu yurdun bebekleri

Bakarlar bakarlar bakarlar
Acımasız
Toprağı örter de kar
Ta altta
Yürek çarpar

KÂŞGARLI MAHMUT ANITI

Büyük savaşlarında Türkçenin
Sen dil eri.
İşte yapıtın gözalan göklerle ulaşır
Ta bugüne dek
Ta oralara, ileri.

Sözcüklerin dolanır ağarmalardan ağarmalara
Konar başlarımıza kuş kuş.
Güzelliklerle gerçeklerle yepyenisin
Sen ana diline gönül vereli
Dokuz yüz yıl mı olmuş?

Görkemli us örgüsüne
Açılmış ak ellerinle bir kapı.
Düşüncenin dökümü müdür nedir
Kuruluşu mudur dağların suların ağaçların
Türk dili denilen bu sınırsız yapı.

Seni tutar tutmaz, anlarım,
En tatlı bir üzümdür avuçlarımdaki koruk.
Yaşarım biri anlatımlarıyla sencileyin,
Geceler bir ova
Günler bir doruk.

Artcısın kocaman, Altaylara
Öncüsün kocaman, bana sen.
Öyle çocukların gelecek ki, ergeç
İçeceksin söylemenin bütün közelerini
Kana kana sen.

Savaştır, durur yüreğinde
Yeryüzü ağırlığınca bir yas.
Ne dedin ey ulu dil
Barışlar için:
"Kanı kan ile yumas".

Bakışlarınca sımsıcak,
Sevgi gildir, yıldızla
Ey ulu dil ne buyurdun
Kurda kuşa uluslara
"Erdemin başı tıl."

Sen Kâşgarlı Mahmut
"Aç ne yimes tok ne dimes" der iken
Büyürsün eşitlikle bilgelikle
Koca bir yürekle aşarsın çağları
Büyürsün bir daha eylemde sen.

Evren olmuşsun ey ulu dil
Yarı parlarsın da karanlık kalır yarım.
Senden esen yelle
İşte ot kımıldar
İşte ben kımıldarım.

Kâşgarlı mahmut, ülküdaşım Balasagunlu Yusuf'la birlikte
İki dilata'sınız.
Ta sonsuzluğa dek
Bütün yaşamaları, bütün kurtuluşları,
Anlata anlata'sınız.

DOĞANIN ARMAĞANI ÜSKÜP

Üsküp'de karanlık kımıldamaz
Yıldızları bir, iki
En eski çağlar
Seni bilir mi ki?

Üsküp'de su kımıldamaz
Anlaşılmaz nasıl oluşur yarın.
Bir oyun gibidir
Aktığı Vardar'ın.

Üsküp'de mavilik kımıldamaz
Durur ak güzelliğinde bulut.
Der sanki:
Uzan, tut.

Üsküp'de sevgi kımıldamaz
Yüzüne değer kızın yüzü
Büyürsün, büyürsün,
İçindeki kocaman gündüzü.

EGEMEN

Nice parlarsa parlasın
Su karanlıklardan biridir.

Öyle uzaklara vardım ki
Yeryüzü yıldızlardan biridir.

Milyon kişiydiler gittiler tek tek
Gece yalnızlıktan biridir.

İlkyazlar içre ağaçları buldular ya
Gelincik ormanlardan biridir.

Seni görsem görmesem nolacak
Sevgin ölümlerinden biridir.

2. KOĞUŞ

Gece bir masaldır
Üzerine
Anımsanan yüzleri koyduğumuz

Üzerine
İçerden görülmeyen yıldızları koyduğumuz

Açlığı
İşsizliği
Sevgiyi
Yalnızlığı
Ölümü
Koyduğumuz

Gece bir masaldır
Üzerine
Dışardaki mavi gündüzü koyduğumuz

KADINLA ÇOCUĞU

Kadın gülümsüyor
Bakarken çocuğuna
Peki ne yapsın
Ağlasın mı

Sarışındı eskiden anımsıyorum
Şimdi kumral
Düşün azıcık
Değişmez mi değerken gökyüzüne saçlarımız

Boyu kısalmış mı ne
De ki kısalmış
Omuzlarımıza düşer yapraklar
Anılarımıza değil

Dalıyor arasıra gözleri
Sanki uykusuz
Kimbilir belki de
Aradığına kapalıdır gördüğü

Ona benzemiyor çocuk
İlk kocasından
Niye öpüyor peki hep
İlk kocasından dedim ya

RESUL RIZA İLE NİGÂR

Birdenbire oldu
Yaz güzelliğinde anlamadılar bile birazcık
Sevgiyi bölüştüler

O savaş yılları içre
Biri gökyüzüydü öbürü yeryüzü
Dağları bölüştüler

Yazdılar yazdılar güneş yükselene dek
Gerçeği
Toplum mutluluğunu bölüştüler

Ayrı odalardaydılar sayrılarevinde
Biri gövdesiyle duymuştu kimse söylemeden
Öbürünün günler önce soluksuz kaldığını

Ölümü bölüştüler

DEVLET

Ne alır ne verir
Kimse bilemez rahmette
Üsküdar baştan başa güneş
Karaca Ahmet'de

Bir soluk eser
Geceyarısı
Titrer aydınlık deve kuzu gergedan
Titrer ette

Ta uzaklardan çığrışır yalın ses
Yalınayak yalın düş
Bütün gelmiş geçmişler
Ta yeraltı duyulur devlette
Eskiden şaşardı sürez denen ırmak
Hele yaz geldi mi
Çiğner geçerdi ovaları
Şimdi durdurulmuş sette

Hayır
İşte gömütler tanık selviler boyu
Yaşama – bu en büyük beklem –
Durmaz durdurulamaz yok olmaz iskelette

Hayır
Kimse kendi ağırlığında değil
Hepimizi taşır evren
Yıldızlardan örülmüş demette.

Ta uzaklardan çığrışır yalın ses
Yalınayak yalın düş
Bütün gelmiş geçmişler
Ta yeraltı duyulur bu obur devlette.

ANAYASA YILDIZLARI

Onlar ki gerçeğin izdüşümüdürler
Yerli yerindedirler yazı çağından beri
Açıktırlar bütün yaşamalara
Dışına çıkamaz uluslar kurallarından

Daha büyük ya da en küçük kapı o
Doğruysa geçer yasa eğriyse geçemez
Döner geriye ergeç
Hangi yüzyılda olursa olsun egemenliğimiz

Sanki usturlar
Eskil dönemlerin bilgilerinden kalma
Yürektirler sanki erdeme yön
Doğan çocukların ilk soluğuyla görürler özgürlüğü

Devrimlerle arar onları nice toplum
Duyurma gücünün esrikliğinde bulunamadılar mı
Alkış çiçekleri ellerimiz kurur tek tek
Daha karanlığa ulaşır açılan yol

Gök üzre lavlar kopuğu şu yıldızlar var ya demir taş
Değişmeyen yerleri doğaya kök
İşte iri bakışlarla kocaman
Anayasaların da ölümsüz yıldızları var.

BİN GÖZ EV

Kim demiş bilmem
Niye demiş – görüldüğünden belki
Evdekilerin hepsi – göğüs ayak amuz
Çırılçıplaktırlar odalarda

Odalar ki on iki açılır gözbebekleri
Yalnızlığın dörtgeniyle bomboş biraz
İçerde kapalı solukludurlar toprakla gök
Ki mavisizlikle tatsızdırlar

Beni gördüler mi
Uyurlar daha
Odalar gözlerimdir
Ben bakışsız sessizliğiyle kör olurken evimin.

KENTTE

Derler
– Yalınayak –
Bütün gelmiş geçmiş ağızları aç,
Al beni
Ver ekmeğimi.

Derler
– Yalınayak –
Bütün gelmiş geçmiş ağızları tok,
Al ekmeğini
Ver beni.

Derim
– Yalınayak –
bütün gelmiş geçmiş ağızlar güzelliğinde
al beni, ver beni,
genel mutluluğumuz üzre bizim.

GENCELİ NİZAMİ TÜRBESİ

Avuçlar avuçlara, evler evlere değer,
Burda uzak düşmez yıldızlar gökyüzüne.

Bir sudur,
Akar düşüncelerle yeryüzüne.

Erdem sen ben olalı,
İnmiş ilk kez yeryüzüne.

Nerelere giderse gitsin kervanlar,
Ulaşır gerçek yeryüzüne.

Bir türbe kişiyi gökyüzüne götürmez,
Daha yaklaştırır yeryüzüne.

ÇİÇEK

İşte dallarda açılan çiçek,
Kocaman bakışı barışın,
Özdemir'e, Engin'e, Durmuş'a, Oğuz'a kocaman,
Arpalarla, mısırlarla, buğdaylarla dolu,
Kocaman, dolu,
Toprağı iletecek.

İşte dallarda açılan çiçek,
Yaprakları gecelerden kurtulmuş,
Emmiş özsuyunu ışığın özgürlüğün,
Bir ulus değil, bir yurda değil,
Bütün yeryüzüne
Yeni günleri iletecek.

İşte dallarda açılan çiçek,
Maviden sarıdan kırmızıdan.
Burda güneyde doğada,
Nice olursan olayım,
Nerde olursan olayım,
Nerde olursam olayım,
Beni sana iletecek.

GÖRÜNMEK

Kişi sevince sonsuzluğu
Bayrak kesilir dağda
Döğer al al gökleri
Her yerinden görünür
Ankara'nın.

Kişi sevince kurtuluşu
Çıkar yüzyılların karanlığından
Öyle ışıldar ki bir vatan türküsünde
Her yerinden görünür
Türkiye'nin.

Kişi sevince Hürriyeti
Var olur yeşilden ateşe kadar soylarda
Gerçek olur sevgisi
Her yerinden görünür
Yeryüzünün.

AĞARMIŞ AĞACIN KIZI

9 Eylül 2000 - 5 Ocak 2001

KIRMIZI ÇEKİRDEK ADAM

Çekirdeği ayıklanmış karpuzda
Bilemediler
Ta nerelerdeydi
Çekirdeği ayıklanmış adam

Adama
Sunmamıştı bunu annesi bile
Adamın
Elleri yalnız kalmış

Çekirdeği ayıklanmış karpuz
Tanrıdan yere inmiş en güzel iyilik
Nerede nerelerde çocukluğumuz
Biri çocuksuz mudur

Biri daha susuz mudur
Çekirdeği alınmış karpuzu
Yeniden ayıkladılar
Yeniden buldular

Çekirdeksiz karpuz oldu yaşlı adam

ANILARLA YOL

Uyku yaprak uyanırdı köklerini
Gezerdi ta gökyüzünde karanlık yeşil
Çocuk yeni aydınlığın büyümesinde
Ne bilsin annesi nerelerde nereleri sıcak

Yollar üzerindeki arabalarla bitmez tükenmezdi
Elleri sevgi yapan biri geçer yukardaki yeşil bağıştan
Kendini mi böler yanındakini mi böler
Büyük sevgilere ta sonrasıza

YENİ KAPININ TAKILDIĞI GÜN

Cam parlamıştı birdenbire geceyi
Kadın saçları uykusundan uzun
Soyundu kendisini
Kuş uyudular

Uzaklardan daha uzakları topluyordu tekerlek
Yıldız
Daha sonra güneş
Buğday uyudular

Kapı çalındı kapı açık
Girenler çıkanlar adına
Çıkanlar girenler adına
Güzelliği uyudular

SOFRA

Uzakta
Ağıldan kaçan kuzu vardı
Orman bilmiyordu ya
Yaprakta ses vardı

Biri trende ayrılmış
Kara duman vardı
Dağdan gelmiş
Yankılar vardı

Kız keçide
Keçide boynuz vardı
Uykum geldi dedi çoban
Suda aydede sevinci vardı

ÖTEKİNDE OLMAK

Üçtüler
Biri annem biri o biri öteki
Sunmuştu uzun yaprak
Öyle güzeldi ki sofra

Silik ışıkta yüzler gölgeli
Bir varmış bir yokmuş gibiydiler
Biri annem biri o biri öteki
Güzeldiler başka ülkelerde

Sofranın bakışları vardı
Dördümüzü görüyordu ellerimizle anlıyordu
Şişelerde duran suda
Kimin kimi daha çok sevdiğini

Bayram mıydı yılbaşı mıydı ne
Gökyüzü sofraya inmişti
En yalnız olan
Annem miydi o muydu öteki miydi

KENDİNİ SEVMEK

Yirmi altı yıl önceydi
İki güvercin uçtular
Yönlerle büyümüştü İzmit'in gökleri
Annemin dudaklarında dua

Evler ülkelere benzer
Birinden birine geçerken
Uzaklaşır oradan oraya tanımlar tanışmalar
Annemin dudaklarında: sık yazınız

Yaşamak
Bir büyük bağış
Allahın insana verdiği
İnsanların birbirinden kucakladığı

Yollar kocaman göz
Yollar kocaman el
Yollar kocaman ayak
Eşim, eşimin arkadaşı

Annemin dudaklarında yalnız kendini sevmek

İPLİKLİ GECELER

Düğmeler kapanmak içindir
Gömleklerde
En ak güzeli saklayan gövdelerde
Gizli kalır sıcaklığımız

Sen sarı ışıklarının altındasın
Kucaklarında yığın yığın giymek
Hangisi seninkidir hangisi çobanınki
Hangisi annenden kalmış hangisi benden

Gece uzar iplik iplik
Bir ucu İstanbul bir ucu İzmit
Dikildikçe ağrır gömlekler
Ağrır ellerim

Ta içerden seslenir boş oda
Uykun gelmedi mi der
Sen tadarken
Kucak dolusu uykusuzluğu

TANRININ DİNLEDİĞİ

Geceyarısıydı
Bütün dişi böcekler geliyordu yatağıma
Yanımda yatan
Bize bakıyordu gözleri büyümüş

Dalmıştı bütün böcekler dalmıştı sevincine
Ben yarı korku kapkara olmuştum
Yanımdaki çıldırmıştı
Böcek öldürmekten

KIZIMDIR

Kızılırmak köpüre köpüre
Akacaktır dev karanlığına Karadenizin
Nasıl yok edebilirim bu yalnızlığı ben

Kartal dağları ile uçmaktadır Anadolu
Maviden yeşile türkülerle yükselmiş
Nasıl durabilirim yerimde ben

Yeryüzü en büyük günaydın işitene işitmeyene
Taş yüzlerimizle ayrı ülkeler gibiyiz
Kim bu annem midir yüreğime düşen sıcaklık

Daha yalnız mıyım ben
Ben odama gerilmiş bu ev tülü altında
Şimdi
Sıcak omuzu değerken bana
Nasıl sevmeyebilirim kızımdır

SALI GÜNÜ

Bir ses girer aramıza
Biz konuşurken başka başka evlerden
Ses bir gemidir uzak ülkelere doğru

Kaç odalı başımız kandil kandil güneyde
İki karanlık elleri bitişik uyumaktalar mı oruç mudurlar
Kocasına mı gitsin yürümeyen görmeyen birisine mi

Uyanır uyanmaz tabakta annesinin zeytinleri
Kuşburnu duman güzelliğinde
Öksürür bir türkü mırıldanır

Kadıköyle Levent arasında gider gelir kuşlarımız
Mavidir yeşildir kırmızıdır laciverttir
Bu hangi kızımdır bilemem

İKİ SICAK

Bu gece ev iki gece
Biri geldiği
Biri gelmediği
Bu gece ev iki gece

Bu gece uyku iki uyku
Biri uyuduğu
Biri uyuduğum
Bu gece uyku iki uyku

Bu gece ay iki ay
Biri sevdiğim
Biri daha sevdiğim
Bu gece ay iki ay

Bu gece annem
İki annem

BİR YASTIKTA KOCAMAK

Yastığın kıyısındaki işleme yürüyordu
Akıyordu
Köpüre köpüre
Aramızdaki korku

Başlarımız
Soluklarımızdaki tadı duya duya
Saydam bir güzelliği soluya soluya
Süslü yastığın iki ucundaydılar

Ey Tanrı
Neleri görmüşsün geçirmişsin
Evrenleri birbiriyle yenilerken
Bizi de yaklaştır birbirimize

BOŞ YATAK

Gündüz uyur yataklarımız
Geceleri düştürler ayakta

Hepsi uzundur yıldızlara dek
Hepsi belli etmez yaşını

Aktırlar ya da yumuşaktırlar
Kimsenin değil gibidirler

Yeryüzü değirmisinde biri onu yitirmiştir biri bulmuştur
Bütün ısılar yok olsa da o sıcak

Çırpınıyordu genç kız çırpınıyordu
Yatağın beyazlığından büyüktü yalnızlığı

OL CENNETİN YOLLARINDA

Bunlar besmele dudakların mı
Gökyüzünde beni gezdiren
Ta içimde ıslak
Türkü mü çiçek mi bilemem

Dua ederdin ya masmavi ezanlarda
Dağılırdı en büyük denizlere meleklerin
Ormanlar en büyük bağışlama ağaçları
Yaprak mı sevgi mi değiştirirlerdi bilemem

Bunlar iki ağzımızda tek sıcak
Emişirlerdi gizil
Dinle nerelere varmış işittiklerimiz
Doğmamış çocukların sesleri mi sessizlikleri mi

AĞAÇ

Cennet büyüklüğünde kocaman bir ağaç
Dallarında binlerce gök kuşlar
Ötüş çılgınlığı değirmileri ile yükselirken
Değerdi yıldızların iyilik değirmisine

Yarı yarıya görünüyordu
İkilik sevgi
İkilik sonsuzluk
İkilikteki bir

Milyon milyon milyar milyar geçti aydınlık
Anlattığım cennete kapı yaptılar
O günden beri bilmekteyiz geceler indi mi
Birbirinde ölen kim birbirinde yaşayan kim

Cennet büyüklüğünde kocaman bir ağaç

ELİYLE YAZDIRDIĞIM

Öldüğüm gündü
Bütün arkadaşlarım gömütüme gelmiştiler
Yığdılar üstüme birçok söz

Bilmiyorlardı burada
Anlamların değil aydınlıkların geçtiğini
En uzakların işitildiğini

Gittiler
O da gitti
Kolunda yeryüzünün saati

OKURKEN ESNEYEN KADIN

Uykusu gelen kadın kimi arar
Çiçekleri mi
Bomboş dalları mı
Mavisi çıldırmış ırmakları mı
Köyleri kentleri ülkeleri ayrılmış özlemleri mi
Otların yeryüzüne çıkmış otların beklentilerini mi
Ceviz içindeki yumuşak koyu tadın beklediği dudakları mı
ışığı mı
Biliyorum bunları ararcasına beni aradığını
Hemen bu gece

GÜZELLİĞİMİN GÜZELLİĞİ

1975 yılıydı yarın Ramazan
Ben koza evimden çıkmışım bugün oruçluyum
İpekten doğmuşum yeni güneşe
En sıcak uzaklığıma ay doğmuş

Benim için bütün duyarlıklar uyku muyku ses
Kapı ses yol ses
Kıpırdayan göğüslerim değil yeryüzü
Kocaman yatağım ses

Hayır sevinmesin yanımdaki ona değil aklığım
Kimbilir nerelerde
Ya önceden gelmiş
Ya daha sonra gelecek güzelliğimin güzelliği

ANNEMLE YALAN

Kardeşlerim uzak bir köy
Toprağından yatak odamıza giren kuzu
O civcivler avuçlarımızda büyüttüğümüz
İncir ağacı uyudu mu

Beşiktir
Annemin ayakları orman
Bütün yemişlerimiz birer ülke
Annemin ayaklarında sallana sallana

Ay doğumlu ramazan günleri taşırlar birbirlerini gök
kanatlarında
Eşim yüzümden anlar
Anneme seni daha çok seviyorum derken
Yeşil bakışlı bir yalan olduğumu

ARİFE

Sudan yapılmış boy
Bir omzu daha sıcak
Bir omzu daha uzun
Sudan yapılmış saçlar

Bayram yıkanmakta
En eski ağustoslardan kalmış
Annesi anne yalnızlığı içinde midir
Aydınlık çocukluk günleri

Göğsünden akan
Ayak uçlarına değer değmez
Anılara yürüyen
Kimdir biliyor musunuz

YOK OLAN

Bayram ortak gözüdür bütün bayramların
Taş çağından kalan lamba
Fallarla açılır uzar gider
Gecesinde avuçlarımızın çizgileri

Genç kızlara gelinlik
Annelere gümüş bir takı
Babalara atalardan gelen yıldız
Çocuklara elma dersem çık ayva dersem çıkma

Bayram en uzak günlere benzer
İçindeyken yaşımız gezdirir bizi
Birbirini öpenler
El öpenlerden çok

Eser içimizdeki yel büyür daha
En sevdiğimiz anlamaz
Onu kucaklarken
Başkasına kaçtığımızı

ÖNLÜĞÜNDEKİ

Camdan bir balık gezerdi gövdemde
Görünürdü içim
Yakışıklı günler
Yakışıklı göklerde

Kollarımdaysa balık
Daha uzakları tutardı ağacın dalları
İncirdi balı dışarı vurmuş olan
Üzümdü esrik eden beni

Geceler aydınlık bir göl
Aydınlıktı derin suyun dibi
Değerdi sevginin yüzü çırılçıplaklığıma
Bacaklarımdaysa balık

KAÇAN UYKULAR ÜLKESİ

KİŞİLER

UZAK DEDE – Kalın sesli, yaşlı bir uyku
CARA – 10 yaşlarında bir erkek uyku
CURA – 7 yaşlarında bir kız uyku
ESNEMELER
CUZ – Yaşlı, "Kaçan Uyku" nine
YENİ GELENLER
ÖĞRETMENLER – Kadın, erkek

ÖN OYUN

UZAK DEDE:

– Uykusu
Sıyrıldı çocuğun kirpiklerinden
Yanaklar duymadı bile
Ayrılan yel midir karanlık mıdır

Uykusu
Bir yaramaz
Bilmiyor ne yaptığını ne yapacağını
Kaçacaktı ya
Nasıl kaçacaktı nerelere kaçacaktı

Öyle güzeldi ki uzaklar

CARA:

– Dört penceresi vardı odanın
Perdeleri tül tül
Öyle sık örmüşlerdi ki
Işıklar bile geçemiyordu o dar deliklerden

Benim uykum nasıl geçsin?

Benim uykum inceldi olabildiğince
Işıktan daha ışık
Işıktan daha mavi
Işıktan daha uzun
Açtı tül perdelerin deliklerini
Benim uykum özgürdü artık.

– Doğa öyle büyüktü ki
Bütün yaratıklar
Buluşuyordu birbirleriyle
Bütün yaratıklar
Birbirlerini bütünlüyordu
Biriktiriyordu kendini
Gök yuvarlağı

CURA:

– Odamın dışındaki gece uyanıktı
Oh ben kaçan uykuyum ohh...
Burası beklediğimden de güzel
Neymiş horul horul uyumak
Gözün görmediğini
Burnun görmediğini
Ağzın görmediğini
Kulakların görmediğini
Soluk almanın görmediğini
Boynun görmediğini
Göğsün görmediğini
Dirseklerin kolların ellerin
Dizlerin ayakların kımıldadığını
Gün ışıyana dek
Görmemek ne çirkin.

CARA:

– Biri var gibi
Yukarı katın penceresinde oturmuş biri
Parlamasından anlıyorum
Kıpır kıpır olmasından anlıyorum
Oturmuş pencereye o
Sarkıtmış ayaklarını bana doğru
Biri var yukarı katın penceresinde
Bana çok benzemekte biri
Belki de başka bir yaramazdır
Başka bir çocuğun uykusudur o.

(SES: Islıkla çalınmış bir çocuk türküsü)

CARA:

– İşitiyorum ya inanamıyorum
Ağzındaki ıslık sesine inanamıyorum
Islık çalar mıymış kaçan uykular
Yaramazlığın böylesi olmaz ki

Dudağın ucundaki kırmızılık
Bu kırmızı bu içi boş yapraklar gibi kırmızı ses
Ne de yakışıyordu karanlığa
Kim bilir belki de karanlıktı ıslık çalan.

UZAK DEDE:

– Ağaçlar karanlığın türküsüdür
Yıldızlara seslenirler duymuyor musunuz
Yerin altı ülkeler boyu susmuşken
Dev hayvanlardan
En küçük yeraltı böceklerine dek susmuşken
Anneler babalar dedeler oğullar kızlar susmuşken
Ağaçlar karanlığın türküsüdür
Duymuyor musunuz
Uykular
Çocukların yataklarından kaçan uykular
Kendi yaşamasını susmuşken
Ağaçlarımız gökyüzünün türküsüdür.

CURA:

– Aşağıda kim var?
Benden çok iri
Yaşı da benden büyük
Bana bakıyor gibi o
Kolları upuzun
Yine de duyuyorum
Güzel sıcaklığını.

CARA:

– İndi yukardaki kaçan uyku
Benim pencereme
"Yıldızaydın" dedi bana
"Yıldızaydın" dedim
El sıkıştık.

CURA:

– Kaçarken acıdım biraz
Bıraktığım çocuğun yüzü çok soluktu
İki gecedir güç uyuyordu
Ara sıra onu yalnız bırakmıştım
Budala gibi olmuştu.

CARA:

– Benimki de öyle
Suçu da büyüktü onun
Öğle yemeği yer yemez
Tam beş saat uyumuştu.
Biz eğlence miyiz?
Eğlencelik miyiz?

CURA:

– Eh tutsak da değiliz onlara
Bizim de gezecek görecek yerlerimiz var
Bizim de yaşantılarımız var
Kendimize özgü.

CARA:

– Düşünüyordum:
Ne de güzelmiş
Yukarı kattaki çocuktan kaçan uyku
Ayaklarında ak pabuçlar
Yanakları yeşil
Yüzü daha da üç köşeli

Biliyorum
Ya gözleri diyeceksiniz

Biz uykuların gözleri olmaz ki
Uykular gözlerinin üstüne konarken
Uyuttukları kişinin gözlerini öperler
Doldururlar gözçukurlarını
O birikimle düş gördürürler uyuttuklarına
Öptükleri gözlerden kendi göz çukurlarına
alırlar görme güçlerini.

UZAK DEDE:

– İnsancıklar ne bilsin
Nasıl bilebilsin
Bu anlaşılmaz doğa bilmecesini?

CURA:

– Aşağı kattaki kaçan uyku
Olağanüstü incelikteydi
Ellerini tutar tutmaz
Bir esinti ile dolmuştu parmaklarım

Akıverdik dev yapılar arasından
Boy olduk yüksele yüksele biz
Açık pencerelerden üstümüze düşen ışık
Gösteriyordu bizi birbirimize

İki parıltımız öyle süslüyordu ki boşluğu
Yıldızlar şaşkında biraz
Yıldızlar yuvarlağı gökte
Şaşırmıştı biraz.

CARA:

– Çok eski kuşların bir iki sesi kalmıştı
Bu soluk ışıklarda
Anlatıyordu bu soluk ışıklar
Kimi kime bizi birbirimize
Kimleri kimlere

Çok eski kuşlar havada kalmış biçimleriyle
Yeniden uçar gibi
Kapalı gagalarındaki sessizlik
Yeniden duyuluyor gibi
Soruyoruz birbirimize ikimiz.

UZAK DEDE:

– Kim eski kuş
Kim daha eski kuş?

CURA:

– Yapıların damları karmakarışık bir yurt
Güneşler doğar doğmaz
Bilemeyiz nasıl kızar
Budalalığına bu boy boy uzantıların:
Biri aşırı yüksektir
Biri alabildiğine aşağılarda
Biri yuvarlak
Biri basamaklar gibi kat kat
Biri avuçlar gibi çukur
Biri fil sırtı
Biri taştan hortum
Sanıyorum bu damları gezerken
Işıkları kırılmıştır kopmuştur
En eski aydedelerin.

CARA:

– O benim düşüncelerimle iyi
Ben onun duyguları ile sıcak
Akıyorduk yine el ele
İkimiz de biliyorduk görmekle doldurulmuş göz çukurlarımızın
Görüleceklerle büyümüş yerlere ulaştığını.

(SES: Su şıkırtıları, martı sesleri, çığlıklar)

UZAK DEDE:

– Kaçan uyku nereye mi gider çocuklar
Önce sulara gider

Suların hepsi birer bakış
Onların da uykuları var
Onlarınki bitkilerin yüzeylerine yapışık
Kaçamazlar
Siz kaçak uykular konarsanız sulara
Güneş altında bile serindirler
Güneş altında olmasalar bile yıkarlar sizin
sıcaklığınızı

En küçük su
Sürüp gitmesidir en büyük suyun
En küçük su bile verir size yavaşçacık
En öteleri.

CARA:

– Sordum arkadaşım Cura'ya
"Gündüz suları mı tatlı
Gece suları mı?"

UZAK DEDE:

– Gündüzleri
Babaya benzer sularımız
Geceleri anneye
Sular olmasa
Olmazdı birbirinden uzaklığı uykuların
Sular olmasa
Yarısı olmazdı uykuların

Sular birleşik bir uyku
Bütün yeryüzü varlıklarına.
Sayısız yeryüzlerinden kalma
Bir yaşamdır damla damla uykular
Oluşturmuştur onu
Yıllar geçse bile
Orada olmuşuzdur
Burada olmuşsunuzdur.

CURA:

– Geçiverdi yanımızdan
Bir üçgen yüz
Hışırtısı bizim gibi
Bu dedik başka bir kaçan uyku olmasın
"Evet" dedi gümüş karaltı:

CUZ:

– Ben de kaçan bir uykuyum
Yaşlı bir nineden kaçtım.
Yaşlı nine oğlunu düşünüyordu
Finlandiya'ya gitmiş
Orada iş tutmuş oğlu
Nice öpsem kırmızı mavi
Nice öpsem gözlerinin kırmızısını mavisini
Uyuyamadı ninecik
Bunaldım ben de
Su içmeye geldim bu göle.

CARA:

– Şimdi üç kaçan uyku olmuştuk.

UZAK DEDE:

–ESNEDİMLER–

– Gözleri çok gelince
Gözleri çok gelince kendine
Esner çocuk
Gelsin ister uyku

Alsın
Çoğalan görmeleri kirpiklerinden
Alsın ister doldursun ister
Sarı görmemelerini
Kendi boş gözlerini yorgun bakışlarından

Esner
Esner
Suları, gölgeleri, yeşillikleri
Göz boşluklarına doldurmak ister.

UZAK DEDE:

–ESNEDİMLER–

– Nerede kaldı uykum?
Açıyorum ağzımı ağzımı
Değiyor dişlerime
Yuvarlak hava.
Nerede kaldı uykum?

UZAK DEDE:

–ESNEDİMLER–

– Dişlerim dudaklarıma sığmıyor
Sığmıyor avurduma serinlik
Önlemek istiyorum ya
Ben istemesem de
Kendiliğinden değiyor
Kirpiklerim birbirine.
Uykum nerede kaldı?

UZAK DEDE:

–ESNEDİMLER–

– Hava genişliyor sanki
Boyanıyor sanki
Ağırlaşıyor sanki
Giriyor ağzımın ta dibine
Nice açsam büyütsem göğsümü
Doyamıyorum.
Uykum nerede kaldı?

UZAK DEDE:

–ESNEDİMLER–

– Biri
Biraz ben.
Uzak mı desem?
Yarı var yarı yok mu desem?
Yeni gelmiş, yeni gidiyor mu desem?
Esniyor biri
Biri
Ben mi desem?
Uykum nerede kaldı?
Biri ağzım mı desem?

UZAK DEDE:

–ESNEDİMLER–

– Sığmıyor bütün gövdeme
Boyası kaçmış karanlık
Biraz esmer
Biraz kendiliğinden
Biraz çok eski
Biraz yaşlı biraz bebek
Biraz korku veren
Bu beş oldu esniyorum
Uykum nerede kaldı?

YARIM TURNALAR:

Kaçan uykular irkildi birden bire
Yüreklerini dondurdu ta aşağılarda olanlar
Ta aşağılarda kalan

Kalkmıştı çayırdan turna sürüsü
Turna sürüsü uçuyordu
Bir çocuk fırlamıştı elinde sapan
Nişan almıştı son turnaya
Vurulmuş son turna yere düşmesin mi

Turna sürüsü uçuyordu
Hepsinin yarısı aşağıda
Hepsini yarısı yok
Turna sürüsü uçuyordu

(SES: Çat diye sapan sesi
Turnanın acı sesi
Yere düşme sesi.)

CURA:

– Kocaman bir şeftaliye benziyordu
Yarılan karanlık
İçinden ne çıktı dersiniz?
İçinden
Üç yeşil yüz çıktı
Gülüşmeler çıktı yolumuza
Seslendiler bize: "Yıldız aydın"
Seslendik parlayan mutlulukta:
"Yıldızlar aydın".

Ne güzel değil mi? Altı olmuştu uykular
İçlerinde kaçmayan
Yaramazlık güzelliği.

YENİ GELENLERDEN BİRİ:

– Duydunuz mu siz:
Gelecek şubatta
Gelecek şubatın 30'unda
Kaçan uykuların şöleni yapılacakmış.

CURA:

– Şubat ayı 30 çekmez.
(Gülerek)

(SES: Çocuk gülüşmeleri)

Bunu kimden duydunuz?

YENİ GELENLERDEN BİRİ:

– En yaşlı uykudan işittik:
10.000 yılda bir şubat 30 çekermiş.

CARA:

– Bayram olmuştu hepimizin içi
Şubat yağmuru olmuştu hepimizin içi.

CUZ:

– Arkadaşlar
Siz daha çok gençsiniz
Biliyor musunuz kaçan uykular ülkesini?

CURA:

– Ne dedin,
Kaçan uykular ülkesi de mi var?

CUZ:

– Evet
Masallar masallar ülkesi bir ülke
Ağaçları yeri göğü
Irmakları uykulardan bir ülke
Gelin çocuklar oralara gidelim
Orada doğanın öbür kapısı var.

UZAK DEDE:

– O kapıdan girenler erişirler bir güzelliğe
Anlamı olur yaşamalarının
Daha güzelleşirken daha yararlı
Bir benlik kapsar onları
Ulaşırlar doğanın gerçek büyüklüğüne.

CARA:

– Biz altı kaçak bir değirmi yapmıştık gökyüzünde
Sanki bir tek göz
Kimin uyumuş gözü
Uçuyordu boşlukta
Kimin uyumayan, uyku arayan gözü
Uçuyordu boşlukta
Gözü çevreleyen kaçmış uykular
Duyuyordu kaçmanın sonsuz tadını
Bu en iri
Uykusuzlukta.

CURA:

– Ay doğar doğmaz
Yeşil yüzlerimiz
Sızladı sarı sarı
Anladık en belirgin uykudur ay
En açık saçık uykudur ay
Kendi kendisinden kaçmış.

CARA:

– Altımızda ışıktan bir yüzey pırıl pırıl
Kamaştı yüzlerimiz
Işık oyununun altında
Koca bir kent uzanıyordu
Yapılar yüzlerce kat
100 kat, 150 kat
Hepsi birer gökdelen
Hepsi eski devleri arayan yeni devler
Kentin kıyısında en mor bir karanlık vardı
Ormandı bu mor karanlık
Korkuyla durduk hepimiz
Uçamadık bir kanat bile
Büyük bir korku ile titredik
En mor karanlığın yanında
Ormanın yanında
Ne de küçük kalıyordu
Bu gökdelenleri kentin.

CURA:

– Gidiyorduk ya
O yaşlı nine, biz çocuk uykularından kaçanlar
O yaşlı ninenin uykusundan kaçan
Biz 6'mız
Değdik eğri büğrü bir gölgeye.

UZAK DEDE:

– Gölge su değil
Gölge taş toprak değil
Gölge başka bir yapıdır
Sınırları nerelere dek uzanmakta
Belli olmayan bir köy ülke
Gölgelere girince ya serinliyoruz bin yıl
Ya uyumuş gibi oluyoruz

Nerelerimiz uyanıksa oralarımız uyku bebek
Serinliğin bebek olduğunu yaşıyoruz.

CARA:

– Ben anladım bunu arkadaşım Cura'dan önce.

UZAK DEDE:

– Doğru söylüyorsun
Gölgeler olayların üstü
Kımıldaması
Uykusu.

CARA:

– Hemen ulaşıverdik
İçimiz dışımız sallanırken
İçimiz dışımız biri iki görürken
İkiyi üç görürken
Üçü beş görürken
Yorgunluk bizi görürken

UZAK DEDE:

– Ulaştığımız yer üçüncü anlam katı
Burada su yok gölge yok daha kesin daha koyu uykular
Sanki çiçek
Karmakarışık dal sanki
Dalların aralığı sanki
Üçüncü göz uyku.

CURA:

– Gölgeler bitti yeşil yüzlerimizin altında
Yapraklar başladı
Yapraklar bitkiler sonra ormanlar.

UZAK DEDE:

– İşte uykunun dördüncü anlam katı.

CARA:

– Haaa dedik dört anlam katı varmış uykunun
Biri su
Biri gölge
Biri bitkiler
Biri bu kocaman dördüncü anlam katı
Bitkiler uzunlamasına olsa da kavaklar gibi
Bitkiler enlemesine olsa da gölgeler gibi
Bitkiler derinlemesine olsa da yapraklar gibi
Hepsinde gözsüz olmanın gözlü kıvancı.

CURA:

– Kaçan uykular ülkesi
Nasıl da başkaymış
Biz kaçan uykular
Kaçtığımız uykular gibi oluyoruz
Sanki biz uyuyoruz da
Kaçtığımız uykular bizden kaçmakta.

UZAK DEDE:

– Gözleri çok gelince
Gözleri çok gelince kendine
Esner çocuk
Gelsin ister uyku

Alsın
Çoğalan görmelerini
Bu kirpiklerden

Alsın ister doldursun ister
Sarı görmemelerini
Boşalmış gözlerini
Bu yorgun bakışlardan

Esner
Esner
Suları, gölgeleri, yeşillikleri
Göz boşluklarına doldurmak ister.

CUZ:

– Ben ki çok uyumuş biriyim
Gözüyüm
Çok uyumuş birinin
Karanlık o yere değdi mi
Dayanamamışım
O çok karanlığa
Kendi özümüzü düşünmüşüz
Çocuklar gibi kaçmışım hemen
Çocukların, sayrıların, yaşlıların uykularından.

UZAK DEDE:

– Kocaman bir çadır düşününüz
Çadırın altı da karanlık
Üstü de
Bütün kaçan uykular
Türkiye'nin, Madrit'in, Yunanistan'ın, Bağdat'ın
Paris köylerinin
Ta Amerika'nın
Ta İran'ın
Ta Hindistan'ın
Ta Japonya'nın
Çocuk yataklarından kaçmış gelmiş:

(SES: Şimşek)

– Ses ağacı, parladım işte
Gök gürültüsü derler bana
Benim yazım okunamaz
Yeniden yazılamaz
Ses ağacı derler bana
Bütün uyuyanlar
Yerinde doğrulur
Ses ağacı derler bana
Siz yıldırım dersiniz
Siz şimşek dersiniz.

UZAK DEDE:

– Yaşlı ninelerin
Dedelerin
Genç kızların
Uykularından
Yataklarından kaçmış
Yüzlerce binlerce uyku
Bu büyük çadırın
Ya altında ya üstündeydiler
Yüzlerce binlerce bilinçaltının
Ya altında ya üstündeydiler.

CUZ:

– Öyle uykusuzduk ki hepimiz
Bu yok dese biri
Öyle boşalırdık ki biz
Parmağı bize değerdi
O yok birinin

Öyle uykusuzduk ki
Biz azalırken
Bilinmez nerelerde
Uyku olurdu
Uykusuzluk

Öyle uykusuzduk ki
Kim uykusuzsa
Onunduk.

ÖĞRETMENLER:

– Yönetimi vardır çocuklar ülkesinin
Çadırlar köyünün altında üstünde
Bilgiler veriliyordu kaçan uykulara
Uzun giysili öğretmenler
Uzun esnemeli danışmanlar
Uzun etekli en eski uyku kaçkınları
Öğretiler sunuyordu bizlere
Nasıl mı diyorsunuz
– İşte:

Kaçarken çocuğu nasıl bırakacaksınız?

Ağzı açık kalmasın
(Bir böcek içeri girebilir diye.)

ÖĞRETMEN:

– Çok eski bir kuş
Çok eski yeryüzünü görmüştü
Bilinçaltımız söyler bunu bize
Nasıl görmüştü
Bütün çocuklar uyurken
Yeryüzünün azaldığını görmüştü

Bu boşluk
Masal gövdelerinin
Dinleyenlerden
İstediğidir

ÖĞRETMEN:

– Kaçarken çocuğu nasıl bırakacaksınız?
Uyurken çocuk
Bebek bir-iki yaşında ise başı açıkta olsun
(Yorganı ile boğulabilir diye)

ÖĞRETMEN:

– Ağzında bir şey varsa
(Bekleyiniz ağzı boş olsun, yutkunursa
boğulabilir diye.)

ÖĞRETMEN:

– Rüyası bitmiş olmasın
(Canı sıkılabilir diye.)

ÖĞRETMEN:

– Uykusundan kaçtığınız çocuk sınıfta kalmış olmasın
(Çok üzülür diye.)

ÖĞRETMEN:

– Azar işitmiş olmasın
(Üzüntüsü büyür diye.)

ÖĞRETMEN:

- Uykusundan kaçtığınız sayrı ise
(Suçlusunuz sayrıların uykusundan kaçılmaz
uyanırsa bunalır diye.)

ÖĞRETMEN:

– Tutuklulaevinde yatanların uykusundan kaçılmaz
(Acıları artmasın diye.)

ÖĞRETMEN:

– Çiftçilerin uykusundan kaçılmaz
(Sabah erken kalkacaklar diye.)

ÖĞRETMEN:

– Çok yaşlı adamların uykularından kaçılmaz
(Uykuları çok az diye.)

ÖĞRETMEN:

– Ölüsü olan kimselerin uykusundan kaçılmaz
(Ağlamış gözleri çok yorgundur diye.)

ÖĞRETMEN:

– Toplumu sevmeyen, birbirini sevmeyen,
hayvanları sevmeyen, gökyüzünü sevmeyen
kimselerin uykularından gece gündüz
kaçılır
(Suçlarını anlasınlar diye.)

ÖĞRETMEN:

– Birbirini bırakmış anne-babaların uykularından kaçılmaz
(Daha da yalnız kalırlar diye.)

ÖĞRETMEN:

– Sınıfta kalmış çocukların uykusundan kaçılmaz
(Göleri daha da büyür diye.)

ÖĞRETMEN:

Bir kadın bir sayrıya bakıyorsa onun
uykusundan bir gece bile kaçılmaz
(Bu sayrı çok yalnızdır diye.)

ÖĞRETMEN:

– Birbirini seven iki insanın, iki filin,
iki balığın, iki ağacın,
iki otun uykularından
kaçmayınız
(Uyanınca tek kaldıklarını görür görmez çıldırırlar diye.)

UZAK DEDE:

– Kaçan uykular ülkesinde
Gökyüzüylesiniz.

BİTTİ

YAPIT ADLARI

Bütün Şiirleri - 1

Havaya Çizilen Dünya – 1935
Çocuk ve Allah – 1940
Daha – 1943
Çakır'ın Destanı – 1945
Taş Devri – 1945
Üç Şehitler Destanı – 1949
Toprak Ana – 1950
Aç Yazı – 1951
Samsun'dan Ankara'ya (Bağımsızlık Savaşı 1) – 1951
İnönüler (Bağımsızlık Savaşı 2) – 1951
Sivaslı Karınca – 1951
Anıtkabir – 1953
İstanbul Fetih Destanı – 1953
Asu – 1955
Delice Böcek – 1957
Batı Acısı – 1958
Gezi-Mevlana'da Olmak – 1958
Hoo'lar – 1960
Özgürlük Alanı – 1960
Cezayir Türküsü – 1961
Aylam-Uzay Çağında Olmak – 1963
Türk Olmak – 1963
Yedi Memetler – 1964
Çanakkale Destanı – 1965
Dışardan Gazel – 1965
Kazmalama – 1965
Yeryağ – 1965
Vietnam Savaşımız – 1966
Haydi – 1968
Kubilay Destanı – 1968

Bütün Şiirleri - 2

19 Mayıs Destanı – 1969
Hiroşima – 1970
Vietnam Körü – 1970
Malazgirt Ululaması – 1971
Haliç – 1972
Kınalı Kuzu Ağıdı – 1972
Sakarya Kıyıları – 1973
30 Ağustos – 1973
İzmir Yollarında – 1973
Gazi Mustafa Kemal Atatürk – 1973
Yanık Çocuklar Koçaklaması – 1977
Ağrı Dağı Bildirisi – 1977
Almanya'larda Çöpçülerimiz – 1977
Hollandalı Dörtlükler – 1977
Horoz – 1977 (1963)
İkili Anlaşma Anıtı – 1977
Pir Sultan Abdal Günleri – 1977
Anıtlarında Solukalan – 1979
Bir Elde Yaşamak – 1979
Çukurova Koçaklaması – 1979
Türk İstanbul – 1979
Çıplak – 1981
Nötron Bombası – 1981
Uzun İkindi – 1981
Yunus Emre'de Olmak – 1981
Akşamcı – 1985
Dişiboy – 1985
Sayılarda – 1985
Sanık Ayağa Kalk – 1986
Şeyh Galib'e Çiçekler – 1986
Takma Yaşamalar Çağı – 1986
Türkçem Benim Ses Bayrağım – 1986
Yurdana – 1988
Uzaklarla Giyinmek – 1990

Bütün Şiirleri - 3

O' 1923 – 1998
Tapınağa Asılmış Gövdeler – 1998
Gobistan – 1998
Seviştilerken – 1999
Kaçaklar – 1999
Çiçek Seli – 1999
Yokedilen Çokuluslu Olmak – 1999
İmin Yürüyüşü (Biçimlerle Soyunmak) – 1999
Ötekinde Olmak – 2000
Oralarda – 2000
İkisi – 2000
Düngeceki (En Sevmek) – 2000
Dildeki Bilgisayar – 2000
Sözcükler Doğada – 2000
İçimdeki Şiir Hayvanı – 2007
Orda Karanlık Olurum – 2007
Arkası Siz – 2007
Genç – 2007
İçeri: Sait Faik – 2008
Kutluk'un Evindeki Konuşma – 1986
Yapıtlarımla Konuşmalar 1 – 1999
Yapıtlarımla Konuşmalar 2 – 2000
Dilata – 2000

Yayımlanmamış Yapıtları
Seslem'ler
Yıldız Köprü
Adım Adım Işımak
Ağarmış Ağacın Kızı
Kaçan Uykular Ülkesi